

14. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Özet Kitapçığı

Editör

Doç. Dr. Abdulsemet Yaman

14. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Özet Kitapçığı

Editör: Doç. Dr. Abdulsemet Yaman

Yayın No.: 3048
E-ISBN: 978-625-364-332-4
Basım Sayısı: 1. Basım, Mart 2026

© Copyright 2026, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.

Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Furkan Mülâyim -furkan@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Dilek Gezgîn -dilek@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Yaman, Abdulsemet.

14. Uluslararası Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Özet Kitapçığı / Abdulsemet Yaman

1. Basım, XIV + 386 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

E-ISBN: 978-625-364-332-4

1. Kamu Yönetimi 2. Kalkınma 3. Munzur Üniversitesi 4. Tunceli 5. KAYSEM

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No.: 7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com - www.nobelbilimsel.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Ana Basım Dağıtım, Arkadaş, D&R, Derya Dağıtım, Dost, Kırmızı Kedi, Kita Dağıtım, Kida Kitap Yayın, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü

ÖN SÖZ

Kamu yönetimi, halkın temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mal ve hizmetlerin üretimidir. Aynı zamanda kamu politikalarının oluşturulması ve yürütülmesiyle ilgili tüm faaliyetleri ifade etmektedir. Kamu yönetimi, kamu hizmetlerinin sunumuna ilişkin mevzuatın öngördüğü işler ile idari kararları yerine getirmek üzere yönetim, siyaset ve hukuk teorilerinin ve prosedürlerin uygulanmasıdır. Kamu yönetimi disiplini ise; yasaların öngördüğü işler ile kamu politikası kararlarını uygulamakla ilgili süreçleri ve faaliyetleri ele almaktadır. Bu bağlamda kamu yönetimi, siyaset biliminden sosyolojiye, işletme biliminden hukuka kadar disiplinler arası köprü göreviyle bu disiplinlerden gerekli kısımları, kamusal sorunların çözümüne ve kamu hizmetlerinin yürütülmesine uygulayan bir bilim dalıdır.

Kamu Yönetimi Sempozyumu (KAYSEM) kamu yönetimi akademisyenlerini ve uygulayıcılarını bir araya getirerek birbirlerini yakından tanıma fırsatı bulmalarına olanak sağlayan, bilgi ve deneyimlerin paylaşıldığı kamu yönetimi alanında düzenlenen ilk bilimsel etkinliklerden biridir.

KAYSEM başlangıçta ADIMAK Konsorsiyumu (Aydın - Adnan Menderes Üniversitesi, Denizli - Pamukkale Üniversitesi, Isparta - Süleyman Demirel Üniversitesi, Muğla - Muğla Üniversitesi, Afyon - Kocatepe Üniversitesi, Kütahya - Dumlupınar Üniversitesi) üyesi üniversiteler olmak üzere Türkiye'nin batısında yer alan ve coğrafi olarak birbirine kolay ulaşım sağlanabilen üniversitelerin Kamu Yönetimi, Siyaset Bilimi bölümleri ile Mahalli İdareler Önlisans Programları tarafından dönüşümlü olarak düzenlenmesi planlanan temalı sempozyum olarak ortaya çıkmıştır. 31 Ekim-2 Kasım 2013 tarihlerinde Samsun'da Ondokuz Mayıs Üniversitesi tarafından düzenlenen KAYFOR 11'de KAYSEM ve KAYFOR'un (Kamu Yönetimi Forumu) Bilim Kurullarının birleştirilmesi kararı alınmıştır.

Çeşitli temalarla 2019 yılına kadar kesintisiz bir biçimde yapılan KAYSEM'in 2020'de Konya Necmeddin Erbakan Üniversitesi tarafından düzenlenmesi planlandı: fakat sempozyum gerçekleştirilemedi. Sonrasında sempozyumun pandemi şartlarında düzenlenmesi mümkün olmadı. Pandemi sonrasında şartların elvermemesi nedeniyle ertelenen KAYSEM nihayet 2025 yılında Tunceli Munzur Üniversitesi tarafından üstlenildi.

14. kez Munzur Üniversitesi ev sahipliğinde 23-24-25 Ekim 2025'te yapılan KAYSEM'in teması "Bölgesel ve Yerel Kalkınma Politikaları: İmkanlar, Tercihler, Stratejiler ve Uygulamalar" dır.

Sempozyumda konunun ayrıntılı incelenmesi amacıyla Yönetim Bilimleri, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler başta olmak üzere sosyal bilimlerin tüm alanlarından hazırlanan bildiriler ile ortaya konulan yeni fikir ve farklı bakış açıları bundan sonra yapılacak çalışmalara ve literatüre önemli katkılar sundu.

Sunumu yapılan bildiri özetlerini içeren bu çalışmanın ilgililere, uygulayıcılara ve bilim dünyasına katkı sunması temennisiyle öncelikle KAYSEM'25 fikrini destekleyerek ev sahipliğini kabul eden Munzur Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Kenan PEKER'e, bilim ve danışma kurulumuza, tüm katılımcılara düzenleme kurulumuz adına teşekkürlerimi sunarım.

Doç. Dr. Abdulsemet YAMAN

KAYSEM'25 Düzenleme Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iii
MAHALLE SAKİNLERİ VE MUHTARLARIN ALGILARI ÜZERİNDEN MAHALLE MUHTARLIKLARININ İŞLEVSELLİĞİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME: TRABZON ORTAHİSAR ÖRNEĞİ.....	1
<i>Abdullah Uzun - Aslıhan Özkan - Kübra Özdemir</i>	
TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN AFET YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ: GÖREV, SORUMLULUK VE KAPASİTE SORUNU.....	5
<i>Adem Ceren</i>	
YÜKSEKÖĞRETİMDE AKADEMİK PERSONELİN KURUMSAL DESTEK ALGISININ SESSİZ İSTİFA EĞİMLERİ VE AKADEMİK İSTEKLİLİKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ	9
<i>Adnan Karataş - Fetih Karaçam</i>	
TÜRKİYE'DE DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜM VE YAŞLANAN TOPLUM: SOSYAL POLİTİKALARA YÖNELİK FARKLI ÜLKELER ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME	16
<i>Adnan Karataş - Sevil Yıldız</i>	
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ VE KIRSAL KALKINMA İLİŞKİSİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ: BEL-KIR-KOOP. (BELEDİYE VE KIRSAL ALAN KOOPERATİFLEŞMESİ) MODELİ.....	24
<i>Ahmet Kayan - Ali Cevheri</i>	
KENTSEL PLANLAMADA PARADİGMA DEĞİŞİKLİĞİ: SÜNGER KENTLER PLANLAMASI	32
<i>Ahmet Kayan - Ayşe Küçük</i>	
ÇEVRESEL SORUNLAR (SU KİRLİLİĞİ, KATI ATIK SORUNU).....	38
<i>Ahmet Uçar - Simge Karaca</i>	
DİJİTAL ÇAĞIN İKİLEMİ: TEKNOLOJİ ÇEVREYE DOST MU? DÜŞMAN MI?	41
<i>Ahsen Saçlı</i>	
KIT KAYNAK YAKLAŞIMINA GÖRE AMAÇ-ARAÇ BİRLİKTELİĞİNDE STRATEJİK OLGU: DEMOGRAFİ	43
<i>Akış Doğan</i>	
KAMU YARARINA FAALİYETLER BAKIMINDAN MADENCİLİK: ÖKSÜT MADENCİLİK.....	46
<i>Ali Kaya - Fatma Kısır</i>	
DOĞU ANADOLU'DA ULAŞIM GÜVENLİĞİNİN İL ÖZEL İDARELER BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ.....	49
<i>Alpay Yalçınkaya</i>	
BEYAZ VE MAVİ YAKALI SENDİKALARIN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ	52
<i>Ayşe Esra Peker - Elif Eylül Peker - Nilay Karacal - Zeynep Sude Yüksel</i>	

GELENEKSEL SANATLARIN YEREL KALKINMADAKİ ETKİSİ: ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ.....	56
<i>Ayşe Nazıkar Karahan - Eda Kaya - Sedat Kaya</i>	
DİRENÇLİ KENTLER OLUŞTURULMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ	61
<i>Banu Aktürk Çetin - Zarf Songül Göksel</i>	
DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ (DAP)'NİN BÖLGESEL KALKINMAYA KATKISININ İNCELENMESİ	64
<i>Bayram Coşkun - Abdülmecit Yıldırım</i>	
TÜRKİYE'NİN 2024-2028 DÖNEMİ POLİTİKA BELGELERİNDEKİ BÖLGESEL KALKINMA YAKLAŞIMININ İNCELENMESİ	68
<i>Bayram Coşkun - Duygu Akyüz - Çiğdem Pank Yıldırım</i>	
BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI	72
<i>Bekir Parlak - Kaan Emre Özcan</i>	
TARIMDA KÜMELENME VE BELEDİYELERİN ROLÜ: BURSA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME.....	76
<i>Bekir Parlak - Melisa Sumel</i>	
TÜRKİYE'DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TOPLUMSAL YANSIMALARI: DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ.....	79
<i>Buket Şen Montazerırad</i>	
EKOLOJİK GÜVENLİK, KENTSEL GÜVENLİK, KENT GÜVENLİĞİ, ÇEVRESEL GÜVENLİK VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ ÜZERİNE YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	83
<i>Burcu Çam Yücebaş - Özlem Akı</i>	
TÜRKİYE'DE SİYASİ İSTİKRAR VE TERÖRİZMİN EKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 1996-2024 YILLARI İÇİN AMPİRİK ANALİZ.....	87
<i>Ceren Pehlivan - İlkay Saltık Gür</i>	
YEREL VE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİYLE TÜRKİYE'NİN FSI DEĞİŞİMİ.....	91
<i>Dilek Veysıkarani - Sait Uğur Gültekin - Umut Uyan</i>	
BÖLGESEL KALKINMANIN ANAHTARI KÜLTÜREL, EKONOMİK VE SOSYAL BOYUTLAR: KAMU YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME	95
<i>Doğan Nadi Leblebici - Dilek Çelik</i>	
SÜRDÜRÜLEBİLİR EKOLOJİK TOPLUMSAL KALKINMANIN SAĞLANMASINDA KADIN ODAKLI DERNEKLERİN ETKİSİ: ULUSLARARASI SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA KADIN DERNEĞİ (USKD) ÖRNEĞİ.....	99
<i>Duygu Aksu - Mustafa Gökberk Ertan - Gamze Bilgen Torun</i>	
YEREL KALKINMA YAKLAŞIMLARINDA FELSEFİ BİR TEMELLENDİRME: YAPABİLİRLİKLER YAKLAŞIMI.....	102
<i>Ebru Güven</i>	
MÜDAHALEÇİ DEVLET ANLAYIŞINDA LİBERAL YAKLAŞIM	106
<i>Eda Akgül Arslan - Cihan Arslan</i>	

TR42 BÖLGESİNDE DÜZCE VE BOLU BELEDİYELERİNDE KATILIMCI AÇIK VE YEŞİL ALAN POLİTİKALARININ BÖLGESEL KALKINMA AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	109
<i>Eda Kaya - Ayşe Nazıkar Karahan</i>	
YEREL KALKINMA VE KÜLTÜREL MİRAS İLİŞKİSİ: TİRE GELENEKSEL MESLEKLER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME.....	113
<i>Elif Yücebaş - Sultan Kavili Arap</i>	
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT MODELİ OLARAK DÖNGÜSEL KENTLER	116
<i>Emre Doğan - İbrahim Güray Yontar</i>	
AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI TÜRKİYE’DE UYGULANABİLİR Mİ?.....	119
<i>Enes Cömert</i>	
EKOKIRIMI ÖNLEMEDE KÜRESEL SİVİL TOPLUMUN ROLÜ	122
<i>Ezgi Kovancı - Ece Kaya</i>	
YEREL EKONOMİK KALKINMADA COĞRAFİ İŞARETLER: GÜNEY EGE ÖRNEĞİ.....	125
<i>Fatma Neval Genç -Sinem Bayar - Neslihan Savaş</i>	
ÇOK BİLİNMEYENLİ DENKLEM: “GRAND KARTAL OTEL YANGINI OLAYI”.....	128
<i>Ferda Koç</i>	
YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNDE AKILLI ŞEHİRLER	131
<i>Gökhan Tekir</i>	
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE REKREASYON: KADIN DOSTU KENTLER PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME	134
<i>Gözde Kestellioğlu</i>	
KARAMAN’DA TARIMDA MÜLTECİ OLMAK: AFGAN İŞÇİLERLE YÜRÜTÜLEN DERİNLEMESİNE GÖRÜŞMELERE DAYALI BİR ÇALIŞMA.....	137
<i>Gülseren Ergün - Çiğdem Akman</i>	
GÜVENLİĞİN GÖLGESİNDE KAMU YÖNETİMİ: TERÖRLE MÜCADELEDE BÜROKRATİK REFLEKSLER VE SİYASAL İRADE.....	141
<i>Gürkan Kanat</i>	
YEREL DÜZEYDE KAMU DEĞER YARATIMI VE YÖNETİMİ AÇISINDAN KADIN KOOPERATİFLERİ.....	145
<i>Hafize Seçtim</i>	
TRB1 BÖLGESİ KAMU HASTANELERİNDE AFET YÖNETİMİNE İLİŞKİN MEVCUT DURUMUN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ	148
<i>Halise Miray Say - Eray Ekin Sezgin</i>	
2025 MART SARAÇHANE EYLEMLERİNİN İSTİSNA HÂLİ KURAMI BAĞLAMINDA ANALİZİ ...	151
<i>Hanifî Tosun</i>	
TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE DİRENÇLİ KAMU YÖNETİMİ: 1999-2023 DEPREMLERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME	152
<i>Hasan Akay - Yasin Can Gönültaş</i>	

DİJİTAL DÖNÜŞÜMDE ÜNİVERSİTELER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ: VERİ ODAKLI İLETİŞİM VE ETKİ ANALİZİ	156
<i>Hilal Kırceylan - Nida Nur Çabukça</i>	
TÜRKİYE'DE MERKEZİ YÖNETİM-YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ VE MÜLKİ İDARE	159
<i>Hüseyin Parlak</i>	
HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE KALKINMA ARASINDAKİ DÖNGÜSEL İLİŞKİ: İSKANDINAV ÜLKELERİ ÖRNEĞİ	162
<i>İbrahim İrdem - Murat Uzunparmak</i>	
YEREL KALKINMADA STRATEJİK BİR KAYNAK OLARAK TURİZM YÖNETİMİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ	166
<i>İhsan Eken - Seher Polat Güven</i>	
2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ İLİŞKİSİ... 169	
<i>İpek Sürmeli Söğüt - Enes Alkan</i>	
GÜNEY-GÜNEY İŞ BİRLİĞİ VE BAĞIMLILIK TEORİSİ: ALTERNATİF Mİ, BAĞIMLILIĞIN DEVAMI MI?	172
<i>İrfan Durmuş</i>	
GERÇEKLİĞİN YENİDEN İNŞASI: POST-HAKİKAT ÇAĞINDA ALGI YÖNETİMİ İSTİHBARATIN YENİ ROLÜ	175
<i>Kerem Çiçekçe - Buket Akın - Taha Bozkurt</i>	
HAVZA YEREL EYLEM GRUBU'NUN KIRSAL KALKINMADAKİ ROLÜ: LEADER YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME	178
<i>R. Kıvanç Arslan</i>	
ÂŞIK PAŞA'NIN GARİB-NÂME ESERİNDE YÖNETİCİ VASIFLARI	180
<i>Kübra Akbulut</i>	
15 TEMMUZ SONRASINDA TÜRK SİYASAL HAYATINDA MUHALEFETİN DÖNÜŞÜMÜ.....	182
<i>Kübra Gümüş</i>	
TÜRKİYE'DE KAMU SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN TAMAMLAYICISI OLARAK BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ	185
<i>Mahmut İnan</i>	
TÜRKİYE'DE YENİ KABUL EDİLEN İKLİM KANUNU ÜZERİNE TWITTER TABANLI DUYGU ANALİZİ.....	189
<i>Mahmut Özdemirkol</i>	
ANTROPOSENTRİK POLİTİKALAR SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN NE KADAR GEÇERLİ?	192
<i>Mahmut Özdemirkol</i>	
KENT POLİTİKALARI İÇİN SİYASİ PARTİLER NE VAAT EDİYOR?: 31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ ÖRNEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA.....	195
<i>Mehdi Pekedis</i>	

KATILIMCILIK VE ŞEFFAFLIK AÇISINDAN BELEDİYELERDE KARAR VERME SÜRECİNİN DİNAMİKLERİ	198
<i>Mehmet Beşir Arslan - Muzaffer Bimay</i>	
KALKINMA PLANLARINDA GÖÇ VE SOSYAL GÜVENCE: TÜRKİYE'NİN ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI'NDA GÖÇMEN VE MÜLTECİ POLİTİKALARININ ANALİZİ	200
<i>Mehmet Duruel - Mehmet Mutlu</i>	
TÜRKİYE'DEKİ GÖÇMENLERİN SOSYAL GÜVENCE VE HİZMETLERE ERİŞİMİNİN POLİTİK EKOLOJİSİ: NANCY FRASER'IN "TANINMA-YENİDEN DAĞITIM-TEMSİL" ÜÇLÜSÜ ÜZERİNDEN BİR İÇERİK ANALİZİ	203
<i>Mehmet Duruel - Mehmet Mutlu</i>	
LİDER MERKEZLİ SİYASETİN TEMSİL KRİZİ: ADAY BELİRLEMEDE PARTİ EGEMENLİĞİ	206
<i>Mehmet Kapusizoğlu</i>	
KAMU YÖNETİMİNDE BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMI: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR.....	209
<i>Mehmet Polat</i>	
DİJİTALLEŞME BÜROKRASİDE KIRTASIYECİLİK SORUNUNA BİR ÇÖZÜM OLABİLİR Mİ?	212
<i>Mehmet Şirin Çetin</i>	
SAĞLIK SEKTÖRÜNDE KAMU-ÖZEL ORTAKLIĞI UYGULAMALARI ŞEHİR HASTANELERİ PROJELERİNE İLİŞKİN SAYIŞTAY DENETİM BULGULARI	216
<i>Mehmet Yıldız - Erhan Gümüş - Ahmet Tunç</i>	
YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA TUNCELİ'NİN KALKINMASI İÇİN KAMU YÖNETİMİ VE KATILIMCILIK BAĞLAMINDA BAZI DEĞERLENDİRMELER	219
<i>Mehmet Yürek</i>	
TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMADA PLANLI EKONOMİ DÖNEMİ ÜZERİNDE SOVYETLER BİRLİĞİ ETKİLERİ	222
<i>Melek Zeytin - Aslı Arslan</i>	
KADIN KOOPERATİFLERİNDE İLETİŞİM PRATİKLERİ: ZEBUL KADIN KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ.....	225
<i>Merve Kaplan Yıldırım</i>	
POLONYA'NİN ENERJİ POLİTİKASININ AVRUPA BİRLİĞİ'NİN 2050 İKLİM-NÖTR HEDEFİ DOĞRULTUSUNDA DÖNÜŞÜMÜ	228
<i>Merve Öztürk - Seyhun Doğan</i>	
AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ BAĞLAMINDA POLONYA'NİN TARIMSAL DÖNÜŞÜMÜ.....	231
<i>Merve Öztürk - Seyhun Doğan</i>	
ÇEVRESEL GÜVENLİK BAKIMINDAN YENİ BİR RİSK ALANI: AŞIRI HAVA OLAYLARI	234
<i>Mithat Arman Karasu</i>	
DOĞAL KAYNAKLAR KAMULAŞTIRILMALI MIDIR? İLİÇ ALTIN MADENİNDE ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİNİN İZLERİ VE KAMUYA ZARARI	237
<i>Mualla Cengiz - Savaş Karabulut - Mustafa Kahveci</i>	

TÜRKİYE'DE BİLGİ EDİNME HAKKI: BAKANLIK WEB SAYFALARI ÜZERİNDEN BİR İNCELEME	240
<i>Muhammed Enes Kan - Eda Mert</i>	
TÜRKİYE'NİN GÖÇ POLİTİKALARININ EVRİMİ: 2011 SONRASI DÖNEMDE YASAL VE KURUMSAL DÜZENLEMELER.....	245
<i>Muharrem Taner Tapırdamaz - Hakan Candan</i>	
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN MADRA BARAJI HAVZASI AKARSULARINA MORFOMETRİK YAKLAŞIM	248
<i>Murat Fıçıcı</i>	
YEREL KALKINMA ÇERÇEVESİNDE KENTSEL TARIM STRATEJİLERİ VE UYGULAMALARI...251	
<i>Murat Küçükşen - Hayriye Şengün</i>	
BÖLGE KALKINMA POLİTİKALARININ UYGULANMASINDAN SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	255
<i>Murat Saltuk Bilgili</i>	
DEPREM SONRASI SOSYO-MEKÂNSAL YAPININ DEĞİŞİMİ VE TOPLUMSAL UYUM DİNAMİKLERİ: ADIYAMAN VE MALATYA ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME	258
<i>Murat Sezik - Mehdi Pekedis - Canan Katılmış - Onur Özkan - Aslıhan Gündoğdu - Lütfiye Aktan</i>	
KAMU KURUMLARINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR BAKIŞ	261
<i>Mustafa Enes Bilen - Kayra Yiğit Doğanay</i>	
KAMU YÖNETİMİNDE DİJİTALLEŞME UYGULAMALARI VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ.....264	
<i>Mustafa Ökmen</i>	
BÖLGESEL KALKINMADAN NEOLİBERAL DÖNÜŞÜM KÜRESEL YÖNETİŞİM.....267	
<i>Müge Algan</i>	
BİLGİ PAYLAŞIMINDA BİREYSEL VE KURUMSAL DİRENÇ İLE PSİKOLOJİK GÜVENLİK İLİŞKİSİ	270
<i>Nazlı Eser - Cem Ayden</i>	
MERKEZİ SİYASETİN VE MERKEZİYETÇİLİK EĞİLİMLERİNİN BUCAKLARIN İŞLEVSİZLEŞTİRİLMESİNDEKİ ROLÜ	273
<i>Nazmi Küçükyağcı</i>	
1990'LI YILLARDA TÜRKİYE'NİN ÇEÇENİSTAN POLİTİKASI VE TÜRKİYE RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA	278
<i>Nesrin Özek</i>	
YEREL YÖNETİMLER VE EĞİTİM POLİTİKALARININ KIRSAL BÖLGELERDEKİ UYGULANABİLİRLİĞİ.....	281
<i>Neşe Tapan</i>	
KAMU SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN KADINLARIN MOBBİNG ALGISI VE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ.....	283
<i>Neşe Tapan</i>	

TÜRKİYE NÜKLEER GÜÇ ÜRETİMİNDE KAMU PERSONELİ UZMAN EĞİTİMİ AÇISINDAN FRANSA NÜKLEER ENSTİTÜSÜ (12EN) ÖRNEĞİ	285
<i>Nevriye Simge Özgüleç - Kamil Ufuk Bilgin</i>	
AFET YÖNETİMİNDE SOSYAL SERMAYENİN ÖNEMİ: İZMİR DEPREMİNDE HEMŞEHİRİ DERNEKLERİNİN İŞLEVİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA	288
<i>Nihal Tataroğlu - Gamze Uzun</i>	
KAMU YÖNETİMİNİN BİLİMLEŞME SÜRECİ.....	292
<i>Nihat Aygül - Sabit Mentеше</i>	
SOSYAL KALKINMANIN KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTEKİ VİTAL ROLÜ: TORBALI KENTİ BAĞLAMINDA BİR ANALİZ.....	294
<i>Nur Çelik Efşan</i>	
KALKINMA AJANSLARININ SOSYAL KALKINMADAKİ ROLÜ: ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ	297
<i>Nurettin Bilmez</i>	
DEPREM SONRASI STRATEJİK KAMUSAL MÜDAHALEDE DASK'IN ROLÜ.....	300
<i>Nuriye Varol Gönen - Sibel Bilgin</i>	
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN POLİTİK PSİKOLOJİSİ: YEŞİL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE POPÜLİZM VE HAKİKAT SONRASI ANLATILAR	303
<i>Nurullah Şaz</i>	
YEREL KALKINMA POLİTİKALARINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM	307
<i>Ömer Temel</i>	
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN AZALTIMI BAĞLAMINDA DAĞITICI ADALET SORUNSAĞI	310
<i>Özgür Bozan - Mehmet Nazım Uygur</i>	
KENT YÖNETİMLERİNDE “YAŞLI GÖZÜYLE” YAŞLIYA DESTEK İNSANLIĞA HİZMET POLİTİKALARI: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ	313
<i>Özlem Akı - Burcu Çam Yücebaş</i>	
TÜRKİYE'NİN SINIR GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI: AKADEMİK BİR İNCELEME.....	316
<i>Sadi Özbay</i>	
İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE DEVLETİN SORUMLULUĞU	319
<i>Sami Narter</i>	
Tunceli (Dersim): BİR AFET ŞEHİRİ VE KAMU OTORİTESİNİN YAŞAYACAĞI SINAV ÖNCESİ YERELDEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	323
<i>Savaş Karabulut - Mualla Cengiz - Mustafa Kahveci</i>	
BAKIR MADENCİLİĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK; SAMSUN İZABE VE ELEKTRALİZ TESİSİ ÖRNEĞİ.....	326
<i>Sefa Çelebi - Öznur Kovan - M. Abbas Gür - Murat Fıçıcı</i>	
SAĞLIK ALANINDA UYGULAMA EĞİTİMLERİNİN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE REHBER SAĞLIK ÇALIŞANI GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA....	328
<i>Seher Polat Güven - Mehmet İhsan Eken</i>	

CUMHURBAŞKANLIĞI DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ VE DİJİTAL KAMU YÖNETİMİ: KURAMSAL VE KURUMSAL BİR ANALİZ	332
<i>Selma İpek</i>	
GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE PRATİKTE GELİŞEN YAKLAŞIMLAR	335
<i>Selma Mirzaoğlu - Muzaffer Bimay</i>	
YEREL YÖNETİMLERİN STRATEJİK PLANLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ UYGULAMASI	338
<i>Sena Şahin - Öznur Küçükkelepçe - Cihan Arslan</i>	
BİR YEREL DAYANIŞMA ÖRNEĞİ: GERZE EKOLOJİ PAZARI (EKOHAL)	342
<i>Serhat Saatci</i>	
YETİŞKİN KADINLARIN ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE YOKSULLUKLA MÜCADELESİ: 34 YAŞ ÜSTÜ KADINLARIN GÖRÜNMEYEN EŞİTSİZLİKLERİNE KAVRAMSAL BİR BAKIŞ AÇISI.....	346
<i>Sevgi Makinist</i>	
KAMU YÖNETİMİ VE İŞLETME ALANINDA SENDROMLARA YÖNELİK YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ.....	348
<i>Sibel Gök</i>	
TÜKENMİŞLİK SENDROMU LİTERATÜRÜNÜN VOSVIEWER İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ	351
<i>Sibel Gök</i>	
BÜROKRAT VE POLİTİKACI MEHMET ŞERİF TÜTEN'İN PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE KALKINMA	354
<i>Tekin Avaner - Pınar Berk</i>	
SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS İLE BANKACILIK SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	357
<i>Tülin Ünal</i>	
6360 SAYILI KANUNUN 10 YILLIK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ: BEKLENTİLER, GERÇEKLEŞMELER VE YENİDEN DÜZENLEME TALEPLERİ	359
<i>Uğur Ömürgönülşen - Muhammed Börteçine Dumlu</i>	
ZORLUK MU, FIRSAT MI? TÜRKİYE'DE GÖÇMENLER VE KALKINMA POLİTİKALARI	363
<i>Umut Turgut Yıldırım - Sümevra Güven - Buket Akın</i>	
MALATYA İLİ ÖZELİNDE SURİYELİ GÖÇMENLERİN EKONOMİK AÇIDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ.....	367
<i>Vedat Yılmaz - Betül Alaca</i>	
DAYANIKLI KAMU YÖNETİMİ, BÖLGESEL KALKINMA VE YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: KRİZ DÖNEMLERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME	370
<i>Veysel Eren - Ebru Polat</i>	
YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNİN DİJİTAL REJİMİ: YAPAY ZEKÂ, BÜYÜK VERİ VE ALGORİTMİK KAMU POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM	374
<i>Veysel Eren - Soner Akın - Ebru Polat</i>	

KALKINMA STRATEJİLERİNİN DİJİTALLEŞME İLE EVRİLMESİ: AKILLI KENTLER, DİJİTAL VATANDAŞLIK VE MEKÂNSAL İNOVASYONUN ROLÜ	377
<i>Yakup Bulut - Soner Akın - Demet Dönmez</i>	
TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI VE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİ: İMKÂNLAR, STRATEJİLER VE UYGULAMALAR	380
<i>Yüksel Arıkan - Osman Ağır</i>	
TÜRKİYE'DE YANGIN YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: KURUMSAL YAPI, MÜDAHALE SÜREÇLERİ VE RİSK AZALTMA STRATEJİLERİ	382
<i>Zeynep Yalçın</i>	
YEREL YÖNETİMLERDE TURİZM İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ULUSAL-ULUSLARARASI MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ 2013-2024.....	385
<i>Zişan Korkmaz Özcan - Melike Cesur</i>	

MAHALLE SAKİNLERİ VE MUHTARLARIN ALGILARI ÜZERİNDEN MAHALLE MUHTARLIKLARININ İŞLEVSELLİĞİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME: TRABZON ORTAHİSAR ÖRNEĞİ

Abdullah Uzun¹ - Aslıhan Özkan² - Kübra Özdemir³

Özet

1829 yılında İstanbul'da mahallelerin düzenini ve asayişini sağlamak için kurulmasının ardından etkili bulunan mahalle muhtarlıkları taşrada yaygınlaştırılmaya başlanmıştır. Ancak bir süre sonra belediyelerin kurulmasıyla ve mahalle yönetiminin belediyeye ait olduğu gerekçesiyle mahalle muhtarlıkları kaldırılmıştır (Akyıldız, 2006: 13-14, 27). Mahalle muhtarlıklarının kaldırılması, aksine kurumun önemini daha görünür kılmış, muhtarlıklar yeniden kurulmuştur. Günümüze kadar varlığını sürdüren mahalle muhtarlıkları; askerlik, vergi, hukuk vb. kanunlarıyla verilen görevler dışında tebligat, fakirlik, ikametgâh, nüfus örneği vb. belgeleri vermek, sosyal yardım, mahallenin çevre faaliyetleriyle, gelişimini ve güvenliğini sağlamak gibi kent hizmetleri görmektedirler.

Günümüzde mahalle muhtarlıklarının herhangi bir fonksiyonun kalmadığı, devlete yük olduğu, özellikle kamu tasarrufları karşısında büyük bir maliyet oluşturdukları yönünde yoğun eleştiriler bulunmaktadır. Bu konudaki tartışmalara bakıldığında, vatandaşların artık muhtarlığa ilişkin hizmetleri ilgili kurumlardan (merkez/yerel) ve e-devlet üzerinden yapabildiğine, vatandaşların çoğunluğunun muhtarlığa gitmediğine, muhtarlığın nerede ve muhtarın kim olduğunu bilmediğine ilişkin söylemler vardır (Akman 2018: 530; Kayseri Anadolu Haber 2024; Sezgin, 2025: 34). Bunların aksine mahalle muhtarlıklarının önemli işlevlerinin bulunduğu ve mutlaka olması gerektiğine ilişkin ise muhtarlıkların mahalle sakinlerinin sosyal yardımdan başlayarak mahallenin güvenliğine kadar birçok talep ve ihtiyaçlarını iletebildiği en yakın birim olduğu savunulmaktadır (İlkha, 2024). Kalkışım ve Yılmaz (2017)'in çalışmasında da mahalle muhtarlarının resmî belge işleri dışında en çok kanalizasyon, çevre kirliliği, asfalt ve sosyal yardım işlerinde vakit harcadıkları ifade edilmiştir.

Literatürde mahalle muhtarlıklarının işlevselliğine yönelik muhtarlarla yapılmış çeşitli çalışmalar söz konusuysa, vatandaşların algılarına dayalı olarak inceleme yapan çalışmaların sınırlılığı dikkat çekmektedir. Sezgin (2025) ve Göküş vd. (2013)'nin çalışmaları gibi vatandaşlarla yapılan çalışmaların bulunduğu ve bunların yaş, eğitim, cinsiyet vb. değişkenler özelinde incelemeler yaptığı görülmektedir. Bu çalışmada da katılımcıların yaş ve eğitim durumlarının incelenmesi yanı sıra diğer çalışmalardan farklı olarak 6 mahalle nüfuslarına göre büyük (BÖM), orta (OÖM) ve küçük (KÖM) ölçekli olarak kategorilendirilmiştir. Mahalleler seçilirken, mahallelerin merkezi konumu yani belediye, kaymakamlık gibi merkezi/yerel birimlere olan mesafesi dikkate alınmıştır. Özellikle Sezgin (2025)'in sadece seçmen boyutu üzerinden Google Forms ile topladığı verilerle mahalle muhtarlığının mevcut yapısının etkisiz ve verimsiz görüldüğü çıkarımında bulunarak,

¹ Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, abduhuzun@ktu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8657-4587

² Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, aslihanozkan@ktu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-8701-3749

³ Doktora Öğrencisi., Karadeniz Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, kbra0866@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4211-5589

kapatılması gerektiği sonucuna ulaştığı çalışmasının aksine bu çalışma mahalle muhtarlıklarının işlevselliklerinin daha derin araştırılmasını içermektedir.

Bu çalışmanın amacı günümüzde mahalle muhtarlıklarının işlevselliğini mahalle sakinleri ve muhtarların algılarıyla inceleyerek kurumun varlığının gerekliliğini sorgulamaktır. Çalışmanın temel araştırma soruları şunlardır; mahalle muhtarlıklarının aktif olan ve pasif hâle gelen işlevleri nelerdir? Mahalle muhtarlarının işlevleri mahalle nüfus ölçeğine, mahallenin merkezi konumuna ve demografik faktörlere göre farklılaşmakta mıdır? Mahalle sakinlerinin ve muhtarların, muhtarlıkların işlevine dair algıları mahalle muhtarlıklarının kaldırılmasına mı yoksa daha işlevsel bir yapı için dönüştürülmesine mi yöneliktir?

Örnek olay yönteminin kullanıldığı çalışmada nitel ve nicel analizler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama sürecinde toplam 6 mahalle muhtarlarına yarı yapılandırılmış mülakat tekniği, 391 mahalle sakinine ise anket ve açık uçlu sorular uygulanmıştır. Analizlerde SPSS programı kullanılmıştır. Analiz yöntemleri olarak, frekans dağılımı ve MANOVA (çok değişkenli varyans analizi) uygulanmıştır.

Çalışmanın bulgularına göre öncelikle mahalle muhtarları ve vatandaş arasındaki etkileşimin diğer çalışmaların aksine olumlu düzeyde olduğu ve vatandaşın muhtarla daha fazla etkileşimde olmak istediği anlaşılmaktadır. Ayrıca mahalle sakinlerinin muhtarla olan etkileşimlerinde mahallenin nüfus ölçeğinin ve merkezi konumunun tek başına belirleyici olmadığı, sonuçların yaş ve eğitim unsurları yanı sıra diğer dinamiklere göre de farklılaşabileceği görülmüştür.

Çalışmada mahalle sakinlerinin çoğunluğu mahalle muhtarlarını etkin bulsa da bu etkinliğin doğrudan mahallenin nüfus ölçeğine ve merkezi konumuna göre farklılaştığı söylenemez. Çünkü BÖM 1 (büyük ölçekli mahalle 1) ile KÖM 1 (küçük ölçekli mahalle 1) veya KÖM 2 (küçük ölçekli mahalle 2) arasında yakın cevap oranları görülürken, kurumlara en yakın olan KÖM 2 ile şehir merkezinin en uzağındaki KÖM 1 aynı cevap oranını göstermiştir, dolayısıyla mahalle muhtarının etkinliğinin başka nedenlere dayandığı görülmektedir. Ayrıca çalışmaya göre muhtarlıkların; tebligat ve seçmen kâğıtları dışındaki resmî belge işlemlerinde, sosyal yardım, su ve elektrik kesintisi, mahallenin güvenliğiyle ilgili işlerde çok fazla aktif işlevselliği bulunmamaktadır. Çevre faaliyetleri konusunda ise başvuruların mahalle sakinlerinin ihtiyacına göre değiştiği gözlemlenmiştir. Mahalle muhtarları da en aktif oldukları konular olarak çevre faaliyetleri ile sosyal yardım işlerini işaret ederlerken, askerlik, vergi gibi kanunlarda yer verilen görevlerin artık işlevsiz olduğunu belirtmişlerdir.

Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre mahalle muhtarlarının ikinci işle uğraşması ve tüzel kişilik, bütçe ve personel eksikliği sebebiyle mahallelerin nüfus ölçeği ve merkezi konumlarına göre işlevselliklerinin görece olarak sekteye uğrayabileceği sonucuna varılmıştır. Örneğin, merkezden en uzak mahalle konumuna sahip olan KÖM 1 ile büyük nüfuslu mahalleler olan BÖM 1 ve BÖM 2 (büyük ölçekli mahalle 2) muhtarlığın personele ve bütçe kaynağına sahip olması konusunda diğer mahallelere göre oran farklılıkları göstermiştir. Mahalle muhtarının ikinci bir işi olması konusunda ise küçük ölçekli mahalleler karışında orta ve büyük ölçekli mahallelerin üstünde oranlar gösterdiği görülmüştür.

Son olarak çalışmada mahalle sakinlerinin %50,1'inin hayır cevabıyla mahalle muhtarlıklarının devamından yana bir tutum sergilenmiştir. Dolayısıyla mahalle sakinlerinin yarısı mahalle muhtarlıklarının kaldırılmasında köktenci bir tutuma sahipken, yarsının ise mahalle muhtarlıklarının kalmasına ve işlevsellik kazandırılmasına yönelik yapıcı bir tutum taşıdıkları görülmüştür.

Sınırlılıklar bağlamında çalışma, mahalle muhtarlıkları özelinde Trabzon'un belirli mahallelerinde yapılmıştır. Bu bağlamda sonuçlara diğer metropol kentlere göre bölgenin merkez-çeper ilişkisi, yerel dinamikleri ve katılımcıların demografik özellikleri gibi etkiler yansıtılabilir. Ayrıca mahalle ölçeği, yaş ve eğitim sınıflandırmalarında katılımcı sayılarının eşit dağılmaması dolayısıyla sonuçların dikkatli yorumlanması ve genelleştirilmemesi önerilmektedir.

Çalışma sonucunda mahalle muhtarlıklarının birçok faktöre bağlı olarak işlevselliklerinin asgari düzeylerde var olduğu görülmüştür. İlgili işlevselliklerde çalışmada belirtilen kriterler yanı sıra muhtarın diğer kurumlarla ve vatandaşlarla olan ilişkileri, muhtarın hizmet performansı, kurumsal ve yapısal eksiklikler gibi dinamiklerin belirleyici bir rol oynadığı gözlemlenmiştir.

Çalışmanın katkısı, mahalle sakinleri ve muhtarlardan birebir toplanan verilere dayanılarak, muhtarlıkların gerekli olup olmadığına ilişkin birçok faktör temelinde somut açıklamalar ortaya koymaktır. Dolayısıyla literatürdeki sınırlı vatandaş odaklı çalışmalar arasına kuramsal ve uygulamalı bir katkı sunulmaktadır. Bu bağlamda çalışmada mahalle muhtarlıklarının kaldırılması yerine yerel sorunlar karşısında daha etkin, verimli ve kaynak tasarrufunu da gözeterek şekilde işlevsel hâle getirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mahalle Muhtarlıkları, İşlevsellik, Kaldırılması, Dönüştürülmesi

AN ASSESSMENT OF THE FUNCTIONALITY OF NEIGHBOURHOOD MUKHTARS BASED ON THE PERCEPTIONS OF NEIGHBOURHOOD RESIDENTS AND MUKHTARS: THE CASE OF TRABZON ORTAHISAR

Abstract

From the Ottoman era to the present day, neighbourhood mukhtars, the most important administrative units at the neighbourhood level, are responsible for maintaining order, security and development in the neighbourhood, as well as carrying out duties assigned by laws on military service, taxation, law, etc., certain official state procedures, and many services such as the social assistance needs of neighbourhood residents. However, there are discussions today that neighbourhood mukhtars should be abolished on the grounds that they no longer serve a function. This study aims to shed light on these discussions by examining the functionality of neighbourhood mukhtars through the perceptions of neighbourhood residents and mukhtars themselves, thereby questioning the necessity of the institution's existence.

The study seeks to answer questions such as which of the active and passive functions of neighbourhood mukhtars are present, whether these functions vary according to the size of the neighbourhood population, the proximity of institutions such as the municipality, or demographics, and whether perceptions on this matter are geared towards transforming or abolishing neighbourhood mukhtars. In this context, the case study method was used in the study, applying semi-structured interview techniques to 6 neighbourhood mukhtars and surveys and open-ended questions to 391 neighbourhood residents. The study found that the functionality of neighbourhood mukhtars is minimal due to many factors and is considered important by half of the neighbourhood residents. Accordingly, the study recommends that neighbourhood mukhtars be made more effective, efficient, and resource-saving in addressing local issues.

Keywords: Neighborhood Mukhtars, Functionality, Removal, Conversion

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN AFET YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ: GÖREV, SORUMLULUK VE KAPASİTE SORUNU

Adem Ceren¹

Özet

Türkiye, coğrafi ve iklimsel özellikleri nedeniyle birçok doğal afet riskine açık bir ülkedir. Deprem, sel, heyelan, yangın ve kuraklık gibi afet türleri ülkenin farklı bölgelerinde farklı şiddetlerde ortaya çıkmaktadır. Özellikle jeolojik açıdan aktif fay hatları üzerinde bulunması, Türkiye'yi dünyanın yüksek deprem riskine sahip ülkelerinden biri hâline getirmiştir. Yakın zamanda meydana gelen 1999 Marmara Depremi, 2011 Van Depremi ve 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri afetlerin ekonomik, toplumsal ve siyasal sonuçlarının büyüklüğünü açık bir biçimde göstermiştir.

Son yıllarda hızlı kentleşme, nüfus artışı ve plansız yapılaşma afet risklerini özellikle büyükşehirlerde daha da artırmaktadır. Kentsel alanlarda dayanıksız ve eski yapı stokunun varlığı, nüfus yoğunluğunun yüksekliği ve altyapı yatırımlarının yetersizliği olası afetlerin etkilerini ağırlaştırmaktadır. Buna ek olarak yeşil alanların azalması, afet toplanma alanlarının imara açılması ve mekânsal planlamadaki eksiklikler kentlerin afetlere karşı kırılganlığını derinleştirmektedir. Bu koşullar afet risklerini yalnızca doğal faktörlerden değil aynı zamanda sosyal, ekonomik ve idari tercihlerden de kaynaklanan bir sorun hâline getirmektedir.

Afet yönetimi risk-zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarını kapsayan bütüncül bir süreçtir. Bu sürecin etkin yürütülmesi yalnızca merkezi yönetimin değil aynı zamanda yerel yönetimlerin de güçlü bir şekilde sürece katılımını zorunlu hâle getirmektedir. Belediyeler hem afet öncesi risklerin azaltılması ve afet sırasında müdahale kapasitesinin artırılması hem de afet sonrasında hızlı bir iyileştirme sürecinin yürütülmesi noktasında önemli bir aktör konumundadır. Resmi verilere göre Türkiye'de 30'u büyükşehir belediyesi, 51'i il belediyesi, 519'u büyükşehir ilçe belediyesi, 403'ü ilçe belediyesi ve 401'i belde belediyesi olmak üzere toplam 1404 adet belediye bulunmaktadır. Geniş ve yaygın örgütlenme ağına sahip bu nicel büyüklük belediyeleri, yerel ölçekte planlama yapabilme, doğrudan hizmet sunumunda etkin rol alma ve topluma yakın olma gibi özellikleri sebebiyle afet yönetiminde vazgeçilmez kılmaktadır.

Bununla birlikte, Türkiye'de yaşanan büyük ölçekli afetler belediyelerin afet yönetimi kapasitesinde ciddi sorunlar olduğunu ortaya koymaktadır. Mevzuat, belediyelere çok sayıda görev yüklemiş fakat bu görevlerin yerine getirilmesini sağlayacak kurumsal ve mali kapasitenin yeterince geliştirilmemiş olması, uzman personel eksikliği, teknolojik altyapının sınırlı oluşu ve koordinasyon mekanizmalarının zayıflığı belediyelerin afet yönetiminde beklenen etkinliği göstermesini engellemektedir. Özellikle 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri sonrasında belediyelerin afet planlamasında eksiklikler, müdahale sürecinde yaşanan aksaklıklar ve iyileştirme aşamasındaki zorluklar bu sorunları görünür hâle getirmiştir.

Çalışmanın amacı, Türkiye'de belediyelerin afet yönetiminde üstlendikleri görevleri, bu görevleri yerine getirme kapasitelerini ve karşılaştıkları sorunları incelemektir. Bu kapsamda belediyelerin yasal sorumlulukları, sahip oldukları insan kaynağı, mali kaynaklar, teknolojik altyapı ve örgütsel

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, aceren@adiyaman.edu.tr

kapasite değerlendirilmektedir. Çalışmanın temel sorunsalı, belediyelere mevzuatla verilen görevler ile mevcut kapasite arasındaki uyumsuzluktur.

Çalışmanın kapsamını, Türkiye'deki belediyelerin afet yönetimi döngüsündeki rolü oluşturmaktadır. Bu kapsamda, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ve ilgili mevzuat çerçevesinde tanımlanan görev ve sorumluluklar ile belediyelerin bu görevleri yerine getirme kapasitesi arasındaki uyum ve uyumsuzluklar incelenmeye çalışılmaktadır. Çalışmada mevcut durum tespitinin yanı sıra, yaşanan sorunlara yönelik öneriler sunarak, afetlere dirençli yerel yönetimlerin inşası için bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Nitel araştırma yaklaşımının benimsendiği çalışmada, veri toplama tekniği olarak doküman analizi kullanılmıştır. Hâlihazırdaki belgelerin ve dokümanların amaca uygun olarak okunması, not alınması, tasnif edilmesi ve değerlendirilmesine dayanan bu teknik sayesinde veriler oluşturulurken, yaşanan afetler üzerinden de durum değerlendirmeleri yapılmıştır. Çalışmanın veri kaynakları olarak mevzuat, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) raporları, belediyelerin stratejik planları, faaliyet raporları ve konuyla ilgili yazılmış çeşitli akademik yayınlar incelenmiştir.

Elde edilen bulgular bazı eksiklikleri ortaya koymaktadır. Belediyelerin görev ve kapasiteleri arasında ciddi bir açık bulunmaktadır. Afet bütçeleri yetersizdir ve süreklilik arz etmemektedir. Kaynakların büyük kısmı afet sonrası müdahaleye yönlendirilmekte, risk azaltma çalışmaları ihmal edilmektedir. Belediyelerde afet planları genellikle prosedür gereği hazırlanmakta, gerçekçi ve uygulanabilir olmaktan uzak kalmaktadır. Ayrıca araç-gereç, iş makinası, iletişim altyapısı ve lojistik imkânlarda da önemli yetersizlikler görülmektedir. Bu imkânların dağılımının da belediyeden belediyeye farklılaştığı görülmektedir.

Bununla birlikte belediyelerin afet yönetimi çalışmalarında olumlu gelişmelerin olduğu da bulgulanmıştır. Farklı belediye kademelerinde afet işleri daire başkanlığı/müdürlüğü kurmak, afet koordinasyon merkezleri (AKOM) ve müdahale ekipleri oluşturmak suretiyle kapasitelerini geliştirme yönünde olumlu adımlar atılmaktadırlar. Yaşanan 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi merkezi ve yerel yönetimler nezdinde afetlere hazırlık ve risk azaltma konusundaki farkındalığı önemli ölçüde artırmış ve belediyelerin rolünü daha görünür kılmıştır. Depremden etkilenen illerdeki belediyeler stratejik planlarında afet yönetimine daha fazla yer vermeye başlamıştır. Risk haritalarının hazırlanması, yapıların afetlere dirençli tasarlanması, lojistik sistemlerin güçlendirilmesi ve farkındalık artırıcı projeler bu planlarda öne çıkmaktadır. Ancak bu girişimlerin sürdürülebilirliği büyük ölçüde afet gerçeğine hazır olmaya, siyasi istikrara ve mali kaynaklara bağlıdır.

Çalışmada varılan sonuçlar yapısal bir dönüşüm ihtiyacını açıkça göstermektedir. Mevcut durumda, belediyelerin mevzuatla tanımlanmış geniş görev ve sorumlulukları ile bunları yerine getirmek için gerekli kurumsal, mali ve insan kaynağı kapasitesi arasında önemli bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Bu uyumsuzluk afet yönetiminin büyük ölçüde reaktif bir anlayışla yürütülmesine yol açarak kaynakların risk azaltma ve proaktif hazırlık yerine afet sonrası müdahaleye yönlendirilmesine neden olmaktadır. Ayrıca merkezi ve yerel aktörler arasındaki koordinasyon eksikliklerinin yanında büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev karmaşası afet yönetiminin her aşamasında verimliliği azaltan temel sorunlar olarak öne çıkmaktadır.

Belediyelerin afet yönetiminde karşılaştığı en önemli sorunlardan biri de siyasi değişimlerin etkisidir. Yerel seçimlerle birlikte yönetimler değişmekte, bu değişim afet politikalarına doğrudan yansımaktadır. Önceki dönemde hazırlanan plan ve projeler çoğu zaman rafa kaldırılmakta ya da yeniden şekillendirilmektedir. Bu durum kurumsal hafızanın kaybolmasına ve uzun vadeli

stratejilerin kesintiye uğramasına yol açmaktadır. Beş yıllık seçim döngüleri, afet risk azaltma gibi uzun vadeli, maliyeti yüksek ve somut çıktıları hemen görülmeyen stratejik yatırımların sürdürülebilirliğini sekteye uğratmaktadır.

Sonuç olarak, belediyeler afet yönetiminde sahaya en yakın kurumlar olarak kritik öneme sahip olup, belediyelerin afet yönetimindeki rolünü güçlendirmek için yapısal reformlara ihtiyaç vardır. Görev tanımları belediyelerin kapasitesi dikkate alınarak yeniden düzenlenmelidir. Belediyelerde “afet fonları” oluşturularak afet risklerini azaltma için sürekli ve yeterli bütçe aktarılmalıdır. Afet yönetiminin siyaset üstü bir konu olduğu göz önüne alınarak siyasal saiklerle sürece müdahale edilmemelidir. Uzman personel istihdamı teşvik edilmeli, teknik eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Merkezi ve yerel yönetimler arasında koordinasyon mekanizmaları netleştirilmeli, görev karmaşası ortadan kaldırılmalıdır. Mahalle afet gönüllülük sistemleri gibi toplum tabanlı ve yenilikçi girişimler, belediyelerin sahadaki etkinliğini artırabilecek potansiyel taşıdığından yaygınlaştırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Belediye, Kapasite Sorunu, Kentsel Riskler, Türkiye

THE ROLE OF MUNICIPALITIES IN DISASTER MANAGEMENT IN TÜRKİYE: DUTIES, RESPONSIBILITIES, AND CAPACITY CHALLENGES

Abstract

The aim of this study is to examine the duties undertaken by municipalities in Türkiye within the scope of disaster management, their capacity to fulfill these duties, and the challenges they encounter. The main problem of the study lies in the inconsistency between the responsibilities assigned to municipalities by legislation and their existing capacities. In this study, a qualitative research approach was adopted, and document analysis was employed as the data collection method. Legislative texts, reports, municipalities' strategic plans, activity reports, and various academic publications on the subject were analyzed as data sources.

The findings demonstrate that there is a significant gap between the duties and capacities of municipalities, and that disaster budgets are insufficient and lack continuity. Moreover, the findings reveal that most resources are allocated to post-disaster interventions; risk reduction efforts are neglected; disaster plans are generally prepared only to meet procedural requirements; and significant deficiencies exist in equipment, machinery, communication infrastructure, and logistical capacity. Furthermore, the results indicate that at different levels of municipal administration, steps have been taken to enhance capacity by establishing disaster affairs departments/directorates, disaster coordination centers, and disaster response teams. It was also found that the February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquake significantly increased awareness of disaster preparedness and risk reduction among local governments, making the role of municipalities more visible.

The results clearly demonstrate the need for a structural transformation of municipalities in disaster management. Task descriptions should be reorganized in accordance with the actual capacities of municipalities. Permanent and sufficient budgets should be allocated for disaster risk reduction by establishing disaster funds within municipalities. Considering that disaster management is an issue above politics, the process should not be influenced by political motives. The recruitment of expert personnel should be encouraged, and technical training programs should be expanded. Coordination mechanisms between central and local governments should be clarified, and task confusion should be eliminated. Community-based and innovative initiatives, such as neighborhood disaster volunteer systems, should be disseminated, as they carry the potential to enhance the effectiveness of municipalities in the field.

Keywords: Disaster Management, Municipality, Capacity Issues, Urban Risks, Türkiye

YÜKSEKÖĞRETİMDE AKADEMİK PERSONELİN KURUMSAL DESTEK ALGISININ SESSİZ İSTİFA EĞİLİMLERİ VE AKADEMİK İSTEKLİLİKLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Adnan Karataş¹ - Fetih Karaçam²

Özet

Yükseköğretim kurumları, bilgi üretimi ve aktarımının merkezinde yer alan dinamik örgütlerdir. Bu kurumlarda görev yapan akademik personelin performansı ve psikolojik iyi oluşu hem bireysel hem de kurumsal başarıyı doğrudan etkilemektedir. Son yıllarda, özellikle pandemi sonrası dönemde, akademisyenler arasında "sessiz istifa" olgusunun yaygınlaştığı gözlemlenmektedir. Bu durum, akademik isteklilik düzeylerini düşürmekte ve örgütsel verimliliği olumsuz etkilemektedir. Bu çalışmanın amacı, akademik personelin algılanan örgütsel destek düzeylerinin, sessiz istifa eğilimleri ve akademik isteklilik üzerindeki etkisini kuramsal temellerle incelemektir.

Algılanan örgütsel destek, çalışanların örgütün kendilerine verdiği değeri ve desteği nasıl algıladıklarını ifade eden bir kavramdır. Eisenberger ve diğerleri (1986) tarafından geliştirilen Örgütsel Destek Teorisi, çalışanların örgütlerinin kendilerine sağladığı desteği değerlendirerek buna karşılık olumlu veya olumsuz tutumlar geliştirdiğini öne sürer. Akademik personel açısından POS, üniversitelerin araştırma fonları, mentörlük programları, iş-yaşam dengesi politikaları ve mesleki gelişim fırsatları gibi unsurlarla şekillenir. Yüksek düzeyde örgütsel destek, akademisyenlerin örgütsel bağlılığını artırırken, düşük örgütsel destek ise motivasyon kaybına ve işten duygusal olarak uzaklaşmaya neden olabilir (Kurtessis vd., 2017). Kuramsal çerçevede, algılanan örgütsel destek, çalışanların kurumları tarafından değerli görüldükleri, katkılarının takdir edildiği ve ihtiyaç duyduklarında desteklendikleri yönündeki öznel değerlendirmelerini ifade etmektedir (Eisenberger vd., 1986). Bu algı, çalışanların kuruma karşı tutum ve davranışlarını şekillendiren önemli bir psikososyal faktör olarak değerlendirilmektedir.

Sessiz istifa (quiet quitting) kavramı ise son yıllarda örgütsel davranış literatüründe dikkat çeken ve giderek daha fazla tartışılan bir olgudur. Anand ve diğerleri (2024) tarafından tanımlandığı şekliyle sessiz istifa, çalışanların görev tanımlarında belirtilen asgari sorumlulukları yerine getirmekle yetinmeleri, gönüllü çaba ve ekstra rol davranışlarından bilinçli olarak kaçınmaları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, örgütsel bağlılık, iş tatmini ve tükenmişlik gibi değişkenlerle yakından ilişkilidir. Sessiz istifa, çalışanların görev tanımlarında yer alan sorumlulukları asgari düzeyde yerine getirerek, işlerine yönelik duygusal ve bilişsel bağlılıklarını azaltmaları şeklinde tanımlanabilir. Kahn'ın (1990) "kişisel katılımın çekilmesi" (psychological withdrawal) kavramsallaştırması, bu olgunun teorik çerçevesini sunmaktadır. Söz konusu durum, bireylerin iş süreçlerine fiziksel olarak katılmalarına rağmen, duygusal ve zihinsel açıdan örgütsel bağlarını gevşetmeleri anlamına gelmektedir (Gabelaia & Bagociunaite, 2023). Akademik personel bağlamında sessiz istifa; araştırma faaliyetlerine yönelik motivasyonun azalması, ders içeriklerine yalnızca zorunlu ölçüde hazırlanma, bilimsel üretkenliğin düşmesi ve idari görevlerden sistematik biçimde kaçınma gibi davranışsal göstergelerle ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, akademisyenler

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, E-mail: adnan.karatas@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2399-8013

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, E-Mail: fetih.karacam21@ogr.atauni.edu.tr,

yalnızca öğretim yükümlülüklerini yerine getirirken, yenilikçi araştırma projelerine katılım ya da akademik topluluklara gönüllü katkı gibi fazladan çabalardan uzak durabilmektedir. Literatürde sessiz istifanın başlıca nedenleri arasında düşük örgütsel destek, aşırı iş yükü ve buna bağlı tükenmişlik, adaletsiz veya şeffaf olmayan ödüllendirme mekanizmaları, yetersiz liderlik ve yönetsel vizyon eksikliği yer almaktadır (Gürer vd., 2024; Mahand & Caldwell, 2023). Özellikle üniversitelerde, artan performans odaklı değerlendirme sistemleri, yayın baskısı ve belirsiz kariyer ilerleme süreçleri, akademisyenlerin işten psikolojik olarak uzaklaşma eğilimini güçlendirebilmektedir (Bakker & Demerouti, 2007). Sessiz istifa, örgütsel bağlılık, iş doyumunu ve mesleki tükenmişlik literatürleriyle yakından ilişkili olup (Galanis vd., 2024); akademik dünyada yaratıcılık, yenilikçilik ve bilimsel üretkenlik açısından uzun vadeli olumsuz etkiler yaratma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, yükseköğretim kurumlarında çalışan destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, iş yükünün dengelenmesi ve adil performans değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi, sessiz istifa eğilimlerinin azaltılması açısından kritik öneme sahiptir.

Akademik isteklilik, Schaufeli ve Bakker (2004) tarafından geliştirilen İşe Adanmışlık modeli çerçevesinde kavramsallaştırılabilir. İşe adanmışlık, çalışanların görevlerine yönelik yüksek düzeyde enerji, anlam ve yoğunlaşma sergilemelerini ifade eder ve üç temel boyuttan oluşur: coşku, adanmışlık ve odaklanma. Akademik isteklilik ise akademik personelin mesleki sorumluluklarına yönelik gönüllülük, motivasyon ve özveri düzeyini ifade etmektedir (Tuti vd., 2022). Akademik isteklilik, öğretim, araştırma ve toplumsal hizmet gibi akademik faaliyetlerin niteliğini doğrudan etkileyen bir faktördür. Bu kavram, çalışanların işlerine olan ilgilerini, mesleki gelişime açıklıklarını ve kuruma olan bağlılıklarını anlamada önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Akademik bağlamda isteklilik; araştırma faaliyetlerine yönelik yüksek motivasyon, öğrencilere mentorluk yapma isteği, bilimsel ve kurumsal projelere aktif katılım gibi somut davranışsal göstergeler üzerinden değerlendirilebilir. Bu tür davranışlar, yalnızca bireysel mesleki tatmini değil, aynı zamanda kurumsal bilgi üretimi ve akademik itibarı da doğrudan etkilemektedir. Örgütsel destek algısı, akademik istekliliğin kritik bir belirleyicisidir. Saks'ın (2006) ortaya koyduğu üzere, yüksek düzeyde algılanan örgütsel destek, akademisyenlerin öz-yeterlik inançlarını güçlendirerek işe adanmışlık düzeylerini artırmaktadır. Buna karşılık, düşük örgütsel destek, yetersiz kaynaklar ve yönetsel ilgisizlik, sessiz istifa eğilimleriyle birleştiğinde akademik isteklilik üzerinde olumsuz etki yaratmakta; bu durum uzun vadede kurumsal verimlilik, bilimsel üretkenlik ve öğrenci memnuniyetini düşürmektedir (Asemota, 2024). Bu bağlamda, akademik istekliliğin korunması ve geliştirilmesi için yükseköğretim kurumlarının; adil ödüllendirme sistemleri, dengeli iş yükü dağılımı, açık iletişim kanalları ve profesyonel gelişim fırsatları sunan stratejik insan kaynakları politikaları geliştirmeleri gerekmektedir.

Bu çalışma, akademik personelin algıladığı örgütsel destek düzeylerinin, sessiz istifa eğilimleri ve akademik isteklilik üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, Örgütsel Destek Teorisi ve İş Talepleri–Kaynakları Teorisi çerçevesinde konumlandırılmıştır. Örgütsel Destek Teorisi, çalışanların kurumlarının kendilerine değer verdiğine ve katkılarını önemseddiğine inandıkları ölçüde, kuruma karşı daha yüksek düzeyde bağlılık ve motivasyon geliştirdiklerini öne sürmektedir. Bu bağlamda, akademik personel açısından yüksek POS düzeyi, yalnızca iş tatminini artırmakla kalmaz, aynı zamanda sessiz istifa eğilimlerini de azaltır. İş Talepleri–Kaynakları Teorisi ise çalışanların iş yükü, zaman baskısı ve bürokratik gereklilikler gibi iş talepleri ile kaynaklar (örgütsel destek, özerklik, gelişim fırsatları) arasındaki dengeye dikkat çeker. Yeterli örgütsel kaynaklar sağlandığında, akademik isteklilik artmakta; kaynak yetersizliği durumunda ise sessiz istifa gibi psikolojik uzaklaşma davranışları ortaya çıkmaktadır.

Araştırmanın Temel ve Alt Amaçları

Bu araştırmanın temel amacı, yükseköğretim kurumlarında görev yapan akademik personelin algıladıkları örgütsel desteğin (Perceived Organizational Support-POS), sessiz istifa eğilimleri ve akademik isteklilik düzeyleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Çalışma kapsamında, bireylerin kurumları tarafından ne ölçüde değer verildiğine ve desteklendiğine ilişkin algılarının; işe yönelik gönüllü katkı davranışları (sessiz istifa) ve akademik motivasyonları (isteklilik) üzerindeki yansımaları çok boyutlu bir şekilde değerlendirilecektir. Böylece, akademik personelin örgütsel bağlılığını ve işteki enerjisini etkileyen temel faktörler ortaya konulacaktır.

Temel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlar belirlenmiştir:

Akademik personelin örgütsel destek algısı ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak.

Akademik personelin örgütsel destek algısı ile akademik isteklilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek.

Sessiz istifa eğilimlerinin akademik isteklilik düzeyleri üzerindeki etkisini analiz etmek.

Katılımcıların demografik özelliklerinin (cinsiyet, yaş, medeni durum, akademik unvan, mesleki deneyim), yukarıda belirtilen ilişkiler üzerinde düzenleyici (moderator) etkilerini değerlendirmek.

Araştırma Hipotezleri

H1: Akademik personelin algıladığı örgütsel destek düzeyi ile sessiz istifa eğilimleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Akademik personelin algıladığı örgütsel destek düzeyi ile akademik isteklilik düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H3: Sessiz istifa eğilimleri ile akademik isteklilik düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

H4a: Cinsiyet değişkeni, örgütsel destek ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde modere eder.

H4b: Yaş değişkeni, örgütsel destek ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde modere eder.

H4c: Medeni durum değişkeni, örgütsel destek ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde modere eder.

H4d: Akademik unvan değişkeni, örgütsel destek ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde modere eder.

H4e: Mesleki deneyim değişkeni, örgütsel destek ile sessiz istifa eğilimleri arasındaki ilişkiyi anlamlı biçimde modere eder.

Araştırmanın Yöntemi ve Uygulama Süreci

Araştırma süreci, bilimsel geçerlilik ve etik uygunluk ilkeleri gözetilerek planlanmıştır. İlk aşamada, çalışmanın yürütülebilmesi için ilgili üniversitenin Etik Kurulu'ndan onay alınacak; bu sayede araştırmanın etik standartlara uygunluğu resmî olarak belgelenecektir. İkinci olarak, veri toplama sürecinin gerçekleştirileceği Atatürk Üniversitesi ve Erzurum Teknik Üniversitesi rektörlüklerinden gerekli idari izinler temin edilecektir.

Veri toplama aracı olarak kullanılacak anket formu dört bölümden oluşacaktır. İlk bölümde katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, akademik unvan ve mesleki deneyim gibi demografik bilgileri yer alacaktır. İkinci bölümde Kurumsal Destek Ölçeği (Eisenberger vd., 1986), üçüncü bölümde Sessiz İstifa Ölçeği (Yıldız vd., 2024) ve dördüncü bölümde Akademik İsteklilik Ölçeği (Tuti vd., 2022) kullanılacaktır.

Katılımcılar, araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirilecek; gönüllülük esasına dayalı katılım şartı vurgulanarak aydınlatılmış onamları alınacaktır. Anket uygulaması hem çevrim içi (online) platformlar aracılığıyla hem de yüz yüze (matbu formlar) yöntemiyle gerçekleştirilecektir. Veri toplama sürecinde anonimlik ve gizlilik esasları titizlikle korunacaktır.

Toplanan veriler, SPSS ve AMOS gibi ileri düzey istatistik yazılımları aracılığıyla analiz edilecektir. Öncelikle tanımlayıcı istatistikler ve ölçeklerin güvenilirlik analizleri yapılacak, ardından korelasyon, regresyon ve yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kullanılarak belirlenen hipotezler test edilecektir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Erzurum ilinde bulunan Atatürk Üniversitesi ve Erzurum Teknik Üniversitesi bünyesinde görev yapan akademik personel oluşturmaktadır. Çalışma, söz konusu iki yükseköğretim kurumunda farklı fakülte ve birimlerde görev yapan öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve araştırma görevlilerini kapsamaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde, olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntem, araştırmacının ulaşabildiği ve katılım sağlamaya istekli bireylerden veri toplanmasına imkân tanımaktadır (Büyüköztürk vd., 2008). Araştırmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleştirilmiş; katılımcılara gizlilik ve anonimlik güvencesi verilmiştir.

Araştırma kapsamında öngörülen örneklem büyüklüğü 200 ile 400 kişi arasında planlanmıştır. Bu aralık, yapısal eşitlik modellemesi ileri düzey analiz yöntemleri için önerilen minimum örneklem büyüklüğü dikkate alınarak belirlenmiştir (Kline, 2018). Veri toplama süreci, istatistiksel analizler için gerekli gücü sağlayacak örneklem büyüklüğüne ulaşıldığında sonlandırılacaktır. Örneklem grubunun, araştırmanın yürütüldüğü üniversitelerdeki akademik personelin demografik çeşitliliğini yansıtabilecek biçimde oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Bu doğrultuda farklı akademik unvanlar, yaş grupları ve akademik birimlerden katılımcıların çalışmaya dâhil edilmesi sağlanmıştır. Böylece, elde edilecek bulguların geçerliliği ve genellenebilirliği artırılmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Katkısı

Bu araştırma, geliştirilecek yapısal model aracılığıyla, akademik personelin örgütsel tutum ve davranışlarını şekillendiren temel değişkenler arasındaki ilişkileri bütüncül bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle yükseköğretim kurumlarında algılanan örgütsel destek, sessiz istifa eğilimleri ve akademik isteklilik gibi güncel ve stratejik öneme sahip kavramlar arasındaki etkileşimleri ortaya koyarak, literatürdeki önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Araştırmadan elde edilecek bulguların, yükseköğretim kurumlarının insan kaynakları yönetimi politikalarının geliştirilmesi, akademik bağlılık düzeylerinin artırılması ve kurumsal verimliliğin sürdürülebilir biçimde yükseltilmesi açısından somut ve uygulanabilir öneriler sunması beklenmektedir. Özellikle, örgütsel destek mekanizmalarının güçlendirilmesi, iş yükü dengesi ve adil performans değerlendirme sistemlerinin geliştirilmesi gibi stratejilerin, sessiz istifa eğilimlerini azaltarak akademik istekliliği artırabileceği öngörülmektedir.

Bununla birlikte, araştırma bulguları yalnızca ulusal yükseköğretim politikalarına değil, aynı zamanda küresel ölçekte akademik çalışma koşullarına ilişkin karşılaştırmalı değerlendirmelere de katkı sağlayabilecek niteliktedir. Bu bağlamda, çalışma hem teorik hem de uygulamalı açıdan çift yönlü bir değer taşımaktadır: Teorik olarak, örgütsel davranış ve eğitim yönetimi literatürüne yeni ampirik veriler kazandırmakta; uygulamalı olarak ise üniversitelerde akademik motivasyonun ve performansın artırılması için kanıta dayalı politika geliştirme süreçlerine temel oluşturmaktadır.

Politika Önerileri

Araştırmadan elde edilebilecek bulgular, yükseköğretim kurumlarının insan kaynakları yönetimi ve örgütsel davranış politikalarının yeniden yapılandırılmasında yol gösterici nitelikte olacaktır. Öncelikle, örgütsel destek mekanizmalarının güçlendirilmesi kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır. Akademik personelin motivasyonunu ve bağlılığını artırmak için ödüllendirme sistemlerinin şeffaf, adil ve objektif kriterlere dayalı olması, akademik başarıların görünür kılınması ve idari süreçlerde destekleyici, çözüm odaklı bir yaklaşımın benimsenmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda, akademisyenlerin yalnızca yayın ve performans göstergeleri ile değil, öğrenci danışmanlığı, topluma hizmet ve akademik topluluklara katkı gibi çok boyutlu kriterlerle değerlendirilmesi, motivasyonun sürdürülebilirliği açısından etkili olabilir.

İş yükü yönetimi de politika geliştirme sürecinde dikkate alınması gereken bir diğer temel boyuttur. Akademisyenlerin ders yükleri, idari görevleri ve araştırma faaliyetleri arasında dengeli bir dağılımın sağlanması, tükenmişlik riskini azaltacak ve akademik istekliliği artıracaktır. Bu amaçla, fazla iş yükünü hafifletecek destek kadrolarının artırılması, idari süreçlerin dijitalleştirilerek bürokratik yükün azaltılması ve akademik takvimlerin daha esnek planlanması gibi önlemler uygulanabilir.

Profesyonel gelişim ve mentorluk sistemlerinin kurumsallaşması da sessiz istifa eğilimlerini azaltabilecek önemli bir strateji olarak değerlendirilebilir. Üniversitelerde hem pedagojik yeterlilikleri hem de araştırma ve proje yönetim becerilerini geliştirecek sürekli eğitim programlarının hayata geçirilmesi, genç akademisyenlerin kıdemli meslektaşları tarafından mentorluk alabilecekleri yapısal bir sistemin oluşturulması, mesleki aidiyet duygusunu güçlendirecektir.

Bunlara ek olarak, akademik personelin karar alma süreçlerine aktif katılımının sağlanması, kurumsal aidiyetin artırılmasında önemli bir rol oynayacaktır. Katılımcı yönetim anlayışını destekleyen, akademik senatolar ve komisyonlar aracılığıyla fikirlerin doğrudan politika süreçlerine yansıtıldığı mekanizmalar, akademisyenlerin kurumsal stratejilerde söz sahibi olmalarını teşvik edecektir.

Son olarak, yükseköğretim kurumlarının çalışma iklimini iyileştirmeye yönelik psikososyal destek uygulamalarını yaygınlaştırması önerilmektedir. İş-yaşam dengesi politikalarının geliştirilmesi, tükenmişliği önleyici etkinliklerin düzenlenmesi ve akademisyenlerin duygusal ile zihinsel sağlıklarını destekleyecek danışmanlık hizmetlerinin sunulması, uzun vadede hem akademik performansı hem de kurumsal bağlılığı güçlendirecektir. Bu öneriler, yükseköğretim kurumlarının yalnızca akademik üretkenliği değil, aynı zamanda sürdürülebilir ve nitelikli bir akademik çalışma ortamını da güvence altına almalarını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Algılanan Örgütsel Destek, Sessiz İstifa, Akademik İsteklilik, Kamu Yönetimi, Yükseköğretim Kurumları

THE EFFECT OF ACADEMIC PERSONNEL'S PERCEPTION OF INSTITUTIONAL SUPPORT ON THEIR QUIET RESIGNATION TENDENCY AND ACADEMIC WILLINGNESS IN HIGHER EDUCATION

Abstract

This study examines the effects of perceived organizational support on quiet quitting tendencies and academic engagement among faculty members in public higher education institutions. Positioned within the frameworks of Organizational Support Theory and the Job Demands–Resources Model, the research investigates how faculty members' perceptions of being valued and supported by their institutions influence their willingness to contribute beyond minimum job requirements and sustain professional motivation. Quiet quitting, defined as performing only the core duties outlined in job descriptions while avoiding extra-role behaviors, has gained prominence in the post-pandemic academic environment. Academic engagement, conceptualized as enthusiasm, dedication, and absorption in professional responsibilities, represents a critical factor for institutional productivity and academic quality.

The study focuses on academic staff employed at Atatürk University and Erzurum Technical University in Turkey. Using a quantitative research design, data will be collected through standardized scales measuring perceived organizational support, quiet quitting tendencies, and academic engagement, alongside demographic variables. Structural equation modeling will be applied to analyze the relationships among the variables and to assess moderating effects of demographic factors such as gender, age, marital status, academic title, and professional experience.

Findings are expected to contribute to public administration and higher education policy by providing empirical evidence on how institutional support mechanisms can reduce disengagement and foster sustained academic motivation. The study offers practical recommendations for strengthening organizational support systems, balancing workloads, and developing fair performance evaluation processes to enhance faculty commitment, productivity, and well-being in public universities.

Keywords: Perceived Organizational Support, Quiet Quitting, Academic Engagement, Public Administration, Higher Education Institutions

Kaynakça

- Anand, A., Doll, J., & Ray, P. (2024). Drowning in silence: a scale development and validation of quiet quitting and quiet firing. *International Journal of Organizational Analysis*, 32(4), 721-743. <https://doi.org/10.1108/IJOA-01-2023-3600>
- Asemota, O. O. (2024). Perceived Organisational Support on Academic Employee Commitment in Top Public Universities in Kenya [Doctor of Philosophy, Jomo Kenyatta University]. Kenya.
- Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2007). The job demands-resources model: State of the art. *Journal of Managerial Psychology*, 22(3), 309-328. <https://doi.org/10.1108/02683940710733115>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology*, 71(3), 500-507. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.71.3.500>
- Gabelaia, I., & Bagociunaite, R. (2023). The impact of “quiet quitting” on overall organizational behavior and culture. I. Kabashkin, I. Yatskiv, & O. Prentkovskis (Eds.), *International conference on reliability and statistics in transportation and communication içinde* (ss. 366-378). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53598-7_33

- Galanis, P., Katsiroumpa, A., Moisoglou, I., Kalogeropoulou, M., Gallos, P., & Vraka, I. (2024). Emotional intelligence protects nurses against quiet quitting, turnover intention, and job burnout. *AIMS Public Health*, 11(2), 601-613. <https://doi.org/10.3934/publichealth.2024030>
- Gürer, A., Solmaztürk, A. B., & Gökçe, F. (2024). Sessiz istifa: Literatür incelemesi. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi*, 1(13), 1-41. <https://doi.org/10.48131/jscs.1383187>
- Kahn, W. A. (1990). Psychological conditions of personal engagement and disengagement at work. *Academy of Management Journal*, 33(4), 692-724. <https://doi.org/10.5465/256287>
- Kline, R. B. (2018). Assessing statistical aspects of test fairness with structural equation modelling. H. Karami (Ed.), *Fairness issues in educational assessment içinde* (ss. 116-134). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315626765>
- Kurtessis, J. N., Eisenberger, R., Ford, M. T., Buffardi, L. C., Stewart, K. A., & Adis, C. S. (2017). Perceived organizational support: A meta-analytic evaluation of organizational support theory. *Journal of Management*, 43(6), 1854-1884. <https://doi.org/10.1177/0149206315575554>
- Mahand, T., & Caldwell, C. (2023). Quiet quitting - causes and opportunities. *Business and Management Research*, 12(1), 9-19. <https://doi.org/10.5430/bmr.v12n1p9>
- Saks, A. M. (2006). Antecedents and consequences of employee engagement. *Journal of Managerial Psychology*, 21(7), 600-619. <https://doi.org/10.1108/02683940610690169>
- Schaufeli, W. B., & Bakker, A. B. (2004). Job demands, job resources, and their relationship with burnout and engagement: A multi-sample study. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 25(3), 293-315. <https://doi.org/10.1002/job.248>
- Tuti, G., Özdemir, M., & Rizeli, H. (2022). Öğretmen akademik isteklilik ölçeği'nin (ÖAİÖ) geliştirilmesi: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 621-644. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1009443>
- Yıldız, A., Ekingen, E., Gün, İ., & Yıldırım, M. (2024). Validity and reliability study of the Turkish version of the quiet quitting scale in healthcare workers. *BMC Psychology*, 12(1), 730. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-02106-9>

TÜRKİYE’DE DEMOGRAFİK DÖNÜŞÜM VE YAŞLANAN TOPLUM: SOSYAL POLİTİKALARA YÖNELİK FARKLI ÜLKELER ÜZERİNDEN KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Adnan Karataş¹ - Sevil Yıldız²

Özet

Nüfus yaşlanması, çağdaş toplumların karşı karşıya bulunduğu en belirgin demografik dönüşümlerden biridir. Bu olgu, esasen doğurganlık oranlarının düşmesi ve ortalama yaşam süresinin uzaması sonucunda ortaya çıkan yapısal bir süreçtir. Günümüzde yalnızca gelişmiş ülkelerle sınırlı kalmayıp, gelişmekte olan ülkelerde de hızla yaygınlaşan yaşlanma olgusu, küresel ölçekte ekonomik, sosyal ve siyasal sistemler üzerinde çok boyutlu etkiler yaratmaktadır (Saydam, 2019).

Türkiye özelinde bakıldığında, yaşlı nüfusun toplam içindeki oranı dikkat çekici bir hızla yükselmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2010 yılında 5,3 milyon olan 65 yaş ve üzeri nüfus, 2020’de yaklaşık %49 artışla 8 milyona ulaşmış, 2024 itibarıyla ise toplam nüfusun %10,6’sını oluşturmuştur (TÜİK, 2025b). Projeksiyonlar bu oranın 2080’de %25,6’ya yükseleceğini göstermektedir (TÜİK, 2018). Bu artışın ardında, doğurganlık hızının 2023 itibarıyla 1,7 çocuk düzeyine gerileyerek nüfus yenilenme eşiği olan 2,1’in altına düşmesi ve 65 yaşındaki bireyler için ortalama yaşam beklentisinin 17,5 yıla yükselmesi bulunmaktadır (TÜİK, 2024). Dolayısıyla Türkiye, hâlen görece genç bir nüfus yapısına sahip olsa da hızla yaşlanan toplumlar kategorisine girmektedir.

Nüfus yaşlanmasının ekonomik ve toplumsal etkileri geniş bir yelpazede ortaya çıkmaktadır. Öncelikle sosyal güvenlik sistemleri, sağlık hizmetleri ve iş gücü piyasaları üzerinde artan maliyet baskıları söz konusudur (Saydam, 2019). Bununla birlikte, yaşlanma yalnızca ekonomik parametrelerle sınırlı olmayan, toplumsal bütünleşme, kuşaklar arası dayanışma, aile yapısında dönüşüm ve sosyal adalet gibi çok yönlü boyutlar içeren bir olgudur (Keskin & Yasak, 2025). Türkiye’nin bu dönüşümü görece kısa bir zaman diliminde deneyimlemesi, gelişmiş ülkelerden farklı olarak, yönetsel ve kurumsal uyum kapasitesi üzerinde daha yoğun bir baskı yaratmaktadır.

Küresel düzeyde Japonya, İtalya ve Güney Kore gibi ülkeler, yüksek yaşlı nüfus oranları nedeniyle politika tepkilerini erken dönemde geliştirmiştir. Bu ülkelerde evde bakım hizmetleri, kişiselleştirilmiş yardım planları, doğurganlığı artırıcı teşvikler ve teknoloji destekli bakım uygulamaları öne çıkmaktadır (Italian Ministry of Labour and Social Policies, 2024; Morgan Stanley, 2025; OECD, 2024). Türkiye açısından bu deneyimler, kendi sosyo-kültürel bağlamına uygun politika tasarımlarında yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Kavramsal çerçeve bağlamında nüfus yaşlanması, yalnızca belirli bir yaş grubundaki bireylerin sayısal artışını değil, aynı zamanda toplumsal ilişkilerde, tüketim alışkanlıklarında, aile yapılarında ve kuşaklar arası dayanışmada meydana gelen köklü değişimleri de ifade etmektedir. Bu bağlamda, nüfus yaşlanması salt demografik bir gerçeklik değil, toplumsal yaşamın bütün boyutlarını etkileyen çok boyutlu bir süreç olarak ele alınmalıdır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, E-mail: adnan.karatas@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2399-8013

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, E-Mail: sevil.yildiz24@ogr.atauni.edu.tr,

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Nüfus yaşlanması, günümüz toplumlarının karşı karşıya olduğu en belirgin demografik dönüşümlerden biri olarak, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kapsamlı etkiler yaratmaktadır. Türkiye’de yaşlı nüfusun hızlı artışı, sosyal güvenlik sistemleri, sağlık hizmetleri ve iş gücü piyasaları üzerinde ciddi baskılar oluşturmakta; aynı zamanda toplumsal bütünleşme, kuşaklar arası dayanışma ve aile yapısında köklü değişimleri gündeme getirmektedir. Bu bağlamda, nüfus yaşlanmasının yalnızca demografik bir olgu değil, toplumsal yaşamın tüm boyutlarını etkileyen çok katmanlı bir süreç olduğu açıktır.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’deki yaşlanma dinamiklerini kapsamlı bir biçimde ele almak ve bu süreci, yaşlanmayı erken deneyimlemiş Japonya, İtalya ve Güney Kore örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir perspektifle değerlendirmektir. Çalışma, Türkiye’nin mevcut politika altyapısının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarken, uluslararası deneyimlerden hareketle uygulanabilir ve bütüncül politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu açıdan araştırma, yalnızca demografik ve ekonomik parametreleri değil, aynı zamanda toplumsal uyum, kuşaklar arası dayanışma, sosyal adalet ve teknoloji tabanlı bakım hizmetleri gibi çok boyutlu alanları da inceleyerek literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

Çalışmanın önemi üç temel boyutta öne çıkmaktadır. Birincisi, Türkiye’nin hızlı yaşlanan nüfus yapısı, politika tasarımında kısa süreli ve parçalı çözümlerin etkisiz kalmasına yol açmaktadır; bu nedenle bütüncül ve uzun vadeli stratejilerin geliştirilmesi gereklidir. İkincisi, uluslararası karşılaştırmalı analizler, farklı sosyo-kültürel bağlamlarda uygulanan başarılı politikaların Türkiye’ye uyarlanmasına ışık tutmakta ve bilimsel olarak politika yapım süreçlerinin verimliliğini artırmaktadır. Üçüncüsü, aktif yaşlanma paradigması ve yaşam döngüsü kuramı çerçevesinde, yaşlı nüfusun yalnızca bakım gereksinimleri açısından değil, ekonomik ve toplumsal katılımı üzerinden de değerlendirilmesi, Türkiye’de politika tasarımlarının toplumsal sürdürülebilirliği güçlendirmesini sağlayacaktır.

Sonuç olarak, bu çalışma hem Türkiye’nin hızla yaşlanan nüfusuna dair mevcut durumu analiz etmekte hem de uluslararası deneyimlerle desteklenmiş, yenilikçi ve entegre politika önerileri sunarak akademik ve pratik alanda önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Araştırma Soruları:

Türkiye’de nüfus yaşlanmasının demografik, ekonomik ve toplumsal boyutları nelerdir?

Türkiye’nin mevcut yaşlı bakım ve doğurganlık politikaları hangi açılardan güçlü ve hangi açılardan yetersizdir?

Japonya, İtalya ve Güney Kore örnekleri Türkiye’ye hangi politika ve uygulama modelleri açısından yol gösterici olabilir?

Türkiye’de yaşlı nüfusun sosyal katılımı ve yaşam kalitesi, uluslararası örneklerle karşılaştırıldığında hangi alanlarda iyileştirme gerektirmektedir?

Türkiye’ye özgü bütüncül politika önerileri, demografik dönüşümü yönetmede hangi stratejik avantajları sağlayabilir?

Kuramsal Çerçeve

Nüfus yaşlanması olgusunu anlamlandırmada farklı kuramsal yaklaşımlar kullanılmaktadır. Bu yaklaşımlar, yaşlanmanın yalnızca biyolojik bir süreç değil, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve kültürel işlevleri dönüştüren çok boyutlu bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır.

Demografik Geçiş Teorisi (Thompson, 1929), toplumların modernleşme süreciyle birlikte doğurganlık ve ölüm oranlarında düşüş yaşadığını, buna paralel olarak yaşam beklentisinin arttığını öne sürmektedir. Bu çerçevede nüfus yaşlanması, sanayileşme, kentleşme ve sağlık hizmetlerindeki gelişmelerin doğal bir sonucu olarak değerlendirilir (Can & Avcı, 2021). Dolayısıyla yaşlanma, sadece demografik bir olgu değil, aynı zamanda toplumsal yapının yeniden örgütlenmesini gerektiren bir dönüşüm sürecidir.

Yapısallaşma Kuramı (Giddens, 2014), demografik değişimlerin yalnızca bireysel tercihlerin sonucu olmadığını, toplumsal yapılar ve kurumsal kısıtlamaların da belirleyici olduğunu vurgular (Almaz vd., 2020; Yıldırım, 1999). Bu perspektiften bakıldığında, yaşlı nüfusa yönelik politikaların hem mikro düzeyde bireylerin ihtiyaçlarını hem de makro düzeyde sosyal sistemlerin yeniden üretim mekanizmalarını dikkate alması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durum, nüfus yaşlanmasının politika yapımında çok katmanlı ve bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Aktif Yaşlanma Paradigması, yaşlı bireylerin yalnızca bakım ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan bir grup olarak görülmesini reddeder. Bunun yerine yaşlıların ekonomik, sosyal, kültürel ve gönüllülük faaliyetleri aracılığıyla topluma aktif katılımının, hem bireysel refah hem de toplumsal sürdürülebilirlik açısından kritik olduğunu öne sürer (World Health Organization, 2002). Bu bağlamda, Türkiye’de yaşlılık politikalarının yalnızca sağlık ve bakım hizmetleriyle sınırlı kalmaması; istihdam olanaklarını, sosyal katılımı, yaşam boyu öğrenmeyi ve kuşaklar arası dayanışmayı da kapsayacak şekilde bütüncül olarak tasarlanması gerekmektedir.

Bunlara ek olarak, Yaşam Döngüsü Kuramı, bireylerin yaşamın farklı evrelerinde değişen sosyal roller ve ekonomik sorumluluklarla karşılaştığını; dolayısıyla yaşlanma sürecinin, toplumsal konum, cinsiyet, sınıf ve kültürel bağlamdan bağımsız düşünülemediğini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, yaşlanmanın toplumsal eşitsizliklerle iç içe geçtiğini ve politika tasarımlarında farklı sosyo-ekonomik grupların ihtiyaçlarının gözetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Neugarten, 1976).

Sonuç olarak, nüfus yaşlanmasını açıklamaya yönelik bu kuramsal yaklaşımlar, çalışmada kullanılacak analitik çerçevenin temelini oluşturmaktadır. Demografik geçişin nesnel göstergeleri, yapısallaşma kuramının kurumsal vurguları, aktif yaşlanma paradigmasının katılımcı yaklaşımı ve yaşam döngüsü kuramının eşitsizlik boyutu birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’nin hızlanan yaşlanma sürecine ilişkin daha kapsamlı bir analiz yapmak mümkün hâle gelmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada, betimleyici ve karşılaştırmalı analiz yöntemi benimsenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, Türkiye’deki yaşlı nüfusun mevcut durumu ile politika çerçevesi incelenmiş; ardından Japonya, İtalya ve Güney Kore örnekleri üzerinden karşılaştırmalı bir değerlendirme yapılmıştır.

Türkiye’ye ilişkin veriler, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı raporları ile Sekizinci, Onuncu, On Birinci ve On İkinci Kalkınma Planlarından elde edilmiştir. Uluslararası karşılaştırmalar ise OECD, Dünya Bankası, ilgili ülkelerin resmi raporları ve güncel akademik literatürden derlenen verilerle gerçekleştirilmiştir.

Veri seti hem nicel hem de nitel bileşenleri kapsamaktadır. Nicel boyutta, doğurganlık hızı, yaş bağımlılık oranı, yaşam beklentisi, yaşlı nüfus oranı ve yaşlıların iş gücüne katılım oranı gibi temel demografik göstergeler analiz edilmiştir. Nitel boyutta ise politika belgeleri ve uygulama

mekanizmaları içerik analizi yöntemiyle incelenmiş; kurumlar arası koordinasyon, hizmet modelleri ve politika araçları değerlendirilmiştir.

Veriler, tematik analiz çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda, ulusal ve uluslararası politika uygulamaları şu temalar etrafında karşılaştırılmıştır:

Evde bakım hizmetleri ve bireyselleştirilmiş bakım planları,
Doğurganlığı artırmaya dönük teşvik politikaları,
Yaşlı dostu kent uygulamaları ve kentsel tasarım yaklaşımları,
Dijital bakım teknolojileri ve yaşlılarda dijital okuryazarlık,
Palyatif bakım modelleri ve uzun dönem bakım hizmetleri,
Kurumsal koordinasyon ve yönetişim mekanizmaları.

Bu yönetsel çerçeve, araştırmaya hem karşılaştırmalı bir perspektif kazandırmakta hem de Türkiye'nin hızlanan yaşlanma sürecine yönelik politika tasarımlarının farklı boyutlarda değerlendirilmesine imkân tanımaktadır.

Bulgular

Türkiye'nin demografik göstergeleri, hızlı bir yaşlanma sürecine işaret etmektedir. Doğurganlık hızının 2022'de 1,62'ye gerilemesi ve 2028 için hedefin 2,1 olarak belirlenmesine karşın bu düzeye ulaşılmasının güç görünmesi, demografik baskının artacağını göstermektedir (Akkaya, 2025). Yaş bağımlılık oranı 2024 itibarıyla %46,1'e yükselmiş, yani her 100 çalışabilir yaştaki birey yaklaşık 46 bakmakla yükümlü olduğu çocuk veya yaşlıya destek vermek durumunda kalmıştır (TÜİK, 2025a). Bu durum, sosyal güvenlik sisteminde açıkların büyümesine, iş gücü piyasasında üretken nüfus üzerindeki yükün artmasına ve bakım hizmetlerine yönelik talebin yoğunlaşmasına yol açmaktadır.

Türkiye'de doğurganlığı desteklemek amacıyla Yeni Doğum Yardımı ve Çoklu Doğum Yardımı gibi programlar uygulanmakta; yaşlı bakımında ulusal düzeyde koordinasyonu sağlamak için ise 2024 yılında Nüfus Politikaları Kurulu kurulmuştur. Ancak bu girişimlere rağmen politikaların parçalı, kısa vadeli ve bölgesel farklılıkları gözetmeyen yapısı etkinliği sınırlamaktadır. Özellikle konut maliyetlerinin yüksekliği, kadınların iş-yaşam dengesinde yaşadığı zorluklar ve çocuk bakım hizmetlerinin sınırlılığı, doğurganlığı artırmaya dönük teşviklerin etkisini azaltmaktadır. Ayrıca yaşlı bakımında kurumlar arası koordinasyon eksikliği, geriatri uzmanı personel yetersizliği ve uzun dönemli bakım altyapısındaki sınırlılıklar politika etkinliğini zayıflatmaktadır (Akkaya, 2025).

Japonya, yaşlı nüfus oranının %30'a ulaştığı bir ülke olarak, yaşlıların iş gücüne katılımını teşvik eden politikalar, teknoloji destekli bakım hizmetleri ve yaş dostu konut çözümleri geliştirmiştir. Robotik ve yapay zekâ tabanlı bakım uygulamaları uzun dönemli bakımda önemli bir yenilik olarak öne çıkmakta ve Türkiye için yol gösterici nitelik taşımaktadır. İtalya, sağlık ve sosyal hizmetleri bütünleştiren Ulusal Bakım Sistemi (SNAA) ve Bireysel Yardım Planları ile yaşlı bakımını daha entegre bir modele dönüştürmüştür. Ayrıca "Baby Bonus" programı doğurganlığı artırmaya yönelik mali destek sunmaktadır. Güney Kore, dünyanın en düşük doğurganlık oranına rağmen, aile dostu iş yeri uygulamaları, konut politikaları ve "Nüfus Krizine Yanıt K-ESG" kriterleri aracılığıyla aileleri ve çocuk bakımını desteklemektedir. Bu model, Türkiye'de iş-aile yaşamı uyumunu güçlendirmek açısından önemlidir. Bu karşılaştırma, Japonya'nın teknoloji odaklı, İtalya'nın entegrasyon odaklı ve Güney Kore'nin yaşam kalitesi odaklı politikalarının Türkiye için bütüncül bir model oluşturabileceğini göstermektedir.

Türkiye'nin avantajı, yaşlı nüfus oranının hâlen OECD ortalamasının altında bulunmasıdır. Ancak dezavantajı, hızlı yaşlanmaya rağmen kurumsal altyapının yetersizliği ve veriye dayalı politika geliştirme kapasitesinin sınırlı kalmasıdır. Dijital izleme sistemlerinin ve yapay zekâ tabanlı veri analizlerinin geliştirilmemiş olması, öngörü kapasitesini zayıflatmaktadır. Oysa Japonya örneğinde olduğu gibi gerçek zamanlı nüfus verilerinin analiz edilmesi, politika geliştirme sürecinde önemli avantajlar sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye'nin mevcut politikaları demografik dönüşümü yönetmede yetersiz kalmaktadır. Karşılaştırmalı analiz, yalnızca ekonomik teşviklere dayalı politikaların sınırlı etki yarattığını; bunun yerine kurumsal koordinasyonun güçlendirilmesi, kültürel dönüşümün desteklenmesi ve teknoloji tabanlı bakım hizmetlerinin geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. İsveç'in kapsayıcı ebeveyn izni uygulamaları veya Güney Kore'nin aile dostu iş kültürü girişimleri örneklerinde olduğu gibi nüfus politikalarının yalnızca yaşlılara değil, aynı zamanda genç nüfus ve ailelere yönelik bütüncül bir perspektifle tasarlanması Türkiye açısından kritik görünmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın bulguları, Türkiye'nin yaşlanan nüfusa yönelik politika setinin hâlen dağınık, parçalı ve kısa vadeli çözümlerle sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Oysa nüfus yaşlanması yalnızca demografik veya ekonomik bir mesele değil; aynı zamanda toplumsal uyum, kuşaklar arası dayanışma ve sürdürülebilir kalkınma açısından stratejik bir boyut taşımaktadır.

Türkiye açısından temel sorun, hızlı yaşlanmaya karşı kurumsal altyapının, uzun dönemli bakım hizmetlerinin ve veriye dayalı politika yapım kapasitesinin henüz yeterince gelişmemiş olmasıdır. Sosyal yardım temelli programlar, ailelere sınırlı ekonomik destek sağlamakta; ancak yapısal sorunları (yüksek konut maliyetleri, kadınların iş-yaşam dengesi, çocuk bakım hizmetlerinin yetersizliği, geriatri personeli eksikliği) ortadan kaldırmamaktadır. Bu durum, nüfus yaşlanmasının toplumsal etkilerini yönetmede bütüncül bir politika yaklaşımının zorunlu olduğunu göstermektedir.

Türkiye için Politika Önerileri

Entegre Bakım Modeli: İtalya'daki Bireysel Yardım Planları ve Ulusal Bakım Sistemi (SNAA) örnek alınarak Türkiye'de sağlık, sosyal destek ve bakım hizmetlerini bütünleştiren "Bireysel Bakım Planı" geliştirilmelidir. Bu model, yaşlılara yönelik hizmetlerin parçalı yapısını ortadan kaldırarak, bütünleşik bir sistemin kurulmasını sağlayacaktır.

Teknoloji Destekli Bakım: Japonya örneğinde olduğu gibi tele-sağlık, tele-bakım ve yapay zekâ tabanlı nüfus izleme sistemleri pilot bölgelerde uygulanmalı, ardından ulusal düzeyde yaygınlaştırılmalıdır. Bu sistemler, hizmet verimliliğini artırmanın yanı sıra öngörü kapasitesini de geliştirecektir.

Doğurganlık Dostu İş Hayatı: Güney Kore'nin kurumsal destek yaklaşımı doğrultusunda esnek çalışma modelleri, ücretsiz kreş desteği ve ebeveyn izni paylaşımı tüm sektörlerde yaygınlaştırılmalıdır. Ayrıca aile dostu iş yeri sertifikasyonu gibi uygulamalar hayata geçirilerek, özel sektörün bu sürece aktif katılımı teşvik edilmelidir.

Palyatif ve Uzun Dönemli Bakım: Kronik hastalıklar nedeniyle yaşam kalitesi düşen yaşlılara destek sağlamak amacıyla palyatif bakım merkezleri ülke genelinde yaygınlaştırılmalı; bakım hizmetleri yalnızca sağlık değil, aynı zamanda psikososyal destek boyutunu da kapsamalıdır.

Yaşlı Dostu Kentler ve Sosyal Katılım: Yaşlı bireylerin sosyal hayata aktif katılımını sağlamak üzere yaşlı dostu şehirler, erişilebilir toplumsal alanlar, uygun ulaşım ve konut politikaları hayata

geçirilmelidir. Bu yaklaşım, yalnızca yaşlıların refahını değil, kuşaklar arası dayanışmayı da güçlendirecektir.

Kurumsal Koordinasyon ve Yönetişim: Nüfus Politikaları Kurulu'nun etkinliği artırılmalı ve kalıcı bir bakanlıklar arası koordinasyon mekanizması oluşturulmalıdır. Veriye dayalı karar alma süreçlerini destekleyecek dijital nüfus izleme sistemleri geliştirilerek politikaların sürdürülebilirliği sağlanmalıdır.

Türkiye, hâlen demografik fırsat penceresini değerlendirme potansiyeline sahip olmakla birlikte, hızlanan yaşlanma süreci bu fırsatın kısa sürede kapanmasına yol açabilir. Uluslararası deneyimler, yalnızca ekonomik teşviklere dayalı yaklaşımların sınırlı sonuçlar verdiğini; bunun yerine teknolojik yenilikleri (Japonya), entegrasyon odaklı bakım modellerini (İtalya) ve aile dostu kurumsal politikaları (Güney Kore) birlikte içeren bütüncül stratejilerin daha etkili olduğunu göstermektedir.

Sonuç itibarıyla, nüfus yaşlanması Türkiye için kaçınılmaz bir gerçekliktir. Ancak bu sürecin olumsuz etkilerini azaltmak ve fırsata dönüştürmek mümkündür. Bütüncül, uzun vadeli ve veriye dayalı politika tasarımları yalnızca yaşlı bireylerin yaşam kalitesini yükseltmekle kalmayacak; aynı zamanda toplumsal dayanışmayı güçlendirecek, ekonomik sürdürülebilirliği destekleyecek ve Türkiye'nin kalkınma hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Dolayısıyla, nüfus yaşlanmasına yönelik politika tasarımı, yalnızca sosyal hizmetler bağlamında değil, ulusal kalkınma ve toplumsal sürdürülebilirlik açısından stratejik bir zorunluluk olarak ele alınmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus Yaşlanması, Demografik Dönüşüm, Kamu Politikası

DEMOGRAPHIC TRANSFORMATION AND AGING SOCIETY IN TURKEY: A COMPARATIVE STUDY OF SOCIAL POLICIES ACROSS DIFFERENT COUNTRIES

Abstract

Population aging constitutes one of the most significant demographic transformations affecting contemporary societies, driven primarily by declining fertility rates and increasing life expectancy. While historically associated with developed countries, aging is rapidly spreading in developing contexts, including Turkey, where the proportion of individuals aged 65 and over has risen from 5.3 million in 2010 to 8 million in 2020, representing 10.6% of the total population in 2024, with projections indicating 25.6% by 2080. This demographic shift poses multidimensional challenges for social security systems, healthcare, labor markets, and intergenerational solidarity.

This study employs a descriptive and comparative approach to examine Turkey's aging dynamics and policy responses, drawing insights from countries with earlier experiences of population aging, including Japan, Italy, and South Korea. Quantitative indicators, such as fertility rates, dependency ratios, life expectancy, and labor force participation, are analyzed alongside qualitative evaluations of policy frameworks, service models, and governance mechanisms.

Findings reveal that Turkey's current policies remain fragmented, short-term, and limited in scope, despite initiatives such as birth-support programs and the establishment of the Population Policies Council. Comparative analysis highlights the potential benefits of adopting integrated care models, technology-supported services, fertility-friendly labor policies, and age-friendly urban planning, drawing from international examples.

The study concludes that effective management of demographic aging in Turkey requires comprehensive, long-term, and evidence-based policies. Beyond healthcare, such policies must foster social participation, intergenerational solidarity, and sustainable development. Integrating technological innovation, institutional coordination, and family-friendly practices can transform population aging from a social and economic challenge into an opportunity for societal resilience and national development.

Keywords: Population Aging, Demographic Transformation, Public Policy

Kaynakça

- Akkaya, M. A. (2025). Türkiye'nin Azalan Doğurganlık Oranı ve Nüfus Politikaları Kurulu'nun Değerlendirilmesi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 8(4), 286–304.
- Almaz, F., Barca, M., & Çizel, B. (2020). Uygulamada Strateji Yaklaşımının Disiplin Temelleri: Giddens' in Yapılaşma Kuramı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(1), 319–338.
- Can, B., & Avcı, S. (2021). Demografik geçiş teorisi açısından Türkiye'nin demografik geçiş aşamaları ve nüfuslanma süreci. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(46), 229–252.
- Giddens, A. (2014). Structuration theory: Past, present and future. In C. Bryant & D. Jary (Eds.), *Giddens' theory of structuration* (ss. 201–221). Routledge.
- Italian Ministry of Labour and Social Policies. (2024). *Policies in favor of the elderly*. Retrieved 13.08.2025 from <https://www.lavoro.gov.it/g7-labour/priority-topics/pagine/policies-favor-elderly>
- Keskin, M., & Yasak, Ü. (2025). Expectations of the older people from housing in the context of aging in place: the case of Afyonkarahisar City (Türkiye). *Humanities and Social Sciences Communications*, 12(1), 1–12.
- Morgan Stanley. (2025). *South Korea's Plan to Reverse a Population Crisis*. Retrieved 16.08.2025 from <https://www.morganstanley.com/ideas/south-korea-population-decline-aging-crisis>
- Neugarten, B. L. (1976). Adaptation and the life cycle. *The counseling psychologist*, 6(1), 16–20.

- OECD. (2024). *Summary and Policy Implications of the OECD and MHLW Joint Event on Elderly Employment Policy 2024*. Retrieved 18.08.2025 from <https://www.mhlw.go.jp/content/11909500/001355793.pdf>
- Saydam, S. (2019). *Yaşlanan nüfusun kamu yönetimine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi]. Isparta.
- Thompson, W. S. (1929). Population. *American journal of sociology*, 34(6), 959–975. <https://doi.org/10.1086/214874>
- TÜİK. (2018). *Nüfus Projeksiyonları, 2018-2080*. Retrieved 22.08.2025 from [https:// data.tuik.gov. tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2018-2080-30567](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Nufus-Projeksiyonlari-2018-2080-30567)
- TÜİK. (2024). *Doğum İstatistikleri, 2023*. Retrieved 22.08.2025 from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Birth-Statistics-2023-53708>
- TÜİK. (2025a). *Aktif Yaşlanma Endeksi, 2024*. Retrieved 22.08.2025 from [https:// data. tuik. gov.tr/Bulten/Index?p=Aktif-Yaslanma-Endeksi-2024-57937](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Aktif-Yaslanma-Endeksi-2024-57937)
- TÜİK. (2025b). *İstatistiklerle Çocuk*. Retrieved 07.08.2025 from <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Cocuk-2024-54197>
- World Health Organization. (2002). *Active ageing: A policy framework*. Retrieved 13.08.2025 from <https://iris.who.int/handle/10665/67215>
- Yıldırım, E. (1999). Anthony Giddens' in yapılanma teorisi. *Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi*(1), 25–44.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ VE KIRSAL KALKINMA İLİŞKİSİNDE BİR MODEL ÖNERİSİ: BEL-KIR-KOOP. (BELEDİYE VE KIRSAL ALAN KOOPERATİFLEŞMESİ) MODELİ

Ahmet Kayan¹ - Ali Cevheri²

Özet

Ülkemizde büyükşehir belediye modeli 1980’li yılların başından itibaren gündeme girmiştir. Zira ülkemiz 1950’li yılların başından itibaren hızlı kentleşme sürecine girmiş, 1970-1980’li yıllarda ise henüz ismi konulmamış olsa bile büyükşehirler (metropolitan alan) ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süreçte aynı büyükşehirlerin sınırları içinde irili-ufaklı birçok belediye teşkilatı kurulmuştur. Bu belediyelerin bir kısmı nüfusu ve kaynakları bakımından kendi kendine yeterli durumda iken, diğerleri az nüfuslu, kaynakları ve gelirleri bakımından kendi kendine yeterli olmayan ekonomik ve kaynaklar bakımından güçsüz küçük ilçe ya da belde belediyeleridir. Yasal olarak birbirine bağlanmamış olsa bile aynı belediyenin sınırları içinde kalan büyük belediyeler kendi sınırları içindeki görevleri yerine getirdiği hâlde yasal olarak kendi sınırları içinde olmayan küçük belediyelerin sınırları içindeki hizmet ve görevleri kaynak yetersizliği bahane edilerek yerine getirmiyordu. Bu durumda aynı büyükşehirlerin (metropolitan alan) sınırları içinde yaşayan ya da birbirine komşu belediyelerin sınırları içinde yaşayan vatandaşlar, belediyelerin birbirine komşu olan sınırdaki görev ve sorumlulukları yerine getirmemesinden dolayı mağdur oluyordu. Zira 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı belediye yasası büyükşehir belediye modelini öngörmediği gibi birbirine komşu belediyelerin sınırlarında kalan orta alanlardaki görev ve hizmetlerle hangi belediyenin görevli ve sorumlu olduğunu belirtmemiştir. Metropolitan alanda imar ve planlama, arsa ve konut üretimi, gecekondular, altyapı, ulaşım ve çevre temizliği gibi sorunlar mevcut belediyelerin teşkilatından farklı ve güçlü bir belediye teşkilatının kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur (Tortop, Aykaç, Özer, Yayman, 2006). Özellikle kıt imkânlarla kentsel sorunlara çözüm getiremeyen küçük ilçe ve belde belediyelerinin tek çatı altında toplanması gereği ortaya çıkmıştır.

Dolayısıyla 1580 sayılı belediye yasasıyla hızlı kentleşme sürecinde ortaya çıkan büyükşehir belediyeleri yönetilemedi ve yeni arayışlara girildi. Bu kapsamda değerlendirildiğinde 1982 anayasasının 127. Maddesinde “Kanun büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” şeklinde bir düzenleme yapılmıştır. Türkiye’de bu düzenleme büyükşehir belediyesinin anayasal dayanağını oluşturmaktadır. 1984 yılında 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun ile İstanbul, Ankara ve İzmir’de ilk kez büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Kanunun 1. Maddesinde büyükşehir belediye yönetiminin hukuki statüsü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesiyle ilgili düzenleme yapılmıştır. Kanunun 4. Maddesinde büyükşehirlerde büyükşehirin adı ile büyükşehir belediyesi, büyükşehirlerin sınırları içindeki ilçelerde ilçe adıyla ilçe belediyeleri kurulacağı belirtilmiştir. Bu kanunda büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında görev, yetki ve gelir bölüşümünün nasıl yapılacağı düzenlenmiştir (RG., 09.07.1984/18453). Belediye teşkilatının kurulması belediye hizmetlerin gelmesine vesile olduğu için toplumda normal belediye sayısının artışı olduğu gibi büyükşehir belediyesi sayısının artışı yönünde de bir eğilim vardır. Bu nedenle yasasının üzerinden çok uzun bir süre geçmeden yani 1986 yılında 3306 sayılı yasa ile

1 Doç. Dr. Harran Üniversitesi, İİBF, akayan2002@gmail.com
2 Dr. Harran Üni. Sos. Bil. Ens., malicevheri.tbmm@gov.tr

Adana'da büyükşehir belediyesi kurulmuştur. 1987 yılında 3391 Sayılı Kanunla Bursa'da, 3398 Sayılı Kanunla Gaziantep'te, 3399 Sayılı Kanunla Konya'da büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Büyükşehir belediyesinin kurulması süreci devam etmiş, 1998 yılında 3508 Sayılı Kanunla Kayseri'de büyükşehir belediyesi kurulmuştur. 1993 yılında 504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit ve Samsun'da Büyükşehir belediyesi kurulmuştur. 2002 yılında 593 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Sakarya'da büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Yukarıda da belirtildiği gibi ülkemizde büyükşehir belediyelerinin kurulması konusunda sürekli bir artış eğilimi vardır. Nüfus gereklerinin yanı sıra siyasi tercihlerde büyükşehir belediyelerinin kurulmasında etkili olmuştur. Nitekim 2004 yılında çıkarılan 5216 Sayılı kanunla büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkilerinde yeni düzenleme yapılmış, nüfus kriterinin yanı sıra siyasilerin talepleri yasanın çıkarılmasında etkili olmuş, ilçe belediyeleriyle büyükşehir belediyeleri arasındaki ilişkilerde büyükşehir belediyeleri lehine düzenleme yapılmıştır (Keleş, Mengi, 2017: 151-152).

2012 yılında 6360 Sayılı Kanun'la 5216 Sayılı Kanun'da yapılan değişiklik ile büyükşehir belediyelerin kurulmasında nüfus şartı değiştirildiği gibi sınırları da değiştirilmiştir. Daha önce merkez (metropolitan alan) nüfusu, 750.000 olan yerlerde büyükşehir belediye teşkilatının kurulması şartı, ilin tamamının nüfusunun 750.000'ni bulması şartına dönüştürülmüştür. Daha önce kurulduğu ilin belediye ve mücavir alan sınırları büyükşehir belediyesi sınırı olarak kabul edilmesine karşın yeni düzenleme ile mülki idare sınırları büyükşehir belediyesinin sınırı olarak kabul edilmiştir. Büyük şehir belediyesinin kurulduğu illerin sınırları içinde kalan belde ve köyler mahalleye dönüştürülmekte ve büyükşehir belediyeleri bu mahallelere hizmet götürmekle yükümlü tutulmaktadır. Bu kanunla yapılan önemli bir düzenlemede daha önce 14 olan büyükşehir belediyesinin sayısının 30'a çıkmış olmasıdır (Keleş, 2023). Büyükşehir belediyelerin kurulduğu illerde İl Özel İdaresi kaldırılarak görev ve yetkileri büyükşehir belediyesine devredilmiştir (https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/2014_YIKOBDevir_GenelYazi.pdf).

Kooperatifçilik uygulama bakımından çok eski tarihlere dayanmasına rağmen, modern kooperatifçilik dünyada Sanayi Devriminin ilk gerçekleştiği ve kapitalizmin merkezi olarak kabul edilen İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Kooperatifler bir ortak, bir üye esasına göre kuruldukları, üyeleri arasında dayanışma ve karşılıklı yardımlaşma duygusunun ön planda olduğu sivil toplum örgütleri olarak belirtilmektedir (Karayalçın, 2010: 125).

Kooperatifçilik, bireylerin maddi ve manevi güçlerini birleştirerek tek başına yapamayacakları işleri birlikte ve ucuza yapmak için giriştikleri faaliyetler zinciri olarak belirtilebilir. Kooperatifçilik sayesinde üyelerin maddi ve manevi ihtiyaçları en az gider ve en az maliyetle temin edilebilir. Üretici ile tüketici arasındaki aşamalar kooperatifler sayesinde ya ortadan kalkmakta ya da en aza indirilerek mal ve hizmetlerin fiyatı minimum karla üyelere ulaştırılabilmektedir (Alkan, 1997: 58). Üyeler kendi çıkarıyla birlikte diğer üyelerin de çıkarını düşünmek zorunda kaldıkları için kooperatifçilikte bencillik yerine karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma duygusu ön planda tutulmaktadır. Üyelerin seçimle iş başına gelmesi ve seçimle görevden ayrılması sayesinde kooperatifler demokratik kültürün gelişmesine ve yaygınlaşmasına yardımcı olurlar.

Kooperatifler, üyelerinin küçük tasarruflarını birleştirerek büyük güç elde edebilirler. Kooperatifler üyelerinden aldıkları mali güçle kuvvetli birlikler oluşturarak mal ve hizmet alımında aracılardan devreye girmesine ve fiyatların şişirilmesine engel olabilirler. Bu tür girişimleriyle kooperatifler fiyatlardaki dalgalanmaların önüne geçerek piyasada istikrarı sağlayabilirler (Turan, 1999: 20). Kooperatifler toplu alımlardan dolayı birçok alanda bireysel girişimlerden daha çok avantaj sağlamaktadır.

2012 yılında çıkarılan 6360 yasa ile 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi yasasında yapılan değişikliğe göre, Büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarım ve hayvancılığı desteklemek amacıyla her türlü faaliyet ve hizmette bulunabilirler (Ek fıkra: 12/11/2012-6360/7 md.). Tarım ve hayvancılık kırsal kesimin yegâne ekonomik faaliyetleridir. Ancak mevcut verilere göre kırsal kesimde köylüler sadece kendi imkânlarıyla istenilen düzeyde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde bulunamamaktadır. Büyükşehir belediye yasasında yapılan bu değişiklik, büyükşehir belediyelerin aynı zamanda seçmeni olan kırsal kesimi desteklemesi ve kırsal kesimde tarım ve hayvancılığı canlandırması açısından büyük fırsat sunmaktadır. Aynı yasanın i) fıkrasında ise “sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak çevrenin, tarım alanlarının ve su havzalarının korunmasını sağlamak; ağaçlandırma yapmak...” düzenlemesi yapılarak büyükşehir belediyelerine kırsal alanda sürdürülebilir tarım ve hayvancılık konusunda görev ve yetki verilmiştir.

2006 Tarihli, 5488 Sayılı Tarım Kanununun 21. Maddesine göre “tarımsal destekleme programlarının finansmanı, bütçe kaynaklarından ve dış kaynaklardan sağlanır. Bütçeden ayrılacak kaynak, gayrisafi millî hasılanın yüzde birinden az olamaz”. Düzenlemesi yapılmıştır. Bu yasal düzenleme ile tarımsal destekleme konusunda finansal kaynak sağlanmaktadır.

Günümüzde kırsal kesimde tarım ve hayvancılık faaliyetleri ülkenin ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde değildir. Kuru tarım, girdilerin pahalı olması, verimin düşük olması, buna karşılık gelirin çok az olmasından dolayı nerede ise terk edilmek üzeredir. İç Anadolu Bölgesinde her yıl 20 milyon dekardan fazla arazinin nadasa bırakılması kuru tarımın bırakılmak üzere olduğunun açık göstergesi olarak belirtilebilir. Sulu tarım ise girdilerin pahalı olması, çok emek gerektirmesi, çok zahmetli olması, buna karşılık elde edilen gelirin fazla olmaması gibi nedenlerle kırsal kesimde cazip bir uğraş olarak görülmemekte, kırsal kesimdeki gençler kentlere göç etmektedir. Kırsal kesimdeki gençlerin kentlere göç etmesiyle birlikte başta kırsal alandaki tarım ve hayvancılık kaynakları olmak üzere bu alandaki bütün ekonomik kaynaklar atıl duruma gelmektedir. Kırsal alandaki gençlerin kentlere göç etmesiyle ülkede işsizlik oranı artmakta, işsizlikten dolayı gençler ekonomiye reel katkısı olmayan alanlarda çok düşük ücretle çalışarak emeğin verimliliğini düşürmekte, istihdama rağmen reel olarak ulusal ekonomiye katkıda bulunmamaktadır.

İlçe belediyelerine göre ekonomik kaynaklar ve personel bakımından iyi durumda olan büyükşehir belediyeleri kırsal alanda kooperatifleşmeye giderek kırsal alanda kötüye giden tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin önüne geçebilir. Büyükşehir belediyeleri kuracakları kooperatiflere kırsal kesimdeki insanları ortak ederek tarım ve hayvancılık faaliyetlerini canlandırabilir, kırsal kooperatifler aracılığıyla çiftçilere tohum, gübre, yakıt, enerji ve tarımsal ilaçlar gibi konularda çiftçilere destek olabilir. Devlet de bu kooperatiflere faizsiz ya da çok düşük faizli kredi vererek bu kooperatiflere ve ülke tarım ve hayvancılığının gelişmesine katkıda bulunabilir. Büyükşehir belediyeleri kırsal kooperatifleri kurarak çiftçinin piyasaya yüksek maliyetle borçlanmasının önüne geçebilir ve çiftçinin ürününü bu kooperatiflere alarak değerinde satılmasını ve çiftçinin 12 aylık emeğinin sonucu olan ürününü ucuza satılmasını engelleyebilir.

Büyükşehir belediyelerinin kuracağı kırsal kooperatifler için yasal zemin müsaittir. Ayrıca büyük şehir belediyelerinin kaynak bulması (tarım kanunu ve anayasal düzenlemeye göre devlet ülke tarım ve hayvancılığını desteklemek için GSYH en az %1’ni tahsis etmek durumundadır) konusunda da yasal düzenleme vardır. Bu konuda henüz bir yasal düzenleme yoktur ama büyükşehir belediyelerinin kırsal kooperatifler kurarak ülke tarımı ve hayvancılığına katkıda bulunması konusunda herhangi bir yasal ve yönetsel engel de yoktur. Bu işin yapılması büyükşehir belediye başkanlarının inisiyatifine kalmıştır. Bu işte öncelik yapan ve inisiyatif alan büyükşehir belediyelerine hem devlet hem de vatandaşlar destek olacaktır. Zira pandemi dönemi göstermiştir ki

tarım ve hayvancılık sektörü devletlerin en önemli senatörlerin başında gelmektedir. Tarım ve hayvancılık konusunda kendi kendine yeterli olmayan devletlerin geleceğinin karanlık olacağını belirtmek bir kehanet değildir.

Bu çalışmanın amacı büyükşehir belediyeleri ile kırsal alan arasında kooperatifleşme vasıtasıyla iş birliği yapılarak ülkenin tarım ve hayvancılığına canlılık getirmek, gittikçe sönük hâle gelen tarım ve hayvancılığa yeni bir bakış açısı kazandırmak, büyükşehir belediyesi ile kırsal kesim arasında iş birliği sağlanarak tarım ve hayvancılığı gençler için cazip hâle getirecek yol ve yöntemleri belirtmektir. Bu kapsamda yasal ve yönetsel düzenlemeler belirtilecek, büyükşehir belediyelerinin yasalar çerçevesinde merkezi idare ile iş birliği yaparak tarım ve hayvancılık alanında nasıl faaliyette bulunabileceğinin yolları açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyesi, Kırsal Alan, Kooperatifleşme, Dayanışma, Katılım.

A MODEL PROPOSAL FOR THE RELATIONSHIP BETWEEN METROPOLITAN MUNICIPALITIES AND RURAL DEVELOPMENT: THE MUNICIPALITY-RURAL-COOP. (MUNICIPALITY AND RURAL COOPERATIVE) MODEL

Abstract

The metropolitan municipality model has been on the agenda in our country since the early 1980s. This is because our country entered a period of rapid urbanization from the early 1950s onward, and in the 1970s and 1980s, metropolitan areas, though still largely unnamed, began to emerge. During this period, numerous municipal organizations, both large and small, were established within the boundaries of these metropolitan cities. While some of these municipalities were self-sufficient in terms of population and resources, others were small district or town municipalities with small populations, lacking in resources and revenue, and lacking in economic and resource strength. While large municipalities within the same municipality, even though not legally connected, performed their duties within their own boundaries, smaller municipalities, not legally within their boundaries, failed to provide the services and duties within their own boundaries, citing a lack of resources. In this situation, citizens living within the boundaries of the same metropolitan area or within the boundaries of neighboring municipalities were suffering due to municipalities' failure to fulfill their duties and responsibilities within adjacent boundaries. Municipal Law No. 1580, enacted in 1930, did not envision a metropolitan municipality model and did not specify which municipality was responsible for the duties and services within the central areas within the boundaries of neighboring municipalities. Problems such as zoning and planning, land and housing production, slums, infrastructure, transportation, and environmental cleanup in metropolitan areas necessitated the establishment of a strong municipal organization distinct from the existing ones (Tortop, Aykaç, Özer, Yayman, 2006). The need to unite small district and town municipalities, particularly those unable to solve urban problems with limited resources, under a single umbrella has become evident.

Consequently, metropolitan municipalities, which emerged during the rapid urbanization process under Municipal Law No. 1580, were unable to be managed, and new approaches were initiated. Considered within this context, Article 127 of the 1982 Constitution stipulated that "The law may introduce special forms of government for large settlements." This regulation forms the constitutional basis of metropolitan municipalities in Türkiye. In 1984, with Law No. 3030 on the Amendment and Adoption of the Decree Law on the Administration of Metropolitan Municipalities, metropolitan municipalities were established for the first time in Istanbul, Ankara, and Izmir. Article 1 of the law stipulated the legal status of metropolitan municipal administration and the planned, programmed, efficient, and harmonious execution of services. Article 4 of the law stipulates that metropolitan municipalities shall be established in metropolitan areas, bearing the name of the metropolitan municipality, and district municipalities shall be established in districts within the boundaries of metropolitan municipalities. This law regulates the distribution of duties, powers, and revenues between metropolitan municipalities and district municipalities (Official Gaziantep, July 9, 1984/18453). Because the establishment of municipal organizations facilitates the provision of municipal services, there is a trend in society toward an increase in the number of metropolitan municipalities, as is the case with the increase in the number of standard municipalities. Therefore, not long after the law was enacted, in 1986, a metropolitan municipality was established in Adana with Law No. 3306. In 1987, metropolitan municipalities were established in Bursa with Law No. 3391, in Gaziantep with Law No. 3398, and in Konya with Law No. 3399. The process of establishing a metropolitan municipality continued, and in 1998, a metropolitan municipality was

established in Kayseri with Law No. 3508. In 1993, metropolitan municipalities were established in Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, İzmit, and Samsun with Decree Law No. 504. In 2002, a metropolitan municipality was established in Sakarya with Decree Law No. 593. As mentioned above, there is a continuous upward trend in the establishment of metropolitan municipalities in our country. In addition to population requirements, political preferences have also influenced the establishment of metropolitan municipalities. Indeed, with Law No. 5216 enacted in 2004, new regulations were made regarding the duties and powers of metropolitan municipalities. In addition to the population criterion, the demands of politicians were influential in the enactment of the law, and regulations were made in favor of metropolitan municipalities in the relations between district municipalities and metropolitan municipalities (Keleş, Mengi, 2017: 151-152).

With the amendment to Law No. 5216 by Law No. 6360 in 2012, the population requirement for the establishment of metropolitan municipalities was changed, as were their boundaries. The previous requirement for establishing a metropolitan municipality in areas with a central (metropolitan) population of 750,000 was changed to a requirement that the entire province's population reach 750,000. While the municipal and adjacent area boundaries of the province where the municipality was established were previously considered metropolitan municipality boundaries, the new regulation now recognizes the boundaries of the metropolitan municipality as the administrative boundaries. Towns and villages within the boundaries of provinces where metropolitan municipalities are established are being transformed into neighborhoods, and metropolitan municipalities are now obligated to provide services to these neighborhoods. A significant amendment made by this law is that the number of metropolitan municipalities increased from 14 to 30 (Keleş, 2023). In provinces where metropolitan municipalities were established, the Special Provincial Administration was abolished, and its duties and powers were transferred to the metropolitan municipality (https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/02/2014_YIKOBDevir_GenelYazi.pdf).

Although cooperatives have a long history in practice, modern cooperatives emerged in England, the world's first industrial revolution and the center of capitalism. Cooperatives are defined as non-governmental organizations founded on a one-member, one-member basis, where solidarity and mutual aid are at the forefront among their members (Karayağçın, 2010: 125).

Cooperatives can be defined as a chain of activities in which individuals combine their material and spiritual strengths to accomplish tasks they could not individually, together and affordably. Through cooperatives, members' material and spiritual needs can be met with minimal expense and cost. The stages between producers and consumers are either eliminated or minimized through cooperatives, allowing goods and services to be delivered to members at minimal profit (Alkan, 1997: 58). Because members are forced to consider the interests of other members as well as their own, cooperatives prioritize mutual solidarity and cooperation over selfishness. By electing and resigning members, cooperatives contribute to the development and spread of a democratic culture.

Cooperatives can achieve significant power by pooling the small savings of their members. By leveraging the financial strength they receive from their members to form strong unions, they can prevent the involvement of intermediaries and inflated prices in purchasing goods and services. Through such initiatives, cooperatives can maintain market stability by preventing price fluctuations (Turan, 1999: 20). Because of their collective purchasing power, cooperatives offer advantages over individual enterprises in many areas.

According to the amendment to the Metropolitan Municipality Law No. 5216 enacted in 2012 by Law No. 6360, metropolitan and district municipalities can undertake all kinds of activities and services to support agriculture and animal husbandry (Additional paragraph: 12/11/2012-6360/7

art.). Agriculture and animal husbandry are the sole economic activities of rural areas. However, according to current data, villagers in rural areas cannot engage in agricultural and animal husbandry activities at the desired level solely through their own means. This amendment to the metropolitan municipality law offers a significant opportunity for metropolitan municipalities to support their constituents, the rural population, and to revitalize agriculture and animal husbandry in rural areas. Paragraph i) of the same law stipulates, "To ensure the protection of the environment, agricultural areas, and water basins in accordance with the principle of sustainable development; to carry out afforestation...", granting metropolitan municipalities the responsibility and authority to undertake sustainable agriculture and animal husbandry in rural areas.

According to Article 21 of the Agricultural Law No. 5488 of 2006, "Agricultural support programs are financed from budgetary and external sources. The budgetary allocation cannot be less than one percent of the gross national product." This regulation has been implemented. This legal regulation provides financial resources for agricultural support.

Today, agricultural and livestock activities in rural areas are not sufficient to meet the country's needs. Dry farming is nearly abandoned due to expensive inputs, low yields, and relatively low income. The fact that more than 20 million decares of land lie fallow in the Central Anatolia Region each year is a clear indication that dry farming is on the verge of abandonment is crucial. Irrigated agriculture, on the other hand, is not considered an attractive occupation in rural areas due to its high cost of inputs, high labor requirements, and relatively low income. This migration of rural youth to cities leaves all economic resources, particularly agricultural and livestock resources, untapped. As rural youth migrate to cities, unemployment increases in the country. Due to unemployment, young people work for very low wages in sectors that do not contribute significantly to the economy, reducing labor productivity. Despite employment, they do not contribute significantly to the national economy.

Irrigated agriculture, on the other hand, is not considered an attractive occupation in rural areas due to its high cost of inputs, high labor requirements, and relatively low income. This migration of rural youth to cities leaves all economic resources, particularly agricultural and livestock resources, untapped. As rural youth migrate to cities, unemployment increases in the country. Due to unemployment, young people work for very low wages in sectors that do not contribute significantly to the economy, reducing labor productivity. Despite employment, they do not contribute significantly to the national economy.

Metropolitan municipalities, which are better positioned in terms of economic resources and personnel than district municipalities, can prevent the deterioration of agricultural and livestock activities in rural areas by establishing cooperatives. Metropolitan municipalities can revitalize agricultural and livestock activities by incorporating rural people into cooperatives. Through these cooperatives, they can support farmers with resources such as seeds, fertilizer, fuel, energy, and pesticides. The government can also contribute to the development of agricultural and livestock production in the country by providing interest-free or very low-interest loans to these cooperatives. By establishing rural cooperatives, metropolitan municipalities can prevent farmers from incurring high debt costs in the market. By purchasing farmers' produce from these cooperatives, they can ensure their value is sold at a premium, preventing the farmers from selling their produce, the product of 12 months of labor, at a low price.

The legal basis for establishing rural cooperatives by metropolitan municipalities is adequate. Furthermore, there is a legal framework for metropolitan municipalities to raise funds (according to the agricultural law and constitutional regulations, the state is required to allocate at least 1% of

GDP to support the country's agriculture and livestock sector). While there is no legal regulation yet on this issue, there are no legal or administrative obstacles to metropolitan municipalities contributing to the country's agriculture and livestock sector by establishing rural cooperatives. This initiative is at the discretion of metropolitan mayors. Both the state and citizens will support metropolitan municipalities that prioritize and take initiative in this endeavor. The pandemic has demonstrated that the agriculture and livestock sector is among the most important senators in states. It is not a prophecy to state that the future of states that are not self-sufficient in agriculture and livestock is bleak.

The purpose of this study is to revitalize the country's agriculture and animal husbandry sector through cooperatives between metropolitan municipalities and rural areas. It aims to provide a new perspective on the increasingly dull landscape of agriculture and animal husbandry. It also aims to identify ways and methods that will make agriculture and animal husbandry attractive to young people through collaboration between metropolitan municipalities and rural areas. In this context, legal and administrative regulations will be outlined, and ways in which metropolitan municipalities can collaborate with the central government and operate in the fields of agriculture and animal husbandry will be explained within the framework of the law.

Keywords: Metropolitan Municipality, Rural Area, Cooperative Formation, Solidarity, Participation

KENTSEL PLANLAMADA PARADİGMA DEĞİŞİKLİĞİ: SÜNGER KENTLER PLANLAMASI

Ahmet Kayan¹ - Ayşe Küçük²

Özet

Son zamanlarda meydana gelen küresel iklim değişikliği, olağanüstü doğa olayları, sel ve su baskınları, kentlerde ortaya çıkan susuzluk sorunu, kentlerin içindeki park ve bahçelerin sulanamaması gibi sorunlara çözüm bulmak amacıyla kent planlamasında yeni arayışlara girilmiştir. Klasik kent planlaması olan gri planlamada kentlerdeki yağmur suları, sel suları, atık sular, atık olarak görülmekte ve kentten uzaklaştırılması öngörülmektedir. Gri planlamada sel suları, yağmur suları ve atık sular kentlerin park-bahçe sulaması, temizlik ve sanayide kullanmak gibi kenttin değişik ihtiyaçlarında kullanılması ve bu suların bir kaynak olarak değerlendirilmesi öngörülmektedir. Sorunların çözümü kapsamında gri planlamayla birlikte mavi ve yeşil kent planlamasını içeren ve doğa temelli çözümler sunan sünger kent planlaması gündeme gelmiştir. Mavi planlama; kentlerdeki su yataklarını, göletleri, nehirleri ve kentteki su akıntılarını muhafaza eden ve bu suları kışın yağmurla, sel ve su baskınlarıyla gelen su ile besleyen ve suyun boşa gitmesini önleyip depolayarak daha sonra kenttin park, bahçe sulama ve temizlik gibi değişik ihtiyaçlarında kullanmayı ön gören planlama anlayışıdır. Yeşil planlama; kentlerdeki her türlü, yeşil alan, park, bahçe, mesire alanları, refüj alanlarının yağmur suları, denetim altına alınan sel suları ve atık sularla beslenmesini, böylece kentteki atık suların boşuna gitmesini önlemeyi öngören kent planlama anlayışıdır (Yücel, Bayraktar, Çetin, 2022:73). Yeşil planlama kentlerdeki ekolojik varlığı korumaya ve sürdürmeye yarayan en iyi planlama türü olduğu belirtilebilir. Mavi ve yeşil kent planlamasını içeren sünger kent planlaması önceleri bilimsel çevrelerde tartışılmış daha sonra hükümetlerin gündemin girmiştir. Dünyada sünger kent planlaması uygulaması 2013 yılında Çin'de ortaya çıkmaya başlamış ama günümüzde dünyanın birçok ülkesinde uygulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gri Planlama, Mavi Planlama, Sünger Kent Planlaması, Klasik Planlama, Modern Planlama.

Mavi ve yeşil kent planlamasını içeren sünger kent planlaması, kentlerdeki her türlü suyu bir kaynak olarak gören, gri planlamanın aksine kentlerdeki kaldırım, yollar, caddeler ve diğer altyapıları geçirimli hâle getirerek, atık sular, yağmur ve sel sularını yerin altındaki su toplama yerlerinde depolayarak daha sonra kentte ihtiyaç duyulan temizlik, park, bahçe gibi yerlerin sulanmasında kullanmayı ön gören kent planlama anlayışıdır (Avşar, 2025: 459). Sünger kent planlaması, kentteki sel ve yağmur sularının alınan önlemlerle akış hızını yavaşlatarak kontrol altına almasını, kısaca su hasadının yapılmasını öngörmektedir. Günümüzde küresel iklim değişikliği ile birlikte kentlerde ani ve aşırı yağışlar, sel baskınları, su basması, kuraklık olayları, gibi olumsuz olayları daha çok görülmeye başlanacaktır. Bu tür olumsuz doğa olayları karşısında kent yönetimleri ve siyasi otoriteler doğal afetlere karşı daha dayanıklı kent planlaması arayışına girmiştir. İşte gri kent planlamasıyla birlikte mavi ve yeşil kent planlaması uygulamasını içeren sünger kent planlaması anlayışı yukarıda belirtilen sorunların çözümüne arayış kapsamında ortaya çıkmaya başlamıştır. Çin'de kentlerin çoğu kuraklık, ani yağışların sebep olduğu sel ve su basması

¹ Doç. Dr. Harran Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi, akayan2002@gmail.com

² Dr., Harran Üniversitesi, Sos. Bil. Ens. akucuk94@gmail.com

gibi istenilmeyen olağanüstü doğa olayları ile karşı karşıyadır. Çin Devleti, kentlerini bu tür istenilmeyen olağanüstü doğa olaylarından korumak için her yıl ortalama 20 milyar dolar para harcamaktadır. Buna rağmen Çin’de meydana gelen sel olayları, su baskınları ve olağanüstü doğa olaylarının Çin kentlerine her yıl ortalama 100 milyar dolar zarar verdiği belirtilmektedir. Çin devleti kentlere zarar veren olağanüstü doğa olayları karşısında kentlerini korumak için yeni arayışlara girmiştir. Bu arayışlar neticesinde gri kent planlamasına ek olarak doğa temelli çözümler sunan mavi ve yeşil kent planlamasını kapsayan sünger kent planlaması gündeme gelmiştir. 2013 yılında Çin Devletinin 14 pilot kentle başladığı sünger kent planlaması uygulaması 2014 yılında 16 kent daha eklenerek 30 kentte çıkmıştır (Gürel, <https://www.ekolojika.com/sunger-sehirler/2022>). Çin kentlerinde sünger kent planlaması uygulaması sayesinde ani yağış ve sellerden kaynaklanan taşkınların denetim altına alındığı belirtilmektedir. Bu konseptte Çin Devletinin amacı yerel yönetimlerle iş birliği yaparak sünger kent planlaması uygulamasını Çin’in bütün kentlerine yaymak, sel ve yağmurlarla kentlere ulaşan suyu kentin içinde tutmak, kentteki atık suları bir kaynak olarak değerlendirmek, doğa temelli çözümler sayesinde daha yeşil, doğa ile uyumlu ve ekolojik olarak yaşanılabilir yeşil kentler oluşturmaktır. Böylece Çin Devleti, sünger kent planlaması uygulamasıyla hem kentlerini olağanüstü doğa olaylarına karşı korumakta hem de bu konuda dünyaya örnek teşkil etmektedir. Sünger kent planlamasında caddeler, yollar, sokaklar, kaldırımlar, refüj alanları gibi kentin altyapısını oluşturan yapılar geçirimli ve suyu aşağıya sızdıran yapılar şeklinde yapılmaktadır. Ayrıca yağmur suları, sel suları, atık suların taşkınlığa yol açmaması ve kentin içinde tutularak bir kaynak olarak kullanılması için yağmur bahçeleri, göletler, su tankları, yeşil alanlar, su bariyerleri gibi suyu denetim altına alan altyapılar yapılmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi Çin devletinin başlattığı ve faydalı sonuçlar aldığı sünger kent planlaması uygulaması dünyaya örnek teşkil etmektedir. Çin’in uygulamasından sonra İngiltere, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş devletler sünger kent planlaması uygulamasına geçmiştir (Bostancı, 2022: 13). Almanya Berlin Kent Konseyi 2016 yılında birçok uzmandan sünger kent tasarım fikirlerini sunmasını talep etmiştir. Bu süreç sonunda kent konseyi tarafından Ağustos 2017 yılında Berlin Sünger Kent Raporu yayınlanmıştır (dw.com.tr, 2016). Berlin Sünger Kent Planı sorumlusu Carlo Becker planın genel amacının ‘suyu şehir içinde tutmak’ olarak ifade etmektedir. Bu kapsamda Becker, Berlin kentinde faydalanmak üzere çok fazla su kaynağının olduğunu, bu kaynakların buharlaşmasından önce yeşil altyapıya kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Dünyadaki yenilikleri ve gelişmeleri yakından takip eden Türkiye de sünger kent planlaması uygulamasına geçmiştir. Bu kapsamda sünger kent planlaması uygulanmasının ülke genelinde uygulanmasının önünün açılması için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından çıkarılan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’ ile “2000 m²’den büyük parsellerde yapılacak yapılarda mekanik tesisat projesine; çatı yüzeyi yağmur sularının, tabii zemin altında tesis edilecek yağmursuyu toplama tankında toplanması, gerekmesi hâlinde filtre edilerek yeniden kullanılması amacıyla yağmursuyu toplama sistemi projesi de eklenmesi” şartı getirilmiştir. 23.01.2021 tarih ve 31373 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan "Planlı Alanlar Tıp İmar Yönetmeliği Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" in 57. maddesinin 7. fıkrasına (a) bendi eklenmiştir. a) "2000 m²’den büyük parsellerde yapılacak yapılarda mekanik tesisat projesine; çatı yüzeyi yağmur sularının, tabii zemin altında tesis edilecek yağmursuyu toplama tankında toplanması, gerekmesi hâlinde filtre edilerek yeniden kullanılması amacıyla yağmursuyu toplama sistemi projesi de eklenir. İlgili idarelerce daha küçük parsellere ilişkin de zorunluluk getirilebilir. Yağmursuyu

toplama tankı, parselin yan, arka veya parsel sınırına 3 m. den fazla yaklaşmamak kaydı ile ön bahçe zemini altında konumlandırılır. Toplama tankı tahliye hattı varsa yağmur suyu şebekesine bağlanır, atık su şebekesine bağlanamaz" (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=411&RecID=4256>)

2023 yılında Türkiye’de ilk kez İzmir’de sünger kent planlaması uygulamasına geçilmiş ve başarılı sonuçlar alınmıştır. İzmir düzensiz yağışlar, kuraklık, sel baskınları ve su kıtlığı ile karşı karşıya olan bir kentimizdir. İzmir kent yönetimi, kentin bu tür olağanüstü doğa olayları karşısında çevresel zarar görmemesi, kentin su kıtlığına çözüm bulunması, sel, yağmur ve atık suların bir kaynak olarak kullanılması (araç temizliği, park-bahçe sulaması, sanayide kullanılması gibi) amacıyla doğa ile uyumlu daha yeşil ekolojik alanların kentte oluşturulması için gri kent planlamasının yanında mavi kent planlaması ve yeşil kent planlamasını içeren sünger planlaması uygulamasına geçmeye karar vermiştir. İzmir için örnek proje olarak gösterilen, İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin kuraklıkla mücadele için hayata geçirmeyi planladığı Sünger Kent İzmir Projesi Balçova Teleferik Tesisleri’nde uygulanmaya başlanmıştır. 300 metrekarelik alanda uygulanmaya konulan bu proje tamamlandığında 20 hanenin yıllık su tüketimi kadar su tasarrufunun sağlanacağı belirtilmektedir (<https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/sunger-kent-projesi-izmir-e-yayiliyor/48486/156>).

Bu çalışmanın amacı, son zamanlarda ortaya çıkan ve dünyanın birçok kentinde uygulamaya konulan sünger kent planlaması uygulamasının ortaya çıkışı, gelişimi, dünyadan ve ülkemizden başarılı örneklerle tanıtmaktır. Yukarıda belirtildiği gibi Çin kentleri ani yağışlar, sel ve su baskınları, kuraklık, su kıtlığı gibi olağanüstü doğa olayları ile karşı karşıya kalmasından dolayı sünger kent planlaması uygulamasına geçilmiştir. Ülkemizde de Bursa, İzmir, Antalya, Rize, Ordu, Bingöl, Şanlıurfa gibi birçok kent, Çin kentleri gibi ani ve aşırı yağışlar, sel ve su baskınları, kuraklık, su kıtlığı gibi olumsuz doğa olayları ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla sünger kent planlaması uygulaması Çin kentleri için bir zorunluluk olduğu gibi ülkemizde de birçok kent için zorunluluk hâline gelmiştir. Kaldı ki küresel iklim değişikliğiyle birlikte kuraklık, su kıtlığı, ani ve aşırı yağışlar sonucu ortaya çıkan sel ve su baskınları kentleri daha çok etkileyecek ve sünger kent planlamasına daha çok ihtiyaç duyulacaktır. Özeti sunulan bu çalışmanın geniş çalışmasında sünger kent planlamasının ortaya çıkışı, gelişimi, unsurları, dünyadan ve ülkemizden başarılı örnekleri belirtilecek, sünger kent planlaması uygulamasının kentlere sağladığı faydalar belirtilecek ve sünger kent planlamasının neden zorunluluk hâline geldiği küresel iklim değişikliği de göz önünde bulundurularak örnek uygulamalarla açıklanacaktır.

PARADIGM SHIFT IN URBAN PLANNING: SPONGE CITIES PLANNING

Abstract

New approaches to urban planning have been initiated to address recent challenges such as global climate change, extreme natural events, floods and inundations, urban drought, and the inability to irrigate urban parks and gardens. In classic urban planning, gray planning views rainwater, floodwater, and wastewater as waste and envisions their removal from the city. Gray planning does not envision floodwater, rainwater, and wastewater being used for various urban needs, such as irrigating parks and gardens, cleaning, and industrial use, nor does it envision utilizing this water as a resource. As part of addressing these challenges, sponge urban planning, which incorporates blue and green urban planning and offers nature-based solutions, has emerged alongside gray planning. Blue planning is a planning approach that protects urban waterbeds, ponds, rivers, and streams, feeds these waters with winter rain, floods, and inundations. It prevents waste by storing the water and then using it for various needs within the city, such as irrigating parks and gardens and cleaning. Green planning is an urban planning approach that envisions feeding all kinds of green spaces, parks, gardens, recreational areas, and median strips with rainwater, controlled floodwaters, and wastewater, thus preventing the wastewater in the city from going to waste (Yücel, Bayraktar, Çetin, 2022:73). Green planning can be considered the best type of planning for protecting and sustaining urban ecological resources. Sponge urban planning, which encompasses blue and green urban planning, was initially discussed in scientific circles and later became a topic of discussion in governments. Sponge urban planning began to emerge in China in 2013, but is now implemented in many countries worldwide. Sponge urban planning, which includes blue and green urban planning, is an urban planning approach that sees all kinds of water in cities as a resource, and unlike gray planning, it makes pavements, roads, streets and other infrastructures in cities permeable, and envisages storing wastewater, rain and floodwater in underground water collection points and using them later for cleaning, irrigating parks and gardens that are needed in the city (Avşar, 2025: 459).

Keywords: Gray Planning, Blue Planning, Sponge Urban Planning, Classical Planning, Modern Planning.

Sponge city planning envisages controlling flood and rainwater in the city by slowing down the flow rate through measures taken, in short, water harvesting. Today, with global climate change, negative events such as sudden and excessive rainfall, floods, inundations, droughts will begin to be seen more frequently in cities. In the face of such negative natural events, city administrations and political authorities have begun to seek urban planning that is more resilient to natural disasters. Here, the sponge city planning approach, which includes blue and green urban planning applications along with gray urban planning, has begun to emerge within the scope of the search for solutions to the above-mentioned problems. Most cities in China are faced with undesirable natural disasters such as droughts, floods caused by sudden rainfalls, and inundations. The Chinese government spends an average of \$20 billion annually to protect its cities from such undesirable natural disasters. Despite this, it is estimated that floods, floods, and other extreme natural disasters in China cause an average of \$100 billion in damage to Chinese cities each year. The Chinese government has embarked on new quests to protect its cities from these devastating natural disasters. As a result of these quests, sponge city planning, which encompasses blue and green urban planning that offer nature-based solutions in addition to gray urban planning, has emerged. The sponge city planning program, which the Chinese government launched in 2013 with 14 pilot cities, expanded to 30 cities in 2014, with 16 more cities added (Gürel,

<https://www.ekolojika.com/sunger-sehirler/2022>). It has been reported that the implementation of sponge urban planning in Chinese cities has helped control flooding caused by sudden rains and floods. The Chinese government aims to expand sponge urban planning to all cities in China by collaborating with local governments, retaining water reaching cities through floods and rainfall within the city, utilizing urban wastewater as a resource, and creating greener, more environmentally harmonious, and ecologically livable cities through nature-based solutions. Thus, through sponge urban planning, the Chinese government is not only protecting its cities from extreme natural events but also setting a global example in this regard. In sponge urban planning, the structures that form the city's infrastructure, such as streets, roads, alleys, sidewalks, and median strips, are constructed as permeable structures that allow water to seep downward. In addition, infrastructures that control water such as rain gardens, ponds, water tanks, green areas, and water barriers are being built to prevent rainwater, floodwater, and wastewater from causing overflows and to keep them within the city and use them as a resource.

As mentioned above, the sponge city planning practice initiated by the Chinese government, which has yielded beneficial results, serves as a global example. Following China's implementation, developed countries such as the United Kingdom, Germany, and the United States adopted sponge city planning (Bostancı, 2022: 13). In 2016, the Berlin City Council of Germany requested numerous experts to submit sponge city design ideas. At the end of this process, the city council published the Berlin Sponge City Report in August 2017 (dw.com.tr, 2016). Carlo Becker, responsible for the Berlin Sponge City Plan, states that the overall goal of the plan is to "keep water within the city." In this context, Becker emphasizes that Berlin has numerous water resources to utilize and that these resources must be converted into green infrastructure before they evaporate.

Turkey, closely following global innovations and developments, has also implemented sponge urban planning. In this context, to pave the way for the implementation of sponge urban planning nationwide, the Ministry of Environment and Urbanization issued the "Regulation Amending the Planned Areas Zoning Regulation" stipulated that "for buildings constructed on parcels larger than 2,000 m², the mechanical installation project must include a rainwater collection system project to collect roof surface rainwater in a rainwater collection tank to be installed underground and, if necessary, filtered and reused." The "Regulation Amending the Planned Areas Zoning Regulation" published in the Official Gazette dated January 23, 2021, and numbered 31373, was amended. Article 57, paragraph 7, paragraph (a) has been added to the 57th clause of the 19th clause. a) "For buildings to be constructed on parcels larger than 2000 m², a rainwater collection system project shall be added to the mechanical installation project, which will collect roof surface rainwater in a rainwater collection tank to be installed underground and, if necessary, filtered and reused. Relevant administrations may also impose a requirement for smaller parcels. The rainwater collection tank shall be positioned under the ground of the front garden, provided that it is not closer than 3 m to the side, rear, or parcel boundary of the parcel. If the collection tank has a discharge line, it shall be connected to the rainwater network; it cannot be connected to the wastewater network." (<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=411&RecID=4256>)

In 2023, Izmir, the first city in Turkey, implemented sponge urban planning, and successful results were achieved. Izmir is a city facing irregular rainfall, drought, floods, and water scarcity. The Izmir city government decided to implement sponge urban planning, which encompasses blue urban planning and green urban planning, along with gray urban planning, to protect the city from environmental damage caused by such extreme natural events, to address the city's water shortage, and to create greener ecological spaces in harmony with nature, utilizing flood, rain, and wastewater

as resources (such as for vehicle cleaning, park and garden irrigation, and industrial use). The Sponge City Izmir Project, a model project for Izmir and planned by the Izmir Metropolitan Municipality to combat drought, has begun implementation at the Balçova Cable Car Facilities. This project, covering an area of 300 square meters, is expected to save as much water as the annual water consumption of 20 households upon completion (<https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/sunger-kent-projesi-izmir-e-yayiliyor/48486/156>).

The purpose of this study is to present the emergence and development of sponge urban planning, a practice that has recently emerged and has been implemented in many cities worldwide, through successful examples from around the world and in our country. As mentioned above, sponge urban planning was implemented because Chinese cities faced extreme natural events such as sudden rainfall, floods, droughts, and water shortages. Many cities in our country, such as Bursa, Izmir, Antalya, Rize, Ordu, Bingöl, and Şanlıurfa, also face adverse natural events such as sudden and excessive rainfall, floods, droughts, and water shortages, just like Chinese cities. Therefore, sponge urban planning is a necessity for many cities in our country, as well. Moreover, with global climate change, droughts, water shortages, sudden and extreme rainfalls, and floods will further impact cities, creating a greater need for sponge urban planning. This comprehensive study, a summary of which is presented, will outline the emergence, development, and elements of sponge urban planning, along with successful examples from around the world and in our country. The benefits of sponge urban planning for cities will be highlighted, and the reasons why sponge urban planning has become a necessity will be explained through exemplary examples, taking into account global climate change.

Kaynakça

- Avşar, Y., (2025). Sünger Kentlere Geçiş: Türkiye'de Kentsel Su Sorununun ve Yönetiminin Çözümüne Yönelik Zorluklar ve Fırsatlar, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 14 (1), 459-480.
- Bostancı, S. (2022). Sünger Kentlerde Suyun Geri Dönüşümü Politikaları, J. of Recycling Economy & Sustainability Policy, 1, 10-17
- Gürel, M., <https://www.ekolojika.com/sunger-sehirler/2022>, Erişim: 10/09/2025
- Kızılaslan, M. A. (2024). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Terzioğlu Yerleşkesine Sünger Şehir Konsepti Uygulanma Potansiyelinin Araştırılması, ESOGÜ Müh. Mim. Fak. Dergisi, 32(3), 1517-1525
- Yücel, N., Bayraktar, S., Çetin, B. (2022). İklim Değişikliği ile Ortaya Çıkan Su Sorununa Bir Çözüm Önerisi: Sünger Kent, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 31, Sayı 2, s. 67-88.
- Resmi Gazete, 23.01.2021 Tarih ve 31373 Sayılı, Erişim:15/10/2025
- <https://www.ube.ac.uk/whats-happening/articles/sponge-cities/dw.com.tr/2016>, Erişim: 10/09/2025
- <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=411&RecID=4256/> Erişim: 09/09/2025
- <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/sunger-kent-projesi-izmir-e-yayiliyor/48486/156/>, Erişim: 01/09/2025

ÇEVRESEL SORUNLAR (SU KİRLİLİĞİ, KATI ATIK SORUNU)

Ahmet Uçar¹ - Simge Karaca²

Özet

Bu çalışmanın amacı canlı yaşamının devamı için vazgeçilmez bir unsur olan suyun kirlenmesine karşı ortak bir bilinç oluşturmak çevre sorunları bağlamında su kirliliği ile ilgili uluslararası alanda yapılan çalışmalarını incelemek, Türkiye'nin bu çalışmalara uyumunu incelemek ve öneriler getirmektir. Çalışmada öncelikle küresel ısınma ile artan çevre sorunlarından bahsedilecektir. Sonrasında çevre sorunlarının önemli konularından su kirliliği ve katı atık sorunu tanımlanacak ve bu sorunun çözümü için yapılan çalışmalar aktarılacaktır. Atık suyun geri dönüştürülmesi seçeneğinden önce suyun kirlenmemesi için gerekli önlemlerden bahsedilecektir. Bu çalışmada nitel analiz yöntemi kullanılacaktır. Literatür taraması, doküman analizi eşliğinde söz konusu sorunlar neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde incelenecektir, ilgili kamu kurumlarının çalışmaları araştırmaya dâhil edilerek Ege Bölgesi özelinde su yönetimi, su kirliliği, Türkiye'de katı atıkların durumu, kişi başına düşen miktarı, bertaraf tesislerinin durumu ve azaltmaya yönelik çalışmalar incelenecektir.

Günümüzde çevresel sorunların başında gelen su kirliliği ve katı atık yönetimindeki yetersizlikler, sürdürülebilir kalkınmanın da önündeki en önemli engellerden biri olarak değerlendirilmektedir. Atık su temel olarak endüstriyel tesislerden arıtılmadan göl ve nehirlere taşınmaktadır. Evsel kanalizasyon suları, tarımsal faaliyetlerde kullanılan gübre ve pestisitler ile çeşitli kimyasallar, özellikle yeraltı sularına ve yüzey sularına karışarak doğal dengeyi bozmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde atıksu arıtma altyapısının yetersizliği, sorunun daha da büyümesine yol açmaktadır. Bu durumun somut örnekleri arasında Türkiye'de içme suyunun kalitesinin her geçen gün düşmesi ve Ergene Gediz ve Sakarya nehirlerinde gözlemlenen kirlilik sayılabilir. Nehirlerde sanayi tesislerinden kaynaklanan ağır metaller ve organik kirleticiler hem suyun içindeki yaşamı hem de bu suları kullanan tarım alanlarını olumsuz etkilemektedir. Denizlerde fitoplanktonların oksijen üretimini engelleyen kirlilik oranı, balık ölümleri ve biyolojik çeşitliliğin kaybına da yol açmaktadır. Ayrıca kirli suların insanlar tarafından tüketilmesi, kolera, dizanteri, tifo ve hepatit gibi bulaşıcı hastalıkların yayılma riskini artırmaktadır. TEMA'nın yayınladığı verilere göre her yıl dünyada 12 milyon kişi suya ulaşamadığı için ya da içtiği suyun kirli olmasından kaynaklı hastalıklara yakalanarak yaşamını yitirmektedir. Türkiye'de bu hastalıklar henüz yaygın değildir. Fakat kirletmeden önle ilkesi bağlamında hastalıklar yayılmadan bu kirliliğin önüne geçilmeli ve hastalıkların yayılması önlenmelidir.

Katı atık sorunu daha çok ekonomik ve teknolojik gelişmelerle beraber artışa geçmiştir. Katı atık oluşum miktarlarında hızlı kentleşme ve artan tüketim kültürünün bir sonucu olarak her geçen yıl büyüme görülmektedir. Görülen artış su, toprak ve hava üzerinde çeşitli zararların oluşmasına neden olmaktadır. Evsel atıklar, plastikler, elektronik atıkların varlığı ciddi boyutlara ulaşmış olmakla, belediye atık miktarlarının 2001 sonrasında artış gösterdiği bildirilmektedir. Doğaya bırakılan atıkların yağmur suları ile göl ve nehirlere taşınması su kirliliğinin de sebeplerinden biridir. Türkiye'de büyükşehirlerde kişi başına düşen atık miktarı artarken, mevcut depolama alanları

¹ Prof. DR., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ahmet.ucar@cbu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2533-7887>.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, simgekaraca141@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-7695-0342>

yetersiz kalmakta ve geri dönüşüm oranları istenilen seviyelere ulaşmamaktadır. Nüfus artışı, sanayileşme, şehirleşme ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi, doğal kaynakların taşıma kapasitesini zorlamaktadır. Bu noktada özellikle tatlı su ekosistemlerinin kirlenmesi ve katı atıkların kontrolsüz biçimde doğaya bırakılması hem ekolojik dengeyi bozmakta hem de insan sağlığını doğrudan tehdit etmektedir. Kanalizasyon sistemlerindeki yetersizlikler nedeniyle katı atıklar dere yataklarına taşınmaktadır. Bu süreç hem tatlı su kaynaklarını hem de deniz ekosistemlerini olumsuz etkilemektedir. Bu durum su kirliliği ve katı atık sorunu birbirini besleyen iki olgu olduğunu göstermektedir. Bu çalışmadan elde edilen bulgularla su kirliliği ve katı atık sorununu entegre bir bakış açısıyla ele alınması önerilmektedir. Su ve atık yönetiminde yaşanan yetersizlikler yalnızca çevreyi değil, ekonomiyi ve toplumsal yaşamı da etkilemektedir. Balıkçılık sektöründeki kayıplar, içme suyunun arıtılması için artan maliyetler, ekonomik zararların başlıca örnekleridir. Katı atıkların geri dönüşüm sürecine yeterince dâhil edilememesi, ülke ekonomisi açısından ham madde kaybına ve enerji tüketiminin artmasına neden olmaktadır. Çevre sorunlarının sınır ötesi niteliği dikkate alındığında, su kirliliği ve katı atık yönetimi konusunda uluslararası iş birliği gerekmektedir. Helsinki Sözleşmesi (1992):

“Sınır Aşan Su Yolları ve Uluslararası Göllerin Korunması ve Kullanılması Sözleşmesi”, sınırları aşan nehir ve göllerin kirliliğe karşı korunması için ülkeler arasında iş birliğini zorunlu kılmıştır. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere birçok devlet bu sözleşmeye taraf olmuştur. Avrupa Birliği’nin “Su Çerçeve Direktifi” Avrupa’daki sularının kalite durumunun iyileştirilmesini hedeflemektedir. “Atık Çerçeve Direktifi” gibi düzenlemeler, üye devletler arasında ortak standartların oluşmasını ve uygulanmasını sağlamıştır. Türkiye’nin Paris İklim Anlaşması’nı imzalaması bu doğrultuda politika yapması küresel çevre yönetimi açısından önemli bir adımdır. Ancak uluslararası sözleşmelerin etkili olabilmesi, ulusal düzeyde güçlü uygulama mekanizmalarının oluşturulması ve toplumda çevre bilincinin geliştirilmesi ile mümkündür. Bu çalışmanın bulguları göstermektedir ki; çevre sorunların çözümü için çok yönlü stratejiler geliştirilmelidir. Su kirliliğinin azaltılabilmesi için belediyelerin evsel atık suları arıtma kapasitesi artırılmalıdır. Tarımsal faaliyetlerde kimyasal gübre ve pestisit kullanımının sınırlandırılması, modern sulama yöntemlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir. Yağmur suyu hasadı uygulamaları da su kaynaklarının korunmasına katkı sağlayacaktır. Geri dönüşüm tesislerinin sayısının artırılması ve halkın bu konuda bilinçlendirilmesi katı atık yönetiminde ileriye götürecek adımlardır. Plastik kullanımının sınırlandırılması, atık ithalatının kontrol altına alınması da sorunun çözümüne katkı sağlayacak adımlar arasında sayılabilir. Sıfır Atık Projesi, Türkiye’de yeni uygulanmaya başlanan konulardan olup önemli bir ilerleme olarak görülmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı öncülüğünde 2017 yılında başlatılmıştır. Ancak uygulamanın başarıya ulaşabilmesi, yalnızca yasal düzenlemelerle değil, bireylerin ve kurumların sorumluluk bilinciyle hareket etmesiyle mümkün olacaktır. Toplumun her kesiminin çevre bilincine sahip olması, sürdürülebilir üretim ve tüketim alışkanlıklarının geliştirilmesi ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi, gelecekte temiz bir çevre bırakmanın temel şartlarıdır.

Anahtar Kelimeler: Su Kirliliği, Katı Atık Bertarafı, Küresel Isınma

Abstract

The aim of this study is to raise awareness of the importance of water, which is essential for life, and to combat water pollution. Water pollution and inadequate waste management are among the most pressing environmental issues of today and are considered one of the most significant obstacles to sustainable development. Wastewater flows directly into lakes and rivers from industrial facilities without being treated. Domestic wastewater, fertilisers and pesticides used in agricultural activities, and various chemicals are disrupting the natural balance by mixing with groundwater and surface water. The solid waste problem has increased with economic and technological development. The amount of solid waste produced as a result of rapid urbanisation and increasing consumption culture is increasing every year. Considering the transboundary nature of environmental problems, international cooperation is required in the management of water pollution and solid waste.

Keywords: Water Pollution, Solid Waste Disposal, Global Warming, Water Right

DİJİTAL ÇAĞIN İKİLEMİ: TEKNOLOJİ ÇEVREYE DOST MU? DÜŞMAN MI?

Ahsen Saçlı¹

Özet

Teknoloji insanlığın varoluşundan bu yana insanın en büyük yardımcısıdır. Teknoloji tarihinden de görüleceği gibi bilimin teknolojiye gerçek anlamda eşlik etmesi ancak 19. yüzyılı bulmuştur. Bilimdeki gelişmelerin teknolojiyle birlikte hareket etmesi, teknolojik gelişmelerin olağanüstü hızlanmasını beraberinde getirmiştir. Burada bilginin katlanarak büyüdüğünü belirtmek gerekir. 21. yüzyıla gelindiğinde bilginin katlanma süresi saatlerden dakikalara inme sürecindedir. Bu durum da bilim ve teknolojideki gelişmelerin hızlanarak dünyanın yeni bir evreye geçtiğini göstermektedir. 1989 yılında bulunup 1990 yılında yaygınlaşması sağlanan internet ile birlikte iletişim teknolojilerinin gelişiminin hızlanarak 2011 yılında Hannover fuarında tanıtılan yapay zekâ ile başlayan Endüstri 4.0 süreci küresel olarak tüm dünyayı dijital dönüşüme zorlarken, dünya artık 2020'li yılların başında ortaya çıkan Endüstri 5.0 dönemini yaşamaktadır. Endüstri 4.0'ın daha çok otomasyon ve veri değişimini içeren yapısı, Endüstri 5.0 ile insanın robot ile iş birliğini içermektedir. İlk örnekleri teknoloji yoğun işlem içeren sanayi tesislerinde kullanılmaya başlayan robot teknolojileri ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Genel olarak dijital teknolojiler, yapay zekâ başta olmak üzere nesnelerin interneti, büyük veri, blok zincir gibi yenilikleri içeren teknolojik gelişmelerdir. Yapay zekâ, nesnelerin interneti ile robot teknolojilerinin birlikte kullanılmaya başlaması Endüstri 5.0'da anlamını bulmaktadır.

Çevre, kapsamı giderek genişleyen neredeyse yaşam ile eş anlamlı olan bir kavramdır. Önceleri yalnızca doğa ile sınırlandırılırken, artık bütün canlıların hayatları boyunca yaşadıkları yalnızca biyolojik ve fiziksel değil, kültürel ve ekonomik ortamı da ifade etmektedir. Ayrıca burada çevrenin sadece insanı ilgilendiren bir kavram olmadığı vurgulanmalıdır. Aslında çevre, bağlantısallık ve yaşamdaşlık kavramları çerçevesinde tüm dünyada hatta evrende her şeyin birbiri ile bağlantılı ve bağımlı olduğunun karşılığı olan bir kavramdır. Çevrenin bozulması da özünde insanın faaliyetleriyle bu bağımlılığın taraflarının birbiri ile bağlantısına zarar verilmesinden dolayı, doğanın kendini yenileme hızının aşılmasından kaynaklanmaktadır.

---

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İ.İ.B.F., Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-mail: ahsen.sacli@hbv.edu.tr, Tlf: 0 532 248 00 58.

THE DIGITAL AGE'S DILEMMA: IS TECHNOLOGY FRIENDLY TO THE ENVIRONMENT? OR IS IT THE ENEMY?

Abstract

The 21st century is a period marked by frequent revolutionary technological developments. These technologies, referred to as digital technologies, are technological advancements that include innovations such as artificial intelligence, the Internet of Things (IoT), big data, blockchain, cyber systems, and networks, initiated by artificial intelligence introduced to the world in 2011 as part of Industry 4.0. By 2020, Industry 5.0 had begun to emerge, with digital technologies such as artificial intelligence, artificial intelligence management, self-optimization, and artificial intelligence-human-robot pairing coming to the fore. Therefore, the 21st century is also referred to as the Digital Age because it is the century of digital technologies. As humans advance in technology, they use natural resources as if they were inexhaustible. With the increase in production and consumption, the environment has been irreversibly damaged, plant and animal species have become extinct, natural resources are depleted or on the verge of depletion, and the resulting climate change problem is the most important issue the world must solve.

Consequently, technology presents both opportunities and significant risks for the environment. This situation creates a dilemma with important consequences. The 21st century is not only the digital age but also a century in which significant environmental problems are experienced and the sharp consequences of climate change are beginning to be encountered. In this context, the study will discuss the relationship between digital technologies and the environment by researching sources in the literature on the subject and policies implemented internationally.

Keywords: Technology, Digital Technology, Environment, Digital Transformation, Environmental Issues.

KIT KAYNAK YAKLAŞIMINA GÖRE AMAÇ-ARAÇ BİRLİKTELİĞİNDE STRATEJİK OLGU: DEMOGRAFİ

Akış Doğan¹

Özet

Gıda üretiminin ve yerleşik yaşamın başladığı Neolitik Devrimden bu yana geçen yaklaşık 12 bin yılda, doğurganlık-ölümlülük doğal kısıtlarına, salgın-savaş-kıtlık gibi dış kısıtlar eklenerek nüfusun gösterdiği salınımlara tarihsel perspektiften bakıldığında, Neolitik Devrimle birlikte doğurganlığın istendiği/desteklendiği (pro-natalist) ancak dış kısıtların olduğu zamanlarda artırılmaya çalışılan nüfusta, radikal düşüşler olduğu görülmektedir. Geçen 12 bin yıllık sürecin içerisinde yaklaşık 250 yıl önce gerçekleşen Sanayi Devrimi'nin içinde gelişen ve 20. yüzyılın ikinci yarısında belirginleşen bilgi toplumuna kadar süregelen pro-natalist eğilim, küresel boyutta dönüşüme uğrayarak tersinmiş, anti-natalist eğilim belirginleşmiştir. Politika yapımcılar açısından; Sezar ve August dönemi Roma'sında kısırlar ve bekarlar aleyhine çıkarılan kanun pro-natalizmin tarihsel bir örneği iken, Çin'in 1970'lerde kademeli olarak uygulamaya başlayıp, 2016'da sonlandırdığı tek çocuk politikası ise günümüzün çarpıcı anti-natalist örneğidir. Çin, tek çocuk politikasından vazgeçmesine rağmen doğurganlık azalışının devam etmesi ise anti-natalist eğilimin, karar alma süreçlerinin dışına taşabildiğini göstermekte olup, kaynaklık ettiği tartışmaları genişletip, derinleştirmektedir.

Üretimin tarlalardan (tarımsal kapitalizm), önce atölyelere ardından fabrikalara (sanayi kapitalizmi) geçişi sürecinde, otomasyonun olmadığı (yaklaşık 1950 öncesi) döneme kadar, kol gücünün yoğun kullanılmasına binaen nicel nüfusun (vasıfsız iş gücü ağırlıklı Fordist (kitle) üretim yöntemi), büyümenin dinamiği olduğu görülmektedir. Ancak sonrasında emek talebinin vasıflı iş gücüne olan kayışı ile birlikte, nüfusun niteliği (Post- Fordist (esnek) üretim yöntemi) ön plana çıkmaya başlamıştır. Sanayi devriminin içinde yaşanan bu dönüşümler dönemlere ayrıldığında, günümüz adlandırması Endüstri 4.0'dır. Yapay zekâ, nesnelerin interneti (IoT), siber-fiziksel sistemler, otonom üretim temelinde şekillenen bu yeni dönemin nüfus açısından bir önemi de imalatın bazı kollarında 'ışsız fabrikalarda' (*lights-out manufacturing*) kısmi ya da tam otomasyona dayalı kesintisiz üretim imkânı sağlamasıdır. Kavram, insan varlığı olmadan üretimin mümkün olduğu tesisleri ifade ettiğinden, 'emeksiz' üretime eşlik eden demografik eğilimleri tartışma konusu yapmaktadır.

Son 250 yıllık akışa, günümüz hâkim iktisadi yapısı olan kapitalist büyüme modellerinden bakıldığında; Klasik dönemde (Smith, 1776; Ricardo, 1817; Mill, 1848) büyümenin kaynağı yalnızca emek ve toprak-doğal kaynak iken, Neo-Klasik Model'de (Solow, 1956) bunlara sermaye ve teknolojik gelişme faktörleri eklenmiştir. Daha sonra geliştirilen İçsel Büyüme Modeli'nde (Arrow, 1962; Romer, 1986; Lucas, 1988) ise sermaye ikiye ayrılarak, beşeri sermaye de (Becker, 1960) büyüme modeline eklenmiş ayrıca teknoloji artık dışsal değil içsel bir faktör olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Modellere bütüncül bakıldığında ekonomik büyüme 'amacı' için; *emeğin* miktarı ve niteliği, *doğal kaynağın* miktarı ve niteliği, *sermayenin* miktarı ve niteliği ve *teknolojik* gelişme 'araç'larındaki değişimlerden kaynaklanan artışlar gerektiği görülmektedir. Belirtilen dönüşümde nüfus faktörünün önce nicelik yanının içerimlendiği, sonrasında yanına

¹ Dr., Munzur Üniversitesi, akisdogan@munzur.edu.tr, ORCID: 0009-0007-2534-3498

niteliği aldığı ve en sonunda niteliğin ön plana çıkmasıyla nicel nüfusun aşıldığı görülmektedir. Ancak sanayi kapitalizminin doğduğu Batı’da ‘tedricen’ oluşan doğurganlık azalışının dünyanın geri kalanın çoğunda ‘ani’den ortaya çıkması, yakın gelecekte yeniden nüfusun niceliğini gündeme getirmesi, olasılıklar düzleminde irice bir nokta olarak belirmektedir.

Gelecekte üretimde emeğin niceliği ile artan/gelişen otomasyon birbirini nötralize etse hatta emeğe olan talep son derece düşük olsa bile büyümenin diğer kaynaklarının kurumaması için dahi nüfusun kendini yenileyebilmesi gerekmektedir. Ancak günümüz doğurganlık eğilimlerinin varacağı noktada nüfusun nicelik yanının kıt hâle geleceğini söylemek mümkündür. Çünkü birçok ülkede toplam doğurganlık hızı (TFR) tarihsel olarak gerilemiş, küresel düzeyde de 20. yüzyıl ortasından bu yana düşüş trendine girmiştir. Birleşmiş Milletler’in *World Population Prospects* dizisi, 2023 revizyonu ve güncel veri portalı üzerinden, geniş bir ülke kümesinde TFR’nin 2.1 olan ‘yenilenme düzeyi’nin altına indiğini ve 21. yüzyılın kalanında yaşlı nüfus payının yükseleceğini göstermektedir. Demografinin, büyüme amacının stratejik bir aracı olarak yeniden gündeme gelmesi olasıdır çünkü büyümenin kaynaklarından emek, sermaye ve teknoloji girdilerine nüfus kaynaklık etmektedir.

Büyüme modellerinin içinde yer aldığı hâkim iktisadi paradigmada iktisat; “kıt kaynaklarla sınırsız ihtiyaçları karşılama bilimi” olarak tanımlanmaktadır ve bu kıt kaynak yaklaşımı, paradigmanın temel önkabullerinden birisidir. Üretim faktörlerinin sınırlılığına ve verimliliğine işaret eden bu yaklaşıma, kaynak güvenliği ve jeoekonomik dengelerin gözetilmesi eklendiğinde, nüfustan bağımsız büyüme aracı olan doğal kaynak girdisi görünür olmaktadır. Örneğin ham maddenin bir gerekçe ile (nadirlik, ihracat kısıtı vb. gibi) talebi karşılayamaması durumu o ham maddeyi kritik/stratejik hâle getirerek, stratejik kaynak yönetiminin önemi pekiştirmektedir. Bu konudaki güncel tartışma ABD ile Çin arasındaki hegemonya tartışmalarına da eklenen, ‘teknolojik metal’ olarak da adlandırılan Nadir Toprak Elementleri (NTE)’dir. Dünyanın bilinen NTE rezervlerinin %70’ine sahip olan Çin’in zaman zaman belirlediği kimi ham maddelerin ihracatının kısıtlanmasına gitmesi gibi kimi adımlarının, Batı blokunun üretim kapasitesinin zayıflatılmasına yönelik birer hamle olduğu kabul edilmektedir. Bu çalışma açısından demografi ile doğal kaynak arasında stratejilik bağlamında analogi kurulmuştur. Stratejik ham maddelere nüfus analogisinin kurulması ile ekonomik, jeopolitik, uluslararası ekonomi politik ve iktisat sosyolojisi gibi alan ve dalların dâhil olunması sağlanarak, perspektifin genişletilebilmesi amaçlanmıştır.

Güncel büyüme modellerinde beşeri sermaye (nüfusun niteliği) ve nitelikli yenilikçi teknolojilerin (NTE) sürdürülebilirliği temel belirleyici unsurlardır. Uzay madenciliği sınırlarına ulaşan mevcut teknolojik altyapı, gelecekteki bir zaman diliminde doğal kaynak kıtlığı riskini potansiyel olarak hafifletebilir ancak demografik kıtlık olgusu, sosyal bilimlerde başta olmak üzere özellikle ekonomi disiplini açısından çözüm üretilmesi gereken yapısal bir sorun olarak var olma eğilimindedir. Ham madde kıtlığı ile demografik daralma arasındaki analogik çerçeve; nüfusun niceliksel yanının yeniden içerimlenmesi olasılığına ve demografinin 21. yüzyılın ekonomik ve jeopolitik dinamikleri bağlamında stratejik bir faktör olarak ele alınması zorunluluğuna işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Büyüme, Nadir Toprak Elementleri, Yaşlanma

THE STRATEGIC PHENOMENON IN THE MEANS AND ENDS ALIGNMENT BASED ON THE SCARCE RESOURCES APPROACH: DEMOGRAPHY

Abstract

Since the Neolithic Revolution, approximately 12,000 years, historical population fluctuations have been shaped by natural constraints (fertility-mortality) and external constraints (epidemics, wars, famine). A pro-natalist tendency persisted from the Neolithic Era until the Information Society, but it has globally reversed, giving way to a significant anti-natalist trend. Historical examples range from pro-natalist Roman laws to China's notable anti-natalist One-Child Policy, which highlights that fertility decline can persist even after policy reversal, deepening the debate. During the shift from agricultural to industrial capitalism, the emphasis was initially on quantitative population (unskilled labor, Fordist production) until automation became widespread (pre-1950s). The focus then shifted to qualitative population (skilled labor, Post-Fordist production) in what is now termed Industry 4.0. Concepts like 'lights out manufacturing,' where production is possible without human presence, further raise questions about demographic trends accompanying 'labor-free' production. Economic growth models (Classical, Neo-Classical, Endogenous) show that growth requires increases in the quantity and quality of labor, natural resources, capital, and technological development. Although population quality (human capital) took precedence, a future shift back to the urgency of quantitative population is likely due to the "sudden" fertility decline in much of the world. Demography is crucial because it supplies labor, capital, and technology inputs for growth. Current global fertility trends show Total Fertility Rates (TFR) falling below the 2.1 "replacement level" in many countries, indicating that the quantitative aspect of the population will become a scarce resource. This scarcity makes demography likely to re-emerge as a strategic instrument for growth. The study establishes an analogy between demography and strategic natural resources (like Rare Earth Elements controlled by China), which are critical due to scarcity or export restrictions. Just as the scarcity of strategic materials influences geopolitical and economic debates, demographic contraction presents a structural problem requiring solutions, especially given that technological solutions like space mining may mitigate natural resource scarcity but not demographic scarcity. Treating population as a strategic phenomenon helps understand 21st-century economic and geopolitical realities.

Key Words: Growth, Rare Earth Element, Aging

KAMU YARARINA FAALİYETLER BAKIMINDAN MADENCİLİK: ÖKSÜT MADENCİLİK

Ali Kaya¹ - Fatma Kısır²

Özet

Madencilik yeraltındaki cevherin ekonomik değere dönüştürülmesi bakımından gerek çıkarılması ve işlenmesi süreçlerinde yarattığı istihdam gerekse de ürün olarak ekonomide yarattığı değer anlamında hâlihazırda kamusal bir faaliyettir. Ancak özellikle madencilik dolayısıyla çevre üzerinde oluşan tahribat ile öncelikle yerel ve devamında ise bölgesel düzeydeki toplumsal ve ekonomik etkileri bakımından olumsuz sonuçlar doğurduğu da görülen bir ekonomik faaliyet alanıdır. Bu nedenle madenciliğin kamu yararı ilkesinden sapmaması, bu doğrultuda da kendi kârlılığı yanında, iyi işleyen bir yapı kurarak yerelden genele doğru ilerleyen toplumsal-ekonomik fayda yaratıcı faaliyetleri hedeflemesi önemlidir. Bu bir bakıma artık yasaların da üzerinde tutulması gereken günümüzün etik standardı durumundadır.

Bu bağlamda birçok kötü örnek yanında, madenciliğin doğru ve örnek gösterilebilir biçimde yapılanlarının iyi değerlendirilmesi, açıklanması, gündeme getirilmesi gerekmektedir. Öksüt Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ÖMAŞ) bu anlamda Kayseri'nin Develi ilçesinde faaliyet yürüten örnek işletmelerden biri durumundadır. Şirket; Kanada merkezli ve Toronto Borsası'nda işlem gören Centerra Gold Inc.'in (www.centerragold.com) Türkiye'de faaliyet göstermekte olan işletme şirketidir. Öksüt Madencilik, ana şirketi olan Centerra Gold'un Ekvator Prensipleri, Uluslararası Finans Kuruluşu (IFC) ve Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD)'nin çevresel ve sosyal standartlarına uygun iş yapma taahhütleri kapsamında uluslararası denetimlere de açıktır.

Bir madencilik şirketinin yerel ve bölgesel düzeyde yarattığı en önemli sorunlar faaliyetler süresince doğabilecek çevresel riskler, faaliyetler sonrası çevresel riskler ve faaliyet sonrası doğacak ekonomik boşluktur.

Bu bildiri, madencilik alanında bir örnek olarak ele alınan Öksüt Madenciliği, faaliyetleri süresince gerçekleştirdiği toplumsal katkı ve yerel ekonomiye yönelik faaliyetleri ile madencilik faaliyetlerinin sonlanması sonrasında yönelik toplumsal-ekonomik projeksiyonları ve faaliyetleri açısından incelemektedir. Tebliğ bu anlamda hem etik bir ilke hem de kurumsal kültürünün bir parçası olarak kamu yararını hedefleyen sosyal bir madenciliğin çerçevesini belirtmeye çalışmaktadır.

Şirket, internet sayfasında Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk başlığı altında şirketin pozitif değer yaratma taahhütünü dile getirmekte, bu maça yönelik olarak halkla doğrudan ilişkiler kurma, halkın refahını ve yaşam vizyonunu artıracak projeler geliştirerek halkı geliştirilecek yerel ekonomik faaliyetlerin bir parçası hâline getirmek hedefleri ortaya konulmaktadır. Şirket ayrıca; şeffaflık, iş birliği, çevre ve insan sağlığı konusunda açıklık ve güvenilirlik, yerel ekonominin sürdürülebilir gelişimi, faaliyetlerin sonlanması sonrasında dönük olumlu kalıcı etkiler konusunda kamuya açık biçimde taahhütte bulunmaktadır. Bununla birlikte şirkette ihtiyaç duyulan iş gücünün öncelikle ve büyük oranda gerekli eğitimleri müteakip yerel halktan karşılanacağı ve yine şirketin ihtiyaçlarının da öncelikle yerel ekonomik aktörlerden temin edileceği beyan edilmektedir.

¹ Prof. Dr./Dekan, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, dekanlik@nny.edu.tr

² Arş. Gör., Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, fkisir@nny.edu.tr

Elbette kamuya açık olarak yapılan bu beyanlar somutlaştırılmadıkça iyi niyet beyanı olarak kalmaktadır. Bu bakımdan madencilik konusunda bir şirketin örnek olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği taahhütleri ile gerçekleştirdiklerinin kıyaslanmasıyla tespit edilebilir. Öksüt Madenciliği bu doğrultuda oldukça aktif şekilde çalıştığı görülmektedir.

Şirket öncelikle yerel halkla doğrudan, iş birliğine dayanan sağlıklı ilişkiler kurabilmek için 2014 yılından 2025 yılının ilk altı ayı dâhil yaklaşık olarak 30.000 kişinin katıldığı 3597 toplantı organize etmiştir. Toplantılar Sosyal Yönetim Sistemi adı verilen şirket faaliyetlerine entegre bir sistem çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Toplantılar başlıkları itibarıyla Paydaş Katılımı, Şikâyet Yönetimi, Halk Sağlığı, Emniyeti ve Güvenliği Projeleri, Toplumsal Kalkınma, Geçim Kaynaklarını İyileştirme, Yerel İstihdam ve Satın alma şeklinde özetlenebilir.

Şirketin toplantıların sonuçları incelendiğinde ise faaliyetlerin yalnızca bir halkla ilişkiler faaliyeti olarak kalmadığı ve somut çıktılara dönüştürüldükleri görülmektedir. Şirket verilerine göre; toplantılar sonucunda halktan gelen 117 şikâyet çözüme kavuşturulmuş, Halk Sağlığı, Emniyeti ve Güvenliğine yönelik 14 Proje gerçekleştirilmiş, Geçim kaynaklarını iyileştirmeye yönelik 20 proje hayata geçirilmiştir. Bununla birlikte istihdamın %80'i yerel halktan karşılanmış, tüm satın almaların %14'üne denk gelen biçimde 42.5 milyon Dolarlık yerel satın alma gerçekleştirilmiştir. Yine şirketin beyanına göre, 2104-2025 (ilk altı ay) boyunca gerçekleştirdiği proje ve sosyal sorumluluk faaliyetleri için 280 milyon TL kaynak kullanılmıştır.

Bu projelerin en önemlilerinin Kadın Üreticiler Kooperatifi, Flake Yem Üretim Tesisi Projesi, Kapalı Devre Basınçlı Sulama ve Yenilenebilir Güneş Enerji Santrali (GES) Tesisi Projesi, Bitkisel ve Hayvansal Üretimi Destekleme Projeleri, Asfalt Üretim Tesisi Projesi olduğu görülmektedir. Söz konusu projeler, özellikle önemlidir zira yerel istihdam, refah, kamu güvenliği gibi unsurlarla doğrudan veya yakın dereceden ilintilidir. Öte yandan bu projeler, esasen, şirketin faaliyetlerinin bitmesi sonrasında ortaya çıkacak olan ekonomik boşluğu da önleyecek türdendir. Böylece geleceğe yönelik olarak da şirketin faaliyet gösterdiği bölgede yaşayan halkın ayakta kalması ve kendi imkânları ve yerel ekonomik faaliyetleriyle ayakta kalmaları sağlanabilecektir. Madencilik faaliyetlerinin bitiminden sonrasına yönelik proje ve faaliyetler son derece önemlidir. Zira madencilik faaliyeti gerçekleştirilen yerlerde sıklıkla görüldüğü üzere, şirketin kapanmasıyla ortaya çıkan büyük ekonomik boşluktan kaynaklı iç göçler, ekonomik durgunluktan kaynaklanan ruhsal problemler, suç faaliyetlerinde ortaya çıkması muhtemel artışlar, şirketlerin projeksiyonları çerçevesinde yaptıkları planlamalar ve gelecek odaklı proje ve faaliyetler aracılığıyla en aza indirilebilmektedir.

Madencilik faaliyetlerinin çevresel boyutu günümüzde öncelikli hassasiyet noktalarından birini teşkil etmektedir. Çevre üzerinde ortaya çıkacak bir tahribatın geri dönüşü olmadığı gibi telafisi de oldukça zordur. Çevresel tahribatlar yalnızca insanları değil, geniş bir bölgedeki tüm ekosistemi insan ömrünü oldukça aşan sürelerde etkilemektedir. Bu nedenle tüm canlı yaşamı üzerinde potansiyel risk oluşturan madencilik faaliyetlerinin çevreye etkileri bakımından sıkı bir biçimde denetlenmesi çok önemlidir. Ancak madencilik çevresel etkileri kadar sosyal etkileri de olan bir faaliyet tipidir. Bu bakımdan şirketlerin bir nebze gölgede kalmış olan sosyal sorumluluklarına ve faaliyetlerine de dikkat çekmek gereklidir. Bu tebliğ, madencilik alanında faaliyet gösteren şirketlerin çevresel etki ve sorumlulukların yanında toplumsal ve ekonomik etki ve sorumluluklarına da dikkat çekmeyi ve konuyu tamamlayacak bir perspektif sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Madencilik, Kamu yararı, Kamu hizmeti, Sürdürülebilir kalkınma.

Abstract

Mining is currently a public activity in terms of both the employment it creates during the extraction and processing of underground minerals into economic value, and the value it generates for the economy as a product. However, it is also an economic activity that has been observed to produce negative outcomes, particularly in terms of the damage it causes to the environment and the subsequent social and economic impacts at the local and regional levels. Therefore, it is important that mining does not deviate from the principle of public benefit and, in this regard, aims to create socio-economic benefits that progress from the local to the general level by establishing a well-functioning structure, in addition to its own profitability. In a sense, this is now the ethical standard of today that must be upheld above the law.

In this context, alongside many negative examples, it is necessary to properly evaluate, explain and highlight instances where mining is conducted correctly and in an exemplary manner. Öksüt Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. (ÖMAŞ) is one such exemplary company operating in the Develi district of Kayseri. The company is the operating company of Centerra Gold Inc. (www.centerragold.com), which is headquartered in Canada and traded on the Toronto Stock Exchange, operating in Turkey. Öksüt Madencilik is open to international audits within the scope of its parent company Centerra Gold's commitments to operate in accordance with the Equator Principles, the International Finance Corporation (IFC) and the European Bank for Reconstruction and Development (EBRD) environmental and social standards.

The most significant problems created by a mining company at the local and regional levels are the environmental risks that may arise during operations, post-operational environmental risks, and the economic void that will arise after operations cease.

This report examines Öksüt Madencilik, taken as an example in the mining sector, in terms of its social contributions and activities for the local economy during its operations, as well as its socio-economic projections and activities for the period after the cessation of mining activities. In this sense, the paper attempts to outline the framework of social mining that aims to serve the public interest as both an ethical principle and part of corporate culture.

DOĞU ANADOLU'DA ULAŞIM GÜVENLİĞİNİN İL ÖZEL İDARELER BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Alpay Yalçınkaya¹

Özet

Bu çalışma, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde ulaşım güvenliği sorunlarını, İl Özel İdarelerinin kurumsal yapısı ve sorumlulukları bağlamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bölge, sert iklim koşulları, engebeli topografyası, düşük nüfus yoğunluğu ve dağınık yerleşim düzeni nedeniyle ulaşım altyapısının kurulması, bakımı ve sürdürülebilirliği açısından önemli zorluklar barındırmaktadır. Ulaşım güvenliği, burada yalnızca teknik bir konu değil; toplumsal yaşamın sürdürülebilirliği, kamu hizmetlerine erişim hakkı ve bölgesel kalkınma açısından stratejik bir unsurdur.

Doğu Anadolu'nun coğrafi yapısı büyük ölçüde yüksek dağlar, derin vadiler ve sert iklim kuşaklarından oluşmaktadır. Erzurum-Kars platosu, Van Gölü havzası ve Hakkâri dağlık alanları gibi bölgeler, yılın altı ayına varan kar örtüsüyle ulaşım açısından büyük engeller yaratmaktadır. Sıcaklıkların kış aylarında -30°C'ye kadar düşmesi, kar kalınlığının bazı bölgelerde 2 metreyi aşması ve ani hava değişimlerine bağlı buzlanma olayları, ulaşım güvenliğini doğrudan tehdit eden unsurlardır.

Ulaşım güvenliği, literatürde kara yolu, demir yolu, deniz yolu veya hava yolu ulaşımında can ve mal güvenliğinin korunması amacıyla alınan tüm önlemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu önlemler; yol altyapısının standartlara uygun inşası, düzenli bakım-onarım faaliyetleri, trafik işaretleme ve sinyalizasyon sistemleri ile acil durum müdahale mekanizmalarını kapsamaktadır. Doğu Anadolu'nun özgün koşullarında bu tanım, kış aylarında karla mücadele, buzlanma önleme, çığ ve heyelan risklerini azaltma gibi bölgeye özgü tedbirleri de içene almaktadır.

İl Özel İdareleri, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu uyarınca, belediye sınırları dışında kalan alanlarda mahalli müşterek nitelikteki hizmetleri yürütmekle yükümlü, tüzel kişiliğe sahip yerel yönetim birimleridir. Görev alanları; kırsal altyapının inşası, bakım ve onarımı, köy yollarının yapılması, köprü ve menfezlerin korunması, içme suyu şebekelerinin geliştirilmesi ve kırsal ulaşım ağının sürekliliğinin sağlanması gibi unsurları kapsamaktadır. Ancak Doğu Anadolu gibi zorlu coğrafyalarda bu görevlerin yerine getirilmesi, ciddi yapısal ve finansal kısıtlar nedeniyle güçleşmektedir. Kurumsal kapasite eksiklikleri, mali kaynakların sınırlılığı, yeterli teknik donanımın bulunmaması ve nitelikli personel açığı gibi unsurlar ulaşım güvenliğinin etkin biçimde sağlanmasının önünde önemli engeller oluşturmaktadır.

Bölgede ulaşım güvenliğini doğrudan etkileyen doğal faktörler arasında uzun süren kış mevsimi, yoğun kar yağışları, ani sıcaklık değişimlerinden kaynaklanan buzlanma, çığ ve heyelan olayları yer almaktadır. Van-Bahçesaray kara yolunda her yıl yaşanan çığ olayları veya Hakkâri'nin yüksek köy yollarındaki buzlanma kazaları, bu sorunların somut örneklerindedir. Bu koşullar, yolların yılın önemli bir bölümünde kapalı kalmasına ya da kısmi kullanımına yol açmaktadır. Yol kapanmaları, yalnızca günlük yaşamın rutinini bozmakla kalmamakta; acil sağlık hizmetlerine erişimde gecikmelere, öğrenci servislerinin çalışmamasına ve ticaretin aksamasına neden olmaktadır.

¹ De.Me., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, alpay.yalcinkaya@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-7322-8995>

Ulaşım altyapısındaki eksiklikler, toplumun kırılgan gruplarını daha ağır biçimde etkilemektedir. Engelliler, yaşlılar, kadınlar ve çocuklar, ulaşım güvenliği sorunlarından orantısız bir şekilde etkilenmektedir. Kış aylarında köy yollarının kapanması, bu grupların sağlık, eğitim ve diğer temel hizmetlere ulaşımını imkânsız hâle getirebilmekte, kimi durumlarda hayati riskler yaratmaktadır.

Bu çalışmada, söz konusu sorunların çözümünde teknik ve idari tedbirlerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Öncelikli olarak İl Özel İdarelerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda bütçe kaynaklarının artırılması, karla mücadele ve yol bakımında kullanılacak araç ve ekipman parkının modernize edilmesi, bakım-onarım faaliyetlerinde görev alacak personelin sayısının ve niteliğinin artırılması öncelikli adımlar arasında yer almaktadır. Ayrıca, risklerin önceden belirlenebilmesi için coğrafi bilgi sistemleri (CBS), uydu teknolojileri, erken uyarı mekanizmaları ve hava tahmin modelleri gibi dijital araçlardan yararlanılması önerilmektedir.

Teknolojik çözümler, bölgedeki ulaşım güvenliği sorunlarının önlenmesinde kritik rol oynamaktadır. Çığ riski yüksek bölgelerde sensör tabanlı uyarı sistemleri, sürücüler ve yol bakım ekipleri için erken müdahale imkânı sağlayabilir. Buzlanma tespit sistemleri, akıllı yol bilgilendirme panoları ve meteorolojik veri entegrasyonu, sürücü güvenliğini artırmakta ve kazaların önlenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu tür teknolojilerin etkin şekilde kullanılabilmesi için bakım, onarım ve izleme süreçlerinin kurumsal planlamaya entegre edilmesi gerekmektedir.

Bunun yanında, bakım ve onarım çalışmalarının yıl boyu planlı şekilde yürütülmesi de kritik bir gerekliliktir. Yaz aylarında yapılacak asfalt yenileme, yol genişletme ve drenaj iyileştirme çalışmaları, kış mevsiminde ulaşım güvenliğini doğrudan etkilemektedir. Kar küreme araçlarının kış başlamadan önce stratejik noktalara konuşlandırılması, yolların kapanma süresini azaltacak ve acil müdahaleyi hızlandıracaktır.

Planlama süreçlerinde yerel paydaşların katkısı da önemlidir. Karar alma süreçlerine yerel halkın, köy muhtarlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve meslek odalarının dâhil edilmesi, alınacak kararların bölge ihtiyaçlarıyla uyumunu artıracaktır. Bu yöntem, uygulama aşamasında ortaya çıkabilecek sorunları ve itirazları azaltacak, toplumun projelere olan desteğini güçlendirecektir. Doğu Anadolu'da ulaşım çözümlerinin, sahadaki yerel deneyim ile bilimsel verilerin bir araya getirilerek tasarlanması hem sürdürülebilir hem de toplum tarafından benimsenen sonuçlar elde edilmesini mümkün kılacaktır. Sonuç olarak, Doğu Anadolu Bölgesi'nde ulaşım güvenliğinin sağlanması, yalnızca altyapı yatırımlarının artırılmasına indirgenemeyecek kadar çok boyutlu bir süreçtir. Bu süreç; doğal koşullar, teknik altyapı, finansal kapasite, insan kaynağı ve yerel bilgi unsurlarının bütüncül bir yaklaşımla ele alınmasını gerektirmektedir. İl Özel İdareleri, bölgesel kalkınmanın altyapısal temellerini oluşturan anahtar aktörlerdir. Ancak bu kurumların görevlerini etkin biçimde yerine getirebilmesi, yeterli mali kaynak, modern teknik donanım ve güçlü kurumsal destekle mümkündür.

Ayrıca merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki koordinasyonun güçlendirilmesi, hizmetlerin sürekliliği ve etkinliği açısından kritik önemdedir. Ulaşım güvenliği politikalarının, yerelin ihtiyaçlarına duyarlı, teknoloji kullanımını yaygınlaştıran, kırılgan grupların gereksinimlerini gözeten ve iş birliğine dayalı bir anlayışla geliştirilmesi; bölge halkının yaşam kalitesini yükseltecek, kamu hizmetlerinin daha sürdürülebilir ve verimli bir şekilde sunulmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Anadolu, Ulaşım, Ulaşım Güvenliği, İl Özel İdareler, Altyapı

EVALUATION OF TRANSPORTATION SECURITY IN EASTERN ANATOLIA IN THE CONTEXT OF SPECIAL PROVINCIAL ADMINISTRATIONS

Abstract

This study examines transportation safety challenges in Türkiye's Eastern Anatolia Region within the framework of the institutional structure and responsibilities of Provincial Special Administrations (PSAs). The region's harsh climatic conditions, rugged topography, low population density, and dispersed settlements create significant barriers to establishing, maintaining, and sustaining transportation infrastructure. Transportation safety here is not merely a technical concern but a strategic factor for social sustainability, access to public services, and regional development. PSAs, as mandated by Law No. 5302, are responsible for rural infrastructure, including road construction, maintenance, bridges, and drinking water networks. However, in Eastern Anatolia, fulfilling these duties is hindered by limited budgets, insufficient technical equipment, inadequate human resources, and challenging natural conditions such as heavy snowfall, icing, avalanches, and landslides. These factors often cause prolonged road closures, disrupting daily life, healthcare access, education, and trade, disproportionately affecting vulnerable groups.

The study emphasizes strengthening PSA capacity through increased financial resources, modernization of snow removal and maintenance equipment, recruitment of qualified personnel, and integration of digital tools—such as Geographic Information Systems, satellite technologies, and early warning systems—into planning processes. Technological solutions, including avalanche sensors and ice detection systems, can enhance driver safety and reduce accidents. A year-round, planned maintenance approach and active participation of local stakeholders in decision-making are essential. Ensuring transportation safety in Eastern Anatolia requires a multidimensional, collaborative approach that combines natural condition management, technical improvements, financial capacity, and local knowledge, thereby supporting sustainable regional development and improving quality of life.

Key Words: Eastern Anatolia, Transportation, Transportation Safety, Provincial Special Administrations, Infrastructure

BEYAZ VE MAVİ YAKALI SENDİKALARIN BÖLGESEL KALKINMAYA ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: TUNCELİ İLİ ÖRNEĞİ

Ayşe Esra Peker¹ - Elif Eylül Peker² - Nilay Karacal³ - Zeynep Sude Yüksel⁴

Özet

Tarihi süreç içerisinde sendikaların var oluşu Eski Roma ve Yunan dönemine dayandırılmaktadır. “Syntic” kavramından türemiş olup sendika kavramı, “sitenin temsilini sağlayan” terim üzerinden geliştirilmiş ve günümüz literatüründe yerini almıştır (Işık, 1962). 4688 sayılı Kanunun 3. Maddesinin “f” fıkrasında sendika, kamu çalışanlarının sosyoekonomik ve mesleki hak ve çıkarlarının korunmasını amaçlayan kurumlar olarak tanımlanmıştır (Berkant ve Gül, 2017:420). Sendikalar hem çalışanların hem de işverenlerin karşılıklı olarak çalışma şartları, ücretleri, iş güvenliği şartları ve ilgili konularda haklarının korunduğu örgütsel bir yapıdır (Pohler ve Luchak, 2015: 424-425). Türkiye’de ise sendika kavram işveren ve işçilerin çalışma hayatlarında karşılaştıkları ekonomik, sosyal çıkar ve haklarının korunması ve geliştirilmesi temeline dayanan tüzel kişiliğe sahip örgütsel bir yapı olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, 2023).

Sendika türleri, işçi sendikaları, işveren sendikaları ve kamu personeli sendikaları olmak üzere üç grupta sınıflandırılmaktadır (Sıgnak, 2024: 16-17). Bazı çalışmalarda ise mavi yakalı ve beyaz yakalı sendikalar şeklinde bir ayrımın yapıldığı görülmektedir. Mavi yakalı sendikalar işçi sendikalarını ifade ederken, yeni nesil çalışanların ise beyaz yakalı sendikalar olarak tanımlandığı görülmektedir (Gerşil ve Aracı, 2011:47). Tarihte ilk kurulan sendikaların mavi yakalı sendikalar olan işçi hak ve çıkarlarının korunması üzerine odaklandığı görülmektedir. Geleneksel sendikalarda genellikle mavi yakalı sendikaların öne çıkarken beyaz yakalı sendikaların beklentilerine yönelik sendika yapısı oluşturulmasında daha geri planda kaldıkları görülmektedir. Bu zayıflığın en güçlü sebeplerinden biri ise beyaz yakalı sendikalarda farklı uzmanlık alanlarının bulunması nedeniyle örgütlenmenin zorlaşmasıdır. Bu bağlamda yeni nesil beyaz yakalı sendikalara yönelik farkındalığın artırılması gerekmektedir (Mahiroğulları, 2012; 17). Özellikle mavi yakalı işçi sendikaları iş gücü piyasalarının düzenlenmesi açısından önemli taraflardan birini oluşturmaktadır. Sendikalar toplu iş sözleşmesi ile işçi ve işveren arasında güç dengesi dağılımını yapan ve dengeyi oluşturan evrensel bir kurumdur (Topalhan, 2015: 63). Ayrıca sendikalar işçilerin yaşam standartlarının oluşturulması ve istihdam kapasitesinin artırılması bağlamında bölgesel kalkınmaya büyük katkı sağlamaktadır. İşçi ve işverenlerin gelir düzeylerinin korunması ya da daha yüksek seviyeye çıkarılması bölgede tüketim harcamalarının artmasına, dolaylı olarak bölgeye olan yatırımın artmasına sebep olacaktır. Bu anlamda sendikaların günümüz vizyonunun daha da önem kazandığı görülmektedir.

Bu bağlamda çalışmada sendikal anlayışta hâkimiyetin belirgin bir şekilde hissedildiği Tunceli ili araştırma bölgesi olarak tercih edilmiştir. Çalışma kapsamında sendikal bağlılık, sendikal memnuniyet, sendikal sorumluluk ve sendikal vatandaşlık düzeylerinin sosyo ekonomik

¹ Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, esrapeker@firat.edu.tr , <https://orcid.org/0000-0002-0237-2196>

² Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstriyel İlişkileri Lisans Öğrencisi, eylulpeker@marun.edu.tr , <https://orcid.org/0009-0005-3725-5757>

³ Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Lisans Öğrencisi,

⁴ Marmara Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi Lisans Öğrencisi, zyuksel23@marun.edu.tr., <https://orcid.org/0009-0000-0805-3682>

göstergelerle (cinsiyet, eğitim durumu, yaş, medeni durum, gelir düzeyi, çalıştığı sektör ve çalışma süresi, bağlı olduğu sendikanın türü) ilişki ortaya koyulmak istenmiştir. Çalışmada sendikal memnuniyeti ölçmek amacıyla birçok akademik çalışmada kullanılan Fiorito vd. (1988) tarafından geliştirilen 12 sorudan oluşan 3 boyutlu sendikal memnuniyet ölçeği, sendikal memnuniyeti ölçeği için Karacaoğlu ve İyilikli'nin "Sendikal Memnuniyetin, Sendikal Bağlılık ve Sendikal Vatandaşlık Davranışı Üzerindeki Etkileri: Kesitsel Bir Araştırma" ve Sıgnaç (2024) tarafından yapılan "Kamu Sendikalarında Üye Memnuniyeti, Sendikal Bağlılık ve Sendikal Vatandaşlık Üzerine Bir Araştırma" çalışmadan faydalanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 21 paket programından yararlanılmış olup tanımlayıcı istatistiklerden t testi ve ANOVA testi yapılmıştır. Ölçeğin normal dağılım düzeylerinin belirlenmesinden sonra elde edilen veriler yüzde ve frekans yöntemleriyle analiz edilmiştir. Sonuçlar tablolar hâlinde elde edilmiş ve değerlendirilmiştir. Ayrıca çalışmada güvenilirlik, farklılık ve neden sonuç ilişkilerinin tespiti için korelasyon ve regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında il genelinde sendikal bağımlılık düzeyinin özellikle mavi yakalı sendikalarda yüksek olduğu, sendika memnuniyetinin ise beyaz yakalılarda düşük olduğu belirlenmiştir. Ayrıca çalışmada birçok sosyo ekonomik gösterge ile mavi yakalılarda sendika bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ilin bölgesel kalkınma düzeyinin artırılmasında sendikaların etkin bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bölgede yapılacak yerel politikaların geliştirilmesinde mavi sendikaların özellikle model içerisinde dâhil edilmesi politikanın başarı düzeyini etkileyen önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır.

A STUDY ON THE IMPACT OF WHITE AND BLUE COLLAR UNIONS ON REGIONAL DEVELOPMENT: THE EXAMPLE OF TUNCELİ PROVINCE

Abstract

The existence of unions dates back to Ancient Greece and Rome. Derived from the concept of *syntic*, meaning “providing the representation of the city,” the idea of union gradually developed and has secured a place in contemporary literature (Işık, 1962). In modern terms, Article 3, paragraph “f” of Law No. 4688 defines unions as institutions that protect the socioeconomic and professional rights and interests of public employees (Berkant & Gül, 2017: 420). More broadly, unions are organizational structures in which employees and employers safeguard their rights regarding working conditions, wages, and occupational safety (Pohler & Luchak, 2015: 424–425). In Turkey, the Turkish Language Association (2023) defines unions as legally recognized organizations aimed at protecting and developing the economic and social interests of employers and employees.

Union types are generally categorized into three groups: labor unions, employer unions, and public personnel unions (Sıġnak, 2024: 16–17). Some scholars further distinguish between blue-collar and white-collar unions. Blue-collar unions traditionally represent manual laborers, while new-generation workers are often represented by white-collar unions (Gerşil & Aracı, 2011: 47). Historically, the first unions primarily focused on protecting the rights of blue-collar workers. While blue-collar unions continue to dominate traditional union structures, white-collar unions remain less prevalent due to the difficulty of organizing employees across diverse professional fields (Mahiroġulları, 2012: 17). This underlines the importance of raising awareness about new-generation white-collar unions.

Blue-collar unions, in particular, play a vital role in regulating labor markets. As universal institutions, unions redistribute power between workers and employers through collective bargaining (Topalhan, 2015: 63). Beyond workplace relations, unions also contribute to regional development by raising living standards and expanding employment opportunities. Increases in workers’ and employers’ income levels boost consumption, which in turn stimulates local investment. Thus, the role of unions in shaping economic and social progress is increasingly significant.

Tunceli province, where unionism remains highly influential, was chosen as the research area. The study examined the relationship between union commitment, satisfaction, responsibility, and citizenship with socio-economic indicators such as gender, education, age, marital status, income, sector, length of service, and type of union membership. Data collection relied on the 12-question, three-dimensional Union Satisfaction Scale developed by Fiorito et al. (1988), which has been widely applied in academic research. The scale was adapted from Karacaoġlu & İyilikli’s work on the effects of union satisfaction on commitment and citizenship, as well as Sıġnak’s (2024) study on public-sector unions.

The data were analyzed using SPSS 21. Descriptive statistics, t-tests, and ANOVA were applied after testing for normal distribution. Percentage and frequency methods were used for initial evaluations, followed by correlation and regression analyses to measure reliability, variance, and cause-and-effect relationships. Findings revealed that union commitment in Tunceli is particularly high among blue-collar workers, while union satisfaction is lower among white-collar workers.

Moreover, several socio-economic indicators were found to significantly influence union dependence among blue-collar employees.

In conclusion, the study demonstrates that unions are an effective tool for fostering regional development in Tunceli. The integration of blue-collar unions into local policy models emerges as a key factor in ensuring the success of development strategies.

Kaynakça

- Berkant, H. G., & Gül, M. (2017). Sendika Üyesi Öğretmenlerin Sendikalara Yönelik Algıları ve Sendikalardan Beklentileri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 6(1), 419-442. <https://doi.org/10.15869/itobiad.296775>
- Fiorito, J, Gallagher, D G, & Fukami, C V. (1988). Satisfaction with union representation. ILR Review, 41(2), 294-307.
- Gerşil, G. S., & Aracı, M. (2011). Sosyal Sermayenin Güven Unsurunun İşgörenlerin Performansı Üzerine Etkileri. Çalışma Ve Toplum, 1(28), 39-74.
- Işık, R. (1962). Sendika hakkının tanınması ve kanuni sınırları. Ankara: AÜHF Yayınları.
- Karacaoğlu, K. Ve İyilikli, H. H. (2023). Sendikal memnuniyetin, sendikal bağlılık ve sendikal vatandaşlık davranışı üzerindeki etkileri: Kesitsel bir araştırma. Sosyal Güvenlik Dergisi / Journal of Social Security, 13(1).
- Pohler, D. ve Luchak, A. (2015). Are unions good or bad for organizations? the moderating role of management's response. British Journal of Industrial Relations. 53, 423-459. 10.1111/bjir.12042.
- Sığnak Orhan (2024). Kamu Sendikalarında Üye Memnuniyeti, Sendikal Bağlılık ve Sendikal Vatandaşlık Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (Tezli) Yüksek Lisans Programı. İstanbul.
- Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük (2025). sendika ne demek TDK Sözlük Anlamı (Erişim Tarihi 30.08.2025)

GELENEKSEL SANATLARIN YEREL KALKINMADAKİ ETKİSİ: ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Ayşe Nazıkar Karahan¹ - Eda Kaya² - Sedat Kaya³

Özet

Geleneksel sanatlar, bir toplumun kültürel kimliğini ve tarihsel birikimini yansıtan önemli değerler olmasının yanı sıra, yerel kalkınma süreçlerinde sosyal, kültürel ve ekonomik açılardan da etkili olabilen dinamik unsurlar arasında yer almaktadır. Bu çalışma, geleneksel sanatların yerel kalkınmadaki rolünü Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği üzerinden incelemektedir. Ebru, tezhip, çini ve dokuma gibi geleneksel sanatlar hem kültürel mirasın korunmasında hem de bölgesel ekonomik gelişimde önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde yürüttüğü sanat eğitimi ve yerel kurumlarla gerçekleştirdiği iş birlikleri (halk eğitim) bağlamında sanat buluşmaları sayesinde Bolu'da kültürel ve sosyal kalkınmayı desteklemektedir. Sergiler, atölyeler ve halkla bütünleşen projeler aracılığıyla hem sanatsal üretim teşvik edilmekte hem de istihdam olanakları yaratılmaktadır. Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ), geleneksel sanatların kültürel sürdürülebilirlik ve yerel kalkınmadaki rolünü güçlendiren çeşitli akademik ve uygulamalı etkinliklerle dikkat çekmektedir. Özellikle 2025 yılında düzenlenen "Uluslararası Türk Sanat Sempozyumu ve Çalıştayı", Türk-İslam sanatlarının (örneğin hat, tezhip, minyatür) tarihsel, estetik ve sosyokültürel yönlerinin derinlemesine ele alındığı, çok disiplinli bir buluşma ortamı yaratmıştır (BAİBÜ Ajanda, 2025). Sempozyum kapsamında sunulan bildiriler, geleneksel sanatların hem akademik hem de kamusal alanda görünürlüğünü artırmayı hedeflemiştir. Buna ek olarak, üniversite bünyesinde 13 Kasım – 7 Aralık 2024 yılında hayata geçirilen "Gelenek'in Belleği: Uluslararası Seramik Sergisi", Japon ve Türk sanatçıları arasında kültürlerarası bir diyalog kurarak, Sergide, Türk kahve kültürü ve Japon çay kültüründe kullanılan seramik fincanlar yer almaktadır. Bu sergi, kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması adına önemli bir amaç doğrultusunda planlanmıştır. Geleneksel kahve ve çay sunumu objeleri üzerinden yerel sanatın evrensel boyutlarını ortaya koymuştur (BAİBÜ, 2024). Bu tür etkinlikler, Bolu ilinin kültürel mirasını çağdaş yorumlarla yeniden üreterek hem turistik potansiyeli artırmakta hem de bölgesel ekonomiye katkı sağlamaktadır. Ayrıca, her yıl düzenlenen Bahar Festivali ve Yeşil Kampüs Festivali kapsamında gerçekleştirilen sanat atölyeleri -özellikle çini, seramik ve ebru gibi geleneksel tekniklere dayalı uygulamalar- öğrenciler ile yerel halk arasında yaratıcı bir etkileşim zemini oluşturmaktadır (BAİBÜ MEMYO, 2025). Bu etkinlikler, sadece sanatın estetik yönünü değil, aynı zamanda mesleki becerilerin geliştirilmesini, genç girişimcilerin desteklenmesini ve kültürel farkındalığın yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Sonuç olarak, Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nin bu tür sanatsal faaliyetleri, yerel kalkınmanın kültürel temelli bir modelle inşa edilmesine örnek teşkil etmektedir. Bu araştırma, nitel araştırma yöntemine dayalı olarak yapılandırılmıştır. Çalışma kapsamında, Abant İzzet Baysal Üniversitesi tarafından son beş yıl içerisinde gerçekleştirilen geleneksel sanat etkinlikleri analiz edilmiş, üniversitenin ilgili

¹ YL Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, aysekarahann5@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-8693-3669>

² Dr., Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, edakaya.8100@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4539-1685>.

³ Öğr. Görevlisi, Düzce Üniversitesi, Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Geleneksel Türk Sanatları Bölümü, sedatkaya@duzce.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-0953-9868>.

birimlerinden (Güzel Sanatlar Fakültesi, “Geleneksel Türk Sanatları Bölümü” ve Seramik, Resim, Müzik) alınan veriler betimleyici analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca, üniversitenin resmi internet sayfaları, dijital arşivleri ve yerel medya kaynaklarında yayımlanan haber ve duyurular taranarak belge analizi tekniği uygulanmıştır. Sonuç olarak, üniversitenin geleneksel sanatlara yönelik katkıları, yerel kalkınmaya yönelik sürdürülebilir ve kültürel temelli bir model oluşturmaktadır.

THE IMPACT OF TRADITIONAL ARTS ON LOCAL DEVELOPMENT: THE CASE OF ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

Abstract

Traditional arts are not only important values that reflect a society's cultural identity and historical heritage, but also dynamic elements that can have a significant impact on local development processes in social, cultural, and economic terms. This study examines the role of traditional arts in local development using the example of Abant İzzet Baysal University. Traditional arts such as ebru, tezhip, çini, and weaving are considered important tools in both the preservation of cultural heritage and regional economic development. Abant İzzet Baysal University supports cultural and social development in Bolu through art education conducted within the Faculty of Fine Arts and art meetings held in collaboration with local institutions (public education). Through exhibitions, workshops, and projects that integrate with the public, both artistic production is encouraged and employment opportunities are created. Abant İzzet Baysal University (BAİBÜ) attracts attention with various academic and practical activities that strengthen the role of traditional arts in cultural sustainability and local development. In particular, the 'International Turkish Art Symposium and Workshop' held in 2025 created a multidisciplinary meeting environment where the historical, aesthetic, and sociocultural aspects of Turkish-Islamic arts (such as calligraphy, illumination, and miniature painting) were thoroughly discussed (BAİBÜ Agenda, 2025). The papers presented at the symposium aimed to increase the visibility of traditional arts in both academic and public spheres. In addition, the 'Memory of Tradition: International Ceramics Exhibition,' held at the university from 13 November to 7 December 2024, established a cross-cultural dialogue between Japanese and Turkish artists. The exhibition featured ceramic cups used in Turkish coffee culture and Japanese tea culture. This exhibition was planned with the important goal of preserving cultural heritage and passing it on to future generations. It revealed the universal dimensions of local art through traditional coffee and tea serving objects (BAİBÜ, 2024). Such events contribute to the regional economy while increasing tourism potential by reinterpreting the cultural heritage of Bolu Province in a contemporary manner. Additionally, art workshops held as part of the annual Spring Festival and Green Campus Festival—particularly those based on traditional techniques such as ceramics, pottery, and ebru—create a creative platform for interaction between students and the local community (BAİBÜ MEMYO, 2025). These events aim not only to highlight the aesthetic aspects of art but also to develop professional skills, support young entrepreneurs, and promote cultural awareness. Ultimately, Abant İzzet Baysal University's artistic activities serve as a model for building local development based on a cultural framework. This research is structured based on qualitative research methods. Within the scope of the study, traditional art activities carried out by Abant İzzet Baysal University over the last five years were analysed, and data obtained from the relevant units of the university (Faculty of Fine Arts, 'Traditional Turkish Arts Department' and Ceramics, Painting, Music) were evaluated using descriptive analysis methods. Additionally, the university's official websites, digital archives, and news and announcements published in local media sources were scanned, and document analysis techniques were applied. As a result, the university's contributions to traditional arts constitute a sustainable and culturally based model for local development.

Kaynakça

- BAİBÜ Ajanda. (2025). Uluslararası Türk Sanat Sempozyumu ve Çalıştayı. <https://ajanda.ibu.edu.tr/uluslararasi-turk-sanat-sempozyumu-ve-calistayi/>
- BAİBÜ. (2024). Geleneğin Belleği: Uluslararası Seramik Sergisi. <https://geleneginbellegi.ibu.edu.tr/>
- BAİBÜ MEMYO. (2025). BAİBÜ Bahar Festivali Başlıyor. <https://memyo.ibu.edu.tr/tr/news-detail/%F0%9F%8E%89-baibu-bahar-festivali-basliyor-%F0%9F%8E%89/17036>
- BAİBÜ CEVKO. (2025). Yeşil Kampüs Festivali Geleceğe Umut Veren Çevre Buluşması. <https://cevko.ibu.edu.tr/tr/news-detail/bolu-abant-izzet-baysal-universitesinde-yesil-kampus-festivali-gelecege-umut-veren-cevre-bulusmasi/17083>

AN ANALYSIS OF WOMEN'S POVERTY IN THE WORLD IN THE CONTEXT OF REPORTS BY INTERNATIONAL ORGANIZATIONS

Bahar Özsoy¹ - Esra Banu Sipahi²

Abstract

Women's poverty, which can be considered a result of inequality of opportunity, is a social issue and a serious violation of human rights. Combating women's poverty has been on the agenda of many states and international organizations since the 1990s. One of the most important initiatives in this regard is the 2030 Sustainable Development Goals adopted by the UN General Assembly in 2015. These goals include issues that directly concern women, such as poverty and inequality, as well as regulations that will affect women's lives as a whole. The main objective of this study is to paint a picture of global female poverty as the first quarter of the 21st century draws to a close and with five years remaining until the UN's 2030 goals are to be achieved. The study is based on the argument that women's poverty is reproduced during various policy and crisis phases. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in the study. In this context, the study examines the state of women's poverty in the world in 2015 and beyond, based on reports from two important international organizations, the United Nations and the World Economic Forum. In this study, the Human Development Reports published by the United Nations Development Program (UNDP) and the Global Gender Gap Reports published by the World Economic Forum are analyzed at the regional and global levels, focusing on women's poverty.

Keywords: Poverty, Women's Poverty, World Economic Forum, UNDP

---

¹ Doç. Dr. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mail: b.ozsoy@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002 6667-6789.

² Prof. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, E-mail: ebsipahi@erbakan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6277-8027.

DİRENÇLİ KENTLER OLUŞTURULMASINDA YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ

Banu Aktürk Çetin¹ - Zarf Songül Göksel²

Özet

Günümüz kentleri birçok krizle karşı karşıya olup, varlıklarının devamı; bu krizler ortaya çıkmadan evvel tahmin edebilme/öngörme, olası çıkan krizleri en etkili şekilde çözebilme ve nihayetinde yaşanan bir kriz sonrası kısa zamanda eski hâline dönebilme becerisine sahip olmalarına bağlıdır. Keskinleşen iklim değişikliği/krizi hem şiddeti hem sıklığı gün geçtikçe artan doğal afetler, yaşanan salgın hastalıklar, zorunlu göçler, hızlı ve çarpık kentleşme ile nihayetinde derinleşen sosyal eşitsizlik gibi birbirine bağlı ve çok katmanlı krizlerle karşı karşıya kalan 21. yüzyıl kentleri için bütün bu krizlere karşı dayanıklı/dirençli olmak büyük önem taşımaktadır.

Kentlerin dirençliliği olgusu fiziksel bir mesele olmasının ötesinde; sosyal, ekonomik ve yönetsel süreçleri de kapsayan bir yönetim olgusudur demek yanlış olmayacaktır. Çünkü kentlerin karşı karşıya kaldığı krizler; fiziksel altyapının yanında yönetsel kapasiteyi, sosyal dokuyu ve toplumsal dayanışma mekanizmalarını da etkileyecek süreçleri beraberinde getirmektedir. Bu yüzden “dirençli kent” kavramı; kentlerin hem krizler/şoklar karşısında dayanıklı olmasını, hem de krizler/şoklar sonrasında uyum sağlama, öğrenme, dönüşme (esnek olma) veya kısa sürede eski hâline geri dönebilme yeteneğini geliştirmeyi hedefleyen bütüncül bir yaklaşımdır.

Bu çalışmanın amacı, dirençli kentlerin oluşturulmasında yerel yönetimlerin kuramsal ve uygulamalı düzeyde rolünü ortaya koymaktır. Yerinden ve yerelden yönetim birimi olarak mahalli idareler, halkla doğrudan temas hâlinde olmaları ve gerek kentlerin gerekse kentlilerin ihtiyaçlarını, önceliklerini ve beklentilerini en yakından gözlemleyebilmeleri nedeniyle en kritik aktörler olarak değerlendirilmektedir. Yine olası tespit ve müdahalelerin etkin, verimli ve yerinde olması yerelden ve yerinden daha mümkün görünmektedir.

Afet risklerinin azaltılması, iklim değişikliğine/krizlerine uyum stratejilerinin hayata geçirilmesi, daimiyeti olan altyapıların geliştirilmesi, kapsayıcı bir sosyal yapının sağlanması ile marjinal ve hassas grupların kent yaşamına entegre edilmesi gibi birçok alanda yerel yönetimlerin etkin ve etkili olacağı beklenmektedir.

Bu çalışmada literatür taraması yanı sıra örnek olay/vaka analizi şeklinde iki temel yöntem birlikte kullanılmıştır. Çalışmanın kuramsal çerçevesini dirençli kentler, afet yönetimi, iklim uyumu, yerel yönetim gibi kavramlara yönelik ulusal ve uluslararası literatür oluştururken; Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinden İstanbul, Eskişehir ve İzmir büyükşehir belediyeleri dirençli kent olma politikaları bakımından örnek vaka olarak seçilmiştir. Bu seçilen üç büyükşehir belediyesinin her biri farklı bir dirençlilik strateji ve kurumsal yapısına sahip olması bakımından çalışma için önem taşımaktadır. Böylelikle Türkiye’de yerel yönetimlerin dirençli kent oluşturma süreçlerindeki rolü ve etkileri birçok boyuttan ele alınarak incelenmeye çalışılmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, banu.akturk@hbv.edu.tr, 0000-0002-5167-3244.

² Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, songul.goksel@hbv.edu.tr, 0000-0002-5167-8095.

Dirençlilik kavramının kuramsal temellerini ortaya koyabilmek ve bu kavramın kent ölçeğindeki yansımalarını görebilmek açısından Sendai Afet Risklerini Azaltma Çerçevesi, 100 Resilient Cities girişimi, Birleşmiş Milletler Yeni Kentsel Gündemi (New Urban Agenda) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gibi belgeler uluslararası alanda yerel aktörleri yetkilendiren, doğa temelli ve kapsayıcı planlama çözümleri için veri temeline dayanarak karar almayı vurgulayan önemli bir çerçeve çizmektedir. En nihayetinde bu belgeler bu alanda yerel yönetimlerin konumunu güçlendirmeyi hedeflemektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu en önemli yerel yönetim düzeyi olarak kabul edilen belediyelerin yönetimiyle ilgili temel mevzuatlar olup; çevre, afet, altyapı ve sosyal hizmet alanında ilgili yönetim kademelerinin görevlerini belirlemektedir. Uygulamada ise birçok görev ve yetkinin merkezi idareye aktarılması ya da merkezi yönetimce sınırlandırılması söz konusu olmaktadır. Mali özerkliğin sağlanamaması hususu da eklendiğinde; özellikle küçük ve orta ölçekli belediyeler başta olmak üzere birçok belediye yönetimi yerel düzeyde stratejik dirençlilik planlarının hazırlanması ve uygulanması açısından sıkıntıya düşmektedir.

Yine de bazı büyükşehir belediyelerinin dirençli kentler yaratma yönünde önemli adımlar attıklarını da görmekteyiz. İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin "Dirençli İzmir Stratejisi" çerçevesinde afet risk analizi ve iklim değişikliğiyle mücadele alanlarında birtakım politikalar geliştirdiği görülmektedir. Olumlu birtakım adımlar atılmış olsa da içinde bulunduğumuz bu günlerde büyük orman yangınlarıyla mücadele eden İzmir için belirlenmiş olan bu stratejilerin yeterli olmadığı ya da uygulamaya doğru aktarılamadığının da altını çizmek gerekir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Planlama Ajansı (İPA) oluşumuyla veri temeline dayanarak karar alma, katılımcı, bütüncül planlama ve afet yönetimi gibi alanlarda çalışmalar gerçekleştirmektedir. Büyük bir deprem tehdidiyle karşı karşıya olan İstanbul için bu durum ivediliği ve aciliyeti olan bir konu olarak oldukça da önemlidir. Orta ölçekli bir büyükşehir olan Eskişehir'de ise yerel alt yapı yatırımlarıyla yeni çevre düzenlemeleri açısından bir dirençlilik stratejisinin benimsenmeye ve hayata geçirilmeye çalışıldığını görmekteyiz.

Nihai olarak bu çalışmada, dirençli kentlerin ortaya çıkmasında yerel yönetimlerin sadece uygulayıcı birimler değil; bunun daha ötesinde strateji geliştirici, toplumu harekete geçirici ve tabiki uzun vadede dönüşümü sağlayan aktörler olarak ele alınmasının gerektiğinin altı çizilmektedir. Bu doğrultuda da güçlü bir yerel yönetim yapısı büyük önem taşımaktadır. Mali açıdan güçlü, teknik kapasiteleri artırılmış, merkezle olan ilişkilerde esnek ve iş birlikçi bir yapı ile kuvvetlendirilmiş bir yerel yönetim yapısı dirençli kent hedeflerine ulaşmayı şüphesiz daha mümkün kılacaktır.

Dirençli kentler oluşturulması yalnızca bugünün krizlerine karşı değil, gelecekteki belirsizlik ve bilinmezliklere karşı da kentlerin daha hazırlıklı ve dayanıklı olmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dirençli Kent, Yerel Yönetimler, Afet Yönetimi, İklim Uyumu, Kentsel Dayanıklılık

THE ROLE OF LOCAL GOVERNMENTS IN BUILDING RESILIENT CITIES

Abstract

Today's cities face numerous crises, and their survival depends on their ability to anticipate potential risks before they arise, respond effectively to emerging challenges, and recover quickly in the conclusion of a crisis. The 21st-century cities, which face interconnected and multilayered crises such as intensifying climate change, increasingly frequent and severe natural disasters, pandemics, forced migrations, rapid and unplanned urbanization which leading to deepening social inequality, being resilient against all these crises is of critical importance.

It would not be inaccurate to state that urban resilience is not merely a physical matter, but rather a governance issue that encompasses social, economic, and administrative processes as well. The crises faced by cities bring about challenges that affect not only physical infrastructure but also administrative capacity, social cohesion, and mechanisms of community solidarity. Therefore, the concept of a "resilient city" represents an integral approach that aims to improve a city's ability not only to withstand shocks and crises, but also to adapt, learn, transform (remain flexible), and recover swiftly in their aftermath.

This study aims to explore the theoretical and practical role of local governments in creating resilient cities. Local governments as local administrative units are considered among the most critical actors due to their direct engagement with the public and their ability to observe public needs, priorities, and expectations closely. Moreover, the identification of potential issues and the implementation of timely and effective interventions are more feasible and effective when carried out at the local level.

DOĞU ANADOLU PROJESİ BÖLGE KALKINMA İDARESİ (DAP)'NİN BÖLGESEL KALKINMAYA KATKISININ İNCELENMESİ

Bayram Coşkun¹ - Abdülmecit Yıldırım²

Özet

Bölgesel kalkınma politikaları, yerleşimler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılması ve refahın bireyler arasında dengeli dağılmasının sağlanması amacıyla 1950'lerden itibaren başta Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkeleri olmak üzere birçok ülkede uygulanmaktadır (SBB, 2023: 1). Türkiye'de bölgesel kalkınma/gelişme ulusal kalkınmanın bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatının 91 sayılı Kanun ile kurulması sonrasında hazırlanan kalkınma planlarında bölgesel kalkınma konusu da kendine yer bulmuştur. Bu yaklaşım 2000'li yıllarda daha da güçlenmiş ve Bölgesel gelişme/kalkınma özel ihtisas komisyonları da plan hazırlıkları kapsamında oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda ilk "Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu" 8. Plan döneminde hazırlanmıştır.

Bölge kavramı dünyada olduğu gibi Türkiye'de de farklı anlamlarda kullanılabilir. Bölge sözcüğünün ifade ettiği mekân biriminin boyutu ve içeriği sözcüğün kullanıldığı bağlama göre değişebilmektedir. Ekonomi perspektifinden değerlendirildiğinde, bir planlama ve analiz birimi olarak bölgenin ne kent kadar küçük ne de ülke kadar çok geniş alan parçası olmaması uygun görülmektedir (DPT, 2000: 7).

Bölgesel kalkınma çalışmaları, bir ülkede bölgeler arasında oluşan gelir dağılımındaki dengesizliği gidermek ve refahı geliştirmek amacıyla yürütülmektedir. Bu sonucu temin edebilmek için yasal düzenlemeler yapılmakta ve idari teşkilatlar kurulmaktadır.

Türkiye'de bölgesel kalkınmaya yönelik idari teşkilat kurma 2000'li yıllarda belirgin bir hâl almıştır. Bu kapsamda bölgesel kalkınma ajanslarını kurmak amacıyla 2005 yılında TBMM Başkanlığına Bakanlar Kurulunca bir kanun tasarısı sunulmuş ve bu tasarı TBMM tarafından 5449 sayılı "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun" olarak kabul edilmiştir. Bu Kanuna dayalı olarak İstatistikî bölge birimleri sınıflandırmasında düzey 2 esas alınarak 26 kalkınma ajansı kurulmuştur.

Kalkınma ajansları yanında, bölgesel kalkınma amaçlı ve proje odaklı idari yapı oluşturmanın ilk örneği 1989 yılında kurulan Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'dir³. 2011 yılında ise Devlet Planlama Teşkilatının Kalkınma Bakanlığına dönüşmesini takiben, üç tane daha bölge kalkınma idaresi kurulmuştur. Bunlar; Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi, Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi ve Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'dir. 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile önce Doğu Anadolu Projesi ve Konya Ovası Projesi kalkınma idareleri kurulmuş, daha sonra 649 sayılı KHK ile Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma İdaresi de bunlara ilave edilmiştir.

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, bcoskun@mu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6803-7534

² Dr. Öğretim Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, İİBF İktisat Bölümü, a.yildirim@alparslan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6228-6601

³ 06/11/1989 tarihli ve 20334 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kurulmuştur.

642 sayılı KHK yukarıda belirtilen kalkınma idarelerini kuruluş amacını kendi alanlarında “uygulanan kalkınma projesinin uygulamalarını yerinde koordine etmek ve bu kalkınma projelerinin uygulandığı illerdeki yatırımların gerektirdiği araştırma, planlama, programlama, projelendirme, izleme, değerlendirme ve koordinasyon hizmetlerinin yerine getirilmesi suretiyle bu projelerin kapsadığı bölgelerin kalkınmasını hızlandırmak” biçiminde belirlemiştir (md 1). Bu idarelerin görevlerine bakıldığında, koordinasyon, izleme ve değerlendirme ve proje geliştirme fonksiyonlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu idareler Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın bağlı kuruluşu olup, tüzel kişiliğe sahiptirler.

642 sayılı KHK’nın 4. maddesi bu idarelerin teşkilat yapısını düzenlemiştir. Öngörülen teşkilat yapısı geleneksel kamu yönetimi örgütlenmesinden farklı bir yapıya sahiptir. Anılan maddeye göre kalkınma idaresi başkanlıkları bünyesinde koordinatörlükler bulunur ve bu koordinatörlüklerin sayısı altıyı geçemez. İzleme ve Değerlendirme Koordinatörlüğü ve Yönetim Hizmetleri Koordinatörlüğü KHK ile belirlenen koordinatörlüklerdir. Diğer koordinatörlükler ise (dört adet) bölgelerinin özellikleri, ihtiyaçları ve eylem planlarının mahiyeti dikkate alınarak Sanayi ve Teknoloji Bakanının onayıyla kurulabilmektedir. 4. madde kalkınma idarelerinin personeline ilişkin düzenleme de içermekte ve kalkınma idaresi başkanlıklarında en fazla 100 personel çalıştırılmasını öngörmektedir. Kalkınma idaresi başkanlıklarının personeli 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabidir (md 5).

642 sayılı KHK ile Doğu Anadolu Projesi (DAP) Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığının yetki ve sorumluluk alanına Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elâzığ, Erzincan, Erzurum, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van illeri dâhil edilmiştir. Daha sonra Bakanlar Kurulu kararı ile Sivas’ta bu illere eklenmiştir. DAP Erzurum ilinde faaliyetlerini yürütmektedir. DAP’ın günümüze kadar bölgesel kalkınmaya katkı amacıyla yürüttüğü faaliyetler bu çalışmada incelenmekte ve analiz edilmektedir. DAP Kalkınma idaresi başkanlığı bünyesinde altı koordinatörlük oluşturulmuştur.

Bu çalışmada, DAP tarafından desteklenen projeler üç kategori altında incelenmiştir. Bu sınıflandırma; projelere ilişkin verilerin iller arasında karşılaştırılabilir olması ve süreklilik göstermesi ölçütleri esas alınarak oluşturulmuştur. Veri seti, yazarlar tarafından 2013-2024 yıllarına ait DAP faaliyet raporlarından derlenmiştir. Ancak, faaliyet raporlarının formatı zaman içinde değişmelere uğramış, desteklenen projelerin kapsamı ve sınıflandırılmasında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu nedenle projeler, karşılaştırılabilirlik ve bütünlük sağlamak amacıyla söz konusu üçlü sınıflandırma çerçevesinde ele alınmıştır.

Tarımsal Destek: Küçük ölçekli sulama projeleri, bitkisel üretim ve altyapı geliştirme.

Hayvansal Destek: Hayvan içme suyu projeleri, canlı hayvan pazarları ve mezbahalar, küçük ölçekli hayvancılık uygulamaları, hayvancılık altyapısı geliştirme.

Diğer: Sınır ilçelerinde ekonomik ve sosyal kalkınma, kültür, turizm ve tarihi kent projeleri, sosyal donatı ve rekreasyon alanları, okuma kültürünün geliştirilmesi, güneş enerjisi uygulamaları, girişimcilik, yenilikçilik ve yöresel ürünlerin ticarileştirilmesi, eğitim programları

DAP’ın desteklediği projelere ait harcamalar yıllar itibarıyla aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 1. DAP Kapsamındaki İllerde Desteklenen Projelere Ait Harcamalar

Yıl	Toplam	Tarım	Hayvancılık	Diğer
2013	44.44	38.96	-	5.48
2014	25.42	23.12	1.68	0.62
2015	71.46	43.16	17.71	10.59
2016	50.54	28.66	1.74	20.14
2017	95.16	51.60	20.36	23.20
2018	59.08	28.38	15.83	14.87
2019	46.51	20.63	7.20	18.68
2020	15.42	-	-	-
2021	12.11	-	-	-
2022	22.95	-	-	-
2023	8.08	-	-	-
2024	16.57	12.79	2.47	1.31

Not: Bu veriler DAP faaliyet raporlarından derlenmiştir. 2020-2023 yıllarına ait raporlarda, desteklenen projelerin stratejik plan çerçevesinde ne ölçüde gerçekleştirildiğine ilişkin değerlendirmelere yer verilmiş, ancak projelere ilişkin ayrıntılı verilere yer verilmemiştir.

DAP'ın kuruluşunun ilk yıllarında desteklerin yüksek bir düzeyde seyrettiği, ancak özellikle pandemi döneminde bu desteklerin ciddi şekilde azaldığı görülmektedir. Buna rağmen DAP bölgesinde yer alan 15 ilin toplam GSYH'si 2013-2024 döneminde genel olarak artış eğilimi göstermiştir. Desteklerin azaldığı yıllarda GSYH'de küçük düşüşler gözlenirse de yatırım projelerinin stok niteliği taşıması nedeniyle etkileri sonraki yıllarda devam etmesi, GSYH'deki genel artış eğilimine yansıtıldığını söylenebilir. Daha ayrıntılı bilgi ve analizler bildiri metninde yer alacaktır.

Çalışma nitel araştırma mahiyetinde olup, araştırmada genel olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma için mevzuat düzenlemeleri, kalkınma planlarına ilişkin yayınlar ve kurum faaliyet raporu gibi resmi dokümanlar ana kaynak niteliğindedir. Ancak ilgili literatür bilgisinden de yararlanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Bölgesel kalkınma idareleri, Bölgesel kalkınma, Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi.

ANALYZING THE CONTRIBUTION OF THE EASTERN ANATOLIA PROJECT REGIONAL DEVELOPMENT ADMINISTRATION (DAP) TO REGIONAL DEVELOPMENT

Abstract

Interest in regional development in Turkey increased after the establishment of the State Planning Organization in 1960. In this context, it is seen that issues related to regional development are mentioned in development plans. Especially since the 8th Development Plan period, regional development has become a more emphasized issue. In 2006, Regional Development Agencies were established. In 2011, new regional development administrations were established and the number of regional development administrations increased to four. The "Eastern Anatolia Project Regional Development Administration", which is the subject of this study, was established in 2011 with the Decree Law No. 642. When the duties of this administration are examined, it is seen that coordination, monitoring and evaluation and project development functions come to the fore. The Eastern Anatolia Project Regional Development Administration has 15 provinces within its jurisdiction and carries out its activities from Erzurum.

After the establishment of DAP, the total GDP of the 15 provinces in the DAP region showed a general upward trend in the 2013-2024 period. Although small decreases in GDP are observed in the years when support decreases, it can be said that the effects of investment projects continue in the following years due to their stock quality, which is reflected in the general upward trend in GDP. More detailed information and analysis will be provided in the text of the paper.

The study is in the nature of qualitative research and document analysis method was generally used in the research. Official documents such as legislative regulations and the annual report of the institution are the main sources for the study. However, relevant literature was also utilized.

Keywords: Turkey, Regional development administrations, Regional development, Eastern Anatolia Project Regional Development Administration.

Kaynakça

DPT (2000), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Bolgesel-Gelisme-OIK-Raporu.pdf>, e. t. 30.08.2025

SBB (2023), *On İkinci Kalkınma Planı(2024-2028) Bölgesel Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2025/08/Bolgesel-Kalkinma-Politikalari-Ozel-Ihtisas-Komisyon-Raporu_01082025.pdf, e. t. 30.08.2025.

www.mevzuat.gov.tr

www.resmigazete.gov.tr

www.dap.gov.tr

www.sbb.gov.tr

TÜRKİYE’NİN 2024-2028 DÖNEMİ POLİTİKA BELGELERİNDEKİ BÖLGESEL KALKINMA YAKLAŞIMININ İNCELENMESİ

Bayram Coşkun¹ - Duygu Akyüz² - Çiğdem Pank Yıldırım³

Özet

Kalkınma, çok boyutlu bir kavramdır ve kalkınmanın ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yönü bulunmaktadır. Bir toplum için kalkınma üretim kapasitesinin ve refahın gelişmesi anlamına gelir. Günümüzde bir ülkenin kalkınma konusunda ulusal düzeyde başarılı olabilmesi için ulusal kalkınma hedeflerinin ve bu konuda belirlenmiş kamu politikalarının bulunması gerekmektedir.

Bölgesel kalkınma, bir ülkede veya bölgede sanayileşmenin belli bir noktada yoğunlaşmasına bağlı bölgeler arasında oluşan gelir dağılımındaki dengesizliği gidermek ve kaynak dağılımında refahı sağlamak amacıyla yapılan çalışmalar bütünüdür. Bu çalışmalarla bir ülkenin ulusal düzeydeki gelir dağılımında adaletin sağlanması, kaynak dağılımında israfın azaltılması ve yatırımların geri kalmış bölgelere dengeli yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Aynı zamanda istikrarlı bir kalkınma politikası izlemeyi amaç edinen bölgesel kalkınmada, kalkınmanın yerelden başlaması ve yerel dinamiklerin harekete geçirilmesi gerektiği anlayışı hâkimdir. Katılımcılığı temel ilke olarak kabul gören bölgesel kalkınmada bölgesel ve yerel birçok aktör rol alarak iletişim içerisinde yer almaktadırlar. Bu aktörler arasında kalkınma ajansları ve bölge kalkınma idareleri bulunmaktadır.

Yerel kalkınma, yerel yaşam kalitesinin iyileştirilmesi, yerel ekonominin büyümesi, yerel değerler ve kurumlar olarak sosyo-kültürel yapının değiştirilmesi ile yerel potansiyelin kalkınmasını sağlayan faaliyetlerdir. Yerel kalkınma, yöre ve yerel bölgenin geliştirilmesi için o bölgenin potansiyeli, dinamikleri, emek açısından sahip oldukları, sermayesi, kendi imkân ve doğal kaynaklarını kullanarak ekonomik iyileşmeyi sağlayacak, toplumsal yaşam kalitesini artıracak, ulusal veya uluslararası ekonomik girdiyi bu bölgeye çekecek faaliyetlerin uygulanması ile yerel paydaşların kolektif katılımlarının sağlandığı ve yapılanmalarının etkin kılındığı çalışmaları içermektedir. Bu anlamda yerel kalkınma, yörenin ve yerel bölgenin sosyal yapısını güçlendirmekte, yerel değerlerini korumakta, kaynak dağılımını dengelemekte, yerel paydaşlar ve kurumlar arasında iş birliğini artırmakta, güçlü etkileşimi sağlamakta ve katılımcı çevreyi oluşturmaktadır.

Bölgesel ve yerel kalkınma açısından bölgenin yerel kaynakları, kapasitesi ve iç dinamikleriyle kalkınması son derece önemlidir. Aynı zamanda ülkede düzenlenen kalkınma planlarında bölgesel ve yerel kalkınma hedeflerine yer verilmesi, ülkedeki hem gelişmişlik farkının azaltılmasında hem de rekabet gücünün artırılmasında belirleyici olmaktadır. Bu çerçevede Türkiye’de planlı dönem öncesinde bölgesel kalkınmaya ilişkin çalışmalar olmakla birlikte, planlı dönemde bu konudaki yaklaşım ve çalışmalar daha sistematik ve sürekli bir niteliğe kavuşmuştur.

---

¹ Prof. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, bcoskun@mu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-6803-7534
² Doktorant, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, SBE, Kamu Yönetimi ABD, duyguakyuz@posta.mu.edu.tr , ORCID: 0000-0001-5333-4344
³ Arş. Gör. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, cigdempank@mu.edu.tr , ORCID: 0000-0002-7084-313X

Devlet Planlama Teşkilatı'nın⁴ (DPT), 1960 yılında kurulması sonrasında Türkiye'de bölgesel kalkınma ve ekonomik gelişmelerin bir plan çerçevesinde olması için kalkınma planları hazırlanmaya başlanmıştır. DPT tarafından hazırlanan kalkınma planlarında bölgesel ve yerel kalkınmanın da söz konusu edildiği görülmektedir. Özellikle Sekizinci Kalkınma Planı'nda (2001-2005) bölgeler arasındaki gelişmişlik farkının azaltılması, bölgelerin potansiyellerinin ortaya çıkarılması çalışmalarının yapılacağı hedefi belirlenmiştir. Ayrıca bu dönem AB'ye üye olma sürecinin başladığı dönemdir.

Böylece 2000'li yıllarda bölgesel kalkınmaya ilişkin önemli adımların atıldığı görülmektedir. Bu kapsamda öncelikle 2002 yılında istatistiki bölge birimleri sınıflandırması⁵ yapılmıştır. Akabinde ise 2006 yılında bölgesel gelişme uygulamalarının ve bölge planlarının etkinliğinin ve başarısının yükseltilmesi, bölgelerin Türkiye'nin genel büyümesi ve refahına katkı sağlaması vb. amaçlarla⁶ 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkındaki Kanun⁷ ile Kalkınma Ajansları kurulmaya başlanmış ve süreç içerisinde İstatistiki bölge birimleri sınıflandırmasında düzey 2 esas alınarak 26 kalkınma ajansı kurulmuştur. Hâlen kalkına ajansları 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenleme konusu yapılmıştır.

Kalkınma ajansları yanında, bölgesel kalkınma amaçlı ve proje odaklı idari yapı oluşturmanın ilk örneği 1989 yılında kurulan Güneydoğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi'dir⁸ (GAP). Dokuzuncu Kalkınma Planında (2007-2013) bölgesel gelişmenin sağlanması, istihdamın artırılması, sosyal dayanışmanın sağlanması ve rekabet gücünün artırılması gibi amaçlar yer almıştır. Bu Plan dönemi olarak 2011 yılında Konya Ovası Projesi (KOP), Doğu Anadolu Projesi (DAP) ve Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) Bölge Kalkınma İdareleri⁹ kurulmuştur.

2011 yılında Kalkınma Bakanlığının kurulması ile bu Bakanlığın bünyesinde "Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü" kurulmuş ve bölgesel kalkınma ile ilgili hususlar bu genel müdürlüğün görev alanına dâhil edilmiştir. Bu Bakanlık tarafından 10. Kalkınma Planı Döneminde 2014-2023 yıllarını kapsayan bir "Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi" hazırlanmıştır. Bu strateji belgesi ile "bölgesel gelişme ve bölgesel rekabet edebilirlik konularında ulusal düzeyde koordinasyonu sağlamak, mekânsal gelişme ve sosyo-ekonomik kalkınma politikaları arasında uyumu güçlendirmek, alt ölçekli (bölge ve il) plan ve stratejilere genel bir politika çerçevesi oluşturmak, bölgesel gelişme alanında ve bu alanla ilgili diğer konularda faaliyet gösteren kurumlar ile mahalli idarelere, üniversitelere ve sivil toplum kuruluşlarına perspektif sunmak" amaçlanmıştır.

2024-2028 yıllarını kapsayan 12. Kalkınma Planında da bölgesel kalkınma/bölgesel gelişmeye önemli bir yer verilmiş ve bölgesel gelişme hedefleri belirlenmiştir. Bu kapsamda "bölgelerin

⁴ Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasını hızlandırmak için 30/09/1960 tarihinde Başbakanlığa bağlı olarak kurulmuştur. 641 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kalkınma Bakanlığı kurulmuş ve DPT kapatılmış, bu teşkilata ait görevler Kalkınma Bakanlığı'na verilmiştir. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi sonrasında 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulan bakanlıklar arasında Kalkınma Bakanlığı yer almamıştır. Daha sonra 24/07/2018 tarih ve 30488 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 13 nolu Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'yle Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurulmuştur. Eskiden DPT'nin yürüttüğü görevler bu Başkanlığa verilmiştir.

⁵ İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS-NUTS), Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) Müsteşarlığı ve Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) koordinasyonunda 2001 yılında başlanan çalışma sonrası 28/08/2002 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir. Buna göre 12 Düzey I, 26 Düzey II ve il düzeyinde 81 Düzey III bölgesi bulunmaktadır (Detaylı bilgi için bk. <https://ka.gov.tr/sayfalar/kalkinma-planlamasinda-istatistiki-bolge-birimleri-siniflandirmasi--24>).

⁶ Bu konuda daha ayrıntılı bilgi için bk. Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun Tasarısı, <https://cdn.tbmm.gov.tr/KKBSPublicFile/D22/Y3/T1/WebOnergeMetni/3b877145-41d4-4c1d-8be3-5cbf225add2c.pdf>.

⁷ 25/01/2006 tarihinde kabul edilen 5449 sayılı Kanun, 08/02/2006 tarihi ve 26074 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁸ 06/11/1989 tarihli ve 20334 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 388 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kurulmuştur.

⁹ 08/06/2011 tarihli ve 27958 sayılı mükerrer Resmi Gazete'de yayımlanan 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulmuştur.

potansiyellerinin harekete geçirilmesi, kendilerine özgü imkân ve kabiliyetlerinin yenilik temelinde geliştirilmesi, bölge dirençliliklerinin artırılması ve afet sonrası ekonomik ve sosyal iyileşmenin sağlanması yoluyla Türkiye'nin dengeli kalkınmasına azami katkının sağlanması ile bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılması temel amaç" olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda bölgesel kalkınmaya yönelik kurumsal yapı ve yönetim mekanizmasının etkinleştirilmesi, bölgesel düzeyde verilen mali destek mekanizmalarının gözden geçirilerek etkinliğinin artırılması gibi politika ve tedbirler öngörülmüştür. 12. Kalkınma Planı'nda kırsal kalkınma ayrı bir başlık olarak ele alınmış ve buna ilişkin amaç ve hedefler belirlenmiştir.

2024-2028 yıllarını kapsayan Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi (BGUS) 2014-2023 yıllarını kapsayan daha önceki Strateji Belgesinden edinilen tecrübe ile "yerelden ulusala, ulusaldan küresele" yaklaşımıyla, Türkiye'nin uzun vadeli kalkınma hedefleri ve 12. Kalkınma Planı ile belirlenen genel çerçeve doğrultusunda, bölgelerin ihtiyaç ve potansiyelleri ile uluslararası gelişmelerin oluşturduğu tehditler ve fırsatları dikkate alarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü koordinasyonunda hazırlanmıştır. BGUS'un vizyonu "küresel rekabette söz sahibi, refah düzeyi yüksek ve dirençli bölgeleriyle, yerel dinamiklerini kullanarak topyekûn kalkınmış bir Türkiye" olarak belirlenmiş ve bu Belgede dört amaç belirlenmiştir.

Ayrıca 2011 yılında 649 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile 641 sayılı KHK'ye ilave edilen madde 23/A ile oluşturulan "Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu" ile "Bölgesel Gelişme Komitesi" bulunmaktadır. Bu Kurul ve Komitenin oluşumunu düzenleyen hüküm, 703 sayılı KHK ile ilga edilmiştir.

Çalışmada, başta 12. Kalkınma Planı olmak üzere ve bu dönemde hazırlanan 12. Kalkınma Planı yanında Bölgesel Kalkınma Politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2024-2028), Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi belgesi gibi politika belgeleri ile ilgili yasal düzenlemeler dikkate alınarak Türkiye'nin son dönem bölgesel ve yerel kalkınma politikası ele alınacak ve değerlendirilecektir. Bu kapsamda çalışma betimleyici nitelikte olup, araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Bölgesel kalkınma politikası, Bölgesel kalkınma, yerel kalkınma.

AN ANALYSIS OF TURKEY'S APPROACH TO REGIONAL DEVELOPMENT IN ITS POLICY DOCUMENTS FOR THE PERIOD 2024-2028

Abstract

In Turkey, efforts for regional development are considered as a part of national development. Although efforts for regional development date back to the early years of the Republic, they gained a more systematic character during the planned development period that started after the establishment of the State Planning Organization in 1960. Development Agencies were established in 2006 to contribute to regional development in Turkey during the European Union candidacy process in the 2000s. In 2011, with the establishment of the Ministry of Development, the State Planning Organization was closed and its duties were transferred to the Ministry of Development. "General Directorate of Regional Development and Structural Adjustment" was established within this Ministry. The National Strategy for Regional Development covering the years 2014-2023 was prepared by this Ministry. Today, important policy documents on regional development are the 12th Development Plan and the National Strategy for Regional Development covering the years 2024-2028. In this study, regional development policy in Turkey is analyzed and evaluated based on these two policy documents. At the same time, legal and administrative regulations related to the subject will also be mentioned in the study. In this context, the study is descriptive in nature and document analysis method is used in the research.

Keywords: Turkey, Regional development policy, Regional development, local development.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

Bekir Parlak¹ - Kaan Emre Özcan²

Özet

Yaşanan her türlü siyasal, sosyal ve ekonomik değişim birçok alanı olduğu gibi yerel yönetimleri de etkilemektedir. Bu etkileşimin en temel araçlarından biri de teknoloji olmuştur. Kamu hizmetlerinin sunumu çeşitlenen ve çoğalan sosyal ihtiyaçlar, gittikçe yaşanan toplumlar, dijital olarak farkındalığı ve teknoloji kullanılabilirliği artmış toplum yapısı, ekonomik düzensizlik, kamu hizmeti sunumunda bölgesel eşitsizlikler nedeniyle giderek daha fazla zorlaşmaktadır.

Bu zorlukları aşmaya yönelik çabalar kamu hizmeti sunumunda yenilikçiliği ön plana çıkarmaktadır. Söz konusu yenilikçi yaklaşım kamu hizmetlerinin dijitalleştirilmesini ve yeni dijital kanalların kullanılmasını beraberinde gerektirmektedir. Günümüzde yerel yönetimlerde dijitalleşme ve teknoloji kullanımının ve biriken büyük verinin kullanımının en önemli araçlarının başında yapay zekâ gelmektedir.

Yapay zekâyla ilgili uzman personel ve ekipman eksikliği, ilk kurulum maliyetinin yüksekliği, yapay zekanın mevcut altyapının uyumsuzluğu, kaliteli verilerin bulunmaması gibi sebepler yerel yönetimlerde yapay zekânın kullanımını zorlaştırırsa da yapay zekanın sağladığı hız ve nitelikli hizmet yerel yönetimlerin yapay zekâyı uzak kalmasını engellemiştir. Çoğunlukla özel sektörün altyapısından faydalanılarak hizmet alım yoluyla yürütülen yapay zekâ çalışmalarında bütçe imkânlarının daha geniş olması ve ihtiyaç duyulan hizmet gereksinimleri sebebiyle büyükşehir belediyeleri ön plana çıkmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde yapay zekâ ulaşım, toplu taşıma, altyapı hizmetleri, coğrafi bilgi sistemleri, afet ve güvenlik, çağrı merkezleri gibi birçok hizmet alanında ve belediyelerini idari ve mali işler, personel işleri, denetim ve bilgi işlem faaliyetleri gibi birçok iç işleyiş alanında kullanılabilecek potansiyeli barındırmaktadır.

Söz konusu potansiyelin mevcut durumunu tespit amacıyla büyükşehir belediyelerinde yapay zekâ kullanılan proje, faaliyet ve uygulamalar araştırılmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de bulunan 30 büyükşehir belediyesinin yapay zekâ kullandığı proje ve uygulamalar resmi dokümanlar, plan ve stratejiler, raporlar, veri tabanları ve kamuya açık kaynaklar taranarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Tarama sürecinde aynı zamanda yapay zekâ farkındalığını analiz etmek amacıyla resmî kurumlar tarafından yapay zekâ kullanımı olarak adlandırılan uygulama ve projeler dikkate alınmıştır.

Bu kapsamda 30 büyükşehir belediyesinin 8 tanesinde yapay zekâ kullanılan proje ve uygulama tespit edilemezken 22 büyükşehir belediyesinde toplam 90 adet yapay zekâ kullanılan proje ve uygulama tespit edilmiştir.

Bu belediyelerden 7 tanesinin sadece 1 adet proje veya uygulamaya sahip olduğu, bunların belediyeye ait iktisadi teşekkülleri vasıtasıyla ve hizmet alım yoluyla yürütüldüğü ve büyükşehir belediyelerinin büyük çoğunluğunda yapay zekâyı yönelik kurumsal bir altyapı olmadığı tespit edilmiştir

¹ Prof. Dr., Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, bparlak21@gmail.com, 0000-0002-9173-7563

² Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, kaaneozcan@gmail.com , 0000-0002-7507-9791

Çalışma kapsamında yapay zekâ kullanılan proje ve uygulamaların yüzde 46,66'sının İstanbul, İzmir ve Gaziantep Büyükşehir Belediyelerince yürütüldüğü görülmektedir. Ön plana çıkan büyükşehir belediyelerinden olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi geniş mali imkânlar, güçlü teknolojik altyapı ve şehir olarak bünyesinde bulunan yapay zekâyâ yönelik teknoloji kümeleri ve bu kümelenmeden kaynaklı altyapıyla, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi büyükşehir belediyelerinde yapay zekâyâ yönelik ilk kurumsal yapılanma olan ve faal olmayan Yapay Zeka Eğitim ve Araştırma Şube Müdürlüğüyle, İzmir Büyükşehir Belediyesi ise büyükşehir belediyelerinde yapay zekâyâ yönelik tek kurumsal yapılanma olan Yapay Zekâ ve Akıllı Şehirler Müdürlüğüyle dikkat çekmektedir. Adı geçen belediyeler yapay zekâyâ verdikleri önem, yapay zekâyâ ilgili hem teknolojik altyapı hem de kurumsal yapılanma hususundaki çabalarla diğer büyükşehir belediyelerinden ayrılmaktadır. Genel olarak bütçe imkânları kısıtlı, nüfusu daha düşük olan, uzman personele ve teknolojik altyapıya erişimi sınırlı büyükşehir belediyelerinde yapay zekâ kullanımının olmadığı ya da oldukça kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir.

Yapay zekâ kullanılan proje ve uygulamaların sektörel dağılımına bakıldığında ise büyükşehir belediyelerinin geleneksel faaliyet alanları arasında yer alan trafik hizmetleri, toplu taşıma, afet ve güvenlik, bilgilendirme, çağrı merkezleri gibi konular ön plana çıkmaktadır. Çalışma kapsamında dikkat çeken hususlardan birisi olarak büyükşehir belediyelerinin geleneksel faaliyetleri arasında yer almayan eğitim alanındaki proje ve faaliyetler öne çıkmaktadır. Çoğunlukla üniversite sınavına hazırlanan gençlere yönelik hazırlanan projelerde sadece o uygulamanın yazılımsal bir parçası olarak uzman personele, teknolojik altyapıya ve yüksek mali kaynaklara ihtiyaç duyulmaması sebebiyle sıklıkla yapay zekâ kullanılmaktadır. Büyükşehir Belediyelerinde yapay zekâ kullanımına en uygun alanlardan biri de belediyelerde sıklıkla ve etkin şekilde kullanılmaya çalışılan coğrafi ve kent bilgi sistemleridir. Çalışma kapsamında coğrafi altyapıya yönelik sadece İstanbul Büyükşehir Belediyesinde yapay zekâ kullanımı tespit edilmiştir. Diğer büyükşehir belediyelerinde coğrafi bilgi sistemlerinde yapay zekânın alt türevleri kullanılmasına rağmen söz konusu süreç ilgili kurum ve belediye tarafından yapay zekâ olarak adlandırılmaması sebebiyle çalışmada dikkate alınmamıştır.

Günümüzde yapay zekâ hususunda ilk kurulum maliyetlerinin yüksekliği, uzman personel eksikliği, altyapı uyumsuzluğu gibi nedenler belediyeleri merkezi yönetimin yönlendirmesine ve özel sektör faaliyetlerine ihtiyaç duymasını zorunlu kılmaktadır. Ancak ilerleyen süreçte yapay zekâ sayesinde belediyelerin bozuk mali yapısı, etkin olmayan bütçeleme, hizmet sıralamasında etkinliğin sağlanamaması, personel ve hizmet optimizasyonun sağlanamaması gibi birçok sorunun çözümü olabileceği görülmektedir. Yapay zekâ sayesinde vatandaşla iletişimde, hizmet kalitesinde, erişilebilir hizmet sayısı gibi unsurlarda da artış sağlanacağı düşünülmektedir. Bütün bu olumlu sonuçlara ulaşmak için yapay zekânı daha etkin kullanılacağı düşünülmekle birlikte yukarıda sıralanan mali ve teknik sebepler, altyapı uyumsuzluğu, bürokratik ve personelde oluşan direnç gibi nedenlerle yapay zekâ kısıtlı kullanım alanı bulabilmektedir. Mali yapısı bozuk olan büyükşehir belediyeleri ilk kurulum maliyeti yüksek olan yapay zekâ kullanımına yönelik bütçe tahsis etmekte zorluk yaşamakta, konuyla ilgili teknolojik altyapıya ve uzman personele ulaşmakta zorluk yaşamaktadırlar. Bu sebeple bu süreçte merkezi idarenin desteği ve yönlendirmesi önem kazanmaktadır. Bu kapsamda Ulusal Yapay Zekâ Stratejisi 2021- 2025, 11. Kalkınma Planı gibi ilgili birçok ulusal plan ve programlarda yerel yönetim faaliyetleri de dâhil olmak üzere yapay zekâ konusunda uzman personel yetiştirilmesi planı yer almaktadır. Uzman personel yetiştirilmesiyle birlikte benzer süreçte mevcut insan kaynağını da yeni döneme hazırlamak gerekmektedir. Yapay zekâ süreçlerinin doğru anlatılamaması ve belediyelerdeki planlanamamış personel yapısı bilgi işlem birimlerindeki personel de dâhil olmak üzere personelin yapay zekâyı bir tehdit olarak görmesine ve sürece direnç göstermesine neden olmaktadır. Benzer şekilde Kocaeli Büyükşehir

Belediyesi yapay zekâ kullanımının artmasını güncel stratejik planında teknolojik tehditler kısmında sınıflandırmaktadır. Sonuç olarak büyükşehir belediyelerinde mali sorunlar, personel sorunları, hizmetlerde etkinliği ve verimliliği sağlama, etkin hizmet planlaması ve optimizasyonu gibi mevcut bir çok sorunun çözümü olabilecek yapay zekâ kullanımını arttırmak için öncelikle büyükşehir belediyelerinde yapay zekâyla ilgili kurumsal yapıların oluşturulması ve uzman personel yetiştirilmesi, ortak sorunlara yönelik merkezi planlama, teknolojik altyapının uyumlu hâle getirilmesi ve ilk yatırım maliyetlerinin karşılanması gibi hususlarda merkezi yönetimin desteğinin sağlanması gerektiği görölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Teknoloji, Yerel Yönetim, Büyükşehir Belediyesi

ARTIFICIAL INTELLIGENCE USAGE IN METROPOLITAN MUNICIPALITIES

Abstract

All kinds of political, social, and economic changes have affected many areas, including local governments. One of the most fundamental tools of this interaction has been technology. The delivery of public services, the diversification and increase of social needs, aging populations, societies with increased digital awareness and technology literacy, economic instability, and regional inequalities in public service delivery have all made the provision of public services increasingly difficult.

Efforts to overcome these challenges promotes innovation in public service delivery. This process necessitates the digitalization of public services and the emergence of new digital channels, making digitalization an indispensable element. Today, artificial intelligence is one of the most important and effective tools in the use of digitalization and technology in local governments. In this study the use of artificial intelligence in metropolitan municipalities will be examined as an example of local government. Within this scope, AI-based projects implemented by the 30 metropolitan municipalities in Turkey were identified through a review of official documents, plans and strategies, reports, databases, and publicly available sources. During the review process, in order to analyze AI awareness, projects that are labeled as artificial intelligence by metropolitan municipalities have also been taken into consideration.

As a result of the survey, along with the identification of projects where artificial intelligence is used, the reasons for the low level of AI usage in metropolitan municipalities, opportunities and possibilities for AI utilization, and recommendations for AI usage have been addressed and a general evaluation has been made.

Key Words: Artificial Intelligence, Technology, Metropolitan Municipalities, Local Governments

TARIMDA KÜMELENME VE BELEDİYELERİN ROLÜ: BURSA ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Bekir Parlak¹ - Melisa Sumel²

Özet

Günümüz kalkınma paradigması, merkezi planlamanın sınırlarını aşarak yerel dinamiklerin ve mikro ölçekli planlamaların önemini ön plana çıkarmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için yerel yönetimler artık yalnızca hizmet sunan kurumlar değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmanın yönlendiricisi ve yerel paydaşlarla iş birliği içinde hareket eden aktörler olarak değerlendirilmektedir. Bu dönüşüm, özellikle kırsal alanlarda ve tarım sektöründe dikkat çekmektedir. Tarım, geleneksel üretim kalıplarından çıkarak, üreticiler, tedarikçiler, pazarlama kanalları ve destek kurumları arasında katılımcı, şeffaf ve ortak akla dayalı yeni ilişkiler ağına ve yönetim odaklı bir yaklaşıma evrilmektedir. Bu bağlamda, belediyelerin tarıma yönelik destek politikaları ile tarımsal kümelenme stratejilerinin etkileşimi, salt verimlilik artışı ve ekonomik büyümenin ötesinde, sosyal adalet, kırsal refahın yükseltilmesi ve çevresel sürdürülebilirlik açısından da kritik bir inceleme alanı hâline gelmiştir.

Bu çalışma, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin tarım sektörüne yönelik uyguladığı kapsamlı destek politikalarını ve bu politikaların yereldeki tarımsal kümelenme süreçleriyle nasıl etkileşime girdiğini analiz etmeyi hedeflemektedir. Araştırma, belediyenin sunduğu desteklerin tarımsal üretimde dönüşüme, üretim kapasitesi ile çeşitliliğin artmasına, bölgesel değer zincirlerinin güçlenmesine ve nihayetinde sürdürülebilir kırsal kalkınmaya olan somut katkısını değerlendirmektedir. Bursa, sahip olduğu verimli topraklar, çeşitli mikro-klima özellikleri, gelişmiş ulaşım ağı ve güçlü sanayi altyapısıyla Türkiye'nin önemli tarım merkezlerinden biridir. Bu dinamik yapı, şehrin hem geleneksel hem de modern tarım uygulamaları için ideal bir araştırma sahası olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla, Bursa örneğinin incelenmesi, yalnızca yerel bir vaka çalışması olarak kalmayıp, benzer sosyo-ekonomik ve tarımsal potansiyele sahip diğer büyükşehirler için de önemli çıkarımlar ve uygulanabilir modeller sunma potansiyeli taşımaktadır.

Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin tarımsal destek politikaları, üreticilerin üretim kapasitesini artırmak, girdi maliyetlerini düşürmek, sürdürülebilir kaynak kullanımını teşvik etmek ve ürünlerin pazardaki rekabet gücünü yükseltmek amacıyla çok yönlü ve bütüncül bir çerçevede şekillenmektedir. Bu politikalar kapsamında, mazot sübvansiyonları, kaliteli fide ve tohum temini, makine-ekipman hibeleri gibi doğrudan üretim maliyetlerini hafifletici önlemlerin yanı sıra, modern sulama sistemlerinin kurulumu, soğuk hava depoları ve işletme tesislerinin desteklenmesi gibi altyapı yatırımları önemli yer tutmaktadır. Ayrıca, üreticilere yönelik teknik eğitimler, iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması, dijital tarım araçlarının tanıtımı, markalaşma süreçlerine katkı ve pazara erişimin kolaylaştırılması gibi kapasite geliştirici ve pazarlama odaklı faaliyetler de destek mekanizmasının temel bileşenlerini oluşturmaktadır. Bu çok katmanlı yaklaşım, tarımsal üretimin niteliğini ve sürdürülebilirliğini iyileştirirken, yerel tarım ekonomilerini daha dirençli ve rekabetçi kılmaktadır.

Belediyenin bu politikalarının etkileri ve kümelenme dinamikleri, Bursa'nın farklı tarımsal profillere sahip ilçelerinde somut olarak izlenebilmektedir. Hayvancılık ve organik tarımın merkezi

¹ Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, bepar@uludag.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü

Karacabey, yoğun meyve-sebze üretimi ve seracılığın öne çıktığı Kestel, sanayi tipi domates, şeker pancarı ve tahıl üretiminin hâkim olduğu Mustafakemalpaşa, belediyenin desteklerinin farklı üretim modelleri ve kümelenme potansiyelleri üzerindeki etkisini karşılaştırmalı olarak incelemeye olanak tanımaktadır. Belediyenin müdahaleleri, bireysel çiftçilerin kapasitesini doğrudan artırmanın ötesinde, bölgesel tarım altyapısını iyileştirerek, tedarik zincirlerini kısaltarak ve yerel ekonomiye çeşitlilik kazandırarak dolaylı ancak dönüştürücü bir etki yaratmaktadır. Bu durum, tarımsal kümelenmenin temel unsurları olan coğrafi yakınlık, sektörel yoğunlaşma ve bağlantılı sektörler arasındaki sinerjinin gelişimine önemli katkı sağlamaktadır.

Çalışmanın metodolojisi nitel araştırma yaklaşımına dayanmaktadır. Veri toplama sürecinde, Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne ait stratejik planlar, yıllık performans programları, faaliyet raporları, meclis kararları, tarım ve kırsal kalkınma proje teklifleri, uygulama sözleşmeleri ve bütçe dokümanları gibi resmi dokümanlar sistematik olarak analiz edilmiştir. Bu doküman analizi, belediyenin kırsal kalkınma vizyonunun evrimini, destek araçlarının kapsamını ve önceliklerini, hedef gruplara ulaşma mekanizmalarını, kaynak tahsis süreçlerini ve politikalardan elde edilen somut çıktıları değerlendirmeyi mümkün kılmıştır. Kuramsal çerçeve, Michael Porter'ın kümelenme teorisi, yönetim paradigması ve yerel kalkınma literatürü üzerine inşa edilmiştir. Porter'ın kümelenme modeli, belirli bir coğrafyada bağlantılı aktörlerin bir araya gelmesinin bilgi paylaşımı, yenilik ve verimlilikte yarattığı sinerjiyi açıklamaktadır. Yönetim yaklaşımı ise kamu, özel sektör ve sivil toplum arasında çok aktörlü, yatay ve müzakereci karar alma süreçlerinin önemini vurgulayarak, belediyeleri kaynak koordinatörü ve iş birliği kolaylaştırıcısı olarak konumlandırmaktadır. Yerel kalkınma perspektifi ise bu ikisini bütünleştirmektedir.

Araştırma bulguları, Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin politikalarının, yerel yönetimleri geleneksel sübvansiyon sağlayıcı rolünden stratejik kalkınma aktörlerine dönüştürdüğünü göstermektedir. Belediyenin kapsamlı yaklaşımı, üreticilerin bilgiye erişimini kolaylaştırmış ve modern tarım uygulamalarına geçişi hızlandırmıştır. Özellikle modern teknikler, dijital çözümler ve sürdürülebilir uygulamalara yönelik eğitimler, teknoloji adaptasyonunu teşvik etmiştir. Altyapı ve kaynak yönetimi yatırımları, özellikle sulama sistemlerinin modernizasyonu ve soğuk hava depolama tesislerinin desteklenmesi yoluyla, üretim ve hasat sonrası kayıpların azaltılmasına ve kaynak verimliliğinin artırılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Pazar bağlantılarının güçlendirilmesi ve katma değer yaratma konusunda, belediyenin yerel ürünler için satış noktaları oluşturması, e-ticaret platformlarına erişim sağlaması, coğrafi işaretleme süreçlerine destek vermesi ve işleme tesislerine sağlanan destekler, üretici gelirlerinin artırılmasına ve bölgesel markalaşmanın önünü açmıştır. Belediyenin kümelenme dinamiklerini güçlendirme çabaları, ilçelerin spesifik potansiyellerine (Karacabey'de hayvancılık, Kestel'de seracılık gibi) odaklanan hedefli desteklerle somutlaşmış, bölgesel uzmanlaşmayı ve ilişkili sektörler arasındaki bağlantıları güçlendirerek kümelenme sürecine ivme kazandırmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma Bursa örneği üzerinden, belediyelerin aktif ve stratejik katılımının, tarımda kümelenme yoluyla sürdürülebilir kırsal kalkınmanın başarısı için vazgeçilmez olduğunu ortaya koymaktadır. Yerel yönetimler, doğru planlama, hedefli destekler ve çok paydaşlı yönetim mekanizmaları ile tarımsal üretim kapasitesini, altyapıyı, pazar erişimini ve bölgesel dirençliliği önemli ölçüde artırabilmektedir. Bursa modeli, benzer potansiyele sahip diğer büyükşehirler için değerli bir referans teşkil etmektedir. Gelecek araştırmaların, bu modelin farklı bölgesel bağlamlarda uyarlanabilirliğini, dijital teknolojilerin (akıllı tarım) kümelenme süreçleriyle entegrasyonunu ve iklim değişikliği adaptasyonunda yerel yönetimlerin rolünü derinlemesine incelemesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Ekonomik Kalkınma, Tarım Politikaları, Kümelenme, Belediye Destekleri, Sürdürülebilir Kalkınma, Bursa

CLUSTERING IN AGRICULTURE AND THE ROLE OF MUNICIPALITIES: AN ANALYSIS ON THE CASE OF BURSA

Abstract

In the 21st century, the paradigm of development has shifted from centralized planning to a locally grounded, multi-actor approach emphasizing sustainability, inclusiveness, and local capacity. Within this transformation, municipalities have emerged as key agents in rural development, especially in the agricultural sector. This study explores the agricultural policies of Bursa Metropolitan Municipality and analyzes their interaction with local agricultural clustering processes.

The research focuses on how municipal support mechanisms—such as subsidies for fuel and seeds, irrigation infrastructure, equipment grants, training programs, and marketing assistance—contribute to increased production capacity, value chain development, and sustainable rural transformation. Based on a qualitative methodology, the study draws on official municipal documents including strategic plans, performance programs, and agricultural project reports.

The theoretical framework integrates Michael Porter's cluster theory, governance literature, and local development perspectives. Findings indicate that Bursa's agricultural policies transcend basic service delivery, positioning the municipality as a strategic actor in facilitating innovation, collective organization, and market integration. Case studies from Karacabey, Kestel, and Mustafakemalpaşa demonstrate how targeted, localized interventions foster regional specialization, improve supply chains, support youth employment, and enhance food security and traceability.

Ultimately, the study highlights the strategic role municipalities can play in building resilient, competitive, and sustainable rural economies through agricultural clustering. The Bursa experience offers a scalable model for other metropolitan areas in Turkey with similar agro-

economic potential. Further research is encouraged to examine the adaptability of this model in diverse contexts, particularly in relation to digitalization and climate resilience.

Key Words: Local Economic Development, Agricultural Policies, Clustering, Municipal Support, Sustainable Development, Bursa

TÜRKİYE’DE OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİN TOPLUMSAL YANSIMALARI: DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ÖRNEĞİ

Buket Şen Montazerırad¹

Özet

Eğitim, bir toplumun sosyo-ekonomik gelişimi ve bireylerin potansiyellerini tam anlamıyla gerçekleştirebilmeleri için hayati öneme sahiptir. Bu, sadece ekonomik büyüme ve kalkınma için değil, aynı zamanda demokratik değerlerin pekiştirilmesi, kültürel mirasın korunması ve sosyal uyumun sağlanması açısından da kritik bir role sahiptir. Bu sürecin en kritik ve temel basamağı olan okul öncesi eğitim, çocukların bilişsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimlerini destekleyerek onların ileriki yaşamlarındaki başarılarına doğrudan etki etmektedir. Okul öncesi eğitim, çocuklara öğrenme sevgisini aşlamak, merak duygularını geliştirmek ve yaratıcı düşünme becerilerini erken yaşta kazandırmak için ideal bir ortam sunar. Bu dönemde edinilen beceriler, ileriki eğitim basamaklarında akademik başarıyı doğrudan etkilediği gibi aynı zamanda çocukların öz güvenlerini, problem çözme yeteneklerini ve empati kurma becerilerini de geliştirir. Uluslararası literatürde yapılan çok sayıda araştırma, erken çocukluk döneminde kaliteli bir eğitim alan bireylerin, okul başarılarının arttığını, suça karışma oranlarının düştüğünü ve ileriki yaşlarda daha yüksek gelir elde etme potansiyeline sahip olduklarını göstermektedir. Bu nedenle, okul öncesi eğitime yapılan yatırımlar, bireysel düzeyde yaşam kalitesini artırmanın yanı sıra, toplumsal düzeyde de fırsat eşitliğini sağlamak ve kuşaklararası yoksulluk döngüsünü kırmak için stratejik bir araç olarak kabul edilmektedir. Özellikle dezavantajlı ailelerden gelen çocuklar için, kaliteli bir okul öncesi eğitim, evde yeterli imkânları bulamadıkları bilişsel ve sosyal uyaranlara erişim sağlamada hayati bir köprü görevi görür. Bu sayede, çocuklar arasında doğuştan gelen farklılıkların getirdiği eşitsizlikler en aza indirilir ve tüm çocukların hayata eşit bir başlangıç yapma şansı yakalaması sağlanır.

Türkiye’nin çeşitli bölgeleri arasında okul öncesi eğitime erişim ve bu eğitimin niteliği konusunda farklılıkların yer aldığı bilinmektedir. Özellikle sosyo-ekonomik açıdan daha dezavantajlı olan ve demografik yapısı farklılıklar gösteren Doğu Anadolu Bölgesi, bu durumun en belirgin şekilde gözlendiği alanlardan biridir. Bölgenin coğrafi yapısı, iklim koşulları ve dağınık yerleşim birimleri de eğitim hizmetlerinin sunumunda lojistik zorluklar yaratmaktadır. Bu faktörler, okul öncesi eğitim kurumlarının kurulumu ve işletilmesinin maliyetini artırmakta, dolayısıyla özel sektör yatırımlarını kısıtlamaktadır. Bu durum, kamu hizmetlerine olan bağımlılığı artırırken, kamu kaynaklarının da sınırlı olması nedeniyle erişim sorunlarını derinleştirmektedir. Bölgede yaşanan göç, kültürel farklılıklar, altyapı yetersizlikleri ve düşük gelir seviyeleri, okul öncesi eğitim hizmetlerine erişimi olumsuz etkilemektedir. Bu bağlamda, bu çalışma, Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki okul öncesi eğitim kurumlarına kayıtlı okul öncesi eğitim çağı çocuklarının cinsiyet oranı, okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısına dair verilerin bölgesel kalkınma ve toplumsal yansımalarını derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırma, Doğu Anadolu Bölgesi’nde okul öncesi eğitimin toplumsal yansımalarını ortaya koymak amacıyla nitel ve betimsel bir yaklaşımla tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, mevcut durumu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, buketsen@munzur.edu.tr, 0000-0002-7285-7770

derinlemesine anlamak ve ortaya çıkan verileri detaylı bir şekilde yorumlamak için en uygun yöntem olarak görülmüştür. Çalışmanın ana veri kaynakları, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından her yıl düzenli olarak açıklanan örgün eğitim istatistikleridir. Bu istatistikler, Türkiye'deki eğitim sistemine ilişkin en güvenilir ve kapsamlı verileri sunmaktadır. Çalışmanın ana veri kaynakları, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından her yıl düzenli olarak açıklanan örgün eğitim istatistikleridir.

Veri toplama süreci, son beş yıllık (2019-2024) resmi verilerin toplanması ve sistematik bir şekilde düzenlenmesiyle gerçekleşmiştir. Resmi veriler, <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64> adresinden elde edilmiştir. Araştırma kapsamında, Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki illere ait:

Öğretim yılı ve eğitim seviyesine göre cinsiyet oranı,

Okulöncesi eğitim kurumlarının okul türlerine göre okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı,

İstatistiki bölge birimleri sınıflaması 3. düzey resmi - özel ayrımında, yerleşim yerine göre okul öncesi eğitim kurumlarında okul, öğrenci, öğretmen ve derslik sayısı,

İstatistiki bölge birimleri sınıflaması 3. düzey, yerleşim yerine göre okul öncesi eğitim kurumlarında okul, şube, öğrenci ve öğretmen sayısı bilgilerine erişilmiştir.

Elde edilen veriler, hem Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki iller arasında hem de bölgenin Türkiye genel ortalaması ile karşılaştırmalı bir analize tabi tutulmuştur. Veri analizi aşamasında, betimsel analiz (frekans, yüzde, ortalama) teknikleri kullanılmıştır. İllere göre elde edilen verileri ve mekânsal dağılım farklılıklarını göstermek için tablolardan ve haritalama yöntemlerinden faydalanılmıştır.

Elde edilen veriler doğrultusunda, Doğu Anadolu Bölgesi'nin okul öncesi eğitim kurum sayılarının ve kayıt oranlarının Türkiye ortalamasının gerisinde olduğu görülmüştür. Bu durum, bölgedeki çocukların erken yaşta eğitime erişimindeki eşitsizliğin somut bir göstergesidir. Türkiye genelinde okul öncesi eğitime katılım oranları son yıllarda önemli ölçüde artış gösterse de bu artışın bölgesel olarak homojen bir şekilde dağılmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda ve sosyo-ekonomik durumu daha düşük olan illerde bu durumun daha belirgin olduğu ifade edilebilir. Örneğin, bazı illerdeki okul öncesi eğitim kurumlarının tamamına yakını il merkezlerinde yoğunlaşırken, kırsal kesimde yaşayan çocukların bu hizmetlere erişimini zorlaştırmaktadır. Özellikle kırsal alanlarda ve sosyo-ekonomik durumu daha düşük olan illerde bu durumun daha belirgin olduğu ifade edilebilir. Bu durum, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması önünde ciddi bir engel teşkil etmektedir. Kurum sayılarının yetersizliği, mevcut sınıfların kalabalık olmasına ve eğitim kalitesinin düşmesine yol açabilirken, düşük kayıt oranları da bölgedeki çocukların erken yaşta eğitime adaptasyon süreçlerini olumsuz etkileyebilmektedir.

Çalışma sonuçları, Doğu Anadolu Bölgesi'nde okul öncesi eğitimin niceliksel durumunu ve bunun toplumsal yansımalarını somut verilerle ortaya koyarak, politika yapıcılar için bilimsel kanıta dayalı bir yol haritası sunmaktadır. Sonuçlar, bölgenin kültürel ve sosyo-ekonomik dinamiklerine duyarlı, kapsayıcı ve katılımcı eğitim politikalarının önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışma, Doğu Anadolu Bölgesi örneği üzerinden, okul öncesi eğitimin toplumsal gelişimin temel bir dinamiği olduğu gerçeğini bir kez daha vurgulayarak Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliğini sağlamaya yönelik atılacak adımlara ışık tutacaktır.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi eğitim, çocuk, bölgesel kalkınma, toplumsal kalkınma.

SOCIAL IMPLICATIONS OF PRESCHOOL EDUCATION IN TURKEY: THE CASE OF THE EASTERN ANATOLIA REGION

Abstract

Education is vital for the socio-economic development of a society and for individuals to fully realize their potential. This plays a critical role not only in economic growth and development, but also in reinforcing democratic values, preserving cultural heritage, and ensuring social cohesion. Preschool education, the most critical and fundamental step in this process, directly impacts children's success in later life by supporting their cognitive, emotional, social, and linguistic development. Preschool education provides an ideal environment for instilling a love of learning, fostering curiosity, and acquiring creative thinking skills at an early age. The skills acquired during this period not only directly impact academic success in later education but also enhance children's self-confidence, problem-solving abilities, and empathy. Numerous studies in the international literature show that individuals who receive a quality education in early childhood have higher academic success, lower rates of crime, and have the potential to earn higher incomes later in life. Therefore, investments in preschool education are considered a strategic tool not only for improving the quality of life at the individual level but also for ensuring equal opportunities at the societal level and breaking the cycle of intergenerational poverty. For children from disadvantaged families in particular, a quality preschool education serves as a vital bridge, providing access to cognitive and social stimulation that they may not have sufficient opportunities for at home. This minimizes inequalities stemming from innate differences among children, ensuring that all children have an equal start in life.

It is known that there are differences in access to and quality of preschool education across various regions of Turkey. The Eastern Anatolia Region, with its socioeconomically disadvantaged and diverse demographics, is one of the areas where this situation is most clearly observed. The region's geography, climate, and dispersed settlements also create logistical challenges in the provision of educational services. These factors increase the cost of establishing and operating preschools, thereby restricting private sector investments. This situation increases dependence on public services and exacerbates access problems due to limited public resources. Migration, cultural differences, inadequate infrastructure, and low income levels in the region negatively impact access to preschool services. In this context, this study aims to thoroughly examine the regional development and social implications of data on the gender ratio of preschool-age children enrolled in preschool education institutions in the Eastern Anatolia Region, as well as the number of schools, students, teachers, and classrooms.

This research was designed with a qualitative and descriptive approach to reveal the social implications of preschool education in the Eastern Anatolia Region. This approach was deemed the most appropriate method for deeply understanding the current situation and for interpreting the resulting data in detail. The main data sources for the study are formal education statistics, regularly released annually by the Ministry of National Education (MEB). These statistics provide the most reliable and comprehensive data on the education system in Türkiye. The main data sources for the study are the formal education statistics regularly announced annually by the Ministry of National Education (MEB).

The data collection process was conducted by collecting and systematically organizing official data for the last five years (2019-2024). Official data was obtained from <https://sgb.meb.gov.tr/www/resmi-istatistikler/icerik/64>. For the provinces in the Eastern Anatolia Region, the following information was obtained:

- Gender ratio by academic year and level of education
- Number of schools, students, teachers, and classrooms in preschool education institutions by school type
- Number of schools, students, teachers, and classrooms in preschool education institutions by location, according to the Level 3 public-private classification of statistical regional units
- Number of schools, branches, students, and teachers in preschool education institutions by location, according to the Level 3 public-private classification of statistical regional units.

The obtained data was subjected to a comparative analysis both among the provinces in the Eastern Anatolia Region and with the overall Turkish average for the region. During the data analysis phase, descriptive analysis (frequency, percentage, mean) techniques were used.

Tables and mapping methods were used to illustrate the data obtained by province and the spatial distribution differences.

The data obtained revealed that the number of preschool institutions and enrollment rates in the Eastern Anatolia Region lag behind the Turkish average. This is a concrete indicator of the inequality in children's access to early education in the region. While preschool participation rates have increased significantly across Turkey in recent years, it is understood that this increase is not distributed homogeneously regionally. This situation is particularly pronounced in rural areas and provinces with lower socio-economic status. For example, while almost all preschool institutions in some provinces are concentrated in provincial centers, this makes it difficult for children living in rural areas to access these services. This situation is particularly pronounced in rural areas and provinces with lower socio-economic status. This situation poses a serious obstacle to achieving equal opportunities in education. The inadequate number of institutions can lead to overcrowding in existing classrooms and a decrease in the quality of education, while low enrollment rates can negatively impact the adaptation of children in the region to early education. The study results provide a roadmap for policymakers based on scientific evidence, demonstrating the quantitative status of preschool education in the Eastern Anatolia Region and its social implications with concrete data. The results emphasize the importance of inclusive and participatory education policies that are sensitive to the region's cultural and socio-economic dynamics.

This study, using the Eastern Anatolia Region as an example, will shed light on steps to ensure equal opportunities in education in Türkiye by reiterating the fact that preschool education is a fundamental driver of social development.

Keywords: Pre-school education, child, regional development, social development.

EKOLOJİK GÜVENLİK, KENTSEL GÜVENLİK, KENT GÜVENLİĞİ, ÇEVRESEL GÜVENLİK VE ÇEVRE GÜVENLİĞİ ÜZERİNE YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Burcu Çam Yücebaş¹ - Özlem Akt²

Özet

Bu çalışmada, “ekolojik güvenlik”, “kentsel güvenlik”, “kent güvenliği”, “çevresel güvenlik” ve “çevre güvenliği” kavramları çerçevesinde Türkiye’de yazılmış olan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımları, konu eğilimleri ve akademik yönelimlerinin nasıl olduğu üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın amacı, kavramsal yoğunluğu görebilmek, literatürün eğilimlerini ortaya koyabilmek, kavramsal yoğunluğu görmek, araştırma boşluklarını ve eksikliklerini tespit etmektir. Çalışmada, sistematik literatür tarama ve nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmış olup, bulgular grafik ve tablo ağırlıklı olacak şekilde sunulmaktadır. Elde edilen verilerin derlenmesi işleminde Microsoft Excel ve Word tablolama araçları kullanılmış, analizler yüzde ve frekans değerleri doğrultusunda yapılmıştır.

Bibliyometrik analiz, “bilimsel amaçlı belgelerin ya da yayınların yazar sayısı, konu, yayın bilgisi, yayımlandığı dergi gibi belirli özelliklerinin niceliksel olarak analiz edilmesi” olarak tanımlanan (Polat, Saraçoğlu ve Duman, 2019: 47), bilimsel literatürde belirli bir alandaki kalıpları, eğilimleri ve etkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan sistematik bir yöntemdir.

Bibliyometri tekniği, bir bilim dalına ait yayınların hem genel hem de ayrıntılı bir profilini ortaya koymaya imkân tanır. Bu sayede, tek bir çalışma altında sınıflandırılmış bütüncül bilgilere ulaşmak mümkün olur. Dolayısıyla bibliyometrik çalışmalar, araştırmacılara zamandan tasarruf sağlayarak kısa sürede çok sayıda yayın hakkında bilgi edinme olanağı sunar.

Bu yaklaşım, yalnızca mevcut çalışmaların niceliksel bir haritasını sunmakla kalmayıp, aynı zamanda araştırma alanının evrimsel gelişimini de görünür kılar. Böylece alanın tarihsel ilerleyişindeki kırılma noktaları, yoğunlaşma eğilimleri ve araştırmacılar arasındaki iş birliği ağları analiz edilebilir. Ayrıca bibliyometrik analiz, incelenen alandaki bilgi birikiminin mevcut durumunu ortaya koyarken, gelecekteki araştırmalara yön verebilecek yeni eğilimleri ve potansiyel boşlukları da belirlemeye olanak tanır. Bu bağlamda, ekolojik güvenlik, kentsel ve çevresel güvenlik gibi günümüzde giderek önem kazanan konuların literatürdeki konumunu anlamak ve bu alanlarda yeni araştırma imkânları yaratmak için bibliyometrik yaklaşım değerli bir yöntem sunmaktadır.

Bu çalışma çerçevesinde öncelikle Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi (YÖK TEZ) veri tabanında bulunan lisansüstü tezler içerisinde “ekolojik güvenlik”, “kentsel güvenlik”, “kent güvenliği”, “çevresel güvenlik” ve “çevre güvenliği” kavramlarını içeren çalışmalar taranmıştır. Erişilen tezler üzerinde gerçekleştirilen betimsel analiz kapsamında, tezlerin türlerine, yıllara, üniversitelere, enstitülere ve üniversite anabilim dallarına göre, tez dili, tez yılı, danışman ünvanı dağılımları ile anahtar kelime yoğunlukları incelenmiştir. Bunun yanı sıra, yayınlanmış lisansüstü tezler; yıl, tür, yayımlandığı üniversite, hazırlandığı enstitü, yayımlandığı anabilim dalı gibi parametreler doğrultusunda sınıflandırılarak değerlendirilmiştir.

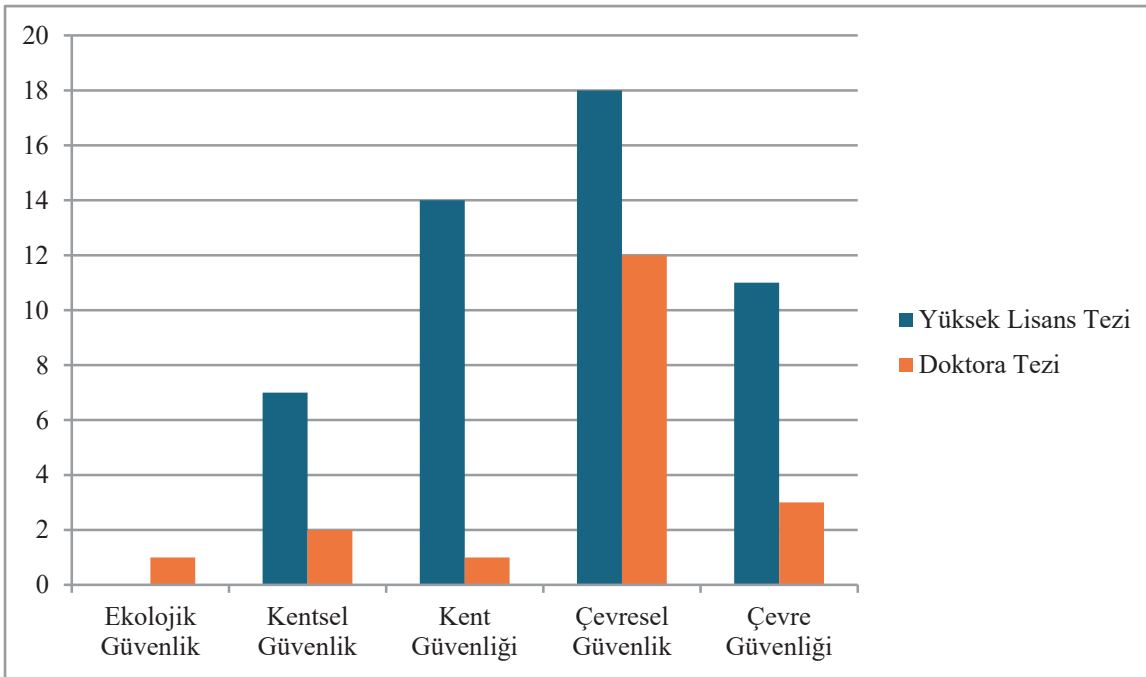
¹ Doktor, Bağımsız Araştırmacı, bcamyucebas@gmail.com, <https://orcid.org/0009-00006779-6275>

² Doktor, Bağımsız Araştırmacı, ozlemaki74@gmail.com

Çalışma kapsamında 1995-2025 yılları arasında Türkiye’de yazılmış toplam 69 lisansüstü tez incelenmiştir. Çalışmanın veri setini, 1995-2025 yılları arasında hazırlanmış ve YÖK TEZ’e kayıtlı toplam 69 lisansüstü tez oluşturmaktadır. Bu tezlerin 50’si yüksek lisans, 19’u doktora düzeyindedir. Kavramsal dağılıma bakıldığında en fazla çalışmanın *çevresel güvenlik* (30) ve *kent güvenliği* (15) alanlarında yapıldığı, bunu çevre güvenliği (14), kentsel güvenlik (9) ve ekolojik güvenlik konularının takip ettiği görülmektedir.

Zaman serisi incelendiğinde, 1995 yılında başlayan çalışmaların özellikle 2019 sonrasında belirgin bir artış gösterdiği dikkat çekmektedir. 2019 (8 tez), 2020 (7 tez) ve 2023 (8 tez) yılları, çalışma konusu kavramlarla ilgili olarak en yoğun tez yazılan dönemlerdir. Bu durum, son yıllarda ekolojik ve çevresel sorunların artan biçimde akademik gündeme taşındığını göstermektedir. Genel olarak, güvenlik kavramının ekolojik ve çevresel boyutlarıyla ele alınmasının giderek önem kazandığı ve özellikle son on yılda bu alanda yapılan lisansüstü tezlerin sayısında belirgin bir yükseliş yaşandığı söylenebilir.

Grafik 1’de bu tezlerin tür ve konularına göre dağılımları verilmektedir. Bu tezlerin 50’si yüksek lisans, 19’u doktora düzeyindedir.

Grafik 1: 1995-2024 Yılları Arasındaki Lisansüstü Tezlerin Tür ve Konularına Göre Dağılımı

Tablo 1, 1995-2024 yılları arasında hazırlanmış lisansüstü tezlerin konu alanlarına göre dağılımını ortaya koymaktadır. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 1995 yılında başlayan çalışmaların özellikle 2010 sonrası artış gösterdiği ve 2019-2023 döneminde en yoğun düzeye ulaştığı görülmektedir. Bu bulgular, güvenlik kavramının giderek ekolojik ve çevresel boyutlarıyla ele alındığını ve son on yılda akademik ilginin bu alanda önemli ölçüde arttığını ortaya koymaktadır.

Tablo 1: Konularına Göre Yıllar Bazında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Sayısı

Yıl	Ekolojik Güvenlik	Kentsel Güvenlik	Kent Güvenliği	Çevresel Güvenlik	Çevre Güvenliği	Toplam
1995					1	1
2003				1		1
2005					2	2
2006				1	1	2
2008				2		2
2010			1	1		2
2011			2	1		3
2013			1	3		4
2015			1			1
2016			1		2	3
2017		1	1	1		3
2018				1	1	2
2019			3	5		8
2020			1	3	3	7
2021		1	2	2	1	6
2022	1	2		2	2	7
2023		3	1	4		8
2024		2		3	1	6
2025			1			1

Aşağıda verilen Tablo 2 incelendiğinde, tezlerin büyük çoğunluğunun Türkçe (65), az sayıda tezin ise İngilizce (4) olarak yazıldığı görülmektedir. Konu dağılımına bakıldığında:

Çevresel güvenlik (30 tez) en fazla çalışılan alan olurken,

Kent güvenliği (15 tez) ve çevre güvenliği (14 tez) diğer öne çıkan alanlardır.

Kentsel güvenlik (9 tez) üzerine yapılan çalışmalar görece daha sınırlıdır.

Ekolojik güvenlik alanında ise yalnızca 1 doktora tezi bulunmaktadır.

Tablo 2: Konularına Göre Tez Sayısı ve Tez Diline Göre Dağılımı

Konu	Tez Sayısı		Tez Dili	
	Doktora	Yüksek Lisans	Türkçe	İngilizce
Ekolojik Güvenlik	1	-	1	-
Kentsel Güvenlik	2	7	8	1
Kent Güvenliği	1	14	15	-
Çevresel Güvenlik	12	18	28	2
Çevre Güvenliği	3	11	13	1
TOPLAM	19	50	65	4

Bu bulgular, çevresel ve kent ölçekli güvenlik konularının akademik literatürde öncelikli olarak ele alındığını; ekolojik güvenlik kavramının ise henüz yeterince çalışılmadığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Ekolojik Güvenlik, Çevre Güvenliği, Kentsel Güvenlik, Kent Güvenliği, Bibliyometrik Analiz

Kaynakça

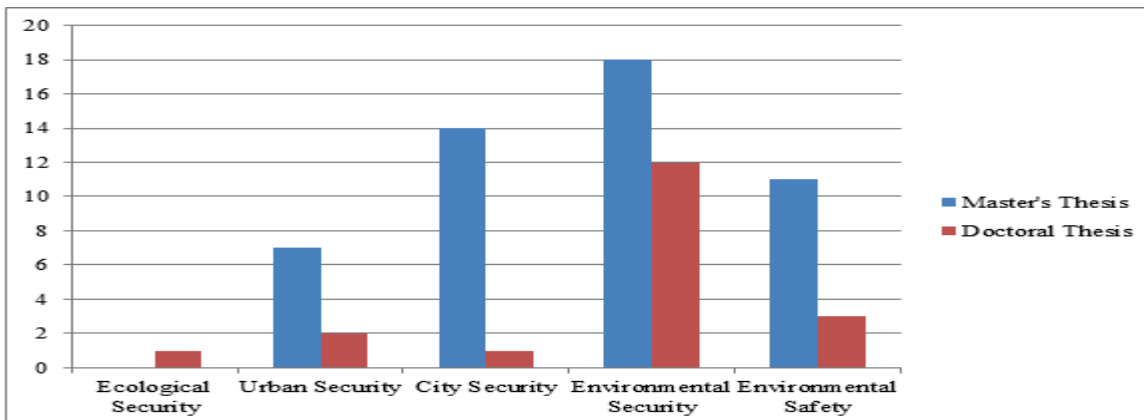
Polat, Z. A., Saraçoğlu, A. ve Duman, H. (2019). Harita Dergisi'nin Bibliyometrik Analizi, Harita Dergisi, 161, ss. 46-56.

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES WRITTEN ON ECOLOGICAL SECURITY, URBAN SECURITY, CITY SECURITY, ENVIRONMENTAL SECURITY, AND ENVIRONMENTAL SAFETY

Abstract

This study focuses on the distribution of postgraduate theses written in Turkey over the years, subject trends, and academic orientations within the framework of the concepts of “ecological security,” “urban security,” “city security,” “environmental security,” and “environmental safety.” The aim of the study is to identify conceptual density, reveal trends in the literature, identify conceptual density, and identify research gaps and deficiencies. The study employs bibliometric analysis, one of the qualitative research methods, and the findings are presented primarily in the form of graphs and tables. Microsoft Excel and Word table tools were used to compile the data, and analyses were conducted based on percentage and frequency values.

In this study, postgraduate theses containing the concepts of “ecological security,” “urban security,” “city security,” “environmental security,” and “environmental safety” were examined in the YÖK Thesis database. The dataset, comprising 69 theses prepared between 1995 and 2025, includes 50 master's theses and 19 doctoral theses. Within the scope of the descriptive analysis, the theses were evaluated according to criteria such as type, year, university, institute, department, language, and advisor title. In terms of conceptual distribution, the majority of studies focused on environmental security (30) and urban security (15), followed by environmental safety (14), urban security (9), and ecological security (1).

Graph 1: Distribution of Postgraduate Theses by Type and Subject Between 1995 and 2024

TÜRKİYE’DE SİYASİ İSTİKRAR VE TERÖRİZMİN EKONOMİK GÖSTERGELER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: 1996-2024 YILLARI İÇİN AMPİRİK ANALİZ

Ceren Pehlivan¹ - İlkay Saltık Gür²

Özet

Türkiye sahip olduğu jeopolitik konum nedeniyle tarih boyunca olumlu ve olumsuz etkilerle karşı karşıya kalmıştır. Dönemler itibariyle bu etkiler değişiklik göstermiştir. Türkiye, 1990’lı yıllarda yaşanan serbestleşme ve küreselleşme hareketleri sonrasında hem ekonomik hem de politik açıdan birtakım olumlu ve olumsuz gelişmeler yaşamıştır. 1990’lı yılların başlarında dış ticarete yaşanan serbestleşme hareketleri, döviz dolaşımının artımı özellikle finans piyasalarda olumlu etkilerin yaşamasına yol açmıştır. Ancak siyasi anlamda yaşanan kaos ortamı ekonomik göstergeleri de etkilemiştir. 1990’larda terör olaylarında yaşanan artışlar, siyasi istikrarın bozulmasına da yol açmıştır. Hükûmetlerin senesini dolmadan seçime gitmesi, seçim nedeniyle uygulanan popülist politikalar, koalisyon hükûmetleri tam ve etkin bir ekonomik ve siyasi politikanın uygulanmasını engellemiştir. Seçim vaatlerinin ekonomik konjonktürle tam ve etkin bir şekilde bağdaşmaması, enflasyonist bir dönemde uygulanan genişletici para politikaları ve maliye politikaları nedeniyle ekonomik göstergeler üzerinde uzun vadeli bir etkinlik sağlanamamıştır. 1990’lı yıllarda yaşanan Körfez Krizi, Asya Krizi, Rusya Krizi ve 1999 Depremi ekonomide ve siyasal yapıda yaşanan sorunların derinleşmesine yol açmıştır. Sınır komşularımızda, ticaret ortaklığımız olan ülkelerde ve kendi ülkemizde yaşanan gelişmeler ekonomik göstergelere de organik bir şekilde yansımıştır. 5 Nisan 1994 kararlarıyla ekonomide istikrar sağlanmaya çalışılsa da siyasi ve ekonomik yapıya duyulan güvensizlik nedeniyle tam anlamıyla bir başarı sağlanamamıştır. Ortaya koyulan program, mevcut ortam ve durumdan etkilenmiştir. 2000’li yıllara gelindiğinde Türkiye ekonomisi 2001 Kriziyle karşı karşıya kalmış ve ekonomik sorunlar artarak devam etmiştir. IMF temelli, daraltıcı para politikaları ve maliye politikaları devreye koyulmuştur. Yapılan stand-by anlaşmalarıyla ekonomik düzenin sağlanması amaçlanmıştır. Enflasyonun düşürülmesi temel hedef alınmış ve bütçe açıklarının kapatılması hedeflenmiştir. Türkiye 2002 yılı sonrasında oluşan ekonomik ve politik olaylar sonrasında seçimlere gitmiş ve uzun dönem devam edecek siyasi istikrar dönemini başlatmıştır. Siyasi istikrar, ekonomide uygulanan daraltıcı politikalar ilk dönemde ekonomik göstergeler üzerinde de etkili olmaya başlamıştır. 2009 döneminde yaşanan Mortgage Krizinden ülkemiz de kısmi olarak bu krizden etkilense de ekonomide iyileşmeler yaşanmaya devam etmiştir. Ancak son dönemde uygulanan bazı politikalar ekonomik göstergelere de yansımıştır. 15 Temmuz 2016 yılında yaşanan darbe girişimi başta turizm sektörü olmak üzere birçok sektörel başlıkta ülke ekonomimize zarar vermiştir. Bu girişimin etkileri uzun yıllar sürmüştür. İlerleyen dönemde terör konusu yaşanan politik gelişmeler (Silah Bırakma Çağruları v.b.) neticesinde belli dönemlerde azalma yaşansa da IŞİD, PKK, PYD gibi örgütlerin eylemleri devam etmiştir. 2018 yılı sonrasında siyasal sistem üzerinde köklü bir değişiklik yaşanmış parlamenter sistem referandum seçimi ile halk tarafından onaylanan Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemine geçilmiştir, yeni düzende; yasama, yürütme ve yargı organlarının işleyişinde önemli değişiklikler meydana gelmiş, özellikle yürütme

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik Bölümü, Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5632-2955>, E-mail: cerenpehlivan@munzur.edu.tr, Tunceli, Türkiye.

² Öğr. Gör., Munzur Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Çemişgezek MYO, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-3010-0286> E-mail: ilkaysaltikgur@munzur.edu.tr, Tunceli, Türkiye.

organının yapısı yeniden tanımlanarak Bakanlar Kurulu kaldırılmış ve yerine Cumhurbaşkanına bağlı bir kabine oluşturulmuştur. Hükûmetin istikrarı ise devam etmiştir. 2020 yılında dünyayı etkisi altına alan Covid salgınından Türkiye’de sosyal, siyasal ve ekonomik açıdan etkilenmiştir. Ekonomik büyüme oranlarında dünya genelinde gerileme yaşanırken, işsizlik oranlarında artışlar yaşanmıştır. İlerleyen dönemde 2023 yılında yaşanan ve ‘‘ Asrın Felaketi’’ olarak tabir edilen deprem 11 şehirde etkili olmuş olsa da bu doğal afetin ekonomik etkisi tüm ülkede görülmüştür. Yaşanan siyasi istikrarın ekonomiye etkisi ise dönemler içerisinde farklılık göstermiştir. Ekonomide yaşanan dalgalanmalarda küresel etkilerin, yerel politikaların ve uygulamaların etkisi olmuştur. Belli dönemlerde ekonomik göstergelerde iyileşmeler yaşanmışken bazı dönemlerde ekonomide tam tersi durumlar yaşanmıştır.

Bu çalışmada Türkiye’de yaşanan siyasi istikrar ve terörizmin seçili ekonomik göstergeler üzerindeki etkisi üzerinde incelenmeler yapılmak istenmiştir. Veri setinin ulaşılabilirliği nedeniyle 1996-2024 yılları baz alınmıştır. Siyasi istikrar ve terörizm değişkeni çalışmada bağımlı değişken olarak kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak ise çalışmada enflasyon, büyüme ve işsizlik değişkenleri kullanılmıştır. Tüm değişkenlere ait veriler çalışmada yıllık olarak yer almıştır. Çalışmaya ait veriler Dünya Bankasından temin edilmiştir. Konu araştırılırken mevcut değişkenler arasındaki ilişki hem teorik hem de ampirik olarak incelenmek istenmiştir. Analiz bölümünde değişkenlerin ilk olarak tanımlayıcı istatistikleri incelenmiştir. Sonrasında değişkenlerin durağanlık derecelerinin belirlenmesi amacıyla birim kök testi yapılmıştır. Aynı seviyede durağan olduğu görülen değişkenler arasındaki uzun dönemli ilişkinin belirlenmesi için eşbütünleme testine gidilmiştir. Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve katsayı tahmini için ise FMOLS-DOLS testlerinden yararlanılmıştır. Çalışmanın analiz kısmının sonunda ise nedensellik testi yapılarak değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve anlamlılık derecesi belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda mevcut değişkenlerin birbiri üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Siyasal istikrar ve terörizm yokluğu ekonomik büyüme ve yatırımların artması için gereklidir. Doğrudan yabancı yatırımlar başta olmak üzere ülkeye sağlanacak olan kaynak girişleri için güven duygusunun oluşması gerekmektedir. Güven duygusunun oluşmaması, ekonomik aktörlerin kararlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Ayrıca savunma harcamalarında yaşanacak artışlar hem kısa hem de uzun vadede ekonomik göstergeleri olumsuz yönde etkileyecektir. Bu amaçla sağlanan güven ortamı hem siyasal hem de ekonomik ortamı olumlu yönde etkileyecektir. Türkiye’nin sürdürülebilir politikalar çerçevesinde uzun vadede başarılı olabilmesi için bu başlıklarda kalıcı ve yapısal adımlar atması gerekmektedir. Çalışmanın ele alınış biçimi, kullanılan yöntemler açısından literatüre katkı sunması beklenmektedir. Bundan sonraki çalışmalar için ise bağımsız değişkenlerin farklılaştırılması, ülke gruplarıyla analiz yapılması ve analiz yöntemlerinin değiştirilmesiyle ilerleyen çalışmalara dayanak oluşturulabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Siyasi İstikrar, Büyüme, Enflasyon, İşsizlik, Türkiye.

THE IMPACT OF POLITICAL STABILITY AND TERRORISM ON ECONOMIC INDICATORS IN TÜRKİYE: AN EMPIRICAL ANALYSIS FOR THE 1996-2024.

Abstract

Due to its geopolitical position, Turkey has historically been exposed to both positive and negative influences, which have varied across different periods. Following the liberalization and globalization movements of the 1990s, Turkey experienced both economic and political developments with mixed outcomes. The liberalization of foreign trade and the increase in foreign exchange circulation in the early 1990s particularly had positive effects on financial markets. However, the political chaos of the period also negatively affected economic indicators. The rise in terrorist incidents during the 1990s undermined political stability. Governments frequently resorted to early elections, and populist policies implemented for electoral purposes, coupled with coalition governments, prevented the execution of consistent and effective economic and political strategies. The inconsistency of electoral promises with the economic conjuncture, along with expansionary monetary and fiscal policies pursued in an inflationary environment, hindered the establishment of long-term economic stability. Crises such as the Gulf War, the Asian Crisis, the Russian Crisis, and the 1999 Earthquake further deepened political and economic problems in Turkey. Developments occurring both in neighboring countries and in Turkey's key trading partners, as well as domestic events, directly influenced economic indicators. Although the April 5, 1994 decisions aimed to stabilize the economy, the lack of trust in political and economic institutions prevented their full success, and the program was inevitably shaped by prevailing conditions. By the early 2000s, Turkey faced the 2001 economic crisis, which further exacerbated its financial difficulties. IMF-based contractionary monetary and fiscal policies were introduced, and stand-by agreements were signed to restore economic stability. The primary goals were to reduce inflation and close budget deficits. Following the 2002 elections, Turkey entered a period of prolonged political stability. This stability, combined with contractionary economic policies, initially had a significant impact on economic indicators. Although Turkey was partially affected by the 2009 Mortgage Crisis, the economy continued to show improvements. However, certain policies implemented in subsequent years influenced economic indicators negatively. The failed coup attempt on July 15, 2016, caused significant damage to Turkey's economy, particularly in sectors such as tourism, with long-lasting effects. Although terrorism-related developments temporarily decreased in certain periods due to political initiatives (e.g., disarmament calls), terrorist activities by organizations such as ISIS, PKK, and PYD continued. In 2018, a major structural change occurred in the political system. Following the referendum, Turkey transitioned from the parliamentary system to the Presidential Government System, in which the executive authority was redefined: the Council of Ministers was abolished, and a cabinet directly accountable to the President was formed. Despite this transformation, governmental stability persisted. The COVID-19 pandemic, which spread worldwide in 2020, also had significant social, political, and economic impacts on Turkey. Economic growth rates declined globally, while unemployment rose. Furthermore, the devastating earthquake in 2023, referred to as the "Disaster of the Century," affected 11 provinces but had nationwide economic consequences. The effects of political stability on the economy have varied over time. Fluctuations in economic indicators have been influenced by global dynamics, local policies, and implementation strategies. While certain periods witnessed improvements in economic performance, others were marked by downturns. This study aims to examine the effects of political stability and terrorism on selected economic indicators in Turkey. Due to data availability, the analysis covers the period between 1996 and 2024. In this study, political stability and terrorism are

used as dependent variables, while inflation, growth, and unemployment are considered independent variables. All variables are included on an annual basis, with data obtained from the World Bank. The research investigates the relationships among these variables both theoretically and empirically. In the analysis section, descriptive statistics were first examined, followed by unit root tests to determine the stationarity levels of the variables. For variables found to be stationary at the same level, cointegration tests were applied to identify long-term relationships. To estimate coefficients and determine the effects of independent variables on dependent variables, FMOLS and DOLS methods were employed. Finally, causality tests were conducted to determine the direction and significance of relationships between variables. The findings suggest that these variables significantly influence one another. The absence of terrorism and the presence of political stability are essential for promoting economic growth and investment. The establishment of trust is particularly crucial for attracting foreign direct investment and external financial resources. Conversely, the lack of trust can negatively influence the decisions of economic actors. Furthermore, increases in defense expenditures can adversely affect economic indicators both in the short and long term. Therefore, ensuring an environment of trust positively influences both the political and economic climate. For Turkey to achieve long-term success within the framework of sustainable policies, it must take permanent and structural steps in these areas. This study is expected to contribute to the literature in terms of its approach and methodology. For future research, varying independent variables, conducting analyses with country groups, and employing different methods may provide valuable extensions.

Keywords: Political Stability, Growth, Inflation, Unemployment, Türkiye.

YEREL VE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİYLE TÜRKİYE’NİN FSI DEĞİŞİMİ

Dilek Veysikarani¹ - Sait Uğur Gültekin² - Umut Uyan³

Özet

Kırılgan Devletler Endeksi (Fragile States Index, FSI), ilk kez Failed States Index adıyla Fund for Peace tarafından geliştirilmiş ve Foreign Policy dergisinde yayımlanmıştır. Başlangıçta devletlerin kurumsal yapılarının kapasitesini ölçmeye odaklanan bu endeks, zamanla daha kapsamlı bir çerçeveye kavuşarak devletlerin toplumsal refah, güvenlik ve kamu hizmetleri üretme kapasitelerini değerlendiren bir araç hâline gelmiştir. FSI, devletlerin kırılganlıklarını; yaygın yolsuzluk, artan yoksulluk, kurumsal zayıflık ve ekonomik sorunlar gibi çok boyutlu faktörler üzerinden ele almaktadır (Rosenje vd., 2020).

Günümüzde ise FSI, yalnızca devletlerin başarısızlık riskini ölçmekle kalmayıp, ekonomik, sosyal ve politik kırılganlıkların sürdürülebilir kalkınma hedefleri ve yerel yönetim uygulamaları üzerindeki etkilerini analiz etmeyi mümkün kılan bir göstergeye dönüşmüştür. Bu bağlamda FSI’nin 12 alt göstergesi, devlet meşruiyeti, ekonomik eşitsizlik, kamu hizmetlerine erişim, insan hakları, mülteci ve yerinden edilmiş kişiler, grup memnuniyetsizliği ve elitler arası bölünmeler gibi alanları kapsamaktadır. Bu çalışmanın amacı, söz konusu metodolojik çerçeve doğrultusunda, Türkiye’nin 2019-2024 yılları arasındaki FSI göstergelerindeki değişimi incelemek ve yerel ile bölgesel kalkınma politikalarına yönelik riskler ve fırsatları ortaya koymaktır.

Fragile States Index (FSI), ülkelerin kırılganlık düzeyini ölçmek için geliştirilmiş kapsamlı bir göstergeler setidir ve 12 ana alt göstergeden oluşmaktadır. Bu göstergeler üç temel boyutta gruplanmıştır: sosyal, ekonomik ve politik kırılganlıklar. Sosyal boyut, grup memnuniyetsizliği, insan hakları ihlalleri ve kamu hizmetlerine erişim gibi göstergeleri içerirken; ekonomik boyut, gelir eşitsizliği, yoksulluk, ekonomik oynaklık ve işsizlik oranları gibi göstergeleri kapsamaktadır. Politik boyut ise devlet meşruiyeti, elitler arası bölünmeler, hukukun üstünlüğü ve dış müdahale gibi faktörleri değerlendirmektedir (Al-qalawi vd., 2025).

Alt göstergeler, ilgili veriler ulusal ve uluslararası kaynaklardan elde edilerek 1-10 ölçeğinde puanlanmaktadır, yüksek puan yüksek kırılganlığı göstermektedir. Bu alt göstergelerin toplamı, ülkenin yıllık FSI puanını oluşturur ve bu puan üzerinden ülkeler düşük kırılgan, orta kırılgan veya yüksek kırılgan olarak sınıflandırılabilir. FSI metodolojisi, karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık sağlamak için düzenli olarak güncellenmekte ve uluslararası veri kaynaklarıyla çapraz doğrulama yapılmaktadır. Bu metodolojik yapı, araştırmacılara ve politika yapıcılara, ülkelerin kırılganlık profillerini nicel olarak analiz etme ve yıllar içindeki değişimleri karşılaştırma imkânı sunmaktadır. Ayrıca, alt göstergeler düzeyinde yapılan analizler, sadece toplam kırılganlık puanını değil, risk ve fırsat alanlarını ayrıntılı biçimde belirleme olanağı sağlamaktadır. Bu nedenle FSI, Türkiye özelinde son beş yıldaki değişimleri anlamak ve yerel ile bölgesel kalkınma politikalarının bilimsel temellere dayandırılmasını sağlamak için güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, İİBF, Uluslararası Ticaret ve İşletmecilik, dilekveysikarani@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8071-0720.

² Arş. Gör., Munzur Üniversitesi, İİBF, Sağlık Yönetimi, ugurgultekin@munzur.edu.tr ORCID: 0000-0003-4165-7554.

³ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, İİBF, Sağlık Yönetimi, umutuyan@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8466-2903.

Ülkemizde COVID-19 pandemisinin etkilerinin uzun sürmesi ve pandeminin ardından 2023 yılında yaşanan büyük Maraş depremi, Türkiye'nin kırılma düzeyini etkileyen olağanüstü şoklar olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda risk-fırsat analizi yapılmıştır. COVID-19 pandemisi, özellikle kamu ve sağlık sistemleri üzerindeki yükü artırmış, ekonomik aktiviteleri aksatmış ve toplumsal kırılma düzeyini yükseltmiştir. 2023 yılında yaşanan büyük deprem ise afet yönetimi, altyapı kapasitesi ve sosyal hizmetlerin etkinliği açısından ek kırılma yaratmıştır. Bu olağanüstü olaylar, Türkiye'nin FSI puanındaki değişimleri anlamak ve yerel ile bölgesel kalkınma politikalarının tasarımı için kritik bir bağlam sunmaktadır.

Analiz edilen alt göstergeler üzerinden riskler öne çıkmaktadır. Devletin meşruiyeti, grupların memnuniyetsizliği ve elitler arası bölünmeler gibi alanlarda yüksek kırılma, toplumsal kutuplaşma ve kamu politikalarına güven eksikliği olarak kendini göstermektedir. Ekonomik eşitsizlik ve kaynakların afet sonrası dağılımında yaşanan zorluklar, yerel ve bölgesel kalkınma projelerinin uygulanabilirliğini sınırlandırmaktadır. Mülteci ve yerinden edilmiş kişi yoğunluğu, hem COVID-19 hem de deprem sonrası sosyal hizmetler üzerinde ek baskı oluşturmuş ve riskleri artırmıştır. İnsan hakları, hukukun üstünlüğü ve politik istikrar göstergeleri, toplumsal güven ve ekonomik yatırım ortamı açısından olumsuz sinyaller vermektedir.

Buna karşın fırsatlar da mevcuttur. Kamu hizmetleri ve insan sermayesi alanlarında görece daha düşük kırılma, stratejik müdahalelerle güçlendirilebilir. Afet sonrası yeniden yapılanma süreçleri, yerel kalkınma projelerinde yenilikçi uygulamaların hayata geçirilmesi için bir fırsat yaratmaktadır. Ayrıca, pandeminin getirdiği dijitalleşme ve afet sonrası altyapı iyileştirme projeleri, uzun vadede Türkiye'nin dayanıklılığını artırabilecek alanlar olarak öne çıkmaktadır. Demografik baskı ve dış müdahale göstergeleri, orta düzey risk teşkil etmesine rağmen, doğru politika ve planlama ile fırsata dönüştürülebilir. Özetle, FSI verileri Türkiye'nin kriz sonrası kırılma ve dayanıklılık alanlarını nicel olarak ortaya koymakta ve yerel ile bölgesel kalkınma politikalarının riskleri azaltacak ve fırsatları değerlendirecek şekilde tasarlanmasına katkı sağlamaktadır.

Fragile States Index (FSI), devletlerin kırılma düzeylerini ölçen ve politika yapımcılar için erken uyarı mekanizması sağlayan önemli bir araçtır (The Fund for Peace, 2025). Nay (2013) çalışmasında, kırılma göstergelerinin yüksek olduğu ülkelerde devlet kapasitesinin sınırlı olduğu ve kalkınma politikalarının etkinliğinin azaldığı vurgulanmıştır. Tom ve Pretthe (2023) bu çalışmada, göçün etkilerini analiz ederken Fragile States Index (FSI) de dâhil olmak üzere çeşitli göstergeleri kullanmışlardır. Çalışma, gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere göçün artacağını ve göçmenlerin HDI (Human Development Index- İnsani Gelişim Endeksi), FSI ve pasaport endeksi gibi faktörleri dikkate aldığını göstermektedir. Tanyigna vd. (2024) bu çalışmada, Nijerya'nın ulusal dayanıklılığını değerlendirmek amacıyla Fragile States Index (FSI) göstergelerine dayalı bir algı analizi gerçekleştirmiştir. Bulgular, özellikle Kuzeydoğu ve Kuzeybatı bölgelerinin en kırılma bölgeler olduğunu ve ülke genelinde sürdürülebilir ya da istikrarlı bir bölgenin bulunmadığını göstermektedir. Çalışma sonucunda Nijerya'nın kırılma düzeyinin yüksek risk düzeyinde olduğu belirlenmiştir. OECD (2025) raporuna göre, kırılma düzeyi yüksek ülkelerde devletin kalkınma hedeflerine ulaşması güçleşmekte ve yerel kalkınma politikalarının başarısı olumsuz etkilenmektedir. Al-Qalawi vd., (2025) bu çalışmada, G20 ülkelerinde savunma destekli üretim etkinliği ve bunun Kırılma Devletler Endeksi (FSI) ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma, savunma harcamalarının üretim etkinliği üzerindeki etkilerini değerlendirmek için Stokastik Sınır Analizi (SFA) ve panel ARDL modellerini kullanarak 2006-2021 dönemini kapsayan panel veri setini analiz etmiştir. Bulgular, yüksek kırılma düzeyine sahip ülkelerde üretim etkinliğinin düşük olduğunu, sermaye ve iş gücü girdilerinin üretim etkinliğini artırırken savunma harcamalarının

verimsizliklere yol açtığını göstermektedir. Çalışma, G20 ülkelerindeki politika yapıcılar ve savunma sektörü paydaşlarının kırılganlıkla ilişkili faktörleri dikkate alarak üretim etkinliğini artırmaları gerektiğini vurgulamaktadır ve savunma harcamaları, üretim etkinliği ve ulusal kırılganlık arasındaki ilişkiye dair literatüre katkı sağlamaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye özelinde son beş yıllık FSI analizi, kırılganlık ve direnç alanlarını ortaya koyar ve böylelikle riskler, yerel yönetimlerin ve politika yapıcılarının önceliklendirmesi gereken alanları işaret eder. Ayrıca, fırsatlar stratejik planlama ile güçlendirilerek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine katkı sağlayabilir. COVID-19 pandemisi ve 2023 Maraş depremi gibi olağanüstü şoklar, kırılganlık analizinin önemini artırmakta ve yerel ile bölgesel kalkınma politikalarının bilimsel temellere dayandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Tanımlayıcı istatistikler ve alt-göstergeler üzerinden yapılan analiz, politika yapıcılar için değerli bir referans kaynağı oluşturmakta ve Türkiye'nin kriz sonrası dayanıklılık kapasitesinin güçlendirilmesine katkı sunması çalışmanın bir diğer hedefini oluşturmaktadır.

İlgili çalışma, Türkiye özelinde FSI'nin uygulanabilirliğini ve politika tasarımına katkısını gösteren bir örnek sunmakta olup, benzer yaklaşımların farklı ülkelerde ve bölgelerde de uygulanabilirliğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, yerel ve bölgesel kalkınma politikalarının krizler sonrası riskleri azaltacak ve fırsatları değerlendirecek şekilde tasarlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Abstract

Economic, social, and political fragility are key indicators for sustainable development and effective local governance. The Fragile States Index (FSI) measures national fragility through twelve sub-indicators, including state legitimacy, economic inequality, public service access, human rights, refugee populations, group grievance, and elite fragmentation. This study analyzes Turkey's FSI changes from 2019 to 2024 using descriptive statistics, highlighting risks and opportunities for local and regional development. FSI sub-indicators are grouped into social, economic, and political dimensions. Each is scored from 1 to 10, with higher scores indicating greater fragility. Aggregated scores classify countries as low, medium, or high fragility. The methodology is regularly updated and validated, enabling quantitative analysis of trends and risk areas. Turkey's fragility has been influenced by the COVID-19 pandemic and the 2023 earthquake, which increased pressure on health systems, disrupted economic activity, and challenged disaster management and infrastructure. Key risks include state legitimacy, group grievance, elite divisions, economic inequality, and refugee pressures, constraining local development initiatives.

Opportunities exist in strengthening public services and human capital. Post-disaster reconstruction and pandemic-driven digitalization provide avenues for innovative development and resilience-building. With careful planning, medium-level risks can be transformed into opportunities. In conclusion, FSI provides a robust framework for assessing Turkey's vulnerabilities and resilience, supporting evidence-based local and regional development strategies and offering lessons for other contexts.

Keywords: Fragile State Index, Risk And Resilience, Descriptive Analysis.

Kaynakça

- Al-qalawi, U., AlQudah, A., Alwaked, A. A., & Al-Rabbaie, A. A. R. (2025). The efficiency of defense-augmented production function for G20 countries: An analysis of the relationship with Country Fragile Index. *International Journal of Innovative Research and Scientific Studies*, 8(2) 2025, 4054-4064.
- Nay, O. (2013). Fragile and failed states: Critical perspectives on conceptual hybrids. *International Political Science Review*, 34(3), 326-341.
- OECD, States of Fragility 2025, https://www.oecd.org/en/publications/states-of-fragility-2025_81982370-en.html , Erişim Tarihi: 03.09.2025
- Rosenje, M. O, Adeniyi, O. P. & Peju-rosenje, T. O., (2020). State fragility and the accentuation of conflict in Nigeria : A critical evaluation of Herdsmen- farmers conflict in The Fourth Republic. *EBSU Journal of Social Sciences and Humanities* 10(2), 88–116.
- Tanyigna, K. B., Kruslat, D. N., & Tanyigna, J. K. (2024). Fragile state index perception and national resilience in Nigeria. *Polac International Journal Of Econs & Mgt Science (PIJEMS)*, 10(1).
- The Fund for Peace, (2025), https://fragilestatesindex.org/wp-content/uploads/2017/05/FSI-Methodology.pdf?utm_source Erişim Tarihi: 01.09.2025
- Tom, T., & Preethi, S. J. G. (2023). *Glimpses on the current scenario of international migration. In AI and Business, and Innovation Research: Understanding the Potential and Risks of AI for Modern Enterprises*. Cham: Springer Nature Switzerland.

BÖLGESEL KALKINMANIN ANAHTARI KÜLTÜREL, EKONOMİK VE SOSYAL BOYUTLAR: KAMU YÖNETİMİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Doğan Nadi Leblebici¹ - Dilek Çelik²

Özet

Bölgesel kalkınma, bir ülkenin ekonomik büyümesinin dengeli bir şekilde yayılmasını, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasını ve yerel toplulukların yaşam kalitesinin artırılmasını hedefleyen çok boyutlu bir süreçtir. Bu süreç, yalnızca ekonomik göstergelerle ölçülemeyecek kadar kapsamlıdır; kültürel, sosyal ve yönetsel dinamikler, kalkınmanın niteliğini ve sürdürülebilirliğini doğrudan etkilemektedir. Kamu yönetimi açısından bölgesel kalkınma, devletin planlama, koordinasyon, kaynak tahsisi ve düzenleyici rolü çerçevesinde şekillenir. Bu bağlamda, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki iş birliği, yerel aktörlerin sürece etkin katılımı ve toplumun kültürel yapısının dikkate alınması kalkınma politikalarının başarısında kritik öneme sahiptir.

Kültürel unsurlar, bölgesel kalkınmanın hem potansiyel hem de sınırlarını belirleyen bir faktör olarak öne çıkar. Bir bölgenin tarihi mirası, gelenekleri, dil ve inanç çeşitliliği, turizm ve yaratıcı endüstriler için fırsatlar sunarken; yeniliklere kapalı geleneksel yapılar, modernleşme ve yatırım süreçlerini yavaşlatabilir. Kamu yönetimi açısından, kültürel zenginliklerin korunması ile kalkınma hedeflerinin uyumlaştırılması, kültürel politikaların katılımcı ve kapsayıcı şekilde uygulanmasını gerektirir. Ancak, feodal değerlerin baskın olduğu bölgelerde, kültürel yapı sosyal ilişkilerde hiyerarşik, kapalı ve ataerkil düzeni pekiştirebilir. Bu durum, demokratik katılımı, toplumsal eşitliği ve yenilikçi girişimleri sınırlayarak kalkınmanın önünde yapısal bir engel oluşturabilir.

Ekonomik kalkınma, bölgesel gelişme stratejilerinin omurgasını oluşturur. Ancak kamu yönetimi perspektifinden bakıldığında, ekonomik büyüme yalnızca piyasa dinamiklerine bırakıldığında bölgeler arası eşitsizlikler derinleşebilir. Bu nedenle, kalkınma ajansları, teşvik politikaları, altyapı yatırımları ve KOBİ destek programları gibi araçlar, dezavantajlı bölgelerin ekonomik kapasitesini artırmak amacıyla kullanılmaktadır. Yerel ekonominin güçlendirilmesi, tarım, sanayi ve hizmet sektörleri arasındaki dengeyi sağlamayı, doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde kullanılmasını ve girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasını gerektirir. Ancak feodal değerlerin hâkim olduğu bölgelerde, ekonomik faaliyetlerin büyük toprak sahipleri veya belirli aileler tarafından kontrol edilmesi, serbest girişim ve rekabeti sınırlayabilir. Bu durum, kaynakların etkin kullanımını engellediği gibi gelir dağılımı adaletini de bozar.

Bölgesel kalkınma sosyal boyutuyla değerlendirildiğinde, eğitim düzeyi, sağlık hizmetlerine erişim, sosyal adalet, toplumsal eşitlik ve sosyal sermaye unsurları öne çıkar. Kamu yönetiminin sosyal kalkınmadaki görevi, temel kamu hizmetlerinin herkes için erişilebilir olmasını sağlamak ve toplumsal bütünleşmeyi desteklemektir. Sosyal sermayenin güçlü olduğu bölgelerde dayanışma ağları, ortak projeler ve gönüllülük faaliyetleri kalkınma süreçlerini hızlandırabilir. Ancak, feodal ilişkilerin yoğun olduğu bölgelerde, bireylerin kamusal alanda eşit şekilde temsil edilmesi ve karar

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, nadi@hacettepe.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7666-3623.

² Dr. Öğr. Üyesi, Şırnak Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, dilekcelik@sirnak.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-4181-8568.

alma süreçlerine katılımı sınırlı olabilir. Aşiret, klan veya geleneksel liderlik yapılarının sosyal yaşam üzerindeki etkisi, modern kamu politikalarının uygulanmasında direnç yaratabilir. Bu durum, kamu yönetiminin eşitlikçi hizmet sunumunu zorlaştırır ve toplumsal dönüşümü geciktirir.

Kamu yönetimi, bölgesel kalkınmanın koordinasyon merkezi konumundadır. Planlama süreçlerinde yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör ile etkin iş birliği yapılması, politikaların yerel ihtiyaçlara uygun şekilde uyarlanmasını sağlar. Merkezi yönetim, stratejik yönlendirme ve kaynak sağlama işlevi üstlenirken; yerel yönetimler, uygulamada esneklik ve yerel bilgi avantajını kullanır. Bununla birlikte, feodal değerlerin hâkim olduğu bölgelerde kamu yönetiminin yetki ve kaynaklarını etkili kullanması güçleşebilir. Yerel elitlerin ve güç odaklarının kamu politikalarını kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmesi, kaynakların adil dağılımını engelleyebilir. Bu nedenle, kalkınma politikalarında şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımçılık ilkelerinin güçlü şekilde uygulanması gereklidir.

Feodal değerler, sosyo-ekonomik ilişkilerin geleneksel, hiyerarşik ve merkeziyetçi bir yapı içinde şekillendiği durumları ifade eder. Bu değerler, toplumsal düzeni koruma açısından tarihsel bir işlev görmüş olsa da modern kalkınma hedefleriyle sıklıkla çatışır. Kamu yönetimi açısından feodal değerlerin olumsuz etkileri şu şekilde özetlenebilir:

Demokratik Katılımın Sınırlanması: Karar alma süreçlerinin dar bir elit grup tarafından kontrol edilmesi, halkın yönetime katılımını azaltır.

Ekonomik Rekabetin Engellenmesi: Kaynakların belirli grupların elinde toplanması, serbest girişimi ve inovasyonu sınırlar.

Toplumsal Eşitsizliklerin Pekişmesi: Kadınların ve gençlerin sosyal ve ekonomik yaşama katılımı sınırlanır.

Modern Kamu Politikalarına Direnç: Eğitim, sağlık ve cinsiyet eşitliği gibi reformlara karşı kültürel direnç oluşabilir.

Bu bağlamda, bölgesel kalkınma politikaları hazırlanırken yalnızca ekonomik ve teknik çözümler değil, aynı zamanda toplumsal dönüşümü hedefleyen kültürel stratejiler de geliştirilmelidir. Kamu yönetimi, demokratikleşme, yerel katılım ve sosyal adalet ilkeleriyle feodal değerlerin olumsuz etkilerini azaltacak adımlar atmalıdır.

Sonuç olarak, bölgesel kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme göstergelerinin yükseltilmesiyle sınırlı olmayan; kültürel mirasın korunması, sosyal eşitliğin sağlanması, demokratik yönetim anlayışının yerleştirilmesi ve yerel potansiyelin harekete geçirilmesi gibi çok boyutlu hedefleri kapsayan bütüncül bir süreçtir. Bu nedenle, kalkınma politikalarının başarısı yalnızca ekonomik performansa değil, aynı zamanda sosyal uyuma, kültürel sürekliliğe ve yönetim kapasitesine de bağlıdır. Kamu yönetimi, bu hedeflere ulaşmada planlayıcı, düzenleyici, kolaylaştırıcı ve denetleyici rolleriyle belirleyici bir aktör konumundadır. Etkin kamu yönetimi, stratejik planlama yeteneği ile uzun vadeli vizyon belirler; düzenleyici rolü ile adil ve şeffaf bir çerçeve oluşturur; kolaylaştırıcı rolü ile kamu, özel sektör ve sivil toplum arasındaki iş birliğini teşvik eder; denetleyici rolü ile ise kaynakların etkin kullanımını ve hesap verebilirliği güvence altına alır. Ancak bu sürecin önünde, özellikle sosyo-kültürel dokusu güçlü ancak değişime kapalı bölgelerde, feodal değerler gibi yapısal engeller bulunabilir. Hiyerarşik toplumsal ilişkiler, kapalı karar alma mekanizmaları, belirli aile veya grupların ekonomik ve siyasal kaynaklar üzerindeki tekeli konumu, kalkınma politikalarının eşitlikçi ve kapsayıcı şekilde uygulanmasını zorlaştırır. Bu durum, demokratik katılımın sınırlanmasına, yenilikçi girişimlerin engellenmesine ve sosyal eşitsizliklerin pekişmesine yol

açabilir. Dolayısıyla kamu yönetiminin, yalnızca altyapı yatırımlarına ve ekonomik büyüme hedeflerine odaklanan geleneksel kalkınma anlayışının ötesine geçerek, kültürel dönüşümü de içeren entegre politikalar geliştirmesi gereklidir. Bu kapsamda; yerel halkın katılımını artıracak mekanizmalar, toplumsal eşitliği teşvik eden programlar, gençlerin girişimcilik kapasitelerini geliştirecek destekler ve kültürel mirası çağdaş kalkınma hedefleriyle uyumlu hâle getirecek projeler önceliklendirilmelidir. Ayrıca şeffaflık, hesap verebilirlik ve hukukun üstünlüğü ilkeleri güçlendirilerek, yerel güç odaklarının kamu politikaları üzerindeki olumsuz etkileri azaltılmalıdır. Sürdürülebilir ve kapsayıcı bir bölgesel kalkınma, yalnızca ekonomik değil; kültürel, sosyal ve yönetsel alanlarda da eş zamanlı dönüşüm gerektirir. Kamu yönetimi, bu çok boyutlu hedefleri bütüncül bir strateji içinde birleştirdiğinde hem mevcut yapısal engelleri aşabilir hem de yerel potansiyeli en üst düzeyde harekete geçirerek bölgeler arası adaleti ve toplumsal refahı kalıcı biçimde artırabilir.

REGIONAL DEVELOPMENT AS A KEY TO CULTURAL, ECONOMIC, AND SOCIAL PROGRESS: A PUBLIC ADMINISTRATION PERSPECTIVE

Abstract

Regional development is a multidimensional process aimed at reducing interregional disparities, enhancing quality of life, and ensuring balanced economic growth. From a public administration perspective, it involves the state's roles in planning, coordination, regulation, and resource allocation. Successful policies require cooperation between central and local governments, active participation of local actors, and sensitivity to cultural dynamics. Cultural factors shape both the opportunities and limitations of development. While cultural heritage can drive tourism and creative industries, traditional structures—particularly in regions dominated by feudal values—can restrict innovation, democratic participation, and social equality. Economically, public administration must balance market mechanisms with targeted interventions such as incentives, infrastructure investments, and SME support to prevent deepening inequalities. Feudal systems, where resources and decision-making are concentrated in the hands of a few, hinder competition, fair distribution, and entrepreneurial initiatives. Social development depends on education, healthcare, gender equality, and social cohesion. Yet feudal hierarchies often limit equal representation, especially for women and youth, and resist reforms in education and public services. Public administration must therefore go beyond infrastructure and economic growth to foster cultural transformation, participatory governance, and transparency. By integrating cultural, social, and economic dimensions into inclusive strategies, it can overcome structural barriers, mobilize local potential, and promote sustainable and equitable regional development.

Keywords: Regional development, public administration, cultural heritage, feudal values, participatory governance, sustainable development.

SÜRDÜRÜLEBİLİR EKOLOJİK TOPLUMSAL KALKINMANIN SAĞLANMASINDA KADIN ODAKLI DERNEKLERİN ETKİSİ: ULUSLARARASI SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMADA KADIN DERNEĞİ (USKD) ÖRNEĞİ

Duygu Aksu¹ - Mustafa Gökberk Ertan² - Gamze Bilgen Torun³

Özet

Sürdürülebilir ekolojik kalkınma anlayışı sosyal adaletin, taban demokrasinin, hukukun üstünlüğünün, toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve çevresel korumanın temel amaç edinildiği ekolojist bir yaklaşımdır. Ekolojik toplumsal kalkınmanın sağlanabilmesi ve tabana yayılması için birçok paydaşa sorumluluk atfeden bu yaklaşımın en önemli aktörlerinden birini kadın odaklı sivil toplum örgütleri oluşturmaktadır. Bu önemi ise toplumsal cinsiyet eşitliği vurgusu temelinde kadınların kendi sosyoekonomik gelişimleri için yürüttükleri ekonomik, sosyal ve siyasal faaliyetler oluşturmaktadır. Kadınların hem çevresel hem de siyasal alanlarda etkin bir şekilde yer almasını teşvik eden kadın odaklı dernekler ile toplumsal cinsiyet rollerine ve ekolojiye yönelik farkındalık düzeyi artmakta, kapsayıcı yönetsel anlayışlar gelişmektedir.

Bu araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması, kadınların siyasal yaşama katılımının artırılması ve çevre politikalarının oluşturulmasında kadın odaklı derneklerin üstlendiği rolleri ve bu rollere ilişkin etki düzeylerini incelemektedir. Bu bağlamda, İzmir’de faaliyet gösteren Uluslararası Sürdürülebilir Kalkınmada Kadın Derneği’nin (USKD) örgütsel yapısı, faaliyet alanları, planlamaları ile yerel ve ulusal düzeydeki etkileri analiz edilmektedir.

Araştırmanın veri toplama süreci, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, USKD yönetim kurulu üyeleriyle yapılmış ve katılımcılar, derneğin çeşitli faaliyetlerine aktif olarak katılmış kişiler arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların dernek içerisindeki deneyimlerine, karar alma süreçlerindeki rollerine, çevresel farkındalık yaratma çabalarına ve eşitlik temelli politik yaklaşımlarına dair veriler toplanmıştır.

Ön bulgular, USKD’nin her profildeki kadın bireyleri kapsayıcı biçimde projelerine entegre ederek katılımcı bir model benimsediğini göstermektedir. Dernek, toplumsal cinsiyet eşitliğini temel alan stratejik bir yaklaşımla faaliyetlerini düzenlemekte ve Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’ndan özellikle 5. madde (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) ile 4, 8, 10, 15 ve 17. maddeler çerçevesinde çeşitli projeler geliştirmekte ve yürütmektedir.

Derneğin yönetim kurulu dokuz asil, dokuz yedek üyeden oluşmakla birlikte alınan kararlarda demokratik ve katılımcı bir örgütsel yapının oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Dernek yönetiminde yatay örgütlenme ve katılımcı karar alma mekanizması benimsenmekte; asil veya yedek üye ayrımı yapılmaksızın tüm yönetim kurulu üyeleri eşit söz hakkına sahip olmakta, bu sayede derneğe olan aidiyet güçlendirilmektedir. Dernek, dijital iletişim araçlarını da etkin biçimde kullanarak zaman

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, duygaksu@gmail.com, ORCID:0000-0002-8603-9074.

² Araştırma Görevlisi, Kapadokya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, gokberk.ertan@kapadokya.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9484-4463

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Kapadokya Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, gamzebilgen@hotmail.com, ORCID: 0009-0007-7020-7129.

zaman çevrimiçi oylamalarla üyelerin görüşlerini toplamaktadır. Bu uygulama, karar süreçlerinin daha demokratik, şeffaf ve çok sesli biçimde işlenmesini sağlamaktadır.

Dernek üyeleri toplumsal cinsiyet eşitliğine sadece söylemde değil, uygulamada da önem vererek, dernek içi ve diğer sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde yürütülen çalışmalara aktif olarak katılmaktadır. Dernek çatısı altındaki üyeler ile birlikte özellikle ihtiyaç sahibi olduğu belirlenen her kadın yürütülen projelerde doğrudan aktif görevler üstlenmekte, bu sayede sosyal ağları genişlemekte, politika üreticisi olmakta ve iş hayatında yönetici konumuna erişmektedir. Dernek tarafından gerçekleştirilen yüz yüze ve çevrimiçi eğitim faaliyetleri ile geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine meydan okuyan kadın sayısı artmakta ve ataerkil toplum yapısına karşı direnç geliştirilmektedir. Özellikle rol model kadınlar ile ihtiyaç sahibi kadınların dernek sempozyumlarında bir araya getirilerek toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı bilgilendirme yapılması ile farkındalık düzeyi arttırılmaya çalışılmaktadır. Dernek tarafından verilen finansal okuryazarlık, girişimcilik, ilk yardım, dijital medya kullanımı ve psikososyal destek gibi alanlarda hem yüz yüze hem dijital platformlar üzerinden eğitimler düzenlenmekte, bu eğitimler ile dezavantajlı koşullarda yetişen genç kadınlara ilham verilmektedir.

Derneğin iş birlikleri ise çeşitlilik oluşturmakta özellikle alınan akademik danışmanlık destekleri öne çıkmaktadır. Kentteki birçok üniversite ile ortak yürütülen projeler aracılığıyla kadın mülteciler, kırsal kesim ve engelli kadınlara psikososyal destek ve girişimcilik odaklı programlar sunulmaktadır. Dernek, bu iş birlikleri sayesinde ihtiyaç sahibi kadınlara doğrudan ulaşmakta ve uluslararası etkileşimlere açık yapısıyla yerel ve küresel düzeyde etkili olmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca dernek tarafından mültecilerin barınma koşullarını iyileştirmeye yönelik uluslararası bir iş birliği planı hazırlanmakta, iş birliği yapılacak diğer paydaşlar titizlikle araştırılmakta ve toplumun beklentilerinin karşılanması konusunda hassasiyet gözetilmektedir. Görüşmelerde, kadınların doğaları gereği üretken, birleştirici ve dönüştürücü roller üstlendiği ortak bir şekilde vurgulanmış; bu potansiyelin ortaya çıkması için fırsatlara erişimin artırılması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda, her düzeyde kadının siyasal, ekonomik ve toplumsal yaşamda daha görünür ve etkili olmalarını sağlayacak ağlar, iş birlikleri ve platformların geliştirilmesi gerekliliğinin altı çizilmiştir.

Görüşmeler çerçevesinde dernek tarafından iklim değişikliği ile mücadele kapsamında kadınların gönüllü katılımına dayalı bir orman dikim projesi olduğu ve bu projenin uzun vadede yüzlerce kadını kapsayacağı ifade edilmiştir. Derneğin çevrenin korunması alanında bir diğer önemli faaliyeti ise selluka çiçeği yetiştiriciliğidir. Nesli tükenmekte olan bu çiçek türü İzmir'in farklı bölgelerinde yeniden dikilmekte ve yaygınlık kazanmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma kadın odaklı derneklerin sürdürülebilir ekolojik ve toplumsal kalkınmadaki çok yönlü rollerini ortaya koymakta; USKD örneği üzerinden kadınların siyasal katılımını artırdığını, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin önemini ve çevresel sorumluluk çalışmalarının toplumsal faydalarını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Kadın Odaklı Dernekler, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Amaçlar İçin Ortaklık, Ekoloji

THE IMPACT OF WOMEN-FOCUSED ASSOCIATIONS ON ACHIEVING SUSTAINABLE ECOLOGICAL SOCIAL DEVELOPMENT: THE CASE OF THE INTERNATIONAL ASSOCIATION FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT (USKD)

Abstract

The concept of sustainable ecological development is an ecologist approach that aims to achieve social justice, grassroots democracy, the rule of law, gender equality, and environmental protection. Women's civil society organizations are among the most important actors in this approach, which assigns responsibility to many stakeholders in order to ensure and spread ecological social development. This importance is based on the emphasis on gender equality and the economic, social, and political activities that women carry out for their own socio-economic development. Women-focused associations that encourage women to participate effectively in both environmental and political areas are increasing awareness of gender roles and ecology, and inclusive administrative approaches are developing.

This research examines the roles of women-focused associations in achieving gender equality, increasing women's participation in political life, and shaping environmental policies, as well as the impact of these roles. In this context, the organizational structure, areas of activity, plans, and local and national impacts of the International Women's Association for Sustainable Development (USKD), which operates in Izmir, are analyzed.

The data collection process of the study was conducted through semi-structured in-depth interviews. The interviews were conducted with members of the USKD board of directors, and participants were selected through purposive sampling from among individuals who had actively participated in various activities of the association. During the interviews, data was collected on participants' experiences within the association, their roles in decision-making processes, their efforts to raise environmental awareness, and their equality-based policy approaches.

Keywords: Women-Focused Associations, Gender Equality, Partnership for Goals, Ecology

YEREL KALKINMA YAKLAŞIMLARINDA FELSEFİ BİR TEMELLENDİRME: YAPABİLİRLİKLER YAKLAŞIMI

Ebru Güven¹

Özet

Bu bildirinin amacı, yerel kalkınma tartışmalarında, yapabilirlikler yaklaşımı (*capability approach*) aracılığıyla felsefi bir temellendirme önerisinde bulunmaktır. Zira kalkınma tartışmalarında özellikle insan unsurunun göz ardı edilmesi bu tartışmalardaki önemli bir eksikliklerdir. Bu amaç doğrultusunda gerçekleştirdiğimiz çalışmada kullanılan yöntemler: öncelikle, birincil ve ikincil kaynakları analitik ve sentetik bir felsefi argümantasyona tabi tutmak; daha sonra bu yaklaşımın yerel kalkınmada sunduğu teorik görüşleri tespit ederek, bu görüşlerin uygulama alanlarında nasıl pratik edilebileceğini tartışmaktır.

Yapabilirlikler yaklaşımı yirminci yüzyılın sonlarında ortaya çıkan ve günümüzde felsefi, hukuki, ekonomik pek çok disiplinde önemli argümanlar geliştiren, iyi insanca yaşam (*good human life*), insani iyi-oluş (*human wellbeing*), insani yapabilirlikler (*human capabilities*), insani işlevsellik (*human function*), insan onuru (*human dignity*), özgürlük olarak kalkınma (*development as freedom*), insani gelişme/kalkınma (*human development*), kalkınma etiği (*development ethics*) gibi kavramları esas alarak bir insani gelişme yaklaşımı (*human development approach*) sunmaktadır.

Yapabilirlikler yaklaşımı insani gelişmeyi, bir toplumdaki insani iyi oluş olarak tanımlamaktadır ve iyi oluşun tüm bireyler için olanaklı olmasını gerekli gören normatif bir teoridir. İnsani iyi oluş her bireyin özgürlüklere ve yapabilirliklere sahip olması ve bu özgürlükleri işlevselleştirebilmesi durumudur. Böylece her bir kişinin kendi iyi anlayışlarına uygun, değerli yaşamlara ulaşmaları mümkün olur. Böyle toplumlarda kalkınmanın merkezinde de insan yer alır. Hintli filozof ve ekonomist Amartya Sen ve Amerikalı filozof Martha Nussbaum tarafından geliştirilen bu felsefe, her bir insanın; yapabilirlikleri olan bir varlık olarak anlaşılmasına, bu yapabilirliklerin gerçekleştirilmesine ve bunun için de ihtiyaç duyulan koşulların oluşturulmasının önemine dikkat çekmektedirler.

Sen yapabilirlikleri, özgürlükler ve bu özgürlüklerin geliştirilmesi olarak tanımlar; Nussbaum on temel yapabilirlikten (yaşam, sağlık, bedensel bütünlük, düşünce, duygular, pratik akıl, toplumsal bağlar, diğer türlerle ilişki, oyun, çevresel ve maddi denetim) oluşan bir merkezi yapabilirlikler listesi sunar. Sağlık, eğitim, bedensel bütünlük, toplumsal katılım, ekonomik-politik-toplumsal özgürlük alanlarının genişletilmesi toplumların kendi yeterliliklerine göre kendi kalkınma süreçlerinin oluşturulmasında temel konulardır. Açlık, yoksulluk, eğitim, sağlık hizmetleri ve politik özgürlüklerden yoksun olmak en büyük toplumsal problemlerdir. Her iki filozof, özgürlüklerin geliştirilmesi vasıtasıyla açlık, yoksulluk, eğitim, sağlık, ekonomik ve politik katılım engelliliklerinin ortadan kalkacağını öne sürmektedir. Yaklaşımının temel soruları ise: “Her bir insan gerçekte ne yapabilir ve olabilir? Onlar için hangi gerçek fırsatlar mevcut?” şeklinde formüle edilir.

Yaklaşımın sunduğu özgürlük olarak kalkınma ya da insani kalkınma düşüncesi, klasik kalkınma teorilerini eleştirerek hem yerel hem genel kalkınma teorilerine önemli bir alternatif sunmaktadır.

¹ Doktor Öğretim Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Felsefe Bölümü, e-mail: ebruguen@artvin.edu.tr , ORCID:0000-0002-5812-401X.

GSYİH, faydacılık, mükemmeliyetçilik gibi klasik kalkınma teorileri kalkınmanın amacını gelirin ve refahın yükseltilmesi olarak görür ve kalkınma düzeyini toplumun genel ortalamasına bakarak belirlemeye çalışır. Bu nedenle de bu teoriler, toplumun bazı kesimlerini göz ardı eder. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, engelliler, azınlık grupları gibi kalkınmaya katılamayan ya da katıldığı hâlde dışarıda tutulan ve kalkınmadan pay almayan bu kesimler gelişmeden mahrum bırakılırlar. Bu yüzden klasik kalkınma modellerinde, bir toplumsal adalet problemi ortaya çıkar. Yapabilirlikler yaklaşımı toplumsal adaleti, her bir bireyin kapasitelerini, özgürlüklerini, yapabilirliklerini işlevselleştirdiği bir toplumsal düzen olarak tanımlar. Toplumsal kalkınma ve toplumsal adalet eşgüdümlü olarak gerçekleşmelidir. Yapabilirliklerin işlevselleştirilmesi, kalkınma faaliyetlerinde ve adaletin sağlanmasında bir ilke ve ölçüt olarak sunulur.

Yapabilirlikler yaklaşımı, ulusal ve uluslararası düzeyde kalkınmada önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin UN, UNDP, WB, WHO gibi uluslararası örgütler ve ülkelerin kendileri kalkınma planlamalarında bu yaklaşımdan güçlü bir şekilde esinlenmekte ve bu yaklaşımdan hareketle geliştirdikleri insani gelişmişlik indeksleri ile kalkınma çalışmalarında önemli bilgiler elde etmektedirler. Çalışmamızın argümanı ise yaklaşımın yerel kalkınma çalışmalarında da önemli bir teori oluşturduğu yönündedir. Bu argüman doğrultusunda elde ettiğimiz sonuçlar ve öneriler şu şekildedir:

Yerel kalkınmanın en büyük avantajı, yerel kalkınma uygulayıcılarının, yerel toplumun tüm kesimlerine çok daha etkili bir şekilde ulaşma kolaylığına sahip olmasıdır. Kalkınma, yerel toplumun tüm kesimlerine ulaşacak şekilde düzenlendiğinde, kalkınma süreçleri etkili ve hızlı sonuçlar verir; bu da başka kalkınma faaliyetlerinin geliştirilmesini kolaylaştırır, kalkınmanın çok yönlü olmasını sağlar. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, yoksullar, engelliler, azınlık grupları gibi geleneksel kalkınma yaklaşımlarında dikkate alınmayan dezavantajlı kesimlerin kalkınma hedeflerine dâhil edilmesi yerel toplumda insani yeşermeyi/gelişmeyi (*human flourishing*) sağlayacaktır. Bu nedenle yapabilirlikler yaklaşımı; yerel kalkınmanın alt yapı, gelir düzeyi, iş imkânlarının geliştirilmesi ile aynı önemde eğitim, sağlık, kültür gibi olanakların genişletilmesine, ama asıl önemlisi her bir bireyin bu olanakları gerçekleştirebilir olmasına odaklanmalıdır.

Her bir birey ve özellikle dezavantajlıların özgürlüklere sahip olması, demokratik süreçlere ulaşabilme, toplumsal katılıma dâhil olma merkezi konulardır. Herkes için özgürlüklerin genişletildiği, insanların onurlu yaşamlar sürebildiği toplumlar, insani kalkınma açısından daha yetkindir. Herkesin ekonomik, politik, sosyal açıdan güçlü olduğu, katılımın sağlandığı, insani yapabilirliklerin mümkün olduğu yerel toplumlar insanca iyi yaşam açısından güçlü toplumlardır. Zengin, özgür, mutlu, onurlu, kendini gerçekleştirebilen, kendi iradesiyle kendi değerli ve iyi anlayışlarını geliştirip demokratik süreçlerde yer alabilen, ekonomik, politik, toplumsal yapabilirliği olan, kapasitelerini gerçekleştirebilen bireylerden oluşan toplumlar, yerel imkânlarını kendisine göre dönüştürerek, insani yeşermeye izin veren bir kalkınmayı sağlayabilirler. Bu, aynı zamanda, kendi yerel imkânlarını evrensel olana katarak evrensel olanı zenginleştirebilen güçlü toplumların yaratılmasını sağlar.

Yapabilirlikler yaklaşımı ile yerel kalkınma modelleri geliştiren yerel toplumlar, toplumsal adaletin sağlanmasında, sosyoekonomik eşitsizliklerinin ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin giderilmesinde, demokratik ve çoğulcu katılım süreçlerinin oluşturulmasında önemli ve gözle görülür büyüklükte iyileşmeler sağlar. Özgürlüklerin gerçekleştirilmesi için meşru, etik, hukuki, sosyoekonomik, pratik zeminler kalkınmada ortaya çıkabilecek olumsuzlukları azaltılır, olumlu sonuçları çoğaltır. Yapılan araştırmalar, kapasitelerini gerçekleştirebilen bireylerin problem

çözmede, iyi ilişkiler kurmada, bireysel ve toplumsal katılımı daha başarılı olduklarını göstermektedir. Okuma yazma kapasitesini yapabilir kılmış bir kadın; sosyoekonomik yapabilirliği olan bir ailenin çocuğu, değerli bağlar kurabilmiş mahallelerin varlığı; çalışma olanaklarına sahip olan bir çalışma adayı; bir yaşamın tecrübelerini gelecek nesile aktarabilen bir yaşlı; eğitim, sağlık, bilgi, oyun gibi özgürlüklerini gerçekleştirebilen bir genç yerel kalkınmayı ya da gelişmeyi çoğaltır.

Yapabilirliklerin bireyler tarafından işlevselleştirilebilmesi için yakın-yerel çevrede eğitim ortamları, sağlık çalışmaları, temiz çevre, insani ilişkilerin kurulabileceği, kültürel etkinliklerin gerçekleştirilebileceği zengin içerikli kamusal alanlar öncelikli uygulama alanları olmalıdır. Kalkınma hedefleri, yerel toplumun hem yöneticileri hem sivil toplum örgütleri hem de halkın bilinçli ve bilgili katılımıyla mümkün ve istenilir hâle dönüştürülmelidir. Güçlü yerel toplumlar, toplumun genelinin kalkınmasında ve gelişmesinde de en önemli kaynaklardan biridir. Böylece birbiri için iş birliğine hazır, hoşgörülü, kendine ve başkalarına saygı duyabilen, yaratıcı ve her yönden zengin bireylerin kurduğu bir toplumun yapılandırılması ve devam ettirilmesi mümkün olabilir.

Anahtar Kavramlar: Yapabilirlikler Yaklaşımı, İnsani Gelişme, Yerel Kalkınma, Toplum ve Siyaset Felsefesi.

A PHILOSOPHICAL FOUNDATION IN LOCAL DEVELOPMENT APPROACHES: THE CAPABILITIES APPROACH

Abstract

The purpose of this paper is to propose a philosophical foundation for local development discussions through the capabilities approach. The capabilities approach offers a *human development approach* based on concepts *good human life, human well-being, human capabilities, human function, human dignity, human flourishing, development as freedom, and development ethics*. This philosophical approach, developed by Amartya Sen and Martha Nussbaum, focuses on these questions: What are people actually able to do and to be? What real opportunities are available to them? Therefore, each individual should be able to functioning their capacities for their own valued lives.

The capability approach holds a significant place in development at both national and international levels. It will also provide a theoretical basis for local development studies. A major advantage of local development is that local development practitioners have the ability to reach all segments of the local community much more effectively. When development is structured to reach all segments of society, local development processes achieve effective and rapid results. Including disadvantaged groups such as women, children, the elderly, the poor, the disabled, and minority groups, who are not taken into account in traditional development approaches, in development goals will make local development more desirable and more humane. Therefore, the capabilities approach recommends that local development focus on expanding opportunities such as education, health, and culture, as well as improving infrastructure, income levels, and job opportunities.

Keywords: Capabilities Approach, Human Development, Local Development, Social and Political Philosophy.

MÜDAHALECI DEVLET ANLAYIŞINDA LİBERAL YAKLAŞIM

Eda Akgül Arslan² - Cihan Arslan³

Özet

Sosyal devlet kavramı, modern siyaset bilimi ve kamu yönetimi içerisinde önemli bir yer edinmiş olup, temel olarak vatandaşların refah seviyesini artırmaya yönelik devlet müdahalelerini içermektedir. Bu anlayış, özellikle Sanayi Devrimi sonrasında işçilerin ağır şartlarda düşük ücretlerle çalıştırılmaları, haklarının korunmaması ve sosyal adaletsizliklerin derinleşmesi sonucunda gündeme gelmiştir. Sanayi Devrimi'nin yarattığı ekonomik ve toplumsal dönüşümler, bireyler üzerinde büyük baskılar oluşturmuş, işçi sınıfı devrimci hareketlere yönelmiş ve devletin bu olumsuzluklara kayıtsız kalması imkânsız hâle gelmiştir. Böylece devlet, ekonomik ve sosyal hayatın düzenlenmesinde daha etkin bir aktör hâline gelmeye başlamıştır. Özellikle 1929 Büyük Buhranı, devletin sadece güvenlik ve adalet işlevleriyle sınırlı kalamayacağını, aynı zamanda ekonomik istikrarın sağlanması ve toplumsal refahın korunmasında da önemli görevler üstlenmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Krizin ardından devlet, toplumun farklı kesimlerinin ihtiyaçlarını gözeterek, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmaya çalışan ve vatandaşların yaşam kalitesini yükseltmeyi hedefleyen politikalar uygulamaya yönelmiştir. Böylelikle “Sosyal Devlet” kavramı, klasik devlet anlayışının ötesine geçerek müdahaleci ve koruyucu bir model olarak öne çıkmıştır. Ancak Sosyal Devlet anlayışı, her düşünce akımı tarafından olumlu karşılanmamıştır. Özellikle Liberalizm, devletin görevlerinin sınırlandırılması gerektiğini savunan ve bireysel özgürlükleri merkeze alan bir yaklaşım olduğundan, Sosyal Devlet uygulamalarına eleştirel bakmaktadır. Liberal düşünceye göre devletin temel görevi, vatandaşların bireysel hak ve özgürlüklerini güvence altına almak, adalet ve güvenliği sağlamakla sınırlıdır. Bunun dışında ekonomik ve sosyal alanlarda yapılacak her türlü müdahale, bireylerin özgürlüklerini kısıtlamak anlamına gelmektedir. Bu sebeple Liberaller, Sosyal Devlet politikalarının bireysel haklara zarar verdiğini, özgürlükleri sınırlandırdığını ve uzun vadede daha büyük sorunlara yol açtığını düşünmektedir.

Klasik Liberalizm'in önemli temsilcilerinden Adam Smith, devletin yalnızca üç temel işleve sahip olması gerektiğini belirtmiştir: savunma, adaletin sağlanması ve kamu hizmetlerinin devamlılığı. Smith'e göre devletin bu alanlar dışındaki müdahaleleri, serbest piyasa mekanizmasını bozacak ve bireysel özgürlükleri kısıtlayacaktır. Sosyal Devlet politikaları ise doğrudan bu sınırları aşmaktadır. Bir başka önemli Liberal düşünür Hayek, Sosyal Devlet anlayışını mantıksız bulmuş, devletin yalnızca gerçekten zor durumda olanlara yardım etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre devletin piyasaya müdahalesi adaletsiz sonuçlara yol açmakta, ekonomik düzenin doğal işleyişini bozarak toplumda daha büyük sorunlara sebep olmaktadır. Hayek'in yaklaşımında devletin aşırı müdahaleci tavrı, bireylerin özgür iradelerini zedeleyen bir faktör olarak görülmektedir. Milton Friedman da Sosyal Devlet uygulamalarına sert eleştiriler yöneltmiştir. Friedman'a göre sosyal yardımların ve devlet desteklerinin asıl yararlanıcıları toplumun alt kesimleri değil, üst sınıflardır. Bu nedenle sosyal devlet politikaları, görünürde alt sınıfları korumayı amaçlasa da gerçekte ekonomik gücü elinde bulunduran kesimlere fayda sağlamaktadır. Bu durum, sosyal devletin adalet ve eşitlik iddiasını zayıflatmakta, toplumsal tabakalar arasındaki uçurumu azaltmak yerine derinleştirmektedir. Bununla birlikte Liberal düşünce içerisinde farklı tonlamalar da mevcuttur.

² Kafkas Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, eda-akgul@wihdowslive.com

³ Yönetim Bilimleri Bilim Uzmanı, cihan-arslan@hotmail.com

Örneğin Sosyal Liberal görüş, devletin üretim süreçlerine doğrudan müdahale etmemesi gerektiğini savunmakla birlikte, belirli durumlarda merkezîyetçilikten uzak müdahaleleri meşru görmektedir. Bu yaklaşım, kapitalizmi tamamen reddetmez ancak kapitalizmin eksik yönlerinin düzeltilmesi gerektiğini kabul eder. Sosyal Liberal düşünürlerden John Rawls, yeniden dağıtım ilkesine önem vermiş, devletin refah seviyesi düşük olan vatandaşların durumunu iyileştirmek için politikalar geliştirmesi gerektiğini belirtmiştir. Rawls'un adalet teorisi, fırsat eşitliği ve en dezavantajlı grupların gözetilmesi üzerine kuruludur. Bu bağlamda, Sosyal Liberalizm klasik Liberalizme göre Sosyal Devlet uygulamalarına daha ılımlı yaklaşmaktadır. Bir diğer görüş ise Libertaryen yaklaşımdır. Libertaryen düşünce, öz sahiplik ve saldırmazlık ilkelerine dayanmaktadır. Bu görüşün temsilcilerinden Robert Nozick, mülkiyet hakkının kutsallığını savunmuş ve bu hakkın devlet tarafından sınırlanamayacağını dile getirmiştir. Ona göre Sosyal Devlet, bireylerin özgür iradelerine ve mülkiyet haklarına müdahale eden bir mekanizma olup, özgürlüğü kısıtlayan bir araçtır. Aynı şekilde Ayn Rand da kapitalizmi savunarak devlet müdahalelerini reddetmiştir. Bu düşünürlere göre Sosyal Devlet, bireylerin kendi çıkarlarını gerçekleştirmesini engelleyerek toplumda özgürlük kaybına yol açmaktadır. Liberalizmin farklı kolları arasında çeşitli yorumlar olsa da ortak nokta, Sosyal Devlet uygulamalarının bireysel özgürlükler üzerinde olumsuz etkiler yarattığı ve devletin görev alanını aşırı derecede genişlettiği düşüncesidir. Liberal bakış açısına göre devlet, bireylerin hayatlarını düzenleyen bir güç değil, yalnızca temel haklarını güvence altına alan bir kurum olmalıdır. Bu nedenle Sosyal Devletin uzun vadede toplumsal yapıda yeni sorunlar ortaya çıkaracağı, bireysel girişimlerin önünü keseceği ve ekonomik dinamizmi zayıflatacağı savunulmaktadır. Sosyal Devlet ve Liberalizm arasındaki bu çatışma, aslında devletin rolü konusunda farklı felsefi bakış açıları yansıtmaktadır. Sosyal Devlet, eşitsizlikleri azaltmayı ve toplumsal refahı yükseltmeyi amaçlarken; Liberalizm, bireysel özgürlüğün devlet müdahalesiyle sınırlanmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada, iki yaklaşımın çeliştiği alanlar kadar, belirli ölçülerde kesişen yönleri de vardır. Örneğin Sosyal Liberalizm'in belirli sosyal politikaları kabul etmesi, mutlak devlet karşıtlığı yerine daha dengeli bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Sosyal Devlet anlayışı vatandaşların refahını korumayı amaçlayan müdahaleci bir yaklaşım olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. Ancak bu yaklaşım, Liberal düşünürler tarafından bireysel özgürlüklere tehdit olarak görülmüş ve farklı yönlerden eleştirilmiştir. Kimi liberaller devletin sadece temel hakları korumakla yükümlü olduğunu savunurken, kimileri sosyal yardımların adaletsizliğe yol açtığını ve güçlü kesimlerin çıkarlarına hizmet ettiğini dile getirmiştir. Sosyal Liberalizm ve Libertaryenizm gibi farklı yaklaşımlar ise bu tartışmaya çeşitlilik katmıştır. Tüm bu değerlendirmeler, devletin rolü, bireysel özgürlüklerin korunması ve toplumsal refahın sağlanması arasındaki hassas dengenin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Çalışmada kullanılan tarihsel, betimsel ve ikincil veri analizi yöntemleri, Sosyal Devlet ile Liberalizm arasındaki bu ilişkilerin kapsamlı bir biçimde anlaşılmasını sağlamaktadır. Literatüre katkı açısından bakıldığında, bu tartışma yalnızca teorik düzeyde değil, aynı zamanda günümüz toplumlarının karşı karşıya olduğu ekonomik ve sosyal sorunlara çözüm arayışları açısından da önem arz etmektedir. Liberalizmin Sosyal Devlet eleştirileri, devletin sınırlarının nerede başlaması ve nerede bitmesi gerektiğine dair hâlen geçerliliğini koruyan temel sorulara ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Devlet, Müdahaleci Devlet, Liberalizm, Özgürlük, Bireycilik

LIBERAL APPROACH IN THE UNDERSTANDING OF THE INTERVENTIONARY STATE

Abstract

The concept of the Social State is a state understanding that wants to increase the welfare level of its citizens and whose interventionist aspect predominates. The understanding of the Social State emerged after the industrial revolution and the economic crises. After the Industrial Revolution, the workforce became cheaper and the workers were employed under harsh conditions. As a result of the workers' revolutions, the state intervened in this situation. In the 1929 economic crisis, the state was viewed as a savior. Thus, the state has been assigned different duties in economic and social fields. The interventionism of the state was tried to be increased. Welfare State practices have been criticized by thinkers who enjoy liberal ideas. Liberals opposed the restriction of individual rights. They thought that Social State practices restricted individual freedoms and harmed individual freedoms. The study is important because it reveals the problems of the Social State within the scope of the Liberal view. It sheds light on the studies to be carried out to identify these problems. Historical, descriptive and secondary data analysis methods were used in the study. According to the liberal view, the problems of the social state are explained.

Keywords: Welfare State, Interventionist State, Liberalism, Freedom, Individual.

TR42 BÖLGESİNDE DÜZCE VE BOLU BELEDİYELERİNDE KATILIMCI AÇIK VE YEŞİL ALAN POLİTİKALARININ BÖLGESEL KALKINMA AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Eda Kaya¹ - Ayşe Nazıkar Karahan²

Özet

Günümüzde yaşanan sosyo-ekonomik dönüşümler, bireylerin kentlerde yaşama isteğini artırmakta ve bu durum kent nüfuslarında ciddi artışlara yol açmaktadır. Kent nüfuslarındaki bu artış, beraberinde birçok kentsel sorunu da gündeme getirmekte, özellikle açık ve yeşil alanların yetersizliği dikkat çekici bir sorun hâline gelmektedir. Sanayi Devrimi sonrasında ortaya çıkan küresel ekonomik düzen, şehirleşmenin hızla artmasına neden olmuş; bu süreçte doğal alanların korunması ve kent yaşam kalitesinin artırılması gibi unsurlar, kent planlamasının önemli bileşenleri arasına girmiştir. Günümüzde ülkeler, küresel rekabet ortamında öne çıkabilmek adına sosyal, ekonomik ve çevresel alanlarda bütüncül kalkınma politikaları geliştirme zorunluluğu içerisinde. Bu doğrultuda, merkezîyetçi kalkınma anlayışı yerini bölgesel kalkınma yaklaşımlarına bırakmış ve özellikle yerinden yönetim ilkesi çerçevesinde planlama süreçleri ön plana çıkmıştır. Türkiye’de de bu dönüşüme paralel olarak, bölgesel kalkınmayı desteklemek amacıyla Kalkınma Ajansları kurulmuş; yerel dinamiklere dayalı kalkınma politikalarının geliştirilmesi hedeflenmiştir. Kalkınma Ajansları’nın temel amacı; kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliğini güçlendirmek, kaynakların etkin ve yerinde kullanımını sağlamak, bölgesel ve yerel düzeyde kalkınmayı teşvik etmek ve bu sayede bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmaktır. Ajanslar, aynı zamanda ulusal kalkınma planlarıyla uyumlu biçimde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik edici stratejiler geliştirmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’de kurulu 26 Kalkınma Ajansı’ndan biri olan Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA), TR42 Düzey 2 Bölgesi olarak adlandırılan Bolu, Düzce, Sakarya, Kocaeli ve Yalova illerini kapsamaktadır. Bölgedeki ekonomik potansiyelin değerlendirilmesi, yaşam kalitesinin artırılması ve çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması açısından MARKA’nın faaliyetleri ve stratejik yönelimi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de kalkınma ajanslarının tarihsel gelişimini ve işlevsel yapısını genel hatlarıyla ortaya koymak; özelde ise Doğu Marmara Kalkınma Ajansı’nın (MARKA) bölgesel kalkınma sürecindeki rolünü, yerel yönetimlerin stratejik planları üzerinden açık ve yeşil alan politikaları bağlamında değerlendirmektir. Bu kapsamda çalışma, TR42 Doğu Marmara Bölgesi’nde yer alan Düzce ve Bolu belediyelerinin açık ve yeşil alan yönetimine ilişkin politika ve uygulamalarını, katılımcılık perspektifi çerçevesinde ele almakta ve bu politikaların bölgesel kalkınma performansına olan etkilerini karşılaştırmalı bir analiz ile incelemektedir. Araştırmada, kalkınma ajanslarının Türkiye’de ortaya çıkış süreci, yasal dayanakları ve fonksiyonel yapıları incelenerek, MARKA’nın bölgesel kalkınma politikalarındaki yeri açıklanmıştır. Daha sonra Düzce ve Bolu belediyelerinin stratejik planları, faaliyet raporları ve ilgili resmî belgeleri nitel içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Analiz sürecinde, katılımcı mekanizmaların varlığı ve niteliği, açık ve yeşil alan hedeflerinin kapsamı, uygulama araçları ve bölgesel kalkınma göstergeleri temel kriterler olarak belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, her iki belediyenin açık ve yeşil alan yönetiminde farklı önceliklere sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bolu Belediyesi, daha yüksek

¹ Dr., Düzce Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Doktora Mezun, edakaya.8100@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4539-1685.

² YL Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, aysekarahann5@gmail.com, ORCID ID: 0009-0000-8693-3669

düzyde katılımçılık mekanizmaları kullanarak koruma ve sürdürülebilirlik odaklı projelere ağırlık verirken; Düzce Belediyesi, yeni açık ve yeşil alan kazanımına odaklanan, ancak katılımçılık araçlarını daha sınırlı kullanan bir yaklaşım sergilemektedir. Bulgular ayrıca, katılımçılık düzeyi ile bölgesel kalkınma performansı arasında anlamlı ve olumlu bir ilişki bulunduğunu göstermektedir. Bu çalışma, yerel düzeyde sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada katılımçı planlama anlayışının kritik önemini vurgulamakta; bölgesel kalkınma ajansları ile yerel yönetimler arasındaki iş birliğinin, çevresel, sosyal ve ekonomik kalkınma hedeflerinin bütüncül bir şekilde gerçekleştirilmesinde stratejik bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelime: Açık ve Yeşil Alan, Bolu Belediyesi, Düzce Belediyesi, Katılımçılık, Bölgesel Kalkınma, Karşılaştırmalı Analiz, TR42 Bölgesi.

COMPARISON OF PARTICIPATORY OPEN AND GREEN SPACE POLICIES IN THE MUNICIPALITIES OF DÜZCE AND BOLU IN THE TR42 REGION IN TERMS OF REGIONAL DEVELOPMENT

Abstract

Today's socio-economic transformations are increasing individuals' desire to live in cities, leading to significant increases in urban populations. This increase in urban populations brings with it many urban problems, particularly the lack of open and green spaces, which has become a notable issue. The global economic order that emerged after the Industrial Revolution led to rapid urbanisation; during this process, elements such as the protection of natural areas and the improvement of urban quality of life became important components of urban planning. Today, countries are compelled to develop comprehensive development policies in social, economic and environmental areas in order to stand out in the global competitive environment. In this context, the centralised approach to development has given way to regional development approaches, and planning processes have come to the fore, particularly within the framework of the principle of local governance. In parallel with this transformation in Turkey, Development Agencies have been established to support regional development, with the aim of developing development policies based on local dynamics. The primary objective of Development Agencies is to strengthen cooperation between the public sector, private sector, and civil society organisations, ensure the effective and appropriate use of resources, promote regional and local development, and thereby reduce disparities in development between regions. The agencies are also developing strategies to promote sustainable development in line with national development plans. In this context, the Eastern Marmara Development Agency (MARKA), one of the 26 development agencies established in Turkey, covers the provinces of Bolu, Düzce, Sakarya, Kocaeli and Yalova, referred to as the TR42 Level 2 Region. MARKA's activities and strategic orientation are of great importance in terms of evaluating the economic potential of the region, improving the quality of life, and ensuring environmental sustainability. The primary objective of this study is to outline the historical development and functional structure of development agencies in Turkey; specifically, to evaluate the role of the Eastern Marmara Development Agency (MARKA) in the regional development process through the strategic plans of local governments in the context of open and green space policies. Within this scope, the study examines the policies and practices of the municipalities of Düzce and Bolu, located in the TR42 Eastern Marmara Region, regarding the management of open and green spaces from a participatory perspective and analyses the impact of these policies on regional development performance through a comparative analysis. The study examines the emergence process, legal basis, and functional structures of development agencies in Turkey, explaining MARKA's role in regional development policies. Subsequently, the strategic plans, activity reports, and relevant official documents of the municipalities of Düzce and Bolu were evaluated using qualitative content analysis methods. During the analysis process, the existence and quality of participatory mechanisms, the scope of open and green space targets, implementation tools, and regional development indicators were identified as key criteria. The findings revealed that the two municipalities have different priorities in open and green space management. While Bolu Municipality focuses on protection and sustainability-oriented projects using higher-level participatory mechanisms, Düzce Municipality adopts an approach that focuses on gaining new open and green spaces but uses participatory tools more limitedly. The findings also show that there is a meaningful and positive relationship between

the level of participation and regional development performance. This study highlights the critical importance of participatory planning in achieving sustainable development goals at the local level and reveals that cooperation between regional development agencies and local governments plays a strategic role in the comprehensive achievement of environmental, social, and economic development goals.

Keywords: Open and Green Space, Bolu Municipality, Düzce Municipality, Participation, Regional Development, Comparative Analysis, TR42 Region.

YEREL KALKINMA VE KÜLTÜREL MİRAS İLİŞKİSİ: TİRE GELENEKSEL MESLEKLER ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Elif Yücebaş¹ - Sultan Kavili Arap²

Özet

Yerel kalkınma, günümüzde sürdürülebilir kalkınma anlayışı çerçevesinde şekillenen, yerelin kaynaklarını gelecek kuşaklara aktarmaya yönelik politika üreten, uygulayan; çevre, insan, doğa ve üretim arasında denge kurmaya odaklanılan bir süreçtir. Bu yaklaşımın temelinde yerele özgü kaynakların değerlendirilmesi ve kendi üretim sistemini oluşturabilmesi yer almaktadır. Yerel ekonominin canlandırılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında öncelikle sorumluluk yüklenen kurumsal yapı yerel yönetimlerdir. Yerel ve ortak ihtiyaçların karşılanmasında, ekonomik, çevresel, sosyal açıdan gelişmeye yönelik görevlerin ilgili mevzuatta tanımlandığı yerel yönetimlerden beklenen, kentin ve çevresinin özelliklerini, ekonomik kaynaklarını, ihtiyaçlarını tespit etmesi ve buna uygun strateji oluşturabilmesidir. Örneğin Belediye Kanunu'nda kültürel değerlerin korunması, ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi, çevrenin korunması konuları belediyeler açısından yerel kalkınmaya temel oluşturan görevler arasında yer almaktadır.

Yerel kalkınmanın unsurlarından biri yerel kaynakların değerlendirilmesi ve üretimde katma değer yaratarak halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesidir. Kente özgü üretim biçimlerinin devamlılığını sağlamak ve özgünlüğünü korumak kültürel mirasın sürdürülebilirliğini sağlarken yerel kalkınmaya da temel oluşturmaktadır. Küreselleşme sürecinde her geçen gün artan ve sertleşen rekabet ortamının yarattığı sorunlarla karşı karşıya kalan kentler zamanla yerel özgünlüklerin farkına varmaya başlamış, kentin kimliği ve kültürel birikimini içerecek biçimde ürettikleri önerileri ön plana çıkarmaya başlamışlardır (Cevizci, 2000:817). Günümüzde kentlerin kültür ve yaratıcılık temelinde sürdürülebilir kalkınmalarını gerçekleştirilmesi yaklaşımı giderek yaygınlaşmaktadır. Kültürel mirasın korunmasının yerel kalkınmanın bir aracı olduğu öngörüsüyle doğal kaynakların kullanımı, çevreye uyum sağlayan üretim anlayışı, kente özgü üretimin sağlanması gibi yerelin gelir kaynaklarını artırmaya yönelik uygulamalar öne çıkmaya başlamıştır. Kültürel miras taşıyıcısı olan pek çok kentte, bu mirasın unsurlarının ekonomik, kültürel ve estetik boyutları olan bir konu olduğunun farkındalığı da artmaya başlamıştır.

Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kültürel mirasın korunması yerel kalkınmanın bir aracı olarak öne çıkmış, geçmişin tarım ve hayvancılık temelli geleneksel mesleklerinin sürdürülmesine yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların yapıldığı kentlerden birisi İzmir'in ilçelerinden olan, tarihi ve kültürel değerleriyle dikkat çeken Tire'dir. Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Roma ve Bizans'a ev sahipliği yapmış olan kent (Şaşmaz, 2012), Roma ve Bizans'ın önemli din merkezlerinden, Aydınoğulları Beyliğinin başkenti, Osmanlı İmparatorluğu'nda Aydın sancak merkezi olarak önemli bir tarihi altyapıya sahiptir (Tire Belediyesi, tarihsiz). Tire, kültürel olarak da geniş bir etnik çeşitlilikle anılmaktadır. Çeşitli kaynaklarda Rumlar, Yahudiler, Ermeniler, Afro-Türkler, Ortodoks Bulgarlar ve Bulgar göçmenleri, Giritliler, Yunanistan göçmenleri, Yörükler, Çerkezler, Çeçenler, Türkmenler, Nogaylar ve Arnavutların ilçede yaşadığı, ürettiği belirtilmektedir (Çekül, 2019).

Günümüzde hâlen tarımın en temel geçim kaynağı olarak önemini koruduğu ilçe bu tarihi birikimle kültürel miras açısından oldukça zengin olsa da teknolojinin gelişimi, ham maddeye erişimin her geçen gün zorlaşması, zanaatkâr yetiştirmenin her geçen gün artan zorlukları, el sanatları ürünlerine gereksinimin azalması gibi nedenlerle geleneksel meslekler önemini hızla yitirmiştir. UNESCO'nun

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, elif.yucebas@deu.edu.tr, 0000-0002-2544-1318

² Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, sultan.arap@deu.edu.tr, 0000-0002-4752-8828

Somut Olmayan Kültürel Mirası çalışmalarının da etkisiyle kentte başlayan geleneksel mesleklerin yeniden canlandırılmasına yönelik çalışmalar, kentin tarihi, coğrafyası gibi özellikleri nedeniyle turistik açıdan bir cazibe merkezine dönüştürülmesi çabalarının kent ekonomisine katkıları görülmeye başlanmıştır. Bu gelişmeler çevre ilçeler için de örnek olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Tire'ye özgü geleneksel meslekleri kültürel miras ve yerel kalkınma bağlamında incelemektir. Bu araştırmanın Tire'de yapılmasının nedeni Dokuz Eylül Üniversitesi 2019. KB.SOS.005 nolu BAP kapsamında İzmir'deki geleneksel meslekler ve kaybolma nedenleri üzerine yapılan araştırma olmuştur. Araştırma kapsamında İzmir ve ilçelerindeki kaybolmaya yüz tutmuş mesleklerin ağırlıklı olarak Tire, Bergama, Konak (Kemeraltı) gibi tarihi kentlerde yoğunlaştığı ve bu mesleklerin kentin tarım ve hayvancılığında öne çıkan unsurlarla örtüştüğü görülmüştür. Bu ilçeler arasında Tire, kültürel mirasın yerel kalkınmadaki değeri konusunda farkındalığın giderek arttığı bir kent olarak öne çıkmaktadır. Geçmişten bugüne hasırcılık, keçecilik, körüklü çizme, nalıncılık, semercilik, urgancılık, yorgancılık gibi geleneksel mesleklere ev sahipliği yapan Tire, bu meslekleri günümüze taşıyabilme çabalarıyla hem yerel kalkınma hem de kültürel miras bağlamında incelenmeye değer kentlerdendir. Çalışma kapsamında Tire'de geleneksel el sanatlarını sürdüren sekiz meslek erbabı ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiş; Tire Belediyesi'nin ve Ticaret Odasının kurumsal raporlarından, kente ilişkin hazırlanan makale ve kitaplardan yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, kentte geleneksel mesleklerin ekonomik olarak sürdürülmesi sağlandığı gibi kültürel mirası korumak ve gelecek kuşaklara aktarmak söz konusudur. İki binli yılların başından itibaren yerel kalkınma amacıyla gündeme alınan kültürel miras unsurlarının geliştirilmesi konusu gerek meslek erbapları gerekse başta yerel yönetimler olmak üzere kentteki kurumlar tarafından yürütülmektedir. Meslek erbapları açısından süreç nalıncı, urgancı gibi meslek örneklerinde olduğu gibi eski yöntemlerle ve kalan tek temsilcisi eliyle sürdürülürken; keçecilik ve beledi dokumacılık meslekleri aileden devralınan üçüncü ve dördüncü kuşakların mesleklerini geliştirebilmek ve çağa uyarlanması amacıyla yürütülmektedir. Bu çerçevede ürün gamının genişletilmesi, üretim yöntemlerinin geliştirilmesi, pazarlama ve reklam sürecinin çağa uygun hâle getirilmesi ve daha geniş pazarlara ulaşılması yolunda yaratıcı ve geliştirici çözümler ile üretilmekte ve yaygınlaştırılmaktadır. Zanaatkârların üretimlerini tarihi çarşıda yerine getirmeye devam etmeleri kültürel mirasın sürdürülmesinde ve tarihi dokunun korunmasında önem taşımaktadır.

Diğer yandan geleneksel meslekleri ve bu mesleklerin temsilcilerini kültürel bir miras ve değer olarak koruma ve kentte varlıklarını sürdürme çalışmaları Tire Belediyesi tarafından kurulan Kent Çarşısı Müzesi aracılığı ile yürütülmektedir. Müzede hasırcı, urgancı, semerci, saraç gibi mesleklerin temsilcilerine yer verildiği görülmektedir. Geleneksel meslek erbaplarının müzede çalıştığı hem mesleğin tanıtımının yapıldığı hem de müzeyi ziyaret eden turistlere ürünlerin satıldığı bu uygulama, kente yönelik turistik geziler için önemli bir durak olmuştur. Belediye ile yapılan bu iş birlikleri sembolik düzeyde olmakla birlikte ustaların mesleklerini icra ederek gelir elde etmelerini ve mesleği devam ettirmelerini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra mesleklerin son temsilcilerinden olan ustaların müzede yer alması, kentin tanınırlığına ve mesleklerin gelecek kuşaklara birer kültürel miras olarak aktarılmasına katkı sunmaktadır. Bu hâliyle Tire'de sürdürülmeye çalışılan geleneksel meslekler hem yerel ekonomiye katkı sağlamakta hem de kültürel mirasın devamlılığını sağlamada örnek oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kalkınma, Kültürel Miras, Geleneksel Meslekler, Yerel Yönetimler.

Kaynakça

- ÇEKÜL, (2019), "Homeros'tan Evliya Çelebiye Bir Kültür Kenti: Tire" [https:// www.cekulvakfi.org.tr/haber/homeros-tan-evliya-celebiye-bir-kultur-kenti-tire](https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/homeros-tan-evliya-celebiye-bir-kultur-kenti-tire)
- Şaşmaz, E. (2012) "Tire ilçesi" https://www.erolsasmaz.com/alt_kategori=TIRE_ILCESI
- Tire Belediyesi (tarihsiz),"Tire Kent Müzesi", <https://tire.bel.tr/tr/IlcemizTire/KentMuzesi>

THE RELATIONS BETWEEN LOCAL DEVELOPMENT AND CULTURAL HERITAGE: AN EVALUATION THROUGH TRADITIONAL PROFESSIONS IN TİRE

Abstract

This study aims to examine traditional professions in Tire in the context of local development and cultural heritage. One element of local development is evaluating local resources and improving people's living conditions by creating added value in production. Supporting the creativity and continuity of city-specific manufacturing processes provides cultural sustainability and serves as a basis for local development. This approach focuses a lot of attention on cultural heritage, particularly traditional professions that support cultural preservation and economic sustainability.

The reason for conducting this research in Tire was the scientific research project No. 2019.KB.SOS.005 of Dokuz Eylül University, which focused on traditional professions in Izmir and the reasons for their disappearance. Tire is a city worth researching regarding local development and cultural heritage because of its efforts to preserve these professions alive today. Within the scope of the study, semi-structured interviews were conducted with eight craftsmen who continue traditional handicrafts in Tire. In addition, the institutional reports of Tire Municipality and Chamber of Commerce, as well as articles and books related to the city, were used.

In Tire, efforts to preserve traditional crafts continue despite challenges such as technological developments, difficulties in accessing raw materials, and declining demand for handmade products. Tire City Museum, established under the municipality's leadership, represents an important step towards the preservation and promotion of these crafts. Interviews with eight craftsmen show that originality is being preserved even as production is being modernised. Tire is a model city that contributes to local development while preserving its cultural heritage.

Keywords: Local Development, Cultural Heritage, Traditional Professions, Local Governments

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İLE MÜCADELEDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KENT MODELİ OLARAK DÖNGÜSEL KENTLER

Emre Doğan¹ - İbrahim Güray Yontar²

Özet

İklim değişikliği günümüzde artık sadece bir çevre sorunu değil toplumsal, ekonomik ve siyasi bir sorundur. İklim değişikliği etkinlerinin sınır tanımayan bir sorun olması, çözümün de küresel bir şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Sorun ve çözüm arayışı her ne kadar küresel bir boyutta olsa da bölgesel ve kentsel açıdan da dönüşümler gerçekleşmektedir. Kentleşme açısından iklim değişikliğiyle karşılıklı olan etkileşim, sürdürülebilir kent modellerinin araştırılmasına neden olmuştur. Akıllı kent, kompakt kent ve yeşil kent gibi sürdürülebilir kent modellerinin yanı sıra, son dönemlerde iktisadi açıdan döngüsel ekonomi dönüşümünün kentlere yansımaları olan döngüsel kent modeli de sürdürülebilir kent modelleri arasında sayılmaktadır. Bu çalışmanın amacı, döngüsel kent modelinin hem sürdürülebilir kalkınmanın yerel boyutu olarak hem de iklim değişikliği ile mücadele kapsamında sürdürülebilir kent modeli olarak ele alınmasını araştırmak, güncel ve önemli uygulamaları ortaya koymaktır. Çalışmanın yöntemi ise nitel veri toplama yöntemlerinden veri analizidir. Böylece döngüsel kent modeliyle ilgili ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılarak ilgili çalışmalar, makaleler, raporlar, kent planları ve kitaplardan yararlanılacak, teorik açıklamaların yanında güncel uygulamalara bakılacaktır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi-UNFCCC (1992: 5) iklim değişikliğini; iklim değişkenleri, sistemi ve ortalamasında uzun süreler içinde gerçekleşen değişiklikler, doğal gerçekleşen iklim değişimlerinin yanı sıra insan etkinliklerinin doğrudan veya dolaylı olarak küresel atmosfer bileşimlerini bozması, bu değişimlerin karşılaştırılabilir zaman periyotları ve gözlemlenebilir olması şeklinde tanımlamıştır. İklim değişikliği özellikle Sanayi Devrimi sonrasında insan kaynaklı etkinliklere bağlı olarak gerçekleşmektedir. IPCC'nin 1,5 Derece Özel Raporu'nda da son dönemlerdeki küresel ısınma ve iklim değişikliğinin %95 payla insan etkinliklerinden meydana geldiği raporlanmıştır (IPCC, 2018:56). İklim değişikliğinin nedenleri arasındaki en önemli insan faaliyetlerini; fosil enerji kullanımındaki artış, kentleşmeye bağlı yaşanan değişimler -aşırı nüfus artışı, kentsel hizmet talebindeki artışlar-, dengesiz kaynak kullanımı, ormansızlaşma, ulaşım kaynaklı emisyon ve atıklardaki artış sayılabilir (Başol, 1996: 32).

Kentlerin aşırı kalabalıklaşması, artan enerji kullanımı, ulaşım ve atık sektöründen kaynaklı emisyonlar ve arazi kullanımındaki değişimler, iklim değişikliğinin kentleşme kaynaklı nedenlerini oluşturmaktadır. Kentleşme her ne kadar iklim değişikliğine neden olan faaliyetleri oluşturuyorsa da aynı zamanda iklim değişikliğinin etkilerini de yaşamaktadır. Küresel ısınma nedeniyle buzulların erimesi ve deniz seviyesindeki artışlar özellikle kıyı kentlerini sel ve taşkın olaylarıyla tehdit etmektedir. İklim değişikliğinin etkilerinin bugünkü gibi devam etmesi sonucunda 2050'li yıllarda deniz seviyesindeki 15 ile 60 cm arasındaki bir yükseliş kıyıda bulunan kentleri etkileyecektir (UNFCCC, 2017: 3). Bu, kentleşme ve iklim değişikliği arasında karşılıklı etkileşimi göstermektedir.

Sanayi Devrimi, iklim değişikliği ile ilişkisinin yanı sıra aynı zamanda kentleşmenin hızının artması açısından da milat olarak karşımıza çıkmaktadır. Siyasal, iktisadi, teknolojik ve sosyo-psikolojik temelleri olan kentleşme, özellikle sanayileşmeyle birlikte hızlanmıştır ve bu iki kavram birbirinden

¹ Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu yönetimi, dogan.emre@deu.edu.tr

² Prof. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu yönetimi, guray.yontar@deu.edu.tr

ayrılmaz görünmektedir (Keleş, 2013: 31). Kentler, küresel olarak toplam toprakların %3'ünü oluşturmakta, nüfusun %68'ine ev sahipliği yapmakta (Tuğaç, 2022: 43) ve küresel emisyonların %70'inden fazlasını oluşturmaktadır (European Commission, 2020: 2). Türkiye için ise kentler ülke topraklarının %1,6'sını kapsamakta ve nüfusun %68'ine ev sahipliği yapmaktadır (TÜİK, 2022: 1). Kentleşme kapsamındaki faaliyetlerin karbon salınımına katkı oranlarına bakacak olursak sektörel olarak; enerji kullanımı-üretimi %20, ormancılık faaliyetleri %17, ulaşım %14, tarım %13, bina kaynaklı emisyonlar %7 ve atık kaynaklı emisyonlar %3 olarak sıralanmaktadır (IPCC, 2018). Katı atık, atık su yönetimi ve atık bertaraf faaliyetleri yıl başı küresel emisyonların yaklaşık %3-4'ünü oluşturmaktadır. Karbondioksitin yanında atık kaynaklı bu emisyonlarda azot, metan ve karbon monoksitler de bulunmaktadır (C40Cities, 2018).

Kent kaynaklı bu emisyon oranlarından da anlaşılacağı üzere “sürdürülebilir kent modeli” üzerinde çalışılan önemli bir konu olmaktadır. Sürdürülebilir kentleşme en genel ifadeyle kent refahının artırılması, kentin geliştirilmesi ve kentsel kaynakların çevreye zarar verilmeden rasyonel kullanımı olarak ifade edilebilir (Tosun, 2013: 34). Sürdürülebilir kentlerde temel olarak çarpık kentleşmenin engellenmesi, kaynakların sürdürülebilir kullanımı, kentlerde biyoçeşitliliğin korunması ve doğa kaynaklı risklerin minimuma indirilmesi arayışları vardır (Tosun, 2013: 35). Bu sürdürülebilir kent modellerini akıllı kent, kompakt kent, ekolojik kent ve dirençli kent olarak sıralayabiliriz. Kentlerin atık kaynaklı emisyonlarının azaltılması ve mümkünse sıfırlanması açısından öne çıkan sürdürülebilir kent modelini ise ekonomideki döngüsel ekonomi dönüşümünün kentlere yansımaları olan döngüsel kent modelidir.

Doğrusal ekonominin eleştirisi olarak ortaya çıkan döngüsel ekonomi modeli, al-yap-kullan-at mantığına karşıdır. İngilizce 3R olarak ifade edilen döngüsel ekonomi modeli; geri dönüşüm, azaltma ve yeniden kullanma ilkelerine dayanmaktadır. Geri dönüşüm ilkesi; atıkların geri dönüştürülerek yeniden kazanımını, azaltma ilkesi; üretim ve tüketim süreçlerinde atıkların olabildiğince azaltılmasını, yeniden kullanım ilkesi ise atıkların yenilenmesi, kısmen veya tamir edilerek tamamen yeniden kullanılmasını ifade etmektedir (Liu, Liang, Song ve Li, 2017:1315). Bu üç ilkeye ek olarak yeniden üretim, yeniden tasarım ve kurtarma ilkeleri de eklenebilir. Avrupa Birliği'nin 2014 tarihli “Towards a Circular Economy: A Zero Waste Programme for Europe” raporunda da döngüsel ekonominin ürünlerin katma değerlerini uzun süre koruyup israfı önlediği, atıkların yeniden kaynağa dönüşümüne katkı sağlayacağı ifade edilmiştir (EC, 2014: 2).

Döngüsel kent, doğrusal ekonomi modelinden döngüsel ekonomi modeline geçişin teşvik edildiği kentlerdir. Döngüsel kent modeline geçişle birlikte, kaynak kullanımı üzerindeki baskının azalacağı, iklim değişikliğine karşı kentlerin daha dirençli olacağı (Yaş, 2022: 81), daha az atık ve atıklardan kaynaklı emisyonların ve böylece kentin toplam karbon emisyonlarının azalacağı beklenmektedir. Kentlerin ekonominin merkezi konumunda olmaları, üretim ve tüketimin yüksek olması, atık ve sera gazı emisyonlarının büyük bir bölümünden sorumlu olmaları nedeniyle malzeme, kaynak ve atık akışını döngüsel hâle getirmeleri hâlinde küresel anlamda da olumlu katkıları olacaktır (European Investment Bank, 2024: 5).

Sürdürülebilir kent modeli olarak döngüsel kent hem emisyonların azaltılmasını hem de iklime dirençli kentlerin oluşturulmasını kapsar. Döngüsel kent modelinde toplu taşıma kullanımı, yerel tarım, yenilenebilir enerji kaynakları, enerji verimli binalar, atıkların geri dönüşümü ve azaltılması gibi alanların teşvik edilmesiyle, ulaşım, atık, enerji ve arazi kullanımı kaynaklı emisyon oranlarının azaltılması sağlanacaktır. Bu çalışma, sürdürülebilir kent modeli olarak döngüsel kentlerin emisyon azaltmadaki yararını ve iyi uygulamaların örneklerini araştırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Döngüsel Kent, Sürdürülebilir Kentler, İklim Değişikliğiyle Mücadele.

CIRCULAR CITIES AS A SUSTAINABLE URBAN MODEL IN CAMBATING CLIMATE CHANGE

Abstract

The climate system has consequences such as climate change, global warming, drought, floods, floods and sea level rise, which refers to the change in variables and the average. Currently, it is stated that the causes of climate change are caused by human-caused activities. The increase in emissions from transportation in cities, the use of fossil energy, deforestation and changes in land use are among the first within the scope of human activities that cause climate change. Solutions are being sought at the local, regional and international levels for the unlimited consequences of climate change. The relationship of climate change, which is a global problem, with cities is mutual. This interaction between climate change and urbanization has led to the search for sustainable urban models. These searches have also enabled digital and green transformations to take place in cities. Cyclical cities, which are the subject of this article, can be interpreted as a reflection of the transformation in the economy to cities. The circular economy is based on the principles of recycling, reduction and reuse of waste. In this study, the focus will be on circular cities as a sustainable city model and its importance in the fight against climate change will be emphasized. In this study, which will be carried out based on data analysis, relevant books, articles and national and international publications will be used. With the data obtained, the good practices of the circular city model in the fight against climate change will be examined, obstacles and opportunities will be indicated.

Keywords: Circular City, Sustainable Cities, Combating Climate Change

Kaynakça

- Başol, K.(1996). Doğal Kaynaklar Ekonomisi. İzmir: Anadolu Matbaası.
- C40Cities. (2018). A Summary of The Future We Don't Want Research https://www.c40.org/wpcontent/uploads/2023/04/1789_Future_We_Dont_Want_Report_1.4_hi-res_120618.original-compressed.pdf (11.09.2023).
- EC. (2014). Towards A Circular Economy: A Zero Waste Programme for Europe. <https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/circular-economy-communication.pdf> (10.10.2023).
- EC. (2020). 100 Climate-Neutral Cities by 2030 - By and For the Citizens. https://research-and-innovation.ec.europa.eu/system/files/2020-09/ec_rtd_mission-cities-citizens-summary_en.pdf. (12.11.2022).
- IPCC. (2018). Special Report Global Warming of 1.5 °C. <https://www.ipcc.ch/sr15/> (07.10.2023).
- Keleş, R. (2013). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- Liu L., LiangY., Song Q., Li J., (2017). A Review Of Waste Prevention Through 3R Under The Concept Of Circular Economy in China, Journal of Material Cycles and Waste Management. 19(4):1314-1323.
- Tosun, K. E. (2013). Sürdürülebilir Kentsel Gelişim Sürecinde Kompakt Kent Modelinin Analizi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 15(1): 120-130.
- Tuğaç, Ç. (2022). İklim Değişikliği Krizi ve Şehirler. Çevre, Şehir ve İklim Dergisi. 1(1): 38-60.
- TÜİK. (2022). Kır-Kent Nüfus İstatistikleri-2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755#:~:text=Di%C4%9Fer%20bir%20ifadeyle%20T%C3%BCrkiye%20n%C3%BCfusunun,konusu%20yerle%C5%9Fim%20yerlerinde%20ikamet%20etmektedir.> (20.06.2023).
- UNFCCC. (1992). United Nations Framework Convention on Climate Change-UNFCCC. https://unfccc.int/files/essential_background/background_publications_htmlpdf/application/pdf/conveng.pdf (17.09.2023).
- UNFCCC. (2017). Climate Change and Cities Second Assessment Report of the Urban Climate Change Research Network. (10.10.2022).
- Yaş, H. (2020). Döngüsel Kentler ve Türkiye'deki Çevre Mevzuatının Uygunluğu. Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi. 71-92.

AVRUPA YEREL YÖNETİMLER ÖZERKLİK ŞARTI TÜRKİYE'DE UYGULANABİLİR Mİ?

Enes Cömert¹

Özet

Bu çalışma, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın Türkiye'deki uygulanabilirliğini, mevcut hukuki, idari ve siyasi yapılarla olan etkileşimini derinlemesine incelemektedir. Bu çalışmanın yöntemi, Şart'ın temel ilkeleri ile Türk idare ve anayasa hukuku arasındaki yapısal gerilimleri karşılaştırmalı hukuk ve siyasal dinamikler üzerinden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Birincil kaynak olarak Şart'ın tam metnine Türkiye'nin koyduğu çekinceler irdelenmiş, Anayasa ve yasal düzenlemeler ve Avrupa Konseyi'nin ilgili raporları kullanılmıştır.

Yerel özerklik, kamu hizmetlerinin vatandaşlara en yakın düzeyde sunulmasını amaçlayan ve merkezîyetçi yönetim anlayışına karşı bir ilke olarak tanımlanmaktadır. Bu ilke, demokratik bir rejimin temel unsurlarından biri olarak kabul edilmekle birlikte üniter devlet yapısı içinde uygulanması bazı zorluklar yaratabilir. Bu durum, yönetimin nasıl dağıtılması gerektiği konusunda iki farklı anlayışın çatışmasını temsil etmektedir. Şart, yerel demokrasiye ve vatandaş katılımına önem veren bir yönetim anlayışını yansıtmaktadır. Buna karşılık Türkiye'deki merkezîyetçi gelenek, idarenin birliğini ve bütünlüğünü önceliklendiren tarihsel ve siyasi bir tercihin sonucudur. Bu temel çelişki Şart'ın, Türkiye'de uygulanmasının sadece yasal değişikliklerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda daha derin bir zihniyet ve yapısal dönüşüm gerektirdiğini göstermektedir.

Yerel özerklik, idari, mali ve siyasi olmak üzere birden fazla boyutu içeren kapsamlı bir kavramdır. Siyasi özerklik, yerel halkın yöneticilerini seçme ve yerel politikaları belirleme hakkını ifade eder. İdari özerklik, yerel yönetimlerin merkezi idarenin hiyerarşik denetiminden bağımsız olarak kendi yapılarını oluşturma ve karar alma yetkisini kapsar. Şart, bu bağlamda merkezi denetimin hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı kalmasını öngörmektedir. Mali özerklik ise yerel yönetimlerin görevlerini yerine getirebilmek için yeterli ve serbestçe kullanabilecekleri mali kaynaklara sahip olmalarını ifade eder. Bu özerkliğin temel amacı, yerel yönetimlerin merkezi yönetime olan mali bağımlılıklarını azaltmaktır. Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı 1992 yılında çekincelerle onaylamıştır. Bu çekinceler, Şart'ın 12. maddesinin tanıdığı esnekliğe dayanmaktadır. Çekinceler özellikle idari vesayet, mali özerklik ve yargısal koruma gibi merkezîyetçi yapıyı doğrudan etkileyen maddelerde yoğunlaşmaktadır.

Türk hukuku ve idari sistemi, yerel özerklik kavramıyla bazı yapısal çelişkiler içermektedir. Türkiye, üniter bir devlet yapısına sahiptir ve bu yapıda siyasi ve idari güç tek elde toplanmıştır. T.C. Anayasası'nın 123. maddesi "idarenin, kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu" ilkesini benimserken, 127. madde yerinden yönetim ilkesine uygun olarak yerel yönetimlerin varlığını kabul etmektedir. Fakat üniter yapıyı zedeleyebileceği endişesi, yerel özerkliğin sınırlı kalmasına neden olmaktadır. T.C. Anayasası'nın 127. maddesi, yerel yönetimlerin yetkilerinin kanunla düzenlenmesini şart koşar. Bu da yetkilerin doğrudan Anayasa'dan değil, yasama organının takdirine bağlı olduğunu göstermektedir.

---

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, enescomert89@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-1833-336X>

Ayrıca “mahalli müşterek ihtiyaç” kavramının Anayasa’da tanımlanmamış olması, merkezi yönetime yerel yönetimlerin görev alanını belirleme konusunda denetim yetkisi vermektedir. İdari vesayet, idarenin bütünlüğü ilkesini sağlamak için merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki kanunla tanınmış bir denetim yetkisidir. T.C. Anayasası’nın 127. maddesinin 5. fıkrası, bu yetkinin kapsamını “hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması ve toplum yararının korunması” olarak belirler. Türkiye’deki uygulamada idari vesayet, Şart’ın öngördüğü hukuka uygunluk denetimiyle sınırlı kalmayıp yerindelik denetimini de içerebilmektedir. Bu da merkezîyetçi yaklaşımı güçlendirmektedir.

Türkiye’nin, Şart’a koyduğu çekinceler, bu yapısal çelişkileri açıkça ortaya koymaktadır. Şart’ın 8. maddesinin 3. paragrafına konulan çekince, merkezi idarenin yerindelik denetimini sürdürme niyetini göstermektedir. Yine Şart’ın 9. maddesine konulan çekinceler ise yerel yönetimlere yeterli mali kaynak sağlanması ve bu kaynakların bağımsız bir şekilde kullanılması gibi mali özerkliğin temel ilkelerinin kabul edilmediğini ortaya koymaktadır. Türkiye’de yerel yönetim gelirlerinin büyük bir kısmı, genel bütçe vergi gelirlerinden alınan paylardan oluşmaktadır. Bu da merkezi yönetime ciddi bir mali bağımlılık getirmektedir. Şart’ın 11. maddesine konulan tam metin çekince, yerel yönetimlerin özerkliklerinin ihlali durumunda yargı yoluna başvurma hakkını kısıtlama amacı taşımaktadır. Benzer şekilde Şart’ın 10. maddesinin 1. paragrafına konulan çekince, yerel yönetimlerin birlik kurma ve uluslararası iş birliği yapma hakkını sınırlandırarak, merkezi idarenin kontrolünün dışında güçlenmelerini engelleme amacını yansıtmaktadır.

Ancak üniter devletin yerel özerkliğe mutlak bir engel teşkil ettiği düşüncesi, Avrupa’daki diğer üniter devlet örnekleri incelendiğinde aşılabilmektedir. İspanya, üniter bir devlet olmasına rağmen geniş yetkilerle donatılmış on yedi özerk topluluk kurarak “yarı-federal” bir yapıya dönüşmüştür. İtalya da geçmişindeki katı merkezîyetçi yapısına rağmen 2001 ve 2003 yıllarında yapılan reformlarla yirmi özerk bölgeden oluşan bir yapıya evrilmiştir. Bu örnekler, siyasi irade ve yasal reformlarla üniter yapının korunarak yerel özerkliğin güçlendirilebileceğini göstermektedir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın, Türkiye’de tam anlamıyla uygulanmasının önündeki temel engellerin hukuki, idari ve siyasi olmak üzere üç boyutta toplandığı sonucuna varmak mümkündür. Hukuki engel, üniter devletin katı yorumu ve Anayasal kısıtlamalar iken; idari engel, idari vesayet yetkisinin geniş yorumlanmasıdır. Siyasi engel ise yerel özerkliği güçlendirmeye yönelik siyasi iradenin yeterince güçlü olmaması ve uluslararası normlara yönelik çekinceli yaklaşımdır.

Türkiye’nin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nı tam olarak uygulayabilmesi için Anayasal ve yasal düzenlemelerle yerel yönetimlerin yetkilerinin daha net tanımlanması ve idari vesayetin hukuka uygunluk denetimiyle sınırlandırılması gerekmektedir. Ayrıca başta yargısal koruma ve mali özerklik olmak üzere Şart’a konulan çekincelerin aşamalı olarak kaldırılması ve yerel yönetimlerin mali bağımsızlığını artıracak reformlar yapılması gerekmektedir. Seçimle gelen yöneticilerin görevden alınma süreçleri şeffaf ve hukuki güvencelerle donatılmalıdır. İspanya ve İtalya gibi ülkelerin deneyimlerinin incelenmesi, Türkiye’nin üniter yapısını koruyarak esnek ve güçlü yerel yönetim yapıları oluşturmaya yardımcı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Özerklik, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Üniter Devlet, İdari Vesayet.

IS THE EUROPEAN CHARTER OF LOCAL SELF-GOVERNMENT APPLICABLE IN TURKEY?

Abstract

This study thoroughly examines the applicability of the European Charter of Local Self-Government in Turkey. The main objective of the study is to reveal the structural framework between the principles of the Charter and Turkey's current legal, administrative, and political structure. The method used was a comparative analysis based on the full text of the Charter, Turkey's reservations, relevant constitutional and legal regulations, and Council of Europe reports.

Local autonomy faces legal, administrative, and political obstacles due to Turkey's tradition of centralized governance and the rigid interpretation of its unitary state structure. Constitutional and legal regulations limit the powers of local governments, and the scope of administrative supervision is interpreted broadly. Turkey's reservations to the Charter, particularly on the issues of financial autonomy, judicial protection, and administrative supervision, clearly demonstrate these structural contradictions. In addition, the fact that local governments' financial resources are largely dependent on the central budget undermines their financial independence.

In order for Turkey to fully implement the European Charter of Local Self-Government, constitutional and legal regulations must be put in place to more clearly define the powers of local governments and to limit administrative supervision through legal compliance audits. In addition, reservations to the Charter, particularly those relating to judicial protection and financial autonomy, must be gradually removed, and reforms must be implemented to increase the financial independence of local governments. The processes for removing elected officials from office must be transparent and equipped with legal safeguards. Examining the experiences of countries such as Spain and Italy will help Turkey establish flexible and strong local government structures while preserving its unitary structure.

Keywords: Local Autonomy, European Charter of Local Self-Government, Unitary State, Administrative Supervision.

EKOKIRIMI ÖNLEMEDE KÜRESEL SİVİL TOPLUMUN ROLÜ

Ezgi Kovancı¹ - Ece Kaya²

Özet

Ekokırım kavramı, son yıllarda uluslararası hukuk ve çevre politikaları tartışmalarında giderek daha görünür hâle gelmiştir (Sands, 2021). Çevreye yönelik büyük ölçekli, kasıtlı veya ağır ihmalkârlık içeren yıkıcı faaliyetlerin yalnızca ekolojik değil aynı zamanda toplumsal ve siyasal sonuçları da vardır. Ancak devletler ve çok uluslu şirketler çoğu zaman bu sürecin failleri ya da kolaylaştırıcı aktörleri iken mağduriyetlerin görünür kılınması ve adalet taleplerinin yükseltilmesi büyük ölçüde sivil toplumun çabalarıyla mümkün olmaktadır (Short, 2016). Bu çalışmanın amacı, Sivil Toplum Kuruluşlarının (STK'lar), sosyal hareketlerin ve yerel direniş ağlarının ekokırımı önleme ve görünür kılma konusundaki rollerini incelemektir. Çalışma, sivil toplumun hem normatif düzlemde ekokırımın uluslararası suç olarak tanınmasına yönelik katkılarını hem de sahadaki çevresel direnişleri küresel düzeye taşımadaki etkisini ortaya koymayı hedeflemektedir. Ayrıca, ekokırım tartışmalarının toplumsal cinsiyet eşitsizliği, yerli hakları ve hayvan hakları gibi alanlarla kesiştiğini göstermek de çalışmanın ikincil amaçları arasındadır (Gaard, 2015, s. 20).

Bu araştırmada nitel bir yöntemsel yaklaşım benimsenmiştir. Öncelikle literatür taraması yoluyla ekokırım kavramının uluslararası hukukta ve çevresel adalet literatüründe nasıl tartışıldığı incelenmiştir (Mehta & Merz, 2015, s. 4). Stop Ecocide Foundation, Greenpeace, Friends of the Earth ve Extinction Rebellion gibi önde gelen Sivil Toplum Kuruluşlarının raporları, bildirimleri ve kampanya materyalleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Ayrıca, sivil toplumun ekokırımı görünür kılma stratejileri söylem analizi çerçevesinde ele alınmış, uluslararası örgüt belgeleri (Birleşmiş Milletler, Avrupa Parlamentosu, Uluslararası Ceza Mahkemesi oturum raporları) ile karşılaştırmalı analiz yapılmıştır.

Yöntemin ikinci ayağında vaka analizi tercih edilmiştir. Amazon Ormanları'nda yerli toplulukların mücadelesi (Ryan, 2025), Nijerya'daki petrol sızıntıları sonrası açılan davalar (Agbagwa & Ndukwu, 2014), Dakota Access Pipeline'a karşı yerli halk direnişi (Whyte, 2017, s. 156) ve Türkiye'de Kaz Dağları ile İkizdere çevre mücadeleleri seçilen örnekler arasında yer almıştır. Bu vakalar, küresel sivil toplumun ekokırımı uluslararası gündeme taşıma gücünü göstermek üzere incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bulgusu, ekokırım kavramının gündeme taşınmasında küresel sivil toplumun belirleyici rol oynadığıdır. Stop Ecocide Foundation'un yürüttüğü lobi faaliyetleri sayesinde ekokırımın Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin gündemine girmesi (Sands, 2021) ve bazı devletlerin bu kavramı tanıma yönünde girişimlerde bulunması, sivil toplumun başarısını göstermektedir. Aynı şekilde Fridays for Future ve Extinction Rebellion gibi gençlik odaklı hareketler, ekokırımı iklim adaleti söyleminin merkezine yerleştirmiştir (de Moor vd., 2020, s. 33).

İkinci bulgu, sivil toplumun yalnızca normatif tartışmalara katkı yapmakla kalmadığını, aynı zamanda şirketlere karşı açılan davalarda stratejik bir aktör olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Nijerya'da Shell, Ekvador'da Chevron ve Fransa'da Total'e karşı açılan davalarda STK'ların

¹ Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ekovanci@adiyaman.edu.tr

² Arş. Gör. Dr., Karabük Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, eceaksoy@karabuk.edu.tr

sunduğu deliller, ekokırımın görünür kılınmasını sağlamış ve şirketlerin tazminat ödemesine yol açmıştır (Zalik, 2004, s. 404; Martínez-Alier vd., 2016, s. 740).

Üçüncü bulgu, yerel direnişlerin küresel ağlara eklendiğinde ekokırıma karşı çok daha etkili sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Amazon yerlilerinin ormanların yok edilmesine karşı yürüttüğü mücadele (Ryan, 2025), Kaz Dağları'nda maden karşıtı hareket veya İkizdere'deki taş ocağı direnişi, uluslararası STK'ların desteğiyle daha görünür hâle gelmiş ve ekokırım tartışmalarını güçlendirmiştir.

Dördüncü bulgu, sivil toplumun ekokırımı yalnızca çevresel bir sorun olarak değil toplumsal adalet meselesi olarak çerçevelediğidir. Kadınların, yerli toplulukların ve hayvanların sessiz mağduriyetini görünür kılmak, ekokırım tartışmalarını daha kapsayıcı ve çok boyutlu hâle getirmiştir (Gaard, 2015, s. 21). Bu kapsayıcılık, başka bir açıdan, ekokırım sonucu ortaya çıkan çevresel yıkımların aynı zamanda kalkınmanın, özellikle de sürdürülebilir yerel kalkınmanın bir parçası olarak yeniden düşünülmesini teşvik etmektedir (Mehra, Gholipour ve Babakhani, 2019). Çünkü su, toprak, orman gibi doğal kaynakların korunması, yerel kalkınmanın temel ve vazgeçilmez bir bileşenidir. Bu nedenle ekokırım, uzun vadede sürdürülebilir yerel kalkınmayı imkânsız hâle getirmektedir. Dolayısıyla, STK'ların ve yerel toplulukların ekokırıma karşı direnişleri, kalkınma politikalarının ekonomik amaçlara dayalı öncelikli boyutunun ekolojik ve etik sınırlarla da uyumlu olması için baskı yarattığını göstermiştir.

Son olarak, çalışma sivil toplumun sınırlılıklarına da dikkat çekmektedir. Finansal bağımlılıklar, devlet baskısı ve küresel eşitsizlikler nedeniyle her sivil toplum örgütü eşit ölçüde etkili olamamaktadır. Ancak dijital aktivizm, gençlik hareketleri ve türler arası adalet söylemleri sivil toplumun gelecekteki mücadele kapasitesini artırabilecek yeni araçlar olarak öne çıkmaktadır (Pickard, 2019).

Sonuç olarak bu çalışma, ekokırımı önlemede küresel sivil toplumun kritik rolünü ortaya koymuştur. Bulgular, sivil toplumun yalnızca çevresel felaketlerin mağdurlarını görünür kılmakla kalmadığını, aynı zamanda normatif düzlemde yeni bir hukuk ve adalet anlayışını da şekillendirdiğini göstermektedir (Sands, 2021; Short, 2016). Ekokırımın uluslararası suç olarak tanınması yönündeki çabaların arkasında, devletlerden ziyade küresel STK'ların ve sosyal hareketlerin bulunduğu açıktır. Bu nedenle, ekokırımı önlemek için küresel yönetim mekanizmalarının başarısı, sivil toplumun baskı gücüyle doğrudan ilişkilidir.

Yerel toplulukların direnişlerini küresel gündeme taşıyarak ekokırımı politik bir sorun hâline getirmek, çok uluslu şirketleri dava süreçlerinde hesap vermeye zorlamak ve kamuoyu aracılığıyla çevresel adaleti savunmak sivil toplumun öne çıkan işlevleridir. Özellikle ekofeminist ve türler arası adalet yaklaşımları, ekokırım tartışmalarını daha kapsayıcı ve kesişimsel bir düzleme taşımaktadır (Gaard, 2015, s. 24). Dolayısıyla ekokırımı önleme mücadelesi yalnızca çevresel bir gündem değil aynı zamanda toplumsal adalet, insan hakları ve türler arası haklar için yürütülen küresel bir direnişin de parçasıdır.

Anahtar Kelimeler: Ekokırım, Sivil Toplum Kuruluşları, Çevresel Adalet, Ekofeminizm, Yerel Direniş Hareketleri

Abstract

The concept of ecocide has increasingly gained visibility in international law and environmental policy debates. Defined as large-scale, deliberate or grossly negligent destruction of the environment, ecocide produces not only ecological but also social and political consequences. While states and multinational corporations are often the primary perpetrators, the role of civil society in revealing injustices and demanding accountability has proven decisive. This study examines the role of global civil society organizations (CSOs), social movements, and local resistance networks in preventing and addressing ecocide. Methodologically, it employs a qualitative approach, combining literature review, content and discourse analysis of reports and campaigns from organizations such as Stop Ecocide Foundation, Greenpeace, and Extinction Rebellion as well as case studies. Examples include struggles of Indigenous peoples in the Amazon, lawsuits against Shell in Nigeria and Chevron in Ecuador, the Dakota Access Pipeline protests and local resistance in Turkey's Kaz Mountains and İkizdere. Findings demonstrate that global CSOs have been central in placing ecocide on the international agenda, mobilizing youth movements, and framing ecocide as a question of justice that intersects with gender inequality, Indigenous rights and animal rights. In addition, preventing ecocide contributes to sustainable local development by safeguarding natural resources that communities depend on, and it has shown that development policies' predominantly economic orientation is pressured to align with ecological and ethical boundaries. Ultimately, ecocide prevention emerges not only as an environmental priority but as part of a broader struggle for social and interspecies justice.

Kaynakça

- Agbagwa, I. O. & Ndukwu, B. C., (2014). Oil and Gas Pipeline Construction-Induced Forest Fragmentation and Biodiversity Loss in the Niger Delta, Nigeria, *Natural Resources*, Vol.5 No.12, September 2014, <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=49859>.
- de Moor, J., Uba, K., Wahlström, M., Wennerhag, M., & De Vydt, M. (2020). Protest for a future: Composition, mobilization and motives of the participants in Fridays for Future climate protests. *Sustainability*, 12(12), 1–14, https://www.researchgate.net/publication/334745801_Protest_for_a_future_Composition_mobilization_and_motives_of_the_participants_in_Fridays_For_Future_climate_protests_on_15_March_2019_in_13_European_cities.
- Gaard, G. (2015). Ecofeminism and climate change. *Women's Studies International Forum*, 49, 20–33, https://www.academia.edu/11875214/Ecofeminism_and_Climate_Change.
- Martínez-Alier, J., Temper, L., Del Bene, D., & Scheidel, A. (2016). Is there a global environmental justice movement? *Journal of Peasant Studies*, 43(3), 731–755, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03066150.2016.1141198?needAccess=true>.
- Mehra, N., Gholipour, G. & Babakhani, E. (2019). Ecocide: a crime against sustainable development. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, hal-03156805, 1-17.
- Mehta, S. & Merz, P. (2015). Ecocide – a new crime against peace, *Environmental Law Review*, Vol. 17(1) 3–7, <https://arquivos.integrawebsites.com.br/91917/cf5d97b7dd83113ef317f964feccbbc.pdf>.
- Pickard, S. (2019). *Politics, protest and young people*. Palgrave Macmillan.
- Ryan, M., (2025). Deforestation in the Amazon II: The Effect on Indigenous Groups, Human Rights Research Center, <https://www.humanrightsresearch.org/post/deforestation-in-the-amazon-ii-the-effect-on-indigenous-groups>.
- Sands, P. (2021). *The case for ecocide law*. Cambridge University Press.
- Short, D. (2016). *Redefining genocide: Settler colonialism, social death and ecocide*. Zed Books.
- Whyte, K. (2017). Indigenous climate change studies: Indigenizing futures, decolonizing the Anthropocene. *English Language Notes*, 55(1-2), 153–162.
- Zalik, A. (2004). The Niger Delta: “Petro violence” and partnership development. *Review of African Political Economy*, 31(101), 401–424.

YEREL EKONOMİK KALKINMADA COĞRAFİ İŞARETLER: GÜNEY EGE ÖRNEĞİ

Fatma Neval Genç¹ -Sinem Bayar² - Neslihan Savaş³

Özet

Yerel nitelikte kamu hizmetlerini sunmakla birinci derecede görevli olan yerel yönetimlerin, yerel ekonomik kalkınmayı sağlamaya yönelik görevleri 5393, 5216 ve 5302 sayılı kanunlarda sayılmaktadır. Buna göre yerel yönetimler; altyapı ve üstyapı hizmetleri (yol, su, kanalizasyon, ulaşım, enerji gibi altyapı hizmetleri; organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri, ticaret alanlarının planlaması ve bunlara altyapı desteği sağlanması vb.), planlama (imar planları, stratejik planlama, tarım ve turizm için uygun alanların planlaması, kentsel dönüşüm ve çevre düzenlemeleri), yatırım çekme ve teşvik etme (kalkınma ajansları, KOSGEB vb. ile iş birlikleri), sosyal ve sürdürülebilir kalkınma (sosyal belediyecilik, çevre dostu projeler, kooperatif ve birliklerle iş birliği vb.), istihdam ve girişimciliği destekleme, (meslek edindirme kursları açma, kadın ve genç girişimciliğini teşvik etme, istihdam ofisleri ve kariyer merkezleri açma) yerel ekonomiyi destekleyici politikalar (yerel üreticileri, esnafı ve KOBİ'leri destekleme, fuar, festival ve tanıtım etkinlikleri düzenleme, yerel ürünlerin markalaşmasına katkı sağlama)ve yerel kaynaklar ile kültürel varlıkların değerlendirilmesi (tarımsal üretim, turizm, el sanatları gibi yerel kaynakların ekonomik değer hâline getirilmesi, kültürel mirasın korunup turizm potansiyeline dönüştürülmesi, kırsal kalkınma projeleri) gibi görevler üstlenmektedir.

Yerel yönetimlerin yerel ekonomik kalkınmaya yönelik bu görevleri içinde, yerel ekonomiyi destekleyici politikalar ile yerel kaynakların ve varlıkların değerlendirilmesine yönelik politikalar; son dönemlerde kentlerin markalaşması, küreselleşme karşısında yerelleşme, yerel ve özgün özelliklerin ön plana çıkarılması ve tanıtılması, bunun da bir rekabet unsuru olarak kullanılması gibi amaçlarla daha fazla ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmada yerel ekonomik kalkınmada coğrafi işaretli ürünlerin rolü konu edilmektedir.

Bir ürünün bir şehir, kasaba ya da bölgeyle olan bağımlı gösteren semboller coğrafi işaretler (Cİ) şeklinde ifade edilmektedir. Coğrafi işaretler, belirli bir bölgeye has ürünlerin kalitesinin, tanınırlığının ya da birtakım karakteristik özelliklerinin ait olduğu bölgenin kökeninden kaynaklandığını belgeleyen, bahse konu ürünlerin standartlarını ortaya koyan ve bu anlamda onları koruma altına alan bir tescil sistemidir. Bu anlamda coğrafi işaretli ürünler de üretildikleri bölgenin doğal yapısına ve/veya bölge insanların bilgi, beceri ve yetkinliklerine bağlı olarak özel bir nitelik ve kaliteye sahip olan ve bu yönüyle de benzerlerinden farklılaşan ürünlerdir. Yiyecek ve içecek gibi gıda ürünlerinden halılar, kilimler ve dokumalar gibi el sanatı ürünlere kadar çeşitli ürün gruplarını kapsayan coğrafi işaretler, bir yandan yerel üreticilere seri üretim yapan ulusal ve uluslararası üreticiler karşısında rekabet imkânı sunarken diğer yandan bu ürünlerin üretim bilgisi ve standartlarının koruma altına alarak gelecek kuşaklara aktarılmasına aracılık etmektedir.

¹ Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, İİBF, fngenc@adu.edu.tr, 0000-0003-2014-2113

² Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans, bayarsinemmm@gmail.com, Orcid: 0000-0003-3373-3326.

³ Neslihan SAVAÇ, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Tezli Yüksek Lisans, neslihansavaas@gmail.com, 0009-0003-3916-2402

Bu bakımdan coğrafi işaretler hem yerel ekonomik kalkınma hem de kültürel mirasın korunması adına önemli bir işlev görmektedir. Türkiye’de coğrafi işaret tescil süreci 19/11/2003 tarihli ve 5000 sayılı “Türk Patent Enstitüsü Kurul ve Görevleri Hakkında Kanun” uyarınca Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT) tarafından yürütülmekle birlikte patent başvuruları daha çok belediyeler, kooperatifler, ticaret ve sanayi odaları ve meslek odaları gibi kurum ve kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Son yıllarda Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin sayısında ciddi oranda bir artış gözlemlenirken, coğrafi işaretli ürünlerin tescili ve burada kooperatifler, belediyeler, meslek odaları, üniversiteler, ticaret ve sanayi odaları vb. paydaşların üstendikleri/üstlenebilecekleri roller ve aralarında kurabilecekleri iş birlikleri, tescillenmiş ürünlerin analizi, henüz tescillenmemiş ama potansiyel taşıyan ürünlerin tespiti vb. konusunda akademik araştırmalar yürütülmektedir.

Türkiye’de coğrafi işaretli ürünlerin bölgelere göre dağılımı incelendiğinde ise bazı illerin (örneğin Gaziantep, Afyonkarahisar, Şanlıurfa) hem tescil sayısı hem de tescil olmuş ürünlerin tanıtımı ve pazarlanması açısından ön plana çıkarılarken bazı bölgelerin ise bahsi geçen hususta yeterince yol kat edemedikleri görülmektedir. Örneğin zengin kültürel mirasına ve biyolojik çeşitliliğine karşın Aydın, Muğla ve Denizli illerini kapsayan, aynı zamanda Güney Ege Kalkınma Ajansının (GEKA) da kapsadığı alanı oluşturan 3 ilde de coğrafi işaretlerin tescili ve tanıtımında arzu edilen düzeyde bir ilerleme yakalayamadığı görülmektedir.

Bu bildirin temel amacı Güney Ege Bölgesinde yer alan 3 ilde Türk Patent Kurumu tarafından tescil edilmiş coğrafi işaretli ürünlerin hem niteliksel hem de niceliksel açıdan analiz edilip, bütüncül şekilde değerlendirilmesi ve bunun üzerinden bölgedeki coğrafi işaret tesciline ilişkin mevcut tablonun ortaya çıkarılmasıdır.

Buna bağlı olarak çalışmada; bölgedeki tescil başvurularının hangi kurum ve kuruluşlar tarafından yapıldığı, tescil alan ürünlerin hangi kategorilere ait oldukları ve bunların sayısal dağılımı ve başvuru ve tescillerin yıllara göre dağılımı tablolaştırılarak analiz edilecektir.

Çalışmanın sonuç bölümünde ilgili literatür ışığında bölgenin taşıdığı mevcut potansiyelin neden yeterince değerlendiremediği ve mevcut tablonun geliştirilmesi adına atılması gereken adımların neler olduğu tartışılacaktır. Bunlar içinde özellikle yerel yönetimler tarafından yapılması gerekenler üzerinde durulacak ve yerel yönetimlere özgü geliştirilebilecek politikalar üzerinde durulacaktır.

Çalışma bölgenin coğrafi işaretler konusundaki mevcut durumunu ortaya koyarak politika yapıcıların ve belediyeler, kooperatifler vb. paydaşların bölgede hangi kurum ve kuruluşların sürece daha fazla katkı sunduklarını veya geri planda kaldıklarını görmelerine ve buna yönelik strateji ve iş birliği geliştirmelerine, bölgenin potansiyelinin ne ölçüde kullanıldığının anlaşılmasına, hangi ürün ve/veya ürün gruplarına öncelik tanınması gerektiğinin tespit edilmesine imkân tanıyacaktır.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi İşaretli Ürünler, Güney Ege Bölgesi, Yerel Ekonomik Kalkınma, Kültürel Miras

GEOGRAPHICAL INDICATIONS IN LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT: THE SOUTHERN AEGEAN EXAMPLE

Abstract

The main objective of this report is to comprehensively analyze the qualitative and quantitative dimensions of registered geographical indication products in the GEKA region, to make a holistic assessment, and to reveal the current situation regarding geographical indication registration in the region. In this context, the study will examine which institutions and organizations have submitted registration applications in the region, the categories of products that have been registered, their numerical distribution, and the changes in the application and registration processes over the years, using tables.

Additionally, in the conclusion section, the reasons why the region's current potential is not being adequately evaluated and the steps that need to be taken to improve the current situation will be discussed in light of the relevant literature. The study aims to concretely reveal the current situation of the region in the field of geographical indications and to contribute to policymakers, local governments, cooperatives, and other stakeholders in developing strategies and increasing opportunities for cooperation by showing them which institutions and organizations contribute more to the process and which ones remain in the background. Additionally, the study will reveal the extent to which the region's potential has been utilized, thereby enabling the identification of products or product groups that should be prioritized.

Keywords: Geographically Indicated Products, GEKA Region, Local Development, Cultural Heritage

ÇOK BİLİNMEYENLİ DENKLEM: “GRAND KARTAL OTEL YANGINI OLAYI”

Ferda Koç¹

Özet

Toplumlar, afetlere, tarihin ilkçağlarından beri farklı dönemlerde maruz kalmışlardır. Bu karşılaşılan afetlerin türleri (doğal, teknolojik ve insan kaynaklı) ve yaşanma sıklıkları değişiklik göstermektedir. Türü ve yaşanma sıklığı ne olursa olsun, afetler, her dönem ciddi can ve mal kayıplarına yol açma potansiyeli taşımışlardır. Böyle olduğu için afetleri (mümkünse) önleme, (değilse) zamanında müdahale ile can ve mal kayıplarını azaltma gerek kamu kurum ve kuruluşlarının gerekse de sivil toplum kuruluşları ve sıradan vatandaşların önemli bir görevi ve sorumluluğu olarak ortaya çıkmaktadır. Burada sivil toplumun ve vatandaşların sorumluluğu insanî ve etik bir yükümlülüğe karşılık gelirken; kamu kurum ve kuruluşları, çerçevesi kanunlar ve mevzuatla çizilmiş yetki ve görevlere karşılık gelmektedir. Maalesef ülkemizde meydana gelen önceki afetlerde mevzuatla ilgili sorunlar önemli bir tartışma konusu olmuştur. Bu bağlamda, bu çalışmada ele aldığımız Grand Kartal Otel Yangınında da gerek afet öncesi denetim süreçleri gerekse afete zamanında ve yerinde müdahale hususunda da benzer sorunların tekrarlandığı teşhis edilmiştir.

Bilindiği üzere, Bolu ili İmampınar/Kartalkaya Kayak Merkezi'nde bulunan ve gözde bir kış turizm işletmesi olarak faaliyetlerini sürdüren Grand Kartal Otel'de 21 Ocak 2025 tarihinde 03.20 sularında büyük çaplı bir yangın çıkmıştır. Çıkan bu yangın, Cumhuriyet tarihimizin en çok can kaybına neden olan iş yeri yangınlarından biridir. Maalesef ki, bu elim olayda 36'sı çocuk olmak üzere 78 kişi hayatını kaybetmiş, 51 kişi ise yaralanmıştır. Yangından sonra hem ilgili işletmenin yönetici ve çalışanlarının ihmalleri hem de denetimle sorumlu olduğu düşünülen kurumların eksik yaptıkları denetimler kamuoyunda tartışılmıştır. İşte bu çalışmanın ana konusu, bahsi geçen kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuat çerçevesinde yetki ve sorumluluklarının gerçekten nasıl düzenlendiğini; herhangi bir yetki çatışmasının veya boşluğunun bulunup bulunmadığını aydınlatmak ve bu elim olaydan hareketle, afet yönetiminde mevzuat kaynaklı sorunlara ışık tutmaktır.

Konuya daha yakından baktığımızda gözümüze çarpan bir husus, afet konusunda farklı kanunlarda farklı kamu kurum ve kuruluşlarını yetkilendiren hükümlerin bulunmasıdır. Bu durum, birbiriyle çelişen ve çatışan düzenlemeleri ortaya çıkarmakta ve hangi durumda hangi kurumun müdahil ve sorumlu olduğu kimi zaman çok bilinmeyenli bir denkleme dönüşmektedir. Bu denklemi çözmek gerekirse, öncelikle, Bolu Grand Kartal Otel alanının milli park sınırları içerisinde kalıp kalmadığı, denklemin bilinmeyenlerinden biridir. Sonra, bu turizm işletmesinin, belediye veya mücavir alan sınırları içinde olup olmaması durumu yetkili ve sorumlu olan kesimlerin kimler olduğunun da cevabını değiştirecektir. Nitekim yangından hemen sonra kamuoyunun önünde Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Bolu Belediyesi arasında bu işletmenin mücavir alan sınırları içinde mi dışında mı bulunduğu tartışması yaşanmıştır. Bakanlık bu otelin Bolu Belediyesi sınırları içinde kaldığı ve bu nedenle yangın yeterlilik belgesinin de Bolu Belediyesi'ne bağlı itfaiye birimi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, fkoc@agri.edu.tr, 0000-0002-9168-4887.

tarafından verildiğini ısrarla savunmuştur. Bolu Belediye Başkanı ise Kartalkaya Grand Otelin belediyenin turizm özel alanı içerisinde olmadığını iddia etmiş ve bu iddiasının ispatı olarak Tarım ve Orman Bakanlığı'nın hazırlayıp kendi resmî internet sitesinde yayımladığı listeye işaret etmiştir. Bu liste incelendiğinde Kartalkaya Mevkiinin milli park sınırları dışında olduğu görülmektedir. Bu duruma yönelik düzenlemenin 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. maddesinde açık bir şekilde belirtildiği ve bu alanın Bolu İl Özel İdaresi ve Kültür ve Turizm Bakanlığının sorumluluğunda bulunduğunu vurgulanmıştır. Bakanlık ve belediye arasındaki görev ve sorumluluğa yönelik tartışma otel yangını faciası sonrasında da devam etmiştir. Bu bağlamda kamuoyundaki tartışmalarda pek öne çıkmayan iki hususa bu çalışmada yer verilmiştir. Bunlardan ilki, il özel idaresinin konuya ilişkin yetki ve sorumluluklarıdır. İkincisi ise oteldeki ihmaller bakımından iş yeri güvenliğini yeterince denetlemeyen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın sorumluluğudur.

Tartışmanın ikinci düzeyinde ise somuttan soyuta geçilerek yangından sorumlu ilgili kurum ve kuruluşların hangileri olduğu, yetki ve sorumluluklarından kaynaklı yetki karmaşası sorunu, mevzuat ve denetim mekanizmaları ile uygulamadaki eksiklerin tespiti amaçlanmaktadır.

Yangın güvenliği ve denetimini sağlamada mevzuatta farklı hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler: 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu (1., 3., 34., 37.md), Turizm Tesislerinin Niteliklerine İlişkin Yönetmelik (Geçici m.1), Turizm Yatırım, İşletme ve Kuruluşlarının Denetimi Hakkında Yönetmelik (5., 18., 22. md), İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik (m.5/3), Belediye İtfaiye Yönetmeliği (Ek m.1), Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliktir (50. ve 131. md). Bu hükümlerde dikkat çeken husus, bunların dağınık, düzensiz ve değişken olmasıdır. Bu karmaşık durum, başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere, İçişleri Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenliği Bakanlığı, Bolu İl Özel İdaresi ve Bolu Belediyesinin açıklamalarına yansımış ve bu durum ise *benim sorumluluğum yok, başkaları hatalıdır* anlayışına dönüşerek işin içinden çıkılmaz bir hâl almıştır. Oysaki ilgili kurumların hepsi bu sürecin yaşanmasında farklı derecelere de olsa etkilidirler.

Gerek çalışmanın sınırlılığını gerekse de bu iki temel sorunun yerini netleştirmek adına yangın güvenliği ve denetimi sağlamadaki tüm mevzuat incelenmemekte yalnızca konu bağlamı içerisinde kalan hukuksal düzenlemeler dikkate alınıp çözümlenmektedir. Bu bakış açısı, olağanüstü bir durum vuku bulduğunda, müdahale için mevcut hukuksal düzenlemelerinin ne kadar dağınık-düzensiz olduğunun ve bunun aynı zamanda da duruma müdahale edecek kamu kurum ve kuruluşları arasında ciddi yetki karmaşası-bulanıklığı olduğunun göstergesi olması bakımından önemlidir. Buradan hareketle başta konuyla ilgili olarak yasa ve yönetmelikler, TBMM tarafından hazırlanan tutanaklar ve komisyon çalışmaları olmak üzere diğer kurumlar tarafından da hazırlanan komisyon raporları incelenecektir. Bundan dolayıdır ki bu çalışma araştırma yöntem ve teknikleri içinde nitel araştırma yöntemine dayanmakta; veri toplama tekniği olarak literatür taraması, arşiv incelemesi, resmi rapor ve politika belgelerinin incelenmesi tekniklerinden yararlanan bir çalışma olmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet, Grand Kartal Otel Yangını, Yetki Karmaşası, Yetki Bulanıklığı.

A MOST UNKNOWN EQUATION: “THE GRAND KARTAL HOTEL FIRE INCIDENT”

Abstract

In the fire that broke out at the Grand Kartal Hotel in the Kartalkaya area of Bolu province on January 21, 2025, 78 of our citizens lost their lives and many were injured. This tragic event was recorded as one of the largest hotel fires in Türkiye history. This fire disaster has shown that the current legislation is unclear, disorganized and has a direct impact on both the pre-inspection and intervention processes. If we compare the current state of the legislation to an equation with many unknowns, it can be said that legal regulations that have been haphazardly prepared and that have caused serious confusion and ambiguity of authority between different public institutions have the potential to be a serious factor in future disasters, as they did in this disaster. In this context, this study emphasizes the urgent need to prepare a general, systematic and comprehensive framework instead of the repetitive regulations in the legislation that authorize different institutions simultaneously in order to prevent future disasters. Otherwise, it is obvious that the different and contradictory provisions in the legislation regarding fire safety and control deepen the problem rather than helping to solve it, and this conclusion constitutes the main claim of the study.

Methodologically, the study relies on qualitative research methods, with data collection techniques consisting of literature review and archival analysis. The literature review examined studies in public administration related to the Bolu Grand Kartal Hotel. The archival review utilized reports and analyses prepared by national and relevant institutions related to the fire disaster.

YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNDE AKILLI ŞEHİRLER

Gökhan Tekir¹

Özet

Bu çalışma, akıllı şehir gelişiminin daha geniş yerel kalkınma modelleriyle entegrasyonunu incelemekte ve teknolojik yeniliklerin, kapsayıcı ve sürdürülebilir kentsel gelecekleri teşvik etmek için topluluk merkezli stratejilerle uyumlu hâle getirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Dijital teknolojiler, büyük veri ve yapay zekâ ile desteklenen akıllı şehirler; verimlilik, sürdürülebilirlik ve küresel rekabet gücü vaat etmektedir. Ancak uygun sosyal yerleşiklik olmadan bu tür girişimler, vatandaşların günlük gerçekliklerinden kopuk teknokratik ve yukarıdan aşağıya kent ortamları yaratma riski taşımaktadır. Buna karşılık, yerel kalkınma modelleri katılımcı yönetimi, mekânsal özgünlüğü ve toplumsal eşitliği ön plana çıkarır. Bu modeller, endojen kaynakların harekete geçirilmesini, küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesini ve kültürel ile çevresel kimliğin korunmasını savunur. Çalışma, akıllı şehir girişimlerinin sürdürülebilir kalkınmaya anlamlı katkı yapabilmesi için bunların bağımsız çözümler değil, yer temelli yerel stratejiler içine gömülü araçlar olarak çerçevelenmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Barselona (İspanya), Tallinn (Estonya) ve Kerala (Hindistan) örnekleri üzerinden yapılan karşılaştırmalı vaka incelemeleri, akıllı teknolojilerin demokratik katılımı güçlendirdiğini, kamu hizmeti sunumunu iyileştirdiğini ve kapsayıcı ekonomik büyümeyi teşvik ettiğini göstermektedir. Bu örnekler, akıllı şehir araçlarının, yerel kalkınmanın sosyal ve mekânsal önceliklerini ikame etmek yerine pekiştirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bulgular, teknolojiyi bir amaç değil, toplulukları daha dirençli, adil ve geleceğe hazır hâle getiren bir araç olarak görmenin önemini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, akıllı şehirler kendi başına bir hedef değil, insan merkezli ve mekâna dayalı kalkınmanın temel değerlerini güçlendiren katalitik enstrümanlar olarak konumlandırılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akıllı Şehirler; Yerel Kalkınma, Sürdürülebilirlik

---

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, E-mail: gokhan.tekir@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3985-7442

SMART CITIES IN LOCAL DEVELOPMENT STRATEGIES

Abstract

This study aims to examine the place of smart city development within local development models, with a particular focus on how technological innovation and community-centered strategies can be integrated to produce sustainable, inclusive, and resilient urban futures. The concept of the smart city has gained prominence in recent decades as a response to the challenges of rapid urbanization, climate change, and the demand for efficient urban services. At the same time, local development models remain vital in shaping growth that is territorially grounded, participatory, and equitable. The intersection of these two approaches provides fertile ground for a new paradigm of urban governance that blends global technological trends with local priorities and resources. Smart city development is built upon the deployment of digital technologies, IoT sensors, big data analytics, and artificial intelligence to improve the performance of urban systems. Proponents argue that such initiatives enhance efficiency, reduce costs, and minimize ecological footprints. For example, intelligent transport systems alleviate congestion, smart grids optimize energy consumption, and e-governance platforms streamline citizen services. These features contribute to the global competitiveness of cities by attracting investment, talent, and innovation. Yet the smart city model is not without limitations. Without proper integration into broader socio-political contexts, smart projects risk creating technocratic enclaves that privilege corporate interests, generate inequalities, and exacerbate issues of surveillance and data control. The mere introduction of advanced technologies is insufficient; they must be aligned with local development goals to have a meaningful impact. Local development models, by contrast, prioritize the agency of communities, the mobilization of endogenous resources, and the protection of cultural identity. Emerging historically as alternatives to centralized planning, these strategies emphasize bottom-up participation, small and medium-sized enterprise growth, and social inclusion. They are grounded in the recognition that each locality is unique, with its own economic potential, cultural traditions, and social dynamics. By privileging inclusivity and territorial specificity, local development models ensure that modernization does not come at the expense of social cohesion or identity. They serve as an important corrective to top-down, one-size-fits-all models of urban transformation.

The integration of smart city development into local models requires situating technology as an enabler rather than as an end in itself. When understood in this way, smart cities occupy a supportive place in local strategies, providing the infrastructure and data that enhance local decision-making, participation, and resilience. Digital governance tools, for instance, can empower citizens to engage with budgetary processes, monitoring, and feedback mechanisms, thereby deepening local democracy. Smart energy platforms, especially when managed by local cooperatives, can both increase efficiency and secure community ownership. Intelligent transport systems can be tailored to the mobility needs of marginalized groups rather than privileging central business districts alone. In short, smart technologies must be adapted to territorial realities, ensuring they are compatible with local development strategies. Global examples illustrate the potential of this integration. Barcelona has linked its open data platforms and sensor-based infrastructures to neighborhood-level participatory budgeting, grounding technological innovation in democratic legitimacy. Tallinn in Estonia has combined sophisticated e-governance tools with widespread digital literacy initiatives, ensuring equal access across the population. Kerala in India has adopted smart water management systems but embedded them within local self-government institutions to guarantee equitable distribution. These cases demonstrate that smart technologies achieve their greatest impact when they reinforce rather than replace local development strategies.

The benefits of embedding smart city initiatives within local development models are manifold. Technological efficiency is enhanced by social legitimacy when communities participate in shaping the use of digital tools. Innovation is broadened beyond elite groups to encompass marginalized users, narrowing digital divides. Sustainability is promoted not only through technological optimization but also by aligning development with cultural identity and territorial heritage, which fosters long-term commitment to environmental stewardship. Resilience is strengthened when predictive technologies for disaster management and resource allocation are paired with community ownership and adaptive capacities. In this sense, the place of smart cities in local development models is not peripheral but catalytic, allowing local strategies to achieve greater scale and effectiveness. Despite these opportunities, significant challenges remain. Many local governments lack the financial resources to implement or sustain smart technologies. Institutional fragmentation across municipal, regional, and national levels complicates coherent planning. Issues of data privacy, cybersecurity, and the role of global corporations in managing urban data raise concerns about accountability and trust. Socio-cultural barriers such as digital illiteracy, generational divides, and resistance to change can further limit effectiveness. Addressing these challenges requires multi-level governance frameworks that align national strategies with municipal implementation, innovative financing mechanisms that reduce dependency on external actors, and sustained investments in digital skills and human capital to empower citizens.

In conclusion, the place of smart cities in local development models should be seen as complementary and catalytic. Smart city development provides the technological backbone for more efficient, sustainable, and competitive urban systems. Local development strategies, meanwhile, supply the legitimacy, inclusiveness, and territorial grounding needed to ensure that technological modernization serves the whole community. Their integration offers a holistic vision of urban futures that is digitally connected, environmentally sustainable, socially just, and culturally rooted. The aim of this study is to highlight that smart cities, when embedded within local development models, cease to be isolated technological projects and instead become integral instruments of equitable and resilient urban transformation. Policymakers, urban planners, and community leaders must therefore move beyond viewing smart city development as an independent agenda, positioning it instead within the broader framework of local strategies that guide and humanize technological change.

Keywords: Smart Cities; Local Development; Sustainability

SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA VE REKREASYON: KADIN DOSTU KENTLER PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Gözde Kestellioğlu¹

Özet

Bölgesel ve yerel kalkınma politikalarında sürdürülebilirlik, kapsayıcılık ve eşitlik ilkeleri belirleyicidir. Bu bağlamda SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) ile SKA 5 (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği) arasındaki kesişim, kentlerin herkes için güvenli, erişilebilir ve kapsayıcı kamusal alanlar üretmesini gerektirir. Rekreatif kamusal alanlar (yeşil alanlar, yaya-bisiklet altyapısı, kültür ve spor mekânları vb.) yalnızca “boş zaman” mekânları değil; toplumsal bütünleşme, sağlıklı yaşam ve ekolojik dayanıklılık üreten kalkınma araçlarıdır. Bu alanlara erişim, güvenlik ve kapsayıcılık boyutlarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin anaakımlaştırılması (toplumsal cinsiyet eşitliği merceğinin politika, planlama, bütçe, uygulama ve izleme süreçlerine sistematik entegrasyonu), sürdürülebilir yerel kalkınmanın önemli bir koşulu hâline gelmiştir. Birleşmiş Milletler’in Hedef 11.7 altındaki yaklaşımı, kadınlar ve kız çocukları dâhil herkes için güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir kamusal açık alanlara erişimi doğrudan hedefler.

Bu çalışmanın amacı, kadın dostu kentler perspektifinden, rekreasyon/kamusal açık alan politikalarının erişim, güvenlik, kapsayıcılık, yönetim ve izleme-değerlendirme boyutlarını kavramsal ve politika düzeyinde tartışmaktır. Hedef, rekreasyonun sürdürülebilir yerel kalkınmada nasıl stratejik bir politika alanı olarak konumlanabileceğini, güncel uluslararası çerçeveler ışığında ortaya koymaktır.

Çalışmanın yöntemi, literatür ve politika dokümanlarına dayalı kavramsal-birleştirici bir inceleme oluşudur. Başlıca kaynak kümeleri: (i) UN SDG resmî çerçeveleri (SKA 5 ve 11), (ii) UN-Habitat’ın 11.7.1 göstergesi ve eğitim modülleri (kamusal açık alan tanımı, ölçüm ve ayrıştırılmış veri ilkeleri), (iii) UN Women’in “Safe Cities & Safe Public Spaces” yaklaşımı (kadınlar için güvenli kamusal alan tasarım ve yönetim ilkeleri), (iv) WHO’nun yeşil/rekreasyon alanlarının sağlık ve esenlik üzerindeki etkilerine ilişkin kanıt temeli, (v) OECD’nin gender mainstreaming araçları ve (vi) Dünya Bankası’nın Gender-Inclusive Urban Planning and Design elkitabı. Analiz; erişim, güvenlik, kapsayıcılık, hareketlilik-zaman kullanımı, katılımcı yönetim ve izleme (gösterge 11.7.1 + algı göstergeleri) kodları etrafında yürütülmüştür.

Bu çalışmanın bulguları ve tartışma ile öneri bağlamı şunları kapsamaktadır:

(1) Kamusal açık alanın ölçülebilirliği: 11.7.1 göstergesi, kentlerin yapılaşmış alanı içindeki herkese açık kamusal açık alan ve sokakların payını tanımlar; verinin cinsiyet/yaş/engel kırılımlarında izlenmesine imkân verir. Bu yaklaşım, rekreasyonu soyut “boş vakit” kategorisinden çıkarıp yerel kalkınmanın izlenebilir bir bileşeni hâline getirir. 2025 güncellemeleri, metodolojinin küresel uyumunu ve veri ayrıştırma gereksinimini vurgulamaktadır.

(2) Erişim ve kapsayıcılık: Kadınların rekreasyon alanlarına yakın, güvenli ve engelleri azaltılmış erişimi (ör. aydınlatma, gölgeleme, bakım, çocuk arabası/tekerlekli sandalye uyumu, yürüme süresi ve bağlantısallık) kullanım oranını ve sürekliliğini artırır. UN-Habitat ve Dünya Bankası kaynakları, katılımcı tasarım ve cinsiyete duyarlı planlama rehberleriyle erişilebilirlik standardını güçlendirmektedir.

(3) Güvenlik ve esenlik: UN Women’in küresel girişimi, taciz ve şiddet riskini azaltan tasarım ve yönetim ilkelerini (görünürlük, aydınlatma, bakım, kalabalık akışının düzenlenmesi, kurumlar

¹ Arş. Gör. Dr., Erciyes Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gkestellioglu@erciyes.edu.tr

arası koordinasyon vb.) sistematik bir çerçeveye oturtur; bu çerçevenin yerel politikalara entegrasyonu, kadınların kamusal alandaki öz güvenini ve süreli kullanımını artırır.

(4) Sağlık ve esenlik kanıtları: WHO sentezleri, yeşil/rekreasyon alanlarına erişimin fiziksel aktivite, ruh sağlığı, ısı stresi ve kronik hastalık riskleri üzerinde çoklu faydalar ürettiğini göstermektedir. “Green and Blue Spaces and Mental Health” raporu ve diğer kapsamlı derlemeler, kent doğasının stresin azaltılması, zihinsel iyilik hâlinin artması ve sağlık eşitsizliklerinin hafiflemesine katkı gibi etkilerini öne çıkarır. Bu bulgular, rekreasyon politikalarının sağlık temelli gerekçesini güçlendirir.

(5) Yönetişim ve katılım: OECD’nin cinsiyeti anaakımlaştırma araçları, yerel planlama-bütçe döngüsünde cinsiyet etkisi değerlendirmesi, katılımcı süreçler ve hesap verebilirlik mekanizmalarını yaygınlaştırmayı önerir. Her City Toolbox (cinsiyete duyarlı kentsel araç seti/uygulama rehberi) ise genç kadınların katılımını artıran dokuz yapıtaşlı pratik bir metodoloji sunar. Birlikte ele alındığında, rekreasyon politikaları eşitlikçi katılım ve kurumsal kapasite ile güçlenir.

(6) İzleme ve değerlendirme: 11.7.1’in yanında, cinsiyete göre ayrıştırılmış memnuniyet/güvenlik algısı, yürüme süresi ve ağ bağlantısallığı gibi erişilebilirlik metrikleri ile kullanım yoğunluğu ve bakım-işletme göstergelerinin düzenli izlenmesi önerilir. Böylece, rekreasyon alanlarının kadınlar için gerçek kullanım değerini ve politik etkisini ölçmek mümkün olur.

Elde edilen bulgular, rekreasyonun sürdürülebilir yerel kalkınmada sosyal-ekolojik altyapı olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir. Kadın dostu kentler yaklaşımının, güvenlik-erişim-kapsayıcılık üçlüsünü plan-program-bütçe döngüsüne yerleştirmesi; katılımcı tasarım, ayrıştırılmış veri ve standartlaştırılmış izleme (11.7.1) ile desteklenmesi kritik önemdedir. Bu bütünlük sağlandığında, rekreasyon iklim uyumu, sağlık, toplumsal bütünleşme ve yerel refah hedeflerine aynı anda katkı verir.

Sonuç olarak, kadın dostu kentler perspektifi, rekreasyon politikalarını sürdürülebilir kalkınmanın stratejik kaldıraç noktası hâline getirir. Erişim, güvenlik, kapsayıcılık ilkeleri, katılımcı yönetim ve 11.7.1 temelli izleme ile kurumsallaştırıldığında; kamusal açık alanlar, SKA 5 ve SKA 11’in yerelde somutlaşmasına ivme kazandırır. Politika yapıcılar için öncelik, rekreasyonu “boş zaman” başlığının ötesinde, ölçülebilir, kaynak tahsisi yapılabilir ve hesap verebilir bir kalkınma alanı olarak tasarlamaktır.

Ek olarak, önerilen politika gündeminin uygulanabilirliği için kurumsal ve teknik adımların birlikte kurgulanması gereklidir. Öncelikle, cinsiyete göre ayrıştırılmış veri üretimi ve 11.7.1 ile uyumlu gösterge panellerinin düzenli raporlanması; cinsiyete duyarlı bütçeleme ile kaynak tahsisinin şeffaf biçimde izlenmesi önem taşır. Katılımcı tasarım süreçleri, güvenlik ve erişilebilirlik odaklı kamusal alan denetimleri (aydınlatma, görünürlük, bakım, gölgeleme, erişim süreleri) ve algı-kullanım anketleri ile beslenmeli; e-katılım araçları dijital uçurumu gözeterek tasarlanmalıdır. İhale/tedarik mevzuatında kapsayıcı tasarım ve bakım/işletme standartları şartname düzeyine indirgenmeli; birimler arası koordinasyon, sağlık-çevre-ulaşım-sosyal hizmetler ekseninde kurumsallaştırılmalıdır. İklim uyumu ve doğa temelli çözümler, eşitlikçi mekânsal dağılım ilkesini ihmal etmeden bütünleşik biçimde ele alınmalı; zaman yoksulluğu ve bakım emeği dikkate alınarak kullanım senaryoları çeşitlendirilmelidir. Son olarak, bağımsız değerlendirme, kapasite geliştirme (eğitim, rehberler) ve akademi-STK-yerel yönetim iş birlikleri ile sürekli öğrenme döngüsü kurulmalı; böylece rekreasyon alanları, SKA 5 ve SKA 11 hedeflerine ölçülebilir, adil ve kalıcı katkı verecek şekilde yönetilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Rekreasyon; Kadın Dostu Kentler, Yerel Yönetişim, Kamusal Açık Alan.

Abstract

This study examines recreation as a strategic lever for sustainable local development from the perspective of women-friendly cities. By bridging SDG 11 (Sustainable Cities and Communities) and SDG 5 (Gender Equality), it reframes public open and green spaces not merely as leisure amenities but as socio-ecological infrastructure that supports health, inclusion, and resilience. Methodologically, the study conducts a conceptual and integrative review based on current international policy and evidence frameworks, synthesizing guidance from the SDGs, UN-Habitat (including Indicator 11.7.1 on publicly accessible open space), UN Women (Safe Cities & Safe Public Spaces), the World Health Organization, the OECD (gender mainstreaming), and the World Bank (gender-inclusive urban planning and design).

The analysis follows six codes: access, safety, inclusivity, mobility/time use, participatory governance, and monitoring and evaluation. The findings indicate that: (1) measurability through Indicator 11.7.1 shifts recreation from a “discretionary leisure” category to a trackable component of development; (2) gender-responsive design and management enhance perceived and actual safety, enabling sustained use by women; (3) green/blue spaces generate multiple benefits for physical activity, mental health, and heat-stress mitigation; (4) mainstreaming gender across the entire planning–budget cycle improves accountability and resource allocation; and (5) pairing spatial accessibility metrics with gender-disaggregated perception and usage surveys yields a robust evaluation panel.

The article argues that positioning recreation as socio-ecological infrastructure enables local governments to advance resilience, public health, social cohesion, and equity goals simultaneously. It concludes with a policy agenda to: institutionalize participatory, gender-responsive design; standardize Indicator 11.7.1-centered indicators complemented by access and safety metrics; and treat public open space as an investable and accountable pillar of sustainable local development.

Keywords: Sustainable Development, Recreation, Women-Friendly Cities, Local Governance, Public Open Space

KARAMAN'DA TARIMDA MÜLTECİ OLMAK: AFGAN İŞÇİLERLE YÜRÜTÜLEN DERİNLEMESİNE GÖRÜŞMELERE DAYALI BİR ÇALIŞMA

Gülseren Ergün¹ - Çiğdem Akman²

Özet

Türkiye, son yıllarda Asya ve Orta Doğu'daki jeopolitik krizlerin sonucu olarak artan göç hareketlerinin önemli bir uğrak noktası hâline gelmiştir. Bu göç dalgalarının başlıca kaynak ülkelerinden biri olan Afganistan, Türkiye'ye yönelik sürekli ve istikrarsız bir göç akışı yaratmaktadır. Türkiye'deki Afgan göçmenlerin önemli bir bölümü, kayıt dışı ve güvencesiz alanlarda istihdam edilmektedir. Özellikle tarım sektörü, bu kitlenin geçim stratejileri bakımından öne çıkan emek alanlarından biridir.

Bu çalışmanın amacı, Karaman ilinde tarım sektöründe çalışan Afgan göçmen işçilerin Türkiye'ye geliş süreçleri, tarımsal üretim alanındaki emek deneyimleri, gündelik yaşam pratikleri ve toplumsal ilişkiler ağları üzerinden göçmenlik hâllerini derinlemesine incelemektir. Araştırma, Afganların yalnızca ekonomik aktörler olarak değil; aynı zamanda mekânsal, kültürel ve sosyal bağlamlarda kendilerine yer açmaya çalışan bireyler olarak nasıl var olduklarını anlamayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, Afgan işçilerin tarım sektöründeki çalışma koşulları, işverenlerle ve yerel halkla kurdukları ilişkiler, kimlik algıları ve aidiyet duyguları, nitel yöntemlerle analiz edilmektedir.

Bu amaç doğrultusunda araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın saha çalışması 2025 yılının yaz aylarında Karaman merkez ve çevresindeki tarım alanlarında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, farklı yaş gruplarından ve aile durumlarından oluşan toplam 24 Afgan mülteci işçi ile yürütülmüştür. Görüşmelerin çoğu bireysel olarak yapılmış, bazı durumlarda ise katılımcıların talepleri doğrultusunda grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen veriler, içerik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde tasarlanmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, mülteci işçilerin bireysel deneyimlerini, algılarını ve anlamlandırma biçimlerini derinlemesine ortaya koymak hedeflendiği için, niteliksel veri toplama teknikleri, özellikle yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler, temel yöntem olarak tercih edilmiştir. Çalışma grubunu, Karaman'da tarım sektöründe aktif olarak çalışan 24 Afgan göçmen işçi oluşturmuştur. Katılımcıların seçimi amaçlı örnekleme yöntemi ile yapılmış; özellikle farklı yaş, cinsiyet, medeni durum ve kalış süresine sahip bireyler tercih edilerek çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir. Katılımcılar arasında hem mevsimlik hem de sürekli çalışan işçiler yer almaktadır. Veriler, yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme formu, göçmenlerin Türkiye'ye geliş nedenleri, Karaman'a yerleşme süreci, çalışma koşulları, işveren ve yerel halkla ilişkiler, kimlik algısı ve gündelik yaşam pratiklerini kapsayan olgular etrafında yapılandırılmıştır. Görüşmelerin her biri ortalama 40 ila 60 dakika arasında sürmüş ve katılımcıların onayı alınarak ses kaydı yapılmıştır. Bazı durumlarda, güvenlik ya da ifade rahatlığı gerekçesiyle not alma yöntemi tercih edilmiştir.

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

² Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gulserenergun81@gmail.com

Çalışmanın konusunun göçmen işçilerin bireysel ve kolektif deneyimlerine dair derinlikli bilgi gerektirmesi nedeniyle, nicel değil nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Derinlemesine görüşme, katılımcıların kendi ifadeleriyle yaşamlarını aktarmalarına olanak sağladığı için bu araştırmanın temel verisini oluşturmuştur. Ayrıca, bu yöntem aracılığıyla görünmeyen emek biçimlerinin, kimlik müzakerelerinin ve sosyal dışlanma biçimlerinin daha açık biçimde ortaya konması mümkün olmuştur. Veri toplama sürecinde etik ilkelere büyük önem verilmiş, katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuş ve görüşmeler gönüllülük esasına göre gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların tamamına çalışmanın amacı ve süreci açık bir şekilde anlatılmış, yazılı ya da sözlü onayları alınmıştır.

Elde edilen bulgular, Karaman'daki Afgan işçilerin Türkiye'ye geliş nedenlerinin çoğunlukla iç savaş, Taliban yönetimi, güvensizlik, ekonomik yoksulluk ve işsizlik gibi yapısal nedenlerle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların önemli bir bölümü, 30-40 gün süren yolculuk ile doğrudan İran üzerinden Türkiye'ye geçiş yaptıklarını ve bu süreçte sınır geçişlerinin son derece riskli ve tehlikeli olduğunu ifade etmiştir. Karaman'a geliş süreci ise çoğunlukla daha önce burada bulunan akraba, hemşeri ya da tanıdıklar aracılığıyla gerçekleşmiş; göç zincirleri Karaman'da belirli Afgan topluluklarının oluşumuna zemin hazırlamıştır.

Tarım sektörüne dâhil olma biçimi ise katılımcıların büyük kısmında kayıt dışı, mevsimlik ve yoğun emeğe dayalı işler şeklindedir. Günde ortalama 10 ila 12 saat çalışan işçilerin çoğu, dolgun ücretle ancak güvencesiz koşullarda çalışmaktadır. Bununla birlikte, birçok katılımcı için bu çalışma biçimi, Afganistan'daki yaşam standartlarına kıyasla görece daha iyi bir hayat sunmaktadır. Ancak bu "görelî iyilik hâli", katılımcıların sosyal güvenlik, sağlık hizmetlerinden ve yasal haklardan yararlanamaması gerçeğini gölgelememektedir. Birçok işçi, "görünmez emek" içinde yaşadığını; devlet tarafından tanınmadığını ancak emek gücünün sistem tarafından sömürüldüğünü ifade etmektedir.

Araştırmanın önemli bulgularından biri de Afgan işçilerin kimlik ve aidiyet meselelerine dair geliştirdikleri anlatılardır. Katılımcılar, kendilerini çoğu zaman "misafir", "geçici", "sığınmacı" gibi belirsiz konumlandırmalarla tanımlamakta; bu da mekânsal ve sosyal aidiyet üretimini zorlaştırmaktadır. İşçilerin çoğunluğu çalışıp Afganistan'da hedefleri olan ev, bakkal alarak dönmekken, bazı işçiler Türkiye'de kalıcı bir hayat kurma isteği taşımakta, bazıları ise Avrupa'ya geçişi nihai hedef olarak tanımlamaktadır. Bu parçalı aidiyet durumu, onların yaşadıkları mekânlarda köklü bir yer edinmelerinin ve sosyal uyumun önünde önemli bir engel oluşturmaktadır.

Öte yandan, yerel halk ile kurulan ilişkiler de çoğunlukla ekonomik düzeyde kalmaktadır. Katılımcılar, Karaman'daki işverenlerle ilişkilerinin "mesafeli ama gerekli" olduğunu belirtmiş; yerel halktan çok az kişiyle sosyal bağ kurduklarını ifade etmiştir. Bunun başlıca nedenleri arasında dil bariyeri, kültürel farklılıklar, sosyal dışlanma ve zaman yetersizliği yer almaktadır. Ayrıca bazı katılımcılar, mülteci oldukları için zaman zaman ayrımcılığa, dışlayıcı tutumlara ya da ücret sömürüsüne maruz kaldıklarını dile getirmiştir.

Çalışmanın bulguları, göçmen emeğinin hem ekonomik hem de sosyal boyutunu görünür kılmaktadır. Afgan işçilerin Karaman tarımındaki varlığı, yalnızca bir geçim stratejisi değil; aynı zamanda görünmeyen, dışlanan ve geçici kılınan hayatların birikimi olarak okunmalıdır. Araştırma, göçmen emeğinin biçimlenişinde aile yapısının da belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Karaman'a eşi ve çocuklarıyla gelen evli göçmenler, çoğunlukla ailecek büyük çiftliklerde çalışmakta ve iş gücünü aile düzeyinde yeniden üretmektedir. Buna karşın bekâr ve yalnız gelen Afgan erkekler, kazandıkları parayı memlekete göndererek geçici emek döngüsünü sürdürmekte;

ailelerinin ise bu parayla Afganistan'da ev, arazi ya da küçük işletme yatırımları yaptığı görülmektedir. Bu durum, göçmen emeğinin yalnızca bireysel değil, transnasyonel aile stratejileri içinde değerlendirildiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, Karaman tarımında belirgin bir şekilde ortaya çıkan başka bir bulgu, Afgan göçmenlerin sistematik biçimde “ağır ve zor işler” için tercih edilmesidir. Görüşmelerde birçok katılımcı, Türk işçilerin özellikle bedensel olarak yorucu ya da düşük ücretli işleri yapmak istememesi nedeniyle, fiziksel olarak en zorlu tarımsal görevlerin göçmenlere verildiğini ifade etmiştir. Bu durum, göçmen emeğinin hem ekonomik hem de etnik hiyerarşi içinde nasıl konumlandığını gözler önüne sermektedir.

Bu bağlamda çalışma, göçmenlerin yalnızca ucuz ve esnek iş gücü olarak değil, aynı zamanda gündelik hayatı kuran, anlamlandıran ve ailevi/duygusal ilişkiler içinde hareket eden öznel bireyler olarak ele alınmasını savunmaktadır. Elde edilen veriler, göç ve emek ilişkisine dair politikaların yalnızca güvenlik eksenli değil, aynı zamanda hak temelli ve insan onurunu esas alan bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, Karaman'da tarım sektöründe çalışan Afgan göçmenlerin deneyimlerini çok katmanlı bir çerçevede analiz ederek, göç, emek, kimlik ve dışlanma ilişkilerine dair önemli katkılar sunmaktadır. Bu katkı, yalnızca akademik değil; aynı zamanda sosyal politikaların geliştirilmesine yönelik pratik öneriler geliştirme açısından da değerlidir. Gelecekte yapılacak çalışmaların, farklı şehirlerdeki benzer gruplar arasında karşılaştırmalı analizlerle bu literatürü daha da derinleştirilmesi mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Afgan, Karaman

Abstract

This study examines the labour, life and livelihood experiences of Afghan migrant workers employed in the agricultural sector in Karaman Province from a qualitative perspective. Data obtained through in-depth interviews reveal that migrant labour is shaped not only by economic factors but also by social, cultural and family dimensions. Most Afghans who come to Karaman with their families work together on large farms, while single men send the money they earn back home to enable their families to invest there. Additionally, the systematic employment of migrants in the heaviest and most physically demanding jobs demonstrates how ethnic labour is structured in the market. The local population's refusal to work in these jobs has made Afghan migrants the invisible backbone of the agricultural sector. In this context, the study argues that refugees should be seen not only as cheap labour but also as social actors.

Keywords: Refugee, Afghan, Karaman

GÜVENLİĞİN GÖLGESİNDE KAMU YÖNETİMİ: TERÖRLE MÜCADELEDE BÜROKRATİK REFLEKSLER VE SİYASAL İRADE

Gürkan Kanat¹

Özet

Terör, günümüzün karmaşık ve değişken uluslararası ve ulusal güvenlik ortamında modern devletlerin karşı karşıya olduğu en ciddi ve yaygın tehditlerden biridir. Terör eylemleri; sadece doğrudan can ve mal güvenliğini tehdit etmekle kalmayıp, aynı zamanda toplumsal barışı, devlet otoritesini ve kamu düzenini derinden sarsan çok boyutlu bir kriz alanı yaratmaktadır. Bu nedenle, terörle mücadele sadece güvenlik güçlerinin silahlı müdahalesiyle sınırlı kalmayıp, kapsamlı bir kamu yönetimi yaklaşımını ve çok aktörlü koordinasyonu zorunlu kılmaktadır. Kamu yönetimi kurumları, terörle mücadelede strateji geliştirme, politika uygulama, kriz yönetimi ve toplumun güvenlik algısının şekillendirilmesinde merkezi bir rol üstlenmektedir. Ancak bu karmaşık süreçlerde kamu yönetiminin bürokratik yapısı ve siyasal irade arasındaki etkileşim, terörle mücadele politikalarının etkinliği ve demokratik meşruiyeti açısından belirleyici bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı; terör tehdidine karşı kamu yönetimi alanında ortaya çıkan bürokratik reflekslerin doğasını, şekillenme süreçlerini ve işleyiş biçimlerini derinlemesine analiz etmektir. Terör; devletlerin karşı karşıya kaldığı en karmaşık ve dinamik güvenlik sorunlarından biri olarak kamu yönetiminin geleneksel işleyiş yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda bürokratik refleksler; kamu kurumlarının krizlere karşı geliştirdiği tepki mekanizmaları, karar alma süreçleri ve uygulama biçimleri olarak tanımlanabilir. Çalışma; bu reflekslerin terörle mücadele bağlamında nasıl ortaya çıktığını, hangi faktörlerle şekillendiğini ve kamu yönetiminin genel işleyişi içindeki yerini ortaya koymayı hedeflemektedir. Aynı zamanda araştırma siyasal iradenin bu bürokratik refleksler üzerindeki yönlendirici ve düzenleyici rolünü kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Siyasal irade, terörle mücadele politikalarının belirlenmesinde ve uygulanmasında karar alıcı aktör olarak kritik bir pozisyona sahiptir. Bu bağlamda siyasal aktörlerin güvenlik kaygıları, siyasi hedefleri ve ideolojik yaklaşımları, kamu yönetiminin bürokratik reflekslerini şekillendirmekte ve yönlendirmektedir. Bunun ötesinde araştırma sürecinde kamu yönetimi uygulamaları ile siyaset alanı arasındaki ilişkinin terörle mücadele bağlamında nasıl işlediği de detaylı şekilde ele alınmıştır. Terörle mücadele politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında kamu yönetiminin etkinliği ile demokratik değerlerin korunması arasında hassas bir denge söz konusudur. Bu dengeyi sağlamak hem güvenlik politikalarının başarısı hem de demokratik hukuk devletinin sürdürülebilirliği açısından hayati önemdedir. Araştırma; bu iki unsur arasında ortaya çıkan gerilimleri ve uyum alanlarını tespit ederek, güvenlik politikalarının hem etkin hem de demokratik normlarla uyumlu şekilde geliştirilmesine yönelik stratejiler önermektedir.

Bu çalışmada yöntem olarak; terörle mücadelede kamu yönetiminin bürokratik refleksleri ve siyasal iradenin etkileşimini kapsamlı bir biçimde incelemek amacıyla çok boyutlu bir yaklaşım benimsemiştir. Araştırmanın temelini literatür taraması ve içerik analizi oluşturmaktadır. İlk aşamada; terörle mücadele, kamu yönetimi, bürokratik refleksler ve siyasal irade konularında

¹ Dr., İçişleri Bakanlığı, Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü, gurkankanat35@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8055-4182.

mevcut akademik literatür kapsamlı şekilde taranmıştır. Bu kapsamda alanın temel teorileri, kavramsal çerçeveleri ve önceki çalışmaların bulguları sistematik biçimde değerlendirilmiştir. Böylece çalışmanın teorik altyapısı sağlam bir zemine oturtulmuştur. İkinci aşamada ise terörle mücadele alanında devlet politikalarının şekillendiği resmî belgeler ve yasal düzenlemeler derinlemesine incelenmiştir. Kamu yönetiminin yapısı, işleyişi ve siyasal karar alma mekanizmalarının bu alandaki rolünü anlamak için hükümet raporları, ulusal strateji belgeleri, yasa metinleri ve ilgili yönetmelikler analiz edilmiştir. Bu belge incelemesi, kamu yönetimi ve siyaset alanlarındaki mevcut uygulamaların somut görünümünü ortaya koymuştur. Analiz sürecinde, toplanan veriler tematik içerik analizi yöntemi kullanılarak sistematik biçimde kodlanmış ve yorumlanmıştır. Bu yöntem, hem teorik kavramlarla bağlantılı temaların belirlenmesini hem de literatürdeki bilgi boşluklarının tespit edilmesini sağlamıştır. İçerik analizi, kamu yönetimindeki bürokratik reflekslerin karakteristik özelliklerini, siyasal iradenin yönlendirme biçimlerini ve bunların terörle mücadele politikalarına yansımalarını derinlemesine ortaya koymaya olanak tanımıştır.

Çalışmanın bulguları, terörle mücadelede kamu yönetiminin bürokratik reflekslerinin çoğunlukla güvenlik öncelikli ve kriz odaklı olduğunu göstermektedir. Bürokrasi, terör tehdidine karşı hızlı ve sert müdahaleleri tercih eden bir refleks geliştirmiştir. Ancak bu refleksler, kimi zaman demokratik denetim mekanizmalarının geride kalmasına ve hukuk devleti ilkelerinin zayıflamasına yol açabilmektedir. Siyasal irade ise bu bürokratik refleksleri yönlendirmekte, fakat çoğu zaman siyasal hedefler doğrultusunda güvenlik politikalarını şekillendirmektedir. Bu durum, kamu yönetiminin özerkliğini kısıtlayabilir ve siyasetle bürokrasi arasında gerilimlere neden olabilmektedir. Diğer yandan, bulgular siyasal iradenin etkin yönetim ve katılımcı kamu politikaları çerçevesinde bürokratik refleksleri daha esnek ve şeffaf hâle getirebilme potansiyelinin de bulunduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma, terörle mücadelede kamu yönetiminin bürokratik reflekslerini daha etkin ve demokratik kılmak için bazı önemli öneriler sunmaktadır. İlk olarak, güvenlik politikalarının hazırlanması ve uygulanmasında bürokrasi ile siyasal irade arasında daha güçlü iletişim ve koordinasyonun sağlanması gerekmektedir. Bu, karar alma süreçlerinin şeffaflığını artırarak demokratik meşruiyeti destekleyecektir. İkinci olarak; kriz durumlarında hızlı karar almayı kolaylaştıran bürokratik esnekliğin korunurken, insan hakları ve hukuk devleti ilkelerinin de önceliklendirilmesi için denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi önerilmektedir. Üçüncü olarak; kamu yönetiminde terörle mücadeleye yönelik kapasite geliştirme programları ile bürokratların kriz yönetimi, hukuk ve insan hakları konularında eğitimlerinin artırılması teşvik edilmelidir. Son olarak ise; siyasal iradenin güvenlik politikalarında uzun vadeli stratejik planlamayı benimsemesi ve güvenlik-siyaset arasındaki etkileşimi dengeleyerek kamu yönetiminin özerkliğini koruması gerekmektedir.

Sonuç olarak; terör tehdidi gibi kompleks ve hassas bir alanda kamu yönetiminin bürokratik refleksleri ile siyasal iradenin dengeli ve etkili yönetimi, demokratik hukuk devleti ilkeleri ve insan haklarıyla uyumlu güvenlik politikalarının başarısı için vazgeçilmezdir. Bu çalışmanın ortaya koyduğu analiz ve öneriler, bu hassas dengenin sağlanması yolunda önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu çalışma, terörle mücadelede etkili ve meşru kamu politikalarının geliştirilmesi için bürokratik süreçlerin esnekliğinin artırılması, siyasal iradenin stratejik yönlendirme kapasitesinin güçlendirilmesi ve demokratik denetim mekanizmalarının etkinleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Kuramsal olarak, kamu yönetimi ile güvenlik siyasetinin kesişim noktasında bürokratik reflekslerin işleyişini ve siyasal iradenin rolünü ortaya

koymasıyla literatüre yeni bir perspektif kazandırmaktadır. Pratik açıdan ise terörle mücadelede etkin, şeffaf ve demokratik kamu yönetimi mekanizmalarının geliştirilmesi için somut öneriler sunarak politika yapıcılar, kamu yöneticileri ve siyasetçiler için yol gösterici olmaktadır. Kamu yönetimi literatürüne ve güvenlik alanına katkı sağlamanın yanı sıra, uygulama alanında da terörle mücadele stratejilerinin hem etkin hem de demokratik meşruiyete uygun şekilde yürütülmesine önemli bir temel oluşturması beklenmektedir. Özellikle Türkiye gibi terörle mücadele deneyimi yaşayan ülkeler için önemli bir rehber niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Terörle Mücadele, Bürokratik Refleksler, Siyasal İrade, Güvenlik Politikaları.

PUBLIC ADMINISTRATION IN THE SHADOW OF SECURITY: BUREAUCRATIC REFLEXES AND POLITICAL WILL IN THE FIGHT AGAINST TERRORISM

Abstract

Terrorism poses a significant threat to modern states, demanding coordinated and multifaceted responses from public administration institutions. This study examines how bureaucratic reflexes within public administration develop in response to terrorism threats and the role political will plays in shaping and directing these responses. It explores the dynamic interaction between bureaucratic mechanisms and political decision-making, highlighting their impact on the effectiveness and legitimacy of counterterrorism policies.

Using an extensive literature review and content analysis of academic works, official documents, legal frameworks, and policy reports, the study investigates the crisis management capacity of public institutions, the flexibility of bureaucratic processes, and the influence of political objectives on security policies. The research also assesses these factors within the framework of democratic governance and the rule of law.

Findings indicate that bureaucratic reflexes often prioritize rapid and security-focused responses, which can strengthen institutional resilience but may reduce transparency and weaken democratic oversight. Political will plays a decisive role in shaping these responses, sometimes leading to the politicization of security policies that challenges bureaucratic autonomy and democratic norms. Achieving a balance between effective security measures and the protection of democratic values emerges as a core challenge.

The study suggests improving coordination between political leaders and bureaucrats, strengthening accountability and oversight mechanisms, enhancing capacity-building for public officials, and encouraging participatory governance involving civil society and other stakeholders. These approaches aim to ensure that counterterrorism efforts are both effective and democratically legitimate.

Overall, this research contributes valuable insights into the complex relationship between public administration and political leadership in counterterrorism, offering practical guidance for policymakers and scholars dedicated to maintaining security and democracy.

Keywords: Public Administration, Fight Against Terrorism, Bureaucratic Reflexes, Political Will, Security Policies.

YEREL DÜZEYDE KAMU DEĞER YARATIMI VE YÖNETİMİ AÇISINDAN KADIN KOOPERATİFLERİ

Hafize Seçtim¹

Özet

Devletin iş görme ve hareket etme aracı olan kamu yönetiminde, çağın gereklerine göre değişen yeni yönetim arayışlarının bir sonucu olarak devletler, klasik hizmet rollerinden arta kalan kamusal hizmetlerden sıyrılarak bu alanlarda düzenleme ve hakemlik yapma rollerine bürünmüştür. Bu yeni yönetim yaklaşımlarının getirdiği özelliklerin ilk yansımaları olarak devletler, merkezi yönetimden yerel yönetimlere doğru yetki ve kaynak aktarımlarını artırmaya yapmaya başlamış, merkezi ve yerel yönetimler arasında hizmette yerellik ilkesi doğrultusunda kamu hizmetlerinin sunumunda bölüşümler izlenmiştir. Bu paradigma değişimleriyle beraber geleneksel kamu yönetimi yerini yeni kamu işletmeciliği gibi yönetim yaklaşımlarına bırakmıştır. Ancak son yıllarda hem Geleneksel Kamu Yönetimi hem de Yeni Kamu İşletmeciliğinin eksik yönleri ve sorunlarının giderilmesi hususunda “Kamu değeri yönetimi” anlayışının literatürde üzerine sıkça tartışılan bir konu hâline geldiği de görülmektedir.

Kamu değeri yönetimi, vatandaşları aktif bir paydaş olarak gören; kamu yöneticilerinin, siyasa oluşturucuların, özel sektörün ve sivil toplum kuruluşlarının birlikte yürüttüğü bir iş birliği sürecidir. Bu değer yaratımı tüm bu aktörlerin birlikte yol almasıyla ortaya çıkan bir müzakere ile biçimlenmektedir. Günümüzde Kooperatifler de kamu değeri yaratma sürecinde rol alan aktörlerden biri olarak gösterilmektedir.

Yönetim paradigmasında değişikliklerle birlikte devletin geri çekildiği bazı kamusal hizmet alanlarından arta kalan boşlukları dolduran, kamu ve özel sektörün yanında üçüncü bir sektör olarak nitelendirilen kooperatifler, günümüzde farklı türde ve çeşitli faaliyet alanlarıyla sayılarını artırmaktadır. Özellikle kadın, engelli ve eski hükümlüler gibi dezavantajlı grupları içeren bu kapsayıcı kooperatif türleri vasıtasıyla hem yerel hizmet sunumunun ilerlemesi hem de ekonomik ve sosyal gelişimin sağlanması açısından kendilerini sosyal kooperatifler olarak tanımlayan kadın kooperatifleri, bir yerel kalkınma aracı olarak fırsatlar sunmaktadır.

Kadın kooperatifleri, yerel düzeyde hizmet sunumu açısından Kamu Değer Yönetimi bakımından irdelendiğinde yerel kalkınmanın yanı sıra sosyal katılım yönünden de önemli bir gizil güç olarak değerlendirilebilir. Bu kooperatifler, kadınların sosyo-ekonomik bir güç kazanmasını teşvik ederek kamusal-toplumsal faydayı artırırken; yerel toplumun değer-algı düzeyine de etki gösterebilir. Bu izdüşümde kadın kooperatifleri, yerel düzeyde sunulan kamusal hizmetlere karşı vatandaşların algıladığı değeri artırma, yerel katılımı özendirme, kamusal kaynakların etkin ve verimli kullanımı, yerel kalkınmayı destekleme, paydaş iş birliği ve yerel kamusal hizmetlerde sürdürülebilirliğin tesis edilebilmesi açısından kamu değeri kavramıyla ilişkilendirilebilir. Bu ilişkilendirilmedeki kilit rolün ise yerel yönetim ile kooperatifler arasındaki güç birliğine bağlı olduğu ileri sürülebilir.

Bu çalışmanın amacı “Kamu Değer Yönetimi” yaklaşımı temelinde yerel yönetimlerin kadın kooperatifleriyle eşgüdüm ve dayanışma ortaklığı kurarak yarı kamusal hizmetlerinin sağlanmasında ve yerel kalkınmanın geliştirilmesinde ne tür bir toplumsal değer oluşturduğunun

¹ Dr. Öğr. Üyesi, ÇOMÜ, Sosyal Bilimler MYO, Yerel Yönetimler Programı, sectimhafize@gmail.com, Orcid:0000-0001-8671-0828

ortaya konmasıdır. Çalışmanın temel odağı, yerel yönetim birimlerinden biri olan belediyelerden kadın kooperatiflerine yarı kamusal hizmet sunumu için yapılacak yetki ve kaynak aktarımının ne durumunda olduğunun tespiti, bu durumun yerel kamu değeri ile kalkınma üzerindeki etkilerinin saptanması ve elde edilen veriler doğrultusunda öneriler sunulmasıdır.

Bu çalışmada Çanakkale’de bulunan kadın kooperatifleri örneğinde, kadın kooperatiflerinin yerel kamusal hizmetler adına ürettikleri kamu değeri ve yerel kalkınmaya katkıları, nitel araştırma yöntemiyle incelenmiştir. Bu doğrultuda ilk olarak Moore’un (1995) Kamu Değerinin üretilmesi, ölçülmesi ve yönetilmesi açısından ortaya koyduğu “Stratejik Üçgen” modeline dayanan, Meynhardt ve Jasinenko (2020) tarafından geliştirilen dört boyutlu “Kamu Değeri Ölçeği”nin Hedonistik-Estetik, Faydacı-Araçsal, Siyasi-Sosyal ve Ahlaki-Etik boyutlarına dayandırılarak oluşturulan soru formu kullanılmıştır.

Araştırmaya yönelik veri toplama tekniğini olarak öncelikle alanyazın incelenmiş ardından kooperatif yöneticileri ve belediye yetkilileri ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Elde edilen veriler “Kamu Değeri Yönetimi” perspektifinden değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda kadın kooperatiflerinin yarı kamusal değer yaratım sürecine olan etkisi ve yerel kalkınmaya sağladığı katkıları saptanarak belediye ve kadın kooperatifi iş birliğinin yerel kalkınmadaki etkileri bütüncül olarak çözümlenmiştir.

Bu çalışmanın bulguları, kamu değeri yönetimi yaklaşımı özelinde kadın kooperatifleri değerlendirildiğinde bir kamu gücü olarak belediyeler ve üçüncü sektör olarak nitelendirilen kooperatiflerin iş birliklerinin kamusal etkilerini ölçmede ve görünür kılmada etkili bir araç olarak kullanılabileceği gözlenmiştir. Kadın kooperatifleri vasıtasıyla sağlanan hizmet sunumlarının salt ekonomik yarar sağlamayıp bununla birlikte kadın iş gücüne katılımını artırdığı, yerel sosyal yapılar arasındaki ilişkileri güçlendirdiği, sosyal barışa ve bütünleşmeye katkı sağladığı ve sosyo-ekonomik kalkınmayı artırdığını gözler önüne sermektedir. Yerel düzeyde bazı kamu hizmetlerinin yerel yönetimlerden özellikle de belediye yönetimlerinden kadın kooperatiflerine aktarılması hem kamu gücünün hakem ve düzenleyici rolünü geliştirmesine fayda sağlarken hem de kooperatifçilik ilkelerinin öngördüğü biçimde kadın kooperatiflerinin özerkliklerini koruyarak hizmet kalitesindeki artışa ve bu kooperatiflerin toplum içerisindeki kamusal değerinin artışına, toplum içerisinde görünürlüğüne ve erişilebilirliğine katkı sağlayacağı bulgular arasında yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Kooperatifleri, Belediye, Yerel Kalkınma, Kamu Değeri, Kamu Değer Yönetimi.

Abstract

With the developments and stagnations occurring around the world, traditional public administration has been replaced by new management approaches such as public enterprise management. However, in recent years, concepts such as “Public Value Management” have gained importance in addressing the shortcomings and problems of existing management approaches.

Public value management is an approach that recognizes citizens as active stakeholders and is shaped through collaboration between public institutions, the private sector, and civil society organizations. Within this framework, cooperatives, which are important actors in the third sector, are increasingly taking on a greater role in public service areas where the state has withdrawn. Women's cooperatives, in particular, contribute to local development with their inclusive structure that encompasses disadvantaged groups; they increase public and social benefit by facilitating women's socio-economic empowerment.

This study examines the provision of semi-public services and contributions to local development from a public value management perspective, using women's cooperatives in Çanakkale as an example. Semi-structured interviews were conducted with cooperative managers and municipal officials using a questionnaire developed based on the four-dimensional Public Value Scale developed by Meynhardt and Jasinenko (2020). The findings reveal that women's cooperatives not only generate economic benefits but also contribute to social integration, social peace, and local solidarity by increasing women's employment. Furthermore, it was determined that the collaboration between municipalities and cooperatives strengthens the quality, visibility, and sustainability of public services.

In conclusion, women's cooperatives are actors that play important roles in creating public value at the local level. Coordination with municipalities will contribute significantly to both the effective use of public resources and the visibility and autonomy of women's cooperatives within society.

TRB1 BÖLGESİ KAMU HASTANELERİNDE AFET YÖNETİMİNE İLİŞKİN MEVCUT DURUMUN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ¹

Halise Miray Say² - Eray Ekin Sezgin³

Özet

Afetler, çoğunlukla ani gelişen, öngörülmesi ve engellenmesi güç olaylar olup ciddi can ve mal kayıplarına yol açabilmektedir. Türkiye hem doğal hem de insan kaynaklı afetlerin sıkça yaşandığı ülkelerden biridir. Son on yılda ülke genelinde afetlerin sıklığında ve şiddetinde gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Bu artış, afet yönetimi konusundaki çalışmalarını daha da önemli hâle getirmiştir. Özellikle sağlık kurumlarının afetlere hazırlıklı olması hem toplum sağlığını koruma hem de afet sonrası hızlı ve etkili müdahale açısından kritik öneme sahiptir. Afetler sonrasında toplumsal yaraların sarılmasında en önemli kurumlardan biri olan hastanelerin afet anına ve sonrasına yönelik hazırlıkları, kriz yönetimi kapasitesi ve organizasyonel yeterliliği, hizmet sürekliliğinin sağlanması bakımından hayati rol oynamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, TRB1 bölgesinde yer alan dört ilin (Malatya, Elâzığ, Bingöl ve Tunceli) kamu hastanelerinde afet yönetimi açısından mevcut durumun değerlendirilmesi ve hastaneler arasında karşılaştırmalı bir analiz yapılmasıdır. Bu analizle birlikte, afet anında sağlık hizmetlerinin etkinliğini etkileyebilecek eksikliklerin belirlenmesi, güçlü yönlerin ortaya konulması ve geliştirilebilecek alanlara dair öneriler sunulması hedeflenmiştir.

Araştırma, kesitsel ve tanımlayıcı nitelikte olup, veri toplama aracı olarak 1996 yılında Serhat Hacimusalar'ın çalışmasında kullanılan 30 soruluk anket formu temel alınarak hazırlanmıştır. Anket; "Planlama ve Tahliye", "Acil Servis, Ambulans ve Güvenlik", "İletişim, Eczane ve Yemek Hizmetleri", "Jeneratör, Kimyasal ve Radyoaktif Kazalar, Morg" olmak üzere dört ana başlıkta toplanmıştır. Anket TRB1 bölgesindeki dört kamu hastanesine uygulanmış ve afet planı varlığı, kriz odalarının durumu, tahliye planlarının yeterliliği, ambulans sayısı, iletişim altyapısı, acil ilaç ve ekipman stoku gibi konular değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır: Hastanelerde uygulanabilir bir afet planı var mı? Kriz odası bulunuyor mu? Acil durum tahliye planı hazırlanmış mı? Ambulans sayısı yeterli mi? Hastane binaları afetlere karşı dayanıklı mı? Afet haberleşme planı oluşturulmuş mu? İlaç ve tıbbi malzeme stoku yeterli mi? Yeterli morg alanı bulunuyor mu?

Araştırma bulgularına göre, dört hastanenin de afet planlarının mevcut olduğu, görev dağılımlarının yapıldığı ve iş birliği yapılacak kurumların belirlendiği görülmüştür. Ayrıca, bu hastanelerin düzenli aralıklarla tatbikat gerçekleştirdiği ve kriz odaları oluşturduğu tespit edilmiştir. Kriz odalarında birden fazla iletişim aracının bulunması, afet plan örneklerinin burada saklanması ve acil iletişim kanallarının önceden planlanmış olması, olumlu yönler olarak öne çıkmaktadır. Bu durum, afet anında koordinasyonun hızlı sağlanabilmesi açısından önemli bir avantajdır.

Bununla birlikte, çalışmada çeşitli eksikliklere de rastlanmıştır. Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde ambulans sayısının yetersiz olduğu ve geçici morg alanının henüz belirlenmediği

¹ Bu çalışma, Munzur Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda kabul edilen, aynı başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Uzm., Munzur Üniversitesi İşletme ABD Yüksek Lisans Mezunu, miraykvk@gmail.com, Orcid No: 0000-0002-2482-2725

³ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi Sağlık Yönetimi, eraysezgin@munzur.edu.tr, Orcid No: 0000-0002-8565-0269

ifade edilmiştir. Bingöl Devlet Hastanesi'nde ise kimyasal ve radyoaktif kazalar için gerekli hazırlıkların yapılmadığı görülmektedir. Tunceli Devlet Hastanesi'nde ise daha önemsiz sayılabilecek eksiklikler göze çarpmaktadır; yedek aydınlatma cihazlarının eksikliği ve ambulanslar için şehir-bölge haritalarının bulunmaması gibi lojistik detaylar, afet anında gecikmelere sebep olabilecek unsurlardır. Öte yandan, Elâzığ Fethi Sekin Şehir Hastanesi'nin ankete verilen tüm yanıtlar bakımından herhangi bir eksiklik göstermemesi, bu hastanenin afet hazırlık düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, TRB1 bölgesindeki kamu hastanelerinin afet yönetimi konusunda genel anlamda olumlu bir düzeyde olduğu ancak bazı yapısal ve operasyonel eksikliklerin hâlen varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu durum, afet yönetiminin yalnızca plan hazırlamakla sınırlı olmadığını; planların uygulanabilirliği, güncelliği, tatbikatlarla desteklenmesi ve personelin bilinç düzeyinin artırılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, afet planlarının düzenli aralıklarla güncellenmesi, eksikliklerin giderilmesi ve denetim mekanizmalarının işler hâle getirilmesi, afetlerde sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için önem arz etmektedir.

Araştırma bulguları doğrultusunda, TRB1 bölgesindeki kamu hastanelerinin afetlere hazırlık düzeylerinin artırılması için bazı temel adımlar önerilmektedir. Öncelikle, afet planlarının düzenli aralıklarla güncellenmesi ve tatbikatlarla desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Ambulans, geçici morg, jeneratör ve iletişim sistemleri gibi kritik altyapı unsurlarındaki eksiklikler giderilmeli; kimyasal ve radyoaktif kazalara yönelik hazırlıklar da tamamlanmalıdır. Hastane personeline afet yönetimi konusunda periyodik eğitimler verilmeli ve görev tanımları netleştirilmelidir. Ayrıca, bölge hastaneleri arasında koordinasyon güçlendirilerek ortak bir afet yönetim anlayışı geliştirilmelidir. Bu öneriler, sağlık hizmetlerinin afet anında kesintisiz sürdürülebilmesi ve toplumsal sağlık güvenliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir.

Bu çalışma, bölgedeki hastanelerin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koyarak, afetlere karşı daha hazırlıklı bir sağlık sistemi oluşturulması için önemli bir rehber niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, TRB1 Bölgesi Kamu Hastaneleri, Afet Planı

Abstract

This study was conducted to evaluate the current state of disaster management in public hospitals located in the TRB1 region of Türkiye (Malatya, Elazığ, Bingöl, and Tunceli), which is highly prone to disasters. Designed as a cross-sectional and descriptive research, the study utilized a 30-item questionnaire based on Serhat Hacımusalar's 1996 thesis, covering four main categories. The findings indicate that all hospitals have disaster plans, designated crisis rooms, defined roles and responsibilities, and established partnerships with relevant institutions. Additionally, disaster drills are conducted, and communication infrastructure has been strengthened. However, certain deficiencies were identified. In Malatya, there is a shortage of ambulances and a lack of designated temporary morgue space. In Bingöl, hospitals are unprepared for chemical and radiological incidents, while in Tunceli, minor logistical shortcomings were noted. In contrast, Elazığ Fethi Sekin City Hospital appears to be fully equipped and prepared. As a result of the study, it is recommended that disaster plans be regularly updated, staff training be enhanced, and inter-institutional coordination be improved. These measures are crucial for ensuring the continuity of healthcare services during disasters and protecting public health.

Keywords: Disaster Management, Public Hospitals in TRB1 Region, Disaster Plan

2025 MART SARAÇHANE EYLEMLERİNİN İSTİSNA HÂLİ KURAMI BAĞLAMINDA ANALİZİ

Hanifi Tosun¹

Özet

Mart 2025'te İstanbul Saraçhane'de, Türkiye'nin güncel siyasal ve ideolojik mücadelesi açısından Gezi-çukur/barikat-15 Temmuz kolektivizmin son parçası olarak, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun gözaltına alınması üzerine sokak olayları başlamıştır.

Bu olay, bir yanda kendisini İslamcı-devletçi iktidar olarak tanımlayan ve milli-muhafazakâr ideolojiyle hareket eden kesim ile diğer yanda Kemalist ulusalcı muhalefet olarak anılan ve laik cumhuriyet değerlerini savunan kesim arasındaki kültür savaşının sembolik bir sahnesi hâline geldi. Nitekim CHP Genel Başkanı Özgür ÖZEL, İMAMOĞLU'nun tutuklanmasını "Bir Sonraki Cumhurbaşkanı Karşı Darbe Girişimi" olarak nitelendirerek "Demokrasi" vurgusu yaparken, Cumhurbaşkanı Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN ise kabine toplantısının ardından yaptığı açıklamalarda protestoları; "İstanbul merkezli yolsuzluk operasyonları sonrası CHP Genel Başkanı Özgür ÖZEL tarafından yapılan sokak çağrısının şiddet eylemine dönüştüğü" şeklinde niteleyerek sivil itaatsizlik vurgusu yapmıştır.

Bu keskin karşıtlık, Türkiye'deki ideolojik kamplaşmanın ne denli derinleştiğini göstermektedir. Normalin ötesi/olağan olmayan hâl koşullarına sahip Saraçhane olaylarında devlet, bozulan düzeni yeniden tesis etme ve devletin egemenliğini koruma refleksiyle hareket etmiş ve istisna hâli devreye girmiştir.

Bu çalışmada 2025 Mart ayında meydana gelen Saraçhane olayları, Schmitt'in istisna hâli kuramı üzerinden analiz edilerek, istisna hâli uygulamasının özellikle modern (ulus) devletlerin bekasını tehdit eden durumlarda hukukun askıya alınmasının ötesinde hukuki düzenin devamlılığını sağlayacak mecburi bir devlet refleksi olduğu savunulmaktadır. Bu durum, devletin gezi, çukur/barikat, 15 Temmuz tecrübesiyle karşılaştırmalı olarak ele alınacak ve çalışma tamamlanacaktır.

---

¹ hanifi_tosun23@hotmail.com

TÜRKİYE’DE AFET YÖNETİMİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE DİRENÇLİ KAMU YÖNETİMİ: 1999-2023 DEPREMLERİ ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Hasan Akay¹ - Yasin Can Gönültaş²

Özet

Türkiye’de meydana gelen büyük ölçekli depremler, afet yönetimi sisteminin yalnızca teknik kapasitesini değil aynı zamanda kurumsal yapısını, müdahale etkinliğini ve hesap verebilirliğini sınavan kritik kırılma noktaları olmuştur. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi yaklaşık 17 bin kişinin yaşamını yitirmesine yol açarken, müdahale sürecinde ortaya çıkan koordinasyon eksiklikleri ve dağınık kurumsal yapı, afet yönetiminde reform ihtiyacını görünür kılmıştır. Buna karşın 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler, yaklaşık 50 bin can kaybına ve büyük ölçekli yıkıma neden olmuş; mevcut afet yönetimi modelinin kurumsal kapasite, lojistik hazırlık ve kriz anında karar alma süreçleri bakımından yetersiz kaldığı yönünde sert eleştiriler doğurmuştur.

Bu deneyimler, afet yönetiminin salt teknik bir müdahale alanı değil, aynı zamanda güçlü bir kurumsal organizasyon, toplumsal dayanıklılık ve demokratik hesap verebilirlik meselesi olduğunu ortaya koymaktadır. Belirsizlik ve yüksek karmaşıklık içeren deprem gibi afetlerde, hiyerarşik ve merkezîyetçi yapılar tek başına etkinlik sağlayamayabilir. Bu nedenle çağdaş afet yönetimi literatürü, devlet kurumlarının yanı sıra yerel yönetimlerin, özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve gönüllü yurttaş ağlarının birlikte karar alma ve uygulama süreçlerine dâhil olduğu çok aktörlü, esnek ve öğrenmeye açık yönetim modellerine olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Türkiye’de afet yönetimi tartışmaları da bu bağlamda, merkezi kapasitenin güçlendirilmesi kadar katılımcı yönetim mekanizmalarının geliştirilmesi, bilgi paylaşımının artırılması ve toplumsal dayanışmanın kurumsal düzeyde desteklenmesi gerekliliğine işaret etmektedir.

Literatürde 1999 Marmara Depremi, Türkiye’nin afet yönetimi tarihinde bir dönüm noktası olarak değerlendirilmektedir. 1999 öncesinde afet yönetimi yapısının dağınık, parçalı ve koordinasyondan yoksun olması, Marmara Depremi sırasında ciddi aksaklıkların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Devletin özellikle ilk 48 saatte etkili bir müdahale gerçekleştirememesi, askeri birlikler ile gönüllü ekiplerin fiilen liderliği üstlenmesine neden olmuştur. Bu acı deneyim, afet yönetiminde kapsamlı kurumsal ve yasal reformların gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu doğrultuda 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) kurulmasıyla birlikte afet yönetiminde daha merkezî bir yapılanmaya gidilmiş ve kurumsal kapasitenin artırılması hedeflenmiştir. Ancak literatürde bu merkezîyetçi modelin bazı sınırlılıklarına da işaret edilmektedir. Örneğin, 2010 yılında EMASYA protokolünün kaldırılmasıyla askerin afetlerdeki rolünün azalmasının, özellikle büyük ölçekli felaketlerde ilk müdahale süresini uzatabildiği belirtilmektedir. Ayrıca ulusal afet müdahale planı (TAMP) gibi ayrıntılı stratejik belgelerin hazırlanmasına rağmen, bunların sahada uygulama aşamasında çeşitli sorunlarla karşılaştığı vurgulanmaktadır. Genel kanaat, 1999 sonrasında kurumsal kapasitenin ve planlama faaliyetlerinin kayda değer biçimde artmış olmasına rağmen, afet yönetiminde çok paydaşlılık, şeffaflık ve hesap verebilirlik ilkelerinin kurumsal kültür düzeyinde tam olarak yerleşmediği yönündedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hakay@adiyaman.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, gonultascan@gmail.com

1999 Marmara Depremi, afet yönetiminde kurumsal hazırlıksızlığın yol açtığı kaotik bir tablo sergilemiştir: İlk 48 saatte merkezi koordinasyon sağlanamamış; devletin kriz yönetim birimleri geç harekete geçince askerî birlikler ve gönüllü ekipler kendi inisiyatifleriyle müdahaleye başlamıştır. Bu durum, afet yönetimi yapısındaki dağınıklığın ve yetki karmaşasının müdahaleyi yavaşlattığını göstermiştir. 1999 felaketi sonrasında hayata geçirilen kurumsal reformlar (AFAD'ın kuruluşu vb.) ile 2000'lerde kapasite artışı hedeflenmiştir. Nitekim 2020 Elâzığ ve İzmir depremleri AFAD liderliğindeki yeni sistemin ilk sınavları olmuş; bu orta ölçekli afetlerde daha hızlı ve organize bir müdahale sağlanmıştır. Arama-kurtarma ekipleri ilk saatlerde sahaya ulaşmış, lojistik destek günler yerine saatler içinde temin edilmiştir (1999'a kıyasla belirgin bir iyileşme). Bu sayede can kayıpları sınırlı kalmış, merkezi yönetim ile yerel birimler arasında etkin iş birliği örnekleri sergilenmiştir. 2020 vakaları, 1999'dan çıkarılan derslerin kurumsal kapasiteyi güçlendirdiğini ve kurumlar arası öğrenme sayesinde afet yönetiminde daha dirençli bir yapıya doğru adımlar atıldığını göstermektedir.

2023 Kahramanmaraş depremleri, Türkiye'nin afet yönetimi sisteminin en ağır sınavı olmuş ve mevcut merkeziyetçi modelin kapasitesel sınırlarını açık biçimde ortaya koymuştur. Aynı anda 11 ili etkileyen bu büyük felakette, ilk günlerde birçok yerleşim yerine resmî arama-kurtarma ekiplerinin ulaşamaması, iletişim ve lojistik altyapısının çökmesi nedeniyle müdahalenin gecikmesi kamuoyunda ciddi eleştirilere yol açmıştır. Özellikle merkeziyetçi yapı nedeniyle yerel birimlerin ve askerî unsurların kendi başlarına hızlıca inisiyatif alamamaları, kriz anında kritik olan "altın saatlerin" kaybedilmesine neden olmuştur. 2010 yılında EMASYA protokolünün kaldırılması sonrasında askerin afetlerdeki rolünün sınırlanması, müdahalenin ilk aşamalarında koordinasyonun daha da zayıf kalmasına yol açmıştır. Bu koşullar altında, on binlerce vatandaş enkaz altında yardım beklerken devletin kurumsal mekanizmasının yetersiz kaldığı, toplumsal dayanışma ağlarının ve gönüllü inisiyatiflerin devreye girdiği görülmüştür. Sivil toplum kuruluşları ve bireysel gönüllüler geniş çaplı bir seferberlikle sahadaki boşluğu doldurmaya çalışsa da resmî kurumlarla sivil inisiyatifler arasındaki koordinasyon eksiklikleri müdahaleyi sınırlamıştır.

Bu süreçte, afet yönetiminde şeffaflık ve hesap verebilirlik boyutlarının da yetersizliği dikkat çekmiştir. Örneğin, Kızılay'ın kriz anında çadır satışı gibi uygulamaları hem devlet kurumlarına hem de genel afet yönetimi modeline duyulan güveni derinden sarsmıştır. Bu durum, sadece teknik kapasite ve lojistik hazırlığın değil, aynı zamanda kriz anlarında toplum-devlet ilişkilerinin de ne kadar belirleyici olduğunu göstermiştir. Nitekim 1999 Marmara Depremi'nden itibaren kaydedilen ilerlemeler, yeni kurumların oluşturulması ve planlama kapasitesinin artması önemli kazanımlar sağlamış olsa da 2023 Kahramanmaraş depremleri Türkiye'de afet yönetim sisteminin büyük ölçekli felaketler karşısında hâlâ kırılabilir olduğunu kanıtlamıştır. Genel olarak değerlendirildiğinde, kurumsal kapasite ve planlama becerileri artmış olmakla birlikte, yönetim anlayışında katılımcılık, çok aktörlü koordinasyon ve hesap verebilirlik gibi unsurların yeterince kurumsallaşmadığı ve bu nedenle afet yönetiminde istenen dönüşümün tam anlamıyla gerçekleşmediği anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada karşılaştırmalı vaka analizi yöntemi benimsenmiştir. Çalışma kapsamında 1999 Marmara Depremi ve 2023 Kahramanmaraş Depremleri örnek vaka olarak seçilmiştir. Bu depremlere ilişkin veriler; resmi raporlar, istatistiksel veriler, medya haberleri ve daha önce yapılmış akademik araştırmalardan derlenmiştir. Toplanan veriler içerik analizi ve söylem analizi teknikleriyle sistematik biçimde incelenmiş, her vaka özelinde bulgular elde edilmiştir. Ardından vakalar arası karşılaştırma yapılarak afet yönetimi sürecine dair öne sürülen hipotezler mevcut veriler ışığında test edilmiş ve ortak temalar ile farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırma bulguları, afet yönetiminde başarının yalnızca teknik kapasiteye değil, aynı zamanda yönetsel dirençliliğe, çok

paydaşlı iş birliğine ve toplumsal güvene dayandığını ortaya koymaktadır. Güçlü merkezi devlet geleneğinin hâkim olduğu Türkiye bağlamında, afetlere karşı daha dirençli bir kamu yönetiminin inşası için yerel düzeyde esnekliğin ve katılımcılığın artırılması gerekliliği dikkat çekmektedir. Bu çerçevede çalışmanın öne çıkan politika önerileri üç ana başlıkta toplanabilir:

1. Yerel kapasitenin güçlendirilmesi ve çok paydaşlı koordinasyon

Afet anında etkin karar alma ve uygulama süreçleri için yalnızca merkezi kurumlar değil, yerel yönetimler, askerî birimler ve büyük ölçekli sivil toplum kuruluşları da sürece dâhil edilmelidir. İllerde vali, belediye başkanı, garnizon komutanı ve sivil toplum temsilcilerinin yer aldığı kriz koordinasyon kurullarının önceden oluşturulması, yerel ihtiyaçlara daha hızlı yanıt verilmesini sağlayacaktır. Ayrıca, sivil-asker iş birliği açık prosedürlerle tanımlandığında, özellikle ilk müdahale aşamasında hız ve etkinlik artacaktır.

2. Hesap verebilirlik ve şeffaflığın güçlendirilmesi

Deprem vergileri ve afet fonlarının kullanımına ilişkin düzenli denetimlerin yapılması ve sonuçların kamuoyuyla paylaşılması zorunluluk hâline getirilmelidir. Afet sonrasında görevini ihmal eden sorumlulara yönelik caydırıcı yasal yaptırımların uygulanması, kamu kurumlarına duyulan güveni pekiştirecektir. Güven ortamı güçlendiğinde, toplumun afet anındaki iş birliği ve uyum kapasitesi de artacaktır.

3. İletişim altyapısı ve risk azaltma politikaları

Kritik iletişim altyapılarının afetlere dayanıklı hâle getirilmesi, örneğin yedek haberleşme sistemlerinin geliştirilmesi, öncelikli görülmelidir. Kriz anlarında sosyal medyanın tümünden kısıtlanması yerine, yanlış bilginin önlenmesine yönelik mekanizmalar uygulanmalı; halkın acil yardım çağrılarının iletilmesine engel olunmamalıdır. Öte yandan, afet yönetiminde asıl amaç afet gerçekleşikten sonra müdahaleden ziyade, riskleri azaltmaya yönelik önlemleri önceden hayata geçirmek olmalıdır. Bu doğrultuda bilimsel temelli kentsel dönüşüm politikaları ve sıkı yapı denetimi mekanizmaları tavizsiz uygulanmalı, riskli yapı stokunun hızla yenilenmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye’de afet yönetişiminin, merkeziyetçi “yukarıdan aşağıya” anlayıştan çıkarak devlet ile toplumun “yan yana ve birlikte” hareket ettiği katılımcı bir modele evrilmesi elzemdir. Devletin, büyük ölçekli krizlerde tüm yükü tek başına üstlenmek yerine, kolaylaştırıcı ve koordine edici bir rol benimsemesi; yerel yönetimler, uzman kuruluşlar, özel sektör ve sivil toplumun aktif katılımını kurumsal olarak güvence altına alması gerekmektedir. Bu karşılaştırmalı analizden elde edilen dersler, Türkiye’nin gelecekte afetlere karşı daha dirençli, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetimi geliştirmesine katkı sunabileceği gibi benzer risklerle karşı karşıya olan diğer ülkeler için de yol gösterici bir çerçeve niteliği taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetişimi, Dirençli Kamu Yönetimi, Deprem ve Kamu Yönetimi

Abstract

Major earthquakes in Turkey have tested the technical capacity, institutional structure and social trust of the country's disaster management system. Following the 1999 Marmara earthquake, which caused approximately 17,000 fatalities, the state was ineffective in the first 48 hours due to a fragmented and uncoordinated structure. Consequently, military units and volunteers took on leadership roles. This experience brought the need for comprehensive reform to the fore, and disaster management was centralised with the establishment of AFAD in 2009. Despite an increase in institutional capacity, the limitations of the centralised model became apparent, particularly following the abolition of EMASYA in 2010, which reduced the military's involvement and impeded the effective implementation of national plans. While the 2020 Izmir earthquake was only effective in a limited area, resulting in partial success in terms of intervention, the 2023 Kahramanmaraş earthquakes constituted the heaviest test of the existing model. This disaster affected 11 provinces simultaneously, causing the collapse of communication and logistics infrastructure. The centralised structure limited local initiatives and resulted in significant delays to the initial response. Although civil society and volunteers mobilised on a large scale, shortcomings in coordination and transparency damaged state-society relations. Consequently, despite improvements in capacity and planning skills since 1999, disaster management in Turkey is still considered an area where the principles of participation, multi-actor coordination and accountability have not been sufficiently institutionalised.

Keywords: Disaster Management, Resilient Public Administration, Earthquakes and Public Management

DİJİTAL DÖNÜŞÜMDE ÜNİVERSİTELER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA HEDEFLERİ: VERİ ODAKLI İLETİŞİM VE ETKİ ANALİZİ

Hilal Kırceylan¹ - Nida Nur Çabukça²

Özet

Bu çalışmanın amacı, üniversiteler tarafından dijital dönüşüme entegre edilen Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) nasıl ele alındığını ve veri odaklı etki analizi sonucunda üniversitelerin SKH içerisinde yer alan 17 maddenin hangi yöntem ve iletişim yaklaşımlarını benimsediğini ortaya koymaktır. Üniversiteler sadece öğrenciye bilgi vermek için değil; toplumsal dönüşümle birlikte dijital dönüşümün gerekliliğini bilen, çevreye ve insana karşı sorumluluk duygusu taşıyan rol model bireylerin gelişmesine destek olmak için kurulan eğitim merkezleridir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin daha çok insan tarafından bilinmesi ve yaygınlaştırılabilmesi için; yükseköğretim kurumları tarafından tanınması, ders niteliğinde okutulması ve bu hedeflerin dijital platformlardaki (Web sayfası, Instagram ve LinkedIn) sunuş şeklinde kullanılan iletişim dilinde hangi parametrelerin etkili olduğunu değerlendirmek son derece önemlidir. Yapılacak çalışmada hedef kitle olarak iç paydaşları oluşturan üniversite öğrencileri, akademik ve idari personeller belirlenmiş olup; dış paydaşlar olarak toplum, kamu, özel sektör faaliyetlerinin dijital dönüşümde sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin etkili bir şekilde gösterilmesi konusunda farkındalık düzeylerini artırılması istenmektedir. Aynı zamanda konuyla ilgili olarak dış paydaş yetkilileri ile paylaşılacak üzere rehber niteliği taşıyan “Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin Dijitalde Paylaşımı” isimli bir kılavuz paylaşılacaktır. Yapılacak olan çalışma; üniversitelerden, kamuya ve özel sektöre yayılan, çoklu etki yaratılarak sürdürülebilir kalkınmanın öneminin anlaşılması ve akademik olarak araştırılması gereken niş bir alan olduğunu gözler önüne sermesi açısından gelecekte yapılacak araştırmalara kaynak niteliği taşımaktadır. Araştırmanın yöntemi olarak; dijital dönüşümde üniversiteler ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini, veri odaklı iletişim ve etki analizi açısından incelemeyi amaçlayan bu araştırma nitel araştırma yaklaşımından hareketle yapılandırılacaktır. Bu kapsamda ilgili literatürden hareketle bir soru listesi oluşturulacak ve belirlenen örneklem çerçevesinde veriler derinlemesine görüşme tekniği aracılığı ile toplanacaktır. Derinlemesine görüşme, özellikle nitel araştırmalarda kullanılan ve katılımcıların deneyimlerini, inançlarını, değerlerini, tutumlarını ve anlam dünyalarını ayrıntılı bir biçimde ortaya koymayı amaçlayan bir veri toplama yöntemidir. Katılımcılardan elde edilen veriler ise betimleyici bir şekilde yorumlanacaktır. Bu araştırma Ankara ve Elazığ’da yaşayan üniversite öğrencilerini, idari ve akademik personelleri kapsayacak olup, 30 kişiden oluşacaktır. Çalışmada elde edilecek olan bulgular, üniversitelerde sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda yapılan etki odaklı çalışmaların etkililiğinin değerlendirilmesinde veri kullanımının teşvik edilmesini ve konuyla ilgili geri bildirim mekanizmalarının daha nitelikli hâle gelmesi konusunda fikir vermektedir. Araştırma, veri tabanlı sistemler kurulması konusunda üniversite yetkililerinin ve akademik personellerin veriye dayalı içerik üretmelerini sağlamak, iletişim kanallarında katılımcı bir rol üstlenerek dijitali fayda odaklı kullanılabilirliğinin artırılması konusunda stratejiler geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

¹ OSTİM Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Girişimcilik (Tezsiz) Yüksek Lisans Bölümü, hilal.kirceylan@ostimteknik.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0002-3064-5435>

² Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans, nidacabukca@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-1703-7243>

Çalışma kuramsal çerçeve yönü ile incelendiğinde, McCombs & Shaw ‘ın savunduğu düşünce olan Gündem Belirleme Kuramı ile doğrudan desteklenmektedir. McCombs ve Shaw medyanın; insanlara ne düşüneceklerini değil, hangi konular üzerinde neyi düşünmeleri gerektiğini belirlediğini savunmuştur. Gündem olan her konunun öncelik sırası değişmektedir ve önemi artmaktadır. Bu sebeple üniversitelerin uyması gereken Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin gündemde tutulması için dijital dönüşüm faaliyetlerinde aktif ve sistematik bir yapı inşa edilmeli ve bu konuda hem fiziksel hem de online ortamda yapılacak olan çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Yapılacak olan çalışmada, üniversitelerin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri konusunda dijital ortamda görünürlük sağlamaya çalıştığını ancak iletişim stratejilerinde sistematik veri kullanımı ve etki ölçümü gibi değerlendirici bölümlerde hangi kriterlere bağlı eksiklikler olduğu tespit edilecektir. İlgili tespitler yapıldıktan sonra, üniversitelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerindeki dijital dönüşümü için pratikte yapılacak öneriler sunulacaktır.

Etkin Dijital Dönüşüm İçin Etkili Stratejiler:

Üniversitelerde veri tabanlı destek sistemleri kurularak, karar alıcılar için bir kaynak oluşturulmalıdır. Sosyal medya ve üniversite web sayfalarındaki kullanıcı trafiğinin ölçülmesi, paylaşımlara verilen reaksiyonların analiz edilebildiği sistemler kurulmalıdır.

Çoğu üniversitenin belirli dönemlerde yayınladığı; Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda hazırlanan rapor niteliği taşıyan çalışmalarda, dijital dönüşüm konusuna yer verilmeli, dijitaldeki sürdürülebilir etki veriler ışığında sunulmalıdır. Bu tarz çalışmalarda dijital dönüşüm faaliyetlerine yer verilmesi, üniversitenin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili aktif olarak sahada çalışmalar yapıldığını kanıtlayacak olup, üniversitenin dünyaya karşı kendisini sorumlu hisseden öğrencilerin yetiştiğinin gösterilmesine yardımcı olacaktır.

Üniversite öğrencilerinin staj veya iş deneyimleri sırasında bulunduğu kurumun Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ile ilgili yapmış veya yapacak olduğu çalışmalar ile ilgili farkındalık düzeyini arttırmak için üniversite olarak öğrencilerin bu konuda ”Sürdürülebilir Öğrenci Temsilcisi” modeli ile yetişmesi desteklenmelidir.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri konusunda üniversitelerde yeni bir eğitim modeli oluşturularak, üniversite eğitim müfredat sistemine eklenmelidir. Belirlenen müfredatta günümüz koşullarına göre Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde (SKH) yer alan 17 maddeden hangileri öncelikliyse o madde ile ilgili farkındalık çalışmaları arttırılmalıdır. Türkiye genç oluşumlu bir ülke olduğu içi depremler yaşanmaktadır. Deprem yaşanan bölgelerde öncelik verilmesi gereken konular, SKH 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar) ile SKH 3 (Sağlık ve Kaliteli Yaşam) hedefleridir. Toplum olarak yaşanan sorunlara karşı geliştirilen etkili çözüm önerileri için Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri referans alınmalıdır. Hayata geçirilen faaliyetlerin dijitalde duyurulması, harekete geçirici etki uyandırması için veriye dayalı mekanizmaların varlığı önem teşkil etmektedir.

Üniversite öğrencilerinin Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerini nerede ve nasıl kullanacağını bilmeleri için girişimcilik ve proje faaliyetlerini destekleyen üniversiteler arasında yarışmalar yapılmalıdır. Dijitaldeki iletişim kanallarından (Web site, LinkedIn, Instagram) eş zamanlı olarak yarışmaya katılan öğrencilerin ve temsil ettikleri üniversitenin paylaşımları yapılarak güçlü bir etki yaratılacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, Sosyal Medya, Veri Odaklı İletişim, Üniversite

Abstract

The aim of this study is to reveal how universities integrate the Sustainable Development Goals (SDGs) into their digital transformation and what methods and communication approaches they adopt for the 17 items included in the SDGs as a result of data-driven impact analysis. Universities are not merely educational institutions established to impart knowledge to students; they are centres of education established to support the development of role model individuals who are aware of the necessity of digital transformation alongside social transformation and who carry a sense of responsibility towards the environment and humanity. The target audience for the study consists of university students, academic and administrative staff as internal stakeholders, while external stakeholders include the community, public sector and private sector, with the aim of raising awareness of the effective demonstration of sustainable development goals in digital transformation. This research, which aims to examine universities and sustainable development goals in digital transformation in terms of data-driven communication and impact analysis, will be structured based on a qualitative research approach. Within this scope, a list of questions will be created based on the relevant literature, and data will be collected through in-depth interviews within the defined sample framework. The data obtained from the participants will be interpreted in a descriptive manner. This research will include university students, administrative and academic staff living in Ankara and Elâzığ, and will consist of 30 people.

The findings obtained in the study provide insights into encouraging the use of data in evaluating the effectiveness of impact-oriented studies conducted in universities in line with sustainable development goals and improving the quality of feedback mechanisms related to the subject. The study will identify the shortcomings in universities' communication strategies regarding the Sustainable Development Goals in terms of systematic data usage and impact measurement.

Keywords: Digital Transformation, Sustainable Development Goals, Social Media, Data- Driven Communication, University

TÜRKİYE’DE MERKEZİ YÖNETİM-YEREL YÖNETİM İLİŞKİLERİ VE MÜLKİ İDARE

Hüseyin Parlak¹

Özet

Türkiye’de kamu yönetimi yapısı, tarihsel olarak merkezîyetçi bir karaktere sahiptir. Osmanlı’dan devralınan idari miras, Cumhuriyet’in kuruluşunda da devam etmiş; devletin güçlü merkezi örgütlenmesi, ülkenin üniter yapısını koruma amacıyla pekiştirilmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’de merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiler, sürekli bir denge ve yetki paylaşımı tartışması içinde şekillenmiştir. Mülki idare ise bu ilişkilerin hem sahadaki uygulayıcısı hem de merkezi idarenin yerel düzeydeki gözü kulağı olarak stratejik bir rol üstlenmektedir.

Bu bildiriye, Türkiye’de merkezi–yerel yönetim ilişkilerinin tarihsel arka planı, anayasal ve yasal düzenlemeler çerçevesinde güncel durumu ve mülki idarenin işlevleri ele alınmaktadır. Ayrıca, merkezileşme–ademi merkezîyetçilik tartışmaları üzerinden Türkiye’nin idari yapısının güçlü ve zayıf yönleri analiz edilmekte, çağdaş kamu yönetimi perspektifinden değerlendirmeler yapılmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda merkezîyetçi bir devlet geleneği vardı. Tanzimat reformları ile modern idari yapıların oluşmaya başlaması, yerel yönetimlerin ortaya çıkışını hızlandırdı. Ancak yerel yönetimlerin varlığı, merkezi otoritenin gözetim ve denetimi altında şekillendi. Cumhuriyet’in ilanından sonra da bu anlayış korunmuş; Anayasa ve idare hukuku uygulamalarında devletin üniter yapısının devamı için merkezîyetçi model benimsenmiştir.

1982 Anayasası’na göre Türkiye, idari teşkilatlanmada hem merkezi yönetim hem de mahalli idarelerden oluşmaktadır. Anayasa’nın 123. maddesi, idarenin bütünlüğü ilkesini düzenleyerek, merkez–yerel ilişkilerinde koordinasyon ve hiyerarşi bağı kurmuştur. Ayrıca, 127. madde yerel yönetimlerin kuruluşunu, görevlerini ve merkezi idarenin vesayet yetkisini tanımlamaktadır.

Yerel yönetimlerin demokratik işleyişi, seçimle işbaşına gelen organlar aracılığıyla sağlanırken; merkezi idarenin vesayet yetkisi, kamu yararı ve hukuka uygunluğun gözetilmesi amacıyla anayasal güvence altına alınmıştır. Ancak bu düzenlemeler, çoğu zaman yerel özerklik–merkezi denetim ikilemini gündeme getirmektedir.

Türkiye’de merkezi yönetim, kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında baskın aktör konumundadır. Yerel yönetimler ise belediyeler, il özel idareleri ve köy idareleri aracılığıyla hizmet üretmektedir. Fakat mali kaynakların sınırlılığı, yerel yönetimlerin karar alma özerkliğini zayıflatmaktadır. Merkezi yönetim hem kaynak tahsisi hem de idari vesayet denetimi yoluyla yerel yönetimlerin faaliyetlerini yönlendirmektedir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın 1992’de kabul edilmesine rağmen, Türkiye’de yerel özerklik uygulamaları sınırlı düzeyde kalmıştır. Özellikle büyükşehir belediye sistemi, yerel yönetimlerin yetkilerini artırsa da merkezi idareyle çatışma ve denetim mekanizmalarının yetersizliği, özerklik tartışmalarını güncel tutmaktadır.

¹ Avukat, av.huseyinparlak@gmail.com

Mülki idare, merkezi yönetimin taşradaki örgütlenmesini ifade eder ve valiler ile kaymakamlar eliyle yürütülür. Vali, ilin genel idaresinden sorumlu olup hem merkezi idarenin temsilcisi hem de kamu düzeninin korunmasından sorumlu kişidir. Kaymakam ise ilçelerde aynı yetkileri taşır. Bu yönüyle mülki idare, devletin taşra teşkilatında kamu politikalarının eşgüdüm içinde uygulanmasını sağlar.

Mülki idare amirlerinin görevleri arasında; kamu düzenini sağlamak, güvenlik hizmetlerini koordine etmek, yerel yönetimlerin faaliyetlerini gözetmek ve devlet–vatandaş ilişkisini doğrudan yürütmek yer almaktadır. Dolayısıyla mülki idare, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında bir tür “arabulucu” işlevi görmektedir.

Türkiye’de merkeziyetçilik, ulusal birlik ve bütünlüğün korunması açısından bir güvence olarak görülmüştür. Ancak çağdaş kamu yönetimi anlayışında, ademi merkeziyetçilik ve yerinden yönetim ilkesi önem kazanmıştır. Demokratik katılımın artırılması, yerel ihtiyaçlara uygun çözümler üretilmesi ve vatandaş odaklı hizmet sunumu, yerel yönetimlerin güçlendirilmesini gerektirmektedir.

Son yıllarda, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması yönünde bazı reform girişimleri olsa da uygulamada merkeziyetçi yapının devam ettiği gözlenmektedir. Bu durum, özellikle büyükşehir belediyeleri ile merkezi yönetim arasındaki yetki çatışmalarında belirginleşmektedir.

Merkezi–yerel ilişkiler ve mülki idarenin rolü, Türkiye’de kamu yönetiminin geleceği açısından kritik önemdedir. Dijitalleşme, yönetim anlayışı ve yerel demokrasinin güçlenmesi gibi gelişmeler, klasik merkeziyetçi modelin esnemesini zorunlu kılmaktadır. Ancak ulusal güvenlik, kamu düzeni ve idarenin bütünlüğü gibi gerekçelerle merkezi yönetim ağırlığının sürdüğü açıktır.

Mülki idare, bu dengeyi sağlama görevini üstlenirken, aynı zamanda yerel yönetimlerin etkin çalışmasını destekleyecek bir koordinasyon aktörü olarak değerlendirilebilir. Özellikle kriz yönetimi (afetler, göç, salgınlar vb.) süreçlerinde mülki idare amirlerinin stratejik rolleri, merkezi–yerel iş birliğinin önemini göstermektedir.

Türkiye’de merkezi yönetim–yerel yönetim ilişkileri, tarihsel mirasın ve anayasal düzenin etkisiyle merkeziyetçi bir nitelik taşımaktadır. Mülki idare, bu ilişkilerin hem uygulayıcısı hem de düzenleyicisi olarak stratejik bir konuma sahiptir. Ancak çağdaş kamu yönetimi ilkeleri doğrultusunda, yerel özerkliğin artırılması, demokratik katılımın güçlendirilmesi ve mülki idarenin koordinasyon rolünün etkinleştirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, Türkiye’nin idari yapısında dengeli bir merkez–yerel ilişkisinin kurulması hem demokratikleşme süreci hem de kamu hizmetlerinde etkinlik açısından kritik bir ihtiyaçtır.

Bu bildiride Türkiye’nin merkezi yönetim–yerel yönetim ilişkileri, mülki idare boyutu öne çıkarılarak sorunlar, tartışmalar ve çözüm arayışları bağlamında irdelenecektir. Hukuki çerçeve ile birlikte eski bir mülki idare amiri olarak teoriden pratiğe bir analiz yapılmak suretiyle bulgular paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Kamu Yönetimi, Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri, Mülki İdare

CENTRAL-LOCAL GOVERNMENT RELATIONS AND PROVINCIAL ADMINISTRATION IN TÜRKİYE

Abstract

The Turkish public administration system has historically maintained a centralized structure, inherited from the Ottoman Empire and reinforced in the Republican era. The strong unitary state model aims to safeguard national integrity, often prioritizing central authority over local autonomy. Within this framework, provincial administration (mülki idare) plays a pivotal role as the local extension of the central state, represented by governors (valiler) and district governors (kaymakamlar).

According to the 1982 Constitution, the principle of administrative unity (idarenin bütünlüğü) ensures coordination between central and local levels. While local governments—municipalities, special provincial administrations, and village councils—are elected and tasked with providing public services, their financial dependency and the administrative tutelage (vesayet) of the central state limit their effectiveness.

Despite Turkey's ratification of the European Charter of Local Self-Government (1992), local autonomy remains restricted. Recent reforms, such as the metropolitan municipality model, have expanded local responsibilities, yet tensions persist between central and local authorities.

The provincial administration functions not only as the coordinator of public services and guardian of public order, but also as the mediator between citizens, local institutions, and the central government. Especially in areas such as crisis management (disasters, migration, pandemics), mülki idare proves its strategic importance.

The ongoing debate between centralization and decentralization reflects the need to balance national unity, public order, and democratic participation. Strengthening local governance, enhancing citizen participation, and redefining the role of provincial administration are essential for modernizing Turkey's administrative system.

Keywords: Public Administration, Central- Local Government Relations, Provincial Administration

HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ VE KALKINMA ARASINDAKİ DÖNGÜSEL İLİŞKİ: İSKANDINAV ÜLKELERİ ÖRNEĞİ

İbrahim İrdem¹ - Murat Uzunparmak²

Özet

Bu çalışmanın amacı, hukukun üstünlüğü ile kalkınma arasındaki çift yönlü ilişkiyi incelemek ve bu bağlamda İskandinav ülkelerinin yerel ve bölgesel kalkınma politikalarını değerlendirmektir. Hukukun üstünlüğünün kalkınma sürecini nasıl etkilediği değerlendirilirken, kalkınmanın da hukukun üstünlüğünü güçlendirmeye nasıl katkı sağladığı İskandinav ülkelerinin uygulamaları üzerinden ele alınmaktadır.

Hukukun üstünlüğü ve kalkınma kavramları birbiriyle yakından ilişkili olup, kalkınma hedeflerinin gerçekleşmesinde hukukun üstünlüğü kritik bir rol ifa etmektedir. Hukukun üstünlüğü devletin yerine getirdiği tüm faaliyetlerde keyfilığe göre değil, hukuk kurallarına göre hareket etmesidir. Devlet de dâhil olmak üzere kamu ve özel alandaki tüm kurum, kuruluş ya da bireylerin kanunlara bağlı olmasıdır. Bu kanunlar herkes için aynı şekilde geçerli olup, eşit olarak uygulanmakta ve bağımsız yargı tarafından karara bağlanmaktadır. Ayrıca hukuki düzenlemelerin uluslararası insan hakları normları ve evrensel standartlarla uyumlu bir şekilde hazırlanması ve uygulanması esastır. Hukuk kurallarının her şeyin üzerinde olduğu, tarafsız ve bağımsız yargı mekanizmasının işlediği, vatandaşların temel hak ve hürriyetlerinin etkili bir şekilde korunduğu, şeffaf ve hesap verebilir bir yönetsel işleyişin hâkim olduğu, yani hukukun üstünlüğünün hâkim olduğu devletlerde, bölgesel ve yerel kalkınma sağlam bir temel üzerine inşa edilmektedir.

Demokratik hukuk devleti ilkesine dayalı tarafsız ve bağımsız adil yargı mekanizması yatırımcıya olan güveni artırarak o yöreyi cazibe merkezi hâline getirmekte gerek yerel gerekse ulus ötesi girişimlerin ekonomik risk algısını azaltmaktadır. Dünya Bankası'nın *Worldwide Governance Indicators* raporlarına göre, hukukun üstünlüğünün güçlü olduğu ülkeler bağımsız ve öngörülebilir yargı sayesinde yatırımcıya mülkiyet hakkı ve sözleşme güvenliği sağlayarak doğrudan yabancı yatırım çekmede daha başarılı olmakta ve bu durum ekonomik kalkınmayı hızlandırmaktadır. Dünya Bankası'nın 2023 yılında yayımladığı 'Hukukun Üstünlüğü İndeksi' 2.5 (zayıf) ile +2.5 (güçlü) arasında bir puanlama sistemi yapmakta; değerlendirmenin yapıldığı 193 ülke arasından ise Finlandiya (1.97 ile birinci), Danimarka (1.90 ile ikinci), Norveç (1.87 ile üçüncü), İzlanda (1.75 ile sekizinci) ve İsveç (1.80 ile on üçüncü) hukukun üstünlüğünde rol model ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Hukuki güvenlik sayesinde hak arama yollarındaki fırsat eşitliği hak ihlallerine karşı güçlü bir koruma sağlamakta, hukuki uyuşmazlıkların adil ve etkin bir şekilde çözülmesini beraberinde getirmektedir. Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması ve etkili bir şekilde korunması bireylerin istedikleri alanda özgürce faaliyet göstermesine imkân tanıyarak sosyo-ekonomik ve kültürel girişimlerin önünü açmaktadır. Bireysel inisiyatifin desteklenmesi devlet politikalarından sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine, sosyal projelerden bilimsel ve çevresel girişimlere kadar katılımcılığı artırmakta, toplumun her kesimini kalkınma sürecine dâhil

¹ Doç. Dr., Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü, ibrahimirdem33@gmail.com

² Dr., İçişleri Bakanlığı, muzunparmak@gmail.com,

ederek uzun vadeli çıkarları gözeten bir kalkınma anlayışı sunmaktadır. Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetsel işleyiş ise karar alma sürecinin denetlenebilir olmasını sağlayarak, kaynakların kötüye kullanımını engellemektedir. Böylece yönetimde güvenilirliği artırdığı gibi kalkınma politikalarının meşruiyetini pekiştirmektedir.

Hukukun üstünlüğü ile kalkınma arasında esasında çift yönlü bir bağ bulunmaktadır. Hukukun üstünlüğü bir yandan kalkınmayı beslerken, diğer yandan da kalkınma hukukun üstünlüğünün daha sağlam bir şekilde işlemesine katkı sunmaktadır. Kalkınmanın ivme kazandırdığı gelişmiş mali kaynaklar bağımsız yargı organlarının kapasitesini artırmakta, daha güçlü ve erişilebilir bir yargı sisteminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Ayrıca kalkınma toplumun eğitim düzeyinin gelişmesine pozitif bir etki sunarak, hak arama konusunda hukuki farkındalığı artırmaktadır. İleri düzeyde sosyo-ekonomik kalkınma seyri gösteren ülkelerde görüleceği üzere, kalkınma süreci şeffaf ve hesap verebilir kurumların oluşturulmasını teşvik ederek hukukun üstünlüğünün yapısal olarak kökleşmesini sağlamaktadır. Bu nedenle yalnızca hukukun üstünlüğü kalkınmayı desteklemekle kalmamakta, aynı zamanda kalkınma da hukukun üstünlüğünün yerleşmesi ve güçlenmesi üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır.

Hukukun üstünlüğü ve kalkınma arasındaki iki yönlü döngüsel ilişkinin bariz bir şekilde görünür olduğu ülkelerin başında İskandinav ülkeleri gelmektedir. Finlandiya, İsveç, Norveç, Danimarka ve İzlanda gibi ülkeler kamu yönetimlerinde şeffaflık, hesap verebilirlik, idareye duyulan güven, düşük yolsuzluk seviyesi gibi özelliklerle öne çıkmaktadır. Ayrıca bu ülkelerde sivil özgürlükler ve siyasi haklar gelişmiştir. Hukukun üstünlüğünün bu ülkelerin kamu yönetimlerinde en temel değerlerinden biri olması yatırımları güçlendirmiş hem yerli hem de yabancı girişimcilerin güvenle hareket ettiği ekonomik bir ortam yaratmıştır. Hukuki güvenlik tarafından desteklenen sosyo-ekonomik ve siyasi istikrar zemini yüksek yaşam standartlarının oluşmasına, kapsamlı sosyal güvenlik sisteminin gelişmesine ve refah devleti anlayışının güç kazanmasına neden olmuştur. Ayrıca İskandinav ülkeleri arasında uygulamada bazı farklar olsa da yerel yönetimlerin ortak özelliklerini kendi bütçelerini yönetme, planlama yapma ve bölgesel hizmetleri düzenleme konusunda merkezi hükûmetten yüksek düzeyde özerkliğe ve bağımsızlığa sahip olmaları oluşturmaktadır. Yerel halkın karar alma süreçlerine aktif katılımı ve yönetim organlarının hesap verebilirlik ve şeffaflık ilkesi temelinde faaliyet göstermesi yerel kalkınma projelerinin etkin bir şekilde hayata geçmesini mümkün kılmaktadır. Bununla birlikte bölgesel kalkınma ajanslarının (BKA) ilk ortaya çıktığı ülke Amerika Birleşik Devletleri olmasına rağmen en çok geliştiği ülkeler İskandinav ülkeleridir. BKA'lar bölgeler arasındaki kalkınmışlık farklılıklarını gidermek, kalkınmışlık düzeyini sürdürülebilir kılmak ve Avrupa Birliği ülkeleri ile kalkınma düzeyini eşitlemeyi amaçlamaktadır. Dolayısıyla İskandinav ülkelerinde yerel ve bölgesel kalkınma süreci merkezi hükûmetin destekleyici rolü, özerk yerel yönetimler, yapı ve kapsam bakımından farklılık gösteren ajanslar marifetiyle gerçekleşmektedir.

Bu çalışmanın yöntemi nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Çalışmada içerik analizi ve karşılaştırmalı analiz yönteminden yararlanılmaktadır. İçerik analizinde, İskandinav ülkelerinin politika belgeleri, yasal metinleri ve kalkınma stratejileri incelenerek hukukun üstünlüğü ve kalkınma arasındaki döngüsel ilişkiyi destekleyen mekanizmalar ortaya konurken; karşılaştırmalı analizde ise İskandinav ülkeleri arasında yerel ve bölgesel kalkınmaya ilişkin müşterek ve farklı uygulamalar incelenmektedir. Çalışma, literatüre özgün bir katkı sunmaktadır. Hukuk ve kamu yönetimi disiplinlerinin konularını bir araya getirerek disiplinler arası bir yaklaşım içermekte; spesifik olarak Finlandiya, İsveç, Norveç, Danimarka, İzlanda gibi İskandinav ülkelerinin yerel ve bölgesel kalkınma politikalarına ve uygulamalarına yer vermektedir.

Bu çalışmanın temel bulgusu; hukukun üstünlüğü ile kalkınma arasındaki karşılıklı ilişkinin, İşkandinav lkelerinin yerel ve bölgesel kalkınma politikalarında somut bir biçimde görünür olmasıdır. Çalışmanın araştırma ve uygulamaya yönelik nerisi ise yerel ve bölgesel kalkınma politikalarına dair ülke ve bölge düzeyinde karşılaştırmalı çalışmalar yapılması, çok disiplinli araştırmalara öncelik verilmesidir. Ayrıca karar alıcılar hukuki güvenliğin etkin bir Şekilde korunmasını temel öncelik hâline getirmelidir. Aksi durumda sürdürülebilir kalkınmadan bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hukukun stnlğ, Kalkınma, Yerel ve Bölgesel Kalkınma, İşkandinav lkeleri

THE CYCLICAL RELATIONSHIP BETWEEN THE RULE OF LAW AND DEVELOPMENT: THE CASE OF THE SCANDINAVIAN COUNTRIES

Abstract

The concepts of the rule of law and development are closely related. There is a two-way relationship between the rule of law and development. While the rule of law fosters development on the one hand, development also contributes to the more robust functioning of the rule of law on the other. Among the countries where the two-way cyclical relationship between the rule of law and development is most clearly evident are the Scandinavian countries. In countries such as Finland, Sweden, Norway, Denmark and Iceland, the rule of law is one of the most fundamental values in public administration. This study examines the two-way relationship between the rule of law and development and evaluates the local and regional development policies of the Scandinavian countries in this context. It brings together the disciplines of law and public administration and offers an interdisciplinary approach. The study is based on qualitative research methods and utilizes content analysis and comparative analysis.

Keywords: Rule of Law, Development, Local and Regional Development, Scandinavian Countries

YEREL KALKINMADA STRATEJİK BİR KAYNAK OLARAK TURİZM YÖNETİMİ: DİYARBAKIR İLİ ÖRNEĞİ

İhsan Eken¹ - Seher Polat Güven²

Özet

Yerel Kalkınma, yerel düzeyde potansiyel kaynakların işler hâle getirilmesi ve iktisadi etkinliklerin çeşitlendirilmesi yoluyla refah düzeyinin yükseltilmesi olarak ifade edilebilir. Turizm, sahip olduğu yüksek istihdam kapasitesi, dışardan bölgeye finansal girdi sağlaması, farklı kültürler arasında etkileşim sağlaması gibi sunduğu olanaklar sayesinde yerel kalkınmaya toplumsal, kültürel ve iktisadi yönlerden somut bir şekilde etki eden stratejik öneme sahip bir kamusal kaynaktır. Diyarbakır ili, sahip olduğu tarihsel ve kültürel miras ile yalnızca bulunduğu bölgenin değil; Türkiye'nin ve Orta Doğu'nun önemli turizm potansiyeline sahip yerleşimlerden biridir. UNESCO Dünya Mirası kalıcı ve geçici listelerinde bulunan eserleri ve ev sahipliği yapmış olduğu 33 medeniyetten kalan değerleriyle ciddi bir turizm potansiyeline sahiptir. Sahip olunan turizm kaynağı, farklı nedenlerden ötürü sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından gerilerde kalmış olan Diyarbakır ilinin yerel kalkınmasında kullanılabilecek elverişli bir alandır. Bununla birlikte sahip olunan turizm kaynaklarının sosyal ve yönetsel gerekçelerle tam manasıyla kullanılmadığı anlaşılmaktadır.

Bu çalışmanın amacı Diyarbakır ilinin turizm potansiyelini değerlendirmeye ilişkin turizm yönetimi stratejilerini incelemek, bunun yerel kalkınma üzerindeki etki değerlendirmesini yapmak ve bu doğrultuda birtakım öneriler geliştirmektir.

Bu çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Literatür taraması ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla veri toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde Diyarbakır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi, Diyarbakır Sur Belediyesi, yerel işletmeciler, ilgili sivil toplum kuruluşları ve turistler ile görüşme gerçekleştirilmiştir. Tarihi, doğal ve kültürel mekanlarda, konaklama tesislerinde ve altyapı unsurlarında yerinde gözlemler yapılmıştır. Araştırmanın evrenini Diyarbakır il sınırları içerisinde bulunan turizm paydaşları oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile 20 katılımcı belirlenmiştir. Elde edilen veriler, tematik analiz yöntemiyle kodlanarak incelenmiştir.

Bu çalışmada elde edilen bulgular neticesinde, Diyarbakır ilinin turizm yönetiminde SWOT Analizi yapılmıştır. UNESCO mirası alanlar, zengin gastronomi kültürü ile kentin tarihi ve kültürel çeşitliliği güçlü yönler olarak; tanıtım ve pazarlama eksikliği, turizm altyapısında yetersizlikler, güvenlik algısının oluşturduğu olumsuz etkiler zayıf yönler olarak düşünülmektedir. Diyarbakır ilinde turizm altyapısının gelişme yönünde olduğu fakat bununla birlikte olumsuz güvenlik algısı, eksik tanıtım ve sürdürülebilirliğin sağlanamaması nedeniyle arzulanan düzeye henüz ulaşamadığı ve potansiyelin yerel kalkınmayı desteklemede yeterince kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Diyarbakır turizm faaliyetlerinin GAP turizm faaliyetleri ile entegre edilebilmesi, gastronomi ve festival turizmi açısından sahip olduğu potansiyel ile inanç turizmine dayalı projeler öne çıkan fırsatlar olarak değerlendirilirken; bölgede henüz var olan güvenlik riskleri, kültürel mirasın uğradığı tahribat ve sürdürülebilir politikaların uygulanmaması ise tehditler olarak öngörülmektedir.

¹Doç. Dr., Kamu Yönetimi A.B.D., mehmetihsaneken.021@gmail.com ORCID: 0000-0001-9429-9872

²Dr., İşletme A.B.D., seherpolatgüven@gmail.com ORCID: 0000-0002-3165-3544

Çalışmada elde edilen bulgular, turizmin yerel kalkınmada stratejik bir kaynak konumunda olduğunu; turizm yönetiminin bütüncül şekilde ele alınarak, ildeki tüm paydaşların katılımı ile planlı ve ortak stratejiler oluşturulması ve sürdürülebilirliğin sağlanması hâlinde yerel kalkınmayı hızlandırabileceğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda turizm master planının hazırlanması, altyapı yatırımlarına ağırlık verilmesi, dijital tanıtım çalışmalarının artırılması, yerel halkın turizm süreçlerine aktif ve bilinçli şekilde dâhil edilmesi, turizmde sürdürülebilirlik kriterlerinin uygulanması gibi yönetsel uygulamalar hayata geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kalkınma, stratejik kaynak, turizm yönetimi, Diyarbakır.

Abstract

The tourism sector is considered one of the most influential tools in economic, social, and cultural aspects of local development policies. Diyarbakır, with its millennia-old history, UNESCO World Heritage cultural assets, rich gastronomy, and religious diversity, possesses significant potential as a tourism destination in Southeastern Anatolia. This study aims to examine the current status of tourism management in Diyarbakır, assess its contribution to local development, and propose strategic improvement measures. A qualitative research method was employed, with data gathered through literature review, semi-structured interviews, and on-site observations. The findings reveal that despite Diyarbakır's strong cultural heritage, shortcomings in promotion, tourism infrastructure, and sustainability strategies hinder its full potential. The study suggests that the development of a holistic tourism management model could enable Diyarbakır to play a leading role in regional development.

Keywords: Local development, strategic resource, tourism management, Diyarbakır.

2030 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA AMAÇLARI VE BÜTÜNLEŞİK AFET YÖNETİMİ İLİŞKİSİ

İpek Sürmeli Söğüt¹ - Enes Alkan²

Özet

Sürdürülebilir kalkınma kavramı ilk olarak 1987 yılında, Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun (WCED) yayımladığı Ortak Geleceğimiz (Our Common Future) adlı raporda kullanılmıştır. Bu rapor, Norveç eski Başbakanı Gro Harlem Brundtland'ın başkanlığını yaptığı komisyon tarafından hazırlanmıştır. Bu nedenle bu rapor, Brundtland Raporu olarak da bilinmektedir. Brundtland Raporu'ndaki tanıma göre sürdürülebilir kalkınma, "gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerinden ödün vermeden, bugünün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır." Bu tanım, sadece ekonomik büyümeyi değil, aynı zamanda çevresel korumayı ve sosyal eşitliği de içeren dengeli bir yaklaşımı ifade etmektedir. Başka bir deyişle, sürdürülebilir kalkınma, bugünkü refahımızı artırırken, bunu dünyanın ekolojik sınırlarını zorlamadan ve kaynakları gelecek nesiller için tüketmeden yapmayı hedeflemektedir. Bu üç unsur, birbiriyle bağlantılıdır ve birinin ihmal edilmesi diğerlerini de olumsuz etkilemektedir. Sürdürülebilir kalkınma, tüm bu alanlarda dengeli bir ilerleme sağlamayı amaçlayan bütüncül bir yaklaşımdır.

2000 yılında BM'e üye 189 ülkenin taahhüt ettiği 2015 yılına kadar ulaşılması planlanan sekiz hedeften oluşan Milenyum Kalkınma Hedefleri kabul edilmiştir. 2015 yılında Milenyum Kalkınma Hedefleri'nin süresinin dolmasının ardından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda "Dünyamızı dönüştürmek: Sürdürülebilir Kalkınma için 2030 Gündemi" adlı bir karar alınmıştır. Bir eylem planı niteliğinde olan bu karar, Sürdürülebilir Kalkınma Amaç ve Hedeflerini içermektedir; 17 amaç ve bunların alt başlığını oluşturan toplam 169 hedeften oluşmaktadır.

Bütünleşik afet yönetimi ise afetlerin yalnızca meydana geldikten sonra müdahale edilmesi gereken olaylar değil, afet öncesi riskleri azaltma, hazırlık yapma, müdahale etme ve iyileştirme süreçlerini kapsayan bütüncül bir yönetim yaklaşımıdır. Bütünleşik afet yönetimi, risk yönetimi ve kriz yönetimi olmak üzere temel iki ilkedен oluşmaktadır.

Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNDRR), 2015-2030 Sendai Afet Riski Azaltım Çerçevesi kapsamında Ekim 2024'e kadar ülkelerin verdiği raporların sonuçlarını yayımlamıştır. Buna göre, dünya genelinde 2015-2023 yılları arasında her yıl ortalama 124 milyondan fazla insan afetlerden etkilenmiştir. 2015-2023 yılları arasında afet kaynaklı ölümlerin yıllık ortalama sayısı 41.683 kişi olarak gerçekleşmiştir. 2015-2023 yılları arasında doğrudan afet kaynaklı ekonomik kayıp, dünya genelinde toplam 1.1 trilyon ABD dolarını aşmıştır. 2015-2023 yılları arasında, okullar ve hastaneler de dâhil olmak üzere her yıl 92.199 kritik altyapı birimi ve tesisi afetler nedeniyle hasar görmüş veya yok olmuştur. Aynı dönemde her yıl 1.6 milyondan fazla eğitim, sağlık ve diğer temel hizmet afetler nedeniyle aksamıştır. 2005-2023 yılları arasında afet risklerinin azaltılmasında bilim, teknoloji ve inovasyon transferi konusunda 1.900 program ve girişim rapor edilmiştir. Aynı dönemde, afet risklerinin azaltılması konusunda 34.000 kapasite geliştirme çalışması gerçekleştirilmiştir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ipeksurmeli@kmu.edu.tr

² Yüksek lisans öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, enes.alkan@hotmail.com

Bu çalışmanın temel amacı, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ile afet yönetimi arasındaki ilişkiyi incelemek ve afetlerin kalkınma hedefleri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı bağlamında düşünüldüğünde, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın afet yönetimiyle olan ilişkisi şu şekilde özetlenebilmektedir: SKA 1 (Yoksulluğa Son) ve SKA 2 (Açlığa Son) amaçları altında değerlendirilirse, afetler en çok yoksul ve dezavantajlı toplulukları etkilemektedir. Evlerini, geçim kaynaklarını ve gıda güvenliklerini kaybetmeleri, onları daha da derin bir yoksulluğa itmektedir. Afet riski azaltma stratejileri ise bu toplulukların dayanıklılığını artırarak yoksulluk döngüsünü kırmayı hedeflemektedir. SKA 11 (Sürdürülebilir Şehirler ve Yerleşimler) kapsamında afetlerin en çok kentlerde büyük kayıplara yol açtığı açıkça ortadadır. Bu amaç, kent planlamasında afetlere karşı dirençli altyapılar (dayanıklı binalar, ulaşım ağları vb.) oluşturulmasını ve afet risklerinin azaltılmasını teşvik etmektedir. SKA 13 (İklim Eylemi) ile ilişkili olarak, iklim değişikliği; kuraklık, seller, kasırgalar gibi ekstrem hava olaylarının sıklığını ve şiddetini artırmaktadır. SKA 13, iklim değişikliğiyle mücadele ederek afet risklerini kaynağında azaltmayı amaçlamaktadır. Afet yönetimi, bu hedef doğrultusunda erken uyarı sistemleri ve iklim adaptasyon planları geliştirmektedir. SKA 14 (Sudaki Yaşam) ve SKA 15 (Karasal Yaşam) ekosistemlerin korunmasını ve restore edilmesini sağlayarak doğal afetlere karşı tampon görevi görmeyi hedeflemektedir. Çünkü; ormansızlaşma, sulak alanların tahrip edilmesi ve ekosistem bozulmaları, sel ve toprak kayması gibi doğal afetlerin riskini artırmaktadır.

Etkili bir afet yönetimi, güçlü ve şeffaf kurumlara dayanmaktadır. SKA 16 (Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar), afet riskini azaltma politikalarını uygulamak için güvenilir ve hesap verebilir kurumların oluşturulmasını vurgulamaktadır. Afet yönetimi, sadece ulusal bir mesele değildir; küresel ve bölgesel iş birliği gerektirmektedir. SKA 17 (Amaçlar İçin Ortaklıklar) afet risklerini azaltmak için uluslararası iş birliğini, teknoloji transferini ve finansman ortaklıklarını teşvik etmektedir. Afetler, eğitim (SKA 4), sağlık (SKA 3), ekonomik büyüme (SKA 8) gibi diğer SKA'ların kazanımlarını tehdit etmektedir. Örneğin, bir afet sonrası okulların yıkılması eğitimin durmasına, sağlık altyapısının çökmesi ise salgın risklerinin artmasına yol açabilmektedir. Bu nedenlerle, afet risklerini azaltmak, diğer tüm kalkınma hedeflerine ulaşmak için bir ön koşuldur. Afet risk yönetimi, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na ulaşmak için bir araçtır.

Çalışmanın yöntemi olarak nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ve doküman analizi yöntemleri kullanılacaktır. Literatür taraması kapsamında; sürdürülebilir kalkınma, afet yönetimi, bütünleşik afet yönetimi ve 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) konularında ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış bilimsel makaleler, kitaplar, raporlar ve politika belgeleri incelenecektir. Bu tarama, kavramsal çerçevenin oluşturulmasına ve SKA ile afet yönetimi arasındaki ilişkisinin teorik olarak temellendirilmesine katkı sağlayacaktır. Doküman analizi kapsamında; Birleşmiş Milletler (BM), Birleşmiş Milletler Afet Riskini Azaltma Ofisi (UNDRR), OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların yayımladığı resmi veriler ve istatistiklerden yararlanılacaktır. Bunun yanı sıra, BM'nin SKA izleme raporları ve ilgili politika belgeleri de incelenerek afetlerin kalkınma hedefleri üzerindeki etkileri nicel ve nitel verilerle desteklenecektir.

Anahtar Kelimeler: 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, Afet yönetimi, Risk yönetimi

Abstract

The concept of sustainable development was first introduced in the 1987 Brundtland Report, emphasizing a balanced approach that integrates economic growth, environmental protection, and social equity. In 2015, following the expiration of the Millennium Development Goals, the United Nations adopted the 2030 Agenda for Sustainable Development, which comprises 17 Sustainable Development Goals (SDGs) and 169 targets. Disasters pose significant threats to the achievement of these goals by causing economic losses, disrupting essential services, and exacerbating vulnerabilities, particularly among disadvantaged communities. Between 2015 and 2023, global disaster-related economic losses exceeded USD 1.1 trillion, while over 92,000 critical infrastructure facilities, including schools and hospitals, were damaged or destroyed annually.

This study aims to explore the relationship between the 2030 SDGs and integrated disaster management. Integrated disaster management is defined as a holistic process encompassing risk reduction, preparedness, response, and recovery. Methodologically, the study employs qualitative research methods, including literature review and document analysis. International reports and official statistics published by the United Nations, UNDRR, OECD, and the World Bank are examined to assess the impact of disasters on sustainable development outcomes.

Findings reveal that disasters particularly undermine SDG 1 (No Poverty), SDG 2 (Zero Hunger), SDG 11 (Sustainable Cities and Communities), and SDG 13 (Climate Action), while also threatening progress in health (SDG 3), education (SDG 4), and economic growth (SDG 8). The study concludes that effective disaster risk reduction and strong institutional frameworks are indispensable for achieving the SDGs, and that integrated disaster management serves as a key instrument for building resilience and safeguarding development gains.

Keywords: Sustainable Development Goals, Integrated Disaster Management, Risk Reduction

GÜNEY-GÜNEY İŞ BİRLİĞİ VE BAĞIMLILIK TEORİSİ: ALTERNATİF Mİ, BAĞIMLILIĞIN DEVAMI MI?

İrfan Durmuş¹

Özet

Küresel ekonomik sistem, tarihsel olarak sömürgecilik ve kapitalist genişleme süreçleriyle şekillenmiş ve bu süreç, gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ülkeler arasında derin yapısal eşitsizlikler yaratmıştır. Bağımlılık Teorisi, bu eşitsizliklerin rastlantısal değil, kapitalist dünya düzeninin işleyiş mantığının bir sonucu olduğunu savunur. Bağımlılık teorisi, Küresel Güney'in kalkınma sorunsalını merkez-çevre ilişkileri bağlamında açıklarken, kalkınmanın engellerinin yalnızca içsel değil, aynı zamanda dışsal ve yapısal faktörlerden kaynaklandığını ortaya koymuştur. Bu çerçevede uzun yıllar kalkınma modelleri, Küresel Kuzey'in sermaye, teknoloji ve finansal hâkimiyetine bağımlılık üzerinden ele alınmıştır. Ancak son yıllarda BRICS, Asya Altyapı Yeni Kalkınma Bankası (AIIB), Kuşak-Yol Girişimi ve Afrika-Asya ortaklıkları gibi Güney-Güney iş birliği inisiyatifleri, geleneksel Kuzey-Güney dinamiklerine bir alternatif olarak giderek daha fazla öne çıkmaktadır. BRICS, Asya Altyapı Yatırım Bankası (AIIB) ve çeşitli bölgesel ticaret anlaşmaları, gelişmekte olan ülkelerin küresel sistemdeki rollerini yeniden tanımlama çabalarının somut örnekleridir. Bu yükselen fenomen, klasik Bağımlılık Teorisi'nin ve onun bir uzantısı olan Dünya Sistemi Teorisinin merkez-çevre analizini sorgulamayı gündeme getirmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, GGİ'nin “yeni ve eşitlikçi” bir kalkınma modeli mi yoksa bağımlılık ilişkilerinin farklı bir biçimde, belki de “Güney'in içinden” yeniden üretimi mi olduğu sorusuna yanıt aramaktır. Nitel vaka analizi yönteminin benimsendiği çalışmada BRICS Kalkınma Bankası'nın kredi politikaları, Çin'in Afrika'daki altyapı yatırımları ve Güney Amerika'daki bölgesel iş birliği girişimleri Bağımlılık Teorisinin kavramsal çerçevesi ışığında incelenmiştir. Çalışma, GGİ'nin küresel kapitalist sistemin yapısal kısıtlamaları içinde ne ölçüde özerk bir hareket alanı yaratabildiğini değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Teorik bir çerçevede Bağımlılık ve Dünya Sistemi teorilerinin temel varsayımları GGİ olgusuyla ilişkilendirilmiştir. Güney-Güney İş Birliği, özellikle Birleşmiş Milletler'in 1970'lerden itibaren gündeme getirdiği “Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen” ve 2000'ler sonrası yükselen Güney'in (BRICS, MERCOSUR, Afrika-Asya iş birliği forumları vb.) perspektifleri ışığında incelenmiştir. Afrika, Latin Amerika ve Asya ülkelerinin ekonomik ve ticari iş birliği örnekleri ele alınmıştır. BRICS ülkeleri arasındaki enerji ve altyapı projeleri, Latin Amerika'da Güney-Güney ticaret anlaşmaları ve Afrika'da Çin yatırımları, bağımlılık ve kalkınma paradigmasının pratikte nasıl şekillendiğini göstermek amacıyla incelenmiştir. Vaka çalışmaları, hem nicel veriler (ticaret hacmi, yatırım büyüklüğü) hem de nitel analizler (politik söylemler, uluslararası ilişkiler raporları) ışığında değerlendirilmiştir. Resmî belgeler, uluslararası örgütlerin raporları, akademik makaleler ve politika belgeleri içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, kullanılan dilin bağımsızlık mı yoksa “karşılıklı bağımlılık” vurgusunu öne çıkardığı incelenmiştir.

Araştırmanın bulguları, GGİ'nin tek bir kategoriye indirgenemeyecek kadar karmaşık ve çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Güney-Güney İşbirliği'nin hem bağımlılığı yeniden üreten hem

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Munzur Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü, irfandurmus@munzur.edu.tr

de bazı alanlarda bağımlılığı kırııcı potansiyel taşıdığını göstermektedir. Buna göre, birçok gelişmekte olan ülkenin GGİ çerçevesinde dahi büyük ekonomik ve teknolojik bağımlılıklar geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Örneğin, Afrika’da Çin’in altyapı yatırımları, kısa vadede kalkınmayı desteklerken, uzun vadede borç bağımlılığı ve teknoloji transferinde eşitsizlikler yaratmaktadır. Benzer şekilde Latin Amerika’da BRICS ülkeleri ile yapılan ticaret anlaşmaları, ham madde ihracına dayalı bir ekonomik yapının devamına zemin hazırlamaktadır. Bu durum, bağımlılık teorisinin temel argümanlarından biri olan “dışa bağımlı kalkınma” modelinin GGİ bağlamında da geçerliliğini koruduğunu göstermektedir. Brezilya ve Hindistan gibi bölgesel güçlerin, kendi “arka bahçelerinde” kurdukları ekonomik ilişkiler, zaman zaman Kuzey’in küresel hegemonyasının bir benzerini bölgesel ölçekte yansıtabilmektedir.

Diğer yandan, GGİ’nin özellikle politik ve diplomatik iş birliği alanında bağımlılığı kırııcı etkiler yarattığı gözlemlenmektedir. Güney-Güney İş Birliği mekanizmaları, çok taraflı ticaret anlaşmaları, ortak sanayi projeleri ve teknoloji paylaşımı aracılığıyla geleneksel Kuzey-Güney bağımlılık ilişkilerine alternatif yollar sunmaktadır. Örneğin, bir Afrika ülkesinin, Batılı bir yardım kuruluşu yerine Çin’den veya Hindistan’dan daha uygun şartlarda kredi alma seçeneği, onun hareket alanını genişletmekte ve seçeneklerini çeşitlendirmektedir. BRICS ülkelerinin IMF ve Dünya Bankası üzerindeki etkinliği artırıcı girişimleri, gelişmekte olan ülkelerin küresel karar alma süreçlerine katılımını güçlendirmiştir. Bu durum, GGİ’nin bağımsız kalkınma stratejilerine olanak tanıyabilecek bir potansiyel taşıdığını göstermektedir. Güney’den gelen yatırımlar ve teknoloji transferleri, genellikle Kuzey’inkilere kıyasla yerel koşullara daha uygun, daha düşük maliyetli ve daha az karmaşık olabilmekte, bu da sürdürülebilir kalkınma potansiyelini artırmaktadır. BRICS’in Yeni Kalkınma Bankası (NDB) veya AIIB gibi oluşumlar, Bretton Woods kurumlarına (IMF ve Dünya Bankası) yapısal uyum politikaları gibi katı koşullar dayatması açısından değil, ancak seçenek sunması açısından dönüştürücüdür.

Bulgular, GGİ’nin tamamen bağımlılığı ortadan kaldıran bir kalkınma modeli olmadığını, ancak klasik bağımlılık paradigmasına alternatif fırsatlar sunduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda, GGİ bir yandan bağımlılığı sürdürmekte, diğer yandan ise gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve siyasi aktör olarak güçlenmesine olanak tanımaktadır. Yani GGİ, bağımlılık teorisinin öngördüğü yapısal kısıtlamaları tamamen ortadan kaldırmasa da onu yeniden şekillendirme potansiyeline sahip karma bir model olarak değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Güney-Güney İşbirliği, Bağımlılık Teorisi, Küresel Güney, Kalkınma Modelleri, Asimetrik Güç.

SOUTH-SOUTH COOPERATION AND THE DEPENDENCY THEORY: AN ALTERNATIVE OR A CONTINUATION OF DEPENDENCY?

Abstract

Dependency theory explains the developmental challenges of the Global South as results of structural centre–periphery relations, highlighting that underdevelopment is influenced not only by internal factors but also by external systemic ones. For decades, development strategies have been shaped by the Global North’s dominance in finance, capital, and technology. However, in recent years, initiatives such as BRICS, the New Development Bank, China’s Belt and Road Initiative, and Africa–Asia partnerships have appeared as potential ways to decrease dependency and promote alternative development models.

This paper critically examines whether South–South cooperation truly represents an alternative framework for breaking dependency or whether it reproduces dependency in new forms. The study, which employed a qualitative case study approach, examined examples of economic and commercial cooperation among African, Latin American, and Asian countries. Through case studies on energy and infrastructure projects among BRICS countries, South-South trade agreements in Latin America, and Chinese investments in Africa, the article reveals a dual dynamic: while South-South cooperation provides vital financial resources and infrastructure development, it also carries the risk of creating new forms of debt dependency and geopolitical asymmetries.

The findings suggest that while South–South cooperation partially challenges the centre-periphery dichotomy posited by dependency theory, it does not fully guarantee emancipation from dependency structures. Accordingly, this study aims to contribute to the rethinking of dependency theory in the 21st century and to critically assess whether South–South cooperation represents an emancipatory alternative or a reproduction of dependency relations.

GERÇEKLİĞİN YENİDEN İNŞASI: POST-HAKİKAT ÇAĞINDA ALGI YÖNETİMİ İSTİHBARATIN YENİ ROLÜ

Kerem Çiçekçe¹ - Buket Akın² - Taha Bozkurt³

Özet

21. yüzyılda bilgi, toplumsal yaşamın ve siyasal süreçlerin en kritik unsurlarından biri hâline gelmiştir. Modern dönemde bilgi, nesnel gerçekliğe işaret eden ve doğruluk/yanlışlık ölçütleriyle değerlendirilen bir kategori olarak kabul edilmekteydi. Ancak günümüzde bilginin toplumsal dolaşımdaki işlevi köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Hakikat sonrası (post-truth) olarak adlandırılan çağda bilginin değeri, çoğu zaman içerdiği nesnel gerçeklikten ziyade kitleler üzerindeki ikna gücüyle ölçülmektedir. Duyguların, inançların ve siyasal çıkarların süzgecinden geçerek dolaşıma giren bilgi, artık yalnızca enformasyon değil, toplumsal algının şekillenmesinde stratejik bir araç konumundadır. Bu dönüşüm, yalnızca toplumsal ilişkileri değil, güvenlik ve istihbarat çalışmalarını da doğrudan etkilemektedir.

Geleneksel anlamda istihbarat, devletlerin güvenlik ihtiyaçlarına hizmet eden, tehditleri önceden tespit etmek amacıyla bilgi toplayan ve analiz eden bir teknik aygıt olarak tanımlanıyordu. Ancak dijital teknolojilerin, sosyal medya platformlarının ve büyük veri uygulamalarının gelişmesiyle birlikte bu klasik işlev, bilgi akışının hızına ve karmaşıklığına karşı yetersiz hâle gelmiştir. Dezenformasyon, bilgi manipülasyonu ve dijital propaganda, yalnızca bilgi düzenini değil, aynı zamanda ulusal güvenlik stratejilerini de tehdit eden unsurlar hâline gelmiştir. Bu bağlamda istihbarat, yalnızca veri toplayan ve raporlayan bir mekanizma olmaktan çıkarak toplumsal gerçekliği üreten, söylem kuran ve algı mimarisi inşa eden bir epistemik aktör hâline gelmiştir.

Bu çalışma, post-hakikat çağında istihbaratın geçirdiği epistemolojik dönüşümü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, istihbaratın yalnızca teknik bir bilgi üretim süreci değil, aynı zamanda bilgi-iktidar ilişkilerinin merkezinde yer alan bir güç mekanizması olduğu savunulmaktadır. Bu doğrultuda güvenlik çalışmalarına epistemolojik bir perspektif kazandırmak ve istihbaratın toplumsal hakikat üretimindeki rolünü ortaya koymak hedeflenmiştir.

Araştırmada nitel yöntem benimsenmiştir. İstihbarat faaliyetlerinin doğası gereği kapalı yapısından dolayı birincil verilere ulaşmak güç olduğundan, ikincil kaynaklara dayalı içerik analizi tekniği tercih edilmiştir. Akademik literatür, medya içerikleri, uluslararası kuruluş raporları ve güvenlik stratejilerine ilişkin belgeler temel veri setini oluşturmuştur. Çalışmada özellikle bilgi manipülasyonu, dezenformasyon ve dijital propaganda süreçleri mercek altına alınmış; Cambridge Analytica skandalı, 2016 ABD başkanlık seçimleri ve COVID-19 pandemisi örnek olay incelemeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

Cambridge Analytica skandalı, verinin seçmen davranışlarını yönlendirmede manipülatif bir araç hâline geldiğini ortaya koymuştur. Facebook kullanıcılarının verilerinin izinsiz toplanması ve psikografik hedefleme yöntemiyle siyasi kampanyalarda kullanılması, özel şirketlerin dahi epistemik iktidar üretme kapasitesine ulaştığını göstermiştir. 2016 ABD başkanlık seçimleri sürecinde ise sahte haberler ve dezenformasyon kampanyaları demokratik kurumların işleyişine

¹ Uzman Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, keremeicekce@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğr., İnönü Üniversitesi, buketakn0911@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğr., İnönü Üniversitesi, thbzkr@gmail.com

doğrudan etki etmiş, seçim sürecine yönelik kamu güvenini zedelemiştir. Bu örnek, ulusal güvenliğin yalnızca askeri tehditlerden değil, bilgi rejimlerini kontrol eden aktörlerden de etkilendiğini ortaya koymuştur. COVID-19 pandemisi sırasında yaşanan bilgi kirliliği ise yanlış bilgilerin yalnızca halk sağlığını tehdit etmediğini, aynı zamanda toplumsal istikrarı ve ulusal güvenliği de zayıflattığını göstermiştir. Komplo teorileri, sahte tedavi önerileri ve manipülatif içerikler, devletlerin kriz yönetimini sekteye uğratmış ve dezenformasyonun güvenlik politikalarının merkezinde yer alan bir sorun hâline geldiğini kanıtlamıştır.

Araştırma bulguları, post-hakikat çağında bilginin nesnel gerçekliği temsil etmekten çok toplumsal ikna süreçlerinin merkezinde yer aldığını göstermektedir. İstihbarat kurumları, klasik anlamda stratejik bilgi üreten ve tehditleri öngören yapılardan öte, söylem üreten, toplumsal hakikati kuran ve algı mimarisi tasarlayan epistemik iktidar mekanizmaları hâline gelmiştir. Michel Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkilerine dair yaklaşımı, bu dönüşümün kuramsal çerçevesini sağlamaktadır. Foucault'ya göre bilgi, tarafsız bir gerçeklik aktarımı değil, iktidar ilişkilerinin üretildiği ve meşrulaştırıldığı bir alandır. Bu perspektiften bakıldığında istihbarat, yalnızca bilgiye erişen bir yapı değil, bilgi rejimi inşa eden ve toplumsal algıyı yönlendiren bir güç odağıdır. Bu bağlamda çalışma, istihbaratın yeni nesil işlevlerini açıklamak amacıyla "algı mimarisi" kavramını önermektedir.

Çalışmanın kuramsal katkısı, istihbaratı epistemolojik bir aktör olarak kavramsallaştırmasıdır. Böylece güvenlik çalışmalarında bilgi sosyolojisi, siyaset bilimi ve istihbarat araştırmaları arasında disiplinler arası bir köprü kurulmaktadır. Araştırmaya yönelik katkısı ise post-hakikat, bilgi sosyolojisi ve istihbarat etkileşimini birlikte ele alan özgün bir çerçevenin ortaya konmasıdır. Pratik düzeyde çalışma, devletlerin güvenlik stratejilerinde yalnızca askeri ve diplomatik araçlara değil, aynı zamanda bilgi rejimlerinin inşasına, dezenformasyonla mücadeleye ve toplumsal algının yönetimine odaklanmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Dijital medya okuryazarlığının geliştirilmesi, algoritmik şeffaflığın sağlanması, sahte içeriklerle mücadele ve toplumsal güvenin güçlendirilmesi, ulusal güvenlik politikalarının öncelikli hedefleri arasında yer almalıdır.

Sonuç olarak, 21. yüzyılda güvenliğin belirleyici unsurunun bilgi değil, algı olduğu açıktır. İstihbarat kurumları klasik rollerini aşarak toplumsal hakikati inşa eden ve yönlendiren epistemik aktörler hâline gelmiştir. Bu nedenle politika yapıcılarının, istihbarat faaliyetlerini yalnızca teknik analizlere indirgemek yerine epistemolojik iktidar üretimi bağlamında değerlendirmeleri gerekmektedir. Akademik alanda ise post-hakikat çağının güvenlik çalışmalarına etkileri daha kapsamlı biçimde incelenmeli, istihbaratın epistemik fonksiyonları disiplinler arası bir perspektifle yeniden tartışılmalıdır. Bu çalışma hem kuramsal hem de uygulamalı düzeyde özgün bir katkı sunmakta; güvenlik alanında bilginin değil, algının belirleyici olduğu yeni bir paradigmayı ortaya koymaktadır.

Anahtar Sözcükler: Post-truth, Algı yönetimi, Dijital istihbarat, Gerçeklik inşası, Psikolojik operasyonlar.

THE RECONSTRUCTION OF REALITY: PERCEPTION MANAGEMENT AND THE NEW ROLE OF INTELLIGENCE IN THE POST-TRUTH ERA

Abstract

In the twenty-first century, the role of information in shaping social and political dynamics has undergone a profound transformation. Whereas knowledge was traditionally regarded as a reflection of objective reality assessed through standards of truth and falsity, in the post-truth era its value increasingly derives from its persuasive capacity. Emotions, beliefs, and political interests dominate the circulation of information, rendering it less a neutral category of knowledge and more a strategic instrument for shaping collective perceptions. This shift has significant implications for the field of security studies, particularly for the role of intelligence. Traditionally conceived as a technical apparatus for collecting and analyzing data to anticipate threats, intelligence today functions as an epistemic actor that constructs social realities, produces discourses, and designs what may be termed “perception architectures.” Employing a qualitative research design and content analysis of secondary sources, this study investigates intelligence within the broader context of post-truth. Key cases include the Cambridge Analytica scandal, the 2016 U.S. presidential election, and the COVID-19 pandemic. These events illustrate how data manipulation, disinformation, and information disorder not only undermine democratic institutions but also generate direct risks to national security and social stability. The study’s main finding is that intelligence agencies increasingly operate not merely as technical structures but as epistemic power mechanisms that establish regimes of truth. Drawing on Michel Foucault’s conception of the knowledge–power nexus, intelligence is reconceptualized as a producer of knowledge regimes rather than a passive observer. The study contributes theoretically by advancing the notion of perception architecture and practically by recommending strategies such as enhancing digital literacy, ensuring algorithmic transparency, and strengthening resilience against disinformation in contemporary security policies.

Keywords: Post-truth, Perception management, Digital intelligence, Reality construction, Psychological operations.

HAVZA YEREL EYLEM GRUBU'NUN KIRSAL KALKINMADAKİ ROLÜ: LEADER YAKLAŞIMI ÇERÇEVESİNDE BİR DEĞERLENDİRME

R. Kıvanç Arslan¹

Özet

Avrupa Birliği'nin kırsal kalkınma politikalarında önemli bir araç olan IPARD Programı, Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde tarım ve kırsal kalkınma politikalarına entegrasyonunu amaçlamaktadır. IPARD I Programı, 2007–2013 dönemini kapsamakta olup Türkiye'de 2011–2016 yılları arasında uygulanmıştır. Ardından, 2014–2020 dönemini kapsayan IPARD II Programı devreye girmiş ve Türkiye'de 2015 yılında uygulamaya başlanmıştır. Bu ikinci programla birlikte LEADER yaklaşımı çerçevesinde Yerel Eylem Grupları (YEG) kurulmuş ve yerel aktörlerin katılımına dayalı yönetim mekanizmaları hayata geçirilmiştir.

Samsun'un Havza ilçesinde kurulan Havza Yerel Eylem Grubu Derneği (HAYEGDER), bu sürecin öncü örneklerinden biridir. Dernek, kırsal turizmin geliştirilmesi, tarımsal üretimin çeşitlendirilmesi, kadınların ve gençlerin istihdamı ile yerel ürünlerin markalaştırılması gibi alanlarda faaliyet göstermektedir. Dernek; kamu kurumları, belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör temsilcileriyle iş birliği mekanizmaları oluşturarak katılımcı bir kalkınma modeli uygulamayı hedeflemektedir. Bununla birlikte, finansal sürdürülebilirlik, yerel kapasite eksiklikleri ve kurumsal koordinasyon sorunları, uygulamaların etkisini sınırlayabilen faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Bu bildiriye, Havza Yerel Eylem Grubu Derneği'nin örgütlenme yapısı, Yerel Kalkınma Stratejisi (YKS) ve uygulamaları ele alınmaktadır. Ayrıca derneğin; yerel ekonomiye katkısı, sağladığı istihdam olanakları ve yönetim süreçleri çerçevesinde incelenmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Havza Yerel Eylem Grubu Derneği, Yerel Kalkınma, Katılımcı Ekonomi, Yerel Katma Değer.

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ordu Üniversitesi, kivancarslan@odu.edu.tr

THE ROLE OF HAVZA LOCAL ACTION GROUP IN RURAL DEVELOPMENT: AN EVALUATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE LEADER APPROACH

Abstract

The IPARD Program, an important instrument in the European Union's rural development policies, aims to integrate Turkey's agriculture and rural development policies within the framework of EU harmonization. The IPARD I Program covered the period 2007–2013 and was implemented in Turkey between 2011 and 2016. Subsequently, the IPARD II Program, covering the period 2014–2020, was launched and put into practice in Turkey in 2015. With this second program, Local Action Groups (LAGs) were established within the framework of the LEADER approach, and governance mechanisms based on the participation of local actors were introduced.

The Havza Local Action Group Association (HAYEGDER), established in the Havza district of Samsun, is one of the pioneering examples of this process. The association carries out activities in areas such as the development of rural tourism, diversification of agricultural production, employment of women and youth, and the branding of local products. By establishing cooperation mechanisms with public institutions, municipalities, non-governmental organizations and private sector representatives, the association aims to implement a participatory development model. However, factors such as financial sustainability, lack of local capacity and issues of institutional coordination are considered as limitations that may restrict the effectiveness of its practices.

This paper examines the organizational structure, Local Development Strategy (LDS) and practices of the Havza Local Action Group Association. It also aims to analyze the association's contribution to the local economy, the employment opportunities it provides, and its role within governance processes.

Keywords: Havza Local Action Group Association, Local Development, Participatory Economy, Local Added Value.

ÂŞIK PAŞA’NIN GARİB-NÂME ESERİNDE YÖNETİCİ VASIFLARI

Kübra Akbulut¹

Özet

Âşık Paşa, Anadolu’da beylikler döneminde Türk dilinin savunucularından bir mutasavvıftır. Türkçe ile tasavvuf felsefesini anlatan eserler ortaya koymuştur. Arapça ve Farsçaya da hâkimdir.

Âşık Paşa’nın okuryazarlığı, iyi bir aileden gelmesi ve dinî eğitimlerle birlikte pozitif ilimleri de öğrenmiş olması, yöneticilik yapmış olması, anlattıklarının çeşitlenmesini sağlamakta farklı hikâyelerde farklı duygu ve analizlerini iletmesine zemin hazırlamaktadır.

14. yüzyılda Âşık Paşa tarafından kaleme alınmış Garib-nâme, coşku ve heyecana bağlı yaklaşık 12000 beyitten oluşan uzun bir mesnevidir. Belirli bir sayı sistemi ile uzunlu kısıtlı hikâyeler bulunan on bölümden oluşan eser, din, felsefe, sosyoloji, psikoloji, dil, tarih, coğrafya, siyaset gibi farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgisini çekmiş ve birçok araştırmaya konu olmuştur.

Tasavvuf felsefesinin de etkisiyle insanın insan-ı kâmil olma yolunda bu dünyaya gelmeden, bu dünyadayken, bu dünyadan giderken yaşadığının, hâllerinin ve yapması gerekenlerin de anlatıldığı eserde İslam dininin özellikleri ve ibadet dünyası ile devrin özellikleri çok yönlü anlatılmıştır. Ayrıca, yaratıcı, peygamber, din büyükleri ve Kur’an-ı Kerim’den de eserde bahsedilmiştir.

Edebi ürünlerden beklenen salt gerçekliği sunmasından ziyade kurmaca bir dünyadır. Bu dünya gerçekler ve hayallerin birlikteliğiyle ortaya çıkar. Kurulanlar, gerçeğin ta kendisi olmasa bile gerçeklerden beslenmektedir. Ayrıca mesnevi türü, şiir gibi görünse de divan edebiyatının hikâye ve romanı kabul edilmekte ve hem şiir hem edebî düzyazı özellikleri göstermektedir. Bu nedenle anlatılanlar çağın gerçeğiyle organik bağlıdır.

Zamanın sınırlarını aşarak günümüze kadar ulaşan, dönem zihniyetini şairinin kültür seviyesi ve içeriği ile yansıtabilen ürünün yönetim ile ilgili anlatımlara sahip bölümlerinde yönetici özellikleriyle ilgili yorumlar mevcuttur.

Yöneticilik kavramı değişim gösterebilen diğer kavramlar gibi yüzyıllar içerisinde farklılaşmış çağın ve insanoğlunun beklentisi ve çeşitli gerekliliklere göre anlamlandırılmıştır. İnsanın fikir ve ruh dünyasıyla bağlantılı kabul edilebilecek yönetim kavramının önemli bir ayağı olan yönetici, nihayetinde insandır ve yaptığı işte davranışsal, bilişsel ve duyuşsal zorunluluklar bulunmaktadır.

Uzun yıllar boyunca yönetim anlayışı, izlem, verimlilik ve mantık odaklı bir çerçevede değerlendirilmiştir. Yöneticilerden beklenen, hızlı karar almak ve sorunları çözmektir. Fakat günümüzde bu anlayışın eksik olduğu fark edilmeye başlanmıştır. Artık sadece çözümlemeli düşünce değil duygusal zekâ da başarılı bir yöneticinin ve iyi bir yönetimin sahip olması gereken temel özellikler arasında yer almaktadır. Böylece yönetimde duyguların yerinin olup olmadığı sorusu değil; duyguların nasıl yönetileceği de önemli bir tartışma konusu olmaktadır.

İyi bir yönetici sadece hedeflere ulaşmayı bilen değil, aynı zamanda çalıştığı insanlarla sağlıklı, güvene dayalı ilişkiler kurabilen kişidir. Bu da yalnızca duygusal farkındalıkla mümkün olmaktadır. Duygudaşlık kurabilen bir yönetici, çalışanlarının ihtiyaçlarını ve zorlanmalarını anlayabilmektedir;

¹ Öğr. Gör. Dr., Munzur Üniversitesi, kubraakbulut@munzur.edu.tr

bu da hem çalışan memnuniyetini hem de başarımını artırmaktadır. Yine, güven duygusunu önemseyen ve oluşturmaya çalışan bir lider, çalışanlarının daha istekli ve bağlı çalışmasını sağlamaktadır. Kimi zaman bir teşekkür, kimi zaman zor bir kararın ardından gösterilen yürekten bir yaklaşım, grubun ruhsal gücünü ve bağlılığını büyük ölçüde etkileyebilmektedir. Mesafeli ve yalnızca görev odaklı bir yönetim tarzı, belirli bir süre işleyişi devam ettirebilmektedir; ancak uzun bir zaman içerisinde tükenmişlik, isteksizlik ve maddi kayıplara yol açabilmektedir.

Duyguların yönetimde yer alması, duygusal kararlarla hareket etmek anlamına gelmemektedir. Asıl mesele, duyguları önemsememek yerine onları tanımak, anlamak ve yönetebilmek yeteneğidir. Duygusal zekâsı yüksek bir yönetici, hem kendi duygularını hem de birlikte hareket ettiği grubun duygularını anlayabilmektedir; bu da zor zamanlarda doğru iletişim kurma ve güven ortamını sürdürme açısından büyük bir kazanım oluşturmaktadır.

Yönetim, sadece süreçleri değil, insanları da yönetme sanatıdır. İnsan ise sadece akıldan ibaret değildir; duygularıyla, değerleriyle ve beklentileriyle bir bütündür. Bu nedenle, modern liderlik anlayışı; stratejik zekâyla birlikte duygusal zekâyı da ön planda tutmaktadır. Kendi duygularının yanında karşıdakinin de duygularını önemseyen ve anlayan yöneticiler hem daha etkili olmaktadır hem de sürdürülebilirliği sağlamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Garib-nâme'den yola çıkarak hem şairin hem de yazıldığı dönemin yöneticiler ile ilgili beklentisini ve tespitlerini ortaya çıkararak 14.yüzyılda da yöneticide duygu ve aklın önemli kabul edildiğini belirtmektir.

Çalışmada Kemal YAVUZ'un "Kayseri Raşid Efendi, Almanya Tubingen, Konya Koyunoğlu" nüshalarını kullanarak hazırladığı Türk Dil Kurumu Yayınlarından 2000 yılında basımı yapılan "Garib-nâme" kullanılmıştır. Eser dikkatle okunup amaca uygun beyit ve bölümler sayfa ve beyit sayıları ile belirlenmiş ve her biri değerlendirilmiştir.

"sultan, hükümdar, padişah, saltanat, bey" isimleriyle ifade edilen yöneticilerin sahip olması gereken özellikler şiirin genelinde farklı bölümlerde dile getirilmiştir. "asalet, akıl, kudret, mükemmellik, adaletli yaklaşım, merhamet, alçakgönüllülük, yumuşaklık, tevazu" gibi soyut kavramlar üzerinde durulmuştur. Geçmişten bugüne gelinirken 14. yüzyıl Anadolu'sundan bugüne gelen edebî bir eser olan Garib-nâme aradan geçen yaklaşık 700 yıla yakın bir zaman dilimine rağmen aklın yanında insan ruhunun da yönetim ve yöneticide etkili olduğunu gözler önüne sermektedir. Türk ve Türk-İslam dünyasının yöneticiye bakış açısı ifade edilmektedir. Yönetici kavramı da toplumu ilgilendiren her kavram gibi devirlere ve inanışlara göre yeniden şekillense bile bazı özellikler yüzyıllar geçse de değişmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yönetici, Yönetim, 14. yüzyıl, Âşık Paşa, Gârib-nâme.

15 TEMMUZ SONRASINDA TÜRK SİYASAL HAYATINDA MUHALEFETİN DÖNÜŞÜMÜ

Kübra Gümüş¹

Özet

Türkiye, siyasi tarihi darbelerle kuşanmış bir ülkedir. Osmanlı mirası üzerine kurulan Türkiye, darbeler konusunda da bu mirasın taşıyıcısı olmuştur. Zira Osmanlı nerdeyse düzenli sayılabilecek periyotlarda çeşitli müdahalelere maruz kalmıştır. Osmanlı imparatorluğunun dağılması neticesinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde de durum çok farklı olmasa da Mustafa Kemal Atatürk'ün almış olduğu baz önlemler ve dönemin konjonktürü gereği 1960 yılına kadar ülkede herhangi bir askeri müdahale ya da darbe yaşanmamıştır. Fakat 27 Mayıs 1960 yılındaki askeri müdahale ile birlikte Türkiye'de de tıpkı Osmanlıda olduğu gibi neredeyse düzenli aralıklarla darbeler yaşanmaya başlamıştır.

Kronolojik olarak Türkiye'de 27 Mayıs 1960 müdahalesi, 12 Mart 1971 askeri darbesi, 12 Eylül 1980 darbesi, 28 Şubat post modern müdahale ve son olarak 15 Temmuz 2016'da meydana gelen başarısız darbe girişimi yaşanmıştır. Bunlara ek olarak askerin siyasette muhtıralar aracılığıyla etkin olduğu zamanlara da rastlanılmıştır.

Türkiye'de darbelerin ve askeri müdahalelerin artık neredeyse siyasi hayatın bir parçası hâline gelmesinin en önemli sebebi demokrasinin tam anlamıyla konsolide olamamasıdır. Bunun en net göstergesi ise halkın büyük bir kısmının darbelerle karşı herhangi bir aksiyom almaması, üstelik sessiz kalması, tepkisini genellikle sandıkta göstermeyi tercih etmesidir. Tıpkı halkta olduğu gibi pek çok siyasetçi ve siyasi parti de idam, kapatılma, siyasi arenanın dışında bırakılma gibi sebeplerle genellikle ordunun siyasi ve sosyal hayata müdahalesine tepkisiz kalma yolunu seçmiştir. Fakat bu durum 15 Temmuz 2016 yılında meydana gelen darbe girişimiyle değişmiştir. Bu bağlamda 15 Temmuz darbe girişiminin en önemli ayırt edici unsuru halkın ve siyasi partilerin topyekûn darbeye canları ve siyasi ikballeri pahasına karşı durmasıdır.

15 Temmuz 2016 yılında yaşanan darbe girişimi Türkiye'nin şimdiye kadar karşı karşıya kaldığı en girift askeri müdahaledir. Zira devletin her kademesine sızmış insanların, devlet içinde paralel bir yapılanma oluşturması neticesinde darbe girişimi meydana gelmiştir. Özellikle de ordu içinde darbe destekçisi bir yapı oluşturulmak suretiyle darbe girişiminde bulunulmuştur. Başlangıçta paralel devlet yapılanması olarak adlandırılan sonradan Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) şekliyle kullanılmaya başlayan bir yapının devletin içine sızmasıyla 15 Temmuz 2016 gecesi darbe girişimi olmuştur.

Türkiye'deki darbe anlayışına göre halkın, siyasilerin, sivil toplum örgütlerinin ve baskı gruplarının bu darbe karşısında sessiz kalması gerekmekteydi. Fakat darbe akşamı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın canlı yayınlarda halkı sokaklara çağırması, ülkede o güne kadar var olan darbelerle karşı sessiz kalma tavrını bir anda tamamıyla tersine çevirmiştir. Çünkü ülkenin cumhurbaşkanından “sokağa çıkın” çağrısını alan halk hemen gerekeni yapmış ve buldukları şehirlerde kritik noktalara giderek darbeci askerlere karşı durmuşlardır. Oldukça trajik görüntülerin de yaşandığı olaylarda 251 vatandaş hayatını kaybetmiş, 2196 kişi de yaralanmıştır.

¹ Öğretim Görevlisi Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, k.koroglu@yyu.edu.tr, 0000-0002-2813-9704)

15 Temmuz 2016 tarihinden sonra ülkede artık hiçbir şey eskisi gibi olmamıştır. Hem siyasal hem de sosyal hayatta önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Ülkenin cumhurbaşkanının halkı darbeye karşı durmak için sokağa çağırması neticesinde tam 26 gün süren demokrasi nöbetleri 26.günün sonunda İstanbul'da Yenikapı Miting alanında o dönemki ismiyle Halkaların Demokratik Partisi (HDP) dışındaki tüm siyasi partilerin, siyasetçilerin, sanatçıların ve pek çok sivil toplum örgütünün katılımıyla 7 Ağustos 2016'da son bulmuştur. İktidar muhalefet ayrımı yapmadan darbelere karşı tek sesin yükseldiği bu mitingden sonra ülkede siyasi konjonktür ciddi bir biçimde değişim içine girmiştir. “Yenikapı Ruhu” olarak da literatüre giren miting sonrası Türkiye’de siyasi partiler arası ittifak kurma süreci başlamıştır. Özellikle muhalefette olan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ile iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi (Ak Parti)’nin kurmuş olduğu ve günümüzde de varlığını devam ettiren “Cumhur İttifakı” ülkede muhalefetin dönüşümünü ortaya koyması açısından oldukça önemlidir. Zira muhalefet partisi olan MHP iktidarın yanında konumlanarak Türkiye’deki klasik muhalefet anlayışının oldukça dışına çıkmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminin hemen ardından ülkede birlik ve beraberlik ruhu hâkim olmuştur. Darbeye karşı olan tüm siyasi partiler, darbeye karşı bir süre birlikte adım atmışlardır. Bu noktada iktidar ve muhalefetin uzlaşısı dikkat çekici olmuştur. Ayrıca muhalefetin darbe girişimi karşısında iktidarın yanında yer alması hem demokratik bir tutum olarak değerlendirmekte hem de darbenin başarısız olmasının temel sebeplerinden biri olarak kabul edilmektedir.

İktidar ve muhalefet her ne kadar 7 Ağustos 2016 tarihindeki Yenikapı Mitinginde birlik ve beraberlik içinde bir görüntü çizseler de darbe girişiminin hemen ardından, 20 Temmuz 2016'da ilan edilen ve iki yıl süren OHAL esasında muhalefeti oldukça rahatsız etmiştir. Çünkü OHAL döneminde çıkarılan KHK'lar karşısında neredeyse eli kolu bağlı kalan muhalefet, bir süre kendilerine siyaset yapmak için alan tanınmayışından şikâyet etmeye başlamıştır. Hatta dönemin CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu OHAL döneminin getirmiş olduğu uygulamaları anti demokratik bularak 2017 yılında Adalet Yürüyüşünü başlatmıştır.

Özetlemek gerekirse Türkiye’de 15 Temmuz darbe girişimi neticesinde tüm siyasi partiler darbeye ve darbecilere karşı birlik ve beraberlik içinde bir duruş sergilemiş olsalar da darbe girişiminden kısa bir süre sonra ilan edilen OHAL bu uzlaşi iklimini tersine çevirmiştir. Ayrıca OHAL'in uzun sürmesi, sistem değişikli tartışmalarının yaşanması, anayasa değişikliği konularının gündeme gelmesi gibi ülkenin siyasi hayatında önemli sayılabilecek tartışmaların başlaması muhalefeti yeniden darbe girişiminden önceki durumuna taşımıştır. Hatta Darbe girişiminden sonra artık sadece hükûmetin kendisine ya da herhangi bir uygulamasına karşı değil sistem, rejim ve demokrasi gibi konular üzerinde de muhalefet gündeme gelmeye başlamıştır.

Bu çalışmanın amacı 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında Türkiye’de muhalefetin darbe öncesi ve darbe sonrası durumunun ortaya koymaktır. Ülkede yaşanan bu müdahalenin muhalefet etme noktasında siyasi partilere nasıl bir etki yarattığını ortaya çıkarmak çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Çalışmada literatür taraması neticesinde elde edilen tarihsel analizler kullanılmıştır. Ayrıca muhalefet olgusu üzerinde durulduğundan betimsel yöntem de çalışmada tercih edilmiştir. Çalışmada muhalefetin ülkelerin demokrasilerinde olmazsa olmaz bir koşul olduğu, muhalefete imkân tanınmayan bir sistemde demokrasinin de var olamayacağı ortaya çıkmıştır.

THE TRANSFORMATION OF OPPOSITION IN TURKISH POLITICAL LIFE AFTER JULY 15

Abstract

Turkish political life has frequently witnessed military interventions and coups. While there are multiple reasons for this, the primary cause lies in the failure of democracy to achieve full consolidation. The intervention of the military—an external force—into a parliament elected by the people is undoubtedly incompatible with democratic principles. In the case of Turkey, such interventions have occurred at intervals that can almost be described as regular. Chronologically, Turkey experienced the May 27, 1960 intervention, the March 12, 1971 military coup, the September 12, 1980 coup, the February 28 post-modern intervention, and finally, the failed coup attempt of July 15, 2016.

Although each intervention bears its own distinct characteristics, the coup attempt of July 15, 2016 is regarded as a turning point in the country's political history. Following this attempt, which brought about profound transformations in social and political life, relations between the government and the opposition began to take on a new trajectory. Indeed, immediately after the coup attempt, both the ruling party and the opposition raised a common voice against military takeovers. However, the declaration of a state of emergency (SoE) in the aftermath of the coup generated criticism from the opposition, leading to a sharper and more confrontational stance than before July 15.

At the same time, a relatively novel form of opposition also emerged in support of the government, namely alliance politics. Within this framework, the cooperation between the Nationalist Movement Party (MHP)—a party traditionally in opposition—and the ruling Justice and Development Party (AK Party), which initially began as an electoral alliance but subsequently evolved into a lasting partnership, stands out as a significant development. Both the alliance system and the opposition of parties that refrained from joining such coalitions demonstrate that, in the aftermath of July 15, the nature of political opposition in Turkey has undergone a substantial transformation.

Keywords: Opposition, power, coup

TÜRKİYE’DE KAMU SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİNİN TAMAMLAYICISI OLARAK BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

Mahmut İnan¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de kamu sosyal güvenlik sisteminin yetersizliklerinin giderilmesi ya da bireylerin daha fazla sosyal güvenlik imkânlarından yararlanması açısından sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak tanımlanan bireysel emeklilik sisteminin sistem içerisindeki yeri ve önemini ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın yöntemi, konuyla ilgili ulusal ve uluslararası bilimsel ve teorik çalışmalara ek olarak Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin sosyal güvenlik sistemi içerisindeki yeri, TÜİK, Emeklilik Gözetim Merkezi ve Sosyal Güvenlik Kurumu verilerinden yararlanarak değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yöntemidir.

Bu çalışmanın bulguları, dünyada olduğu üzere 1980’li yıllardan sonra sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak özel sosyal güvenlik sistemi uygulamalarına yönelik çalışmalar Türkiye’de de başlamıştır. Bu kapsamda 1990 yılından sonra dünyada birçok ülkede uygulamasına başlanan Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) ülkemizde 2001 yılında yasalaşan “*Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu*” ile 2003 yılından itibaren fiilen uygulanmaya başlamıştır.

Bireysel emeklilik sistemi, Emeklilik Gözetim Merkezi tarafından; “*mevcut kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin çalışma yaşamları boyunca yaptıkları düzenli tasarrufların yatırıma yönlendirilmesini sağlayarak, oluşacak birikimlerle, tasarruf yaptıkları dönemde sahip oldukları refah seviyesinin emeklilik döneminde de devam etmesini sağlayan gönüllülük esasına dayalı özel bir emeklilik sistemi*” olarak tanımlanmıştır.

Bireysel emeklilik sisteminin en önemli özelliği ise sosyal güvenlik ihtiyacının giderilmesinde devlet tarafından yürütülen dağıtım esaslı tek basamaklı sosyal güvenlik sistemlerinde yaşanan problemler karşısında, sosyal güvenlik ihtiyacının tüm işlevleriyle karşılanabilmesi için önerilen, çok basamaklı sosyal güvenlik sisteminin ayaklarından birisini oluşturmasıdır.

Günümüzde emeklilik sistemleri genel olarak üç şekilde ayrıma tabi tutulmaktadır. Bunlardan birincisi; kamunun sağladığı zorunlu emeklilik sistemi, ikincisi; zorunlu özel emeklilik sistemi ve üçüncüsü ise gönüllü özel emeklilik sistemidir. Kamunun sağladığı zorunlu emeklilik sisteminin; yeniden dağılım, tasarruf ve güvence oluşturma gibi işlevleri yerine getirmede yetersiz olmasının yanında finansmanında yaşanan sıkıntılar nedeniyle dünyada özellikle 1990’lı yıllarda yapılan sosyal güvenlik reformları sonucunda özel emeklilik sistemleri gündeme gelmiştir. Bu emeklilik sistemleri; özel hayat ve yaşam sigortaları ile bireysel emeklilik sistemleri şeklinde gelişmeye başlamıştır. Özellikle ülkede tasarruf oranlarının artırılması ve diğer sigorta amaçlarının gerçekleştirilmesi açısından, gönüllülük esasının yanında kısmi olarak zorunlu uygulama şekillerini de içeren bireysel emeklilik sistemi ayrı bir öneme sahiptir.

Dünyada bazı ülkelerde zorunlu uygulamaları olmasına karşılık BES Türkiye’de gönüllü olarak uygulanmaktadır. Bu yüzden daha fazla katılımın sağlanması açısından bazı düzenlemelerle sistem teşvik edilmeye çalışılmıştır. Bunlar; vergi teşvikleri, otomatik katılım ve devlet desteği şeklindedir.

¹ Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İ.İ.B.F, mahmut.inan@omu.edu.tr

Vergi teşviklerinde katılımcıların yatırıma yönlendirdikleri tutarlardan herhangi bir vergi alınmaz iken, sadece sistemden ayrılma durumlarında sistemde kalma sürelerine göre elde ettikleri gelir üzerinden belirli oranlarda vergi tevkifatı (kesintisi) yapılmaktadır. Emekli ve zorunlu nedenlerden dolayı ayrılmalarında ise sadece %5 oranında elde edilen gelirler üzerinden vergi tevkifatı yapılmaktadır. BES ülkede tasarrufların artırılması amacı yanında sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak düşünüldüğünden sistemden esas beklenen uzun süre ayrılmamaktır. Bu yüzden sistemde en az on yıl kalma ve 56 yaşını tamamlamak suretiyle emekli olan ya da ayrılanlardan vergi tevkifatı (kesintisi) yapılmamaktadır. Sisteme işverenler tarafından otomatik olarak katılanlar da aynı şekilde kendilerinin katılması durumundaki haklara sahip olmalarının yanında devletin bir defaya mahsus ek katkısı söz konusudur. Diğer önemli bir teşvik unsuru ise devlet katkısı bunların en önemlilerinden birisidir. Devlet katkısı, sisteme katılımcıların aylık katkı paylarının %30'u kadar devlet tarafından desteklenmesidir. Ancak bu destek miktarının yıllık üst limiti ilgili yılın belirlenen asgari ücretin brüt tutarı (2025 yılı için 312.066 TL) kadardır. Aynı zamanda devlet desteğinin alınabilmesi için de sistemde kalma süresi önem taşımaktadır.

Bütün bu destek ve teşvikler kapsamında Türkiye'de BES'in sosyal güvenlik içerisindeki yeri ya da BES kanununda belirtildiği şekilde sistem sosyal güvenlik sistemini ne kadar tamamlamaktadır. 2003 yılından itibaren uygulanan BES'in sosyal güvenlik sistemini yeteri kadar tamamlayamadığı görülmüştür. Çünkü sosyal güvenlik sisteminde aktif sigortalıların nüfusa oranları son yıllarda ortalama %25'ler seviyesinde iken BES'de bu oranlar %8'ler seviyesindedir. Diğer taraftan BES'e katılımcı sayılarının 2013 yılından sonra devlet katkısıyla birlikte artmasına rağmen nüfusa oranı son yıllarda %10 seviyelerine çıkabilmiştir. Aktif sigortalıların BES katılımcı sayısına oranları ise son yıllarda %2'ler düzeylerinde gerçekleşmiştir.

Sonuç olarak, BES kanununda belirtildiği üzere sistemin sosyal güvenlik sistemini yeteri kadar tamamlayamadığı görülmüştür. Bunun yanında kanunda belirtilen tasarrufların artırılması ve yatırıma yönlendirilmesi ise ayrı bir çalışmanın konusu olmakla birlikte bunda da başarılı olmadığı yapılan başka çalışmalarda görülmektedir. BES'in kanunda belirtildiği üzere sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı fonksiyonunu yerine getirebilmesi açısından var olan yeterli teşvik sistemi ile birlikte sistemin vatandaşlara daha iyi tanıtılması gerekmektedir. Ayrıca sosyal güvenlik sisteminde ve diğer hayat sigortalarında olduğu üzere sisteme katılanların sağlık hizmetlerinden yararlanabilme imkânlarının sağlanması önem taşımaktadır. BES aynı zamanda uzun süreli bir tasarruf sistemi olduğundan bireylerin sisteme katılmaları ve uzun süre kalmaları için gelir düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir. Dolayısıyla BES'in sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı fonksiyonunu yerine getirebilmesi açısından ülkede gelir düzeyinin artırılması, gelir dağılımından adaletin sağlanması ve ekonomik istikrarın sağlanması önem taşımaktadır. Sistemin diğer özel sigortalara göre önemi ve özelliklerinin yeteri kadar anlatılması yanında sağlık hizmetlerinden yararlanılması imkânını getirilmesi ayrı öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Güvenlik, Bireysel Emeklilik Sistemi, Devlet Katkısı, Otomatik Katılım

INDIVIDUAL RETIREMENT SYSTEM AS A COMPLEMENT TO THE TURKISH PUBLIC SOCIAL SECURITY SYSTEM

Abstract

This study aimed to determine the role and importance of the individual retirement system, defined as a complement to the public social security system in Turkey, using data from TÜİK (Turkish Statistical Institute), the Pension Monitoring Center, and the Social Security Institution. The findings of the study indicate that the Private Pension System (BES), implemented since 2003, has not sufficiently complemented the social security system. This is because the ratio of actively insured individuals to the population in the social security system has averaged around 25% in recent years, while this ratio has been around 8% in the BES. Furthermore, despite the increase in the number of BES participants due to state contributions since 2013, the ratio has only reached 10% in recent years. The ratio of actively insured individuals to the number of BES participants has been around 2% in recent years. Furthermore, the legally mandated increase in savings and direct them towards investment is the subject of a separate study, but other studies have demonstrated its failure. For the BES to fulfill its legally mandated function as a complement to the social security system, it needs to be better promoted to citizens, along with an existing adequate incentive system. Furthermore, as with the social security system and other life insurance policies, it is crucial to ensure that participants in the system have access to healthcare services. Because the Private Pension System (BES) is also a long-term savings system, individuals must have a high income level to participate and remain in the system for an extended period.

Key words: Social Security, Individual Retirement System, State Contribution, Automatic Enrollment

Kaynakça

- 4632 sayılı Kanun: Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu, 07.04.2001 Tarih ve 24366 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanmıştır.
- Altun, T. (2017). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemine sağlanan kamusal teşvikler hanehalkı tasarruflarını artırabilir mi? teorik yaklaşımlar temelinde inceleme. *Maliye Dergisi*, 173, 301-330.
- Antolin, P., Payet, S., & Yermo, J. (2012). Coverage of private pension systems: evidence and policy options.
- Arslan, S.; Haykir, Ö. ve Çelik, M. S. (2019). Dünya’da ve Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi uygulamaları üzerine bir inceleme, II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi, 4-5 Mayıs 2018, Adana Türkiye, 28-39.
- Atılğan, M. H. (2017). Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin teşvik yapısının değerlendirilmesi, *Vergi Sorunları Dergisi*, 347, 214-223.
- Bernheim, B. D., & Rangel, A. (2005). Behavioral public economics: welfare and policy analysis with non-standard decision makers (No. 11518, pp. 1-76). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- BES. (2019c). <http://www.egm.org.tr/>,
- Beverly, S. G., & Sherraden, M. (1999). Institutional determinants of saving: Implications for low-income households and public policy. *The Journal of Socio-Economics*, 28(4), 457-473.
- Büyükkara, G. ve Balcı M. (2014). Bireysel emeklilik sisteminde eski ve yeni teşvik düzenlemeleri üzerine karşılaştırmalı bir değerlendirme, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İİBF Dergisi*, (1)1, 1-17
- Erol, S. I. (2019). Sosyal güvenlik açısından bireysel emeklilik sisteminin önemi, *İktisadi Yenilik Dergisi*, (6)2, 10-29.
- Gülay, T., Işık, M., ve Öztürk, M. (2017). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemi ve akademisyenlerin otomatik katılıma bakış açılarına ilişkin bir analiz: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği. *İş ve Hayat*, 3(6), 179-205.
- Hekimler, A. (2006). Sosyal politika boyutunda federal Almanya’da esnek çalışma modelleri (Avrupa birliği ve federal Almanya mevzuatı ışığında Türkiye için perspektifler), *Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Yayın No: 263*, Ankara.
- İlhan, B. (2016). OECD ülkeleriyle karşılaştırmalı olarak Türkiye’de bireysel emeklilik sistemindeki gelişmeler üzerine eleştirel bir yaklaşım”, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, (51)2, 157-185.

- İnneci, A. (2013). Bireysel emeklilik sisteminde yapılan yeni düzenlemeler ve değerlendirilmesi, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22)1, 105-120.
- İşseveroğlu, G. ve Hatunoğlu, Z. (2012). Türkiye’de bireysel emeklilik sisteminin makro ekonomik dinamiklere etkisi kapsamında swot analizi, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim, 155-174.
- İzgi, B. B. (2007). Sosyal güvenlik sisteminin özel tasarruflar üzerindeki etkisi: Türkiye örneği, Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16)1, 361-374.
- Koval, N., Priamuhina, N., & Zhmurko, I. (2020). Analysis of economic-financial experience of the world countries in the system of pension insurance. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6(1), 1-8.
- Musalem, A. R., & Pasquini, R. (2012). Private pension systems: cross-country investment performance. World Bank, Washington, DC.
- Özcan, C. (2012). BES kamu sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı niteliktedir: Bireysel emeklilik sistemindeki yenilikler ve kamu sosyal güvenlik sistemi ile ilişkisi (1), <https://www.dunya.com/kose-yazisi/bes-kamu-sosyal-guvenlik-sistemini-tamamlayici-niteliktendir/14268>, 14 Eylül, /06.08.2025.
- Özel, Ö.; ve Yalçın, C. (2013). Yurtiçi tasarruflar ve bireysel emeklilik sistemi: Türkiye’deki uygulamaya ilişkin bir değerlendirme, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Çalışma Tebliği No: 13/04.
- Rakıcı, C.; ve Ela, M. (2016). Türkiye’de bireysel emeklilik sistemine yönelik vergisel teşvikler, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16)3, 89-110.
- Sanford, Paula. (2014). Using automatic enrollment in local government retirement plans to increase savings, https://slge.org/assets/uploads/2017/09/Using_Auto_Enrollment_in_Local_Govt_Retirement_Plans_to_Increase_Savings.pdf, (Erişim Tarihi: 04.08.2019), 1-18.
- Sosyal Politika. (2019a). https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/92278/mod_resource/content/1/Sosyal%20Politika%20Kavram%C4%B1.pdf, /06.08.2025, 1-5.
- Sosyal Politika. (2019b). <https://tarihibilgi.org/sosyal-politika-nedir-kisi-ve-konu-bakimindan-neyi-kapsar/> “Sosyal Politika Nedir? Kişi ve Konu Bakımından Neyi Kapsar?”/ 06.08.2025, 1-5.
- Topalhan, T. (2010). Türkiye’de altıncı yılında bireysel emeklilik sistemi ve uygulama sonuçları, *Kamu-İş Dergisi*, (11)2, 165-210.
- TUİK. (2024c). <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>, /06.08.2025.
- Uyar, H. İ. (2012). Bireysel emeklilik sistemi, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yolcuoğlu, İ. G. (2012). Türkiye’de sosyal politika ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi, *Toplum ve Sosyal Hizmet*, (23)2, 145-158.

TÜRKİYE’DE YENİ KABUL EDİLEN İKLİM KANUNU ÜZERİNE TWITTER TABANLI DUYGU ANALİZİ

Mahmut Özdemirkol¹

Özet

İklim değişikliği, günümüzün en kritik küresel ve ulusal gündemlerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Hızla artan sera gazı emisyonları, doğal kaynakların tükenmesi ve ekosistemlerin bozulması, devletlerin ve uluslararası kuruluşların iklim politikalarını ve buna uygun yasaları öncelikli hâle getirmesini zorunlu hâle getirmiştir. Bu çabalardan Türkiye bağımsız değildir. Türkiye iklim ile ilgili uluslararası platformlarda uzun bir süredir katılım sağlasa da iklim kanununa sahip değil idi. Türkiye’de bu bağlamda iklim değişikliği ile mücadele ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemek amacıyla 2025 yılının ilk aylarında yeni bir İklim Kanunu kabul etmiştir. Kanun, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını, yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesini, karbon fiyatlandırma mekanizmalarının uygulanmasını ve sürdürülebilir kalkınma stratejilerinin hayata geçirilmesini öngören kapsamlı düzenlemeleri içermektedir. Bu düzenlemeler hem kamu yönetimi hem de sivil toplum açısından önemli sorumluluklar ve fırsatlar yaratmaktadır. Öte yandan kanunun kabulü, toplumsal düzeyde yoğun tartışmalara yol açmış ve sosyal medya platformları, bu tartışmaların en aktif şekilde yürütüldüğü alanlardan biri hâline gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yeni kabul edilen İklim Kanunu’na ilişkin kamuoyunun duygusal tepkilerini Twitter üzerinden incelemektir. Sosyal medya, bireylerin görüşlerini hızlı ve doğrudan ifade edebildiği, güncel politik gelişmelere anlık tepki verdiği dinamik bir alan olarak değerlendirilmektedir. Özellikle Twitter, kısa ve öz mesajlar aracılığıyla fikirlerin hızla yayıldığı, tartışmaların yoğun ve çok aktörlü bir şekilde gerçekleştiği bir mecra olması nedeniyle önemli bir veri kaynağı olmaktadır. Bu bağlamda, çalışma kanunla ilgili paylaşılan tweet’leri veri madenciliği yöntemleri ile toplayarak ve doğal dil işleme teknikleri ile duygu analizi yapmaya odaklanmaktadır.

Yöntem açısından, çalışma öncelikle Twitter API üzerinden veri toplama sürecini kapsamaktadır. Belirli anahtar kelimeler, hashtag’ler ve tarih aralıkları kullanılarak kanunla ilgili tweet’ler tasnif edilmektedir. Toplanan veriler ön işleme tabi tutularak; spam içerikler, tekrar tweet’ler ve alakasız paylaşımlar temizlenmektedir. Ardından, makine öğrenimi tabanlı sınıflandırıcılar veya hazır doğal dil işleme kütüphaneleri kullanılarak duygu analizi yapılacaktır. Analiz sonuçları, zaman serileri, kullanıcı grupları ve konu başlıkları bazında görselleştirilecektir. Bu yaklaşım, kanunun farklı yönleriyle ilgili tartışma ve duygu yoğunluklarını ayrıntılı olarak ortaya koyacaktır.

Analiz sürecinde tweet’ler olumlu, olumsuz ve tarafsız kategorilerine ayrılmış; paylaşım yoğunluğu, kullanılan hashtag’ler, etkileşim sayıları ve kullanıcı grupları üzerinden değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Bulgular, kanunun özellikle karbon fiyatlandırması ve yenilenebilir enerji teşvikleri gibi maddeleri etrafında yoğun tartışmaların ortaya çıktığını göstermiştir. Olumlu tweet’ler çoğunlukla çevresel farkındalığın artmasını ve iklim değişikliğiyle mücadeleye desteği yansıtırken; olumsuz tweet’ler ekonomik maliyetler, toplumsal eşitsizlikler ve uygulama güçlükleri etrafında yoğunlaşmıştır.

Buna ek olarak, analiz edilen veriler iklim değişikliğine yönelik toplumsal duygulara da ışık tutmuştur. Olumlu tepkiler, iklim değişikliğinin aciliyetini kabul eden ve kanunun bu konuda atılmış

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, m.ozdemirkol@gmail.com

önemli bir adım olduğunu vurgulayan paylaşımlarda yoğunlaşmıştır. Bu grupta özellikle genç kullanıcıların, iklim krizinin nesiller arası adalet boyutuna dikkat çektiği gözlenmiştir. Olumsuz tepkiler ise iklim değişikliğini abartılı bulan, küresel bir manipülasyon olarak gören veya Türkiye'nin iklim krizinden sınırlı biçimde etkilendiğini savunan söylemler etrafında şekillenmiştir. Ayrıca, bazı kullanıcıların iklim değişikliğini kabul etmekle birlikte, Türkiye'nin ekonomik koşullarını ve kalkınma hedeflerini öncelmesi gerektiğini vurguladıkları görülmüştür. Tarafsız paylaşımlar ise daha çok haber verme ve bilgilendirme amaçlıdır.

Bu bulgular, toplumun bir kesiminin iklim değişikliğini ciddi bir tehdit olarak algıladığını ve güçlü iklim politikaları talep ettiğini; diğer bir kesimin ise ekonomik kaygılar veya şüphecilik nedeniyle iklim politikalarına mesafeli yaklaştığını göstermektedir.

Araştırmanın önemi, iklim politikalarına ilişkin halk algısını nicel ve nitel olarak ortaya koymasındır. Duygu analizi sonuçları, politika yapıcılar için kanunun toplum tarafından nasıl algılandığını, hangi unsurların destek veya eleştiri aldığını ve hangi alanlarda iletişim stratejilerinin güçlendirilmesi gerektiğini göstermesi açısından kritik bir rol oynayacaktır. Örneğin, karbon fiyatlandırması veya yenilenebilir enerji teşvikleri ile ilgili olumsuz tepkiler, bu politika araçlarının uygulamada karşılaşılabileceği toplumsal dirençleri ortaya koyabilir. Benzer şekilde, olumlu tepkiler, halkın çevresel farkındalığını ve iklim değişikliğiyle mücadele konusundaki desteğini yansıtacaktır.

Araştırmada öne çıkan temel kavramlar arasında biyolojik çeşitlilik, ekosistem hizmetleri, katılımcı yönetim ve sürdürülebilir kalkınma yer almaktadır. Biyolojik çeşitlilik ve ekosistem hizmetleri, iklim politikalarının uzun vadeli başarısını belirleyen temel unsurlar olarak görülmektedir. Katılımcı yönetim, politika süreçlerine çok aktörlü katılımın önemini vurgularken, sürdürülebilir kalkınma hem insan refahını hem de ekosistemlerin sürekliliğini gözeten politika hedeflerini temsil etmektedir. Bu kavramlar, çalışmanın analitik çerçevesini ve yorumlanacak veri setini şekillendirmektedir.

Çalışmanın beklenen katkıları iki boyutludur. Birincisi, sosyal medya verileri üzerinden Türkiye'deki iklim politikalarına ilişkin kamuoyunun duygusal tepkilerini nicel olarak ortaya koymak ve analiz etmektir. İkincisi, elde edilen bulguların politika yapıcılar, sivil toplum kuruluşları ve iletişim stratejilerini geliştirmek isteyen aktörler için yol gösterici nitelik taşımasıdır. Bu sayede, kanunun toplum tarafından algılanış biçimi, destek ve eleştiri noktaları net bir şekilde ortaya konulabilecektir. Ayrıca, bu çalışma, iklim politikaları ve sosyal medya analizini bir araya getiren metodolojik bir örnek olarak akademik literatüre katkı sağlayacaktır.

Duygu analizi sonuçları, politika yapım süreçlerine önemli girdiler sunabilir. Örneğin, belirli politika araçlarına yönelik yoğun olumsuz tepkiler, ilgili düzenlemelerin toplumsal kabulünü artıracak iletişim ve eğitim stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğine işaret edebilir. Öte yandan, olumlu tepkiler, halkın çevresel farkındalığının güçlendiğini ve sürdürülebilir kalkınma politikalarına destek verdiğini gösterecektir. Bu durum hem politika uygulayıcılar hem de sivil toplum için önemli bir geri bildirim mekanizması oluşturur.

Türkiye'de yeni kabul edilen İklim Kanunu'na ilişkin Twitter tabanlı duygu analizi, yalnızca kanunun teknik ve hukuki boyutlarını değil, aynı zamanda toplumsal algı ve duygusal tepkileri de dikkate alarak sürdürülebilir politika tasarımına katkı sağlayacaktır. İnsan ve doğa arasındaki dengeyi gözeten bütüncül bir yaklaşım, kanunun uygulanabilirliğini artırırken, toplumsal farkındalığı güçlendirecek ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasına hizmet edecektir. Çalışma, iklim politikalarının etkisini ve toplum üzerindeki yansımalarını anlamaya yönelik yenilikçi bir yöntem sunmakta ve gelecekteki araştırmalar için de model oluşturmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Kanunu, İklim Değişikliği, İnsanların Algısı.

SENTIMENT ANALYSIS OF TURKIYE’S NEWLY ENACTED CLIMATE LAW ON TWITTER

Abstract

Climate change has become a central issue in national and global policy agendas. Recently, Türkiye enacted a new climate law to address climate challenges and promote sustainable development. The law encompasses comprehensive measures, including reducing greenhouse gas emissions, promoting renewable energy use, using carbon pricing mechanisms, and implementing sustainable development strategies. The enactment of this law has sparked intense public debate, with social media platforms—especially Twitter—serving as active arenas for discussion.

This study examines public sentiment regarding Türkiye’s new Climate Law through Twitter. Tweets related to the law are collected using data mining techniques and analyzed using natural language processing methods. The analysis classifies tweets as positive, negative, or neutral, and considers parameters such as post frequency, hashtags, and user groups to interpret public reactions.

The significance of this research lies in its ability to quantitatively and qualitatively reveal public perception of climate policies. The sentiment analysis results will give policymakers insights into how the law is perceived, which provisions receive support or criticism, and which areas require improved communication strategies. Key concepts guiding the study include biodiversity, ecosystem services, participatory governance, and sustainable development.

Expected contributions of the study include understanding societal perceptions of the law and providing feedback mechanisms to support policy implementation. Twitter-based sentiment analysis offers valuable information for policymakers and civil society organizations, enhancing the law’s social acceptance and facilitating progress toward sustainable development goals. In conclusion, this study integrates technical aspects of climate policy with public perception and emotional responses, offering a holistic assessment of the law’s societal impact.

Keywords: Climate Law, Climate Change, People's Perception

ANTROPOSENTRİK POLİTİKALAR SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN NE KADAR GEÇERLİ?

Mahmut Özdemirkol¹

Özet

Sürdürülebilirlik konuları, son birkaç on yılda hem akademik alanlarda hem de politikada önemli bir yer edinmiştir. Sürdürülebilirlik, çevresel, ekonomik ve toplumsal yönleri ile ele alınarak yalnızca doğal kaynakların korunmasını değil, aynı zamanda gelecek kuşakların yaşam kalitesinin korunmasını amaçlamaktadır. Ancak, sürdürülebilirlik politikalarının çoğu hâlâ insan merkezli bir yaklaşımı temel almaktadır. Bu yaklaşım, doğayı ve ekosistemleri esas olarak insan ihtiyaçları ve çıkarları açısından değerlendirir. Bu çerçevede, çevresel problemler, yalnızca insanın iyiliğini artırma aracı olarak algılanmakta ve doğal sistemlerin kendi önemleri göz ardı edilebilmektedir.

Tarihsel olarak, insan merkezli bakış açısı kalkınma ve sanayileşme süreçleriyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır. Modern devletlerin çevresel politikaları, genellikle ekonomik büyüme, toplum refahı ve teknolojik gelişim hedefleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Bu bağlamda, doğal kaynaklar sürdürülebilirlik söylemleri ile sınırlı tutulmakta, asıl odak insan ihtiyaçlarının karşılanması olmaktadır. Ancak bu yaklaşım, ekosistemlerin karmaşıklığını ve doğanın kendi değerini yeterince dikkate almadığı için çevresel krizleri çözme açısından yetersiz kalabilir. Örneğin iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik kaybı ve su kaynaklarının aşırı kullanımı gibi sorunlar, yalnızca ekonomik veya toplumsal avantajlar üzerinden değerlendirildiğinde, uzun vadeli ve etkili çözümler bulmak zor hâle gelir.

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk defa 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu ile uluslararası alanda yer bulmuştur. Bu raporda sürdürülebilir kalkınma, "bugünkü ihtiyaçları karşılarken, gelecek nesillerin ihtiyaçlarını tehlikeye atmamak" şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım insan merkezli bir bakışı içermekle beraber, doğa ve ekosistemlerle daha uyumlu bir ilişki kurmanın önemini de vurgulamaktadır. Ancak, pratikte politika ve projeler hâlâ çoğunlukla insan merkezli bir bakış açısıyla geliştirilmektedir. Örnek vermek gerekirse, yenilenebilir enerji projeleri, doğal yaşam alanlarının korunmasından ziyade enerji tedarikinin güvence altına alınmasına odaklanabilmektedir.

Antroposentrik politikaların sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini incelerken, ekolojik sınırların ve sistemlerin iç dinamiklerinin göz ardı edilmesinin getirdiği riskler önem arz etmektedir. Ekosistem hizmetleri ve biyolojik çeşitlilik, yalnızca insan yararları üzerinden değil, aynı zamanda ekosistemin kendi dengesinin ve sürekliliğinin ışığında değerlendirilmelidir. Antroposentrik bakış açısı, bu bütünsel değerlendirmeyi gerçekleştirmediği için çevresel krizleri önlemede yetersiz kalabilir. Örneğin, bir ormanın korunması sadece karbon depolama veya turizm geliri açısından düşünüldüğünde, o ormanın ekolojik bütünlüğü ve türlerin varlığı göz ardı edilebilir.

Son yıllarda ekosentrik ve derin ekoloji anlayışları, antroposentrik perspektife eleştirel bir alternatif olarak öne çıkmıştır. Ekosentrik yaklaşım, doğayı insan ihtiyaçlarının ötesinde bir değer ve hakka sahip bir varlık olarak kabul eder. Bu çerçevede, politikalar ve uygulamalar, ekosistemlerin sağlıklı işleyişini sürdürmeyi, biyolojik çeşitliliği ve doğal döngüleri esas hedefler olarak benimsemektedir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, m.ozdemirkol@gmail.com

Antroposentrik politikadaki sınırlılıkları azaltmak amacıyla ekosentrik bakış açıları politika oluşturma süreçlerine dâhil edilmelidir. Bu durum, sadece çevresel krizlerin daha etkin bir şekilde yönetilmesine katkı sağlamaz, aynı zamanda uzun vadeli insan refahını da güvence altına alır.

Ekonomik ve toplumsal unsurlar, antroposentrik politikaların uygulanmasında belirleyici rol oynamıştır. Kalkınma planları, nüfus gereksinimleri ve ekonomik büyüme öncelikleri, çevresel endişelerin ikincil bir konu olarak görülmesine neden olabilir. Bunun sonucunda, sürdürülebilirlik projeleri genellikle kısa vadeli kazançlar ve maliyet analizleri etrafında şekillendirilmektedir. Ancak sürdürülebilirlik, uzun dönemli ekolojik dengeyi gözetmeyi gerektirir. Bu bağlamda, antroposentrik yaklaşım, sürdürülebilirlik hedeflerini zaman zaman kısıtlayabilir ve yalnızca insan refahına yönelik sınırlı çözümler sunar.

Sürdürülebilirlik politikalarında antroposentrik yaklaşımın geçerliğini değerlendirmek için birkaç somut örnek ele alınabilir. Örneğin, su yönetiminde politikalar genellikle insan kullanımını ve tarımsal üretimi öncelikler arasına alır. Bu durum, su havzalarının ekolojik işleyişini ve biyolojik çeşitliliği göz ardı edebilir. Benzer şekilde, enerji politikalarında fosil yakıtlar yerine yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı teşvik edilse de projeler doğal yaşam alanlarını ve ekosistemleri koruma sorumluluğunu göz ardı edebilir. Bu durum, antroposentrik bakış açısının sürdürülebilirlik hedeflerini yeterince karşılamadığını ortaya koymaktadır.

Antroposentrik politikaların sınırlarını aşmak için çok aktörlü ve katılımcı yönetim yapılarına ihtiyaç vardır. Yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri, akademik topluluklar ve yerel halk, politika tasarlama ve uygulama aşamalarına dâhil edilmelidir. Bu sayede, ekosistemlerin korunması ve insan gereksinimlerinin dengelenmesi mümkün olacaktır. Ayrıca, çevresel karar alma süreçlerinde bilimsel verilerin öncelikli olarak kullanılması, politika ve uygulamaların ekolojik gerçeklerle uyumlu olmasını sağlar.

Antroposentrik politikalar sürdürülebilirlik açısından hem faydalar hem de kısıtlamalar taşımaktadır. İnsan merkezli yaklaşım, ekonomik gelişim ve toplumsal refah bakımından kısa süreli kazanımlar sağlarken, ekolojik bütünlüğü ve uzun vadeli çevresel dengeyi yeterince dikkate almayabilir. Bu nedenle, sürdürülebilirlik politikalarının etkinliği, sadece insan ihtiyaçlarını karşılamaya değil, aynı zamanda ekosistemlerin korunması ve biyolojik çeşitliliğin devam etmesine odaklanan daha kapsamlı bir bakış açısına bağlıdır. Antroposentrik yaklaşımlar, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmada yeterli değildir; ekosentrik ve derin ekoloji anlayışları ile desteklenmeleri gerekmektedir. Böylece hem insan refahı hem de doğanın sürekliliği güvence altına alınmış olacaktır.

Bu çalışma, antroposentrik politikaların sürdürülebilirlik açısından geçerliliğini eleştirel bir perspektiften incelemiş ve insan merkezli yaklaşımın sınırlılıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca, ekosentrik ve bütüncül politika tasarımının önemi vurgulanmış, sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmak için insan ve doğa arasındaki dengeyi gözeten yeni politika yaklaşımlarının gerekliliğine dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda, antroposentrik yaklaşımlar sürdürülebilirlik stratejileri açısından tek başına yeterli olmasa da uygun ekosentrik düzenlemelerle birlikte insan ve ekosistem faydalarını dengeleyen bir politika aracı hâline getirilebileceği tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Kalkınma, Ekosentrik, Antroposentrik

HOW VALID ARE ANTHROPOCENTRIC POLICIES FOR SUSTAINABILITY?

Abstract

Sustainability, with its environmental, economic, and social dimensions, is central to today's development policies. However, most of these policies are still based on an anthropocentric perspective; nature and ecosystems are primarily evaluated through human needs and interests. While this anthropocentric approach may provide short-term benefits regarding economic growth and social well-being, it fails to consider ecological integrity and long-term environmental balance adequately.

Modern development and environmental policies have historically been shaped by an anthropocentric perspective, limiting the management of natural resources to human interests. This can lead to neglecting the complexity of ecosystems and biodiversity in water management, energy projects, and land use. For example, the ecosystem's inherent balance can be overlooked when forest protection is evaluated solely in terms of carbon storage or economic benefits.

In recent years, ecocentric and deep ecology approaches have offered critical alternatives to the anthropocentric perspective. The ecocentric approach views nature as a value and right independent of human needs and prioritizes the healthy functioning of ecosystems in policy design. In this context, the effectiveness of sustainability policies depends on ensuring human well-being, protecting biodiversity, and ensuring the continuity of ecosystem services.

The concepts of ecosystem services, biodiversity, deep ecology, and participatory governance are critical for understanding the limitations of anthropocentric policies and developing more holistic sustainability strategies. This study highlights anthropocentric policies' sustainability limitations and the importance of supporting them with ecocentric regulations. A holistic approach that balances humans and nature can ensure long-term environmental sustainability and human well-being.

Keywords: Sustainable Development, Ecocentric, Anthropocentric

KENT POLİTİKALARI İÇİN SİYASİ PARTİLER NE VAAT EDİYOR?: 31 MART 2024 MAHALLİ İDARELER GENEL SEÇİMLERİ ÖRNEĞİNDE BİR ARAŞTIRMA

Mehdi Pekedis¹

Özet

31 Mart 2024 mahalli idareler seçimlerinde siyasi partilerin seçim beyannamelerinde kent ve kent politikalarına yönelik siyasi propaganda ve vaatlerinin incelenmesi bu çalışmanın ana temasıdır. Mahalli idarelerin temel konusu olan kentler, yerel siyasal stratejilerin önemli bir parçasıdır. Kapitalist periferiye eklenme, modernleşme ve göç sonucu günümüz Türkiye’inde nüfusun büyük çoğunluğu kent merkezlerinde yaşamaktadır. Bu anlamda mahalli idare yönetimlerinin görev ve sorumlulukları tarihsel süreçte arttı. Belediye yönetimlerinin görev ve sorumluluklarının artması mahalli idare yönetimlerine yönelik siyasal stratejiler, vaatler ve politikaları doğrudan etkilemektedir. Mahalli idareler seçimlerinin belirgin konularından biri kent ve kente dair vaatlerin olmasıdır. Seçimler demokratik rejimlerin, temsiliyetin ve halk katılımının bir aracıdır. Bu anlamda temel yurttaşlık ödevi olarak yönetime katılım mekanizması olarak seçimler, siyasi partilere toplumsal ihtiyaçlara yönelik vaatlerde bulunma olanağı sunar. Siyasi partilerin propaganda aracı olarak seçim beyannameleri, partilerin geleceğe yönelik politik hedeflerini gösterir.

Siyasi partilerin seçim stratejisi olarak seçim beyannameleri seçmen kitlesinin beklentileri, yerel-toplumsal dayanaklar ve partilerin ideolojisi ekseninde şekillenir. İlk olarak her siyasi hareket belli bir toplumsal alana veya tabana dayanır. Toplumsal tabanın uzun ve kısa vadeli beklentileri seçim beyannamelerini belirleyen önemli bir etkidir. İkinci olarak siyasi partilerin seçim beyannamelerini belirleyen bir diğer etmen siyasi ideolojidir. Türkiye’de siyasi partilere yönelik akademik çalışmalar ve analizler incelendiğinde partilerin merkez, sağ ve sol kategorilere ayrıldığı görülür. Bununla birlikte partiler sahip olduğu ideolojiler çerçevesinde de kendi içerisinde farklı kategorilere ayrılırlar. Siyasi partilerin seçim beyannameleri bu bağlamda şekillendiğini söylemek mümkün. Yine siyasi ideolojiler toplumsal alandan bağımsız düşünülemez. Üstyapı olarak siyasi ideolojiler toplumsal alanı değiştirmeyi amaçlayan sistemli düşünceler bütünüdür.

Toplumsal alanın mekânı ve nüfus yoğunlaşması kentlerdir. Kent ve kente ilişkin pek çok hizmet belediyelerin görev ve sorumluluğu altındadır. Özellikle devletin 1980’li yıllardan sonra yeniden örgütlenmesi Keynezyen dönemde devlet tarafından sunulan pek çok kamusal hizmetin özelleştirilmesine yol açtı. Eğitim, sağlık, barınma, ulaşım gibi yapıcı çevre ve diğer kamusal hizmetler Keynezyen dönemde mahalli idareler tarafından yerine getiriliyordu. 1980’li yıllarda neoliberal politikaların kentsel-kamusal hizmetleri piyasa mekanizmasına dâhil etmesi, Türkiye’de kurumsal dönüşümün bir sonucudur. Bununla birlikte günümüz pek çok kentsel hizmet mahalli idare yönetimleri tarafından yerine getirilmektedir. Türkiye’de mevcut kanunlar mahalli idarelere yapıcı çevreden istihdam politikalarına kadar geniş yetkiler tanımaktadır. Belediye yönetimlerine tanınan görev ve yetkilerin genişliği siyasi partilerin yerel yönetimleri siyasal hegemonya aracı olarak görmelerine neden olabilmektedir. Bu bağlamda mahalli idareler seçimlerinde seçim beyannameleri partilerin hem ideolojik argümanları hem de siyasal stratejilerini yansıtır. Türkiye’de 31 Mart 2024’te yapılan mahalli idareler seçimlerine farklı siyasi partiler katılım göstermiştir.² Bu

¹ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, mehdi.pekedis@gmail.com

bağlamda çalışmanın evreni 31 Mart 2024 mahalli idareler seçimine katılan belirli siyasi partilerdir. Araştırmanın örneklemini Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), Halkların Eşitlik ve Demokrasi Partisi (DEM Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), İYİ Parti (İYİP) ve Yeniden Refah Partisi (YRP) oluşturmaktadır. Yapısalcı metodolojiden hareketle partilerin ideolojik argümanları ve toplumsal dayanakları etrafında seçim beyannamelerinin araştırıldığı bu çalışmada doküman/içerik analizi ve karşılaştırmalı teknikten yararlanılmıştır.

AK Parti'nin seçim beyannamesi incelendiğinde merkez-sağ, neoliberal kalkınmacı bir anlayış egemendir. 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremlerin yarattığı yıkıcı etkinin azaltılmasına yönelik kent politikalarına ilişkin ifadeler sıklıkla yer almaktadır. AK Parti'nin seçim beyannamesinde 'afet' ve 'dirençlilik' kavramlarına sıklıkla değinilmiştir. Afet ve direnç kavram merkezli seçim beyannamesinde kent planlamasına ilişkin vaatler şunlardır: "Yerde Yeni Yaşam", "Kentsel Risk Kalkanı Modeli", "Sosyal Koruma Kalkanı" ve "Yatay Mimari". Ayrıca AK Parti, merkezi planlama odaklı bir kent politikasını benimsemiştir. CHP'nin seçim beyannamesine bakıldığında, kent politikalarına ilişkin vaatlerine kısıtlı ölçüde yer vermiştir. Sosyal demokrat ideolojiyi benimseyen CHP'de yine afet merkezli kent politikalarına yer vermiştir. Seçim beyannamesinde "Dirençli ve Güvenli Kent Belediyeciliği" sloganıyla afete dirençli kentler inşa edileceğini vaat eden CHP, planlama odaklı ve sosyal politika ağırlıklı bir kent yapılanmasına yer vermiştir. Kent politikalarına mahalli ölçekte ayrıntılı yer veren DEM Parti, radikal demokrat ideoloji ve liberter yerel yönetim anlayışını benimsemiştir. Bu anlamda DEM Parti'nin seçim beyannamesinde çok kültürlü ve çok kimlikli radikal demokrasi ile Bookchinci liberter temalara sıklıkla yer verilmiştir. Demokratik, katılımcı ve ekolojik kent planlamasına vurgu yapan DEM Parti afetlere dirençli, halkçı, sosyal ve özgürlükçü bir kentleşme politikası benimsemiştir. Kent politikası konusunda piyasa merkezci anlayışı benimseyen İYİP, seçim beyannamesinde şeffaflık, sürdürülebilirlik, insan ve çevre odaklı bir planlamayı amaçlamıştır. İYİP'in seçim beyannamesinde kent politikası merkezci, bütüncül, rekabetçi ve afetlere dirençlilik gibi temalara vurgu yapılmıştır. MHP'nin seçim beyannamesinde "afetlere dirençli şehirler" ve "üretken belediyecilik" temaları ön plana çıkmaktadır. Afetlerin yarattığı çevresel ve fiziksel yıkımın önlenmesine yönelik kent politikası üretmek MHP'nin yerel seçim vaatleridir. Mahalli idare yönetimlerinde muhafazakâr ideolojiyi benimseyen YRP, seçim beyannamesinde "Ahlaklı Belediyecilik" ve "Önce Ahlak" sloganlarına yer vermiştir. YRP, muhafazakâr belediyecilik anlayışı çerçevesinde "Rantsal Dönüşüm" yerine "Ahlaklı Belediyecilik" anlayışını benimsemiştir. YRP'nin kent politikası konusunda bütüncül, aile merkezci ve planlamacı vaatlere yer vermiştir.

Sonuç olarak siyasi partilerin beyannameleri incelendiğinde partilerin ideolojik yapısı, toplumsal tabanın gündelik ihtiyaçlarına yer verildiği ve konjonktürel krizlerin çözümüne yönelik vaatler yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kavramlar: Kent, Kentleşme, Mahalli İdareler, İdeoloji, Siyasi Parti.

WHAT ARE POLITICAL PARTIES PROMISING FOR URBAN POLICIES?: A STUDY BASED ON THE 31 MARCH 2024 LOCAL ADMINISTRATION GENERAL ELECTIONS

Abstract

This study analyses the urban policy promises made by political parties in their election manifestos for the 31 March 2024 local elections. Given that the vast majority of Turkey's population lives in cities and that municipalities have broad powers, these promises are an important reflection of political strategies and ideologies. The research examines the manifestos of the Justice and Development Party, Republican Peoples Party, Peoples' Equality and Democracy Party, Nationalist Movement Party, Good Party and Anew Welfare Party. The ideological positions of the parties are directly reflected in their urban promises.

The Justice and Development Party, with its centre-right and neoliberal developmentalist approach, has emphasised promises focused on disaster resilience, 'horizontal architecture' and central planning in the wake of the February earthquakes. The Republican Peoples Party, with its social democratic line, has adopted a similar disaster-focused but socially policy-oriented approach with the slogan 'Resilient and Safe City'. Peoples' Equality and Democracy Party, from its radical democratic and libertarian perspective, has emphasised multicultural, participatory and ecological urban planning.

Good Party and Nationalist Movement Party have promised transparent, resilient and 'productive municipal governance', based on a market-oriented and competitive approach. Anew Welfare Party, on the other hand, has developed a discourse centred on 'Ethical Municipal Governance' and family values, rooted in conservative ideology.

In conclusion, it is evident that the ideological arguments of the parties' election promises are shaped around the expectations of their social bases and their proposed solutions to current crises (especially the earthquake). The manifestos clearly reveal how local governments are seen as a tool of political hegemony.

Keywords: Urban, Urbanisation, Local Authorities, Ideology, Political Party.

KATILIMCILIK VE ŞEFFAFLIK AÇISINDAN BELEDİYELERDE KARAR VERME SÜRECİNİN DİNAMİKLERİ¹

Mehmet Beşir Arslan² - Muzaffer Bimay³

Kamu yönetimi, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir süreçtir. Bu süreçte, kamu yönetiminin uygulayıcısı olan devlet aygıtı, kendini bu devingen yapı içinde sürekli yenilemek ve işlevselliğini yitirmiş uygulama süreçlerini yeniden değerlendirmek zorundadır. Kamu yönetiminde karar alma süreçleri, alınan kararların geri döndürülemez etkileri olabileceği için büyük önem taşımaktadır. Karar alma süreçlerinde, kamu kaynaklarının etkin kullanımı, olası hataların minimize edilmesi ve olumsuz sonuçların en aza indirgenmesi hedeflenmektedir. Böylece daha etkin ve verimli politikalar hayata geçirebilme ve halkın taleplerine yanıt verme imkânı doğmaktadır. Karar verme süreçleri kamu yönetiminin merkezi örgütlemesi için önemli olduğu kadar yerel yönetim örgütlenmesi için de önemli bir husustur. Hatta yerel yönetimlerde etkin, verimli, katılımcı ve hesap verebilir bir karar verme süreci, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için gerekli en önemli unsur olarak görülmektedir.

Günümüzde kamu yönetiminin yerelden yönetim birimi olan belediyeler, kamu hizmetlerini etkin ve verimli sunabilmek için yerel politika oluşturmakta ve çeşitli araçlarla hayata geçirmektedir. Günümüz dünyasında belediyeler, sadece altyapı hizmetleri sunan ve buna yönelik politikalar üreten teknik birimler olmaktan çıkmış, dijitalleşme ile birlikte gelişen hizmet sunum imkânları sayesinde kent sakinlerinin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen, sosyal, kültürel ve ekonomik politikaları şekillendiren siyasi ve idari merkezler hâline gelmiştir. Bu dönüşüm, karar verme mekanizmalarının gerek politika oluşturmada gerekse bu politikaları hayata geçirmede verdikleri kararların ve şeffaflık açısından uygunluğunu tartışmaya açmıştır. Özellikle dijitalleşme ve bilgi iletişim teknolojisindeki gelişmelerin etkisiyle belediyeler bir taraftan değişen yurttaş profili karşısında hızlı ve çok boyutlu hizmetler sunmak zorunda kalırken, diğer taraftan demokrasinin beşiği olarak kabul edilen belediyelerin artan kentleşme sorunları karşısında kaynakların adil paylaşımında karşılaştıkları sorunlara hızlı ve etkin çözümler sunmak zorunda kalmışlardır. Bu bağlamda yapılacak bu çalışmanın amacı, belediyelerde karar alma süreçlerinin nasıl şekillendiğini, kararların nasıl ortak bir kanıya varılarak alındığını ve bu süreçlerin nasıl uygulamaya geçirildiğini katılım ve şeffaflık açısından değerlendirmektir.

Bu çalışma, ele alınan konunun çok boyutlu doğası gereği mevcut bilgi birikimini sentezlemek ve teorik bir çerçeve oluşturmak için nitel bir araştırma deseniyle yapılmış, temel veri toplama ve analiz yöntemi olarak kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede akademik literatür, Türkiye'deki yasal ve kurumsal dokümanlar, sivil toplum kuruluşları, düşünce kuruluşları, meslek odaları ve uluslararası kuruluşların Türkiye'deki yerel yönetimlere ilişkin hazırladığı raporlar, politika notları ve izleme çalışmaları analiz edilecektir. Böylece belediyenin temel karar alma süreçlerinde etkili organları belediye başkanı, belediye meclisi ve encümenin kararlarının onay safhasına gelinceye kadar ki süreçlerini etkileyen tüm aşamalar bilimsel bir yaklaşımla incelenmiş, eksik ve aksayan noktalar tespit edilmiştir.

¹ Bu çalışma, “Türkiye’deki Belediyelerin Karar Verme Süreci Üzerine Bir Araştırma: Diyarbakır, Gaziantep, Osmaniye, Mersin Örnekleri” çalışmasından yararlanarak yapılmıştır.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi A. B. D.

³ Doç. Dr., Batman Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bu çalışmanın bulgularına bakıldığında; belediyelerde karar verme süreçleri çoğunlukla bilimsel yöntemlere uygun yürütülmediği, karar alma aşamalarında veri temelli yaklaşımların geri planda kaldığı, meclislerde etkin dinleme, araştırma yapma ve uzman görüşüne başvurma gibi yöntemlerin yeterince kullanılmadığı anlaşılmıştır. Partiler tarafından aday gösterilen meclis üyelerinin seçiminde çoğunlukla siyasi nüfuzu yüksek kişilerin tercih edilmesi, eğitim düzeyi düşük bireylerin meclislerde ağırlık kazanmasına yol açmıştır. Mevzuatta eğitim düzeyi için bir ölçüt bulunmadığından, iyi eğitim almış, ne yaptığını bilen ve kişisel potansiyelinin farkında olan bireylerin yeterince temsil edilmediği görülmektedir. Oysa yalnızca nüfuz sahibi olmak seçim kazandırabilir, ancak yerel hizmetlerin kalitesini yükseltmez. Ayrıca, parti gruplarında bireysel fikirlerin göz ardı edildiği, kararların çoğunlukla grup ortak kanaati olarak gösterildiği görülmektedir. Avrupa'da yerel meclisler demokrasinin vazgeçilmez unsuru olarak kabul edilirken, Türkiye'de yerel yönetimlere yeterince önem verilmediği ve karar alma süreçlerinin ihmal edildiği anlaşılmaktadır. Yerel meclislerde alınan kararların, adli veya idari süreçler dışında başka mercilerden onay alması, demokratik uygulamalarla bağdaşmadığı gibi yerel yönetimlerin merkezi idareye bağımlı kılmasıdır. Yerel yönetimlerin gelişmiş demokrasilerle karşılaştırıldığında geri kaldığı, karar verme mekanizmalarının bilimsel açıdan incelenmesine ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır. Ulusal ve yerel meclislerin birbirinden yeterince faydalanmaması da bu eksiklikleri derinleştirmektedir.

Yukarıda belirtilen bulguların yapılan değerlendirmesi sonucunda şu önerilerin hayata geçirilmesi yerel yönetimlerin özerkliği açısından zaruri görülmektedir. Birincisi, meclis üyesi seçilme yeterliliklerinin güncellenerek liyakat odaklı hâle getirilmesi, yerel yönetimlerin idari ve mali özerkliğinin artırılması ve halkın karar süreçlerine etkin katılımını sağlayacak yeni modellerin geliştirilmesi gerekmektedir. İkinci olarak, Avrupa ülkelerinde görülen iyi uygulama örnekleri dikkate alınarak, yerel yönetimlerin gelişmişlik seviyesinin ölçülmesi ve demokratik kapasitelerinin artırılması önem arz etmektedir. Özeriler dışında araştırmanın literatüre katkısı incelendiğinde; literatür taraması yapılırken araştırmamızın bilimsel bilgilerle desteklenmesi için literatürde yeterince çalışma yapılmaması bu konuda yapılan çalışmaların yapılmasında zorluk yaşandığı görülmektedir. Araştırmamızın bu boşluğu dolduracağı ve literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'de belediyelerde karar alma süreçlerinin, yasal metinlerdeki idealize edilmiş tablodan çok daha karmaşık, çok aktörlü ve çekişmeli bir dinamikler bütünü olduğunu ortaya koymuştur. Gerçek bir katılımçılık ve şeffaflığın tesisi için sadece yasal düzenlemelerin yeterli olmadığı; bunun, demokratik bir siyasi kültürün inşası, liderlik anlayışının dönüşümü, sivil toplumun güçlenmesi ve merkez-yerel ilişkilerinin yeniden tanımlanmasını gerektiren köklü bir zihniyet değişimiyle mümkün olabileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kavramlar: Kamu Yönetimi, Belediyeler, Karar Verme Süreci, Katılımçılık, Şeffaflık

KALKINMA PLANLARINDA GÖÇ VE SOSYAL GÜVENCE: TÜRKİYE'NİN ON BİRİNCİ KALKINMA PLANI'NDA GÖÇMEN VE MÜLTECİ POLİTİKALARININ ANALİZİ

Mehmet Duruel¹ - Mehmet Mutlu²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. *Kalkınma Planı*'nin göç yönetimine bakışını; koruma, uyum ve refah üçgeninde hangi araçları ve kurumsal kapasite hedeflerini öngördüğünü; hak temelli yaklaşım ile güvenlik/risk temelli yaklaşım arasındaki dengeyi nasıl kurduğunu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda temel araştırma soruları şunlardır: 11. Kalkınma Planı (11KP), göçmenlerin eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal güvenlik hizmetlerine adil erişimini hangi mekanizmalarla güçlendirmeyi vaat etmektedir? Uygulama için öngörülen kurumsal düzenekler ve izleme göstergeleri yeterince açık ve ölçülebilir midir? Plan, yerel yönetimlerin artan yükünü nasıl dikkate almakta ve merkezi-yerel eşgüdümü hangi ilkelerle kurgulamaktadır?

Yöntem olarak nitel bir politika analizi benimsenmiş; *Plan* metnindeki amaç, politika ve tedbir ifadeleri tematik kodlama ile çözümlenmiş; ayrıca sosyal güvenlik, istihdam, eğitim ve sağlık başlıklarında yer alan yatay politika unsurları göçle kesişimsellik açısından yeniden sınıflandırılmıştır. Analiz, çok düzeyli yönetim çerçevesini esas alarak merkezi idare, yerel yönetim, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri arasındaki rol dağılımını açıklamaya odaklanmıştır. Hak temelli yaklaşımın gerektirdiği eşit erişim, ayrımcılık yasağı, çocuk koruma ve toplumsal cinsiyet hassasiyeti ilkeleri; risk temelli yaklaşımın vurguladığı kayıtlılık, düzenli göç kanalları, sınır yönetimi ve kamu mali sürdürülebilirliği ile birlikte ele alınmıştır. Bulgular, metin içi hedeflerin somut program ve ölçülebilir performans göstergeleriyle desteklenip desteklenmediğini ve *Plan*'ın uygulama döneminde gelişen ihtiyaçlara ne ölçüde uyarlanabilir bir çerçeve sunduğunu irdelemektedir.

Analiz, 11KP'nin göçü salt bir kriz yönetimi meselesi olmaktan çıkarıp sosyal uyum ve beşeri sermaye perspektifine yerleştirdiğini göstermektedir. Kapsayıcı ve nitelikli eğitime erişimin güçlendirilmesi, dil destek programlarının yaygınlaştırılması, hayat boyu öğrenme ve telafi mekanizmalarının kurulması, çocukların okulda kalma oranlarının artırılması gibi hedefler göçmen çocuklar açısından kritik önemdedir. Sağlıkta birinci basamak hizmetlere erişim, koruyucu hekimlik ve ruh sağlığı desteği, kırılgan gruplar için yönlendirme ağları ile birlikte anılmaktadır. İstihdamda kayıt dışılıkla mücadele, mesleki beceri tanıma, iş gücü piyasası aracı kurumlarının kapasite artışı ve girişimcilik destekleri öne çıkar. Sosyal güvenlik açısından primli ve primesiz sistem bağlantıları, acil durum yardımları ile belediye temelli sosyal yardım programlarının eşgüdümü vurgulanır. Kurumsal düzeyde ise göç idaresinin koordinasyon rolü, yerel yönetimlerin hizmet sunum kapasitesinin güçlendirilmesi, veri altyapısının geliştirilmesi ve izleme-değerlendirme mekanizmalarının tesisi önemsenmektedir.

Bununla birlikte çalışma, politika tasarımında dört temel boşluğa işaret etmektedir. Birincisi, performans göstergelerinin ölçülebilirlik ve zamansal bağlayıcılık düzeyi sınırlıdır; örneğin

¹ Prof. Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, duruel7@gmail.com

² Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı, mehmetmutlu2021@gmail.com

“uyumun güçlendirilmesi” bir hedef olarak yer alsa da bunu takip edecek nicel hedefler, sorumlu kurumlar ve bütçe tahsisleri çoğu yerde genel ifadeler düzeyinde bırakılmıştır. İkincisi, hizmetlere erişimde mekânsal eşitsizlikler ve belediyelerin finansal sürdürülebilirliği yeterince somutlanmamıştır; yüksek yoğunluklu ilçelerde su, barınma, atık ve ulaşım gibi kent hizmetlerinin ek maliyeti hesaba katılmadığında yerel kapasite baskısı artmaktadır. Üçüncüsü, toplumsal cinsiyet, engellilik, yaş ve travma boyutları kesişimsel düzeyde bütüncül bir çerçeveye kavuşmamıştır; kadınların bakım yükü, şiddetten korunma ve finansal kapsayıcılık gibi başlıklarda bütüncül program tasarımı gereklidir. Dördüncüsü, veri kalitesi, kayıtlılık ve izlenebilirlik eksikleri, politikanın kanıta dayalı yönetimini güçleştirmektedir.

Bu değerlendirmeler ışığında çalışma üç yönlü bir politika öneri seti sunmaktadır. İlk olarak, eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal yardım alanlarında göçmenlere yönelik müdahaleler için açık mantıksal çerçeveler ve yıllık ölçülebilir göstergeler belirlenmeli; giriş, çıktı, sonuç ve etki düzeyleriyle birlikte sorumlu kurum, takvim ve bütçe matrisleri yayımlanmalıdır. İkinci olarak, yerel yönetimler için nüfus ağırlıklı paylaşım formülleri, esnek hibe mekanizmaları ve belediye-STK iş birliğini teşvik eden eş-finansman modelleri devreye alınmalı; kent içi uyum politikaları mekânsal planlama, konut ve ulaşım politikalarıyla bütünleştirilmelidir. Üçüncü olarak, kadınlar ve çocuklar başta olmak üzere kırılgan gruplara yönelik dil desteği, psikososyal hizmetler, bakım ekonomisi çözümleri ve finansal kapsayıcılık programları ölçeklendirilmeli; dijital kimlik, veri paylaşımı ve gizlilik standartları güncellenerek hizmetlere hızlı, güvenli ve ayrımcılıksız erişim sağlanmalıdır. Son olarak, çok düzeyli yönetim için merkezi-yerel-uluslararası ortaklıklar kurumsallaştırılmalı; düzenli geribildirim ve bağımsız değerlendirme raporlarıyla politika öğrenmesi kalıcı hâle getirilmelidir.

Genel olarak 11KP, göç ve sosyal güvenceyi makroekonomik istikrar, beşerî sermaye gelişimi ve kapsayıcı büyüme hedefleriyle ilişkilendirmekte; uyumun sadece yardıma bağımlı bir süreç değil, üretken katılım ve eşit fırsatlar üzerinden ilerletilmesi gerektiğini ima etmektedir. Bununla birlikte, potansiyeli gerçeğe dönüştürmek için ölçülebilir hedefler, kapsayıcı finansman ve sağlam veri altyapısı kritik belirleyicilerdir. Çalışmanın bulguları, politika metninin ilkeler düzeyinde tutarlı olduğunu, ancak uygulama mimarisinin performans odaklı bir izleme-değerlendirme rejimiyle güçlendirilmeye ihtiyaç duyduğunu ortaya koyar. Eğitim ve sağlıkta kapsayıcılık, istihdamda kayıtlı ve adil katılım, sosyal güvende erişilebilirlik ve yeterlilik; yerel düzeyde ise kent hizmetlerine eşit ve sürdürülebilir erişim, başarı için eşzamanlı ilerleme gerektiren sütunlardır. Bu doğrultuda 11KP'nin getirdiği kavramsal çerçeve, ulusal standartlar ile uluslararası normlar arasında köprü kurabilme potansiyeli taşımakta; kurumsal kapasite, finansman mimarisi ve veri yönetimindeki iyileştirmelerle birlikte, göçmen ve mülteci politikalarının hem hak temelli hem de sürdürülebilir bir çizgide somut sonuç üretmesini mümkün kılacaktır. Çalışmanın özgün katkısı, kalkınma planı metnini yalnızca normatif bir beyan olarak okumakla yetinmeyip, sosyal güvenceyle kurduğu işlevsel ilişkiyi göstergeler, aktörler ve finansman ekseninde eşleştiren bir değerlendirme matrisi önermesidir. Bu matris, politika yapıcılar için önceliklendirme, araştırmacılar için izleme tasarımı, yerel uygulayıcılar için ise kaynak tahsisi ve hizmet tasarımında bir yol haritası sunmaktadır. Ayrıca, paydaşlar arası koordinasyonu ölçen denetim göstergeleriyle hesap verebilirliği artırmayı hedefler.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Planları, Göç Politikaları, Sosyal Güvence, Mülteci Politikaları, Türkiye'nin Göç Yönetimi, Entegrasyon

Abstract

This study examines the role of migration and social security within Turkey's Eleventh Development Plan (2019–2023), with a particular focus on policies targeting migrants and refugees. Development plans in Turkey have historically functioned as guiding frameworks for national socio-economic strategies, and the Eleventh Plan reflects the increasing significance of migration management in shaping social cohesion, labor markets, and welfare policies. The paper analyzes how the plan addresses the integration of migrants and refugees into economic and social structures, emphasizing education, employment, housing, and healthcare policies. It also investigates the extent to which social security mechanisms are inclusive of migrant and refugee populations, and whether these provisions align with international norms and sustainable development goals. Furthermore, the study highlights the balance the plan attempts to strike between national priorities and humanitarian obligations. By situating the Eleventh Development Plan in the broader trajectory of Turkey's migration policies, this research identifies both achievements and limitations, offering a critical evaluation of policy coherence, institutional capacity, and long-term sustainability. Ultimately, the paper argues that strengthening social security mechanisms and promoting inclusive integration policies are essential for enhancing social stability and development in the context of large-scale migration.

TÜRKİYE’DEKİ GÖÇMENLERİN SOSYAL GÜVENCE VE HİZMETLERE ERİŞİMİNİN POLİTİK EKOLOJİSİ: NANCY FRASER’IN “TANINMA-YENİDEN DAĞITIM-TEMSİL” ÜÇLÜSÜ ÜZERİNDEN BİR İÇERİK ANALİZİ

Mehmet Duruel¹ - Mehmet Mutlu²

Özet

Türkiye, son on yılda küresel ölçekte en yoğun göç hareketlerine insani ve hukuki ilkeler ışığında cevap veren başlıca ülkelerden biri hâline gelmiştir. Devlet, bir yandan kamu düzeni, millî güvenlik ve mali sürdürülebilirliği gözetirken; diğer yandan insan onurunu merkeze alan bir yaklaşımı kurumsal kapasiteyle birleştirmektedir. Bu çerçevede göçmenlerin sosyal güvenlik, sağlık ve eğitim gibi temel kamu hizmetlerine erişimi, yalnızca akademik bir tartışma konusu değil, aynı zamanda politika yapımında stratejik bir öncelik olarak ele alınmaktadır. Bununla birlikte, konu kimi zaman salt teknik veya bütçesel bir meseleye indirgenebilmekte; oysa sahadaki sonuçların doğru okunabilmesi için politik, kültürel ve kurumsal dinamiklerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu çalışma, Türkiye’deki göçmenlerin sosyal güvence ve hizmetlere erişimini yalnızca hukuki veya ekonomik düzenlemeler üzerinden değil, daha geniş bir “politik ekoloji” perspektifi içinde ele almakta; mevcut güçlü yönleri teslim ederken, iyileştirme alanlarını kanıta dayalı biçimde tespit etmeyi amaçlamaktadır.

Analitik çerçeve olarak Nancy Fraser’ın sosyal adaletin üç ayağına ilişkin yaklaşımı—“tanınma, yeniden dağıtım ve temsil”—kullanılacaktır. Bu model, kamu politikalarının etkinliğini güçlendirmeye yönelik pratik bir araç olarak konumlandırılmaktadır. Fraser, adaletin yalnızca ekonomik eşitsizliklerin giderilmesiyle değil, kültürel tanınma ve siyasal temsille birlikte tesis edilebileceğini vurgular. Çalışmada bu üçlü model, Türkiye bağlamına uyarlanarak göçmenlerin hizmetlere erişiminde karşılaşılan yapısal güçlüklerin kaynağını daha berrak şekilde ortaya koyacaktır. “Tanınma” boyutu, göçmenlerin kimlik, kültür ve statü temelinde toplumsal alanda nasıl konumlandığını; “yeniden dağıtım” boyutu, ekonomik kaynakların adil ve etkin paylaşımını; “temsil” boyutu ise karar süreçlerine katılım kanallarını ve danışma mekanizmalarını irdeleyecektir. Böylelikle hizmetlere erişimde görülen zorluklar, adaletin çok boyutlu mimarisi içinde sistematik olarak analiz edilecektir.

Çalışmanın gündemi, mevzuat ve maliyet çerçevesiyle sınırlı kalmayan, çok katmanlı bir politika okumasını mümkün kılan politik ekoloji yaklaşımıdır. Bu yaklaşım; hukuki düzenlemeler, merkezi ve yerel idareler, uluslararası kuruluşlar, medya ve sivil toplum örgütleri arasındaki ilişki ağını birlikte ele alır. Yöntem olarak sistematik içerik analizi benimsenecek; (1) yasal ve politika belgeleri, (2) medya ve siyasal söylem, (3) sivil toplum ve uluslararası kuruluş raporları olmak üzere üç veri seti incelenecektir. Söz konusu veriler Fraser’ın üç boyutlu modeli doğrultusunda kodlanarak, hizmetlere erişimdeki engeller ile çözüm alanları somutlaştırılacaktır. Amaç, kurumların sahada edindiği tecrübeyle uyumlu, uygulanabilir ve ölçülebilir politika önerileri geliştirmektir.

¹ Prof. Dr., İskenderun Teknik Üniversitesi, duruel7@gmail.com

² Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı, mehmetmutlu2021@gmail.com

Yasal ve politika belgeleri, hak ve yükümlülüklerin çerçevesini belirleyen temel referansları sunmaktadır. “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ve “Geçici Koruma Yönetmeliği” gibi metinler, uluslararası yükümlülükler ve ulusal güvenlik hassasiyetleri gözetilerek oluşturulmuş olup farklı statülere göre hak ve hizmetlere erişimin ilkelerini tanımlar. Bu çerçeve, “tanınma” boyutunda kapsayıcı bir yaklaşımı hedeflemekle birlikte, sahada statü farklılıklarından kaynaklanan yorum ve uygulama çeşitliliği doğurabilmektedir. “Yeniden dağıtım” boyutunda, sosyal güvenlik sistemine erişimin yaygınlaştırılması, kayıt dışılıkla mücadele ve iş gücü piyasasında eşitlikçi araçların güçlendirilmesi önem arz etmektedir. “Temsil” boyutunda ise mevzuat geliştirme ve uygulama süreçlerinde istişare kanallarının kurumsallaşması—danışma platformları, geri bildirim mekanizmaları ve yerel koordinasyon yapıları—politika kalitesini artıran tamamlayıcı unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Medya ve siyasal söylem, toplumsal algının oluşumunda belirleyici bir değişkendir. Zaman zaman “ekonomik yük” veya “kültürel tehdit” gibi olumsuz çerçevelerle karşılaşılrsa da kamu otoritesi iletişimde ölçülü ve hak temelli bir dilin yerleşmesi için çaba göstermektedir. Kamu kaynaklarının etkin ve adil kullanımına dair hassasiyet, “yeniden dağıtım” tartışmalarında veriye dayalı iletişimin önemini artırmaktadır. “Temsil” boyutu bakımından, göçmenlerin kendi deneyimlerini doğrudan ifade edebilecekleri mecraların desteklenmesi ve medyada dengeli görünürlük, toplumsal uyumu güçlendiren tamamlayıcı adımlar olarak değerlendirilmektedir.

Sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütlerin saha temelli raporları, kamu kurumlarının yürüttüğü çalışmalarla birlikte okunduğunda, uygulamadaki güçlü ve geliştirilmesi gereken yönlerin nesnel bir fotoğrafını sunar. “Tanınma” açısından ayrımcılıkla mücadele ve sosyal uyum programlarının yaygınlaştırılması; “yeniden dağıtım” açısından ücret adaleti, kayıt dışılığın azaltılması ve hizmet kapasitesinin dengeli planlanması; “temsil” açısından da paydaş katılımının kurallara bağlanmış istişare süreçleriyle desteklenmesi, politika etkisini artıran somut başlıklardır.

Fraser’ın modeli üzerinden yapılacak bütüncül analiz, hizmetlere erişimde iç içe geçmiş adalet boyutlarının birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Tanınmadaki kırılğanlıklar, orta-uzun vadeli sosyal güvenlik tasarımlarının etkinliğini zayıflatabilir; temsil kanallarındaki tıkanmalar ise hem tanınma hem yeniden dağıtım hedeflerini gölgeleme riski taşır. Bu nedenle politika tasarımı, kamu düzeni ve mali disiplin ilkeleriyle uyumlu biçimde, katılımcılık ve kapsayıcılık esas alınarak sürekli iyileştirilmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye’nin göç yönetiminde sergilediği kurumsal kapasite ve insani hassasiyeti teslim ederek; göçmenlerin sosyal güvence ve kamu hizmetlerine erişiminde karşılaşılan sorunların yalnızca teknik veya mali değil, tanınma–yeniden dağıtım–temsil eksenlerinde çok boyutlu bir çerçeveye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Fraser’ın üçlü yaklaşımı, güvenlik ve maliyet odaklı bakışın ötesine geçen; sosyal adalet merkezli, ölçülebilir ve uygulanabilir politika iyileştirmeleri geliştirmek için güçlü bir analitik zemin sunmaktadır. Çalışmanın bulguları, Kalkınma Planları’nın vizyonu ve strateji belgeleriyle uyumlu olarak; kamu düzenini, toplumsal uyumu ve mali sürdürülebilirliği birlikte gözeten, veriye dayalı ve çözüm odaklı bir politika setinin güçlendirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Göçmenlerin Sosyal Güvencesi, Sosyal Hizmetlere Erişim, Politik Ekoloji, Tanınma–Yeniden Dağıtım–Temsil (Nancy Fraser)

Abstract

Turkey has become one of the world's primary destinations for migrants over the last decade, bringing access to social security, health, and education to the forefront of policy debate. This article examines migrants' access to social protection not as a narrow legal or fiscal problem, but through a political-ecology lens that situates outcomes within interacting legal frameworks, state and local institutions, media narratives, and civil society. Anchored in Nancy Fraser's tripartite justice model—recognition, redistribution, and representation—we investigate how status categories, resource allocation, and voice in decision-making jointly shape service uptake and exclusion. Methodologically, we conduct a systematic content analysis of three corpora: (1) laws and policy documents, including the Law on Foreigners and International Protection and the Temporary Protection Regulation; (2) political and media discourse; and (3) reports by NGOs and international organizations. Findings map multi-level barriers: stigmatizing frames that undermine recognition, labor-market precarity that limits redistribution via social insurance, and weak consultative channels that constrain representation. We conclude with actionable proposals to strengthen equal access: clarifying entitlements across statuses, expanding contributory and non-contributory safety nets, and institutionalizing participatory mechanisms. The study advances evidence-based, justice-oriented migration governance aligned with fiscal sustainability and social cohesion. Policy implications for ministries are discussed.

LİDER MERKEZLİ SİYASETİN TEMSİL KRİZİ: ADAY BELİRLEMEDE PARTİ EGEMENLİĞİ

Mehmet Kapusızoğlu¹

Özet

Modern temsili demokrasilerde siyasal partiler, halkın iradesinin yasama organlarına yansıtılmasında temel işlevi üstlenen kurumsal yapılardır. Ancak bu işlev, yalnızca seçim günü kullanılan oylarla değil, o seçimde aday olan kişilerin kimler olduğu ve nasıl belirlendiğiyle de doğrudan ilgilidir. Aday belirleme süreci, demokratik temsilin meşruiyetini ve niteliğini şekillendiren; çoğu zaman göz ardı edilen fakat siyasal sistemin sağlıklı işleyişi için yaşamsal öneme sahip bir aşamadır. Seçimlerin adil, serbest ve şeffaf olması kadar, bu seçimlere katılacak adayların belirlenme yöntemlerinin de demokratik ilkelere uygun olması gerekmektedir. Aksi hâlde, halkın iradesinin parlamentoya yansıdığı iddiası biçimsel bir söylemin ötesine geçememektedir.

Türkiye’de uygulanan mevcut aday belirleme sistemi, büyük ölçüde merkezileşmiş bir yapı ortaya koymakta; siyasal partilerde milletvekili adaylarının belirlenmesi süreci, parti liderlerinin ve merkez yürütme kurullarının takdirine bırakılmaktadır. Parti üyeleri, yerel teşkilatlar ya da seçmen kitlesi bu süreçte ya tamamen dışlanmakta ya da etkisiz sembolik aktörler olarak yer almakta; aday listeleri tabanın taleplerinden çok lider kadroların tercihleri doğrultusunda şekillenmektedir. Bu durum, temsilin demokratik niteliğini ve yasama organının bağımsızlığını zayıflatan yapısal bir kriz yaratırken milletvekillerinin seçmene değil, adaylıklarını borçlu oldukları lider kadrolara karşı sorumlu hissetmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak, yasama organı yürütme karşısında etkinliğini kaybetmekte ve parlamenter sistemin doğasına aykırı bir şekilde yürütmenin onay makamına dönüşmektedir.

Bu çalışma, Türkiye’deki milletvekili aday belirleme süreçlerinde yaşanan bu krizli durumu eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeyi ve çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel amacı, lider merkezli siyaset anlayışının neden olduğu temsil krizini ortaya koymak; mevcut yapının demokratik ilkelerle olan uyumsuzluğunu vurgulamak ve bu yapının nasıl dönüştürülebileceğine dair somut, uygulanabilir öneriler sunmaktır.

Araştırma nitel yöntemlere dayalı betimleyici analiz ile gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Türkiye’de milletvekili adaylarının belirlenmesinde uygulanan yöntemler yasal mevzuat ve tarihsel gelişim üzerinden incelenmiş, ardından siyasal partilerin pratikteki uygulamaları değerlendirilmiştir. Bu bağlamda 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu, Yüksek Seçim Kurulu kararları ve Anayasa Mahkemesi içtihatları gibi birincil hukuk kaynakları analiz edilmiştir. Ayrıca, Demokrasi Çeşitleri Endeksi gibi güncel siyasal veri setlerinden yararlanılarak, lider otoritesinin ve aday belirleme biçimlerinin zaman içindeki dönüşümüne ilişkin ampirik bulgular da çalışmaya dâhil edilmiştir.

Siyasal temsiliyetin meşruiyeti ve parlamentonun yapısal niteliği üzerinde belirleyici olan aday belirleme mekanizmaları, seçim sistemleri ve kampanya süreçleri kadar, hatta kimi durumlarda onlardan daha fazla, demokratik rejimin kalitesine yön vermektedir. Halkın iradesinin parlamentoya ne ölçüde yansıdığı, yalnızca oyların sandıkta nasıl dağıldığına değil, aynı zamanda bu sandıkta kime oy verildiğini kimin belirlediğine de bağlıdır. Parti içi demokrasiye dayalı aday belirleme

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, mkapusiz@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1496-1286

yöntemlerinin yaygınlaştırılması, seçmenle temsilci arasındaki bağı güçlendirecek; milletvekillerinin halkın gerçek temsilcisi olarak parlamentoda yer almasını mümkün kılacaktır.

Aday belirleme sürecinin merkezileşmesi yalnızca siyasal katılımı zayıflatmakla kalmamakta, aynı zamanda partilerdeki iç demokrasiyi, hesap verebilirliği ve şeffaflığı da ortadan kaldırmaktadır. Gençkaya ve Kabasakal'ın (2024) çalışması, özellikle 2002 sonrası dönemde parti liderliğinin kişisel etkisinin arttığını; önseçim ve yerel katılım mekanizmalarının ise zayıfladığını ortaya koymaktadır. Bu eğilim, yasama organında parti disiplinini artırmakla birlikte milletvekillerinin seçmenle olan bağlarını gevşetmekte, onları daha çok liderin temsilcisi konumuna indirgeyerek halkın temsil edilme hakkını sınırlamaktadır.

Çalışmada ortaya konan bulgular, Türkiye'de aday belirleme sürecinde üç temel yapısal sorun olduğunu göstermektedir: Birincisi, parti içi demokrasinin zayıflığıdır. Siyasi Partiler Kanunu, parti merkezlerine geniş takdir yetkileri tanımakta; üyelerin ve yerel teşkilatların sürece katılımını büyük ölçüde sınırlandırmaktadır. İkinci sorun, seçmen iradesinin dolaylı olarak bastırılmasıdır. Seçmen, yalnızca genel merkezler tarafından hazırlanmış listelerden aday tercih edebilmekte; kendi bölgesini en iyi temsil edeceğine inandığı adayları seçme imkânından yoksun bırakılmaktadır. Üçüncü temel sorun ise milletvekillerinin lider bağımlılığıdır. Liderin belirleyici olduğu listelerde yer almak isteyen adaylar, halkın taleplerinden ziyade liderin politik tercihleriyle uyumlu davranma zorunluluğu hissetmekte; bu da yasama bağımsızlığını ve demokratik denetimi zayıflatmaktadır.

Uluslararası modeller, bu yapısal sorunların aşılabileceğini göstermektedir. ABD'de aday belirleme sürecinde üyelerin katıldığı zorunlu önseçimler, seçmen ile temsilci arasındaki bağı güçlendirmektedir. Almanya'da yerel teşkilatlar aday belirlemede güçlü bir role sahiptir ve bölgesel talepler dikkate alınmaktadır. Japonya'da ise parti içi hizipler ve fraksiyonlar aday belirleme sürecinde etkili olup merkezleşmenin önüne geçilmektedir. Bu modeller, Türkiye için de yol gösterici potansiyele sahiptir.

Bu bağlamda çalışmada bir dizi reform önerisi geliştirilmiştir. Bunların başında önseçim uygulamasının yasal zorunluluk hâline getirilmesi gelmektedir. Önseçimlerin tüm seçim çevrelerinde ve parti üyelerinin katılımıyla düzenlenmesi, tabanın siyasal sürece doğrudan katılımını sağlayacaktır. Ayrıca parti üyeliği daha aktif hâle getirilmeli; üyeler yalnızca sembolik değil, karar süreçlerinde belirleyici aktör olmalıdır. Aday belirleme sürecinde şeffaflık artırılmalı; önseçimler Yüksek Seçim Kurulu gözetiminde yapılmalıdır. Yerel teşkilatların aday önerme ve sıralama yetkileri güçlendirilmeli, böylece bölgesel temsiliyet arttırılmalıdır. Son olarak, parti liderlerinin tek başına aday belirleme gücü sınırlandırılmalı; denge-denetim mekanizmalarıyla parti içi karar alma süreçleri daha demokratik hâle getirilmelidir.

Sonuç olarak, Türkiye'de milletvekili seçiminde lider merkezli siyaset, demokratik temsil açısından ciddi bir kriz doğurmaktadır. Parti merkezlerinin ve liderlerin aday belirlemede mutlak hâkimiyeti, seçmen iradesini sınırlamakta; milletvekillerinin bağımsızlığını zayıflatmakta ve siyasal elitizmi pekiştirmektedir. Oysa demokrasinin sağlıklı işleyebilmesi, yalnızca seçimlerin düzenli aralıklarla yapılmasına değil; aynı zamanda aday belirleme süreçlerinin de demokratik kurallara uygun biçimde işlemesine bağlıdır. Uluslararası örnekler, demokratikleşmenin ancak parti içi katılımın artırılmasıyla mümkün olabileceğini göstermektedir. Türkiye'de bu yönde yapılacak reformlar, temsil krizinin aşılmasına, seçmenlerin demokrasiye olan güveninin yeniden inşa edilmesine ve siyasetin tabanla bağının güçlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Böylelikle milletvekilleri yalnızca liderin değil, halkın gerçek temsilcileri hâline gelebilecek; parlamentonun işlevselliği ve temsili de anlamlı biçimde güçlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Demokratik Temsil, Aday Belirleme, Parti İçi Demokrasi

THE REPRESENTATION CRISIS OF LEADER-CENTERED POLITICS: PARTY DOMINANCE IN CANDIDATE SELECTION

Abstract

The present study offers a critical examination of candidate selection processes, which constitute a pivotal mechanism for translating popular will into legislative representation in modern representative democracies, with a particular emphasis on Turkey. The role of political parties is not confined to the aggregation of votes on election day; the identity of candidates and the procedures through which they are nominated are also of significance. In Turkey, the prevailing system of candidate selection is characterised by a high degree of centralisation, thereby conferring upon party leaders and central executive committees a significant degree of authority in this regard. Consequently, party members, local branches and voters are marginalised or reduced to symbolic actors, while parliamentary candidates are rendered accountable primarily to party elites rather than to the electorate. This centralisation has been demonstrated to have a detrimental effect on the quality of democratic representation, effectively transforming the legislature into a de facto approval body for the executive. This is in stark contrast to the normative principles of the parliamentary system.

Methodologically, the study employs a qualitative, descriptive research design. The analysis commences with an examination of Turkey's legal framework, with particular reference to the Political Parties Law, the rulings of the Supreme Election Council, and the decisions of the Constitutional Court. This is followed by an assessment of the practical implementation of these provisions by political parties.

The findings of the study highlight three structural deficiencies in Turkey's candidate selection system: the weakness of intra-party democracy, the indirect suppression of voter will, and the dependency of members of parliament on party leaders. In response, the study proposes a series of reforms, including the institutionalisation of mandatory primaries, the empowerment of local party organisations, the enhancement of transparency and accountability mechanisms, and the curtailment of leaders' unilateral authority. The research ultimately posits that the enhancement of democratic representation in Turkey is contingent upon the democratisation of candidate selection processes through the facilitation of enhanced participation, accountability, and transparency.

Key Words: Democratic Representation, Candidate Selection, Intra-Party Democracy.

KAMU YÖNETİMİNDE BLOK ZİNCİRİ TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMI: FIRSATLAR VE ZORLUKLAR

Mehmet Polat¹

Özet

Günümüzde bilgi teknolojileri bir yandan vatandaşın kamu yönetiminden beklentilerini dönüştürürken bir yandan da kamu yönetiminin kendisini de dönüştürmektedir. Nitekim artık vatandaş kamu yönetiminin daha hızlı, verimli, duyarlı ve şeffaf olmasını beklemektedir. Kamu yönetimi ise vatandaşın beklentilerini karşılamak için özel sektörden ilham alarak bir takım bilgi teknolojilerini kullanmaya başlamıştır. Nitekim kamu yönetimini blok zinciri teknolojisini kullanmaya motive eden faktörlerin başında şeffaflık ve verimliliği sağlayarak yolsuzluk gibi yasadışı durumların önüne geçmektir. Bu şekilde vatandaş ile kamu yönetimi arasındaki güven krizini vatandaşın kamu yönetimine yeniden güven duymasını sağlayarak aşılabacağı düşünülmektedir. Blok zinciri teknolojisi de kamu yönetiminin bu motivasyonla henüz yeni kullanmaya başladığı bilgi teknolojileri arasında yerini almıştır.

Blok zinciri teknolojisi yeni bir veritabanı türüdür ve özünde saldırılara karşı dayanıklıdır. Nitekim blok zinciri güvenli kayıt tutma, izlenebilirliği ve kaynak doğrulamasını geliştirmek için dağıtılmış defter teknolojisini kullanmaktadır. Temelde blok zinciri teknolojisi bir kullanıcı topluluğunun, o topluluk içindeki paylaşımlı bir kayıt defterine işlemleri kaydetmesini sağlamaktadır. Blok zinciri farklı bilgiler içeren bloklardan oluşmaktadır. Bu blokların her birinin blok zincirindeki diğer bloklarla ilişkisi sağlanmaktadır. Blok zincirinin güvenliği ve emniyeti için ise iş kanıtı gibi mutabakat protokolleri kullanılmaktadır. İş kanıtı gibi mutabakat protokolleri sayesinde yeni bir blok, blok zincirine bağlandığında, bu blokları değiştirmek veya silmek neredeyse imkânsız hâle gelmektedir. Blok zincirini hacklemek için çok büyük bir işlem gücüne ihtiyaç olduğu için bunu yapmak da oldukça güç gözükmektedir. Akıllı sözleşmelerin uygulanması, izin verilen ağda uygun yetkilendirmeyi ve ayrıcalıkların belirlenmesini sağlayarak yetkisiz erişim veya değişikliği engellemektedir.

Blok zinciri yakın zamanda ortaya çıkan, sistemlerin güvenliği, dayanıklılığı ve verimliliğine yeni bir bakış açısı getiren devrim niteliğinde bir teknolojidir. Başlangıçta Bitcoin ile popüler hâle gelen blok zinciri, sadece kripto para birimi için temel oluşturan bir teknoloji olmaktan çok daha fazlası olduğunu kanıtlamıştır. Her türlü mal, hizmet veya işlemin güvenli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayan yollar sunduğu iddia edilen ve henüz yeni bir teknoloji olduğu için az sayıda münhasır örnekleri bulunmaktadır. Blok zinciri teknolojisinden en çok etkilenme potansiyeli olan kamu hizmetlerinin halk sağlığı, dijital kimlik, kamu politikası, akıllı şehirler, insan kaynakları yönetimi, kamu gelir ve giderleri olacağı düşünülmektedir.

Blok zinciri destekli Sağlık Zinciri (Health Chain), sağlık bilişiminde gizlilik, ölçeklenebilirlik ve güvenlik sağlayan Hyperledger altyapısının modüler mimarisinden büyük ölçüde yararlanan iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Sağlık Zinciri, yazılım hataları, operatör hataları ve kötü amaçlı saldırılarla dolu asenkron bir ortamda sürekli ve güvenilir bir hizmet sunumu sağlayan ve yine de sağlık ağı sağlayıcıları ve/veya ağlar içindeki mobil cihazlar arasında bireysel sağlık bilgilerinin aktarımlarını şifrelemek için geleneksel çözümlerin gerektirdiği hesaplama karmaşıklığı yükünü en

¹ Dr. Öğr. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Mülkiyet Koruma ve Güvenlik Bölümü, mehmetpolat@kmu.edu.tr

aza indiren PBFT konsensüs algoritmasıyla donatılmaktadır. Benzer uygulamalardan biri de blok zincirinin öz geçmişleri düzenlemede pratik uygulamasıdır. Bu uygulama belgelerin doğrulanmasına yardımcı olabilmektedir. Veritabanı hazırlama, çalışanların işe alınması, çalışan yaşam döngüsü, vergi politikası, iş sözleşmelerinin değiştirilmesi, akıllı sözleşmeler, bordro, insan kaynakları muhasebesi ve performans değerlendirmesi, karar alma sürecindeki insan kaynakları işlevlerinde kullanılan veya kullanılabilir olan blok zinciri uygulamalarından bazılarını oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli ülkelerden vaka çalışmaları, vergi idaresinde blok zincirini benimsemeye yönelik farklı yaklaşımları göstermekte ve uygulamada hem başarıları hem de devam eden zorlukları ortaya koymaktadır. Hükûmetler bu umut verici teknolojiyi keşfetmeye devam ederken, blok zinciri tabanlı vergi sistemlerine başarılı bir geçiş sağlamak için maliyetlerin, yasal etkilerin ve teknik engellerin dikkatli bir şekilde incelenmesi önem arz etmektedir.

Öte yandan blok zincir teknolojisini çevreleyen iyimserlik dalgasına rağmen, eleştirel ve dengeli bir bakış açısına ihtiyaç duyulmakta ve teknolojinin olası olumsuz ve yıkıcı etkilerinin de kabul edilip ele alınması gerekmektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı kamu yönetiminde blok zinciri teknolojisinin kullanımının sağladığı fırsatlar ve bununla birlikte gelen zorlukların neler olduğu incelemektir. Blok zinciri teknolojisinin henüz kamu yönetiminde kullanımı yeni olduğu için araştırmada sistematik literatür taraması kullanılarak hem teorik bilgi hem de uygulama örneklerinden yararlanılmıştır. Nitekim henüz yeni bir teknoloji olan blok zinciri teknolojisi kamu yönetiminde kullanılmadan önce sunduğu fırsatlar ve beraberinde getirdiği veya getirebileceği zorluklar birlikte ele alınarak değerlendirilmelidir. Blok zinciri teknolojisinin temel avantajları; merkezi olmayan ağ, şeffaflık, güvenilir zincir, değiştirilemez ve yok edilemez teknoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Teknoloji gelişmeye devam ettikçe, blok zinciri teknolojiye yapay zekâ ve 5G ağlarının entegrasyonu kamu yönetimini yeniden şekillendireceği, yeni verimlilikler ve yetenekler ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Bununla birlikte blok zincirinin temel zorluklar ise ölçeklenebilirlik, birlikte çalışabilirlik, düzenleyici belirsizlik, standardizasyon eksikliği yüksek enerji bağımlılığı nedeniyle çevresel etki, zorlu entegrasyon süreci, uygulama maliyetlerinin yüksek olması, yetersiz insan kaynakları, alt yapı sorunları gibi bağlamdan kaynaklanan sorunlar ve mahremiyet ihlalleri gibi bir takım etik sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Blok zincirinin şeffaf yapısı, hassas bilgileri yetkisiz taraflara ifşa edebileceğinden, veri gizliliği konusunda endişeler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, blok zincirini mevcut kamu hizmetlerine entegre etmenin yüksek uygulama maliyetleri ve karmaşıklığı, sınırlı kaynaklara sahip yetki bölgelerini caydırabilmektedir. Ölçeklenebilirlik ve standardizasyon eksikliği gibi sorunlar, geçişi daha da karmaşık hâle getirerek, etkili uyum ve denetim için riskler oluşturmaktadır. Özellikle politika yapıcılarının bilgi teknolojilerindeki hızlı evrime ayak uydurmaya çalışırken, blok zinciri uygulamalarının benzersiz özelliklerini ele almak için net düzenleyici çerçevelere oluşturması konusunda birtakım zorluklarla karşılaşmaktadır. Sonuç olarak tüm zorluklarıyla birlikte blok zinciri teknolojisinin kamu yönetiminde kullanılması ciddi katkılar sağlayacağından kamu yönetiminin bu teknolojik dönüşüme ayak uydurması gerekmektedir. Nitekim henüz yeni bir teknoloji olan blok zinciri teknolojisi geliştikçe bu zorlukların etkili bir şekilde ele alınarak aşılacağı iddia edilmektedir. Ancak kamu yönetimi uygulamaları hatalı olarak gerçekleştiğinde bazen telafisi güç sonuçlar ortaya çıkardığı için yine de temkinli kullanılmasında yarar görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Blok Zinciri, Şeffaflık, Fırsatlar, Zorluklar

THE USE OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN PUBLIC ADMINISTRATION: OPPORTUNITIES AND CHALLENGES

Abstract

Today, information technologies are transforming both citizens' expectations of public administration and public administration itself. Indeed, citizens now expect public administration to be faster, more efficient, more responsive, and more transparent. Public administration, in turn, has begun to use certain information technologies, drawing inspiration from the private sector, to meet citizens' expectations. Indeed, the main factors motivating public administration to use blockchain technology are to prevent illegal situations such as corruption by ensuring transparency and efficiency and to eliminate the trust issue between citizens and public administration, thereby restoring citizens' trust in public administration. In this context, blockchain technology has taken its place among the information technologies that public administration has only recently begun to use. It is believed that the public services most likely to be affected by blockchain technology are public health, digital identity, public policy, smart cities, human resource management, and public revenue and expenditure. Therefore, the purpose of this study is to examine the opportunities provided by the use of blockchain technology in public administration and the challenges that come with it. Since the use of blockchain technology in public administration is still new, this study utilized both theoretical knowledge and application examples through a systematic literature review. In conclusion, considering that blockchain technology provides significant opportunities for public administration applications but also poses serious challenges, it is necessary to carefully integrate this technology into public administration.

Keywords: Public Administration, Blockchain, Transparency, Opportunities, Challenges

DİJİTALLEŞME BÜROKRASİDE KIRTASIYECİLİK SORUNUNA BİR ÇÖZÜM OLABİLİR Mİ?

Mehmet Şirin Çetin¹

Özet

"Bürokrasi" devletin daireleri, devlet işlerinin görüldüğü mekanlar anlamındaki "bureau", hâkimiyet ve "iktidar" anlamındaki "craie" kelimelerinin birleşmeleriyle oluşan bir terimdir. Kapsayıcı bir tanım ile "devlet dairelerinin hâkimiyetini ve iktidarını ifade etmektedir. İlk olarak 18. yüzyılın ortalarında" kullanılan kavram bürolarda çalışanların siyasal güce sahip olmaları, siyasal hayatta önemli rol oynamaları veya iktidarı kendi yararlarına kullanmaları anlamına geliyordu. Max Weber bürokrasi konusunu bilimsel olarak ele alan ilk isim olarak bilinmektedir. Weber çalışmasında "bürokrasiyi bir örgütlenme ve yönetim şekli olarak değerlendirmiştir." Günümüzde bürokrasi kavramı temel olarak üç anlamda kullanılmaktadır. Bunlar Şunlardır:

Bütün devlet yönetimini, devletin oluşturduğu örgüt ve personel

Belirli bir örgütlenme ve yönetim tarzı

Kırtasiyecilik anlamında, işlerin bilinçli yavaş yürümesi, sorumluluk üstlenmekten kaçınma, kamu yönetiminin verimsiz bir şekilde işlemesi

Devlet mekanizması, sunması gereken kamu hizmetlerini bürokrasi aracılığı ile sunabilmektedir. Hizmetler bizzat kamusal örgüt tarafından sunulmasa da hizmeti sunacak örgütün organizasyonu ve denetimi kamusal örgütler tarafından yapılmaktadır. Hâl böyle olunca vatandaşın devlet ile olan ilişkisi sunulan hizmetler çerçevesinde kurulduğu için vatandaşın gözünde bürokrasinin somutlaşmış biçimi hizmet sunumudur. Kamusal hizmet sunumunda yaşanan aksaklıklar bürokrasiye daha doğrusu devlete mal edilebilmektedir.

Bürokrasinin "kötü işlemesi, yavaş işlemesi ya da hiç işlememesi" anlamına gelen kırtasiyecilik kavramını bürokrasinin kadim bir sorunudur. Bilim çevrelerinde "kırtasiyecilik" olarak tanımlanan bu kadim sorunu halk da bu şekilde ifade etmektedir. Bilimsel literatürde kavram "bürokratizm" ve "büropatoloji" gibi olumsuz anlamlar ifade eden kavramlarla tanımlanmaktadır. Kırtasiyecilik Fransa'da 'peperasserie', İngiltere ve Amerika'da 'red tape' olarak tanımlanabilmektedir. Kırtasiyecilik yapan bir bürokratik sistemde kamu görevlileri işleri aşırı formaliteye bağlayabilirler, yasaların arkasına sığınabilirler ve bilinçli olarak vatandaşa sunulan hizmetleri yavaşlatabilirler. 'Bürokratizm' bürokrasinin bir hastalığı olarak değerlendirilebilir. Bu hastalık sonucu kamuda verimsizlik, işlerin yavaş yürümesi, çalışanların sorumluluktan kaçması, üstlerin astlara yetki devretmede isteksiz davranması, yönetim işlerinin gizli tutulması, aşırı kuralcılık, aşırı otoriteye bağlılık gibi sorunlar doğurabilmektedir. Bürokrasini bu hastalıklı yönü çoğu zaman bürokrasinin tamamına da mal edilebilmekte ve doğru işleyen kamusal hizmetlerde bu olumsuz imajdan nasibini alabilmektedir.

Türkiye açısından konu ele alındığında bürokrasi, gelişim evresinin ilk aşamasından itibaren hep egemenliğin bir paydaşı olabilmiştir. Bu özelliği Türk bürokrasisini diğer ülke bürokrasilerinden ayırmaktadır. Türk bürokrasisi egemenliğin bir paydaşı olmasının bir sonucu olarak önemli yönetim

¹ Öğr. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler MYO, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, ORCID: 0000-0001-8181-744X, ms.cetin@alparslan.edu.tr

nitelikleri kazandırsa da çeşitli olumsuz sonuçların doğmasına da yol açabilmiştir. Bu olumsuzlukları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Merkeziyetçilik anlayışı

Devasa bir örgütsel büyüme

Yönetimsel işlerin gizliliği

Dışa kapalı örgüt yapısı sonucu şeffaflığın ortadan kalkması

Tutucu yönetim anlayışı

Değişime ayak uyduramama

Türk bürokrasisinde yukarıda sıralanan yapısal sorunların yanında bir de işlevsel sorunların olduğu görülebilmektedir, bunlar ise “kuralcılık ve sorumluluktan kaçınma, yönetimin siyasallaşması,” araçlar vasıtasıyla işlemleri yürütme ve yolsuzluktur. Yine önemli bir sorun olan yolsuzluk kavramı genel itibarıyla rüşvet, zimmet, irtikap ve kayırmacılık şeklinde karşımıza çıkabilmektedir. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’na gereğince Türkiye’de kamu personel rejimi, kamu görevlisinin tarafsızlığı ilkesi temelinde şekillenmektedir. Durum bu olmakla birlikte yasal çerçevenin devlet memurlarının tarafsızlığını temin etmek için yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Dijitalleşme, dijital teknolojilerin sunduğu olanaklar sayesinde insanoğlunun günlük hayatının ve iş yaşamının değişerek yeni bir sanal kimliğe bürünmesi sonucu ortaya çıkan yeni bir durumu ifade etmektedir. Dijitalleşme ile birlikte daha önce birçok hizmet alanında gerek duyulan insan faktörünün yerine makineler geçmiştir. Dijital teknoloji taşıdığı standart gereği hizmet sunumunda yavaşlama veya aksamaya çok az rastlanabilmektedir. Dijitalleşme sayesinde bürokraside ortaya çıkan ve insan kaynaklı olduğu düşünülen kırtasiyecilik sorunun çözülmesi mümkün olabilecektir. Örneğin Türkiye’de “dijital vergi dairesi uygulaması” vergini tarh, tebliğ, tahakkuk ve tahsil aşamalarını online bir ortamda yapabilmektedir. Bu uygulama sayesinde vatandaşlar fiziki olarak vergi dairelerine uğramadan işlemlerini yapabilmektedir. Bu uygulamanın aynı zamanda vergi kayıp ve kaçaklarını azaltarak bütçe gelirlerini artırması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijitalleşme, Bürokrasi, Kırtasiyecilik.

Çalışmanın Amacı

Çalışma öncelikle bürokrasi kavramını tanımlayarak kavramsal çerçeveyi oluşturmayı ve bürokrasinin ya da kötü işleyen bürokrasinin bir sonucu olan bürokraside verimsizliğe yol açan kırtasiyecilik kavramını açıklamayı daha sonra kısaca dijitalleşme terimini ele almayı ve nihayetinde dijitalleşmenin bürokrasinin kadim bir sorunu olan kırtasiyeciliğe çözüm olup olmayacağını tartışmayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın kavramsal ve kuramsal altyapısı, ilgili akademik kaynaklar ve literatürde yer alan kuramsal yaklaşımlar temel alınarak oluşturulacaktır.

Çalışmanın Varsayımları

Bürokrasinin bir hastalığı olan kırtasiyeciliğin ortaya çıkmasının önemli bir nedeninin bürokrasinin geliştiği toplumun koşullarının ve ilgili toplumun kültürünün de etkili bir faktör olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca gelişen teknolojik olanakların tam olarak yerleşmesi ile bürokrasideki sorunların birçoğunun ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Çünkü dijital teknolojilerin gelişmesi ile kamuda birçok hizmet sanal ortama aktarılacak ve hizmeti alanların bürokraside kırtasiyecilik yaratan memurlar ile muhatap olmadan işlerini yürütmesine olanak tanımaktadır.

Bu Çalışmanın Bulguları ve Kuram Araştırma ve Pratiğe Yönelik Önerileri

Bürokraside işlerin yavaş işlemesi anlamında kırtasiyecilik derecesi değişse de *“birçok ülke için önemli bir sorundur. Bu sorunun ortadan kaldırılması veya en azından etkisinin azaltılması için teknolojik olanaklar önemli fırsatlar sunmaktadır.”* Günümüzde gelişen teknoloji sayesinde birçok hizmet elektronik olarak sunulabilmektedir. Bu imkân sayesinde bürokrasideki olumsuzlukların bir kısmı ortadan kalkmıştır. Ancak hâlen tam olarak istenen sonuca varıldığını savunmak mümkün görünmemektedir. Bunun ise birkaç nedeni vardır. Bunlar; bazı bürokratik işlerde eski yöntemlerde ısrar edilmesi, elektronik imkânların henüz yeterince gelişmemesi, personelin gelişmeye direnmesi, bütçe kısıtı vb. nedenlerle gerekli alt yapının bir türlü oluşturulamamasıdır.

Bürokraside kırtasiyeciliğin ortadan kaldırılması veya en azından etkisinin azaltılması için çeşitli tedbirlerin alınması mümkündür, bunlar;

Denetimlerin artırılması,

Hizmetlerin elektronik ortama aktarılması,

Hizmetlerin elektronik ortama aktarılması için gerekli yatırımların yapılması

Yatırımların etkili bir şekilde işletilmesi,

Dijitalleşme için etkili bir yasal çerçevenin oluşturulması,

Kamu görevlilerine bu konuda gerekli eğitimlerin verilmesi,

Yasal yükümlülüklerini yerine getirmeyen görevlilerin idari ve gerekirse adli soruşturmalar sonucu cezalandırılması.

CAN DIGITALIZATION BE A SOLUTION TO THE PROBLEM OF BUREAUCRATIC RED PIECE?

Abstract

'Bureaucracy' is a term formed by combining the words 'bureau,' meaning government offices or places where government business is conducted, and 'cratie,' meaning authority or power. A comprehensive definition would be 'the authority and power of government offices.' First used in the mid-18th century, the concept referred to the political power of those working in offices, their significant role in political life, or their use of power for their own benefit. Max Weber is known as the first person to scientifically address the subject of bureaucracy. In his work, Weber evaluated bureaucracy as a form of organisation and management. The concept of bureaucracy, which means 'poor functioning, slow functioning, or no functioning at all,' is an age-old problem of bureaucracy. This age-old problem, defined as 'bureaucracy' in scientific circles, is also expressed in this way by the public. In scientific literature, the concept is defined using terms such as 'bureaucratism' and 'bureaucratic pathology,' which carry negative connotations. Digitalisation refers to a new situation that has emerged as a result of the transformation of human daily life and work life into a new virtual identity thanks to the opportunities offered by digital technologies. With digitalisation, machines have replaced the human factor that was previously required in many service areas. Due to the standards that digital technology carries, slowdowns or disruptions in service delivery are very rare.

Keywords: Digitalisation, bureaucracy, paperwork.

SAĞLIK SEKTÖRÜNDE KAMU-ÖZEL ORTAKLIĞI UYGULAMALARI ŞEHİR HASTANELERİ PROJELERİNE İLİŞKİN SAYIŞTAY DENETİM BULGULARI

Mehmet Yıldız¹ - Erhan Gümüş² - Ahmet Tunç³

Özet

Toplumların ihtiyaç duyduğu mal ve hizmetlerin üretimi kamu ve özel sektör tarafından iş bölümü ile sağlanmaktadır. Devletin küçültülmesi ve özel sektöre daha fazla alan açılması, kamu ve özel sektör iş birliğini artırmıştır. Zira, ilerleyen teknoloji ve rekabet ortamında vatandaşların hükümetten beklentileri artmış ve bu da kamu kaynaklarının daha verimli kullanılması ve alternatif finansman yöntemleri arayışına yol açmıştır. Böylece bazı kamu hizmetlerini özel sektör ortaklıkları aracılığıyla sunma stratejileri giderek daha çeşitli hâle gelmiş ve yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. Sanayi devriminden sonra, toplumsal ihtiyaçların karşılanması için kamu hizmetlerinin sunumu daha karmaşık hâle gelmiştir. Serbest piyasa politikalarıyla devlet, temel işlevlerinin yanı sıra, altyapı ve enerji gibi sektörlerde yüksek maliyetli yatırımlar üstlenmeye başlamıştır. Ancak kamu sektörü yenilikçilik, girişimcilik ve esneklik konusunda yetersiz kalmıştır. Bu eksiklikler nedeniyle, özel sektörün hızı ve dinamizmi, kamu hizmetlerinde her iki sektörün avantajlarını birleştirme arayışını artırmıştır. Bu bağlamda kamu-özel iş birliklerinin sirayet ettiği sektörlerden birisi de sağlık sektörüdür. Çünkü serbest piyasa ekonomisi ve neoliberal politikalar sağlık hizmetlerinde önemli değişimler yaratmıştır. 1980'lerden bu yana hem gelişmiş hem de gelişen ülkelerde önemli reformlar gerçekleştirilmiştir. Nüfus artışı, hastalıkların çoğalması ve yaşlanan nüfus gibi faktörler, devlet bütçesi üzerinde baskı oluşturmuştur. Kamu sağlık hizmetlerinin özel sektörle paylaşılması bir çözüm olarak önerilmektedir. Sağlık hizmetlerinin piyasa temelli yeniden yapılandırılması, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar tarafından desteklenmektedir. Devletin rolü, sağlık hizmetleri piyasasını düzenlemek ve özel sektöre sunum için kurallar koymak şeklinde değişmiştir. Sağlık harcamaları artarken, sağlık teknolojisinin gelişmesiyle kamu hizmetleri sunumu zorlaşmaktadır. Bu nedenle, kamu özel ortaklığı modeli gibi yeni anlayışlar ortaya çıkmaktadır. 1980'den sonra ülkeler kamu yönetimine dair yeni bir anlayış benimsemeye başlamıştır. Türkiye'de bu, Sağlık Dönüşüm Programı'nda yansıtılmıştır. Bu programın amacı, Sağlık Bakanlığı'na planlama ve denetim sorumlulukları vermektir. 2003'teki uygulamasından bu yana, sağlık kurumları çok başlı bir yönetim sisteminden uzaklaşarak tek bir yapı altında birleştirilmiştir. Program ayrıca aile hekimliğini teşvik etmekte, tüm vatandaşlar için genel sağlık sigortası sağlıyor ve kamu hizmetlerinin eksik olduğu yerlerde özel sağlık sektörünü teşvik etmektedir. Bu çalışmada da konu edinen Şehir Hastaneleri Projeleri gibi mevcut projeler, bu hastanelerin finansmanına, inşasına ve işletilmesine odaklanarak bu programın bir parçasıdır. Kamu-özel sektör iş birlikleri, Türkiye ve dünya genelinde birçok sektörde uzun zamandır kullanılmaktadır. Sağlık sektöründe de hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde aktif kullanım devam etmektedir. Türkiye'de bu modelle inşa edilen hastanelere Şehir Hastanesi adı verilmiştir ve bu hastanelerde sağlık hizmetlerinin planlanması, organizasyonu, yönetimi ve sunumunda önemli değişiklikler yaratılmıştır. Sağlık Bakanlığı, değişen ihtiyaçlara göre hizmetleri uyarlayıp iyileştirecek bir sağlık ağı vizyonuna

¹ Bilim Uzmanı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, yldzml@gmail.com

² Prof Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, erhang@comu.edu.tr

³ Prof Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Prof. Dr., ahmet.tunc@comu.edu.tr

sahiptir. Bu vizyon, en son teknolojiyle donatılmış modern şehir hastanelerinin geliştirilmesine yol açar. Bakanlık, yönetim süreçlerini ve Türk sağlık sisteminin diğer yönlerini değiştiren bu hastaneleri kurmak için kamu-özel sektör ortaklıklarını kullanmıştır.

KÖİ projeleri yüksek risk taşımaktadır ve bu risklerin yönetilmesi için güçlü gözetim, kontrol mekanizmaları ve etkili dış denetim gereklidir. Yüksek denetim kurumları, kamu idarelerinin bu riskleri dikkate almasına ve sonuçlara ulaşmasına yardımcı olabilmektedir. Denetim ve raporlama, özel eğitimle ve uluslararası standartlara göre yapılmalıdır. Sayıştay, Türkiye'deki KÖİ projelerini, kaynaklar, maliyetler ve çıktılar gibi yönleriyle denetlemektedir. Sonuçlar TBMM'ye sunulup kamuoyuna açıklanmaktadır ve bu da denetimlerin önemini artırmaktadır. Sayıştay, kamu idarelerinin yıllık denetimlerinin bir parçası olarak KÖİ projelerini incelemektedir ve sonuçları raporlar hâlinde sunulmaktadır. Ancak büyük yatırımların karmaşıklığı ve uzun vadeli mali etkileri nedeniyle, bunları rutin denetimlerden ayrı ele almak gerekmektedir. Özel incelemeler, KÖİ projeleri için benzersiz denetim yöntemlerinin ve uygun raporlamanın geliştirilmesine yol açabilmektedir ve Sayıştay'ın etkinliği ile kapasitesini artırmaktadır. Şehir hastaneleri de diğer kamu özel iş birliği projeleri gibi Sayıştay tarafından denetlenmektedir. Sayıştay, projelerin kaynakları, yükümlülükleri, maliyetleri ve hedefleri ile ilgili denetimler yapmaktadır. Denetim raporları TBMM'ye sunulur ve kamuya açıklanmaktadır. Sayıştay'ın Sağlık Bakanlığı Denetim Raporu'nda şehir hastaneleri ile ilgili denetim sonuçları yer almaktadır. Rapor, projenin hazırlık, ihale, uygulama, kayıt ve kontrol süreçlerine dair değerlendirmeleri içermektedir. İlk kez 2018'de Sayıştay denetiminden geçen Şehir Hastaneleri, ciddi sorunlar ortaya çıkardı. Rapor, hastanelerin tamamlanmadan teslim alındığı, döviz ve enflasyon farkı garantisi olan sözleşmelerin şirketler lehine düzenlendiği bildirilmiştir. Ayrıca, hastane bilgi yönetim sisteminin ihale edilmesi nedeniyle sorun kayıtlarının silindiği, tüm sözleşmelerin şirketlerin yararını gözeterek revize edildiği ve Sağlık Bakanlığı yöneticileri tarafından tazminat ödeneceği yönünde imzalar atıldığı tespit edilmiştir. Sayıştay'ın 2019 denetim raporuna göre ise şehir hastaneleriyle ilgili ciddi sorunlar olduğu ortaya koyulmuştur. Temel bulgular arasında muhasebe kayıtlarının mevcut düzenlemelere göre tutulmaması ve sözleşmelerdeki garantili tutarların düzgün bir şekilde kaydedilmemesi yer almaktadır. Kira ödemeleri şirketlerin yararına yanlış yönetilmiş ve kaydedilmemiş transfer edilen ekipmanlara sahip iki hastanede kemoterapi ve TPN'de hizmet kesintileri yaşandığı bildirilmiştir. Sözleşme kopyalarında tutarsızlıklar, tesislerin geç teslimi için ceza verilmemesi ve yatırım dönemleriyle ilgili yetersiz yaptırımlar vardır ve genel olarak bulgular endişe verici şekilde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, sağlık sektörü şehir hastaneleri projeleri özelinde kamu-özel ortaklığı uygulamalarının sayıştay denetim bulgularının kıyaslanması ile değerlendirilmesidir.

Bu çalışmanın yöntemi, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi olarak belirlenmiştir. Doküman analizi mevcut yazılı, görsel veya dijital belgelerin sistematik bir biçimde incelenmesini içeren bir veri toplama ve analiz tekniğidir. Bu yöntemde, belgelerin özgünlüğü, güvenilirliği ve temsiliyet düzeyi dikkate alınarak değerlendirme yapılmaktadır. Bu çalışmada da T.C. Sayıştay Başkanlığı'nın Sağlık Bakanlığı denetim raporları incelenerek 2020 ve sonrasında ne gibi değişiklikler ve gelişmelerin yaşandığı ortaya çıkarılacaktır. Ayrıca denetim görüşleri özellikle irdelenerek şehir hastaneleri hakkında görüşler irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Denetim, Kamu-Özel Ortaklığı, Sayıştay Raporları, Sayıştay.

Abstract

The production of goods and services needed by societies is provided by the public and private sectors through a division of labor. The health sector is an important area of this cooperation. Since the 1980s, health services have undergone market-based changes. In Turkey, with the Health Transformation Program, health services have been combined into a single structure and the private sector has been supported. However, public-private partnerships carry great risks and require effective auditing. The Court of Accounts has also identified serious problems while auditing PPP projects. These problems include contract errors and failure to take necessary precautions.

The purpose of this study is to evaluate public-private partnership practices in the health sector city hospital projects by comparing them with the audit findings of the Court of Accounts. The method of this study was determined as document analysis, a qualitative research method. Document analysis is a data collection and analysis technique that involves systematically examining existing written, visual or digital documents. In this method, the evaluation is made by considering the originality, reliability and representativeness of the documents. In this study, the audit reports of the Turkish Court of Accounts Presidency of the Ministry of Health will be examined and the changes and developments that have occurred in 2020 and beyond will be revealed. In addition, audit opinions will be examined and opinions about city hospitals will be examined. The findings of this study will be presented as full text after the research and analysis phase is continued and developed.

Keywords: Auditing, Public-Private Partnership, Court of Accounts Reports, Court of Accounts.

YAPAY ZEKÂ ÇAĞINDA TUNCELİ'NİN KALKINMASI İÇİN KAMU YÖNETİMİ VE KATILIMCILIK BAĞLAMINDA BAZI DEĞERLENDİRMELER

Mehmet Yürek¹

Özet

“Kamu” kavramı tarih boyunca insan topluluklarının ortak yaşamı düzenleyen en temel olgulardan biri olmuştur. Anlam itibariyle batı dillerinde kullanılan ve Latince kökenli olan “commune” kelimesiyle benzeri bir anlama sahip olan kamu bütünü ve halkı ifade eder. Kamu yönetimi ise bireylerin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, ortak yararı gözetmek ve toplum düzenini sağlamak için oluşturulmuş bir sistemdir. Kamu yönetimi kamu yararı doğrultusunda kamu hizmeti üretir. Kamu yararı ise bireysel çıkarların ötesinde, toplumsal faydayı önceleyen ilke olarak tanımlanabilir. Ancak bu yararı kimin tanımladığı, kimin uyguladığı ve kimin denetlediği her dönemde tartışmalı olmuştur.

Kamu teşkilatlarının ürettiği kamu hizmetleri kamu görevlileri vasıtasıyla sunulur. Demokratik rejimlerde kamu görevlileri ve kamu yöneticileri “halkın patronu” değil, “hizmetkârı”dır. Bu anlayış, kamu gücünün hesap verebilirliğini ve denetlenebilirliğini zorunlu kılar. Sağlıklı bir kamu yönetimi, yalnızca seçilmişlerin değil, doğrudan halkın da karar süreçlerine etkin katılımıyla mümkündür. Katılım kanalları şeffaf, erişilebilir ve sürekli olmalıdır.

İnsanlık tarihinin geçirmiş olduğu aşamalar itibariyle “Bilgi Toplumu” çağının yaşandığı günümüzde, bilişim teknolojilerinin gelişimi sonucunda, devlet/kamu yönetimi ve toplumsal işleyiş açısından “dijitalleşme” ve “yapay zekâ”nın başat ve belirleyici olduğu bir süreç yaşanmaktadır. Bu yeni süreçte iş görme yöntemleri ve ekonominin geleneksel yapısı değişmekte, birçok meslek ve iş alanı dönüşmektedir.

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki ilerlemeler ile yapay zekâ çalışmalarının günümüzde ulaştığı düzey birçok imkân ve fırsata da zemin hazırlamaktadır. Bu imkân ve fırsatlardan gereğince yararlanabilmek için ülke düzeyinde kapsamlı kamu politikalarına ihtiyaç vardır. Bu politikaların yerel ihtiyaçlara uygunluğu daha etkin sonuçlara yol açar. Tunceli özelinde konu değerlendirildiğinde; dijital araçların kullanılması ve yapay zekâ, eğitimde fırsat eşitliği sağlamaktan tarımda verimliliğe, sağlık hizmetlerinde erişilebilirlikten, ekolojik dengeyi korumaya kadar pek çok alanda kullanılabilir. Ancak bu teknolojilerin toplumsal eşitsizlikleri artırma riski de vardır. Bu nedenle bireyleri bu risklerden koruyacak etik ve hukuki çerçeveler de oluşturmalıdır.

Tunceli/Dersim ise gerek coğrafyanın gerekse de sosyo-ekonomik yapısının içinde barındırdığı bazı dezavantajlardan dolayı gelişmişlik ve refah açısından potansiyelinin gerisinde kalmıştır. 20. yüzyılda yöre önce 1937/38 Tertelesi ile büyük bir demografik, sosyo-kültürel kırılma yaşamış, ardından yaklaşık elli yıl boyunca terör ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum ekonomik kalkınmaya engel olmuş ve yerel halk açısından uzun süren bir mağduriyete ve travmaya yol açmıştır. Bu travmalar yalnızca bireylerin değil, kuşakların hafızasında derin yaralar bırakmıştır. Kamu yönetiminin temel görevi, geçmişin acılarını inkâr etmek yerine tanımak, mağduriyetleri tedavi edecek sosyal politikaları geliştirmek ve toplumsal barışı pekiştirmektir.

Türkiye'nin iç barış ve demokrasiyi geliştirmek ve güçlendirmek için kararlı bir yaklaşım ortaya koyduğu bu dönemde, Tunceli'nin eski imajından kurtulması ve yeniden terörle arasında bir ilişki

¹ Bağımsız Araştırmacı, yurek.mehmet@hotmail.com

kurulmaması için kamu yönetiminin güvenlikçi yaklaşımların ötesine geçerek eğitim, istihdam, kültürel haklar ve sivil toplumla iş birliği gibi alanlara yatırım yapması gereklidir. Bu olguyu temin edebilmek için il özelinde merkezi yönetimin temsilcileri olan ildeki yöneticilerin (Vali, Emniyet Müdürü, vb.) geleneksel kalıpların dışına çıkarak hakla diyalog kurması ve etkili, iyi işleyen katılım mekanizmaları geliştirmesi büyük önem taşımaktadır. Böyle bir yaklaşım halkın idareye olan güvenini geliştirecek ve yörenin kalkınması için birlikte çözüm üretme anlayışını güçlendirecektir.

Bölgenin sahip olduğu ekolojik ve doğal değerler de büyük bir öneme sahiptir. Bu nedenle bölgede yürütülecek her türlü kalkınma ve ekonomiyi geliştirme faaliyeti “sürdürülebilir kalkınma” yaklaşımına uygun olmalıdır. Nitekim 2872 sayılı Çevre Kanunu sürdürülebilir kalkınmayı; “bugünkü ve gelecek kuşakların, sağlıklı bir çevrede yaşamasını güvence altına alan çevresel, ekonomik ve sosyal hedefler arasında denge kurulması esasına dayalı kalkınma ve gelişme” olarak tanımlamaktadır.

Bu bildirimde kamu yönetimi ile demokrasi arasındaki ilişki, halkın karar alma süreçlerine katılımı, kamu yöneticilerinin halkla olan rolü, Tunceli özelinde tarihsel travmalar ve yapay zekâ çağının fırsatları/tehditleri ele alınacak; nihayetinde çözüm önerileri tartışılacaktır. Kamu Yönetimi ve Demokrasi İlişkisi Kamu yönetimi, modern demokrasilerde halkın iradesiyle şekillenen siyasal kararların uygulanmasını sağlayan mekanizmadır. Bu çalışma kapsamında dile getirilecek ve tartışılacak çözüm önerileri ana hatlarıyla şunlar olacaktır:

Katılımcı Yönetim: Halk meclisleri, dijital platformlar ve yerel danışma kurulları ile halkın karar süreçlerine doğrudan katılımı sağlanmalıdır.

Travma İyileştirme: Psikososyal destek programları, hakikat ve yüzleşme mekanizmaları kurulmalı; mağduriyetlerin telafisi için tazmin ve rehabilitasyon politikaları geliştirilmelidir.

Barış ve Güven: Güvenlik politikalarıyla birlikte sosyal ve kültürel projeler dengelenmeli; kamu kurumları-yerel halk iş birliği güçlendirilmelidir.

Yapay Zekâ Stratejisi: Üniversiteler, kamu kurumları ve sivil toplumun iş birliğiyle Dersim için özel bir “Yapay Zekâ Ekosistemi” kurulmalı; gençlere eğitim, çiftçilere tarımsal uygulamalar, yerel yönetimlere dijital altyapı sağlanmalıdır.

Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etik: Kamu hizmetlerinin yerel ihtiyaçlara tam uygun olması sağlanmalı ve Kamu yöneticileri için hesap verebilirlik, şeffaflık ve hizmetkârlık ilkeleri kurumsallaştırılmalıdır. Kamu görevlilerinin etik ilkelere bağlılığı güçlendirilmelidir.

Ekolojiyi ve Teknolojiyi Birleştiren Sürdürülebilir Kalkınma Uygulamaları: Doğayla uyum içinde kalkınmak hem çevresel sürdürülebilirliği hem de ekonomik kalkınmayı sağlar. Agro-ekoloji, yenilenebilir enerji, biyoteknoloji ve dijital teknolojiler, bölgenin kendi kendine yeten, ekolojik yaşam biçimlerine uygun gelişmesini sağlar. Zaten gerek Anayasa ve gerekse de başta 2872 sayılı Çevre Kanunu olmak üzere ilgili mevzuat ekolojiyi koruma yaklaşımını içermektedir.

Kamu yönetimi, toplumun ortak geleceğinin inşasının belirleyici bir unsurudur. Dersim’in tarihi travmalarıyla yüzleşmesi, halkın karar alma süreçlerine aktif katılımı ve yapay zekâ çağında kamu yararının korunması, sadece bölge için değil, Türkiye’nin demokratikleşme süreci için de örnek teşkil edecektir. Kamu yöneticilerinin halkın “ağası” değil “hizmetkârı” olduğu anlayış, gerçek bir demokrasi için kaçınılmazdır. Çalışmanın ana metninde burada belirtilen öneriler daha da ayrıntılandırılacaktır. Çalışmada ilgili literatür bilgisi yanında yazarın gözlem ve incelemeleri de kullanılacaktır.

Anahtar kelimeler: Tunceli (Dersim), yerel kalkınma, yönetime katılım, yapay zekâ.

SOME EVALUATIONS IN THE CONTEXT OF PUBLIC GOVERNANCE AND PARTICIPATION FOR THE DEVELOPMENT OF TUNCELİ IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Abstract

In this study, after emphasizing the importance of public administration for society as an introductory issue, the basic function and functioning paradigm of public administration and public administrators in a democratic state is emphasized. It is emphasized that the administration should be in a participatory approach in order to develop appropriate solutions for local needs and the importance of transparency in management practices. In addition, the importance of "sustainable development" is emphasized in order to ensure socio-economic development by protecting natural and ecological values.

Then, recommendations for the socio-economic development of Tunceli (Dersim) are emphasized. Historical traumas such as the events that took place in the province in 1937/38 and conflicts that lasted for decades have left deep scars on society. Public administration should move beyond a purely security-oriented approach and focus on healing past traumas, building trust and creating opportunities in education, employment and culture. Cooperation between public administrators and local communities is vital to prevent the region from once again becoming a center of conflict.

In addition, the rise of artificial intelligence presents both opportunities and risks for governance. Artificial intelligence (AI) can improve education, agriculture, healthcare and ecological sustainability, but it also risks deepening inequalities if not managed responsibly. Public institutions should therefore adopt ethical and inclusive AI policies.

The study concludes with recommendations such as participatory governance mechanisms, trauma healing programs, balanced security and social policies, a local AI ecosystem, and stronger accountability in public services. Achieving success on these issues in Tunceli province could set a positive example for other places in Turkey.

Keywords: Tunceli (Dersim), local development, participation in governance, artificial intelligence.

TÜRKİYE'DE BÖLGESEL KALKINMADA PLANLI EKONOMİ DÖNEMİ ÜZERİNDE SOVYETLER BİRLİĞİ ETKİLERİ

Melek Zeytin¹ - Aslı Arslan²

Özet

Bölgesel ve yerel eşitsizlikler İkinci Dünya Savaşından sonra özellikle Batılı ülkelerin gidermek istedikleri ve bu nedenle çare arayışına girdikleri bir sorun olagelmıştır. Bugün ise neredeyse bütün dünyanın üstesinden gelmek için çeşitli yollara başvurduğu ve deneyimlerden geçtiği büyük oranda çözülememiş bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Batılı ülkeler özellikle ikinci Dünya Savaşından sonra bölgesel eşitsizliklerin çözümü için çareler aramaya başlamış ancak ekonomik buhran ve ardından gelen savaşın etkilerini üzerlerinden atamamışlardır. Bu dönemde Sovyetler Birliği kalkınmada planlı bir anlayışı benimseyerek önemli başarılar elde etmiştir. Özellikle 1929 ekonomik buhranının etkilerini neredeyse hiç hissetmeyerek bir ekonomik kalkınma içerisine girmesi, planlılığın ekonomik kalkınmada bir araç olarak dünya çapında ve Türkiye'de denenmesine neden olmuştur. Türkiye 1933'te 1. Beş Yıllık Sanayileşme Planını hazırlayarak planlama yaklaşımı ile sanayileşme hamlesi başlatmıştır. 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşının etkilerini hâlen üzerinde taşıyan bir ülke olarak 1929 büyük bunalımının etkisiyle hem de planlı yaklaşımın benimsenmesinin bir getirisi olarak Devletçilik ilkesini benimsemiştir. Ekonomide planlılık devlet yetkilerinin piyasa üzerindeki faaliyetlerinin artmasını zorunlu kılmaktadır. Kalkınma planlaması ileri kapitalist ekonomilerin geri kalmış ülkelere kendi amaçları doğrultusunda bir müdahalesi olarak yapılabilirken, yerellerin ekonomik ve sosyal kalkınmasının bir aracı olarak da tasarlanabilmektedir. Sosyalist planlılık ise serbest piyasa ekonomisinin karşısında ve onu tasfiye etmeye yönelik bir araç olarak merkezi katı politikalar sıkı sıkıya bağlı olarak uygulamaya konulmuştur. Bu bakımdan Türkiye örneğinde planlılık Devletçilik ilkesi ile paralel gitmesi nedeniyle Sovyet planlılığına benzetilse de serbest piyasa ekonomisinin inşası için bir geçiş dönemi olma özelliği taşımaktadır. Ülkemizin geçmişteki planlı kalkınma deneyimleri bölgesel eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için önemli perspektifler sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı öncelikle Türkiye'de ekonomik olarak gelişme ve Batılı ülkelerin refah seviyesine ulaşmak için yapılan kalkınma planlılığı deneyimlerinin verimli yönlerini, bölgeler arasındaki ekonomik eşitsizlik, gelir oranı dengesizliğini ortadan kaldırmak için Planlama kavramının çeşitli ideolojik bakış açıları için ne ifade ettiği ve nasıl bir içerik kazandığı açıklanarak, kalkınma stratejisinin ideolojik bakış açılarına göre kazandığı içeriğin başarılarına etkisini ortaya koymaktır. Sovyetler Birliği'nin bölgesel kalkınma politikasında bir araç olarak planlama anlayışının, ülkemizin Cumhuriyet dönemindeki kalkınma planlaması deneyimleri üzerindeki etkileri, benzerlikler farklılıklar, elde edilen başarılar, pratikler incelenerek açıklanacaktır.

Bu çalışmada bir nitel araştırma tekniği olan literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Konuyla ilgili güncel ve görece eski çalışmalar, araştırmalar incelenmiş ve böylelikle veriler elde edilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, zytmelek@hotmail.com

² Dr.Öğr. Üyesi, Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, asliarslan@firat.edu.tr

Sonuç olarak Sovyetler Birliği planlamacılığının bölgesel ve yerel kalkınmada kapsayıcı ve yerellere özgü hedefler belirlenerek geliştirilen bir kalkınma planlaması olarak tarif edildiği görülmüştür. Sovyetler Birliği'nde planlamanın doğrudan Komünist Partinin müdahale ve yönlendirmeleri ile gerçekleştirilmesi Türkiye örneğinde Devletçilik ilkesi ile planlama politikalarının paralelliği nedeniyle benzetmelere neden olmuştur. Sovyetlerde planlamacılığın GOSPLAN Türkiye'de ise DPT aracılığıyla merkezileştirilmesi benzerlik eleştirilerinin dayanaklarından bir diğeridir. Aslında Türkiye'de Devletçilik ilkesi ile yürütölen plancılık serbest piyasa ekonomisinin gelişmesi için ortam hazırlamaya yöneliktir. Büyük buhran ve savaşın etkilerinin silinmesi için önemli hamleler yapılmış ve başarılar elde edilmiştir. Dışa bağımlılık önemli ölçüde azalmış, ekonomik, kültürel sosyal alanlarda hedefler belirlenmiş ve yol kat edilmiştir. Bu bakımdan planlama dönemi deneyiminin öğrettikleri bugün de yol gösterici özellikler taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Planlama, Devletçilik, Sovyetler Birliği Ekonomik Plancılığı

Abstract

Regional and local inequalities became a problem that Western countries, in particular, sought to address after World War II and therefore sought solutions. Today, it remains a largely unsolved problem that almost the entire world has resorted to various methods and experimented with to overcome it. Western countries, especially after World War II, began seeking solutions to regional inequalities, but they were unable to overcome the effects of the economic depression and the subsequent war. During this period, the Soviet Union achieved significant success by adopting a planning approach to development. In particular, its entry into economic development, while barely experiencing the effects of the 1929 economic crisis, led to the experimentation of planning as a tool for economic development worldwide and in Turkey. Turkey initiated an industrialization drive with a planning approach by preparing the First Five-Year Industrialization Plan in 1933. As a country still bearing the effects of World War I and the War of Independence, it adopted the principle of statism, both as a result of the Great Depression of 1929 and as a consequence of its adoption of a planning approach. Planning in the economy necessitates increased state authority and market influence. While development planning can be implemented as an intervention by advanced capitalist economies in underdeveloped countries for their own purposes, it can also be conceived as a tool for the economic and social development of localities. Socialist planning, on the other hand, was implemented in strict accordance with centralized, rigid policies as a tool against and aimed at eliminating the free market economy. In this respect, although planning in Turkey is likened to Soviet planning because it aligns with the principle of statism, it also represents a transitional period for the establishment of a free market economy.

Keywords: Planning, Statism, Soviet Union economic planning

KADIN KOOPERATİFLERİNDE İLETİŞİM PRATİKLERİ: ZEBUL KADIN KOOPERATİFİ ÖRNEĞİ

Merve Kaplan Yıldırım¹

Özet

Sosyal ve ekonomik amaçlarla ortak kurulan kooperatiflerin sayısı Türkiye’de son yıllarda artış göstermiştir. Kadın kooperatifleri de hem bölgesel kalkınmaya olan katkıları hem de toplumsal cinsiyeti öne çıkararak yapılarıyla dikkat çekmektedir. Bununla beraber kooperatiflerde kadınların kendi aralarındaki etkileşimi, toplumla, devletle ve pazarla kurdukları ilişkiler, bu kooperatiflerin sürdürülebilirliği açısından belirleyici oynamaktadır. Bu bakımdan günümüzde kooperatifler gerek geleneksel gerekse de dijital platformda faaliyetlerde bulunarak kendi üyeleri arasında güçlü bir bağ oluşturmakta ve dış paydaşlarla da verimli ilişkiler kurmaktadır. Dolayısıyla kadın kooperatiflerinin kendi üyeleri ve dış paydaşları arasında iletişim pratiklerinin, kadınların ekonomik ve sosyal açıdan güçlenmesine katkı sunmakla beraber bölgesel kalkınmaya da destek sağladığı söylenebilir.

Bu çalışma, kadın kooperatiflerinin iletişim pratiklerini incelemek amacıyla hareket etmektedir. Araştırmada, kooperatif içi iletişim yöntemleri, karar alma mekanizmaları, üyeler arası etkileşim biçimleri ile kamu kurumları, yerel yönetimler ve medya gibi dış paydaşlarla kurulan iletişim ağları analiz edilecektir. Ayrıca, kadın kooperatiflerinin iletişim stratejilerinin kadınların ekonomik ve sosyal güçlenmesine katkısı da değerlendirilecektir. Bu amaçla kadın kooperatiflerine yönelik iletişim pratiklerine belirlenmesi için nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırma yöntemlerinden örnek olay modeliyle tasarlanan araştırmada Kadın Kooperatifi temsilcileriyle görüşmeler yapılacaktır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanacaktır. Araştırma sorularına yanıt aranması ve verilerin tekrar döngüsüne girmesiyle veri toplama süreci sonlandırılacak olup, katılımcı sayısı minimum 8 maksimum 15 kişiyle sınırlandırılacaktır. Verilerin analizinde tematik analiz yöntemi kullanılacak ve ortaya çıkan kod ve temalar belirlenecek ve bu süreçte MAXQADA programı kullanılacaktır. Böylece Zembul kadın kooperatifin yerel yönetimler ve kamu kurumlarıyla kurduğu iletişim biçimleri ile halkla ilişkiler faaliyetleri ele alınacak, bu iletişim ağlarının kooperatifin kurumsal yapısına ve toplumsal görünürlüğüne etkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Kooperatif, Kadın Kooperatifleri, İletişim, İletişim Pratikleri, Kurumsal İletişim

---

¹ İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri ABD, Yüksek Lisans Öğrencisi, mrvekaplan@gmail.com

COMMUNICATION PRACTICES IN WOMEN'S COOPERATIVES: THE EXAMPLE OF ZEMBUL WOMEN'S COOPERATIVE

The number of cooperatives established jointly for social and economic purposes has increased in Turkey in recent years. Women's cooperatives are notable for their contributions to regional development and their gender-focused structures. Furthermore, the interactions among women within cooperatives and their relationships with society, the state, and the market play a decisive role in their sustainability. Therefore, cooperatives today operate on both traditional and digital platforms, fostering strong bonds among their members and establishing productive relationships with external stakeholders. Therefore, it can be argued that the communication practices of women's cooperatives between their members and external stakeholders contribute not only to women's economic and social empowerment but also to regional development.

This study aims to examine the communication practices of women's cooperatives. This research will analyze the communication methods, decision-making mechanisms, forms of interaction between members, and communication networks established with external stakeholders such as public institutions, local governments, and the media. Furthermore, the contribution of women's cooperatives' communication strategies to women's economic and social empowerment will be evaluated. For this purpose, qualitative research methods will be used to identify communication practices for women's cooperatives. Designed using a case study model, the study will conduct interviews with representatives of the Zembul Women's Cooperative. Data will be collected using a semi-structured interview form. The data collection process will conclude with the search for answers to the research questions and the data re-circulation, limiting the number of participants to a minimum of 8 and a maximum of 15. Thematic analysis will be used to analyze the data, identifying emerging codes and themes. The MAXQADA program will be used during this process. This will examine the Zembul women's cooperative's communication styles with local governments and public institutions, as well as its public relations activities, and assess the impact of these communication networks on the cooperative's institutional structure and social visibility.

Keywords: Cooperative, Women's Cooperatives, Communication, Communication Practices, Institutional Communication

Kaynakça

- Ankara Kalkınma Ajansı. (2024). 2024 yılı çalışma programı. Ankara Kalkınma Ajansı. <https://ankaraka.org.tr/>
- Bharti, N. (2021). Kadınların ekonomik güçlenmesinde kooperatiflerin rolü: Hindistan deneyimlerinin bir incelemesi. *Journal of Rural Development*, 40(2), 123–140.
- Birleşmiş Milletler (BM). (1980). Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı: Eşitlik, kalkınma ve barış. Birleşmiş Milletler.
- Birleşmiş Milletler (BM). (2015). Sürdürülebilir kalkınma amaçları. Birleşmiş Milletler Yayınları. Cornelissen, J. (2008). Kurumsal iletişim: Teori ve uygulamaya bir kılavuz. Londra: Sage Yayınları.
- Duman, S. (2011). Türkiye'de kooperatifçiliğin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu. T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü Yayını.
- Dünya Bankası. (2019). Türkiye'de cinsiyet değerlendirme raporu. Washington, DC: Dünya Bankası. Erdoğan, İ. (2020). İletişim ve örgüt kültürü. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Eşim, S. (2000). Kadın ve kooperatifçilik. İstanbul: Kooperatif Yayınları.
- Eşim, S. (2003). Kadın girişimciliği ve sosyal kalkınma. Ankara: Kooperatif Araştırmaları Merkezi.
- Fairbairn, B. (1994). Rochdale'in anlamı: Rochdale öncüleri ve kooperatif ilkeleri. Saskatchewan Üniversitesi.
- Geray, C. (1981). Kırsal Türkiye'de toplum kalkınması ve kooperatifçilik. Ankara: Tuna Yayıncılık ve Dağıtım.
- Geray, C. (2014). Kooperatifçilik. Ankara: Nika Yayınevi.
- Geray, C. Kooperatifçiliğin dünyada ve Türkiye'deki nicel gelişimi.

- Gümüş, F. (2010). Türk kooperatifçilik hukukunun gelişimi ve kooperatifçiliğe ilişkin temel hukuki düzenlemeler. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65(4), 119–142.
- Günaydın, G. (2018). Türkiye’de kooperatifçiliğin gelişim süreci. Türk Kooperatifçilik Kurumu Yayınları, 45(2), 67–85.
- Güçlü Eğitriciler Güçlü Kooperatifler. (2019). Türkiye kırsal kalkınma için Kalecik’ten bir örnek: Gökçeören Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (ss. 9–11).
- Güney, S. (2018). Yönetim ve organizasyon: Teori, süreç ve uygulama. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- International Cooperative Alliance (ICA). (1995). Kooperatif kimliği bildirgesi. Uluslararası Kooperatifler Birliği.
- International Cooperative Alliance (ICA) & International Labour Organization (ILO). (2016). Kooperatiflerde toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi: Bir literatür incelemesi. <https://genderequality.coop/en/media/library/research-and-reviews/gender-equality-and-womens-empowerment-cooperatives-literature>
- ILO Türkiye. (2022). Kadın kooperatifçiliği strateji raporu. Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü Türkiye Ofisi.
- Karakaya, E. (2017). Kooperatifçiliğin Türkiye ekonomisindeki yeri ve önemi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(4), 123–140.
- Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations. New York: Wiley.
- KEDV (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı). (2007). Kadın kooperatifleri raporu. İstanbul: KEDV Yayınları.
- KEDV (Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı). (2012). Kadın kooperatifleri proje değerlendirme raporu. İstanbul: KEDV Yayınları.
- Kılıç, S., & Aydoğan, E. (2022). Türkiye’de kooperatifçilik ve toplumsal kalkınmadaki rolü. Atatürk Dergisi, 11(2), 45–62.
- Kıray, M. S. (2008). Osmanlı’dan günümüze Türkiye’de kooperatifçilik. Kooperatifçilik Dergisi, 4(13), 3–17.
- Kurtege Sefer, M. (2024). Kırsal kalkınmada kadın kooperatiflerinin rolü. Ankara: Tarım ve Kırsal Kalkınma Yayınları.
- Öztürk, M. (2019). Türkiye’de kooperatifçiliğin tarihsel gelişimi. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, 26(1), 203–220.
- Öztürk, Z. A. Uluslararası siyasette ve karar alma mekanizmalarında kadın [Women in international politics and decision-making mechanisms]. Ege Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.
- şahankaya Adar, F., Dedeoğlu, B., & Kurtuluş, S. (2023). Türkiye’de kadın kooperatifleri ve toplumsal güçlenme. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 15(2), 45–68.
- şimşek, H. (2021). Kooperatifler Kanunu ve Türkiye’de kooperatifçiliğin güncel sorunları. Maliye Araştırmaları Dergisi, 7(3), 88–105.
- T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü. Kadın kooperatifleri broşürü. [https://ticaret.gov.tr/data/5d4c0d1b13b876180c773f8f/BROSUR-KADIN-KOOP%20\(1\).pdf](https://ticaret.gov.tr/data/5d4c0d1b13b876180c773f8f/BROSUR-KADIN-KOOP%20(1).pdf)
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2020). Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı (2021–2025). Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı Yayınları.
- T.C. Ticaret Bakanlığı. (2025, Haziran). Kooperatif veri bülteni. T.C. Ticaret Bakanlığı.
- Theis, J., & Ketilson, L. (1994). Kadın ve kooperatifçilik: Geçmiş ve güncel deneyimler. Cenevre: Uluslararası Çalışma Örgütü.
- Turan, M. (2014). SSCB’de toprak mülkiyeti. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 69(1), 317–340. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002305
- Uluslararası Kooperatifler Birliği. (1995). Kooperatif kimliği bildirgesi. Uluslararası Kooperatifler Birliği.
- Van Vliet, V. (2006). Toplumsal cinsiyet, kooperatifler ve sosyal kalkınma. Uluslararası Kooperatif Yönetimi Dergisi, 3(1), 23–38.
- Yalman, G. (2009). Transition to neoliberalism: The case of Turkey in the 1980s. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Yüksel, Ö. (2019). Örgütsel iletişim ve yönetim süreçleri. İletişim Araştırmaları Dergisi, 7(2), 145–162.
- Yunus, M. (1999). Fakirlerin bankeri: Mikro kredi ve dünya yoksulluğuna karşı mücadele. PublicAffairs.

POLONYA’NIN ENERJİ POLİTİKASININ AVRUPA BİRLİĞİ’NİN 2050 İKLİM-NÖTR HEDEFİ DOĞRULTUSUNDA DÖNÜŞÜMÜ

Merve Öztürk¹ - Seyhun Doğan²

Özet

Avrupa Birliği’nin 2050 İklim-Nötr Hedefi, 2050 yılına kadar sera gazı emisyonlarını net sıfıra indirme, yani iklim-nötr bir kıta olma amacını ifade etmektedir. Bu hedef, Avrupa Yeşil Mutabakatı (European Green Deal) çerçevesinde belirlenmiştir ve AB’nin uzun vadeli iklim politikalarının temelini oluşturmaktadır. Polonya, AB içinde **kömüre en bağımlı ülkelerden biridir**. Polonya, AB’deki ikinci en büyük linyit üreticisidir ve elektriğinin yaklaşık yüzde 80’ini kömürden üretmektedir. Bu çalışma, AB’nin 2050 yılına kadar iklim-nötr olma hedefi doğrultusunda Polonya’nın enerji politikalarında yaşadığı dönüşüm sürecini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın bulguları, Polonya’nın AB’nin 2050 yılına kadar iklim-nötr hedefi doğrultusunda önemli, ancak zorlu bir dönüşüm süreciyle karşı karşıya olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Bulgular, Polonya’nın elektrik üretiminde kömürün hâlâ yüksek bir paya sahip olduğunu ve bu durumun iklim politikalarıyla yapısal bir çelişki yarattığını göstermektedir. Yenilenebilir enerji projelerine yönelik AB destekli yatırımların artmasına rağmen dönüşüm süreci yavaş ilerlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, 2050 İklim-Nötr Hedefi, Avrupa Yeşil Mutabakatı, Polonya’nın Enerji Politikası, Yenilenebilir Enerji.

---

¹ Arş. Gör. Dr., Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Batman/Türkiye, merve.simdi@batman.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5902-6588

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, İstanbul/Türkiye, sdogan@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3450-0612

THE TRANSFORMATION OF POLAND'S ENERGY POLICY IN LINE WITH THE EUROPEAN UNION'S 2050 CLIMATE-NEUTRAL GOAL

Abstract

The European Union's 2050 Climate-Neutral Goal refers to the aim of reducing greenhouse gas emissions to net zero by 2050, thereby becoming a climate-neutral continent. This goal was established within the framework of the European Green Deal and forms the basis of the EU's long-term climate policies. Poland is one of the most coal-dependent countries in the EU. It is the second-largest lignite producer in the EU and generates approximately 80% of its electricity from coal. However, the EU is working to reduce coal's share in energy production in line with environmental concerns and green energy targets. This study aims to analyze the transformation process in Poland's energy policies in line with the EU's goal of becoming climate-neutral by 2050. The findings of the study reveal that Poland faces a significant but challenging transformation process in line with the EU's goal of becoming climate-neutral by 2050. The findings show that coal still accounts for a high share of Poland's electricity production and that this creates a structural conflict with climate policies. Despite an increase in EU-supported investments in renewable energy projects, the transition process is progressing slowly.

Keywords: European Union, 2050 Climate Neutrality Goal, European Green Deal, Poland's Energy Policy, Renewable Energy.

Kaynakça

- Auders, M. and Lapuke, S. (2024). Evolving concept of energy communities in the european union. *Latvian Journal of Physics and Technical Sciences*, 61(3), 53-60.
- Bluszcz, A., Manowska, A., Tobór-Osadnik, K., & Wyganowska, M. (2023). Poland's energy security during the transformation process in comparison with the eu countries. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1132(1), 012001.
- Brelik, A., Nowaczyk, P., & Cheba, K. (2023). The economic importance of offshore wind energy development in poland. *Energies*, 16(23), 7766.
- Brodny, J., Tutak, M., & Grebski, W. (2024). Empirical assessment of the efficiency of poland's energy transition process in the context of implementing the european union's energy policy. *Energies*, 17(11), 2689.
- Bórawski, P., Bełdycka-Bórawska, A., Holden, L., & Rokicki, T. (2022). The role of renewable energy sources in electricity production in poland and the background of energy policy of the european union at the beginning of the covid-19 crisis. *Energies*, 15(22), 8771.
- Chodkowska-Miszczuk, J., Biegańska, J., Środa-Murawska, S., Grzelak-Kostulska, E., & Rogatka, K. (2016). European union funds in the development of renewable energy sources in poland in the context of the cohesion policy. *Energy & Environment*, 27(6-7), 713-725.
- European Commission. (2025). 2050 Long-Term Strategy. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_en Erişim Tarihi: 25.11.2025
- European Commission. (2025a). The European Green Deal Striving to be the first climate neutral continent. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en Erişim Tarihi: 25.11.2025
- Florkowski, W. J. and Rakowska, J. (2022). Review of regional renewable energy investment projects: the example of eu cohesion funds dispersal. *Sustainability*, 14(24), 17007.
- IEA. (2022). Poland 2022 Energy Policy Review. International Energy Agency. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/05/poland-2022-energy-policy-review_ccdce7fd/2075436d-en.pdf Erişim Tarihi: 25.11.2025
- Manowska, A. (2020). Analysis and forecasting of the primary energy consumption in poland using deep learning. *Inżynieria Mineralna*, 1(1), 217-222.
- Marciniuk-Kluska, A. and Kluska, M. (2025). Transformation of the energy market in poland in the context of the european union over the last 20 years. *Energies*, 18(13), 3410.

- Nyga-Lukaszewska, H., Aruga, K., & Stala-Szlugaj, K. (2020). Energy Security of Poland and Coal Supply: Price Analysis. *Sustainability*, 12(6), 2541.
- Połom, M. and Wiśniewski, P. (2021). Implementing electromobility in public transport in Poland in 1990–2020. a review of experiences and evaluation of the current development directions. *Sustainability*, 13(7), 4009.
- Proroković, D. (2025). Europe's energy security and the conclusions of the UN climate change conferences: between desire and possibilities. *Srpska Politička Misao*, 90(2), 51-72.
- Ren, X., Cheng, C., Wang, Z., & Yan, C. (2020). Spillover and dynamic effects of energy transition and economic growth on carbon dioxide emissions for the European Union: a dynamic spatial panel model. *Sustainable Development*, 29(1), 228-242.
- Simionescu, M., Striełkowski, W., & Tvaronavičienė, M. (2020). Renewable energy in final energy consumption and income in the EU-28 countries. *Energies*, 13(9), 2280.
- Štreimikienė, D. (2020). Ranking of Baltic states on progress towards the main energy security goals of European Energy Union strategy. *Journal of International Studies*, 13(4), 24-37.
- Suproń, B., & Łącka, I. (2023). Research on the Relationship between CO2 Emissions, Road Transport, Economic Growth and Energy Consumption on the Example of the Visegrad Group Countries. *Energies*, 16(3), 1340.
- Szulecki, K. and Claes, D. H. (2019). Towards decarbonization: understanding EU energy governance. *Politics and Governance*, 7(1), 1-5.
- Tomala, J. and Urbaniec, M. (2024). Towards sustainable development in the European Union: a critical raw materials perspective. *Economics and Environment*, 88(1), 654.

AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ BAĞLAMINDA POLONYA’NIN TARIMSAL DÖNÜŞÜMÜ

Merve Öztürk¹ - Seyhun Doğan²

Özet

Polonya’da 1989 sonrasında başlatılan piyasa ekonomisine geçiş süreci, tarım politikalarının yeniden yapılandırılmasını ve kırsal kalkınma stratejilerinin AB standartlarına uyumlu hâle getirilmesini sağlamıştır. Polonya hükûmeti, AB üyeliğini yalnızca ekonomik entegrasyonun bir parçası olarak değil, aynı zamanda tarım sektörünün modernizasyonu ve sürdürülebilir kalkınmanın bir aracı olarak da değerlendirmiştir. AB genelinde tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini sağlamak, çiftçilerin gelir düzeyini korumak ve tüketicilere uygun fiyatlı gıda temin etmek amacıyla Ortak Tarım Politikası uygulanmaktadır. Polonya tarım politikalarının ve yapısal fonlara erişimin etkisiyle önemli bir dönüşüm geçirmiş, bu da verimliliği olumlu yönde etkilemiştir. Çalışmanın temel amacı, Polonya’nın AB’ye katılım sürecinde tarım sektöründe yaşanan dönüşümü analiz etmektir. Bu kapsamda çalışmada; Polonya’nın AB’ye katılım süreci sonrasında tarım sektöründe meydana gelen değişimler, ilgili akademik çalışmalar, resmi AB raporları ve istatistiksel veriler ışığında analiz edilmiştir. Çalışmanın bulguları, Polonya’nın AB üyeliğiyle birlikte tarım sektöründe belirgin yapısal dönüşümler yaşadığını göstermektedir. Ancak bu dönüşüme rağmen bölgesel eşitsizlikler hâlâ devam etmekte olup özellikle Polonya’nın doğu ve batı bölgeleri arasındaki gelir ve verimlilik farkları belirginliğini korumaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Ortak Tarım Politikası, Polonya, SAPARD.

---

¹ Arş. Gör. Dr., Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, merve.simdi@batman.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-5902-6588

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, İktisat Bölümü, sdogan@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-3450-0612

Abstract

The transition to a market economy initiated in Poland after 1989 led to the restructuring of agricultural policies and the alignment of rural development strategies with EU standards. The Polish government viewed EU membership not only as part of economic integration but also as a means of modernizing the agricultural sector and achieving sustainable development. The Common Agricultural Policy is implemented throughout the EU to ensure the sustainability of agricultural production, protect farmers' income levels, and provide consumers with affordable food. Polish agricultural policies and access to structural funds have led to significant transformation, which has positively affected productivity. The main objective of the study is to analyze the transformation in the agricultural sector during Poland's accession process to the EU. In this context, the study analyzes the changes that have taken place in the agricultural sector following Poland's accession to the EU in light of relevant academic studies, official EU reports, and statistical data. The findings of the study show that Poland has undergone significant structural changes in the agricultural sector since joining the EU. However, despite this transformation, regional inequalities persist, with income and productivity differences between eastern and western Poland remaining particularly pronounced.

Keywords: European Union, Common Agricultural Policy, Poland, SAPARD.

Kaynakça

- Czubak, W. and Pawłowski, K. (2024). The impact of agricultural investments on the economic efficiency of production factors: an empirical study of the wielkopolska voivodeship. *Agriculture*, 14(12), 2217.
- European Commission. (2025). Common agricultural policy. https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy_en Erişim Tarihi: 25.10.2025.
- European Commission. (2025a). Former assistance https://enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/overview-instrument-pre-accession-assistance/former-assistance_en Erişim Tarihi: 25.10.2025.
- European Council. (2025). CAP funding rules 2023-2027. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/cap-funding-rules-2023-2027/> Erişim Tarihi: 25.10.2025.
- Gocht, A., Ciaian, P., Bielza, M., Terres, J., Röder, N., Himics, M., ... & Salputra, G. (2017). eu-wide economic and environmental impacts of cap greening with high spatial and farm-type detail. *Journal of Agricultural Economics*, 68(3), 651-681.
- Gorton, M., Lowe, P., & Zellei, A. (2005). Pre-accession europeanisation: the strategic realignment of the environmental policy systems of lithuania, poland and slovakia towards agricultural pollution in preparation for eu membership. *Sociologia Ruralis*, 45(3), 202-223.
- Ingham, H., Ingham, M., & Węclawowicz, G. (1998). Agricultural reform in post-transition poland. *Tijdschrift Voor Economische en Sociale Geografie*, 89(2), 150-160.
- Jarecki, W., Tobiasz-Salach, R., & Bobrecka-Jamro, D. (2020). Development of organic farming in poland over the period of 2004-2018. *Acta Agrophysica*, 26(4), 23-30. <https://doi.org/10.31545/aagr/118013>.
- Khanal, A. R. and Omobitan, O. (2020). Rural finance, capital constrained small farms, and financial performance: findings from a primary survey. *Journal of Agricultural and Applied Economics*, 52(2), 288-307.
- Kirylyuk-Dryjska, E., Baer-Nawrocka, A., & Okereke, O. (2022). The environmental and climatic cap measures in poland vs. farmers' expectations—regional analysis. *Energies*, 15(13), 4529.
- Flaga, M. and Wesolowska, M. (2018). Demographic and social degradation in the lubelskie voivodeship as a peripheral area of east poland. *Bulletin of Geography. Socio-Economic Series*, 41(41), 7-27.
- Nowak, A., Jarosz-Angowska, A., & Krukowski, A. (2022). The potential of polish bioeconomy compared to the european union countries. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (4), 97-116.
- Rudnicki, R., Wiśniewski, Ł., & Biczkowski, M. (2021). A spatial typography of environmentally friendly common agricultural policy support relevant to european green deal objectives. *Land*, 10(10), 1092.

- Rogoznicki, D., Baranowska, A., & Kondracki, S. (2018). Common agricultural policy as a determinant of transformation in Polish agriculture. *Economic Sciences for Agribusiness and Rural Economy*, 168-174.
- Smędzik-Ambroży, K., Stępień, S., & Guth, M. (2018). Common agricultural policy and the sustainable development of farms in Poland after accession to the European Union. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 2(20), 15-23.
- Smędzik-Ambroży, K., Guth, M., Stępień, S., & Brelik, A. (2019). The influence of the European Union's common agricultural policy on the socio-economic sustainability of farms (the case of Poland). *Sustainability*, 11(24), 7173.
- Suchoń, A. (2024). The impact of the EU common agricultural policy on the legal framework for financing agricultural activities in Poland and operation of the Agency for the Restructuring and Modernisation of Agriculture. *EU Agrarian Law*, 13(2), 33-41.
- Szafrańska, B., Buśko, M., Kovalyshyn, O., & Kolodiy, P. (2020). Building a spatial information system to support the development of agriculture in Poland and Ukraine. *Agronomy*, 10(12), 1884.
- Szczepiot-Knoblach, L. and Kisiel, R. (2014). Labour supply in the labour market in rural areas in Poland. *Oeconomia Copernicana*, 5(1), 97-115.
- Szczepanik, M. (2020). A Post-Pandemic Budget: The New Multiannual Financial Framework 2021–2027. *Polski Instytut Spraw Miğdzynarodowych Bulletin*, No.113. https://www.pism.pl/publications/A_PostPandemic_Budget_The_New_Multiannual_Financial_Framework_20212027 Erişim Tarihi: 15.11.2025
- Szymańska, E. J., Mroczek, R., & Tłuczak, A. (2024). Conditions of changes in the regional specialization of animal production in Poland. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*, 22(2), 73-86.
- Trypolska, G. (2023). Policies to stimulate the output and employment effects of bioenergy resources in Poland and Ukraine. *Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal*, 26(4), 99-128.
- Urban, S. and Kowalska, A. (2015). Investments and basic fixed assets in agriculture. *Wiadomości Statystyczne the Polish Statistician*, 60(9), 66-76.
- Wieliczko, B., Kurdyś-Kujawska, A., & Sompolska-Rzechuła, A. (2019). Investment behavior of the Polish farms – is there any evidence for the necessity of policy changes?. *Journal of Central European Agriculture*, 20(4), 1292-1301.
- Wigier, M. and Wasilewski, A. (2019). Mechanisms and economic consequences of public intervention in agricultural holdings in Poland during the period of EU membership. *Agrofor*, 3(3), 152-159.
- Zawalińska, K., Giesecke, J., & Horridge, M. (2013). The consequences of less favoured area support: a multi-regional CGE analysis for Poland. *Agricultural and Food Science*, 22(2), 272-287.
- Zinych, N. and Odening, M. (2009). Capital market imperfections in economic transition: empirical evidence from Ukrainian agriculture. *Agricultural Economics*, 40(6), 677-689.

ÇEVRESEL GÜVENLİK BAKIMINDAN YENİ BİR RİSK ALANI: AŞIRI HAVA OLAYLARI

Mithat Arman Karasu¹

Özet

Soğuk savaş sonrasında değişen güvenlik anlayışı içinde öne çıkan risk alanları daha çok çevre sorunları olmuştur. 1980'lerden sonra çevre sorunlarının yerel ölçekten küresel ölçeğe terfi etmesi hem sorunları daha da ağırlaştırmış hem de bu sorunların çözümünü bir güvenlik meselesi hâline getirmiştir. Günümüzde küresel iklim krizinde olduğu gibi çevre sorunları -risk değeri askeri güvenlikle boy ölçüşebilecek- birer güvenlik meselesidir.

Çevresel güvenlik, belli bir bölgede yaşayanların yaşam kalitelerinin açık, ani ve şiddetli bir şekilde değişmesi olarak tanımlanmaktadır. Doğal kaynakların tüketimi ve kullanımında kaynaklanan ekosistemdeki bozulma, kaynakların azalması, kaynağın adil olmayan bölüşümünün neden olduğu kıtlık ya da kaynak kalitesindeki düşüşe neden olabilecek her tür tehdit çevresel güvenliğin alanına girmektedir. Çevresel güvenlik klasik güvenlik kavramından farklı özelliklere sahiptir. Bunlardan ilki, sınır tanımayan yapısıdır. Nükleer bir sızıntı, asit yağmurları karşısında ulusal sınırların hiçbir anlamı yoktur. Çevresel güvenliğin bir diğer farklılığı risklerin belirsizliğidir. Örneğin, küresel iklim değişikliğinin nasıl sonuçlanacağı konusunda net bir analiz yapmak mümkün değildir. Çevresel güvenliğin sağlanması klasik güvenlik tehditlerinden farklı olarak küresel iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Dünya birbirine bağlı ekosistemlerden oluşan bir bütündür. Bu nedenle sorunların aşılması için mutlaka küresel iş birliği şarttır. Çevresel güvenlikte çok farklı riskler iç içe geçmiş durumdadır. Su kıtlığı, gıda güvenliği, kronik fakirlik, buzulların erimesi, kitlesel göç ve aşırı hava olayları birbirini tamamlayan ve etkileyen risklerdir.

Aşırı hava olayları artan küresel ısınmanın ve değişen iklim dinamiklerinin bir sonucudur. İklim kriziyle birlikte aşırı sıcak hava dalgaları, kasırga, hortum, büyük dolu yağışı vb. anormal hava olaylarında artış görülmektedir. Bu durum deniz suyu sıcaklığının artmasının ve deniz ile kara arasındaki ısı dengesinin bozulmasının bir sonucudur. Aşırı hava olayları; normal iklim şartlarını aşan, rutin mevsim geçişlerine uygun olmayan, aniden yaşanan ve ciddi olumsuz sonuçlar doğuran hava olaylarıdır. 1980 yılında 5 büyüklüğünde kasırga sayısı 2 yılda bir iken, 2018 yılında bu sayı yılda 3'e çıkmıştır. AB'de 2022 yılında aşırı sıcaklardan 61 bin kişi hayatını kaybetmiştir. 2015-2022 arasında bu sayı 110 bine yaklaşmaktadır. 2010 yılında Rusya'yı etkilemiş olan sıcak hava dalgasında 55 binden fazla insan ölmüştür.

2017 yılı Haziran ayında Güney Çin'de meydana gelen sel felaketinde 1,6 milyon insan göç etmek zorunda kalmıştır. Pakistan'da Haziran-Eylül 2022 arasında yaşanan sel felaketinden 33 milyon kişi etkilenmiştir. 1.739 kişi hayatını kaybetmiştir. Selin ülke ekonomisine maliyeti 15 milyar dolardır. 2022 yılında Bangladeş'te yaşanan sellerde 7,2 milyon insan yerinden olmuştur. Sel tarım alanlarında 1,2 milyar dolar zarara neden olmuştur. 2022 yılında Nisan ayında Filipinler'de yaşanan Megi adlı tropik fırtınada 346 kişi hayatını yitirmiştir. 600 bin kişi geçici olarak bölgeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Fırtınanın ülke ekonomisine maliyeti 560 milyon dolardır.

¹ Dr, Cumhurbaşkanlığı İletişim Uzmanı, vefanazmi@hotmail.com

İklim krizine bağılı olarak orman yangınları artmakta, yanma süresi uzamaktadır. Ortam ısısının yüksek kalması orman yangınlarını beslemektedir. Aşırı derecede kuruyan ağaçlar ile sıcak havanın neden olduğu ısı baskısı yangınların çıktıktan sonra söndürülmesini çok güçleştirmektedir. 2023 Ağustos ayında Yunanistan’da başlayan orman yangınında 20 kişi ölmüş, yangın 35 günde kontrol altına alınmıştır. Avustralya’da 2019 yılında başlayan ve 240 gün devam eden orman yangınında 8 milyon hektar alan etkilenmiş ve 28 kişi hayatını kaybetmiştir.

Aşırı hava olayları günlük hayat üzerinde mutlak bir belirleyici etkiye sahiptir. Üstelik bu tür hava olayları gıda ve su güvenliği gibi hassas konularda önemli bir değişkendir. Kıır/ kent yaşamı üzerinde son derece olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Ağustos 2021 yılında Kastamonu’da yaşanan sel felaketinde 97, Şanlıurfa’da 2023 yılı Mart ayında yaşanan selde ise 21 yurttaşımız hayatını kaybetmiştir. Bu seller kentlerimizin bir afet olarak aşırı hava olayları karşısında ne kadar kırılğan bir altyapıya sahip olduğunu bize göstermiştir. Aşırı hava olayları kentlerin direncini kırmakta, kent yaşamının işleyişini aksatmaktadır. Bu hâliyle aşırı hava olayları yeni bir güvenlik riski olarak ele alınmayı hak etmektedir.

Bu çalışmanın amacı aşırı hava olaylarının -çevresel güvenlik bakımından- yeni bir risk alanı doğurduğunu ortaya koymak ve etkileri üzerine bir değerlendirme yapmaktır. Aşırı hava olaylarının neden ortaya çıktığı, hangi hava olaylarının ‘aşırı’ olarak değerlendirildiği, küresel iklim kriziyle ilişkisi, bu tip hava olaylarının ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda nasıl sonuçlar doğurduğu çalışmamızın konu başlıklarını oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında öncelikle “aşırı hava olayları” kavramı üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde, bu hava olaylarının neden olduğu olumsuzluklar farklı ülke örnekleriyle ele alınacaktır. Son bölümde bu hava olayları karşısında nasıl bir değişimin gerekli olduğu, alınması gereken önlemler sıralanacaktır.

Bu çalışmanın yöntemi literatür taramasıdır. Yaşanan aşırı hava olaylarını ele alan farklı kurumlara ait raporlar ve analizler ile akademik eserler başlıca başvuru kaynaklarıdır. Çalışma kapsamında aşırı hava olaylarının yalnızca kentsel mekânda doğurduğu sonuçları üzerinde durulacaktır. Kentlerin daha fazla insanı barındırması, yaşanan aşırı hava olaylarının kentsel mekânda daha ciddi ekonomik ve sosyal sonuçlar doğurması çalışmanın kentlerle sınırlandırılmasının gerekçelerini oluşturmaktadır.

Çevresel güvenliğin neden olduğu risklerde görülen artış yeni bir bakış açısını zorunlu kılmaktadır. Yeni risk alanları daha çok iç içe geçmiş ve karmaşık yapıdadır. Aşırı hava olaylarının ele alınmış olması bize sadece bu olayların sonuçları hakkında değil, aynı zamanda; küresel iklim krizi, yeşil ekonomi, dirençli kentler, kentsel altyapı kabiliyetleri ve kentlerin geleceği vb. konularda da fikir geliştirme ve öngörüde bulunma imkânı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çevresel Güvenlik, Aşırı Hava Olayları, Küresel İklim Krizi, Kent Güvenliği, Dirençli Kent.

A NEW RISK AREA REGARDING THE ENVIRONMENTAL SECURITY: EXTREME WEATHER EVENTS

Increases in abnormal weather events including extremely hot air waves, thunderstorms, whirlwinds or hail with large particles are observed together with global climate crisis. This is the result of the increase in the temperature of sea water and the compromise of the balance between the sea and land. Extreme weather events are defined as the weather events that are not consistent with routine seasonal changes and experienced suddenly with serious negative consequences.

The purpose of this study is to establish that the extreme weather events give rise to a new risk area in environmental security and to carry out an assessment on their effects. The reasons of extreme weather effects, which weather effects are classified as “extreme” their relations with the global climate crisis, and their social and political consequences constitute the headlines in our study.

The method used in our study is literature reviewing. Results of extreme weather events only on the urban life shall be handled in the scope of the study. Greater populations in the cities and more serious economic and social consequences of extreme weather events experienced in urban spaces constitute the reasons of limitation of the study with cities. Addressing the extreme weather events will provide us with the possibility of developing ideas not only on the consequences of such events, but also on subjects including global climate crisis, resilient cities, urban infrastructure capabilities and future of cities.

Key Words: Environmental Security, Extreme Weather Events, Global Climate Crisis, Urban Security, Resilient City.

DOĞAL KAYNAKLAR KAMULAŞTIRILMALI MIDIR? İLİÇ ALTIN MADENİNDE ULUSLARARASI İŞ BİRLİĞİNİN İZLERİ VE KAMUYA ZARARI

Mualla Cengiz¹ - Savaş Karabulut² - Mustafa Kahveci³

Özet

Osmanlı'dan günümüze Anadolu topraklarındaki madencilik mevzuatı genel olarak 4 ayrı aşamaya ayrılmaktadır. Bu süreçler içerisinde iki ⁴kritik zaman olarak; 1933 yılında tüm madenlerin millileştirilmiş ve 12 Eylül 1980 Askeri darbesi sonrası maden kanunlarında yapılan değişiklikle beraber 1985 yılında madenlerde çokuluslu şirketlerin arama faaliyetlerine giriş izni verilmesidir. Yarım yüzyılda birbirine zıt yönde alınan bu iki karar Türkiye'de ilgili dönemlerdeki birikim stratejisi ile doğrudan ilişkilidir.

Dünya ölçeğinde 2010-2024 yılları arasında üretilen toplam altın rezervi 65000 ton dolayında olup, altının en yoğun üretildiği ülkeler içinde Rusya, Güney Afrika ve Avustralya'nın açık ara üstünlük sağladığı bilinmektedir. Madencilik faaliyeti dışında geri dönüşümle piyasaya arz edilen altın miktarı toplamın %32'sini oluşturmaktadır (10). USGS tarafından hazırlanan 2025 dünya maden emtia raporunda, 2024 yılında dünya genelinde üretilen altın madeninin toplamda 3300 ton olduğu ve en yoğun üretildiği ülkeler sıralamasında ise Çin, Rusya Avustralya, Amerika ve Kanada'nın %40'lara varan bir orana sahip olduğu belirtilmiştir (1). Dünya genelinde üretilen altının %45'i mücevherat, %21'i merkez bankaları, %19, yatırım finansmanı-fiziki bar, %7'i madalya, bozuk para ve imitasyon metalleri, %6'si elektrik ve elektronik cihazlar ve kalan yüzde 1'lik kısmı ise diğer faaliyetlerde kullanılmaktadır.

Türkiye'de altın yataklarının en yoğun alanlar Batı Anadolu, İç Ege ve Karadeniz'dir. 2001 yılında ilk olarak Ovacık (İzmir) ile başlayan altın madenciliği faaliyetleri günümüzde aktif 15 farklı işletme ile büyümüştür (3). Doğu Anadolu Bölgesinde ülke ortalamasının ikinci en büyük altın üretimi Çöpler/İliç (Erzincan)'da bulunmaktadır (2). Türkiye'deki ilk altın madenciliğinin başladığı 2001 yılında bugüne 23 yılda 539 ton altın üretimi yapılmıştır. Ülkemizdeki altın rezervi dünya ölçeğinin %1.7'lik kısmını oluşturmakta olup 570 ton dolayındadır (6, 7). Türkiye'de altının ekonomik bir değer olarak gayri safi yurt içi hasılaya katkısı ise %1.4'ler dolayındadır. Bu oran tespit edilen rezervin toplam hacminin 1/10'unu oluşturmaktadır.

7554 Sayılı Torba yasayla 3213 sayılı maden yasasında ciddi değişiklikler yapılmıştır. Diğer madencilik alanları ile birlikte altın madenciliğini de etkileyen bu değişikliklerin hem ekonomik hem toplumsal etkilerini incelemek bu çalışmanın temel amacıdır. Devlet hakkının teşvik yoluyla azaltılması başta olmak üzere bu değişikliklerin uzun dönemli etkileri çalışma kapsamında incelenmektedir. Altın madenciliği ile iki önemli tartışma noktasını ise kazalar ve madencilik sonrasında alanın rehabilitasyonu oluşturmaktadır. Ülkemizde altın üretimi önemli oranda yabancı

¹ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mualla@iuc.edu.tr, 0000-0001-9089-4949

² Doç. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü, 41200, Gebze/Kocaeli İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Fatih/İstanbul, savaskarabulut@gtu.edu.tr, 0000-0001-9574-1087

³ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mustafa.kahveci@istanbul.edu.tr, 0000-0001-5053-2230

şirketlerle yerli şirketlerin ortaklığı ile yapılmakta olup hem kazaların önlenmesi hem de alanın rehabilitasyonu firmaların kâr maksimizasyonu motivasyonu ile kamu otoritesinin düzenleme ve denetim kalitesi tarafından belirlenmektedir. Türkiye'deki altın işletmelerinde yabancı çok uluslu şirketlerin yerli şirketlerle birlikte yürüttükleri altın üretimi sürecinin gerekliliği, Çöpler/İliç (Erzincan) altın madeni işletmesinde 2024'te yaşanan son kazada üretim yapan SSR, Anagold ve Lidya madenciliğin sorumluluk düzeyi, çevre kirliliği ve madenin tekrar aktif hâle getirilme çalışmalarındaki tutumu, ülkemizde bugüne kadar terk edilen maden sahalarında rehabilitasyon çalışmalarının altın aramacılığı sona eren alanlarda uygulanabilirliği bu çalışmanın ana konusudur.

Bu çalışma da Çöpler altın sahasında 2022 ve 2024 yılları arasında yaşanan iki kazanın çevresel etkileri ile rehabilitasyon süreçlerine odaklanılmıştır. İlk olarak kompleks maden işletmesinde Haziran 2022'de siyanürü taşıyan boruların patlaması ile yaklaşık 20m³ kadar siyanürlü madde Fırat Nehri üzerine kurulan İliç Barajı sularına karışmıştır (5). Özellikle 2020 yılında üretim miktarının yaklaşık yüzde 300 artması üretimdeki ivmelenmenin yaşanan yıkımın en önemli nedeni olarak da düşünülmesine neden olmuştur (9). Yaşanan yıkımın sonuçları ise kamuoyuyla şeffaf bir şekilde paylaşılmamıştır. Ardından 13 Şubat 2024'te Erzincan'ın İliç ilçesinde Anagold Madencilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından işletilen S:847 sayılı ruhsat sahasında Sabırlı ve Çöpler köy sınırları içerisinde kalan alanda Altın, Gümüş, Manganez, Bakır, Civa gibi metalik cevherlerin işletilmesi aşamasında siyanürlü liç yığının depolandığı alanda meydana gelen heyelan sonucu 9 işçi hayatını kaybetmiştir. Yaklaşık 20 milyon 160 bin metreküp liç yığını yeraltı suları ve geleceği tehdit edecek bir şekilde Fırat Havzası'na akmıştır. Kaymaya neden olan Faz 4'ün kapsadığı alan ile Faz 1, 2, 3 yığın liç alanlarında ise ÇED Olumlu Kararının verildiği tespit edilmiştir. Kaza sonrası ise TMMOB'in açtığı dava ile ÇED gerekli değil kararı ve olumlu kararı istinaf yolu kapalı olmak üzere reddedilmiştir. İliç Bağıştaş 2 Barajı ve Fırat Nehri'ne doğru akan kütlelerin çevre felaketine ilişkin ise belirli üniversiteler, şirket ve uluslararası denetim mekanizmalarının yaptığı raporlarda ise bir kirlilik olmadığı rapor bildirilmiştir. Çöpler ocağında 2010-2023 yılları arasında üretilen altın miktarı 91.74 ton olup yıllık ortalama üretimi ise 6.55 ton 'dur. Tüm bu üretimden tahsil edilen devlet hakkı ise 84.81 milyon dolardır. Bu tutar günümüzdeki rakamlara göre oranlandığında ise (245 milyon 407 bin dolar) madendeki üretimin %34,5'i kamuya aktarılmıştır.

TBMM'de kurulan İliç Maden Kazası Araştırma Komisyonu raporunda ifade edildiği üzere altına duyulan ihtiyacı tanımlayan en gerçekçi durum "onun fiziksel özellikleri nedeniyle teknik olarak gerekliliği" konusudur. Oysa; "altının değerinin ilk kullanım gününden beri değişmediği olması, para olarak kullanıldığı, katma değerinin yüksek olduğu ve dış ticaret açığının önemli bir kısmını oluşturması argümanları" ülkemizde maden mevzuatında yapılan değişim ve yaşanan ekonomik krizlerle çatıştığı görülmektedir. Devlet hakkından sübvansiyon politikaları %40'ı alınmama ve "V. Grup (c) bendi madenleri için benzer teşvikle devlet hakkının %75'i alınmama" kararının kamu yararı tartışmalıdır. Emperyal çok uluslu şirketlerin doğayı, insanı ve ekolojik yıkımı düşünmeden, altın üretimi arzuları ile yasada yapılan yatırımcıları etkilemek gerekçesi ile yapılan değişiklikler dışa bağımlılığı artırma riskiyle birlikte çevresel ve sosyal riskleri de arttırmaktadır. Ayrıca, komisyon raporunda belirtildiği üzere altının "savaş zamanlarında ve ekonomik krizlerde güvenli yatırım aracı olması" durumuyla üretimin yurtdışına çıkartılması ve devlet payının örtük biçimde azaltılması arasındaki amaç çelişkisi dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Altın, Maden Kanunu, Kamu Yönetimi, Devlet Hakkı, İliç, Savaş

SHOULD NATURAL RESOURCES BE NATIONALIZED? TRACES OF INTERNATIONAL COOPERATIONS IN İLİÇ GOLD MINING AND ITS LOSS IN PUBLIC

The mining law in Anatolia from the Ottoman to the present can be broadly divided into four distinct phases. Two critical moments within these processes are the nationalization of all mines in 1933 and the amendment to mining laws following the military coup of September 12, 1980, which allowed multinational corporations to engage in exploration activities in mines in 1985. These two opposing decisions, made over the course of half a century, are directly related to Turkey's accumulation strategy.

This study focuses on the environmental impacts and rehabilitation processes of two accidents that occurred at the Çöpler goldfield between 2022 and 2024. First, approximately 20 m³ of cyanide-containing material was mixed into the waters of the İliç Dam on the Euphrates River when pipes carrying cyanide burst in the complex mine in June 2022 (5). Afterward, on February 13, 2024, 9 workers lost their lives as a result of the landslide that occurred in the area where the cyanide leach pile was stored during the processing of metallic ores operated by Anagold Mining Industry and Trade Inc. in the İliç district of Erzincan.

As stated in the report of the İliç Mine Accident Investigation Commission established by the Turkish Grand National Assembly, the most realistic explanation for the need for gold is its "technical necessity due to its physical properties." However, the arguments that "gold's value has remained constant since its first day of use, that it has a high added value, and that it constitutes a significant portion of the foreign trade deficit" appear to conflict with the changes made to mining legislation and the economic crises experienced in our country. The decision to exclude 40% of the state's right to subsidize and to exclude 75% of the state's right to use similar incentives for Group V (c) minerals is debatable in the public interest. Changes to the law, made to influence investors and driven by imperial multinational corporations' desire for gold production, without considering the environmental, human, or ecological devastation, increase the risk of increasing external dependency and environmental and social risks. Moreover, as stated in the commission report, the contradiction between gold being "a safe investment tool in times of war and economic crises" and the outsourcing of production and the implicit reduction of the state share is striking.

Keywords: Gold, Mining Law, Public Administration, State's Rights, İliç, War

Kaynakça

<https://pubs.usgs.gov/publication/mcs2025>

<https://www.agakulche.com/en/blog/where-is-gold-mined-most#:~:text=K%C3%BCtahya%20%2D%20Gediz%3A%20This%20region%2C,gold%20mines%20is%20located%20here.>

<https://altinmadencileri.org.tr/aktif-olan-altin-madenleri/>

Yigit, O. (2006). Gold in Turkey—a missing link in Tethyan metallogeny. *Ore Geology Reviews*, 28(2), 147-179
Yigit, O. (2006). Gold in Turkey—a missing link in Tethyan metallogeny. *Ore Geology Reviews*, 28(2), 147-179.

<https://toraks.org.tr/files/mf/site/turk-toraks-dernegi-nin-erzincan-ilicte-yasanan-alt-7a29b01c.pdf>

<https://enerji.gov.tr/bilgimerkezi-tabikaynaklar-altin>

<https://www.gold.org/goldhub/data/gold-production-by-country#registration-type=google&just-verified=1>

<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/gold-reserves-by-country>

TBMM Erzincan İliç İlçesindeki bir altın madeninde meydana gelen kazanın tüm yönleriyle araştırılması ve benzer kazaların önlenmesine yönelik tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu, yasama dönemi 28, yasama yılı: 3, sıra sayısı 211, Haziran 2025

<https://www.gold.org/goldhub/data/gold-demand-by-country>

TÜRKİYE’DE BİLGİ EDİNME HAKKI: BAKANLIK WEB SAYFALARI ÜZERİNDEN BİR İNCELEME

Muhammed Enes Kan¹ - Eda Mert²

Özet

Bilgi edinme hakkı, demokratik bir toplumun temel taşlarından biri olarak, vatandaşların kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetleri hakkında bilgi talep etme ve bu bilgilere erişebilme hakkını ifade etmektedir. Bu hak, 2003 yılında Türkiye’de 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile yasal güvence altına alınmıştır. Bilgi edinme hakkı, şeffaf ve hesap verebilir bir kamu yönetiminin oluşturulması, yolsuzlukla mücadele edilmesi ve katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Vatandaşlar, bu hak sayesinde kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine daha etkin katılabilmekte ve kamu kaynaklarının nasıl kullanıldığını denetleyebilmektedir.

Dünyada internet kullanımının yaygınlaşması kamu kurumlarının da hizmetlerini dijital ortamlar üzerinden de sunması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Birçok kamu kurumu hem çeşitli hizmetlerini online ortama taşımış hem de vatandaşlarla etkileşimi bu ortamda etkin hâle getirmeye yönelik düzenlemeler yapmıştır. Türkiye’de bu duruma kayıtsız kalmamış, kamu kurumlarının WEB sitelerine ilişkin çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu yasal düzenlemeler; güvenlik sistemleri, kurumsal görünüş (logo kullanımı, sayfa uzantısı, tasarım vb.), kişisel verilerin gizliliği ve kullanılması, elektronik imza, kurumsal hizmetler gibi çok çeşitli alanlara ilişkin olmuştur. Bu yasal düzenlemelerden bazıları da Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 31. maddesi uyarınca hazırlanan Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik’te yer almaktadır. Bu yönetmelikte kamu idarelerinin kurumsal internet sayfalarında veya bu WEB sayfalarında link vererek ilgili birime ait WEB sayfaları üzerinden kamuoyunun bilgisine sunmaları gereken zorunlu ve isteğe bağlı hususlar düzenlemiştir. Bu durum çalışmanın motivasyon kaynağı olmuştur. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Türkiye’deki bakanlıkların Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik uyarınca WEB sitelerinde yer vermeleri gereken zorunlu ve isteğe bağlı bilgilerden hangilerine ve ne ölçüde yer verdiklerini ortaya koymaktır.

Çalışma, 25.07.2025 ile 10.08.2025 tarihleri arasında Türkiye’deki 17 bakanlığın (Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı) WEB sitelerinin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Bakanlıkların WEB siteleri Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik çerçevesinde oluşturulan kriterlere göre incelenmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular bakanlıkların birçoğunun WEB sayfalarında Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik’te yer alan zorunlu

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bayburt Üniversitesi, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, meneskan@bayburt.edu.tr, Orcid: 0000-0002-9786-9858

² Öğr. Gör. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Mahkeme Büro Hizmetleri Bölümü edamert@artvin.edu.tr, Orcid: 0000-0001-9079-7786

bilgi ve belgelere yer verdiğini göstermiştir. Adalet Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bütün zorunlu bilgi ve belgelere resmi internet sayfasında yer verdiği tespit edilmiştir. Zorunlu unsurlara yer verme konusunda en kötü karneye ise Millî Savunma Bakanlığı sahiptir. Mevzuat ve faaliyet raporlar bütün bakanlıkların internet sitesinde yer alırken; stratejik planlar, projeler, performans programları ve ihale ilanları sadece birer bakanlığın WEB sitesinde yer almamaktadır. Denetim raporlarına ilişkin bilgiler ise sadece 6 bakanlığın WEB sayfasında kendine yer bularak, çalışma kapsamında araştırılan zorunlu bilgi ve belgeler arasında en az sayıda yer verileni olmuştur.

Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte yer alan isteğe bağlı bilgi ve belgelere yönelik inceleme ise Bakanlıklarının hiçbirinde “kayıt, dosyalama ve arşiv düzeninin tanıtımına ilişkin bilgiler” konusunda bir sekme bulunmadığını göstermiştir. Buna karşın diğer bütün bilgi ve belgelerin neredeyse tamamı bütün bakanlıkların sayfalarında kendine yer bulmuştur. Tek istisna Dışişleri Bakanlığı'nın internet sayfasında dilek ve şikâyetlere ilişkin bir bölümün bulunmamasıdır. Bu durum Türkiye’de bakanlıkların konu hakkındaki hassasiyet derecesinin yüksek olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Sonuç olarak Türkiye’de bakanlıkların vatandaşların bilgi edinme hakkına yönelik duyarlılıklarının genel manada olumlu olduğu söylenebilecektir. Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik çerçevesinde zorunlu unsurlardan özellikle denetim raporları konusundaki eksikliklerin giderilmesi bu konudaki olumlu tabloyu güçlendirecektir. Benzer şekilde bakanlıkların isteğe bağlı bilgi ve belgeler konusunda da oldukça hassas olduğu söylenebilecektir. Bakanlıkların WEB sayfalarında teşkilat şemaları net bir şekilde gösterilmiştir, bakanlık gelir ve giderlerini içeren mali tablolar sunulmuş, istatistiki veriler ve yayınlar eklenmiştir. Bakanlıklar personeline ilişkin bilgilere doğrudan bakanlık WEB sayfasında yer vermemiştir. Bakanlık personeline ilişkin bilgiler ilgili bakanlığın yıllık faaliyet programında yer almıştır. Bilgi edinme kapsamında aranacak önemli bilgilerinden biri olan “dilek ve şikâyetlere” tüm bakanlıklar önem verse de konuya dair metotları farklılaşmaktadır. Bazı bakanlıklar doğrudan siteleri üzerinden bu başvuruları alabileceğini bildirmekte, bazıları dilekçeler için izleneye sunmaktadır. Bazı bakanlıkların bu hizmeti doğrudan telefon hatlarıyla sağladığı görülmektedir. Örneğin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Alo 183, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Alo 181, Tarım ve Orman Bakanlığı alo 174, Ticaret Bakanlığı Alo 175 gibi telefon hatları oluşturmuştur. Yine bu kapsamda sadece Ticaret Bakanlığı’nda yer alan “bakana ulaşım” sekmesi olumlu anlamda oldukça dikkat çekicidir. Son olarak bakanlıkların verdikleri hizmetler de kendi internet sayfalarında kendilerine yer bulmuştur. Bazı bakanlıklar bunu doğrudan “hizmetler” adlı sekmeden sunarken bazıları sayfanın diğer başka alt sekmelerinde; özellikle de “haberler” ve “duyurular” bölümünde sunmaktadır. Aynı durum bakanlıkların vatandaşları etkileyen kararlarında da geçerlidir. Bakanlıkların WEB sitelerinde buna ilişkin sekme bulunmazken, alınan kararlar genellikle “haberler” veya “duyurular” kısmında sunulmuştur. Bakanlıkların hizmetlerini ve vatandaşları doğrudan etkileyen kararlarını çevrimiçi yayımlamaları, hesap verebilirlik ve şeffaflığı desteklemektedir; fakat bu içeriklerin “haber” ve “duyuru” akışı içinde sunulması, bulunabilirliği, kalıcılığı ve hukuki bağlayıcılık düzeyinin ayrıştırılmasını zorlaştırabileceği söylenebilecektir. Bu nedenle bakanlıkların söz konusu konulara ilişkin net sekmeler hazırlamasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi Edinme Hakkı, Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı, Kamu Yönetiminde Şeffaflık, Kamu Yönetiminde Etik, Kamu Politikası.

THE RIGHT TO INFORMATION IN TÜRKİYE: A STUDY OF MINISTRY WEBSITES

Abstract

The right to information, a cornerstone of a democratic society, refers to citizens' right to request and access information about the activities of public institutions and organizations. This right was legally guaranteed in Türkiye in 2003 with Law No. 4982 on the Right to Information. The right to information is vital for establishing a transparent and accountable public administration, combating corruption, and strengthening participatory democracy. This right allows citizens to participate more effectively in decision-making processes regarding matters of concern to them and to oversee the use of public resources. The widespread use of the internet worldwide has necessitated the need for public institutions to provide their services digitally. Many public institutions have both moved various services online and implemented regulations to enhance interaction with citizens in this environment. Türkiye has not been oblivious to this situation, and various legal regulations have been enacted regarding the websites of public institutions. These legal regulations concern a wide range of areas, including security systems, corporate appearance (logo use, page extensions, design, etc.), privacy and use of personal data, electronic signatures, and corporate services. Some of these legal regulations are included in the Regulation on the Principles and Procedures Regarding the Implementation of the Right to Information Law, prepared pursuant to Article 31 of the Right to Information Law. This regulation stipulates the mandatory and optional matters that public administrations must disclose to the public on their corporate websites or through the relevant department's websites, by providing links on these websites. This was the motivation for this study. Within this scope, the aim of this study is to determine which and to what extent ministries in Türkiye include the mandatory and optional information they are required to include on their websites pursuant to the Regulation on the Principles and Procedures Regarding the Implementation of the Right to Information Law. The study was carried out by examining the websites of 17 ministries in Türkiye (Ministry of Justice, Ministry of Family and Social Services, Ministry of Labor and Social Security, Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Energy and Natural Resources, Ministry of Youth and Sports, Ministry of Treasury and Finance, Ministry of Interior, Ministry of Culture and Tourism, Ministry of National Education, Ministry of National Defense, Ministry of Industry and Technology, Ministry of Health, Ministry of Agriculture and Forestry, Ministry of Trade, and Ministry of Transport and Infrastructure) between July 25, 2025 and August 10, 2025. The websites of the ministries were examined according to the criteria established within the framework of the Regulation on the Principles and Procedures for the Implementation of the Right to Information Law. The findings of the study showed that most of the ministries included the mandatory information and documents stipulated in the Regulation on the Principles and Procedures for the Implementation of the Right to Information Law on their WEB pages. It was determined that the Ministry of Justice, the Ministry of Labor and Social Security, the Ministry of National Education, the Ministry of Industry and Technology, and the Ministry of Agriculture and Forestry all publish all mandatory information and documents on their official websites. The Ministry of National Defense has the worst record in terms of including mandatory elements. While legislation and activity reports are available on the websites of all ministries, strategic plans, projects, performance programs, and tender announcements are missing from the websites of only one ministry. Information regarding audit reports was included on the websites of only six ministries, making them the least frequently included among the mandatory information and documents investigated within the scope of the study. An examination of the optional information and documents in the Regulation on the

Principles and Procedures Regarding the Implementation of the Right to Information Law revealed that none of the ministries included a section for "information on the introduction of the record, filing, and archive system." In contrast, almost all other information and documents were published on the websites of all ministries. The only exception was the Ministry of Foreign Affairs, which lacked a section on requests and complaints on its website. This situation is important because it shows that ministries in Türkiye have a high level of sensitivity regarding this issue.

In conclusion, it can be said that ministries in Türkiye are generally positive in their sensitivity to citizens' right to information. Addressing the deficiencies in the mandatory elements, particularly audit reports, within the framework of the Regulation on the Principles and Procedures Regarding the Implementation of the Right to Information Law will strengthen this positive outlook. Similarly, ministries are also quite sensitive to the provision of optional information and documents. Ministry websites clearly display organizational charts, present financial statements covering ministry revenues and expenditures, and include statistical data and publications. Ministries do not directly include personnel information on their websites. Information on ministry personnel is included in the annual activity program of the relevant ministry. While all ministries prioritize "requests and complaints," one of the key pieces of information to be sought within the scope of access to information, their methods for addressing this issue vary. Some ministries announce that they can receive these requests directly on their websites, while others provide a schedule for petitions. Some ministries appear to provide this service directly through telephone lines. For example, the Ministry of Family and Social Services has established hotlines such as Alo 183, the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change Alo 181, the Ministry of Agriculture and Forestry Alo 174, and the Ministry of Commerce Alo 175. In this context, the "contact the minister" tab, which is only available in the Ministry of Commerce, is quite striking in a positive sense. Finally, the services provided by ministries have also found a place on their own websites. Some ministries present these directly under the "services" tab, while others present them on other sub-tabs of the page, particularly the "news" and "announcements" sections. The same applies to ministries' decisions that affect citizens. While ministries do not have such tabs on their websites, decisions taken are generally presented in the "news" or "announcements" sections. The fact that ministries publish their services and decisions directly affecting citizens online supports accountability and transparency. However, presenting this content within the "news" and "announcement" streams can make it difficult to distinguish between their availability, permanence, and legally binding nature. Therefore, it is believed that it would be beneficial for ministries to develop clear tabs on these topics.

Keywords: Right to Information, Right to Information in Türkiye, Transparency in Public Administration, Ethics in Public Administration, Public Policy.

Kaynakça

- Akyıldız, F., & Demir, F. (2011). Beşinci yılında bilgi edinme hakkı: Uşak ili örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 588-612.
- Anameriç, H. (2004). Bilgi edinme hakkı kanunu ve kurumsal bilgi yönetimi ilişkisi, *Bilgi Dünyası*, 5(2): 168-186.
- Aras, Z. Altıok, E.B. (2009). Türkiye’de bilgi edinme hakkı ve uygulanma sorunları. *Ankara Barosu Dergisi*, 67:1.
- Aydın, A. H., & Durgun, S. (2017). Yeni Bir Yönetim Anlayışı Olarak Yönetişimin Gelişmesinde Bilgi Edinme Hakkının Önemi. In *1st Eurasian Conference on Language and Social Sciences* (p. 25).
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (2003, 24 Ekim). *Resmi Gazete* (Sayı: 25269). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4982&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik (2004, 27 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 25445). Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/21.5.20047189.pdf>

- Bilgiç, V. (2008). “Yeni kamu yönetimi anlayışı”, *Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar-Sorunlar, Tartışmalar, Çözüm Önerileri, Modeller, Dünya ve Türkiye Yansımaları*. Balcı vd. (Eds.), Seçkin Yayınları, Ankara.
- Demirkıran, Ö., Eser, H. B., & Keklik, B. (2011). Demokrasinin tabana yayılması, yönetimde şeffaflık ve hesap verebilirlik bağlamında bilgi edinme hakkı kanunu. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 3(2), 169-192.
- Eken, M. (2005). Gizlilik geleneğinden şeffaf yönetime doğru. *Amme İdaresi Dergisi*, 38, 113-130.
- Eken, Musa (1998). “Kamu yönetimi ve bilgi edinme hakkı”, *Yeni Türkiye Dergisi (İnsan Hakları Özel Sayısı II)*, 4(22): 1213-1216.
- Emini, F. T., & Ayaz, Ç. E. (2018). Türkiye’de bilgi edinme hakkı: açıklık ve şeffaflık. *Journal of Awareness*, 3(5), 267-278.
- Gündüz, F. E., & Yazıcıoğlu, İ. (2021). Bilgi edinme hakkı çerçevesinde kişisel verilerin korunması. *Anayasa Yargısı*, 38(1), 171-204.
- İmren, E. Ş., & Güven, A. (2007). Demokratik ve şeffaf yönetimi anlamlandıran bir hak: ‘Bilgi edinme hakkı’. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 257-272.
- Karkın, N., & Zor, A. (2017). Vatandaş-idare etkileşimi bağlamında bilgi edinme hakkı: BİMER örneği ve idarede inovasyon. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 5(1), 25-44.
- Kırılmaz, H., & Balcı, A. (2017). Açık yönetim perspektifinde sağlık bakanlığında bilgi edinme hakkı uygulamasının değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(Kayfor 15 Özel Sayısı), 1727-1739.
- Koçak, S. Y. (2010). Kamu yönetiminde açıklık için bilgi edinme hakkı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 115-125.
- Köseoğlu, Ö., Yurttaş, F., & Selek, C. (2005). Yolsuzluğu önlemede kullanılan araçlardan biri olarak yönetimde açıklık ve bilgi edinme hakkı. *II. Siyasette ve Yönetimde Etik Sempozyumu, Sakarya*, 18-19.
- Okur, Y. (2014). 4982 sayılı kanuna göre bilgi edinme hakkının niteliği, kapsamı ve denetimle ilişkisi. *Denetim*, (13), 34-47.
- Şengül, R. (2014). Avrupa Konseyi Belgelere Erişim Özgürlüğü Sözleşmesi Karşısında Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(3).
- Tayfun, R. (2007). Bilgi edinme hakkı perspektifinden devlet vatandaş ilişkileri. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(3-4), 149-183.
- Tufan Emine, F., & Ayaz, Ç. E. (2018). Türkiye’de bilgi edinme hakkı: büyükşehir belediye web sayfaları üzerinden bir değerlendirme. *Journal of Awareness*, 3(1), 13-26.
- WEB1: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4982&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> (Erişim Tarihi: 22.11.2025)
- WEB2- <https://ticaret.gov.tr/BakanaUlasin> (Erişim Tarihi: 22.11.2025)

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKALARININ EVRİMİ: 2011 SONRASI DÖNEMDE YASAL VE KURUMSAL DÜZENLEMELER

Muharrem Taner Tapırdamaz¹ - Hakan Candan²

Özet

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı, yalnızca Ortadoğu bölgesinde değil aynı zamanda küresel ölçekte de derin etkiler yaratmıştır. Özellikle bu süreçten itibaren göç olgusunu uluslararası gündemin en ön sıralarına taşınmıştır. Bu bağlamda Türkiye, coğrafi konumu, tarihi bağları ve uyguladığı politikalar nedeniyle en fazla göç alan ülkelerden biri hâline gelmiş ve bu noktada iç savaşın tetiklediği kitlesel göç hareketleri sonucunda milyonlarca Suriyeli, güvenli bir liman arayışıyla Türkiye’ye sığınmış ve bu da Türkiye’nin göç politikalarında köklü bir dönüşümün başlangıcına olmuştur. Özellikle 2025 yılı itibarıyla geçici koruma statüsü altında kayıtlı yaklaşık 3,5 milyon Suriyelinin bulunması, söz konusu dönüşümün kalıcı ve çok boyutlu bir nitelik kazandığını göstermektedir. Bu çalışma nitel bir literatür taraması yöntemi ile gerçekleştirilecektir. Çalışmanın amacı, 2011 sonrası dönemde Türkiye’nin göç politikalarının geçirdiği yasal ve kurumsal değişimleri sistematik bir şekilde ele almak olacaktır.

Türkiye’nin göç politikaları, özellikle 2011 sonrasındaki süreçte üç temel evre üzerinden değerlendirilebilmekte ve bu noktada ilk evre olan 2011-2014 yılları arasında insani yardım ve acil müdahale dönemi olarak kayıtlara geçmiştir. Bu aşamada Türkiye, açık kapı politikası çerçevesinde sınırlardan giriş yapan Suriyelilere öncelikle temel barınma, gıda, sağlık ve güvenlik hizmetlerini sağlamaya odaklanmıştır. AFAD koordinasyonunda kurulan geçici barınma merkezleri, insani ihtiyaçların karşılanmasında kritik bir işlev görmüştür. Ancak kısa süre içerisinde göçün geçici değil, kalıcı bir nitelik kazanacağı anlaşılmış ve bu durum yeni yasal ve kurumsal düzenlemeleri gündeme getirmiştir.

İkinci evre olan 2015–2018 yıllarında ise uyum politikalarının ve uzun vadeli planlamaların öne çıktığı dönemdir. Özellikle 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), Türkiye’nin göç yönetimi tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Bu yasa ile göç alanında modern ve kapsamlı bir yasal çerçeve oluşturulmuş; ayrıca göçün kurumsal düzeyde yönetilebilmesi için 2014 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Aynı yıl çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile Suriyelilere sağlanan hukuki statü, hak ve yükümlülükler ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu süreçte eğitim, sağlık, iş gücü piyasasına katılım ve sosyal uyum alanlarında farklı stratejiler geliştirilmiş, Suriyelilerin Türkiye toplumuyla uyum sürecine entegrasyonu gündeme gelmiştir. Özellikle çocukların eğitimi ve dil öğrenimi, sosyal uyum politikalarının merkezinde yer almıştır.

Üçüncü evre de ise 2019–günümüzde geri dönüş stratejilerinin ve sınır güvenliği önlemlerinin güçlendiği dönemdir. Türkiye, bir yandan Suriyelilerin gönüllü geri dönüşünü teşvik eden politikalar geliştirirken, diğer yandan yeni göç dalgalarını sınırlamak amacıyla sınır güvenliği tedbirlerini artırmıştır. Bu noktada İdlib merkezli gelişmeler ve düzensiz göç akınları, Türkiye’nin göç yönetimini daha çok güvenlik eksenli politikalarla şekillendirmesine yol açmıştır. Bununla

¹ Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, tnr.tprdmz10@icloud.com

² Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, hakancandan@kmu.edu.tr

birlikte, Suriyelilerin uzun vadede kalıcılığının artması, sosyal uyum ve toplumsal kabul konularında yeni tartışmaları gündeme taşımıştır. Türkiye, bir yandan uluslararası sorumluluk paylaşımı çağrılarını yaparken, diğer yandan kendi toplumsal dengelerini koruma arayışını sürdürmektedir. Dolayısıyla bu süreçte Türkiye'nin göç politikalarının evrimi, yalnızca iç dinamiklerden değil, aynı zamanda Avrupa Birliği ile yapılan iş birliğinden de etkilenmiştir. Bu kapsamda 2016 yılında imzalanan AB-Türkiye Mutabakatı, düzensiz göçün önlenmesi, sınır yönetiminin güçlendirilmesi ve mali destek mekanizmalarının devreye girmesi açısından kritik bir rol oynamıştır. Böylece Türkiye hem transit hem de hedef ülke konumunda, göç yönetimini uluslararası ilişkilerin önemli bir boyutu hâline getirmiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin 2011 sonrası göç politikaları, insani yardım odaklı geçici çözümlerden, yasal ve kurumsal altyapısı güçlendirilmiş uzun vadeli stratejilere doğru evrilmiştir. Bu evrim sürecinde üç temel yaklaşım belirginleşmiştir: (1) acil insani yardım ve geçici barınma, (2) sosyal uyum ve uzun vadeli entegrasyon politikaları, (3) geri dönüş stratejileri ve güvenlik önlemleri. Günümüzde Türkiye, göçün sosyo-ekonomik etkileriyle başa çıkmaya, toplumsal uyumu güçlendirmeye ve uluslararası sorumluluk paylaşımını teşvik etmeye yönelik çok boyutlu bir politika izlemektedir. Bu bağlamda Türkiye'nin göç politikalarının evrimi, sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda küresel göç yönetimi tartışmalarında da önemli bir örnek teşkil etmektedir.

Sonuç olarak, 2011'den sonra Türkiye'nin göç politikaları, ülkenin tarihinde görülmemiş bir göç dalgasıyla başa çıkmak için geliştirdiği çok yönlü bir yönetim şeklini gösteriyor. İlk başta, her şey insani yardıma odaklı düşünülüp Suriyeli sığınmacılara öncelikli olarak kalacak yer, yiyecek ve sağlık hizmeti verilmiştir. Ancak göçün geçici bir durum olmaktan çıkıp kalıcı hâle gelmesi, Türkiye'yi göç yönetimi konusunda büyük bir yasal ve kurumsal değişime itmiştir. 2013'te çıkan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 2014'te kurulan Göç İdaresi, bu alandaki en önemli adımlar olmuştur. 2015'ten sonra, kaynaşma ve topluma uyum politikaları daha çok önem kazanıp eğitim, sağlık ve iş alanlarında mültecilere yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Öte yandan özellikle 2019'dan sonra, göç yönetiminde güvenlik konusu daha ağır basmaya başlamıştır. Halkın artan tepkisi ve bölgedeki yeni jeopolitik gelişmeler ile Suriyelilerin kendi istekleriyle geri dönüşleri bir seçenek olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu durum, bir yandan göçmenlerin uzun vadeli uyum süreçlerini zorlaştırırken, diğer yandan kaynaşma ve geri dönüş arasında bir tercih yapma zorunluluğu doğurmuştur. Çalışmalarda da sıkça belirtildiği gibi Türkiye'nin göç politikaları hem insanlara yardım etme sorumluluğunu hem de ülke güvenliğini düşünerek bir denge kurmaya çalışmaktadır. Ancak bu iki farklı yaklaşım arasındaki gerilim, politika oluşturmayı zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin göç yönetimindeki gelişmeler, hızlı bir şekilde kurumları güçlendirme, yasal düzenlemeler yapma ve insani yardım konularında önemli başarılar elde etse de kalıcı kaynaşma politikalarını hayata geçirme ve toplumsal uyumu güçlendirme konularında bazı güçlüklerle karşılaşmıştır.

Anahtar Sözcükler: Göç Politikaları, Suriyeliler, Geçici Koruma, Sosyal Uyum

THE EVOLUTION OF MIGRATION POLICIES: LEGAL AND INSTITUTIONAL REGULATIONS IN THE POST-2011 PERIOD

Abstract

The outbreak of the Syrian civil war in 2011 triggered one of the largest mass migration movements of the 21st century, profoundly shaping Turkey's migration policies. Owing to its geographical proximity and open-door policy, Turkey became the primary destination for millions of Syrians fleeing the conflict. By 2025, approximately 3.5 million Syrians remain registered under temporary protection, highlighting the long-term and multidimensional nature of this phenomenon. Turkey's migration policies can be analyzed in three distinct phases. The first phase (2011–2014) was characterized by humanitarian assistance and emergency response, focusing on temporary shelter, healthcare, and basic needs provision. The second phase (2015–2018) marked a transition towards integration and long-term planning. The enactment of the Law on Foreigners and International Protection (LFIP) in 2013 and the establishment of the Directorate General of Migration Management in 2014 provided a modern legal and institutional framework. Furthermore, the Temporary Protection Regulation defined the legal status, rights, and obligations of Syrians, while education, health, and labor market integration emerged as key policy areas. The third phase (2019–present) has been shaped by return strategies and reinforced border security measures. Turkey has promoted voluntary return programs, tightened border controls, and simultaneously faced challenges regarding the long-term integration and social cohesion of Syrians. The EU–Turkey Statement of 2016 further internationalized migration governance, linking Turkey's domestic policies with European Union migration management. In conclusion, Turkey's migration policy has evolved from humanitarian relief to long-term institutionalized strategies, balancing integration, security, and international cooperation. This trajectory highlights Turkey's central role in contemporary global migration governance.

Keywords: Migration Policies, Syrians, Temporary Protection, Social Cohesion

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK AÇISINDAN MADRA BARAJI HAVZASI AKARSULARINA MORFOMETRİK YAKLAŞIM

Murat Fıçıcı¹

Özet

Bu çalışma, ülkemizin kuzeybatı Anadolu'sunda yer alan Madra Barajı Havzası'nda morfometrik analizler vasıtasıyla hidrolojik yönden değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Bu bağlamda baraj havzası genelinde ArcGIS yazılımı kullanılarak, havza içerisinde akış gösteren akarsuların çatallanma oranı (dizi numarası), drenaj yoğunluğu ve akarsu sıklığı parametreleri ortaya çıkarılarak hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

Morfometrik analizlerin üretilmesinde havzaya ait alan, havza çevresi ve akış dizilimi parametreleri temel veriler olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda baraj havzasında, göletin kuzeybatısı, güneydoğusu ve havzanın kuzeydoğu kesimlerinde akarsu sıklığı ile drenaj yoğunluklarının yüksek değerde olduğu dikkat çeken bir durumdur. Dolayısıyla bu arazi yüzeyleri üzerinde havzayı meydana getiren ana kayalık gruplarının geçirimsiz yüzeyler oluşturdukları ve yükseltiyle birlikte yağış etkinliğinin artması sonucunda akarsu gelişimine kolaylık sağlaması yoğunluğun ve sıklığın artmasına neden olan bir durum yaratmaktadır. Bu duruma bağlı olarak sürdürülebilir kaynaklardan toprak aşınım ve taşınmasının bu arazi yüzeylerinde daha yüksek bir seyir izlediği belirlenmiştir. Toprakla birlikte bu sahalar üzerinde akış gösteren akarsulardan maksimum seviyede kullanım sınırlandırılmıştır. Akarsulardan suyun kullanımını sınırlandıran temel durumun ise doğrudan baraj göleti havzasına ulaştırılması olarak belirlenmiştir. Faydalanmanın en yüksek olduğu saha ise havzanın merkezi doğu kesiminde yer alan Kozak Ovası ve civarı olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hidroloji, Morfometrik Analiz, Madra Çayı

---

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi, muratficcici@ardahan.edu.tr

Abstract

In this study aims to assess the hydrological aspects of Madra Dam Basin, where is located in Northwestern Anatolia, Türkiye, through morphometric analyses. Using ArcGIS software, the parameters of the bifurcation ratio (sequence number), drainage density, and stream frequency of the streams flowing within the dam basin were calculated and interpreted.

Basin area of dam, basin perimeter, and flow sequence parameters were used as baseline data in the morphometric analyses. The findings indicate that stream frequency and drainage density are high in the dam basin, northwest and southeast of the reservoir, and northeast of the basin. Therefore, the main rock groups that form the basin on these land surfaces create impermeable surfaces and facilitate stream development as a result of the increase in rainfall efficiency with elevation, creating a situation that causes an increase in density and frequency. Due to this situation, it has been determined that soil erosion and transportation from sustainable sources follow a higher course on these land surfaces. The maximum use of streams flowing over these areas, together with the soil is limited. The primary limitation on water use from streams is their direct delivery to the dam reservoir basin. The highest utilization rate found in the Kozak Plain and its surrounding area, located in the central- eastern part of the basin.

Keywords: Hydrology, Morphometric Analyses, Madra Stream

Kaynakça

- Abboud, I.A., Nofal R.A., (2017). Morphometric Analysis of Wadi Khumal Basin, Western Coast of Saudi Arabia, Using Remote Sensing and GIS Techniques, *Journal of African Earth Sciences*, 126, 58-74. DOI: 10.1016/j.jafrearsci.2016.11.024.
- Altaf, F., Meraj, G., Romshoo, S.A., (2013). Morphometric analyses to infer hydrological behavior of lidder watershed, Western Himalaya, India, *Geography Journal*. DOI: 10.1155/2013/178021.
- Avcı, V., Sunkar, M., (2018). Bulancak'ta (Giresun) sel ve taşkın olaylarına neden olan Pazarsuyu, İncüvez, Kara ve Bulancak derelerinin morfometrik analizleri, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(2), 15-41. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.460907>.
- Cürebal, İ. (2003). *Madra Çayı Havzasının uygulamalı jeomorfoloji etüdü*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, (Yayınlanmamış Doktora Tezi).
- Cürebal, İ., Erginal, A. E., (2007). Mihli Çayı Havzası'nın jeomorfolojik özelliklerinin jeomorfik indislerle analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 6, S. 19, s. 126-135.
- Fıçıcı, M., (2021). *Madra Barajı Havzasında Erozyon Analizi*, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Sf: 75-80.
- Horton, R. E., (1932). Drainage basin characteristics, *Transactions of the American Geophysical Union*, 13, 350-361. <https://doi.org/10.1029/TR013i001p00350>.
- Horton, R.E. (1945). Erosional development of streams and their drainage basins: hydrophysical approach to quantitative morphology. *Bull. Geol. Soc. Am.* 56, pp: 375-370.
- Kabite, G., Gessesse, B., (2018). Hydro-geomorphological characterization of Dhidhessa River Basin, Ethiopia, *International Soil and Water Conservation Reserch*, 6, 175-183. <https://doi.org/10.1016/j.iswcr.2018.02.003>.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(2), 93-114. Geliş tarihi gönderen <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uaifd/issue/21590/231827>.
- Kumar, R., Kumar, S., Lohani, A.K., Nema, R.K. and Singh, R.D. (2000). Evaluation of geomorphological characteristics of a catchment using GIS., *GIS India* 9 (3), pp: 13-17.
- Macka, Z. (2001). Determination of texture of topography from large scale contour maps. *Geografski vestnik*, 73-2, pp: 53-62.
- Mahala, A., (2020). The significance of morphometric analysis to understand the hydrological and morphological characteristics in two different morpho-climatic settings, *Applied Water Science*, 10, 33.

- Mangan, P., Haq, M. A., Baral, P., (2019). Morphometric analysis of watershed using remote sensing and gis-a case study of Nanganji River Basin in Tamil Nadu, India, *Arabian Journal of Geosciences*, 12, 202. DOI: 10.1007/s12517-019-4382-4.
- Özdemir, H., & Akbaş, A., (2025). Evaluating the capability of UAV-Derived DEMs for flood hazard analysis. *PHYSICAL GEOGRAPHY*, vol.0, 1-21. <http://doi.org/10.1080/02723646.2025.2467912>.
- Schumm, S. A., (1956). Evolution of drainage systems and slopes in badlands at Perth Amboy, New Jersey, *Geological Society of America Bulletin*, 67, 597-646. [https://doi.org/10.1130/0016-7606\(1956\)67\[597:EODSAS\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1130/0016-7606(1956)67[597:EODSAS]2.0.CO;2).
- Strahler, A.N. (1952). Dynamic basis of geomorphology. *Bull. Geol. Soc. Am.* 63, pp: 923-938.
- Strahler, A. N., (1964). Quantative geomorphology of drainage basins and channel networks, In *Handbook of Applied Hydrology* Ed. Chow, V. T., McGraw Hill, New York, s. 439-476.
- Turoğlu, H., (1997). İyidere Havzasının hidrografik özelliklerine sayısal yaklaşım, *Türk Coğrafya Dergisi*, 32: 355-364.
- Verstappen, H.Th. (1983). *Applied geomorphology*, ITC, Enschede, The Netherlands.
- Waikar, M. L., Nilawar, A. P., (2014). Morphometric analysis of a drainage basin using geographical information system: A Case Study, *International Journal of Multidisciplinary and Current Reserch*, 2.
- Yıldırım, Ü., Güler, C., Önel, B., Rode, M., Jomaa, S., (2021). Modelling of the discharge response to climate change under RCP8.5 Scenario in the Alata River Basin (Mersin, SE Turkey), *Water*, 13, 483.

YEREL KALKINMA ÇERÇEVESİNDE KENTSEL TARIM STRATEJİLERİ VE UYGULAMALARI

Murat Küçükşen¹ - Hayriye Şengün²

Özet

Kalkınma kavramı hem ekonomik hem de sosyal gelişmeyi içinde barındıran bir kavramdır. Kalkınma kavramı günümüzde sürdürülebilirlik, kırsal, toplumsal, ekonomik, bölgesel ve son olarak yerel kavramları ile birlikte kullanılan ve anlamlandıran bir yaklaşımdır. Bugüne kadar her kalkınma yolu, üretim ve ticari zorluklarla yüzleşmek için gelişen yerel kaynakların ve yerel kültürle bağlantılı birikmiş bilginin kullanımı sayesinde mümkün olmuştur (Barquero ve Cohard, 2018: 886). Dolayısıyla kalkınma ve yerellik arasında açıkça bir bağlantı olduğu ifade edilebilir (Amin, 1999: 372). Bu doğrultuda zamanla “*yerel kalkınma*” olarak ifade edilen bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Yerel kalkınmanın geniş bir kapsamı olmakla birlikte kesin kıstaslara ve tanımlamalara da sahip değildir (Sekula, 2002: 60). Yerel kalkınma, ekonomik fırsatların geliştiği ve tüm sakinlerin yüksek bir yaşam kalitesinin tadını çıkarabildiği, daha güçlü ve daha canlı topluluklar inşa etme sürecidir (OECD, t.y). Ayrıca bir yaşamsal alandaki maddi ve manevi kaynakların seferber edilmesi ve eşgüdümünün sağlanması yoluyla, yerel ölçekte ekonomik ve sosyal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve artırılması sürecidir (Santamaria, 2012: s.y). Yerel kalkınma, çeşitli düzeylerdeki bölgelerin kendi kendini geliştirmesini, yani yerelliklerin gelişimini de ifade eder (Coffey ve Polese, 1984: 2). Yerel kalkınmanın istihdam yaratma, yoksulluğu azaltma, yaşam kalitesini yükseltme (özellikle de dezavantajlı kesimlerin) ve çevresel sürdürülebilirlik sağlamayı içeren, insanların genel yaşam kalitesini artırmaya yönelik çok yönlü bir sosyo-ekonomik yaklaşım olduğu söylenilebilir (Nel, 1994: 365; Lutz ve Linder, 2004: 37; Hadjimichalis, 2017: 1). Yerel kalkınma stratejileri gerek kentsel alanda gerekse kırsal alanda gerçekleştirilen, önemli faydaları olabilecek kararlardır. Bu stratejiler ulusal ve yerel düzeyde idari ve mali kapasiteye göre şekillenmektedir. Yerel kalkınma sürecinde en önemli uygulamaların başında yenilikçi bir model olarak hayatımıza dâhil olan “*kentsel tarım*” stratejileri ve uygulamaları gelmektedir.

Tarımsal faaliyetler gerek kenti beslemek gerekse üretim fazlasının ticaretini gerçekleştirmek için tarih boyunca kent ile yoğun bir ilişki içerisinde bulunmuştur. Bununla beraber kentsel tarımın yeri, sanayileşme sürecinden yoğun bir şekilde etkilenmiş ve çoğunlukla kentin karşısında konumlandırılmıştır. Kentlerin büyümesi sonucunda çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu sorunlara karşı 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeniden gündeme taşınan ve politikalarda yer almaya başlayan kentsel tarım, kent tarafından yaratılan ve kenti etkileyen sorunların giderilmesinde önemli bir araç olarak kabul görmeye başlanmıştır (Bolat, 2022: 31-32). Kentsel tarımın kapsamı, şehir sınırları içinde gıda üretim alanları oluşturmak yoluyla sağlıklı ve sürdürülebilir bir gelişim sağlamaktır (Skar vd., 2020: 1-2).

Kentsel tarım, ticari, ticari olmayan, hobi, eğitim veya kâr amacı gütmeyen amaçlarla kentsel, banliyö ve kent çevresi alanlarda gıda üretimi, işlenmesi, dağıtımı ve satışını ifade eden genel bir terimdir (Papanek vd., 2023: 1). Kısaca kentsel tarım, kent merkezinde ve çeperindeki tarımsal üretim sürecini ifade etmektedir. Bu süreç bireysel ihtiyaçları karşılamaya yönelik sınırlı/dar

¹ Öğr. Gör. Dr. Bayburt Üniversitesi, muratkucuksen@bayburt.edu.tr, 0000-0003-2889-0458.

² Prof. Dr., Bayburt Üniversitesi, hsengun@bayburt.edu.tr, 0000-0002-1899-8329.

alanlarda olabileceği gibi ekonomik amaçla özellikle teknolojinin imkânlarıyla daha büyük/geniş alanlarda da yapılabilir. Ayrıca insanların belirli ağlar veya sivil toplum kuruluşları etrafında örgütlendiği, iktisadi boyuttan öte sosyal boyutuyla ön plana çıkan bostan, gerilla bahçeleri vb. tarımsal üretim süreçleri de bulunmaktadır. Bu farklı yönleriyle kentsel tarım en eski yöntemlerden biri olarak şehrin içerisindeki bostanlarda klasik üretimden, teknolojinin imkânlarının kullanıldığı topraksız tarım, dikey tarım gibi uygulamalarla farklı ve modern üretim biçimlerini kapsamaktadır (Ünüvar, 2022: 270).

Kentsel tarım, çok sayıda fayda sağlayabilen ve kent düzeyinde dayanıklı kentsel gıda sistemleri oluşturmaya yardımcı olabilecek bir stratejidir (Dubbeling vd., 2019: 32). Kentsel tarımın toplulukları etkilediği dört temel yol bulunmaktadır: 1) sağlık ve refah; 2) çevresel sürdürülebilirlik; 3) sosyal ve kültürel; 4) ekonomik ve toplumsal kalkınma (Santo vd., 2016: 3). Bu bağlamda kentsel tarım öncelikle halkın sağlıklı ve güvenilir taze gıdaya yerinde ve ucuza ulaşabilmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca kentte yaşayanlar için fiziksel ve zihinsel bir aktivite görevi görerek refahı artırabilmekte ve sağlıklı yaşamı teşvik etmektedir. İkinci olarak, ekolojik odaklı bir yaklaşım olması sebebiyle çevrenin gelecek kuşaklara aktarılması, biyoçeşitliliğin artırılması ve iklim değişikliklerine karşı direncin sağlanması bakımından katkı vermektedir. Üçüncü olarak, insanların birbiriyle iş birliği ve dayanışma içerisinde faaliyetlerde bulunmalarına katkı sunması, yer duygusu ve aidiyet oluşturmaya, her yaşta kişinin sosyalleşmesine ve kültürel bir bilinç oluşturmaya yardımcı olabildiğini desteklemektedir. Dördüncü olarak, istihdamı artırıcı etkisi, çeşitli ticari işletmeleri, kurumları ve halkı tarımsal faaliyet açısından harekete geçirmesi, eğitim yoluyla toplumsal bir hareket sağlayarak tarıma yönelik ilgi ve duyarlılığı oluşturmaya mümkün hâle gelmektedir. Dolayısıyla tüm bu ifadeler, günümüzde ve gelecekte kentsel tarım yoluyla önemli bir yerel kalkınma sürecine girilebileceğine işaret etmektedir (Santo vd., 2016; Papanek vd., 2023; Diriöz, 2024).

Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, yerel kalkınma çerçevesinde kentsel tarım stratejileri ve uygulamalarının ortaya konulmasıdır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle yerel kalkınmanın önemi üzerinde durulacaktır. İkinci olarak, yerel kalkınma ve kentsel tarım arasındaki ilişki durumunu açıklanacaktır. Üçüncü olarak, kent yönetimlerinin özellikle de belediyelerin kentsel tarım stratejileri ve başarılı örnek uygulamalarına yer verilecektir. Son bölümde ise Türkiye başta olmak üzere dünya ülkeleri üzerinde kentsel tarımın önemi vurgulanarak, kent yönetimleri ve merkezi yapılar açısından dikkate alınmasında yararı olması muhtemel çeşitli önerilerde bulunulacaktır. Araştırmanın temel hipotezi, ilgili kent yönetimleri tarafından kentsel tarım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulamalarının gerçekleştirilmesiyle yerel kalkınma sürecinde önemli bir mesafe alınabileceği ve bu uygulamaların kentte sürdürülebilir yaklaşımlara önemli katkılar sağlayabileceği şeklindedir.

Bu çalışmanın yöntemi, akademik yazında gerçekleştirilen kitap, makale, rapor, tez vs. kaynakların literatür taraması yoluyla incelenmesi ve internet teknolojisi kullanılarak gerçekleştirilen betimsel içerik analizi yöntemine dayanmaktadır. Analizle genel eğilimler belirlenmek suretiyle yerel kalkınma sürecine kentsel tarım uygulamalarının katkısı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda çalışmanın temel yöntemi nitel araştırma olarak belirlenmiştir. Kentsel tarıma karşı bütüncül çözümler üretmek için yöntem boyutunda iyi uygulama örneklerine dair kapsamlı bir genel bakış ortaya konulması planlanmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları ve kuram, araştırma ve pratiğe yönelik önerileri şu şekilde sıralanabilir:

- Kentsel tarım, kent yaşamında her geçen gün daha önemli hâle gelerek, kent politikaları ve stratejilerinde yer almaya başlamaktadır. Özellikle yerel yönetimler bu süreçte önemli sorumluluklar üstlenebilir.

- Kentsel tarımın faydaları çok yönlüdür. Sağlıktan, çevreye, ekonomiden, sosyal ve kültüre kadar pek çok açıdan yerel bir kalkınma sağlama potansiyeli söz konudur. Kentsel tarıma yönelik yasal mevzuatın hazırlanması, kurumsal ve sivil yapının iş birliğinin sağlanması, halkın bilgi ve bilinçlenmesinin artırılması, kentsel tarımın okul müfredatlarında yer alabilmesi, merkezi ve yerel yapıların yanında ticari işletmelerinde süreçte personel ve maddi kaynak yaratması önemli gereklilikler olarak ifade edilebilir.

- Kentsel tarım konusunda çeşitli sınırlayıcı ve engelleyici sorunlar ortaya çıkabilir. Özellikle imar başta olmak üzere yasal sorunlar, kurumsal yapının yetersizlikleri, bazı uygulamaların pahalı olması ve kaynak gerektirmesi, bazı ülkelerde rantın ön plana alınması, sivil toplumun kentsel tarımı yeterince sahiplenmemesi, üretilen bazı ürünlerin pahalı olması sebebiyle gıda erişimde adaletsizlik oluşturabilmesi, soylulaştırmaya neden olma olasılığı, emek gücü gerektirmesi ve zaman alması nedeniyle tercih edilmemesi bu sınırlayıcı ve engelleyici etkenlere örnek gösterilebilir.

- Kentsel tarımla ilgili başarılı ve sürdürülebilir uygulama örnekleri tüm dünyada artarak devam etmektedir. Bu uygulamalar dikey tarımdan topraksız tarıma, hobi bahçelerinden geniş ticari kent tarımı alanlarına kadar uzanmaktadır. Bu çalışmada, 10 farklı dünya kentinden (Tokyo, Paris, Rosario, New York, Havana, Singapur, Detroit, Londra, Dubai, Toronto) iyi uygulama örnekleri incelenecektir.

- Türkiye boyutunda kentsel tarım çok yeni bir yaklaşım olmaya devam etmektedir. Ağırlıklı olarak hobi bahçeleri ve kent bostanları kentsel tarım da geleneksel bakış açısını yansıtırken, bu alanların kentleşmeye bağlı olarak zamanla azaldığı ifade edilebilir. Öte yandan merkezi yapıların teknolojik kentsel tarım girişimleri (İstanbul Kapalı Dikey Tarım Merkezi-Kâğıthane) ve özellikle belediyelerin kentsel gıda stratejileri (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Karşıyaka Belediyesi) kentsel tarımın gelecekte ülkemizde daha çok benimsenebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Tarım, Yerel Kalkınma, Kentsel Tarım.

Abstract

The aim of the research is to reveal urban agriculture strategies and practices within the framework of local development. An overview is presented by including examples of good practices to generate holistic solutions to urban agriculture. The study's method is a qualitative research based on literature review and descriptive content analysis. By determining general trends in the analysis process, the contribution of urban agriculture practices to the local development process is tried to be revealed. In addition examples of good practices from around the world are presented and the current status of urban agriculture in Turkey is assessed. In this context, it is concluded that urban agriculture practices are becoming increasingly important in urban life, are beginning to be incorporated into urban policies and strategies, and have the potential to foster local development in many aspects, from health and the environment to economic, social, and cultural aspects.

Keywords: City, Agriculture, Local Development, Urban Agriculture.

Kaynakça

- Amin, A. (1999), "An Institutional Perspective on Regional Economic Development", *Int. J. Urban Reg. Res.*, 23, p.365-378.
- Barquero, A.V. and Cohard, J. C. R. (2018), "Local Development in a Global World: Challenges and Opportunities", *Reg. Sci. Policy Pract*, 11, p.885-897.
- Bolat, F. (2022), "Anglosakson Ülkelerde Çevresel, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Bağlamda Kentsel Tarım Tartışmaları", *Beykoz Kent Tarımı Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı (29-58)*, Beykoz Belediyesi, İstanbul.
- Coffey, W., and Polese, M. (1984), "The Concept of Local Development: A Stages Model of Endogenous Regional Growth" *Papers of the Regional Science Association*, 55, p.1-12.
- Diriöz, E. D. (2024), Şehrin göbeğinde tarım hayal mi?, <https://fikirturu.com/bilim-teknoloji/sehrin-gobeginde-tarim-hayal-mi/> (E.T. 05.08.2025)
- Hadjimichalis, C. (2017), "Local Development", *International Encyclopedia of Geography*. Edited by Douglas Richardson, Noel Castree, Mike M. Goodchild, Audrey Kobayashi, Weidong Liu, and Richard A. Marston, John Wiley & Sons, Ltd. Published.
- Lutz, G. and Linder, W. (2004), "Traditional Structures in Local Governance for Local Development", University of Berne, Switzerland Institute of Political Science, Switzerland.
- Nel, E. L. (1994), "Local Development Initiatives and Stutterheim", *Development Southern Africa*, 11(3), p.363-377.
- OECD (t.y.), Local Development <https://www.oecd.org/en/topics/local-development.html#:~:text=Local%20development%20is%20the%20process,a%20high%20quality%20of%20life.> (E.T. 03.08.2025)
- Papanek, A., Campbell, C.C. and Eason, H. (2023), "Social and Community Benefits and Limitations of Urban Agriculture", *IFAS Extension*, p.1-6.
- Santamaria, F. (2012), Local Development, Hyperge, <https://hypergeo.eu/local-development/?lang=en> (E.T. 04.08.2025).
- Santo, R., Palmer, A., and Kim, B. (2016), "Vacant Lots to Vibrant Plots: A Review of the Benefits and Limitations of Urban Agriculture", *Johns Hopkins Publishing*, p.1-33.
- Sekula, A. (2002), "Local Development-The Definition Aspect in the 21. Century, Company at the Turn of the 21st Century, Politechnika Rzeszowska, Rzeszów, p.59-64.
- Skar, S.L.G, Pineda-Martos, R., Timpe, A., Pölling, B., Bohn, K., Kylvik, M., Delgado, C., Pedras, C.M.G., Paço, T.A., Čujić, M., Tzortzakis, M.N., Chrysargyris, A., Peticila, Alencikiene, A. G., Monsees, H. and R. Junge (2020), "Urban Agriculture as a Keystone Contribution Towards Securing Sustainable and Healthy Development for Cities in the Future, Blue-Green Systems", Vol 2 No 1, IWA Publishing, p.1-27.
- Ünüvar, S. (2022), "Türkiye’de Kentsel Tarım Tartışmaları", *Beykoz Kent Tarımı Sempozyumu Tam Metin Bildiri Kitabı (267-282)*, Beykoz Belediyesi, İstanbul.

BÖLGE KALKINMA POLİTİKALARININ UYGULANMASINDAN SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR

Murat Saltuk Bilgili¹

Özet

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde çok sık görülen sosyo-ekonomik durumlardan biri bölgeler arasında kalkınma ve gelişmişlik düzeyleri bakımından farklılıkların olmasıdır. Bölgesel kalkınma, farklı bölgelerdeki ekonomik ve sosyal yapıyı geliştirerek kaynakların daha etkin bir biçimde dağıtılmasına, ekonomik ve sosyal bütünlüğün sağlanmasına ve bölgeler arasında refah seviyesinin artmasına imkân tanıyan bir araç olarak tanımlanabilir (Tekin, 2015). Bölgesel kalkınma politikalarıyla temel olarak bölgesel farklılıkların azaltılması, geri kalmış bölgelerin kalkındırılması ve ekonomik birliğin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır (Cankorkmaz, 2011, 117).

Türkiye’de bölgeler arası gelişmişlik farkları; coğrafi, demografik, ekonomik ve altyapısal etkenlerden kaynaklanmaktadır. Bu farklılıkların giderilmesi için devlet müdahalesiyle uygun politikaların uygulanması gerekmektedir. Çalışmanın amacı, bölgesel kalkınma politikalarını yürüten kurum ve kuruluşların yapısını, yetki ve sorumluluklarını incelemektir. Bu doğrultuda doküman analizi yöntemiyle literatür, resmi raporlar, kalkınma planları ve ajans belgeleri değerlendirilmiştir.

Çalışma bulgularına göre Türkiye’de bölgesel kalkınma politikaları çok aktörlü bir yönetim modeliyle yürütülmektedir. Ulusal düzeyde sorumluluk Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’na bağlı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü’ne aitken, yerel düzeyde kalkınma ajansları, bölge kalkınma idareleri, belediyeler ve il özel idareleri görev üstlenmektedir.

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü (KAGM), yerel kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamakta; kalkınma planlarına katkı sunmak, bölgesel stratejiler için hazırlık yapmak, ajans ve bölge idarelerini denetlemek, projeler geliştirmek, araştırma-planlama yürütmek ve öncelikli bölgelerin ihtiyaçlarını belirleyerek hızlı gelişim için çalışmalar yapmakla görevlidir (WEB1).

Kalkınma ajansları, 1930’lardan itibaren merkezi hükümetten bağımsız yapılar olarak bölgesel ekonomik ve sosyal gelişmeyi desteklemek amacıyla kurulmuştur. İlk örnek 1933’te ABD’de uygulanmış, daha sonra Avrupa’da yaygınlaşmıştır. Amaçları; yerel girişimleri teşvik etmek, altyapıyı geliştirmek, özel sektöre yönelik çözümler üretmek ve finansal desteklerle yeni ürün-hizmetlerin ortaya çıkmasını sağlamaktır (Güneşer Demirci, 2003,16). Türkiye’de ise 08.02.2006’da yürürlüğe giren 5449 sayılı Kanun ile 26 bölgede kurulmuş, bölgesel kaynakların etkin kullanımını ve kalkınmanın dengeli yayılmasını hedeflemiştir (WEB2). 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde ajansların amacı; kamu, özel sektör ve sivil toplum iş birliğiyle kaynakları verimli kullanmak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek olarak tanımlanmıştır. Böylece kalkınmayı hızlandırmak, sürdürülebilirliği sağlamak ve eşitsizlikleri azaltmak hedeflenmektedir. Ajans yapısı ise kalkınma kurulu, yönetim kurulu, genel sekreterlik ve yatırım destek ofislerinden oluşmaktadır.

Ajansın danışma ve yönlendirme organı olan kalkınma kurulu, bölgesel gelişme hedefi doğrultusunda, bölgede yer alan kamu kurum ve kuruluşları ile özel kesim ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği sağlayarak ajansı yönlendirmektedir. Yüz üyeden oluşan kurulda burada belirtilen kurum/kuruluşlar temsil edilmektedir. Ajansın karar organı olan yönetim kurulu, tek ilden oluşan bölgelerde vali, büyükşehir belediye başkanı, il genel meclisi başkanı, ticaret ve

¹ Arş. Gör. Dr., Bayburt Üniversitesi, mbilgili@bayburt.edu.tr, 0000-0002-7764-0896

sanayi odası başkanı ile kalkınma kurulu tarafından belirlenen üç temsilciden; birden fazla ilden oluşan bölgelerde ise il valileri, (büyükşehir) belediye başkanları, il genel meclisi başkanları ve her ilin ticaret ve sanayi odası başkanlarından oluşmaktadır. Ajansın icra organı olan genel sekreterlik, yıllık çalışma programı ve bütçe hazırlamak ve yönetim kurulunun kararlarını uygulamakla sorumludur. Yatırım destek ofisleri ise genel sekreterliğe karşı sorumlu olacak biçimde yatırımcıların izin ve ruhsat işlemlerinde yardımcı olma görevini gerçekleştirmektedir (Eroğlu ve Kum, 2010, 182-183).

Kalkınma ajanslarının yanı sıra bölgesel kalkınmada görev yapan bir diğer kurumsal yapı bölge kalkınma idareleridir (BKİB). Türkiye’de GAP, DAP, DOKAP ve KOP olmak üzere dört bölge kalkınma idaresi bulunmaktadır. GAP BKİB, 1989’da Bakanlar Kurulu Kararı ve 388 sayılı KHK ile; DAP, DOKAP ve KOP BKİB ise 2011’de 642 sayılı KHK ile kurulmuştur. Bu idareler, sorumluluk alanlarındaki illerde araştırma, projelendirme, değerlendirme ve koordinasyon faaliyetlerini yürüterek bölgesel kalkınmayı hızlandırmayı amaçlamaktadır (Karakoyunlu, 2024, 30). Görev alanları şu şekildedir (WEB3):

GAP BKİB: Şanlıurfa (Merkez), Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şırnak

DAP BKİB: Erzurum (Merkez), Ağrı, Ardahan, Bingöl, Bitlis, Elâzığ, Erzincan, Hakkâri, Iğdır, Kars, Malatya, Muş, Tunceli, Van, Sivas

DOKAP BKİB: Giresun (Merkez), Amasya, Artvin, Bayburt, Çorum, Gümüşhane, Ordu, Rize, Samsun, Trabzon, Tokat

KOP BKİB: Konya (Merkez), Aksaray, Karaman, Kırıkkale, Kırşehir, Niğde, Nevşehir, Yozgat.

İdari yapılanma içerisinde bölge kalkınma politikalarının uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşların politika düzeyinde ana koordinatör kurumu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’dır. Bununla beraber idari teşkilat içerisinde söz konusu kurum/kuruluşların hiyerarşik yetkileri, kamu-özel hukuk tüzel kişiliği, Sayıştay denetimi içerisinde dâhil edilmesi gibi konuların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında, bölge kalkınma politikalarının uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşların uygulamada karşılaştığı sorunlar merkezi idare tarafından göz önünde tutulmalı ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve bilim insanları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Ekonomik kalkınma içerisinde oldukça önemli bir işleve sahip olması bakımından söz konusu kurum/kuruluşların gerçekleştirdiği faaliyetlerden yerli yatırımcıların faydalanabilme imkânlarının artırılması, aynı zamanda yabancı yatırımcıların da faydalanabilmesine yönelik olanakların geliştirilmesi, bölgesel kalkınmada önemli bir rol oynayabilecektir.

Kaynakça

WEB1: <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/hakkimizda>

WEB2: <https://ka.gov.tr/sayfalar/biz-kimiz--20>

WEB3: <https://www.sanayi.gov.tr/bolgesel-kalkinma-faaliyetleri/kurumsal-yapilar/01130b>

Tekin, A. (2015). “Küreselleşen Dünyada Bölgesel Kalkınma Dinamikleri, Kamu Politikaları ve Bölgesel Kalkınma Ajansları”. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (29).

Cankorkmaz, Z. (2011). “Türkiye’de Bölgesel Kalkınma Ajansları ve Bu Ajanslara Yönelik Eleştiriler”. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 26 (1), 113-138.

Güneşer-Demirci, A. (2003). “Bölgesel Kalkınma Ajansları”, Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, 15, 16-20.

Eroğlu, M., Kum, M. (2010). “Türkiye’de Kalkınma Ajanslarının İdari Teşkilat İçindeki Yeri”. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 35, 175-198.

Karakoyunlu, M. (2024). “Türkiye’nin Kalkınma Sürecinde Bir Model: Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi”. Akademik Düşünce Dergisi, 10, 16-44.

INSTITUTIONS AND ORGANIZATIONS RESPONSIBLE FOR THE IMPLEMENTATION OF REGIONAL DEVELOPMENT POLICIES

Abstract

One of the key socio-economic challenges in underdeveloped and developing countries is the disparity in development levels among regions. Regional development policies aim to enhance cohesion by reducing inequalities and ensuring efficient use of resources. In Türkiye, these disparities arise from geographical, demographic, economic, and infrastructural factors, which necessitate state intervention. This study examines the structure, authority, and responsibilities of institutions responsible for regional development policies through document analysis of academic literature, official reports, development plans, and agency documents. Findings indicate that Türkiye follows a multi-actor governance model. At the national level, the General Directorate of Development Agencies (KAGM) plays a leading role, while development agencies, regional development administrations, municipalities, and provincial administrations operate at the local level. KAGM ensures coordination and supervision, prepares projects, and identifies the needs of priority regions. Development agencies, which first appeared in the 1930s in the United States and later in Europe, were established in Türkiye in 2006. Their mission is to mobilize regional potential, reduce inequalities, and foster sustainable development through cooperation among the public sector, private sector, and civil society. Their structure consists of a development council, board of directors, general secretariat, and investment support offices. In addition, Türkiye has four regional development administrations—GAP, DAP, DOKAP, and KOP—that promote regional growth through research, planning, and coordination activities. In conclusion, effective coordination, oversight, and investor support mechanisms are crucial for successful regional development, making strong institutional structures indispensable.

Keywords: Regional development, General Directorate of Development Agencies, Development agencies, Regional development administrations

DEPREM SONRASI SOSYO-MEKÂNSAL YAPININ DEĞİŞİMİ VE TOPLUMSAL UYUM DİNAMİKLERİ: ADIYAMAN VE MALATYA ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

Murat Sezik¹ - Mehdi Pekedis² - Canan Katılmış³ - Onur Özkan⁴ - Aslıhan Gündoğdu⁵ - Lütfiye Aktan⁶

Özet

Doğal afetler yalnızca fiziksel yıkımla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda kentlerin sosyo-mekânsal yapısını da derinden etkilemektedir. Depremler, mevcut toplumsal ilişkiler ağını, gündelik yaşam pratiklerini ve mekânsal aidiyet duygusunu sarsarak yeni uyum süreçlerini beraberinde getirmektedir. Mekân, toplumsal bir üründür; çok katmanlı ve çok sınıflı toplumsal ilişkiler içerisinde üretilir. Ancak tarihsel ve toplumsal olarak inşa edilen mekânın fiziksel yönü bir afetle yıkıldığında ve yerine yukarıdan planlanan yeni bir mekân inşası (geçici yerleşim birimi olsa dahi) kurgulandığında, sosyo-mekânsal ilişki dinamikleri çözülmektedir. Organik biçimde gelişen mekânların yerini tek bir elden tasarlanan mekânlar almakta, afet sonrası süreçte mekânlar farklı aktörler tarafından yeniden üretilmekte ya da tasarlanmaktadır. Bu çalışma, 6 Şubat 2023 depremleri sonrasında Adıyaman ve Malatya illerinde ortaya çıkan sosyo-mekânsal dönüşümü ve toplumsal uyum dinamiklerini incelemektedir. Toplumsal uyum; afetzedelerin yeni koşullara adaptasyonu, sosyal ilişkilerin yeniden inşası ve ortak yaşam alanlarının işlevselliği çerçevesinde ele alınmıştır.

İlk olarak, afet sonrası süreçte bireylerin ve toplumların yeni koşullara adaptasyonu gündelik yaşam pratiklerinin bir parçası hâline gelmiştir. Afet öncesinde bireylerin ve toplulukların mekânla kurdukları ilişki; dil, kültür, inanç, statü ve yaşam biçimleri gibi çoklu kategoriler etrafında şekillenmiştir. Bu toplumsal yapılarda yaşam örüntüleri gündelik pratiklere yön vermektedir. Afetlerin yarattığı mekânsal örselenme, gündelik yaşam pratiklerini doğrudan etkilemiş ve bireylerin yeni yaşam alanlarına adaptasyon sürecini zorlaştırmıştır. Bu durum, ciddi toplumsal, ekonomik ve siyasi krizlere yol açabilmektedir. Afetlerin geniş bir coğrafyayı etkilemesi, farklı toplumsal kesimlerin yeni yaşam biçimlerine uyum sağlamasını gerekli kılmıştır. Afetzedeler bu süreçte ekonomik, psikolojik, toplumsal ve bireysel düzeylerde farklı sorunlarla karşılaşmıştır.

İkinci olarak, sosyal ilişkilerin yeniden üretimi önem kazanmaktadır. Afet sonrası mekânsal yıkımın yol açtığı göç, toplumsal travmalar (ölüm, kayıp, yaralanma, çatışma vb.) ve yabancılaşma, yeni sosyal ilişkilerin kurulmasını güçleştirmektedir. Ancak sosyal ilişkilerin yeniden üretimi yine mekân ölçeğinde gerçekleşmektedir. Afet sonrası akut dönemde yapılan müdahaleler bu noktada kritik öneme sahiptir. Bireysel dayanışma ilişkileri, devletin müdahale biçimleri, sivil toplum kuruluşlarının katkıları ve toplumsal dayanışma ağları, yeni sosyal ilişkilerin gelişmesini sağlayan başlıca faktörlerdir. Toplumsal formasyonun yapıları ile aktörler arasındaki etkileşimler, sosyal ilişkilerin gelişmesini destekleyen diğer unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

¹ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, murat.sezik@inonu.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, mehdi.pekedis@gmail.com

³ Dr., İnönü Üniversitesi, canan.katimis@inonu.edu.tr

⁴ Arş. Gör., İnönü Üniversitesi, onur.ozkan@inonu.edu.tr

⁵ Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, onur.ozkan@inonu.edu.tr

⁶ Bağımsız Araştırmacı, onur.ozkan@inonu.edu.tr

Üçüncü olarak, afet sonrası süreçte afetzedelerin dayanışma ilişkileri çerçevesinde ürettikleri ortak yaşam alanları dikkat çekmektedir. Barınma, afet sonrası en temel ihtiyaçların başında gelmekte; çadır, konteyner ve ortak toplanma mekânları bu bağlamda öne çıkmaktadır. Afet sonrası akut dönemde yaşamsal öneme sahip olan barınma, yalnızca fiziki gereksinimleri karşılamamakta, aynı zamanda hasarların azaltılması ve toplumsal kırılmanın giderilmesinde de kritik bir işlev üstlenmektedir. Çadır, konteyner ve diğer ortak yaşam alanlarının inşası, toplumsal uyum dinamiklerinin bir parçası hâline gelmektedir.

Mekânın toplumsal bir ürün olması, afet sonrası akut dönemde daha görünür hâle gelmektedir. Bu süreçte devlet, sivil toplum kuruluşları ve yardım örgütlerinin yanı sıra bireysel ve kolektif dayanışma pratikleri de yeni mekânsal örüntüler üretmiştir. Geçici barınma alanlarında yardımlaşma, dayanışma ve yeni toplumsal ilişkiler inşa etme pratikleri toplumsal uyumun temel dinamikleri arasında yer almaktadır. Bu dayanışma biçimleri hem mekânsal hem de duygusal düzeyde gerçekleşmektedir. Bireylerin bu aşamada psikolojik ve sosyal destek alması, yardımlaşma pratiklerine katılması ve toplumsal ağlarda yer alması, uyum süreci açısından oldukça önemlidir. Toplumsal uyumun ve adaptasyonun sağlanabilmesi için somut ve soyut dinamiklerin yeterli düzeyde işlemesi gerekmektedir.

Araştırma, Malatya ve Adıyaman illerinde yürütülmüş; maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemiyle seçilen farklı yaş, cinsiyet, sosyoekonomik statü, yerleşim tipi ve eğitim düzeyine sahip 48 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler farklı mekânlarda yarı yapılandırılmış formlar aracılığıyla yapılmış, derinlemesine mülakat ve gözlem teknikleri uygulanmıştır. Veriler tümevarımsal kodlama yöntemiyle analiz edilerek tematik olarak sınıflandırılmış ve afet sonrası toplumsal dönüşümün temel eğilimleri ortaya konmuştur.

Bulgular, deprem öncesi dayanışma biçimlerinin geçici süreliğine askıya alındığını; deprem anındaki ihtiyaçlara yönelik yeni dayanışma pratiklerinin geliştirildiğini göstermektedir. Bunun yanında, yeni toplumsal ilişkiler ve dayanışma biçimlerinin ortaya çıktığı, topluluk merkezli dayanışma ağlarının yeniden şekillendiği gözlemlenmiştir. Özellikle geçici yerleşim alanlarında sosyal bütünleşmenin, mekânsal yerleşim biçimiyle doğrudan ilişkili olduğu belirlenmiştir. Kırılma gruplarının (kadınlar, yaşlılar, düşük gelirli haneler) uyum süreçlerinde daha fazla güçlük yaşadığı görülmüştür. Bu nedenle afet sonrası toplumsal kırılmanın azaltılmasında aktörlerin ve kurumların afete hazırlıklı olmaları kritik önem taşımaktadır. Ayrıca toplumsal dayanışma ağları ve pratikleri de bu süreçte işlevsel olmuştur. Afetin yarattığı mekânsal yıkımın sağlıklı ve hızlı bir biçimde giderilebilmesi ve toplumsal uyum dinamiklerinin en az hasarla aşılabilmesi için kurumlar, aktörler ve yapılar arasındaki koordinasyonun sürdürülebilir, şeffaf ve katılımcı olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, bu çalışma afet sonrası kent politikalarının yalnızca fiziksel yeniden inşa ile sınırlı kalmaması gerektiğini; aynı zamanda sosyo-mekânsal bütünlüğü önceleyen, kapsayıcı ve yerel bağlama duyarlı yaklaşımlarla yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Afet sonrası dönüşüm, toplumsal uyum, mekânsal aidiyet, Malatya, Adıyaman.

THE TRANSFORMATION OF THE SOCIO-SPATIAL STRUCTURE AND DYNAMICS OF SOCIAL COHESION AFTER THE EARTHQUAKE: AN EVALUATION BASED ON ADIYAMAN AND MALATYA

Abstract

Natural disasters are not limited to physical destruction; they also deeply transform the socio-spatial fabric of cities. Earthquakes, in particular, disrupt social networks, everyday practices, and the sense of spatial belonging, thereby triggering new adaptation processes. Space is a social construct, produced within multilayered and multi-class social relations. However, when a disaster destroys historically and socially constructed spaces and replaces them with top-down spatial designs—even in the form of temporary settlements—the dynamics of socio-spatial relations weaken. Organically developed spaces give way to planned and standardized environments, reshaping everyday life and community relations.

This study examines the socio-spatial transformation and dynamics of social cohesion that emerged in Adıyaman and Malatya after the February 6, 2023 earthquakes. Social cohesion is discussed through three dimensions: survivors' adaptation to new conditions, the reconstruction of social relations, and the functionality of shared living spaces.

First, adaptation to new living conditions becomes a vital part of daily life. Before the disaster, individuals' connections to space were shaped by categories such as language, culture, belief, and social status. The spatial disruption caused by the earthquake directly affected these daily practices, making adaptation difficult and exposing communities to social, economic, and political crises. Survivors experienced economic hardship, psychological strain, and social dislocation during this process.

Second, the reconfiguration of social relations plays a central role. Post-disaster migration, trauma, and alienation make it difficult to rebuild relationships. Nevertheless, interventions during the acute phase of disaster response—such as government assistance, NGO activities, and solidarity networks—are crucial for the development of new social ties. These efforts support the reconstruction of community trust and cooperation.

Third, shared living spaces emerge as a key element of cohesion. Shelter is the most urgent need after disasters, with tents, containers, and community gathering areas becoming central. Beyond meeting basic needs, these spaces contribute to reducing vulnerability and fostering solidarity. In temporary settlements, the degree of social integration has been found to depend directly on spatial design and organization.

The research was conducted in Adıyaman and Malatya with 48 participants selected through maximum variation sampling, representing diverse ages, genders, socioeconomic backgrounds, and education levels. Data were collected through in-depth interviews and observations, and analyzed thematically using inductive coding. Findings indicate that pre-existing forms of solidarity were temporarily suspended, while new practices emerged to meet urgent needs. Vulnerable groups such as women, the elderly, and low-income households faced greater difficulties in adaptation.

The study concludes that post-disaster urban policies should go beyond physical reconstruction. Sustainable recovery requires approaches that prioritize socio-spatial integrity, strengthen solidarity networks, and ensure transparent and participatory coordination among institutions and actors.

Keywords: Post-disaster transformation, social cohesion, spatial belonging, Malatya, Adıyaman.

KAMU KURUMLARINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: TÜRKİYE ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN BİR BAKIŞ

Mustafa Enes Bilen¹ - Kayra Yiğit Doğanay²

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de kamu kurumlarında yapay zekâ (YZ) uygulamalarının mevcut durumunu ve yakın zamanda yaratabileceği somut etkileri bütüncül bir bakışla incelemektedir. YZ, yalnızca yeni bir yazılım dalgası değil; karar süreçlerinin kanıta dayalı hâle gelmesini, hizmetlerin kişiselleşmesini ve kamu kaynaklarının daha verimli kullanılmasını mümkün kılan yapısal bir dönüşümdür.

Türkiye’de son on yılda hız kazanan dijitalleşme programları, YZ tabanlı sistemlerin olgunlaşması için uygun bir zemin hazırlamıştır. Bu çerçevede çalışma, beş bakanlık üzerinden örnekler vererek potansiyel kazanımları, riskleri ve yönetim gereksinimlerini özetlemekte; ayrıca veri güvenliği, etik ve kurumsal kapasite boyutlarını ayrı başlıklar altında tartışmaktadır. Adalet Bakanlığı özelinde, UYAP gibi dijital altyapılar karara hazırlık aşamasındaki veri akışını hızlandırmıştır. YZ destekli karar simülasyonları ve dava türü sınıflandırıcıları, hâkim ve savcıların emsal kararları daha kısa sürede taramasına yardımcı olabilir. Böyle bir sistem, karmaşık uyumsuzluklarda ihtimalli sonuç setleri çıkararak yargı süreçlerinin tutarlılığını güçlendirebilir. Birçok ülkenin pilot çalışmalarında görüldüğü üzere, iş yükünün yüksek olduğu mahkemelerde sürelerin kısalması ve benzer dosyaların standartlaşması beklenir. Bununla birlikte, karar vericinin takdir yetkisini gölgelemeyen, açıklanabilir ve denetlenebilir modellerin tercih edilmesi temel bir ön koşuldur; aksi hâlde algoritmik önyargılar hukuk güvenliği açısından risk doğurabilir. Sağlık Bakanlığı açısından YZ, erken teşhis ve kaynak planlamasında çarpan etkisi yaratmaktadır. Büyük veri içinde gizli kalıpları açığa çıkaran tahmin modelleri, kanser, diyabet ve kardiyovasküler hastalıklar gibi alanlarda risk katmanlaması yaparak önleyici sağlık hizmetlerini güçlendirebilir. Birinci basamakta konumlanan akıllı sonuç alma destek sistemleri, hekimlerin iş akışına entegre edildiğinde gereksiz tetkiklerin azalması, sevk zincirinin rasyonelleşmesi ve acil servis yoğunluğunun düşmesi mümkündür. Pandemi deneyimi, temassız izleme ve epidemiyolojik modelleme kapasitesinin kamu sağlığı için ne kadar kritik olduğunu göstermiştir. Veri mahremiyeti ve güvenliği ise bu alanda uzlaşılması gereken temel ilkedir; Kimliksizleştirme, yerinde (on-prem) analiz ve güçlü erişim kontrolleri standart hâle gelmelidir. Tarım ve Orman Bakanlığı için YZ; iklim, toprak ve verimlilik verilerini bütünleştirerek hassas tarım uygulamalarını yaygınlaştırabilir. Uzaktan tespit ve saha sensörlerinden alınan-toplanan verilerle sulanma ve gübrenme takvimlerinin dinamik olarak optimize edilmesi, su ve enerji tüketimini azaltırken verimi artırabilir. Kuraklık erken uyarı modelleri ve zararlı tespit sistemleri, afetlere dayanıklı bir tarımsal üretim altyapısının oluşmasına katkı verir. Bakanlık düzeyinde karar destek panelleri, il ve ilçe ölçeğinde önceliklendirme yaparak kamu teşviklerinin etkisini artırabilir. İçişleri Bakanlığı ve bağlı kurumlarda YZ, güvenlik ve afet yönetimi başlıklarında kritik faydalar sunar. Görüntü ve sinyal işleme tabanlı sistemler, trafik denetiminden sınır güvenliğine kadar geniş bir sahada gerçek zamanlı uyarılar üretiyor. AFAD ve ilgili kurumların tarihsel deprem, sel ve yangın verileriyle eğitilmiş tahmin modelleri, risk haritalarını güncel tutarak kaynakların önceden konuşlandırılmasına imkân tanıyabilir. Kriz

¹ Lisans öğrencisi, KTO Karatay Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü

² Lisans öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

anlarında çoklu veri kaynaklarını birleştiren karar destek merkezleri, müdahale sürelerini kısaltır ve koordinasyonu güçlendirir. Bu tür uygulamalarda insan gözetimi, hatalı uyarıların toplumsal maliyetini azaltmak için şarttır. Millî Eğitim Bakanlığı cephesinde YZ, öğrenme analitiği ve kişiselleştirilmiş içerik sunumu ile fırsat eşitliğini geliştirme potansiyeline sahiptir. Öğrenci performans verilerinden elde edilen göstergeler, öğrenme güçlüklerinin erken fark edilmesini ve hedefe yönelik destek programlarının tasarlanmasını kolaylaştırır. Uyumlu ölçme-değerlendirme araçları, öğretmenlerin sınıf içi zamanını daha verimli kullanmasına yardımcı olur. Ancak eğitimde insan unsurunun yerini alma hedefi yerine, öğretmeni güçlendiren ve öğrenci mahremiyetini koruyan bir tasarım yaklaşımı benimsenmelidir. Bu kazanımların sürdürülebilir olması için yatay nitelikte üç bileşen öne çıkmaktadır.

Birincisi, veri yönetimi ve teknik mimaridir. Kurumlar arası birlikte çalışabilirlik; standart veri sözlükleri, API tabanlı paylaşımlar ve güvenli bulut/hibrit altyapılarla mümkün olacaktır. İkincisi, etik ve hukuki çerçevedir. Açıklanabilirlik, hesap verebilirlik ve etki değerlendirmesi gibi ilkeler, algoritmik kararların şeffaf biçimde denetlenmesini sağlar. Üçüncüsü, kurumsal kapasite ve değişim yönetimidir. Kamu çalışanlarının yetkinliklerini artıran sürekli eğitim programları, YZ projelerinin benimsenmesini hızlandırır; uyumlaştırılmış tedarik süreçleri ve açık inovasyon çağrıları ise yerli ekosistemin güçlenmesini destekler. Türkiye açısından uygulanabilir bir yol haritası; düşük riskli ve hızlı değer üreten pilotlarla başlamak, sonuçları ölçmek ve başarılı örnekleri ölçeklemek üzerine kurulmalıdır. Proje seçiminde kamu değerine katkı, veri erişilebilirliği, etik risk düzeyi ve operasyonel uygulanabilirlik gibi ölçütler kullanılabilir. Bağımsız denetim ve etki değerlendirme mekanizmaları, hataları erken aşamada tespit etmeye yardımcı olur. Vatandaş katılımını önceleyen iletişim stratejileri, güven inşası için kritiktir. Sonuç olarak YZ, kamu sektöründe yalnızca verimlilik sağlayan bir teknoloji değil, aynı zamanda vatandaş odaklı, şeffaflık temelli ve hesap verebilir olma ilkelerini güçlendiren bir hizmet reformudur. Türkiye; güçlü kamu veri altyapısı, genç ve dinamik girişim ekosistemi ve hızla gelişmekte olan bulut-ağ kapasitesi sayesinde dönüşümü gerçekleştirebilecek potansiyele sahiptir. Başarı, teknoloji yatırımlarını etik, hukuk ve insan kaynağıyla dengeleyen bütüncül bir yönetim çerçevesine bağlıdır. Uygulamada karşılaşılabilecek zorluklar arasında veri kalitesindeki tutarsızlıklar, miras sistemlerin entegrasyonu, kurumlar arası yetki paylaşımı ve sürdürülebilir finansman yer almaktadır. Bu engelleri aşmak için açık standartlara dayalı tedarik, modüler mimari, kademeli geçiş planları ve sonuç odaklı sözleşmeler önerilmektedir. Ayrıca, kamu-özel iş birliklerinde fikrî mülkiyet paylaşımı ve veri kullanım hakları baştan tanımlanmalı; siber güvenlik olgunluk değerlendirmeleri düzenli aralıklarla tekrarlanmalıdır. Bu yaklaşım hem vatandaş güvenini pekiştirecek hem de projelerin uzun vadeli etkisini güvence altına alacaktır. Son olarak, kamu projelerinde ölçme-değerlendirme kültürünün yerleşmesi kritik önemdedir. Her YZ projesi için başlangıçta net başarı metrikleri (süre kısalması, memnuniyet artışı, hata oranı azalması gibi) tanımlanmalı, sonuçlar düzenli olarak kamuoyuyla paylaşılmalıdır. Bu yaklaşım yalnızca hesap verebilirliği güçlendirmekle kalmaz, aynı zamanda kurum içi öğrenmeyi hızlandırarak yeni projelerin daha sağlıklı tasarlanmasına katkı verir.

Anahtar Kelimeler: Yapay zekâ, Kamu yönetimi, Dijital dönüşüm, Veri güvenliği, Etik

Abstract

This extended abstract examines the current landscape and near-term potential of Artificial Intelligence (AI) in Turkish public institutions through a cross-ministerial lens. Building on the digital foundations established over the last decade, AI can make decision processes more evidence-based, personalize services, and improve resource allocation. The paper synthesizes illustrative use cases: decision-support and case classification in the justice system; early diagnosis and resource planning in healthcare; precision agriculture with climate and soil analytics; crisis risk mapping and real-time alerts for interior and disaster agencies; and learning analytics to support teachers and personalize education. It argues that sustainable impact requires three horizontal capabilities: robust data governance and interoperable architectures; an ethical and legal framework ensuring explainability, accountability, and impact assessment; and institutional capacity building through continuous training, change management, and outcome-based procurement. A pragmatic roadmap should start with low-risk, high-value pilots, use transparent metrics to evaluate results, and scale successful solutions. Citizen-centric communication and independent audits are essential to maintain trust and reduce the risk of harm. Overall, AI should be seen not merely as a technical upgrade but as a public service reform that strengthens efficiency, transparency, and equity. With its growing data infrastructure and innovative ecosystem, Turkey is well-positioned to realize this transformation, provided technology investments are balanced with ethics, law, and human capability development,

KAMU YÖNETİMİNDE DİJİTALLEŞME UYGULAMALARI VE KAMU YÖNETİMİ EĞİTİMİ

Mustafa Ökmen¹

Özet

Kamu yönetimi, tarihsel olarak devletin örgütlenmesi, kamu hizmetlerinin yürütülmesi ve vatandaşla devlet arasındaki ilişkinin düzenlenmesi bağlamında ele alınmıştır. Ancak 21. yüzyılda hızla gelişen dijital teknolojiler, kamu yönetiminin işleyişinde köklü dönüşümlere yol açmaktadır. Dijitalleşme, sadece teknolojik bir yenilik değil, aynı zamanda kamu yönetiminin temel ilkelerini yeniden tanımlayan bir paradigma değişimidir. Bu dönüşüm, kamu hizmetlerinde verimlilik, etkinlik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılık gibi unsurları ön plana çıkarmaktadır.

Kamu yönetiminde dijitalleşmenin en somut yansıması e-devlet uygulamalarıdır. Vatandaşların kamu hizmetlerine çevrimiçi ortamda erişebilmesi, bürokratik işlemlerin kısalması ve zaman/maliyet tasarrufu, bu dönüşümün temel çıktılardan biridir. Bununla birlikte büyük veri analizi, yapay zekâ tabanlı karar destek sistemleri, blok zincir teknolojisinin kayıt güvenliği için kullanımı ve çevrimiçi katılım platformları, günümüz kamu yönetiminin yeni araçları hâline gelmiştir. Bu teknolojiler, yalnızca kamu kurumlarının hizmet sunumunu değil, aynı zamanda politika yapım süreçlerini de dönüştürmekte; karar alma süreçlerine daha fazla şeffaflık ve hesap verilebilirlik kazandırmaktadır.

Örneğin, Estonya'nın “dijital devlet” modeli, dünyanın en kapsamlı e-devlet uygulamalarından biri olarak, vatandaşların tüm kamu hizmetlerini dijital kimlik üzerinden alabilmesini sağlamaktadır. Benzer şekilde Türkiye’de de e-Devlet Kapısı üzerinden sunulan yüzlerce hizmet, vatandaşların kamu yönetimine erişimini kolaylaştırmaktadır. Bu tür uygulamalar, dijitalleşmenin devlet-vatandaş ilişkilerini nasıl yeniden şekillendirdiğinin açık örnekleridir.

Kamu yönetiminde dijitalleşme yalnızca uygulamalara yansımakla kalmamakta, aynı zamanda kamu yönetimi eğitiminin içeriğini de derinden dönüştürmektedir. Geleneksel kamu yönetimi müfredatları; örgüt kuramları, kamu politikası ve yönetim süreçleri gibi klasik derslerin yanı sıra, artık “dijital yönetim”, “e-devlet uygulamaları”, “büyük veri ve kamu politikası”, “dijital etik” ve “siber güvenlik” gibi derslerle desteklenmektedir.

Bu bağlamda kamu yönetimi eğitimi, öğrencilerin yalnızca teorik bilgi edinmesini değil, aynı zamanda dijital çağın gerektirdiği pratik becerilerle donatılmasını da amaçlamaktadır. Veri analizi, dijital okuryazarlık, çevrimiçi katılım araçlarını kullanabilme ve yapay zekâ temelli karar destek sistemlerini anlayabilme gibi yetkinlikler, geleceğin kamu yöneticileri için temel beceriler hâline gelmiştir.

Dijitalleşme sürecinde kamu yöneticilerinden beklenen yeni yetkinlikler arasında, veri temelli karar verme becerisi, dijital etik ve kişisel verilerin korunmasına yönelik duyarlılık, teknoloji ve vatandaş odaklı hizmet anlayışı, kriz ve risk yönetiminde dijital araçları etkin kullanabilme yetisi vb. nitelikler yer almaktadır. Bu yetkinliklerin kazandırılması hem kamu yönetimi eğitiminin müfredatında hem de kamu kurumlarının hizmet içi eğitim programlarında öncelikli hâle gelmiştir.

---

¹ Prof. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, İİBF Kamu Yönetimi Bölümü (Emekli), mokmen1968@gmail.com

Kamu yönetiminde dijitalleşme, yalnızca teknik bir yenilik değil, kamu yönetiminin felsefesini yeniden şekillendiren kapsamlı bir dönüşümdür. Bu dönüşümün başarıya ulaşabilmesi, kamu yönetimi eğitiminin de aynı doğrultuda yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Geleceğin kamu yöneticileri, dijitalleşmenin sunduğu fırsatları etkin bir şekilde değerlendirebilecek bilgi, beceri ve etik donanıma sahip olmalıdır. Bu nedenle dijital kamu yönetimi ile kamu yönetimi eğitimi arasındaki karşılıklı etkileşimin anlaşılması hem akademik literatür hem de uygulama açısından kritik önemdedir.

Bu çalışmada, çerçevesi çizilen dijitalleşme eğilimleri ve uygulamalarının teoriden pratiğe ve ulusal- küresel perspektiflere uzanan yansımaları analiz edilecektir. Konu özellikle dijitalleşmenin ortaya koyduğu de facto sonuçlar, gereklilikler bağlamında kamu yönetimi eğitimi özelinde titiz bir literatür taraması irdelenecek ve ulaşılan bulgular ile çözüm önerileri çalışma kapsamında paylaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Yönetimi, Dijitalleşme, E-Devlet, Dijital Yönetişim, Kamu Yönetimi Eğitimi

DIGITALIZATION PRACTICES IN PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC ADMINISTRATION EDUCATION

Abstract

Digitalization in public administration in the 21st century is not merely a technological transformation; it is also a comprehensive paradigm shift that is reshaping governance, transparency, accountability, and citizen-centered service. The digital transformation processes of public institutions have accelerated with e-government applications, artificial intelligence-based decision support systems, big data analysis, blockchain-based registration systems, and online participation mechanisms. This transformation increases the effectiveness and efficiency of public services while making citizen-government interactions more transparent, rapid, and inclusive.

The impact of digitalization in public administration is not limited to practical applications; it is also profoundly impacting the content and methods of public administration education. Traditional public administration education is enriched with new dimensions such as technological skills, digital ethics, data security, online participation tools, and digital policymaking. Universities and educational institutions aim to provide students with not only theoretical knowledge but also digital management practices, data literacy, and innovative management techniques.

This paper discusses the current status and future trends of digitalization practices in public administration, while also examining how public administration education is responding to this transformation. The study will examine exemplary practices from Turkey and globally, focusing on the new competencies needed by public administration students and practitioners in the digitalization era. Thus, the interrelationship between digital public administration and education will be explored, and the roles of future public administrators in the digitalization process will be discussed.

Keywords: Public Administration, Digitalization, E-Government, Public Administration Education, Digital Governance

BÖLGESEL KALKINMADAN NEOLİBERAL DÖNÜŞÜM KÜRESEL YÖNETİŞİM

Müge Algan¹

Özet

Bu çalışmanın amacı yönetim ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının bölgesel kalkınmanın artırılmasına katkı sağlayıp sağlamadığının incelenmesidir. Çalışma, yönetim modelini dünyaya sunan Dünya Bankası, uygulayan Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının mimarı Birleşmiş Milletler (BM) gibi küresel aktörlerin birincil kaynaklarını ve bu iki önemli kavrama ait yazını kullanmak suretiyle Afrika başta olmak üzere bölgesel kalkınmada yoksulluk, açlık, sağlık, eğitim, su ve enerji hizmetlerine erişim gibi unsurlar üzerinden gelinen noktayı incelemektedir.

Kalkınma, ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal refahının geliştiği, sağlık hizmetlerine ve eğitime erişimin, eşitliğin sağlanmasının ve kişisel özgürlüklerin iyileştirilmesinin kapsandığı süreçtir. Dünya Bankası 1989 yılında yayınladığı Afrika Raporu'nda bölgedeki kalkınma sorununun nedenini yönetim krizi olarak tanımlamış ve çözümü devletin minimize edilmesi ve piyasa güçlerine yer açılması olarak formüle etmiştir (Güler, 2003). Dünya Bankası'nın yönetim formülü BM ve IMF tarafından da benimsenmiş ve yönetim neoliberal politikaların uygulanmasını sağlayan bir yönetim modeli olmuştur. Bu küresel aktörlerin yönetimi krediler karşılığında kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi ile küresel sermayeye yer açmış ve ülkeleri bu aktörlere bağımlı hâle getirmiştir.

2015 yılında BM tarafından kabul edilen 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Gündemi barış ve refah üzerine kurulu ortak bir plan ile yoksulluk, açlık, nitelikli eğitim, cinsiyet eşitliği, temiz su, erişilebilir enerji, ekonomik büyüme, eşitsizliklerin azaltılması, iklim eylemleri gibi başlıkları içeren on yedi Sürdürülebilir Kalkınma Amacı belirlemiştir. Bu amaçlar iklim değişikliği ile mücadele etmeyi amaçlarken yoksulluğun ve açlığın önlenmesi, ekonomik büyümenin sağlanması ve eğitim, sağlık gibi hizmetlere erişimin artırılması gibi bir dizi sosyal ihtiyacı ele alan kalkınma stratejileri belirlemektedir (UN, 2015).

Bu kapsamlı stratejilere rağmen geçen on yıllık sürede Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları altında belirlenen 140 hedefin yarıdan fazlasında ciddi sapmalar olmuş ve hedeflerin yüzde 30'dan fazlasında hiçbir gelişme kaydedilmemiştir (UN, 2023: 8). Mevcut eğilimler devam ederse, Afrika başta olmak üzere küresel nüfusun %7'si (yaklaşık 575 milyon kişi) 2030 yılına kadar aşırı yoksulluk içinde yaşayacaktır. BM, ülkelerin yalnızca üçte birinin yoksulluk oranını yarıya indireceği tahmininde bulunmaktadır (UN, 2023: 12).

2030 yılında Batı Asya, Karayipler ve Afrika başta olmak üzere dünya çapında 600 milyondan fazla insanın açlıkla karşı karşıya kalacağı tahmin edilmektedir (UN, 2023: 14). Küresel çabalara rağmen 2022 yılında tahmini beş yaşından küçük 45 milyon çocuğun aç kalacağı ve 148 milyon çocuğun büyümesinin duracağı öngörülmektedir (UN, 2023: 14).

Çocuk ölümleri dünya genelinde azalırken Afrika'da çocuk ölümlerinde yüksek oranlar devam etmektedir. 2021 yılında bu bölgede on dört çocuktan biri beş yaşına gelmeden hayatını kaybetmiştir (1.000 canlı doğumda 74 ölüm), bu tablo 2001 yılında ulaşılan küresel ortalama ile aynı seviyededir (UN, 2023: 17).

¹ Dr., Dünya Barış Üniversitesi, mugealgan@yahoo.com

2014 ile 2021 yılları arasında; Avrupa, on bin kişi başına 39,4 ile en yüksek doktor yoğunluğuna sahipken, Kuzey Amerika, on bin kişi başına 152,1 ile en fazla hemşire ve ebeye sahip bölgedir. Afrika'da ise on bin kişi başına sadece 2,3 tıp doktoru ve 12,6 hemşire ve ebe düşmektedir. Afrika bu rakamlar ile dünyada en düşük sağlık çalışanı yoğunluğuna sahip bölge olmaya devam etmektedir (UN, 2023: 19).

2030 yılında yaklaşık 84 milyon çocuğun okula gidemeyeceği, 300 milyon çocuğun ise okuldan ayrılacağı öngörülmektedir. Afrika'da, ilkokul çağındaki çocukların %80'i okula kayıtlı olmasına rağmen, yalnızca %62'si zamanında mezun olmaktadır (UN, 2023: 4, 20-21).

2022 verilerine göre 2,2 milyar kişi güvenli su kaynağından ve 3,5 milyar kişi güvenli bir şekilde yönetilen sanitasyondan yoksundur. Afrika suya ulaşım ve sanitasyon alanında geride kalan bölgelerdendir ve 2030 yılına kadar evrensel kapsama ulaşmak için mevcut ilerleme oranlarının üç ila altı kat artması gerekmektedir. Benzer bir durum enerjiye ulaşımında da geçerlidir. Afrika'da elektriğe erişimi olmayan kişi sayısı 2010 yılından 2021 yılına kadar artırılmamış ve 567 milyon kişi elektrikten yoksun kalmıştır (UN, 2023: 4, 24, 26).

Afrika, açlık ve yoksulluk ile mücadele etmekteyken ve sağlık, eğitim, su ve enerjiye erişim gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamazken kalkınma sorununun çözümünü yönetim olarak formüle eden Dünya Bankası yoksul ülkelere kredi veren kolu Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA) aracılığıyla bölgeyi büyük kredi yükleri altında bırakmıştır. Tanzanya 2,135, Kenya 2,010, Fildişi Sahili 1,850, Etiyopya 1,700, Mozambik 1,625, Nijerya 1,5551, Senegal 1,219 milyon dolar borç ile IDA'nın en borçlu ülkeleri arasında yer almaktadır (IDA, 2024).

Afrika ülkeleri kalkınma sorunlarına çözüm üretmeyen kredilerin faiz yükünü üstlenirken bu krediler karşılığında su, enerji, telekomünikasyon ve bankacılık gibi sektörlerini özelleştirmeye açmak zorunda bırakılmaktadır. Örneğin IMF ve Dünya Bankası kredileri karşılığında Senegal, petrol, ilaç üretimi, kimyasallar ve bankacılık sektörlerini piyasalaştırmıştır (The World Factbook, 2025). Nijerya'da sağlık ve eğitimin yabancı sermayeye açılmasını IMF (IMF, 2024), Mozambik'te finans ve sigortacılık sektörleri başta olmak üzere özelleştirmeleri Dünya Bankası, IMF ve Dünya Ticaret Örgütü yönlendirmiştir (World Bank Group, 2025). Bu küresel aktörlerin ortaklaşa yönetimi bölgenin kalkınması yerine kamu hizmetlerinin özelleştirilmesini ve ülkelerin küresel sermayeye teslim edilmesini sağlamaktadır.

Bu kapsamda çalışma, yönetim modelinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının gerçekleştirilmesi ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlanmasından çok Afrika başta olmak üzere ülkelerde neoliberal dönüşümün sağlanması için kullanıldığını göstermektedir. Afrika gibi dezavantajlı bölgelerde kalkınmanın desteklenmesi bir tercih olarak görülmemeli açlık ve yoksulluğun önlenmesi küresel bir sorumluluk olarak ele alınmalıdır. Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının küresel kalkınmaya katkı sağlaması için özellikle dezavantajlı bölgelerde açlık ve yoksulluğun önlenmesi, sağlık, su ve enerji gibi hizmetlere erişimin sağlanması için BM hedeflerinin revize edilmesi ve 600 milyondan fazla kişinin açlıkla mücadele ettiği dünyada *yaşam hakkının* en önemli öncelik olarak ele alınması gerekmektedir. Bölgesel kalkınmanın desteklenmesi için gelişmekte olan ülkeleri destekleyecek önlemler alınmalı ve Afrika ülkelerini borç sarmalına alan Dünya Bankası ve IMF kredilendirmeden uzaklaşarak hibe mekanizmalarını kullanılmalıdır. BM, acil yardım programları ve gıda yardımı gibi geçici önlemler yerine kalıcı ve sistematik çözümler üzerine yoğunlaşmalıdır. Aksi takdirde bölgesel kalkınmadan ve sürdürülebilir bir gelecekte bahsetmek mümkün olmayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yönetişim, Katılım, Kalkınma, Sürdürülebilirlik, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları.

GLOBAL GOVERNANCE FROM REGIONAL DEVELOPMENT TO NEOLIBERAL TRANSFORMATION

Abstract

Development is the process by which the economic, political and social well-being of countries improves and includes elements such as access to health services, education, equality and personal freedoms. The governance proposed by the World Bank as a solution to the development problem in Africa has become a tool for neoliberal transformation in countries. The 2030 Agenda for Sustainable Development, adopted by all United Nations (UN) members in 2015, has identified 17 Sustainable Development Goals. These goals are grouped under headings such as poverty, hunger, quality education, clean water, accessible energy, and economic growth. The goals are important for a more sustainable world, with strategies that improve economic growth and take into account education, health and social protection. However, it is seen that these goals have not been achieved at the planned level in the last ten years. There have been serious deviations in more than half of the 140 targets determined under the goals, while no progress has been made in more than 30 percent of the targets. In the meantime, global actors have made countries dependent on themselves by burdening them with debt with the loans they have provided under the conditions of privatization of public services, and have supported the neoliberal transformation in these countries. The aim of the study is to examine the levels of achievement of Sustainable Development Goals in countries while neoliberal transformation is being achieved and to offer solution suggestions for achieving goals that fall far short of the goals.

Keywords: Governance, Participation, Development, Sustainability, United Nations Sustainable Development Goals.

Referanslar

- Güler, Birgül Ayman (2003), “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”, Ankara: Praksis, Kış- Bahar, Sayı: 9, s: 93-116. IDA (2024), IDA Financing, <https://ida.worldbank.org/en/financing> (02.06.2025). IMF (2024), Nigeria, <https://www.imf.org/en/Countries/NGA> (01.06.2025). The World Factbook, Senegal, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/senegal/> (02.06.2025).
- UN (2023), The Sustainable Development Goals Report-Special edition, New York.
- UN (2015), Sustainable Development Goals, UN Corporate Web Page, (undates), <https://sdgs.un.org/goals> (08.03.2024).
- World Bank Group (2025), The World Bank in Mozambique, <https://www.worldbank.org/en/country/mozambique> (02.06.2025).

BİLGİ PAYLAŞIMINDA BİREYSEL VE KURUMSAL DİRENÇ İLE PSİKOLOJİK GÜVENLİK İLİŞKİSİ

Nazlı Eser¹ - Cem Ayden²

Özet

Bilgi paylaşımı, yükseköğretim kurumları ve örgütlerde yenilikçi düşünceyi, iş birliğini ve performansın sürdürülebilirliğini sağlayan temel unsurlardan biridir. Ancak bu süreç, bireysel, kurumsal ve çevresel faktörlerin yanı sıra psikolojik güvenlik, örgütsel adalet, liderlik tarzları ve teknolojik altyapı gibi çok boyutlu değişkenlerden etkilenmektedir. Bu çalışmanın amacı, bilgi paylaşımı ile psikolojik güvenlik arasındaki ilişkileri ortaya koymak, bireysel ve kurumsal direnç faktörlerinin etkisini incelemek ve liderlik ile dijital sistemlerin rolünü belirlemektir. Ayrıca yükseköğretim bağlamında elde edilen bulgular ışığında, örgütsel öğrenmeyi destekleyen önerilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu araştırmanın evrenini, Munzur Üniversitesi'nde çalışan akademik ve idari personeller oluşturmuştur. Bu doğrultuda ise 175 kişiye anket yöntemi uygulanmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin güvenilirliğini ve geçerliliğini değerlendirmek amacıyla öncelikle iç tutarlılık analizi gerçekleştirilmiş, tüm ölçeklerin Cronbach alfa değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra verilerin dağılım özelliklerini incelemek için normallik testleri uygulanmış ve verilerin parametrik analizler için uygun olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Doğrusallık testi ile değişkenler arasındaki ilişkilerin doğrusal olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Analiz sürecinde, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkilerin gücünü ve yönünü belirlemek amacıyla korelasyon analizi ve regresyon analizi yapılmıştır. Ayrıca gruplar arası farkların incelenmesi için bağımsız örneklem t testi uygulanmış ve sonuçlar, bireysel ve kurumsal direnç ile psikolojik güvenlik değişkenlerinin bilgi paylaşımı üzerindeki etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bilgi, günümüz örgütleri için en stratejik kaynaklardan biri hâline gelmiştir. Küresel rekabet, hızla gelişen teknoloji ve bilgi temelli ekonomilerin yükselişi, bilginin üretimi, yönetimi ve paylaşımını kritik kılmaktadır. Bu noktada yükseköğretim kurumları hem bilginin üretildiği hem de yeni kuşaklara aktarıldığı merkezler olarak öne çıkar. Üniversitelerde bilgi paylaşımı yalnızca bireylerin niyet ve davranışlarına değil; örgütsel yapı, liderlik, teknolojik altyapı ve psikolojik iklime bağlı olarak şekillenen karmaşık bir süreçtir.

Bu bağlamda “psikolojik güvenlik” kavramı önemlidir. Edmondson (1999) tarafından geliştirilen bu kavram, bireylerin cezalandırılma kaygısı olmadan fikirlerini ifade edebildiği ve hata yapma riskini üstlenebildiği bir ortamı tanımlar. Psikolojik güvenliğin yüksek olduğu örgütlerde çalışanların bilgi paylaşımı, iş birliği ve yenilikçi davranışlara daha açık olduğu pek çok araştırmada vurgulanmıştır. Yükseköğretimde de akademik personelin kendini güvende hissetmesi, bilginin serbest dolaşımını ve kurumsal öğrenmeyi desteklemektedir.

Buna karşın bilgi paylaşımının önünde bireysel ve kurumsal direnç önemli bir engeldir. Değişime direnç çoğunlukla belirsizlik, aidiyet kaybı, adalet algısının bozulması gibi nedenlerden kaynaklanır. Çalışanlar, bilgi paylaşımının kendi konumlarını zayıflatacağını veya iş güvencelerini tehlikeye sokacağını düşünebilir. Bu bireysel kaygılar, kurumsal düzeyde bürokratik engeller, yetersiz liderlik ve teknolojik altyapı eksiklikleri şeklinde yansır. Böylece bilgi paylaşımı yalnızca teknik değil, kültürel ve psikolojik boyutlarıyla da çok katmanlı bir olguya dönüşür.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fırat Üniversitesi

² Doç. Dr., Fırat Üniversitesi

Dijitalleşme ise bilgi paylaşımını dönüştüren başlıca faktörlerden biridir. Öğrenme yönetim sistemleri, kurumsal bilgi yönetim araçları ve çevrim içi akademik topluluklar, bilgiye erişimi kolaylaştırmaktadır. Ancak mahremiyet kaygıları, sistemlerin kullanım zorlukları veya teknolojiye güvensizlik bireysel direnci artırabilmektedir. Bu noktada dijital liderlik ve kullanıcı dostu teknolojilerin benimsenmesi hem psikolojik güvenliği güçlendirmekte hem de bilgi paylaşımına yönelik motivasyonu artırmaktadır.

Liderlik tarzı da bilgi paylaşımı üzerinde belirleyicidir. Örneğin dönüşümcü liderlik, güven ortamını pekiştirerek paylaşımı teşvik ederken, otoriter ve cezalandırıcı yaklaşımlar sessizlik ve geri çekilme davranışlarını artırır. Yükseköğretim kurumlarında liderlerin güven temelli bir kültür oluşturması bu nedenle kritik bir gerekliliktir.

Araştırma bulguları psikolojik güvenliğin bilgi paylaşımı üzerinde doğrudan ve olumlu bir etkisi olduğunu göstermiştir. Çalışmaya katılanlar güven ortamında düşüncelerini daha rahat ifade etmiş, bilgi paylaşımına ve iş birliğine daha istekli olmuşlardır. Bu sonuç, Zhang vd. (2010), Carmeli vd. (2013) ve Rivera vd. (2021) gibi çalışmalarda elde edilen bulgularla uyumludur. Psikolojik güvenliğin sadece paylaşımı kolaylaştırmadığı aynı zamanda yenilikçiliği ve sürdürülebilir gelişimi desteklediği de görülmüştür. Bunun yanı sıra bireysel ve örgütsel direnç arasında pozitif yönlü güçlü bir ilişki bulunmuştur. Örgütsel yapı ve kültür, bireysel direnç davranışlarını beslemekte; bireylerin tutumları da kurumsal direnci pekiştirmektedir. Bu durum literatürde “direnç döngüsü” olarak tanımlanan olguya işaret etmektedir. Ayrıca psikolojik güvenlik ile direnç arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Güvenli bir ortamda çalışanların direnç davranışları azalmakta, bunun yerine katılım ve paylaşım eğilimleri ise artmaktadır.

Araştırma ünvan değişkenine göre farklılıklar da ortaya koymuştur. Akademik personelin örgütsel direnç düzeyleri idari personele göre daha yüksek iken idari personelin psikolojik güvenlik algıları daha güçlü bulunmuştur. Bu sonuç, görevlerin doğası ve beklentilerle ilişkili olabilir. Literatürde sınırlı biçimde ele alınan bu durum çalışmaya özgün katkı sağlamaktadır.

Metodolojik açıdan, kullanılan ölçeğin güvenilirliği yüksek bulunmuş, korelasyon ve regresyon analizleri değişkenler arasındaki ilişkileri doğrulamıştır. Örgütsel direnç ile bireysel direnç arasında pozitif; her iki direnç türü ile psikolojik güvenlik arasında ise negatif yönlü doğrusal ilişkiler saptanmıştır. Ayrıca psikolojik güvenliğin örgütsel direnç üzerinde güçlü bir azaltıcı etkisi olduğu da görülmüştür.

Özetle araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği, iç tutarlılık analiziyle doğrulanmıştır. Normallik ve doğrusallık testleri verilerin istatistiksel analizler için uygun olduğunu göstermiştir. Korelasyon analizleri, psikolojik güvenlik ile bilgi paylaşımı arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Regresyon analizi, psikolojik güvenliğin bilgi paylaşımının güçlü bir yordayıcısı olduğunu göstermiştir. Bağımsız t-testi ise demografik değişkenlere göre farklılaşmalar olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar ayrıca, örgütsel adaletin, destekleyici liderliğin ve kullanıcı dostu dijital sistemlerin bilgi paylaşımını artırıcı etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak bu araştırma, yükseköğretim bağlamında bilgi paylaşımı, direnç ve psikolojik güvenlik arasındaki ilişkileri kapsamlı bir biçimde ortaya koymuştur. Sonuçlar, güven temelli bir örgüt kültürünün bilgi paylaşımı, yenilikçilik ve sürdürülebilir başarı için temel koşul olduğunu göstermektedir. Psikolojik güvenlik yalnızca bilgi akışını değil, aynı zamanda değişime uyumu ve iş birliğini de destekleyen stratejik bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla modern örgütlerin geleceğe uyum sağlayabilmeleri için psikolojik güvenliği öncelikli bir yönetim stratejisi olarak benimsemeleri gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi paylaşımı, Bireysel direnç, Kurumsal direnç, Psikolojik güvenlik

Abstract

Knowledge sharing is one of the fundamental components that fosters innovation, collaboration, and sustainable performance in higher education institutions and organizations. However, this process is shaped by multiple dimensions, including individual, organizational, and environmental factors, as well as psychological safety, organizational justice, leadership styles, and technological infrastructure. The purpose of this study is to investigate the relationship between knowledge sharing and psychological safety, examine the effects of individual and organizational resistance, and determine the role of leadership, justice, and digital systems. Furthermore, based on the findings obtained in the context of higher education, the study aims to develop recommendations to support organizational learning.

The reliability of the measurement scales used in the research was confirmed through internal consistency analysis. Normality and linearity tests indicated that the dataset was appropriate for statistical analyses. Correlation analyses revealed significant positive relationships between psychological safety and knowledge sharing. Regression analysis showed that psychological safety is a strong predictor of knowledge sharing. Independent t-test results indicated that certain demographic variables led to meaningful differences. The findings also demonstrated that organizational justice, supportive leadership, and user-friendly digital systems positively influence knowledge sharing processes.

In conclusion, psychological safety is identified as a critical factor that facilitates knowledge sharing, as individuals are more willing to share knowledge in a secure organizational environment. Although individual and organizational resistance can limit knowledge sharing, fair management practices, transformational leadership, and effective digital systems help reduce these barriers. The results suggest that creating a climate of trust, ensuring fairness, and strengthening leadership within universities and organizational structures will significantly enhance knowledge sharing.

Keywords: Information sharing, Individual resilience, Institutional resilience, Psychological safety

Kaynakça

- Carmeli, A., Gelbard, R. ve Reiter-Palmon, R. (2013). Leadership, creative problem-solving capacity, and creative performance: The importance of knowledge sharing. *Human Resource Management*, 52(1), 95-121.
- Edmondson, A. (1999). Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly*, 44(2), 350-383.
- Rivera, A. E., Rodríguez-Aceves, L. ve Mojarro-Duran, B. I. (2021). Enabling knowledge sharing through psychological safety in inter-organisational arrangements. *Journal of Knowledge Management*, 25(5), 1170-1193.
- Zhang, Y., Fang, Y., Wei, K. K. ve Chen, H. (2010). Exploring the role of psychological safety in promoting the intention to continue sharing knowledge in virtual communities. *International Journal of Information Management*, 30(5), 425-436.

MERKEZİ SİYASETİN VE MERKEZİYETÇİLİK EĞİLİMLERİNİN BUCAKLARIN İŞLEVSİZLEŞTİRİLMESİNDEKİ ROLÜ

Nazmi Küçükyavaş¹

Özet

Bucak, Türkiye'nin yönetim sisteminde kasaba ve köylerden oluşan en küçük idari birimdir ve tarih boyunca önemli değişimler geçirmiştir. Başlangıçta coğrafi bir terim olarak kullanılan bucak, 1871 Vilayet Nizamnamesi ile resmi bir idari birim hâline gelmiştir. 1921 Anayasası ile bucaklara özerklik tanınmış, ancak 1924 Anayasası bu özerkliği kaldırarak onları merkezi yönetime entegre etmiştir. 1949 tarihli 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, bucakların yapısını, yönetimini ve meclislerini ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir, ancak tam teşkilatlı bucakların sayısını artırma çabaları büyük ölçüde sekteye uğramıştır. 1950'lerde bucak sayısı artış gösterse de 1960'larda bu süreç durmuştur. 1980'lere gelindiğinde bucakların işlevleri giderek azalmış, yeni atamalar yapılmadığı için tamamen etkisiz hâle gelmiştir. Hukuken varlıklarını sürdürmelerine rağmen, işlevsel olarak uygulamadan kalkmışlardır.

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ise bucakların tasfiye sürecini resmen başlatmış; 30 ilde büyükşehir belediyeleri kurulurken, bu illerde bucak statüsü kaldırılmıştır. Bu nedenle, bucak sayısı 2013'te 632 iken, 2014 yerel seçimlerinden sonra 335'e düşmüş ve nihayetinde 6552 sayılı Kanun ile bucaklar resmen sona erdirilmiştir. Bu çalışma, bucakların ortadan kalkış sürecini incelerken merkezi yönetimin rolü ve artan merkezîyetçilik eğilimi üzerinde durmaktadır. Kırsal nüfusun devlet hizmetlerine erişiminde kilit bir rol oynayan bucakların, merkezîyetçiliğin artması ve siyasi değişimler nedeniyle nasıl önemini yitirdiği ele alınmaktadır. Bucakların nihai olarak kaldırılması ile Türkiye'nin idari yapısı Osmanlı döneminden beri süregelen üç kademeli sistemden (il-ilçe-bucak) iki kademeli bir sisteme (il-ilçe) dönüşüm sürecini tamamlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Bucak, Mülki İdare, Merkezi Siyaset, Merkezîyetçilik, İdari Bölümlenme

---

¹ Doktor, Cumhurbaşkanlığı İletişim Uzmanı, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, vefanazmi@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-9100-1150.

THE ROLE OF CENTRAL POLITICS AND CENTRALIZATION TENDENCIES IN THE MARGINALIZATION OF SUB-DISTRICT ADMINISTRATION

Abstract

Sub-district administration, the smallest administrative unit comprising towns and villages in Turkey's governance system, has evolved significantly throughout history. Initially used as a geographical term, it later became an official administrative division with the 1871 Vilayet Regulation. Under the 1921 Constitution, sub-district administration were granted autonomy, but the 1924 Constitution revoked this, integrating them into centralized governance. The 5442 Provincial Administration Law of 1949 detailed the structure of sub-district administration, including governors and councils, but efforts to increase fully equipped sub-district administration frequently stalled. Growth in Sub-district administration numbers during the 1950s halted in the 1960s, and by the 1980s, their roles diminished as appointments ceased. Despite their legal existence, they became functionally obsolete.

The 2012 Law No. 6360 marked the formal dismantling process, establishing metropolitan municipalities in 30 provinces and abolishing bucak status in these regions. Consequently, the number of sub-district administration dropped from 632 in 2013 to 335 after the 2014 local elections, and the 6552 Law officially ended their existence. This study examines the decline of sub-district administration, emphasizing the central government's role and the trend toward centralization. It explores how sub-district administration, once crucial in linking rural populations to government services, lost relevance amid growing centralization and political shifts. The final abolition of sub-district administration transformed Turkey's administrative structure from a three-tier system (province-district- sub-district) to a two-tier system (province-district), ending a legacy dating back to the Ottoman era.

Keywords: Sub-district Administration, Civil Administration, Central Politics, Centralism, Administrative Division

Kaynakça

- Akalın, E. V. (1963). *Nahiye Müdürlerine ve Muhtarlara Kılavuz Halkın Hukuk Müşaviri*. İstanbul: Türk Neşriyat Yurdu Yeni Savaş Matbaası.
- Akdağ, M. (1975). *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celali İsyancıları*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Anayasa Mahkemesi. (2025, 04 20). *Önceki Anayasalar:1924 Anayasası*. 01 28, 2025 tarihinde Anayasa Mahkemesi: <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/> adresinden alındı
- Atmaca, M. (2022). *Mülki İdarenin Yeniden Yapılandırılması(Mahalli İdarelerin, İl ve Devlet İdaresinin Yeniden Yapılandırılması:Demokratik Mülki İdare Modeli)*. Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Aydemir, Ş. S. (1968). *İkinci Adam* (Cilt II). İstanbul,: Remzi Kitapevi,.
- Berthelemy, H. (1931). *Hukuku İdare*. (M. Atıf, Çev.) İstanbul: Hamit Matbaası.
- Bozkurt, Ö., & Ergün, T. (2008). *Kamu Yönetimi Sözlüğü* (2. Baskı b.). (S. Sezen, Dü.) Ankara: TODAİE.
- Canman, D. (1975). *Türkiye'de Kesimler Arası İnsan Gücü Hareketliliği*. Ankara: TODAİE .
- Çadırcı, M. (2007). *Tanzimat Sürecinde Türkiye Ülke Yönetimi* . Ankara: İmge Kitapevi.
- Çimen, A. (2007). "Kaymakamlık Mesleği" Açısından Mülki İdarenin Kısa Tarihi. *Türk İdare Dergisi*, 455, 189-206.
- Çimen, A. (2007). Kaymakamlık Mesleği" Açısından Mülki İdarenin Kısa Tarihi. *Türk İdare Dergisi*(455), 189-206.
- Dahiliye Vekaleti. (1933). Vekâletin Muhtelif Şubelerinde On Sene Zarfında Yapılan İşlere Dair Raporlar. *Türk İdare Dergisi*, 6(67), 275-277.
- Demokrat Parti . (1952.). *Kasımpaşa Bucak İdare Kurulu Faaliyet Raporu(1952-53)*. İstanbul: Halk Basımevi.
- Demokrat Parti . (1951). *Kasımpaşa Bucak İdare Kurulu Faaliyet Raporu(1950-51)*. İstanbul : Halk Basımevi.
- Eldem, M. (1969). *Bucak idaresi Üzerine Bir Araştırma (İç-Düzen Çalışmaları)*. Ankara,: İçişleri Bakanlığı.

- Emre, C. (2002). Mülki Yönetim Sisteminin Geçerliliği ve Sistemden Kopmalar. C. Emre içinde, *İyi Yönetim Arayışında Türkiye’de Mülki İdarenin Geleceği* (s. 215-239). Ankara: Türk Yönetim Araştırmalar Vakfı .
- Emre, C. (2002). Mülki Yönetim Sisteminin Yeniden Düzenlenmesi Tartışmalarına Genel Bir Bakış. C. Emre içinde, *İyi Yönetim Arayışında Türkiye’de Mülki İdarenin Geleceği* (s. 284-304). Ankara: Türk İdari Araştırmalar Vakfı.
- Eyupoğlu, İ. Z. (1991). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. İstanbul : Sosyal Yayınlar.
- Fikret, M. (1934). *Vilayet İdaresi Kanuna Göre: Tatbikatta Kaymakamlar ve Nahiye Müdürlerinin Vazife ve Salahiyetleri* . İstanbul: Necmi İstikbal Matbaası.
- Fişek, K. (1976). Türkiye’de Mülki İdare Amirliği Sisteminin ve Taşra Yöneticilerinin Sorunları Üstüne Araştırma . K. Fişek içinde, *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye’de Mülki İdare Amirliği Sistem ve Sorunlar*. Ankara: Türk İdareciler Derneği .
- Frey, F. W. (1965). *The Turkish Political Elite*. Cambridge,: Mass.
- Gençoğlu, M. (2011). 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra İdaresinde Yeniden Yapılanma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 29-50.
- Görelî, İ. H. (1945). Memleketimizde Vilayetler İdaresine Bir Bakış. *Türk İdare Dergisi*(173), 146-169.
- Görelî, İ. H. (1952). *İl İdaresi* . Ankara : AÜSBF Yayınları.
- Güler, B. A. (2000). Yerel Yönetimleri Güçlendirmek mi? Ademi merkeziyetçilik mi?’. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 9(2), 14-29.
- Güler, B. A. (2009). *Türkiye’nin Yönetimi Yapı*. Ankara : İmge Kitabevi.
- Güngördü, N. (1988). *Tanzimat ve Meşrutiyet (I-II) Dönemlerinde Osmanlı Mülki İdareleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- İçişleri Bakanlığı . (1966). *İkinci İdareciler Kongresi*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- İçişleri Bakanlığı . (2013, 05 01). *İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü*. İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü Süreç Analizi: http://www.illeridaresi.gov.tr/ortak_icerik/illeridaresi/i%C3%A7işleri%20kontrol%20%C3%A7ağdaş%20İdare%20Genel%20Müdürlüğü%20Süreç%20Analizi%20-%202013%2005%2001.pdf adresinden alındı
- İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğü. (1978). *Türkiye’de Mülki İdare Bölümleri: Belediye ve Köyler*. Ankara: İçişleri Bakanlığı.
- İçişleri Bakanlığı,. (1972). *İl Genel Yönetimi(İç-Düzen Genel Raporu)*. Ankara: İçişleri Bakanlığı,.
- Karagel, H. (2011). Bölgesel Kalkınma Planlamasında Planlama Birimi Olarak "Bucaklar". *Uluslararası Katılımlı Coğrafya Kongresi (Uluslararası Katılımlı Coğrafya Kongresi, 7-10 Eylül 2011)* (s. 342-351). İstanbul : Türk Coğrafya Kurumu (Türk Coğrafya Kurumu, TCK).
- Karal, E. Z. (1988). *Osmanlı Tarihi (Cilt VII)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Kargel, H. (2010). Tarihsel Süreç İçerisinde Doğu Anadolu Bölgesindeki Mülki Yönetim Alanlarının İdari Coğrafya Analizi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*(61), 41-62.
- Kartal, N. (2013). Tanzimat’tan Cumhuriyete Osmanlı’da Mülki İdare. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 1-24.
- Kelleci, Ş. (1989). *Tanzimat Döneminde Osmanlı Mülki İdaresi*. Ankara: TODAİE.
- Keskin, E. N. (2009). *Türkiye’de Devletin Toprak Üzerinde Örgütlenmesi*. Ankara : Tan Kitabevi.
- Küçükyavaş, N. (2004). 1954-2002 Genel Seçim Sonuçlarının Analizi. *Epilog Düşünce Dergisi*(3), 16.
- Nalbant, A. (2012). *Üniter Devlet Bölgeselleşmeden Küreleşmeye (2 Baskı b.)*. İstanbul: On iki Levha Yayınları.
- Onar, S. S. (1944). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul : İsmail Akgün Matbaası.
- Ortaylı, İ. (1976). Türkiye’de Taşra Yönetim ve Yöneticiliğinin Evrimi. K. Fişek içinde, *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye’de Mülki İdare Amirliği Sistem ve Sorunlar*. Ankara: Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi: 1,.
- Ortaylı, İ. (2000). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri(1840-1880)* . Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Ortaylı, İ. (2008). *Türk Teşkilat ve İdare Tarihi* (3. Baskı b.). Ankara,: Cedit Yayınları.
- Önen, N., & Reyhan, C. (2011). *Mülkten Ülkeye Türkiye’de Taşra İdaresinin Dönüşümü (1839-1929)*. İstanbul : İletişim Yayınları,.
- Östen, N. (1944). İdare Hukuku Bakımından Türkiye’de Komün. *AÜHF Dergisi*, 1(2), 232-253.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye’de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi”. *AÜDTCF Coğrafi Bilimler Dergisi*,(3), 1-25.
- Özçağlar, A. (2011). *İdari Coğrafya*. Ankara: Ümit Matbaacılık.

- Özçağlar, A. (2015). *Yönetmel Coğrafya*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Özçağlar, H. (2014). *Türkiye’de Bucak Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özen, N., & Reyhan, C. (2009). Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye’de Ülke Yönetimi. *Amme İdaresi Dergisi*,(42), 1-23.
- Parlak, M. A. (1922). *1921 Teşkilât-I Esâsiye Kanunu ve Makaleler*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
- Payaslıoğlu, A. (1966). *Merkezi İdarenin Taşra Teşkilatı Üzerinde Bir İnceleme*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Resmi Gazete. (1929, 05 05). *Vilayet İdaresi Kanunu*. 01 28, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1184.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1930, 06 09). *1700 Sayılı Dahiliye Memurları Kanunu*. 01 28, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1524.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1949, 06 18). *5442 sayılı İl İdaresi Kanunu*. 01 15, 2025 tarihinde Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/7236.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1953, 07 15). *6125 l İdaresi Kanununun 47 ve 49 uncu Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*. 01 28, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/8458.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1961, 07 20). *1961 Türkiye Cumhuriyeti Anayasası*. 01 28, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10859.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1964, 05 22). *469 sayılı 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun*. 01 28, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/11709.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1965, 07 13). *648 Sayılı Siyasal Partiler Kanunu*. 02 03, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/12050.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (1984, 10 09). *3046 sayılı Kanun*. 02 03, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18540.pdf> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2008 Mükerrer, 03 22). *5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun*. 01 29, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/03/20080322M1-1.htm> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2008, 02 08). *Temel Ceza Kanunlarına Uyum Amacıyla Çeşitli Kanunlarda ve Diğer Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 01 29, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/02/20080208-1.htm> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2012, 12 06). *On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. 01 29, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/12/20121206-1.htm> adresinden alındı
- Resmi Gazete. (2014, 09 11). *6552 sayılı İş Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılması İle Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılmasına Dair Kanun*. 01 29, 2025 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140911m1-1.htm> adresinden alındı
- Reyhan, C. (2002). Yerel Yönetim Metinleri: İdare-i Nevahi Nizamnamesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), 107-111.
- Reyhan, C. (2006). Cebeli Lübnan Vilayet Nizamnamesi. *Memleket Siyaset Yönetim Dergisi*, 1(1), 175-184.
- Reyhan, C. (2006). Girit Vilâyet Nizamnamesi. *Memleket, Siyaset ve Yönetim*, 1(2), 138-173.
- Saveci, M. (1952). Nahiye - Kamun - Bucak, Komün Mahalle. *Türk İdare Dergisi*, Ocak-Şubat(284), 50-73.
- Şahin, İ. (2008). Nahiye. T. D. Vakfi içinde, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (s. 306-308). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı .
- Şaylan, G. (1976). Cumhuriyet Dönemi Mülki İdare Amirliği Sisteminin Mirası ve Ana Gelişme Süreçleri. K. Fişek içinde, *Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Türkiye’de Mülki İdare Amirliği Sistem ve Sorunlar*, (s. 29-30). Ankara: Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırmalar Dizisi.
- Tamer, M. (1989). *Mülki İdare Teşkilatımız ve Bölge Valiliği*. Elazığ: TODAİE.
- TBMM. (1921). *TBMM Zabıt Ceridesi: İdarei Kura ve Nevahi Kanunu Layihası ve Dahiliye Encümeni Mazbatası* (Cilt Devre I, Cilt 12, İçtima 2, 22.9.1337). Ankara.
- TBMM. (1924). *TBMM Zabıt Ceridesi: Köy Kanunu Esbab-ı Mucibe Layihası* (Cilt Devre II, İçtima 1, Cilt 6.). Ankara: TBMM.
- TBMM. (1926, 05 30). *Resmi Ceride*. 01 28, 2025 tarihinde 877 sayılı Teşkilatı Mülkiye Kanunu: https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc004/kanuntbmmc004/kanuntbmmc00400877.pdf adresinden alındı

- TBMM. (1929). *TBMM Zabıt Ceridesi* (Cilt Devre VIII, İçtima 3). Ankara: TBMM.
- TBMM, . (1965). *Müreffeh ve Kuvvetli Türkiye İçin CKMP Programı*. Ankara: Arı Matbaası .
- TODAİE. (1966). *Merkezî Hükümet Teşkilâtı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu*. Ankara: TODAİE.
- TODAİE. (1991). *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, .
- Tönük, V. (1945). *Türkiye’de İdari Teşkilatın Tarihi Gelişimi ve Bugünkü Durumu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayınları.
- Tukin, C. (1996). Girit. T. D. Vakfı içinde, *TDV İslâm Ansiklopedisi’* (Cilt 14, s. 85-93). İstanbul: Türk Diyanet Vakfı.
- Tural, E. (2004). Bir Belge:1861 Hersek İsyanı -1863 Eyalet Teftişleri- 1864 Vilayet Nizamnamesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(2), 93-123.
- TURAL, E. (2004). Habsburg ve Osmanlı İmparatorluğunun En Uzun Asrı ve 1864 - Tuna Vilayet Nizamnameleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(3), 83-113.
- Tural, E. (2004). II. Meşrutiyet Döneminde Siyasal Partilerin Taşra Politikaları. *Amme İdaresi Dergisi*, 37(4), 57-82.
- Tural, E. (2005). Bir Belge:1864 ve 1871 Vilayet Nizamnameleri ve 1876 İdare-i Umumiye-i Vilayet Talimatnamesi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 14(1), 71-91.
- Turan, A. (1964). *Bucakların Kaldırılması*. Ankara: İçişleri Bakanlığı.
- Türk Dil Kurumu. (2024, 01 09). *Türk Dil Kurumu Sözlük*. 01 09, 2024 tarihinde Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu. (2025, 02 05). *Güncel Türkçe Sözlük*. 02 05, 2025 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlüğü: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Yalçındağ, S. (1977). *İlçe Özel Yönetimi*. Ankara: TODAİE.
- Yaman, M. T. (1940). *Osmanlı Mülki İdaresinde Avrupalılaşıma Hakkında “Bir Kademe Tecrübesi”*. İstanbul, : Cumhuriyet Matbaası.

1990’LI YILLARDA TÜRKİYE’NİN ÇEÇENİSTAN POLİTİKASI VE TÜRKİYE RUSYA İLİŞKİLERİNE ETKİSİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

Nesrin Özek¹

Özet

Soğuk Savaş’ın ardından ortaya çıkan belirsizlik, ülkelerin kendi bölgelerinde daha fazla söz sahibi olma arayışını artırmıştır. Türkiye de bu dönemde hem enerji yolları açısından bir geçiş noktası hem de bölgeler arasında köprü olma rolüyle öne çıkmaya çalışmıştır. Ancak bu süreçte Rusya ile ilişkilerinde dikkatli davranmak zorunda kalmıştır. Çeçenistan konusu ise Türkiye açısından yalnızca Kafkasya politikalarında değil, aynı zamanda Avrasya’daki yeni dengelerde nasıl bir konum alacağı bakımından önemli bir sınav olmuştur.

Bu çalışmanın amacı; 1990’lı yıllarda Türkiye’nin Çeçenistan politikasının yöntem süreci ve bunun Türkiye-Rusya ilişkilerine yansımaları tarihsel, kuramsal ve pratik boyutlarıyla incelenmesidir. Bu dönemde Türkiye’nin dış politika karar vericileri, güvenlik, diplomasi ve ekonomi alanlarının birbirine baskı yapan dinamikleriyle karşı karşıya kalmıştır. Ülkedeki PKK kaynaklı güvenlik sorunları, Ankara’nın ayrılıkçı hareketlere karşı daha dikkatli bir tutum geliştirmesini zorunlu hâle getirmiştir. Bunun yanında Türkiye’nin Avrasya’da daha etkin olma isteği, tarihsel ve kimlik temelli yaklaşımlarla örtüşse de bu durumun Rusya’nın toprak bütünlüğüne yönelik hassasiyetiyle çatışmaması gerekiyordu. Bu da politika yapımcıların stratejik tercihlerini zorlaştırmıştır. Ayrıca ticaret ve enerji projeleriyle gelişen karşılıklı bağımlılık, ortaya çıkan siyasi gerilimlerin geçici olarak yumuşatılmasına katkı sağlamıştır.

Araştırmada izlenen yöntem şu adımlardan oluşmaktadır: Öncelikle 1990-1999 yıllarına ait diplomatik belgeler, akademik çalışmalar ve sivil toplum raporları tarihsel-analitik bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Ardından Türkiye ile Rusya arasındaki ilişkilerde öne çıkan kritik gelişmeler – Birinci Çeçen Savaşı, yaşanan diplomatik gerginlikler, ekonomik iş birliği girişimleri ve 1999’daki normalleşme süreci– kronolojik sırayla incelenmiştir. Üçüncü adımda, realist ve yapısalcı kuramların birlikte kullanılmasıyla çıkar ve güvenlik öncelikleri ile normatif-toplumsal etkiler arasındaki bağlantılar analiz edilmiştir. Son aşamada ise elde edilen bulgular, 1990’larda Türkiye-Rusya ilişkilerinin uzun vadede nasıl bir stratejik deneyim sunduğu çerçevesinde yorumlanmıştır. Türkiye-Rusya ilişkilerinin 1990’lar bağlamındaki dinamikleri, Çeçenistan’daki çatışmaların niteliği ve Türkiye iç siyasetinin dış politika tercihleri üzerindeki etkisi ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

Bu çalışmada literatür taraması, Türkiye-Rusya ilişkilerinin 1990’lardaki seyri, Çeçenistan’daki çatışmalar, Türkiye’nin dış politika karar alma süreçleri, toplumsal baskılar ve ekonomik ilişkilerin etkisi çerçevesinde yürütülmüştür. 1990’larda Türk-Rus ilişkilerini anlamak için farklı uluslararası ilişkiler kuramlarını bir arada değerlendirmek önemlidir. “Karma bağımlılık” yaklaşımı, ülkeler arasında gelişen ekonomik ilişkilerin çatışma riskini azaltıcı bir etkisi olabileceğini vurgulamaktadır. Bu bakış açısı, Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretin ve enerji projelerinin krizleri yumuşatıcı bir rol oynadığı görüşünü destekler. Öte yandan realist yaklaşım, devletlerin temel önceliğinin güvenlik olduğunu öne sürerek, ekonomik iş birliği ne kadar güçlü olursa olsun güvenlik kaygılarının ortadan kalkmayacağını hatırlatır. Dolayısıyla iki yaklaşım birlikte

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Munzur Üniversitesi, nesrinozek18@gmail.com.

değerlendirildiğinde, 1990'lardaki Türk-Rus ilişkilerinde hem iş birliğini teşvik eden ekonomik bağların hem de tarihsel güvensizlikten kaynaklanan rekabetin bir arada var olduğu görülür.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya, hem iç siyasi ve ekonomik sorunlarla uğraşmak zorunda kalmış hem de bölgedeki güç boşluğunu kontrol etmeye çalışmıştır. Türkiye ise Soğuk Savaş sonrasında Kafkasya ve Orta Asya'da kültürel ve tarihsel bağlarını kullanarak etkisini artırmayı hedeflemiştir. Bu süreçte iki ülke arasında ekonomik açıdan karşılıklı fırsatlar ortaya çıkmış; ancak güvenlik kaygıları ve jeopolitik rekabet, ilişkilerin tam anlamıyla yakınlaşmasını engellemiştir. Sonuç olarak ekonomik iş birliği, diplomatik krizlerin büyümesini sınırlayan bir rol üstlenmiş, fakat stratejik güvensizlik iki ülke ilişkilerinde bu çalışmada hem realist hem de yapısalcı kuramların birlikte kullanılması, Türkiye'nin Çeçenistan politikasında güvenlik ve çıkar temelli önceliklerle kimlik ve norm kaynaklı baskıların nasıl etkileştiğini anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. Realist bakış açısı, devletlerin öncelikli hedefinin güvenlik ve varlığını koruma olduğunu öne sürer. Bu yaklaşım, 1990'larda Rusya gibi bölgesel bir güçle doğrudan çatışmanın yüksek maliyetlerini dikkate alarak Türkiye'nin daha temkinli hareket etmesini açıklamaktadır. Öte yandan yapısalcı yaklaşım, kimlik, normlar ve toplumsal değerlerin dış politika kararlarındaki etkisini ön plana çıkarır. Bu çerçevede Türkiye'nin Çeçenistan politikası, etnik ve dini dayanışma temelinde gelişen toplumsal baskıların etkisi ve bunların resmi söylemdeki yansımaları üzerinden anlaşılabilirliğin önündeki en önemli engel olmayı sürdürmüştür.

Sonuç olarak; 1990'larda Türkiye'nin Çeçenistan politikasının temel özelliği, resmi temkinli realpolitik yaklaşım ile toplumdaki etnik ve dini sempatinin yarattığı baskı arasındaki hassas dengedir. Bu gerilim zaman zaman Türkiye-Rusya ilişkilerinde siyasi krizlere yol açsa da ekonomik iş birliği ve diplomatik normalleşme adımları, ilişkilerin sürdürülebilirliğini sağlayan pragmatik dengeleme mekanizmalarını ön plana çıkarmıştır. 1999'daki normalleşme süreci, sonraki yıllarda "rekabetçi iş birliği" yaklaşımının temelini atmış; günümüzde Türkiye'nin bölgesel kriz yönetimi ve dış politika stratejileri için yol gösterici olmuştur.

Gelecekte benzer krizlerde, iç güvenlik kaygıları ve toplumsal beklentiler uluslararası çıkar dengeleriyle uyumlu şekilde yönetilmelidir. Kamuoyu, diaspora ve insani yardım talepleri gibi normatif etmenler, dış politika karar alma süreçlerine entegre edilmeli; ekonomik çıkarlar ve güvenlik stratejileriyle dengelenerek kapsayıcı, esnek ve uzun vadeli bölgesel istikrarı hedefleyen bir stratejik çerçeve oluşturulmalıdır. Bu yaklaşım, kriz yönetiminde esnekliği, diplomatik manevra alanını ve uzun vadeli istikrar hedeflerini bir arada gözeten bütüncül bir rehber işlevi görür.

AN ANALYSIS OF TURKEY'S CHECHNYA POLICY IN THE 1990S AND ITS IMPLICATIONS FOR TURKEY-RUSSIA RELATIONS

Abstract

This study examines the formulation process of Turkey's Chechnya policy in the 1990s and its implications for Turkey-Russia relations from historical, theoretical, and practical perspectives. In the post-Cold War geopolitical restructuring of Eurasia, the main factors influencing Turkey's foreign policy decisions included domestic security concerns (particularly the PKK factor), the impact of ethnic and religious sympathies at the societal level on foreign policy-making, Russia's sensitivity to its territorial integrity, the role of economic cooperation in mitigating crises, and how the experiences of the 1990s laid the groundwork for the subsequent "competitive cooperation" model in Turkey-Russia relations.

The analysis, conducted through a literature review and qualitative historical-analytical methods, focuses on the period 1990–1999. The findings reveal how the tension between the official cautious stance and societal pressures was managed through economic balance and diplomatic normalization tools, highlighting the decisive role of pragmatic strategies in regional crisis management and the contribution of this period to the subsequent strategic partnership vision.

Keywords: Chechnya, Turkey-Russia Relations, Geopolitics, Realism, Constructivist Approach

YEREL YÖNETİMLER VE EĞİTİM POLİTİKALARININ KIRSAL BÖLGELERDEKİ UYGULANABİLİRLİĞİ

Neşe Tapan¹

Özet

Bu kavramsal araştırma, Türkiye’de yerel yönetimlerin kırsal bölgelerde eğitim politikalarını tasarlama, uygulama ve sürdürme süreçlerini bütüncül bir perspektifle incelemektedir. Literatür temelli yöntemle yürütülen çalışma, yerel yönetim kavramının tarihsel ve kuramsal temellerinden hareketle, eğitim politikalarında yerel aktörlerin rolünü ayrıntılı biçimde ortaya koymaktadır. Araştırma, kırsal alanların sosyo-ekonomik, coğrafi ve demografik özelliklerinin eğitim hizmetlerinin planlanması ve sunulmasına nasıl yön verdiğini sistematik bir çerçeve içinde tartışmaktadır. Bu kapsamda, kırsal bölgelerdeki altyapı eksiklikleri, ulaşım zorlukları, öğretmen dağılımındaki dengesizlikler ve toplumsal katılım dinamikleri değerlendirme nesnelere olarak ele alınmaktadır. Kavramsal haritalama ve tematik kodlama teknikleri aracılığıyla gerçekleştirilen analizlerde, yerel yönetimlerin eğitim politikalarına ilişkin yetki ve sorumluluk alanları, merkezi yönetimle iş birliği modelleri ve karar alma mekanizmalarındaki çok-düzeyle etkileşimler ayrıntılı biçimde incelenmektedir. Bulgular, yerel yönetimlerin kırsal eğitimin niteliğini iyileştirmede birincil derecede stratejik aktörler olduğunu; ancak merkezi-yerel işbölümündeki belirsizlikler, kaynak tahsis süreçlerindeki verimsizlikler ve paydaş katılımındaki sınırlılıkların uygulanabilirliği kısıtladığını göstermektedir. Ayrıca, kırsal toplulukların karar alma sürecine katılım mekanizmalarının güçlendirilmesinin ve yerel inisiyatifleri destekleyen esnek politika araçlarının başarı şansını artırdığı tespit edilmektedir. Araştırma sonuçları, yerel yönetimlerin rol tanımlarının netleştirilmesi, kırsal eğitime özgü performans ölçütlerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilir iş birliği modellerinin oluşturulması yönünde politika önerileri sunmaktadır. Söz konusu öneriler hem merkezi hem de yerel düzeyde daha uyumlu ve etki odaklı eğitim politikalarının geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: yerel yönetimler, kırsal eğitim, eğitim politikaları, uygulanabilirlik, kavramsal araştırma.

---

¹ Tezli Yüksek Lisans mezunu, MEB, nesepltpn@gmail.com, 0009-0003-6796-2511.

LOCAL GOVERNMENTS AND THE APPLICABILITY OF EDUCATION POLICIES IN RURAL REGIONS

Abstract

This conceptual research examines the processes of local governments in Turkey in designing, implementing, and maintaining education policies in rural areas from a holistic perspective. This study, conducted using a literature-based method, elaborates on the role of local actors in education policies, drawing on the historical and theoretical foundations of the concept of local government. The research systematically discusses how the socioeconomic, geographic, and demographic characteristics of rural areas shape the planning and delivery of educational services. In this context, infrastructure deficiencies, transportation difficulties, imbalances in teacher distribution, and social participation dynamics in rural areas are considered as objects of analysis. Analyses conducted using conceptual mapping and thematic coding techniques provide a detailed examination of the areas of authority and responsibility of local governments regarding education policies, cooperation models with the central government, and multi-level interactions within decision-making mechanisms. The findings indicate that local governments are primary strategic actors in improving the quality of rural education; however, uncertainties in the central-local division of labor, inefficiencies in resource allocation processes, and limitations in stakeholder participation limit their applicability. Furthermore, strengthening rural community participation mechanisms in decision-making processes and flexible policy tools that support local initiatives are found to increase the likelihood of success. The research results offer policy recommendations for clarifying the role of local governments, developing performance criteria specific to rural education, and establishing sustainable collaboration models. These recommendations contribute to the development of more cohesive and impact-oriented education policies at both the central and local levels.

Keywords: local governments, rural education, education policies, applicability, conceptual research.

KAMU SEKTÖRÜNDE ÇALIŞAN KADINLARIN MOBBİNG ALGISI VE BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ

Neşe Tapan¹

Özet

Bu kavramsal çalışma, kamu sektöründe görev yapan kadın çalışanların mobbing algısını ve bu olumsuz örgütsel olguya karşı geliştirdikleri başa çıkma stratejilerini toplumsal cinsiyet perspektifiyle irdelemektedir. Literatür temelli araştırma, ulusal ve uluslararası kaynaklarda ortaya konan kuramsal tartışmaları, mevzuat hükümlerini ve örgütsel davranış modellerini sistematik bir bakış açısıyla sentezlemektedir. Çalışmanın amacı, kamusal kurumların işleyişinde kadın çalışanların kendilerine yönelik psikolojik taciz davranışlarını nasıl tanımladığını, bu davranışları hangi göstergeler yoluyla algıladığını ve hangi bireysel-kurumsal mekanizmalarla başa çıkmaya çalıştığını açıklığa kavuşturmadır. Yöntem olarak betimleyici nitelik taşıyan doküman incelemesi benimsenmekte; kavramsal haritalama, tematik kodlama ve eleştirel karşılaştırma teknikleri kullanılmaktadır. Bulgular, (i) mobbingin kurumsal hiyerarşi ve ataerkil kültürün kesişiminde toplumsal cinsiyete duyarlı biçimde tezahür ettiğini, (ii) kadın çalışanların mobbingi çoğunlukla mesleki yeterliliklerinin değersizleştirilmesi ve sosyal izolasyon yoluyla algıladığını, (iii) başa çıkma stratejilerinin bireysel düzeyde savunucu iletişim, sosyal destek arayışı ve resmi şikâyet yollarına başvurma; örgütsel düzeyde ise cinsiyet eşitliğine duyarlı politika, anonim geri bildirim kanalları ve toplumsal cinsiyet odaklı eğitim programları biçiminde sınıflandığını göstermektedir. Kavramsal analiz, kamu kurumlarında cinsiyet odaklı örgüt kültürü inşasının sürdürülebilir bir psikososyal çalışma ortamı yaratmada anahtar rol oynadığını vurgulamaktadır. Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet temelli mobbingi önleyici yasal çerçevelerin, şeffaf insan kaynakları politikalarının ve kadın çalışanlara özgü destek hatlarının etkinleştirilmesi tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: kamu sektörü, kadın çalışanlar, mobbing algısı, toplumsal cinsiyet, başa çıkma stratejileri.

---

¹ Tezli Yüksek Lisans mezunu, MEB, nesepltpn@gmail.com, 0009-0003-6796-2511.

PUBLIC SECTOR WOMEN'S PERCEPTION OF MOBBING AND COPING STRATEGIES

Abstract

This conceptual study examines the perception of mobbing among female public sector employees and the coping strategies they develop against this negative organizational phenomenon from a gender perspective. This literature-based study systematically synthesizes theoretical discussions, legislative provisions, and organizational behavior models presented in national and international sources. The study aims to clarify how female employees in public institutions define psychological harassment, through what indicators they perceive this behavior, and through what individual and institutional mechanisms they attempt to cope. A descriptive document review is adopted as the method, employing conceptual mapping, thematic coding, and critical comparison techniques. The findings indicate that (i) mobbing manifests in a gender-sensitive manner at the intersection of organizational hierarchy and patriarchal culture, (ii) female employees often perceive mobbing through the devaluation of their professional competencies and social isolation, and (iii) coping strategies are categorized as defensive communication, seeking social support, and resorting to formal complaints at the individual level, and gender-sensitive policies, anonymous feedback channels, and gender-focused training programs at the organizational level. The conceptual analysis emphasizes that building a gender-focused organizational culture in public institutions plays a key role in creating a sustainable psychosocial work environment. Consequently, the activation of legal frameworks to prevent gender-based mobbing, transparent human resources policies, and support lines specific to female employees is recommended.

Keywords: public sector, female employees, perception of mobbing, gender, coping strategies.

TÜRKİYE NÜKLEER GÜÇ ÜRETİMİNDE KAMU PERSONELİ UZMAN EĞİTİMİ AÇISINDAN FRANSA NÜKLEER ENSTİTÜSÜ (12EN) ÖRNEĞİ

Nevriye Simge Özgüleç¹ - Kamil Ufuk Bilgin²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de ileri aşamadaki Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Sinop’ta kurulmakta olan nükleer tesis ile ileri bir tarihte Kırklareli’nde kurulması düşünülen nükleer santral tesislerinde ihtiyaç duyulacak olan özel nitelikli personel ile bu personelin yönetiminde görev alacak olan kamu yöneticilerinin yetiştirilmesinin gereğini ve Fransa’daki “*Institute of Nuclear Energy-12EN*” Nükleer Enerji Enstitüsü’nün, iyi örnek olması için önemini ortaya koymaktır.

Bu çalışmanın yöntemi, konuyla ilgili bilimsel teorik kaynakların taranmasının yanı sıra gerek nükleer güç santrallerin kurulması ve üretime geçmesinden sorumlu Bakanlık verilerinin ve gerekse Fransa Nükleer Enerji Enstitüsü’ndeki uygulamalara ilişkin pratik bilgilerin incelenerek, değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yöntemidir.

Bu çalışmanın bulguları, öncelikle Türkiye’de nükleer alanda kurulup yönetilecek tesislerde çalışacak farklı niteliklerdeki personelin hazırlanması amacıyla eğitimi ve bu eğitim için 1970’lerden bu yana nükleer tesis personel yönetimi deneyimi olan Fransa’daki akademi hakkındaki bilgileri içermektedir. Zira Nükleer enerji, nükleer santraldeki elektrik üretiminde kullanıldığı için sadece nükleer enerji mühendislerinin değil; aynı zamanda elektrik mühendislerinin, kimya mühendislerinin, çevre mühendislerinin istihdam edilmesinin gerektirdiği alanlardan biridir. Ayrıca nükleer üretim, idari alandaki maliye, hukuk, insan kaynakları, halkla ilişkiler, kamu yönetimi, iş sağlığı ve güvenliği gibi uzmanlıkların da etkin olarak rol aldığı sektörlerden biridir.

Nükleer enerjinin üretiminde en önemli etken olan güvenlik faktörü ise hem bu alanda özel uzmanların yetiştirilmesi gerektiği hem de tüm iş kollarında güvenlik kültürünün oluşturulması gerekliliğidir. Bundan dolayı sadece santral kurulumunda bile, çok sayıda farklı alandan farklı uzmanlıklara sahip personelin yetiştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında nükleer enerji üretim ortamındaki olası radyasyon oluşumu nedeniyle sağlık, tarım ve gıda güvenliği gibi alanlar için de özel uzman personele ihtiyaç bulunmaktadır.

Türkiye’de ise yukarıda adı geçen alanlarda mühendislikler ve idari uzmanlıklar, mevcut üniversitelerde bölüm olarak bulunmakta ve eğitimi verilmekle birlikte, üniversite eğitimi sonrası nükleer güç üretim alanına özgü uzmanlıklar için uzmanlık eğitimi gerekmektedir. Bu eğitim için ise Dünya’da teorik ve pratik başarı deneyimlerini eğitim ortamına aktarıp, uzmanlık eğitimini sistemli biçimde veren iyi örnek birkaç ülke bulunmaktadır. Bunlar ABD, Rusya, Güney Kore ve Fransa’dır.

Fransa özellikle 1970 petrol krizinden sonra, nükleer enerjiyi enerji programı kapsamına eklemiştir. Bu sürecin en önemli tetikleyicilerinden biri de 1970 döneminde Fransa’nın enerji tüketiminin büyük ölçüde kömüre ve petrole bağlı olmasıdır. İhraç edilen petrolün yerine alternatif arayışı Fransa’yı nükleer enerjiye yönlendirmiştir. Nükleer Enerji programını uzun vadeli olarak planlayan

¹ Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, n.simgeozgulec@gmail.com

² İK Uzmanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, kamil.bilgin@hbv.edu.tr

Fransa, özellikle nükleer endüstriye ve kamu insan kaynaklarına önemli yatırımlar yapmıştır. Nükleer enerji sektörünün kurulmasında Fransa'da Fransa Atom Enerjisi Ajansı (Commissariat l'Energie Atomique (CEA) düzenleme kurumu ve Electricite de France (EDF) operatör olarak görev almıştır. Başlangıçtan bu yana Fransa'da nükleer enerji hem ulusal enerji kaynaklarının kullanılması hem de ülkenin kendi enerji üretimini kendi yönettikleri nükleer santraller aracılığı ile sağlanması bakımından desteklenmiştir.

Fransa'da nükleer enerji üretimi, bu desteğe karşın, çeşitli açılardan eleştirilere maruz kalmıştır. Ancak bu eleştiriler, sorunlara nitelikli çözümler olması açısından nükleer sektörün daha güvenli hâle getirilmesini sağlamış; hem de nükleer sektörde insan kaynakları geliştirme politikalarının daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasına ilişkin uygulamaları beraberinde getirmiştir. Bu kapsamda sayılabilecek en önemli enstitüler şunlardır:

Ulusal Nükleer Teknik Bilimler Enstitüsü (INSTN),

Uluslararası Nükleer Enerji Enstitüsü (I2EN).

Bu çalışmada kısa adı I2EN olan Enstitü, incelenmiştir. Çünkü Enstitü hem Fransa'daki ulusal nükleer eğitim sisteminin kurulmasını ve geliştirilmesini hedeflerken, bir yandan da uluslararası profesyonellerin ve nükleer sektöre yeni giren ülkelerin kendi nükleer eğitim sistemlerini kurmaları için örnek bir yapılanma oluşturmaktadır. Bu anlamda Enstitü, nükleer enerji programlarını uygulamalarına yardımcı olmak için bu ülkelerle insani kaynakları kapasite geliştirme konusundaki en iyi uygulamaları paylaşmak hususunda örnek olmaktadır. Nükleer eğitim uzmanlarından bir havuz oluşturan Enstitü, üniversiteler arasında bağ kurarak nükleer üzerine çeşitli eğitimler Enstitü bünyesinde düzenlenmektedir. Enstitü ayrıca, Fransa'daki çok sayıda ve çeşitli özel nükleer enerji eğitim ve öğretim programlarını akredite etme yetkisine sahiptir. Zira I2EN Akreditasyonu, Fransa'daki akademik nükleer eğitim programlarının kalitesini onaylamakta; bunların sektördeki sanayi ve Ar-Ge kuruluşlarının ihtiyaçlarına uygunluğunu da belirlemektedir.

Enstitü, sadece üniversitelerle değil aynı zamanda araştırma enstitüleri ve devlet kurumları ile de yakın ilişki içerisinde olup hem devlet memurlarına hem de araştırma enstitülerinde çalışan akademisyenlere de eğitim veren Enstitü konumundadır. Bunun yanında nükleer sektörde çalışan mühendislere, uzmanlara ve idari personele de çeşitli eğitimler vermektedir. Bundan dolayı da I2EN hem farklı seviyedeki insan kaynakları ihtiyaçlarına cevap verebilmekte iken, aynı zamanda ulusal düzeyde nükleer enerji alanında farklı paydaşların da koordinasyonunu sağlamaktadır. Bu sayede de bilginin hem üretim merkezi hem de bilgi yönetiminde bilginin aktarım merkezi olarak rol almaktadır.

Sonuç olarak Dünya'da 31 ülkede nükleer güçle elektrik enerjisi üreten mevcut 441 nükleer santralin yanı sıra petrol zengini Birleşik Arap Emirlikleri'nde dâhil 16 ülkede başvurulması planlanan nükleer güç üretimin önemi çok açıktır. Bu nedenle Türkiye'de de nükleer santral inşası bitiminde ortaya çıkacak, Türk Nükleer Güç Sisteminin kamu personel yönetimi için I2EN Enstitüsü, hem Fransa'da üniversiteleri bir araya getiren bir enstitü olarak; hem de bu üniversitelerle iş birliği yaparak çeşitli yüksek lisans ve sertifika programları düzenleyen iyi bir örnek eğitim kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece Enstitü'nün Türkiye için de örnek alınması hâlinde, nükleer yönetim sistemi için nitelikli personel yetiştirilmesi mümkün olabilecek; akreditasyona sahip sertifika programları ile lisans sonrası hemen işe başlamak isteyen yerel insan kaynakları da sektöre entegre edilebilecek ve hem de bu sayede Fransa başta olmak üzere diğer ülke nükleer eğitim kurumlarıyla iş birlikleri yapılarak, ortak eğitim programları geliştirme konusunda da avantaj sağlanmış olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Nükleer enerji, Nükleer enerji personel eğitimi, Fransa Nükleer Enerji Enstitüsü-I2EN

TÜRKİYE'S NUCLEAR POWER PRODUCTION IN TERMS OF EXPERT TRAINING FOR PUBLIC PERSONNEL THE EXAMPLE OF THE FRANCE NUCLEAR INSTITUTE (I2EN)

Abstract

The purpose of this study is to reveal the need for training the specially qualified personnel that will be needed in the advanced stage Akkuyu Nuclear Power Plant in Türkiye, the nuclear facility being built in Sinop, and the nuclear power plant planned to be built in Kırklareli at a later date, as well as the public administrators who will be responsible for the management of these personnel, and the importance of the "Institute of Nuclear Energy-I2EN" in France as a good example. The method of this study is a research method that aims to examine and evaluate the data of the Ministry responsible for the establishment and production of nuclear power plants, as well as the practical information on the applications in the French Nuclear Energy Institute, in addition to scanning the scientific theoretical sources on the subject. The findings of this study primarily focus on training personnel with various qualifications to be employed in nuclear facilities to be established and managed in Türkiye, as well information on the French academy, which has experience in nuclear facility personnel management since the 1970s, providing this training. Because nuclear energy is used in electricity generation at nuclear power plants, it is a field requiring the employment of not only nuclear energy engineers but also electrical engineers, chemical engineers, and environmental engineers. Furthermore, nuclear production is a sector in which administrative specialties such as finance, law, human resources, public relations, public administration, and occupational health and safety play an active role. Safety, the most important factor in nuclear production, requires both the training of specialized experts in this field and the establishment of a safety culture across all sectors. Therefore, even just for power plant installation, personnel with diverse expertise from a wide range of fields must be trained.

Key words: Nuclear energy, Nuclear energy personnel training, France Nuclear Energy Institute-I2EN

Kısa Kaynakça

- Baumgartner, F. R. (1989). Independent and Politicized Policy Communities: Education and Nuclear Energy in France and in Governance: *An International Journal of Policy and Administration*, 2(1), 42-66.
- Böck, H. (2010). Education and training in nuclear energy: State of art, needs and future strategies.
- I2EN. (2016). French Nuclear Education and Training, I2EN, Paris. I2EN. (2025-1). About us I2EN, <https://www.i2en.fr/en/about-us/>, 1.08.2025.
- I2EN. (2025-2). I2EN Nuclear training: <https://www.i2en.fr/en/i2en-training-courses/> 01.09 2025.
- IAEA. (2011). Status and Trends in Nuclear Education, IAEA, Viena.
- Lartigue, J., & Martínez, T. (2008). Trends in nuclear education, *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry*, 276(3), 849-855.
- Nelkin, D., & Pollak, M. (1980). Political parties and the nuclear energy debate in France and Germany, *Comparative Politics*, 12(2), 127-141.
- Planté, J. (2000). The French experience in nuclear energy: reasons for success, IAEA-CSP--5/P Report

AFET YÖNETİMİNDE SOSYAL SERMAYENİN ÖNEMİ: İZMİR DEPREMİNDE HEMŞEHRİ DERNEKLERİNİN İŞLEVİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Nihal Tataroğlu¹ - Gamze Uzun²

Özet

Bugün ekonomik büyümeyi ve toplumsal sürdürülebilirliği tehdit eden en önemli etken kuşkusuz ki küresel düzeyde yaşanan ekolojik bozulma ve beraberinde getirdiği afetlerdir. Yerel topluluğun afetlerle baş edebilme kapasitesinin artırılması şüphesiz afet yönetiminin temel amaçlarından. Etkin bir afet yönetimi için afet öncesi ve sonrasında yerel topluluk harekete geçirilmelidir. Bu bağlamda afetlerle mücadelede sosyal sermayenin rolü her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

Sosyal sermayenin, kalkınmanın tüm unsurlarını çökerten afetlere karşı toplumsal dayanıklılığı arttırdığı ve afet sonrası iyileşme sürecini hızlandırdığı dile getirilmektedir. Bu bağlamda kırdan kente göç sonrası dayanışma ağı olarak ortaya çıkan hemşehrilik ilişkilerinin kurumsal bir biçimi olan hemşehri dernekleri, bugün artık afet yönetiminde toplumsal örgütlülüğü sağlayan ve afetlerle mücadelede sosyal sermayenin geliştirilip işlevsel kılındığı bir araç olarak değerlendirilmeli ve afet yönetiminin bir bileşeni olarak yapılandırılmalıdır.

Bu çalışma, afet yönetiminde hemşehri derneklerinin bağlayıcı, ilişki kurucu etkileri ile sosyal sermayenin geliştirilmesine katkı sunabilecekleri ve bu katkının afet yönetimine kanalize edilebileceği varsayımından hareket etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı 2020 yılında yaşanan İzmir depremi üzerinden hemşehri derneklerinin afet yönetimindeki mevcut ve potansiyel rolünü irdelemektir.

Ekonomik büyümeye indirgenen kalkınma kavramı, esasında sosyal ve politik faktörleri de içine alan kapsamlı bir süreçtir. Ülkenin yapısal niteliklerinde meydana gelen iyileşme olarak tanımlanan kalkınma; üretimin artması ile birlikte sosyo-kültürel anlamda da iyileşmeyi ifade etmektedir. Dolayısıyla kalkınma, iktisadi sermaye artışının yanında sosyal sermayedeki bir artışa da işaret etmektedir.

Sosyal sermaye, toplumu oluşturan bireylerin birbirleriyle etkileşimlerinin toplamıdır. Bu etkileşimleri biçimlendiren en temel unsurlardan biri bireylerin güven düzeyidir. Birbirine güvenen bireyler birbirleriyle rahat bir şekilde iletişim hâlinde olmakta, kamusal meselelerle ilgili iş birliği ve dayanışma ağları oluşturarak fayda üretebilmektedir. Bu bağlamda sosyal sermaye toplumu oluşturan bireylerin, topluma, toplumla paylaştığı ortak değerlere ve yaşamını sürdürdüğü yerleşim ölçeğine aidiyetini güçlendirmektedir. Dolayısıyla sosyal sermayesi yüksek toplumlarda sivil dayanışma ağları ve demokratik katılım düzeyi yüksektir. Gündelik meselelerden topluluğun varlığını tehdit eden sorunlarla mücadeleye kadar geniş bir alanda bu sivil dayanışma ağları önemli işlevler üstlenmektedir.

Bugün ekonomik büyümeyi ve toplumsal sürdürülebilirliği tehdit eden en önemli etken kuşkusuz ki küresel düzeyde yaşanan ekolojik bozulma ve beraberinde getirdiği afetlerdir. BM tarafından afet,

¹ Dr. Öğretim Görevlisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, nihaltataroglu@mu.edu.tr

² Dr. Öğretim Üyesi, Amasya Üniversitesi, gamze.uzun@amasya.edu.tr

“insanlar için can, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı durdurarak veya kesintiye uğratarak toplumları etkileyen ve yerel imkânlar ile baş edilemeyen her türlü doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olaylar” olarak tanımlanmaktadır. Yerel topluluğun afetlerle baş edebilme kapasitesinin artırılması şüphesiz afet yönetiminin temel amaçlarındandır. Etkin bir afet yönetimi için afet öncesi ve sonrasında yerel topluluk harekete geçirilmelidir. Bu bağlamda afetlerle mücadelede sosyal sermayenin rolü her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır.

Araştırmalar Türkiye'nin sosyal sermaye açısından zayıf bir ülke olduğunu ve insanların birbirlerine güven düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum hem ekonomik faaliyetler hem de afet yönetimi açısından üzerinde düşünülmesi ve çözüm stratejilerinin geliştirilmesi gereken bir konudur. Her ne kadar toplumun birbirine güven düzeyi ve sosyal sermayesi düşük olsa da Türkiye kendine has ilişki ve dayanışma ağları geliştiren kültürel bir yapıya da sahiptir. Bilindiği üzere 1950'li yıllarda Türkiye'de yoğun bir kırdan kente göç süreci başlamış ve bu süreç hem ekonomik hem de sosyal sermayeyi yeniden biçimlendirmiştir. İdarenin yaşanan sürece hazırlıksız olması ve yeni taleplere cevap verememesi, toplumun kendi içerisinde geliştirdiği ilişki ağları ile süreci yönetmesine neden olmuştur. Hemşehrilik göç sonrası yerleşilen mekanlarda, gelenin yöre -memleket- üzerinden oluşturulan güvene dayalı “akrabamsı” bir ilişki türüdür. Özellikle alt gelir grubu açısından kente tutunma stratejisi olarak nitelenen hemşehrilik Türkiye'ye özgü toplumsal ilişki ağları içerisinde yer almaktadır. Köyden kente göç edenlerin geldikleri kentte oluşturdukları cemaat tipi hemşehrilik ilişkisi, bir yandan kişilerin geldikleri kentte tutunmalarını sağlarken diğer taraftan oluşturduğu aidiyet duygusu ile yabancılaşmayı önlemektedir.

Göç hareketlerinin başladığı ilk zamanlarda kahvehaneler üzerinden oluşturulan hemşehrilik ilişkisine daha sonraki süreçte dernekleşme yoluyla formel bir yapı kazandırılmıştır. Kente gelen hemşehrilerin konut, iş sorununu çözmek, memleket özlemini gidermek gibi amaçlarla kurulan hemşehri derneklerinin kişinin kente bütünleşmesi üzerindeki etkisi literatürde oldukça fazla tartışılan bir konudur. Bu konuda genel olarak iki yaklaşım söz konusudur; hemşehrilik ilişkisi ve hemşehri derneklerine olumlu bakan kişilere göre Türkiye kırdan kente göç sürecini yönetecek ara kurumlara sahip değildir ve bu eksiklik hemşehri dernekleri vasıtasıyla çözülmektedir. Bu bağlamda hemşehri derneği aracı kurum olarak kişinin kente alışma sürecinde olumlu bir role sahiptir. Diğer taraftan olumsuz görüşe göre ise; ilişki türünün gelenin yöre ve ona aidiyet üzerinden kurgulanması nedeniyle hemşehri dernekleri kente alışma ve ait hissetme sürecini olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar hemşehrilik ilişkisinin biz duygusu oluştururken diğerini ötekileştirmediğini, ona karşı herhangi bir öfke, direnç yaratmadığını göstermektedir. Bu bağlamda hemşehri dernekleri her ne kadar gelenin yöreyi esas alsın ve bunun üzerinden bir aidiyet duygusu oluştursa da derneklerin sahip oldukları bağlayıcı ve köprü kurucu nitelikleri toplum içerisinde güven mekanizmalarının oluşturulması devamında sosyal sermayenin geliştirilmesinde bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışma; afet yönetiminde hemşehri derneklerinin bağlayıcı, ilişki kurucu etkileri ile sosyal sermayenin geliştirilmesine katkı sunabilecekleri ve bu katkının afet yönetimine kanalize edilebileceği varsayımından hareket etmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı hemşehri derneklerinin afet yönetimindeki mevcut ve potansiyel rolünü analiz etmektir. Saha araştırmasına dayanan araştırmanın örnekleme, 2020 İzmir depreminden en çok etkilenen bölgelerin başında gelen Bayraklı ilçesidir. Deprem sırasında ilçede bulunan hemşehri dernek başkanları ile derinlemesine mülakatlar yapılmış, derneğin deprem sırası ve sonrasındaki rolü ile dernek başkanlarının derneklerin afet yönetimindeki potansiyel işlevine ilişkin algısı analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afet, hemşehri dernekleri, sosyal sermaye, İzmir, İzmir depremi

THE IMPORTANCE OF SOCIAL CAPITAL IN DISASTER MANAGEMENT: A RESEARCH ON THE FUNCTION OF HOMETOWN ASSOCIATIONS IN THE IZMIR EARTHQUAKE

Abstract

The concept of development, often reduced to economic growth, is in fact a comprehensive process that includes social and political factors. Development, defined as an improvement in the structural qualities of a country, refers to progress not only in production but also in socio-cultural terms. Therefore, development signifies an increase in social capital alongside growth in economic capital.

Social capital is the sum of interactions among the individuals that make up a society. One of the most fundamental elements shaping these interactions is the level of trust among individuals. Individuals who trust each other communicate more comfortably, collaborate on public matters, and form solidarity networks to generate benefits. In this context, social capital strengthens the sense of belonging among individuals to their society, shared values, and the communities they live in. Consequently, societies with high social capital exhibit strong civil solidarity networks and a high level of democratic participation. These civil solidarity networks play crucial roles across a wide spectrum, from addressing everyday issues to tackling threats that endanger the community.

Today, the most significant threat to economic growth and social sustainability is undoubtedly ecological degradation and the resulting disasters occurring on a global scale. The United Nations defines a disaster as "any natural, technological, or human-induced event that causes physical, economic, and social losses for people, disrupts or halts normal life, affects communities, and exceeds local coping capacities." Enhancing the local community's capacity to cope with disasters is undoubtedly one of the primary objectives of disaster management. For effective disaster management, local communities must be mobilized both before and after disasters. In this context, the role of social capital in disaster response is becoming increasingly important.

Research indicates that Turkey is a country with weak social capital and low levels of interpersonal trust. This situation is a critical issue that requires careful consideration and the development of solution strategies, both for economic activities and disaster management. Although the level of trust and social capital within society is low, Turkey also possesses a cultural structure that has developed unique relationship and solidarity networks. As is well known, the 1950s marked the beginning of intense rural-to-urban migration in Turkey, a process that reshaped both economic and social capital. The unpreparedness of the administration to address this process and its inability to respond to new demands led society to manage the situation through internally developed relationship networks. Hometown ties (fellow townsmanship) is a trust-based, kinship-like relationship formed in settlement areas after migration, rooted in one's place of origin. Particularly characterized as a strategy for lower-income groups to anchor themselves in the city, fellow townsmanship is among the unique social relationship networks in Turkey. The community-type fellow townsmanship relationships established by migrants in their destination cities not only help individuals integrate into urban life but also prevent alienation by fostering a sense of belonging.

In the early stages of migration, fellow townsmanship relationships were formed through gatherings in coffeehouses, but over time, these informal networks evolved into formal structures through associations. Hometown associations, established to address issues such as housing and employment for newcomers and to alleviate nostalgia for their hometowns, have been widely

discussed in literature regarding their impact on urban integration. There are generally two perspectives on this matter: Those who view fellow townsmanship relationships and associations positively argue that Turkey lacked intermediate institutions to manage the rural-to-urban migration process, and this gap was filled by hemşehri associations. In this context, these associations serve as intermediaries, playing a positive role in helping individuals adapt to urban life. On the other hand, the negative perspective suggests that because these relationships are based on one's place of origin and the sense of belonging associated with it, hometown associations hinder the process of adapting to and feeling a part of the city. However, studies show that while fellow townsmanship relationships foster a sense of "us," they do not marginalize "the other" or generate animosity or resistance against them. In this context, although hometown associations are primarily based on one's place of origin and cultivate a sense of belonging around it, their binding and bridge-building qualities present an opportunity for establishing trust mechanisms within society and, consequently, for developing social capital.

The study is based on the assumption that hometown associations can contribute to the development of social capital through their binding and relationship-building effects in disaster management, and that this contribution can be channeled into disaster management. In this regard, the aim of the study is to analyze the current and potential role of hometown associations in disaster management. The sample for the field-based research is Bayraklı district, one of the areas most affected by the Izmir earthquake. In-depth interviews were conducted with the presidents of hometown associations present in the district during the earthquake, and the role of the association during and after the earthquake, as well as the presidents' perceptions of the potential function of associations in disaster management, were analyzed.

Keywords: Disaster, hometown associations, social capital, Izmir, Izmir earthquake

KAMU YÖNETİMİNİN BİLİMLEŞME SÜRECİ¹

Nihat Aygöl² - Sabit Menteşe³

Özet

Kamu yönetiminin bilimleşme süreci, Woodrow Wilson'un "siyaset-yönetim ayrımı" ve Frederick Wilson Taylor'un "bilimsel yönetim" yaklaşımları ile şekillenmiştir. Wilson, kamu yönetimini akademik bir disiplin hâline getirirken, bilimsel yöntemlerin önemini vurgulamıştır. Taylor ise iş yerlerinde verimliliği artırmak için sistematik ve bilimsel yöntemlerin benimsenmesini teşvik etmiştir. Her iki düşünür, kamu yönetiminin teorik ve pratik gelişimine önemli katkılarda bulunmuş, bu sürecin, kamu politikalarının etkili uygulanmasına ve devlet hizmetlerinin kalitesinin artmasına olanak tanıdığını göstermiştir. Sonuç olarak, kamu yönetimi, yalnızca bir yönetim pratiği değil, aynı zamanda bir bilim dalı olarak kabul edilmiştir

Anahtar kelimeler: Kamu, kamu yönetimi, bilim, geleneksel kamu yönetimi, yeni kamu yönetimi

---

¹ Bu çalışma M.Ü. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı tezsiz yüksek lisans dönem projesinden üretilmiştir.

² M.Ü. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı tezsiz yüksek lisans öğrencisi

³ Prof. Dr. M. Ü. İktisadi ve İdari bilimler Fakültesi SBKY Bölüm öğretim üyesi.

THE SCIENTIFICATION PROCESS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Abstract

The Scientification process of public administration was shaped by Woodrow Wilson's "politics-administration distinction" and Frederick Wilson Taylor's "scientific management" approaches. Wilson emphasized the importance of scientific methods while making public administration an academic discipline. Taylor, on the other hand, encouraged the adoption of systematic and scientific methods to increase efficiency in workplaces. Both thinkers made significant contributions to the theoretical and practical development of public administration, and showed that this process allowed for the effective implementation of public policies and the increase in the quality of state services. As a result, public administration was accepted not only as a management practice but also as a branch of science.

Keywords: Public, public administration, science, traditional public administration, new public administration.

SOSYAL KALKINMANIN KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTEKİ VİTAL ROLÜ: TORBALI KENTİ BAĞLAMINDA BİR ANALİZ

Nur Çelik Efşan¹

Özet

Yerel kalkınma; geleneksel kalkınma pratiklerinin küreselleşme etkisiyle değer kaybetmesi ve kentler arası rekabetin bir zaruriyet hâline gelmesiyle kentsel cazibeyi arttıran ve kentsel çekimi tetikleyen bir yaklaşım olarak sürdürülebilir kent yönetimini şekillendiren bir paradigmadır. Yerel kalkınmada temel belirleyici olan ekonomik kalkınma kavramı ise kentin ekonomik gelişimi, teknolojik ilerlemeye bağlı olarak sanayileşmede artan rolü ve kentte ikamet eden yurttaşların gelir düzeyindeki artış ve yaşam seviyelerindeki yükseliş olarak ifade edilmektedir. Kavram yerel kalkınmanın gerçekleştirilmesinde salt bir amaç değil aynı zamanda bir araç olarak kentsel kalkınmaya hizmet etmektedir. Ekonomik kalkınmanın beşeri sermaye ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Beşeri sermaye ekonomik kalkınmanın temel argümanlarından biridir ve o kentin ileri taşınmasında hayati bir rol taşımaktadır. Ancak beşeri sermayenin o kentte tutulması ve kentsel sürdürülebilirliğin sağlanması noktasında sosyal ve kültürel anlamda desteklenmesi ve ekonomik kalkınmaya paralel olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kısa süreli büyüme hedeflerinde ekonomik kalkınma bir kent için başarı göstergesi olabilir ancak kentsel sürdürülebilirliğin devamı sosyal sermayenin niteliksel bağlamda güçlendirilmesi, bu anlamda kentteki sosyo kültürel olanakların, eğitim, sağlık imkânlarının iyileştirilmesi; diğer yandan sivil toplum örgütlerine aktif katılım ve pasif siyasal katılımdan aktif politik davranışsal eyleme geçişin sağlanması ile gerçekleştirilebilir. Bir kentin can damarları olan hemşehrilerin yaşamsal memnuniyet düzeyinin yükselmesi, o kente yaşama veya çalışma amacıyla gelecek olan göçleri de etkileyecektir. Bu anlamda sosyal kalkınma bir kentin o kentte yaşayan bireylere yönelik sağlayabileceği kentsel imkânların ve kentin sürdürülebilirliğinin gerçekleştirilmesinde vital rol oynamaktadır. Kenti kırsal alanı da kapsayan bütünleşik bir alan olarak düşündüğümüzde birçok kentte olduğu gibi kırsal alanla kentsel mekân arasındaki bölgesel gelişme farklarının da salt ekonomik değil aynı zamanda kamusal hizmetlere, istihdam olanaklarına ve sosyo kültürel olanaklara erişim ve demokratik katılım noktasında da farklara ev sahipliği yapan heterojen bir alan olarak gözlemlemekteyiz. Kentsel sürdürülebilirlik kentin yaşam merkezi olarak tercih edilmesi ve markalaşmasında da önem arz eden bir konu olarak sürdürülebilir kent yaşamının temellerinden birini teşkil etmektedir. Bu minvalde uygulamaya bakıldığında yerel aktörlerin sosyal tabanlı bir kentsel kalkınma yerine kısa vadeli bir ekonomik kalkınma hedefine yönelik çalıştıklarına sıkça tanık olmaktadır. Bu da sosyal kalkınmaya yeterli önemin atfedilmemesi ve kentsel kalkınmanın ekonomi endeksli düşünülmesi veya kısa süreli büyümede ekonomik göstergelerin hızlı rol oynayabilmesi etkili olmaktadır. Ülke genelinde olduğu gibi gerek kent merkezinde gerekse kırsal alanda sosyal kalkınmaya giden araçların aktivasyonunun sağlanması çalışmamızın araştırma konusu olan Torbalı kenti için vitaldir. Torbalı kenti İzmir ilinin güneybatısında yer alan, il merkezine, Alsancak Limanı'na ve Adnan Menderes Havalimanı'na ve İzmir-Aydın Otoyoluna olan yakınlığı, istihdam olanakları, iklimsel elverişliliği nedeniyle 3 mevsim tarla tarımı yapılabilen; her yıl binlerce göçe ev sahipliği yapan kozmopolit görünümlü bir kenttir. Kentteki ulaşım ağının ve hinterlandının genişliği; kenti yatırımcılar için de bir cazibe merkezi hâline getirmektedir. Kent; önemli küresel markalara ev

¹ Doktorant, Gümüşhane Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, ncelikefsan@gmail.com

sahipliği yapmaktadır. Kentin ekonomik göstergeleri tek başına Türkiye genelindeki illerle yarışır düzeydedir. Torbalı kentinin artan sanayileşmesinin akabinde çektiği göçler sonucunda kentin eğitim düzeyi düşmüş; göç yoluyla barınma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durum kentin bazı mahallelerinde köy kentlilik görüntüsü ortaya çıkarmıştır. Kent sanayileşmeye paralel olarak fiziki ve sosyokültürel kalkınma paralelinde ilerleyememektedir. Bu durum kentin sürdürülebilirliği noktasında riskler ortaya çıkarmaktadır. Sosyal kalkınması sağlanamayan kentler her ne kadar ekonomik anlamda büyüme kaydetse de var olan nüfusu fiziki imkânlar bakımından doyuramadığı için kentsel cazibesini kaybedebilir. Bu anlamda kentin ekonomik anlamda ileri düzeyde olduğu ihracat ve yatırım kalemleri ile ortaya konsa da nitelsiz göçün kentte belirgin bir şekilde artışına istinaden kentte ihtiyaç duyulan temel hizmetlere erişimde sıkıntılar yaşanmaktadır. Dolayısıyla Torbalı kentinin İzmir ilinin ihracatının çok önemli bir kısmını tek başına sağlamasına rağmen, nitelsiz göçün çekim merkezi olması, kentteki yetersiz belediye hizmetleri ve kültürel faaliyetlerin kıtlığı kenti bir kültür kenti olarak tanımlamaktan uzaklaştırmaktadır. Kentin öncelikle yapısal olarak trafik sorununun çözümü, kentteki göçmenlerin marjinal iş kollarına yönelik çalışmaları kentteki bazı mahalleleri 1970'ler İstanbul'u görünümüne itmekte ve modern kent görüntüsünden uzaklaştırmaktadır. Belediyenin merkezi mahallelerde yürüttüğü park ve bahçe planlamaları ve kentteki inşaat sektörü öncülerinin inşa ettiği lüks apartmanlarda modern bir şehir görüntüsü yakaladığı gözlemlense de önceleri tarla statüsünde olan ancak kent merkezinin şehrin dışına kaymasıyla daha merkezi hâle gelen Torbalı ve Cumhuriyet Mahalleleri'nde lüks konutların yanı sıra kentsel dönüşüm akabinde eski konutlar da yer almakta bu durum kentsel homojenliğe zarar vermektedir. Kentte var olan konutlar da kentte yaşayan hemşehrilerin farklı gelir gruplarına göre dağılımlarına neden olmaktadır. Farklı gelir gruplarının aynı zamanda farklı eğitim ve sosyokültürel seviyelerdeki hemşehrilerin yaşadığı kompleks bir kent olan Torbalı, kentsel dönüşüm süreci yeşil alanlardan uzak betonlaşmanın arttığı ve bu betonlaşma hızla sürerken; yeni mahallelerde toplu taşıma faaliyetlerinde sorunlar yaşandığı fiziksel kalkınmadan uzak bir kente doğru evrilmektedir. Farklı gelir gruplarına sahip insanların ihtiyaçlar hiyerarşisi toplumsal yaşama farklı yansıdığından kent genelinde özellikle 2011'den bu yana Suriye Savaşı ile göç eden Suriyeliler'in temel barınma sorunu yaşaması kentteki konut talebini arttırırken, kira fiyatlarını da yükseltmekte; kentin yaşam için tercih edilebilirlik düzeyini düşürmektedir. Bu durum kentin bir kültür şehri olarak markalaşmasına zarar vermektedir. Kentsel rekabeti ekonomi üzerine endeksleyen Torbalı İzmir ilinin eğitim düzeyi en düşük ilçelerdendir. Kentte üniversite mezunu sayısı çok düşüktür veya üniversiteye girmek isteyen gençlerin gidebileceği kurs merkezleri sınırlı sayıdadır bu amaçla gençler eğitim imkânları için İzmir iline gitmek zorundadır. Bu anlamda Torbalı'nın gelecek nesiller için de yaşanabilir hâle getirilmesi önemlidir ve kentsel sürdürülebilirliğin sağlanması, kentin yatırımcı için olduğu kadar hemşehriler için de cazip bir merkez olması sosyal kalkınma bağlamında kenti ayrı bir araştırma konusu hâline getirmektedir ve kenti incelemeye değer hâle getirmektedir. Çalışma kapsamında 25.08.2025'te Torbalı Ticaret Odası kurumsal iletişim sorumlusu ile yapılan mülakattan elde edilen bulgulara yer verilecektir. Yüzyüze görüşme, gözlem tekniği ve yazınsal taramanın yapıldığı çalışma kentin var olan ekonomik kalkınma motivasyonunu sosyal kalkınmaya kaydırarak ekonomik kalkınma ile sosyal sermayeyi dengelemeyi ve bu iki faktörün çift taraflı ele alınması gerektiğini; kentteki yerel kalkınma aktörleri olan belediye, ticaret odası, üniversite, sivil toplum örgütleri vb kurumlara dikkati çekmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel kalkınma, sosyal kalkınma, ekonomik kalkınma, sürdürülebilir kent, Torbalı

THE VITAL ROLE OF SOCIAL DEVELOPMENT IN URBAN SUSTAINABILITY: AN ANALYSIS IN THE CONTEXT OF TORBALI CITY

Abstract

Local development is a paradigm that shapes sustainable urban management in a comprehensive way; increasing its unique appeal and triggering experimentation as traditional economic practices lose value due to globalisation and competition between cities becomes a necessity. Economic development is directly linked to human capital. Human capital is one of the fundamental arguments for economic development and plays a vital role in advancing a city's progress. However human capital must be retained in a city and supported socially and culturally to ensure urban sustainability, and evaluated in parallel with economic development. Economic development may be a measure of success for a city in short-term growth targets, but maintaining urban sustainability can be achieved through qualitatively strengthening social capital, improving the city's sociocultural opportunities education, and healthcare and actively participating in civil society organisations and transitioning from passive political participation to active political action. Increasing the life satisfaction of its citizens, the lifeblood of a city, will also influence migration to that city for living or working. In this sense, social development plays a vital role in ensuring the urban opportunities a city can provide to its residents and in ensuring the city's sustainability. Torbalı city, which is the subject of this study, is one of the important districts of İzmir Province with its export figures at a level comparable to other provinces. However, it's observed that the city's economic development and social development do not progress in parallel. In this study, where face to face interviews, observations and literary reviews were conducted, it was aimed to draw attention to the fact that the city's development criteria should be shifted from economic indicators to social indicators for sustainable urban management

Keywords: Local development, social development, economic development, sustainable city, Torbalı.

KALKINMA AJANSLARININ SOSYAL KALKINMADAKİ ROLÜ: ORTA KARADENİZ KALKINMA AJANSI ÖRNEĞİ

Nurettin Bilmez¹

Özet

Bölgelerarası gelişmişlik farklılıkları, hemen hemen her ülkede görülmektedir. Kalkınma ajansları; kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum aktörleri arasında iş birliğini geliştirerek, kaynakların daha etkin kullanımını sağlamak, yerelin potansiyelini etkinleştirerek bölgesel kalkınmayı mümkün kılmak ve sürdürülebilir hâle getirmek, bölgeler arasında ve bölge içindeki farklılıkları azaltmak amacıyla kurulmuş bölgesel yapılardır.

Kalkınmanın üç ana bileşeni mevcuttur: ekonomik, sosyal ve insani kalkınma. Birleşmiş Milletler tarafından ortaya atılan sosyal kalkınma, insan kaynağının geliştirilmesi çizgisinde eğitim, sağlık, sosyal güvenlik, istihdam ve sosyal hizmetleri içermektedir. Sosyal kalkınma, sosyal yapıda güveni ve karşılıklı dayanışmayı, bilinçli vatandaşları ve sivil toplumu ortaya koymaktadır. Güven ve dayanışmanın sağlandığı ülkelerde beşerî sermaye yatırımlarının sonucunda ekonomik ve sosyal gelişme kaydedildiği görülmüştür.

Kalkınma ajanslarının bölgesel eşitsizlikleri, toplumsal ihtiyaçları ve kalkınma problemlerini gidermek için çalışmalar yürüten örgütler olarak toplumsal cinsiyet eşitliği sağlamak, (kadınlar, çocuklar, gençler, engelliler gibi) dezavantajlı grupları güçlendirmek, sivil toplumu geliştirmek gibi sosyal açıdan birçok amacı bulunmaktadır. Bu doğrultuda yürütülen çalışmalar sosyal kalkınma boyutu kapsamında değerlendirilmekte ve sosyal kalkınmanın ekonomik kalkınmanın tamamlayıcı bir yönü olduğu gerçeğinden hareket edilmektedir.

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı (OKA), 2009 yılında kurulmuştur. Çorum, Amasya, Tokat ve Samsun'u bünyesinde bulunduran OKA, bu illerde sosyo-ekonomik kalkınmayı gerçekleştirmek üzere bölge potansiyelini harekete geçirmek, bölgedeki yatırımların artırılmasını sağlamak ve yerel kapasiteyi geliştirilmek suretiyle çalışmalarını devam ettirmektedir.

Bu çalışmanın amacı kalkınma ajanslarının sosyal kalkınmadaki rolünü OKA'nın çalışmaları üzerinden değerlendirmektir. Çalışmanın hipotezi, kalkınma ajanlarının çalışmalarında sosyal kalkınmanın önemli bir boyut olduğu ve sosyal kalkınmanın dezavantajlı toplumsal grupların desteklenmesi, sivil toplumun güçlendirilmesi ve katılımın sağlanması, toplumsal eşitsizliklerin giderilmesi ile mümkün olabileceğidir. Çalışma kalkınma ajanslarının sosyal kalkınma boyutu ve OKA'nın sosyal kalkınmaya ilişkin çalışmalarıyla sınırlı tutulmuştur.

OKA tarafından yürütülen stratejik planlar, hazırlanan raporlar, eylem planları ve desteklenen projeler mercek altına alınarak belge analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma bir tarafından kalkınma ajanslarının sosyal kalkınma boyutuna teorik olarak yaklaşırken bir taraftan da OKA'nın sosyal kalkınma alanında yürüttüğü uygulamalara odaklanmaktadır.

Kalkınma ajanslarının amaçlarından birisi, toplumdaki farklı kesimleri oluşturan bireylerin ekonomik ve sosyal yaşama katılımını sağlamak ve refahını artırmaktır. Bu amaçla sosyal kalkınmayı önceleyen çeşitli projeler hayata geçirilmiştir. Bu doğrultuda OKA tarafından 2019

¹Dr. Öğr. Üyesi, Amasya Üniversitesi Gümüşhacıköy Hasan Duman Meslek Yüksekokulu, nurettin.bilmez@amasya.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2492-5916

yılından itibaren “Sosyal Gelişmeyi Destekleme Programı (SOGEP)” devreye sokulmuştur. SOGEP, sosyal kalkınma ekseninde gençlerin, kadınların ve engelli bireylerin istihdam edilmesini amaçlayan, inovasyona, ortaklığa ve iş birliğine güçlü vurgu yapan projelere öncelik vermektedir.

2019 – 2024 yılları arasında SOGEP kapsamında Amasya 7, Çorum 10, Samsun 8, Tokat 10 proje ile desteklenmiştir. Burada OKA tarafından SOGEP kapsamında Tokat’ın en fazla proje desteği alan il olduğu görülmektedir. Yıllara göre değerlendirildiğinde 2019 yılında 2, 2020 yılında 6, 2021 yılında 5, 2022 yılında 9, 2023 yılında 4 ve 2024 yılında 9 projenin desteklendiği anlaşılmaktadır. Yıllara göre desteklenen projelerin dengeli bir artış gösterdiği söylenemez. Fakat desteklenen proje sayısının en fazla olduğu yıllar 2022 ile 2024’tür. Yıllara ve illere göre değerlendirildiğinde SOGEP kapsamında desteklenen projelerin dengeli bir dağılım sergilediğini söylemek mümkün değildir. Yukarıdaki bilgiler ışığında OKA tarafından desteklenen projelere bakıldığında sosyal kalkınma boyutunun önemsendiği ancak bölgesel ihtiyaçlara ve farklılıklara göre uygun çalışmaların tam olarak yürütülemediği saptanmaktadır. SOGEP kapsamında engelliler, gençler, kadınlar, çocuklar gibi toplumun dezavantajlı gruplarının hedef alındığını ve bunun toplumsal eşitliğin sağlanması açısından olumlu bir gelişme olduğunu belirtmek gerekir.

OKA, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması amacıyla Kadın Dostu Kentler Projesi’ni hayata geçirmiştir. 2006 – 2010 yılları arasında sürdürülen proje Samsun ile Türkiye’nin farklı illerinde uygulanmıştır. Bu proje yerel yönetimlerin planlama ve programlama süreçlerine toplumsal cinsiyet eşitliğini yerleştirmeyi, kadın örgütlerini güçlendirmeyi ve bu alandaki iş birliklerini artırmayı amaçlamıştır. Bu projeye OKA’nın bölgesel kalkınma yaklaşımında toplumsal eşitliğin bir öncelik hâline gelmesini sağlamıştır. Aynı zamanda bu proje ile sivil toplumla ilişkilerde iş ve meslek örgütlerinin ötesine geçme imkânı elde edilmiştir. Yine toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında yapılan bir diğer çalışma 2013 yılında hazırlanan Türkiye ve TR83 Bölgesi’nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporudur. Bu rapor ile kalkınmada toplumsal cinsiyet eşitliğinin oynadığı role dikkat çekilmiştir. 2014 yılında OKA, Sivil toplum Analizi ve TR83 Bölgesi Sivil Toplum Geliştirme Stratejisi hazırlanmıştır. Bu çalışmada sivil toplum sosyal kalkınmanın yapı taşı olarak görülmüştür. OKA, sosyal politika alanında gelişmeye önem vermekte, sürdürülebilir kalkınma, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan haklarının ilerletilmesi gibi konularda sadece mali destek programları ile değil, eğitimler, düzenlenen toplantılar, yapılan araştırma çalışmalarıyla sivil toplumun geliştirilmesine destek vermektedir.

Çalışmanın sonuçları kapsamında kalkınma ajanslarının sosyal kalkınmaya daha etkili bir şekilde katkı sunabilmeleri için başta kent konseyleri olmak üzere yereldeki talepleri merkeze taşımaya yardımcı olabilecek her türlü sivil toplum kuruluşuyla doğru ilişkiler geliştirmesi önem taşımaktadır. Bu durum, katılımı artırılmaya ve sosyal kalkınmanın daha etkili, kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesine yardımcı olur. Dezavantajlı grupların sorunlarına odaklanan ve onları toplumla bütünleştiren eğitim programlarına, destekleyici projelere katılımcı bir yaklaşım temelinde çözümler üretmelidir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre OKA özelinde sosyal kalkınma boyutunun yürütülen çalışmalarda daha fazla önemsenebilir başladığı görülmektedir. Ancak bu çalışmaların ve tahsis edilen kaynakların artırılması, katılımı artırılmaya, bölgesel ihtiyaçların daha iyi saptanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma Ajansı, Sosyal Kalkınma, Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı.

THE ROLE OF DEVELOPMENT AGENCIES IN SOCIAL DEVELOPMENT: THE EXAMPLE OF THE CENTRAL BLACK SEA DEVELOPMENT AGENCY

Abstract

The aim of this study is to evaluate the role of development agencies in social development through the work of OKA. The hypothesis of the study is that social development is an important dimension of the work of development agencies and that social development can be achieved through the support of disadvantaged social groups, the strengthening of civil society and the facilitation of participation, and the elimination of social inequalities. The study is limited to the social development dimension of development agencies and OKA's work related to social development.

Strategic plans, reports, action plans, and supported projects carried out by OKA were examined using document analysis. While theoretically approaching the social development dimension of development agencies, the study also focuses on the practical applications of OKA in the field of social development.

The results of the study indicate that in order for development agencies to contribute more effectively to social development, it is important for them to establish proper relationships with all kinds of civil society organisations that can help bring local demands, particularly those of city councils, to the forefront. This will help increase participation and enable social development to be achieved in a more effective and comprehensive manner. According to the results obtained in the study, it is seen that the social development dimension has begun to be given more importance in the studies conducted, particularly in OKA. However, it is necessary to increase these studies and the resources allocated, strengthen participation, and better identify regional needs.

Keywords: Development Agency, Social Development, Central Black Sea Development Agency.

DEPREM SONRASI STRATEJİK KAMUSAL MÜDAHALEDE DASK'IN ROLÜ

Nuriye Varol Gönen¹ - Sibel Bilgin²

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'de afet sonrası zararın giderilmesi amacıyla kurulan DASK'ın afet sonrası rolünü, kamu müdahalesiyle ne ölçüde entegre olduğunu ve yeniden yapılanma süreçlerine nasıl katkı sunduğunu açıklamaktır. Deprem riski, ülkenin finansal olarak ciddi bir zarara uğramasına neden olan bir doğal afettir. Son yıllarda afet sıklığı ve şiddetindeki artışın belirgin hâle gelmesi, afet yönetiminde DASK'ın rolünü araştırmayı daha önemi hâle getirmiştir.

Bu çalışmanın yöntemi, konuyla ilgili akademik çalışmaların taranmasının yanı sıra DASK'a ilişkin yasa, yönetmelik, faaliyet raporlarında yer alan verilerin ve afet yönetimi mevzuatının incelenerek değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yöntemidir. Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Yeniden İmar ve Gelişme Raporu, Türkiye Afet Müdahale Planı ve Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı incelenmiş, deprem sonrası yapılan çalışmalar ve DASK'ın bu süreçteki rolü ve kurumlarla entegrasyonu raporlanmıştır.

Bu çalışmanın bulguları, aktif bir deprem kuşağında bulunması nedeniyle sık ve yıkıcı depremlerle karşılaşan ülkemizde, depremin yarattığı hasarın ortadan kaldırılmasına yönelik finansman sağlamak amacıyla kurulan DASK hakkında bilgiler içermektedir. Zira meydana gelen depremler katastrofik bir etkiye sahip olup maddi zararlara yol açmaktadır. Maddi zararların varlığı, teminat güvencesi ve teminatın karşılanması için gerekli finansman büyüklüğü DASK gibi bir kurumun varlığını gerektirmiştir. DASK'ın hukuki temelini 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu oluşturmaktadır. DASK, Kanun genel gerekçesinde belirtildiği üzere “kendine özgü organizasyon yapısı, ülkemizde sık rastlanmayan kamu ve özel iş birliğinin en somut örneklerinden biri olarak” nitelendirilmiştir. Dolayısıyla DASK bir sigorta şirketi olmayıp kâr amacı gütmeyen ve kamu tarafından kurulan bir sigorta havuzudur. Geleneksel bir kamu teşkilat yapısına sahip olmayan havuz, devlet bütçesinden kaynak kullanmayan ve geleneksel kamu kurum ve kuruluşlarına benzemeyen bir yapıdadır.

Sigortalılar tarafından ödenen primler ile oluşturulan finansal havuz, ülkenin herhangi bir yerinde deprem riskiyle karşı karşıya kalan ihtiyaç sahiplerinin de garantisi olma niteliği taşımaktadır. ZDS, zorunlu bir sigorta türü olmakla birlikte poliçe süresi 1 yıldır. Sigorta sözleşmesinin yenilenmemesi durumunda herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır. Ancak elektrik ve su abonelik işlemleri, tapu işlemleri ve konut kredileri aracılığıyla sigortalılık oranını artırmak amacıyla ZDS kontrolleri yapılmaya başlanmıştır. Kontrol mekanizmaları, ulaşılabilir poliçe, uygun primler ve yenileme indirimleri gibi sigortalıyı teşvik edici uygulamaların varlığına rağmen sigortalılık oranı istenilen düzeye çıkarılamamıştır. Bunun nedenleri arasında kişilerin ödeme gücündeki düşüklük, sigorta bilincindeki eksiklik, denetim ve uygulama eksiklikleri, konut durumu ve kayıt dışılık sayılabilmektedir.

Türkiye'de 2025 yılı Temmuz ayı itibariyle toplam 20 milyon konut bulunmakta olup bu konutların 11.4 milyonu sigortalıdır. Sigortalılık oranı ise Türkiye genelinde %57,20'dir. Bu oran 2023 yılında

¹ Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üni., nuriye.varol@hbv.edu.tr, ORCID:0000-0001-9159-5983.

² Dr. Öğr. Üyesi., Ankara Hacı Bayram Veli Üni., b.sibel@hbv.edu.tr, ORCID:0000-0001-6892-2093.

depremin ardında %59'a kadar yükselirken 2024 yılında tekrar %56'ya gerilemiştir. Bölge bazında en yüksek oran Marmara Bölgesi'nde %64,60'dır. En düşük oran ise Karadeniz Bölgesi'nde olup %45,10'dur. İki büyük depremin yaşandığı Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde ise %56,20 iken Doğu Anadolu'da %61,20'dir. DASK'ın hedefi sigortalılık oranının %100'e yükseltilmesidir. Ancak poliçe üretim sürecinde metre karenin düşük girilmesi, geçen 20 yılda karşılaşılan enflasyon ve bina inşaat bedellerindeki öngörülemeyen yükseliş de havuzun büyümesini yavaşlatmıştır. Hasar ödemesine ilişkin veriler incelendiğinde ise 2024 yılı itibariyle toplam hasar ödeme gücü 355 milyar TL'dir. Bu tutar kurum fonları ve reasürans kapasitesinden oluşmaktadır. Toplam ödenen hasar ise 2022 yılında 214 milyon TL iken 2023 yılında 39 milyar TL'ye yükselmiştir. Depremlerin ekonomiye etkisi 100 milyar dolar civarındadır. DASK'ın yapmış olduğu hasar ödemesinin toplam hasar büyüklüğüne kıyasla az bulunmasının nedenleri sigortalılık oranının düşüklüğü, sınırlı teminat tutarı, eksik sigorta problemi ve kapsam dışı binalardır.

Kanuna göre, ZDS ile Devletin bütçe imkânları ile ilişkili olmaksızın depremzedelerin maddi zararlarını hızlı telafi eden somut bir güvence sağlanmaktadır. Ayrıca, yeterli iç kaynak birikimi sağlanıncaya kadar riskin belli bir kısmı reasürans yoluyla uluslararası piyasalara plase edilerek, ülke çapında risk paylaşımı ve dayanışma sağlanmaktadır. Böylece deprem nedeniyle Devlet bütçesi üzerinde oluşan mali güç azalacağından muhtemel ek vergiler de önlenmiş olacaktır. ZDS'nin amacı, deprem hasarlarının devlet bütçesi üzerindeki oluşturacağı yükü hafifletmek ve hasar uğrayanların maddi zararlarını belli oranda önceden ödenen düşük primlerle ödemeye yönelik güvence sunmaktır.

Depremin ekonomik, sosyolojik ve psikolojik etkilerinin büyüklüğü depremin yaralarını sarmaya ve yeniden toparlanmaya yönelik iyileştirme süreçlerini çok aşamalı hâle getirmektedir. Bu yoğun bir çaba ve hem afet sırasında hem de afet sonrasında kurumlar arası iş birliği gerektirmektedir. Afet müdahale süreci, iletişim olanaklarının sağlanmasından arama kurtarma çalışmalarına, geçici konaklama alanlarının sağlanmasından hasar tespit çalışmalarına ilişkindir. DASK'ın deprem sonrası süreçteki rolü ise hızlı hasar tespiti ve zararın kısa sürede karşılanmasıdır. Bu süreçte DASK çeşitli kamu kurumlarıyla entegre çalışmaktadır. Hasar durumunun tespit edilmesi amacıyla Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü ile Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilen ortofoto harita verileri kullanıma hazır hâle getirilmiştir.

Ayrıca Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Hasar Tespit Çalışma Grubu oluşturulmuştur. Grup, ön hasar boyutunun ivedilikle belirlenmesi ve hasar tespitindeki koordinasyon için hasar tespit yazılımı sürece dâhil edilmiştir. Poliçe sahibi ve deprem kaynaklı hasara uğramış konutların hasar verileri Bakanlık ile yapılan protokol kapsamında DASK ile paylaşılmaktadır. Ayrıca, Bakanlık bünyesindeki Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) verileri temin edilerek DASK sistemine dâhil edilmiştir.

Sonuç olarak DASK'ın deprem sonrası süreçlerde kamu müdahalesiyle entegrasyonunun hasar tespitinde yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir. AFAD ve Bakanlıklarla veri paylaşımının olması hasar tespit süreçlerinin hızlı yürütülmesine katkı sunmaktadır. DASK, yeniden yapılanma sürecinde ise planlama ve koordinasyon süreçlerine doğrudan katılım göstermeyerek pasif rol oynamaktadır. Öncelikle maddi zararların kısa sürede karşılanması için çalışmaktadır. Entegrasyonun artırılması için kurumlar arası protokollerin ve veri altyapılarının geliştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca sigorta bilincinin ve sigorta penetrasyon oranının artırılması amacıyla kamu kurumları, üniversiteler ve yerel yönetimler başta olmak üzere tüm paydaşları dâhil eden kapsayıcı çalışmaların yürütülmesi gerekli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: DASK, Zorunlu deprem sigortası, Sigorta penetrasyonu, Kamu müdahalesi

DASK'S ROLE IN THE POST-EARTHQUAKE STRATEGIC PUBLIC INTERVENTION

Abstract

The purpose of this study is to explain the post-disaster role of DASK, established in Türkiye to address post-disaster damage, the extent to which it integrates with public intervention, and its contribution to reconstruction processes. The significant increase in the frequency and severity of disasters in recent years has made investigating DASK's role in disaster management even more crucial. This study's methodology includes a review of relevant academic studies, as well as an examination and evaluation of data contained in DASK's laws, regulations, activity reports, and disaster management legislation. DASK's unique organizational structure is one of the most concrete examples of public-private collaboration, a rare occurrence in our country. It does not utilize state budget resources and is unlike traditional public institutions and organizations. The magnitude of the earthquake makes the recovery processes for healing the wounds and recovery multi-stage. This necessitates inter-institutional collaboration. As a result, DASK's integration with public intervention in the post-earthquake period is high in damage assessment. Data sharing with AFAD and ministries contributes to the rapid execution of damage assessment processes. During the reconstruction process, DASK plays a passive role in planning and coordination. It primarily works to compensate for material losses in a timely manner. It is recommended that inter-institutional protocols and data infrastructures be developed to increase integration. Furthermore, it is deemed necessary to conduct comprehensive efforts involving all stakeholders, particularly public institutions, universities, and local governments, to increase insurance awareness and insurance penetration rates.

Keywords: DASK, Compulsory earthquake insurance, Insurance penetration, Public intervention

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN POLİTİK PSİKOLOJİSİ: YEŞİL DÖNÜŞÜM SÜRECİNDE POPÜLİZM VE HAKİKAT SONRASI ANLATILAR

Nurullah Şaz¹

Özet

İklim değışikliği, denizlerin yükselmesinden kötü hava olaylarına, su krizlerinden gıda eksikliğine kadar birçok menfi etkiye sahiptir. İklim değışikliğinin etkilerine maruz kaldığımız bu dönemde sürdürülebilir yeşil dönüşüm çalışmaları, popülizm ve hakikat-sonrası (post-truth) anlatıların yayılması ile önemli ölçüde zorlaşmaktadır. Küresel ısınmanın arttığı, ekolojinin zarar gördüğü günümüz dünyasında politik çıkarlar ve ekonomik kazanma hırsı toplumların iklim değışikliği ve yeşil dönüşüm hakkındaki algılarını belirleme çabasına dönüşmüştür. Popülist stratejiler ve hakikat-sonrası (post-truth) anlatılar özellikle de lider söylemleri aracılığıyla toplumları yönlendirmede ve determine etmede birer araç hâline gelmişlerdir. İklim değışikliğinin ciddi boyutlara ulaşması gerçeğinin karşısında popülist politik yönlendirmelerin bulunması bu çalışmanın problematiğini oluşturmaktadır.

İklim değışikliği, çevresel sorun olmanın ötesinde bireylerin ve toplumların algılarını, politik yönelimlerini ve lider söylemlerini etkileyen psiko-politik bir mesele olarak ön plana çıkmıştır. İklim değışikliği ile meydana gelen çevresel krizler; göç, kuraklık, deniz yükselmesi, gıda güvenliği, su krizi, sağlık sorunları gibi çok boyutlu sonuçlar doğurmakta ve bu sonuçlar toplumların ve bireylerin politik yönelimlerini ve siyasal algılarını şekillendirmektedir. Bu çalışma, iklim değışikliğini, hakikat-sonrası tartışmaları, popülizmi, yeşil dönüşüm girişimlerini ve politik psikoloji arasındaki kesişimi incelemektedir. Çok disiplinli bir yaklaşım benimseyerek, bu çalışma, iklim değışikliğine politik psikoloji perspektifinden bakarak yeşil politikaların popülist ve hakikat ötesi söylemlerle bireylerde ve toplumlarda nasıl işlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bir başka söylemle iklim değışikliğinin psiko-politik etkilerini çözümlemeyi hedeflemektedir.

Bu çalışmada popülist liderlerin iklim değışikliği hakkındaki söylemleri betimleme ve söylem analizi yöntemi ile analiz edilecektir. Yeşil dönüşüm olgusu etrafında yapılan tartışmaların politik psikoloji eksenindeki kesişimleri ortaya konularak liderlerin popülizm ve hakikat-sonrası söylemlerinin psiko-politik etkileri ortaya konulacaktır. Ayrıca, bu çalışma, politik psikoloji perspektifinden popülizm ve hakikat ötesi söylemlerin yeşil dönüşüm sürecindeki rolünü incelemekte ve bunun sonucunda sürdürülebilirlikle ilgili politik karar alma süreçlerini etkilemektedir. Araştırma konusu, hakikat-sonrası anlatılarının ve popülizmin, çevre politikalarına halkın algısı üzerindeki etkisini araştırır ve bu doğrudan iklim değışikliğiyle mücadele ve yeşil dönüşümü teşvik etme çabalarıyla ilgilidir. Popülist söylemlerin bilgi ekosistemlerini şekillendirmedeki rolünü ve politik karar alma süreçlerini nasıl etkilediğini inceleyerek, yeşil dönüşümü gerçekleştirme hedeflerini nasıl destekleyebileceğini anlamaya katkıda bulunur. Hakikat sonrası ve popülist söylemlerin yayılmasını ve halkın görüşlerine olan etkisini anlamak, kurumlara güveni artırmak ve şeffaf, hesap verebilir yönetişimi teşvik etmek için önemlidir, ki bunlar yeşil dönüşümü sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için temel unsurlardır.

İklim değışikliğine yönelik algılar içeriğine göre farklılıklar göstermektedir. Çevresel krizlere yoğun bir şekilde maruz kalan toplumlarda kaygı ve korku oranı artarken daha az maruz kalanlarda

¹ Doktorant, Gaziantep Üniversitesi, Nurullahsaz2201@gmail.com, Orcid: 0000-0001-5118-9497.

inkâr, şüphencilik ve kayıtsızlık daha ön plandadır. Bu duygu durumları iklim değişikliğine olan politik bakışı etkilemektedir. Politik psikoloji disiplini, bu süreçte bireylerin hangi psikolojik mekanizmaları kullandığını ve nasıl karar verdiğini açıklamada güçlü bir araçtır. Politik psikoloji disiplini ile kişilik, algı, grup aidiyeti, inanç, tehdit algısı gibi kavramlar üzerinden iklim değişikliğinin psiko-politik yönü ortaya konulabilmektedir. Özellikle grup kimliği, inanç ve tehdit algısı iklim politikalarına verilen tepkileri anlamada önemli unsurlardır. Örneğin aşırı sıcak havalarda ve kötü hava olaylarında iklim değişikliğine olan inancın arttığı ortaya konulmuştur.

Sürdürülebilir yeşil dönüşüm politikaları iklim değişikliğine karşı alınan önlemlerden birisi olarak görülmektedir. Temelde, ekolojik dengeyi bozmadan sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek, karbon emisyonlarını azaltmak ve sürdürülebilir bir doğa anlayışı oluşturmak için kapsamlı bir dönüşüm süreci öngörmektedir. Ancak yeşil dönüşüme dair tartışmalar onu salt bir teknik politika olmaktan öte kuşku duyulan bir içeriğe dönüştürmüştür. Bu da bireylerde ve toplumlarda psikolojik ve bilişsel reflekslerin ön plana çıkmasına neden olmuştur. Yeşil dönüşümü bir neo-kapitalizm olarak gören refleksler toplumsal düzeyde direnç hatları yaratmaktadır. Bu direnç hatları politik tercihleri etkileyen popülist söylemlere dönüştürülmektedir. Popülist liderler özellikle iklim değişikliğine karşı kuşkucu tavırlarıyla adeta psiko-politik belirlenim yaratmaktadırlar.

Popülizm, iklim değişikliği bağlamında halk ve elit ayrımını yeniden üretmektedir. Örneğin sağ popülist hareketler inkârcı, şüpheci ve sorgulayıcı bir yaklaşım benimsemekte iken sol popülist diskur ise çevre, iklim adaleti ve kırılğan kesimler üzerinden bir politik tutum benimsemektedir. Bu çeşitli popülist yaklaşımlar bireylerde ve toplumlarda psikolojik yansımalar göstermektedir. Politik psikoloji penceresinden bakıldığında popülist söylemlerin birey ve toplumların korku, umut, şüphe gibi duygularını şekillendiren güçlü politik yönlendirmeler olduğu görülmektedir.

Hakikat-sonrası (post-truth) kavramı, duyguların ve inançların bilimsel ve nesnel bilgilerden daha önemli görüldüğü ve hatta bilimsel bilgiye baskın geldiği, onu manipüle ettiği bir içeriğe sahiptir. Özellikle sosyal medya ve kitle iletişim araçları aracılığıyla bu içerikler hızlıca yayılmakta ve taraftar bulmaktadır. İklim değişikliği hakkında ortaya atılan alternatif gerçekler hakikat sonrası kavramıyla örtüşmektedir. Örneğin popülist söylemlere eklenen hakikat sonrası anlatılar iklim değişikliğini “elitlerin oyunu”, “felaket söylemi”, “gelişim karşıtlığı” gibi açıklamalarla manipüle etmektedir. Yeşil dönüşüme karşı geliştirilen söylemler de “fosil yakıt endüstrisinin” oyunu olarak gösterme eğilimindedir. Politik psikoloji perspektifinden bireylerin ve toplumların bu söylemlere yönelmesi, bilişsel uyum ihtiyacı, siyasal ve grup aidiyeti ve belirsizliğin giderilmesi faktörlerinden anlaşılabilir.

Çalışma hâlen devam eden doktora tezimin bir parçasıdır ve şu ana dek elde edilen bulgulara göre iklim değişikliği bireylerde ve toplumlarda farklı etkiler yapmaktadır. Bireylerde, korku, kaygı, eko-anksiyete, öfke, suçluluk, umutsuzluk, travma sonrası stres bozukluğu gibi duygusal etkiler göstermektedir. Buna karşın toplumlarda; kolektif eylem ve dayanışma, toplumsal gerilim, kültürel kayıp, pasifize olma ve kitlesel öfke olarak etki gösterir. Bu noktada risk algısı kritik önem taşımaktadır. Risk algısı bireylerde duygusal refleksler doğururken toplumlarda sosyal ve politik tepkiler oluşturur. Bu tepkiler iklim değişikliğine olan psiko-politik yaklaşımların oluşmasında etkilidir. İklim değişikliğine olan psiko-politik tepkiler ise şunlardır: İnkarcılık, şüphencilik, kayıtsızlık, kabul etme ve ideolojik çerçevelemedir.

Bu çalışma iklim değişikliğini salt bir çevresel kriz olarak görmekten öte onun psiko-politik etkilerini ortaya koymaya çalışan özgün bir çalışma niteliğindedir. İklim değişikliğinin manipülasyona uğramadan nesnel bilgiler düzleminde doğru anlaşılması bu çalışmanın hedeflerindedir. Ayrıca daha etkili bir iklim iletişimi sistemi geliştirilmesinin ipuçlarını sunmaya

çalışmaktadır. Özellikle politika yapıcılar ve sivil toplum aktörleri için iklim değişikliğinin politik psikolojisini dikkate alan politikalar üretilmesini vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, iklim değişikliği yalnız çevresel değil, psikolojik, siyasal ve toplumsal bir etkiye sahiptir. İklim değişikliğinin önlenmesine dair çabalar bireylerin ve toplumların psiko-politik yönelimlerini anlamaya bağlıdır. Popülizm ve hakikat sonrası söylemler iklim değişikliği algısının oluşmasında kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle bu çalışma popülizm ve hakikat sonrası anlatıların iklim değişikliğinin politik psikolojisini nasıl belirlediğini ve nasıl engellediğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim Değişikliği, Politik Psikoloji, Yeşil Dönüşüm, Popülizm, Hakikat-Sonrası (post-truth).

THE POLITICAL PSYCHOLOGY OF CLIMATE CHANGE: POPULISM AND POST-TRUTH NARRATIVES IN THE GREEN TRANSITION PROCESS

Abstract

Climate change has many negative effects, from rising sea levels to severe weather events, water crises, and food shortages. In this period when we are exposed to the effects of climate change, sustainable green transformation efforts are being significantly hampered by the spread of populism and post-truth narratives. In today's world, where global warming is increasing and ecology is being damaged, political interests and the desire for economic gain have turned into efforts to shape societies' perceptions of climate change and green transformation. Populist strategies and post-truth narratives have become tools for guiding and determining societies, particularly through the rhetoric of leaders. The existence of populist political guidance in the face of the reality that climate change has reached serious proportions constitutes the problem of this study.

This study is unique in that it goes beyond viewing climate change as merely an environmental crisis and attempts to reveal its psycho-political effects. One of the objectives of this study is to ensure that climate change is understood accurately, based on objective information, without manipulation. It also seeks to provide insights into developing a more effective climate communication system. In particular, it emphasizes the need for policymakers and civil society actors to develop policies that take into account the political psychology of climate change.

Keywords: Climate Change, Political Psychology, Green Transition, Populism, Post-Truth

YEREL KALKINMA POLİTİKALARINDA DİJİTAL DÖNÜŞÜM

Ömer Temel¹

Dijital dönüşüm, içinde bulunduğumuz zamanın toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılarında en güçlü belirleyicilerden biri olarak yer almıştır. Teknolojik çağ yalnızca küresel seviyedeki ekonomik ilişkileri ya da ulusal düzeyde politika süreçlerini etkilemekle kalmayıp aynı zamanda insanların gündelik yaşamını doğrudan etkileyen yerel yönetim çalışmalarını da dönüştürmektedir. Yerel kalkınma politikaları, bu dönüşümün en bariz biçimde hissedildiği alanlardan biridir. Belediyeler gibi yerel kurumlar insanların günlük yaşamına değinen hizmetleri yürüttükleri için dijitalleşmenin sunduğu fırsatlarla birlikte karşılaştığı zorluklarla da doğrudan karşı karşıya kalmaktadır. Bu nedenle dijital dönüşüm, yalnızca teknik açıdan bir ilerleme değil, aynı zamanda yerel yönetimlerin işleyişini yeniden düzenleyen bir değişim olarak görülmektedir.

Dijital dönüşümün yerel kalkınmaya etkileri farklı yollarla incelenebilir. Her şeyden önce teknolojinin hızlı gelişimi, halk ile yerel yönetimler arasındaki bağı güçlendirmekte ve güvenli bir şeffaflık sağlamaktadır. Sosyal medya hesapları, belediye mobil uygulamaları, belediyeçilik portalları ve çevrim içi geri dönüş sistemleri, halkın yalnızca seçim dönemlerinde değil, gündelik karar süreçlerinde de etkin olmasını rahatlatmaktadır. Bu durum, halkın yerel düzeyde görünürlük kazanmasına yol açmakta ve yönetim anlayışını daha iç içe bir hâle doğru dönüştürmektedir. Halkın şikâyet ve önerilerini dijital kanallar üzerinden iletebilmesi, belediyelerin hizmet sunumunda daha esnek, hızlı ve halk odaklı bir yaklaşım geliştirmesine katkıda bulunmaktadır. Kalkınma projelerinin tanıtımı ve ilerleyişi açısından dijitalleşme, önemli avantajlar yaratmaktadır. Dijital ortamlar sayesinde projeler yalnızca şehir içinde değil, ulusal ve uluslararası düzeyde de duyurulabilmektedir. Tanıtım filmleri, dijital alanlar, web siteleri ve sosyal medya kampanyaları sayesinde projeler hızlı bir şekilde daha geniş kitlelere ulaşmaktadır. Ayrıca dijital araçlar yerel bürokrasinin şeffaflık çerçevesinde hesap verebilirliğini güçlendirerek kamuoyunun desteğini artırmaktadır. Böylelikle kalkınma politikaları yalnızca yerel bir strateji olmaktan çıkıp küresel seviyelerde de değerlendirilebilen bir vizyon kazanmaktadır. Dijitalleşmeye en önemli katkılardan biri de toplumsal alanların katılım çeşitliliğiyle olmuştur. Belediyeçilik hizmetleri, online anketler, dijital forumlar ve mobil uygulamalar aracılığıyla halkın beklenti ve önerileri karar alma süreçlerine daha hızlı yansıtılabilmektedir. Vatandaşlar, klasik süreçlere girmeden doğrudan yönetime katkı sunabiliyor. Böylelikle kararların çeşitliliği de artmaktadır. Aynı zamanda, özellikle genç kuşakların dijital olan ilgisi sayesinde demokratik katılımın yeni hâlleri ortaya çıkarak, vatandaşlık bilinci dijital ortamlar üzerinden yeniden şekillenmektedir. Örneğin bir belediyenin altyapı çalışmaları, çevresel düzenlemeler ya da kültürel etkinlikler hakkında düzenlediği online anketlere binlerce kişinin katılım göstermesi, bu sürecin ne kadar güçlü bir katılım imkânı sunduğunu ortaya koymaktadır. Tüm bunları düşünerek dijitalleşmenin oluşturduğu sorunlar da göz ardı edilemez. Özellikle dijital uçurum, genel kalkınma hedeflerini olumsuz etkilemektedir. İnternete erişimi olmayan ya da dijitalle yatkın olmayan bireylerin bu süreçlere katılımı yetersiz kalmakta, böylelikle toplumun tüm kesimlerinin eşit şekilde temsil edilmesi mümkün olamamaktadır. Ayrıca yanlış bilgi ve dezenformasyonun hızla yayılması, projelere duyulan güveni zedelemekte ve yerel yönetim çalışmalarını tartışmaya açabilmektedir. Özellikle sosyal medya ortamlarında dönen yanlış içerikler, kamuoyunun algısını olumsuz biçimde etkileyip kalkınma projelerinin hayata geçirilme sürecini

¹ Yüksek lisans öğrencisi, Munzur Üniversitesi Kültür Sanat Yönetimi ABD, omertemeltr@gmail.com

sekteye uğratabilmektedir. Bunun yanı sıra dijital dönüşüm, insanlarda teknolojiye bağımlılık ve veri güvenliği açısından kaygılar da oluşturmaktadır. Özellikle kişisel verilerin korunması, online güvenlik ve siber saldırılara karşı önlemler, yerel yönetimlerin gündeminde daha fazla yer almaya başlamıştır.

Bu çalışmada temel amaç, dijital dönüşümün yerel kalkınma politikaları üzerindeki etkilerini fırsatlar ve bir çerçeve içerisinde değerlendirmektir. Kamu yönetimi ve iletişim bilimlerini kapsayan bu değerlendirme şu sorular dikkat çekmektedir: Yerel yönetimler dijital yenilikleri nasıl kullanmaktadır? Projelerin tanıtımında dijital teknoloji araçları ne kadar etkilidir? Vatandaşların online katılımı duruma olan karar süreçlerini nasıl değiştirmektedir? Ve tüm bunların sonucunda, fırsatlar ile zorluklar arasında nasıl bir denge kurulabilmektedir? Bu sorulara yanıt aranırken dijitalleşmenin hem kuramsal hem de pratik boyutlarına dikkat çekilmektedir. Sonuç olarak dijital dönüşüm, yalnızca teknik bir ilerleme değil, aynı zamanda yönetim anlayışını kökten dönüştüren bir aşamadır. Yerel yönetimler açısından dijitalleşme, yalnızca bilgi paylaşımı sağlayan noktalar değil, aynı zamanda daha şeffaf, kapsayıcı ve sürdürülebilir kalkınma politikalarının hayata geçirilmesinde temel araçlardır. Dijitalleşmenin sunduğu olanakların etkili biçimde kullanılabilmesi için hem teknik altyapının güçlendirilmesi hem de halka yönelik dijitalleşme eğitimlerinin verilmesi büyük önem taşımaktadır. Böylelikle dijital dönüşümün yarattığı olumsuzluklar ve bilgi kirliliği gibi sorunlar en aza indirilebilir, yerel kalkınmanın daha adil, sürdürülebilir ve güvenilir bir zemine oturması sağlanabilir. Dolayısıyla dijital dünya, yerel yönetimler için yalnızca bir iletişim aracı değil; geleceğe yönelik stratejik bir kalkınma vizyonunun bölünemez bir birimi olarak ele alınmalıdır. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin dijitalleşmeyi bir maliyet unsuru değil, uzun vadeli kalkınma politikası için vazgeçilmez bir yatırım olarak görmesi gerekmektedir.

Anahtar kelime: Dijital Dönüşüm, Yerel Kalkınma, Katılım, Şeffaflık ve Doğruluk

DIGITAL TRANSFORMATION IN LOCAL DEVELOPMENT POLICIES

Abstract

Digital transformation has become one of the strongest determinants of today's social, political, and economic structures. The technological era not only influences global economic relations or national-level policy processes, but also directly transforms the practices of local administrations that affect people's daily lives. Local development policies are among the fields where this transformation is most evident. The impacts of digital transformation on local development can be examined in different ways. First and foremost, the rapid advancement of technology strengthens the bond between citizens and local administrations while ensuring secure transparency. Social media accounts, municipal mobile applications, e-government portals, and online feedback systems make it easier for citizens to be actively involved not only during election periods but also in daily decision-making processes. This situation increases citizens' visibility at the local level and transforms governance into a more inclusive and participatory model. The ability of citizens to communicate their complaints and suggestions through digital channels contributes to municipalities developing a more flexible, fast, and citizen-oriented service approach. In conclusion, digital transformation is not merely a technical advancement but a stage that fundamentally reshapes governance. For local administrations, digitalization is not only a means of information sharing but also a fundamental tool for implementing more transparent, inclusive, and sustainable development policies. In this way, the negative effects of digital transformation, such as misinformation and information pollution, can be minimized, ensuring that local development rests on a fairer, more sustainable, and reliable foundation. Therefore, the digital sphere should be regarded not only as a communication tool for local administrations but also as an inseparable component of a strategic vision for future development. Within this framework, local administrations must see digitalization not as a financial burden but as an indispensable investment for long-term development policies.

Keywords: Digital Transformation, Local Development, Participation, Transparency and Accuracy

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN AZALTIMI BAĞLAMINDA DAĞITICI ADALET SORUNSALI

Özgür Bozan¹ - Mehmet Nazım Uygur

Özet

İklim değişikliğinin neden olduğu orman yangınları, Arktik buzullarının erimesi, aşırı hava olayları, deniz seviyelerinin yükselmesi, biyolojik çeşitliliğin zarar görmesi ve hastalıkların artışı, insanlığın karşı karşıya bulunduğu en kritik tehditlerden biri olarak değerlendirilmektedir. Bu tehdidin temelinde sera gazı emisyonlarının sürekli artışı yer almaktadır. Uluslararası örgütler ve politika yapıcı mekanizmalar, bu olumsuz sonuçların azaltılması ve toplulukların hem uyum sağlama hem de etkileri hafifletme kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla çeşitli sentezler oluşturma çabası içerisinde. Ancak hükümetler arası iş birliği süreçlerinde bağlayıcı nitelikte uluslararası anlaşmaların geliştirilmesinde başarısızlık gözlenmektedir. Bu başarısızlığın merkezinde, iklim politikalarının temel tartışma alanı olarak görülen “adalet meselesi” yer almaktadır. Bu bağlamda, adalet tartışmalarının yalnızca küresel değil, aynı zamanda bölgesel ve yerel kalkınma politikaları üzerinde de belirleyici olduğu görülmektedir. Zira iklim değişikliğiyle mücadele, bölgesel düzeyde ekonomik tercihler, stratejik yönelimler ve yerel uygulamalarla doğrudan ilişkilidir.

İklim müzakerelerinde öne çıkan temel tartışmalardan biri, dağıtıcı adaletin nasıl sağlanacağına ilişkindir (Harris vd., 2010; Klinsky vd., 2009; Parks vd., 2010; Meyer vd., 2006; Sachs, 2014; Schuppert, 2011; Vanderheiden, 2004). Bu çerçevede, maliyetlerin adaletle uyumlu bir biçimde nasıl paylaşılacağı sorusu gündeme getirilmektedir. Dağıtıcı adaletin iklim değişikliği bağlamında önemi hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerin sorumluluklarının hangi esaslara göre belirleneceği ve emisyonların nasıl dağıtılacağı sorularında yoğunlaşmaktadır. Çoğu düşünür bu sorunu azaltım sürecinin bir parçası olarak görürken, bazıları uyum politikalarının uluslararası anlaşmalar açısından daha belirleyici olduğunu ileri sürmektedir.

Adalet tartışmaları iki ana eksende şekillenmektedir. Birincisi, iklim değişikliğinin olumsuz sonuçlarına en fazla maruz kalan kırılgan nüfusların durumu ile ilgilidir. Bu nüfuslar, kişi başına düşen emisyonları son derece düşük olduğundan iklim değişikliğinin nedenlerinden en az sorumlu olan gruplardır (Harris vd., 2010). Vanderheiden (2004) tarafından da belirtildiği üzere, en fazla zarar görecektir olan kesimler, sürecin nedenlerinden en az sorumlu olanlardır. İkinci eksen ise kalkınma hakkı talebiyle ilgilidir. Gelişmekte olan ülkeler, uluslararası eşitsizlikleri öne çıkararak, kalkınma haklarını korumak istemektedir. Bu durum, uluslararası anlaşmalarda uzlaşmayı güçleştirmektedir. Örneğin Kyoto Protokolü, bu gerekçeyle birçok ülkeyi yükümlülük dışı bırakmış, 2012 Delhi Deklarasyonu ise bu temel kaygıya yanıt verme amacı taşımıştır (Parks vd., 2010). “Ortak fakat farklılaştırılmış sorumluluklar ve kabiliyetler” ilkesi, bu noktada adalet paradigmasının merkezinde yer almakta ve tarihsel sorumlulukların zengin ve yoksul ülkeler arasında nasıl dağıtılacağına ilişkin farklılıkları tanımlamaktadır (Vanderheiden, 2004). Bu tartışmalar, yerel yönetimlerin kalkınma stratejilerinde adil paylaşım mekanizmalarının nasıl uygulanacağına dair önemli bir perspektif sunmaktadır.

Paavola ve Adger (2002), iklim değişikliğinin insan kaynaklı boyutunun sanayileşmiş ülkelerin sera gazı emisyonlarından kaynaklandığını, bu nedenle gelişmekte olan ülkelerin orantısız biçimde yük altına sokulduğunu ifade etmektedir. Meyer ve Roser (2010) tarafından da vurgulandığı üzere,

¹ Arş. Gör. Dr., Şırnak Üniversitesi, obozan@sirnak.edu.tr

tarihsel ve güncel emisyonların en büyük kısmı gelişmiş ülkelerden kaynaklanmakta ve bu durum gelecek kuşaklar açısından daha ağır sonuçlar doğurmaktadır. Böylelikle kuşaklar arası adalet sorunu ortaya çıkmaktadır.

Adalet ikilemi, çoğu zaman ekonomik kalkınma süreciyle çelişmektedir. Bu nedenle, dağıtım kurallarının uygulanması, iklim politikalarına adalet boyutu kazandırmanın bir yolu olarak görülmektedir. Meyer ve Roser (2006), sera gazı emisyonları üzerine küresel bir sınır konulabilmesi için üç temel noktanın dikkate alınması gerektiğini ileri sürmektedir: mevcut nesillerin olumsuz etkileri deneyimlemekte oluşu ve bu nedenle emisyonların azaltılmasının kolektif öz-çıkar temelinde gerekçelendirilebilmesi; ulusların birbirine karşı sorumluluklarının gözetilmesi ve doğaya yönelik görevler temelinde insan-merkezci olmayan bir yaklaşımın benimsenmesi. Bu ilkeler, yalnızca küresel yönetim için değil, aynı zamanda bölgesel kalkınma politikalarının etik çerçevesi açısından da yol gösterici olmaktadır.

Dağıtıcı adalet tartışmalarında öne çıkan pratik sorulardan biri, emisyonların maliyetleriyle birlikte nasıl dağıtılacağıdır. Emisyon haklarının dağıtımı, ekonomik ilerlemenin dağıtımı olarak görülmekte, bu durum özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından önem taşımaktadır (Meyer et al., 2010). Gelişen ve gelişmekte olan ülkeler arasında uzun vadeli emisyonlar göz önüne alındığında bunların ülkeler arasında eşit biçimde dağıtılması gerektiği düşünülebilir. Ancak bu politik olarak uygulanabilir bir pratiğe sahip değildir. Nitekim bunun en önemli örneklerinden biri Kanada'nın Kyoto Protokolü'nden bu gerekçeyle çekilmiş olmasıdır.

Düşünürlerin önemli bir kısmı, dağıtıcı adaletin sağlanmasında uygulanabilir bir yol olarak ticarete konu emisyon izinlerini önermektedir (Meyer et al., 2006). Bu yöntem, gelişmiş ülkelerin azaltım yüklerini maliyet açısından hafifletmekte ve gelişmekte olan ülkeler için mali ve teknolojik destek transferlerini gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olanlara mali kaynak ve teknoloji transferi yapılması gerektiği ileri sürülmektedir. Bölgesel kalkınma programlarının, bu tür finansal ve teknolojik transferleri içerecek biçimde yeniden yapılandırılması, yerel stratejiler açısından da kritik bir öneme sahiptir.

Bu tartışmalara paralel olarak, “kirliten öder” ilkesi de öne çıkmaktadır. Kingston (2014), bu ilkeyi, geçmişte en fazla kirlitenlerin sorumluluğu orantılı biçimde üstlenmesi gerektiği biçiminde tanımlamaktadır. Vanderheiden (2004) ise “daha fazla kirlilik yaratanın, daha fazla bedel ödemesi gerektiğini” vurgulamaktadır. Meyer ve Roser (2006), bu ilkeyi emisyon ticaretiyle ilişkilendirmekte, ticaretin maliyetleri düşürerek ülkeler arasında yük paylaşımını mümkün kıldığını savunmaktadır. Sachs (2014) ise bu süreci “yan ödemeler” olarak nitelendirmekte ve yalnızca gelişmiş ülkelerin değil, yoksul ülkelerin de belli ölçüde katkıda bulunması gerektiğini ileri sürmektedir.

Sonuç olarak, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki adalet tartışması, sera gazı emisyonlarına yapılan katkıların farklılığından kaynaklanmaktadır. Sanayileşmiş ülkelerin iklim değişikliğine tarihsel olarak en fazla katkıyı sağladıkları kabul edilmektedir. Bu durum, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hakkı taleplerini güçlendirmekte ve uluslararası anlaşmalarda uzlaşmayı zorlaştırmaktadır. Dağıtıcı adalet sorunu, bu bağlamda, sera gazı azaltımı için adil çözümlerin oluşturulmasında merkezi bir rol oynamaktadır. Ticaret edilebilir emisyon izinleri, bu sorunun çözümü için önerilen en pratik yollardan biri olarak öne çıkmakta ve uluslararası anlaşmaların daha uygulanabilir hâle gelmesine katkıda bulunabileceği savunulmaktadır. Düşünürler, adalet meselesini iklim değişikliğinin azaltımı sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmekte ve uluslararası müzakerelere siyasi, sosyal ve ekonomik boyutları içeren kapsamlı bir yaklaşım kazandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. İklim adaletine ilişkin küresel düzeydeki tartışmalar, yerel düzeyde adil kalkınma politikalarının şekillendirilmesi için hem normatif hem de pratik bir çerçeve sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklim Adaleti, Dağıtıcı Adalet, İklim Değişikliği, Kalkınma Politikaları.

THE ISSUE OF DISTRIBUTIVE JUSTICE IN THE CONTEXT OF CLIMATE CHANGE MITIGATION

Abstract

Climate change has become one of the most pressing problems facing humanity, alongside global threats such as forest fires caused by increasing greenhouse gas emissions, rising sea levels, extreme weather events, and the loss of biodiversity. In this context, international organizations and intergovernmental negotiations aim to reduce emissions and manage adaptation processes; however, significant challenges are encountered in developing binding agreements. At the heart of this failure lies the “issue of justice.” In academic literature, distributive justice debates are particularly prominent, and the question of how to share the costs of greenhouse gas emissions forms a central axis. There is serious tension between the historical emissions responsibilities of developed countries and the development rights claims of developing countries. In this context, the principle of “common but differentiated responsibilities” forms the conceptual basis of climate justice. Among the solution proposals that have come to the fore in the discussions are emissions trading permits and the “polluter pays” principle, and it is argued that these tools also serve as a guide in the fair shaping of regional and local development policies. In conclusion, global discussions on climate justice play a decisive role not only at the international level but also in the design of opportunities, preferences, and strategies for local development policies.

Keywords: Climate Justice, Distributive Justice, Climate Change, Development Policies.

Kaynakça

- Harris, P. G. and Symons, J. (2010). Justice in adaptation to climate change: cosmopolitan implications for international institutions. *Environmental Politics*, 19(4): 617-636. DOI: 10.1080/09644016.2010.489716
- Kingston E. (2014). Climate justice and temporally remote emissions. *Social Theory and Practice*, 40(2): 281-303.
- Klinsky S. and Dowlatabadi H. (2009). Conceptualizing of justice in climate policy. *Climate Policy*, 9(1): 88-108.
- Meyer, L. H. and Roser, D. (2006). Distributive justice and climate change. The allocation of emissions right. *Analyse & Kritik*, 28, 223-249.
- Meyer, L. H. and Roser, D. (2010). Climate justice and historical emissions. *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, 13(1): 229-253. DOI: 10.1080/13698230903326349
- Paavola, J., & Adger, W. N. (2002). Justice and adaptation to climate change. *Tyndall Centre for Climate Change Working Paper*, 23.
- Parks, B. C. and Roberts, J. C. (2010). Climate change, social theory and justice. *Theory, Culture & Society*, 27(2-3): 134-166. DOI: 10.1177/0263276409359018
- Sachs B. (2014). The relevance of distributive justice to international climate change policy. *Ethics, Policy & Environment*, 17(2): 208-224. DOI: 10.1080/21550085.2014.926085
- Schuppert, F. (2011). Climate change mitigation and intergenerational justice. *Environmental Politics*, 20(3): 303-321. DOI: 10.1080/09644016.2011.573351
- Vanderheiden, S. (2004). Justice in the green house: Climate change and the idea of fairness. *Social Philosophy Today*, 19, 89-101.

KENT YÖNETİMLERİNDE “YAŞLI GÖZÜYLE” YAŞLIYA DESTEK İNSANLIĞA HİZMET POLİTİKALARI: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Özlem Akı¹ - Burcu Çam Yücebaş²

Özet

Yaşlılık hem fiziksel hem psikolojik farklılıkların başladığı, bedensel ve düşünsel yapının yavaşladığı, yavaş yavaş sağlık sorunlarının oluştuğu, çevresel faktörlere uyumun düşüş gösterdiği bir sürece giriş dönemidir. Bu dönemde insanlar yaşamlarında fizyolojik ve ruhsal değişimleri fark etmeye ve ilerlemiş yaşlarının etkilerini görmeye başlarlar. Dünya Sağlık Örgütü’ne göre, psikogeriatric yaşlılık dönemi sürecinde 65 yaş ve üstüne yaşlı, 85 yaş ve üzerine çok yaşlı denmiştir. İnsanlar gençlik yıllarındaki fiziksel dinamizmin zamanla ağırlaşmaya başlamasıyla yaşlandıklarını hissederler. Bu nedenle bazıları yaşlanmayı psikolojik olarak kabullenmekte zorlanırken, bazıları ise her yaşın bir güzelliği var motivasyonu ile yaşamına mutlulukla devam eder. Araştırmanın konusu, yaşlılığın sosyolojik, psikolojik ve fiziksel boyutlarının toplumca ve yaşadıkları kent yönetimlerince fark edilmesi ve desteklenmeleri ile ilgilidir. Yaşlılar toplumun önemli birer parçasıdır. Zaman ilerledikçe gözle görülen fiziksel değişimleri, düşünsel algılamalarındaki zayıflamaları, öğrenmedeki zorlanmaları, psikomotor becerilerindeki gerilemeleri onların çevresel olarak destek alma hissiyatına neden olmaktadır. Bu yüzden yaşlılara destek olmak, insanlığa hizmet etmek anlamı taşır.

Araştırmanın amacı, dünyadaki ve Türkiye’deki yaşlı dostu kentlerin uygulamaları kapsamında, Çanakkale ilinde yaşlılar için yürütülen politikaların ve uygulamaların incelenmesi, yaşlıya destek insanlığa hizmet için daha fazla neler yapılabileceğinin bilimsel platformda irdelenmesidir.

Araştırma problemleri ve kapsamı çerçevesinde araştırmanın denencesi (hipotezi); “*Kentlerde 65 yaş üstü yaşlı ve sağlıklı insanlara sosyal, kültürel, fiziksel, bilişsel ve psikolojik olarak destek verilirken, 65 yaş üstü sağlıklı, kimsesiz, yardıma muhtaç veya engelli yaşlılara yönelik özel destek gruplarının yeterli seviyede olmaması, kentlerde yaşlı sorunlarına nitelikli düzeyde hizmet sunulmuş olmaz ve kentsel politikalar yetersiz olarak adlandırılır*” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma konusu kapsamında belirlenen evren, dünyadaki ve Türkiye’deki 65 yaş üstü yaşlı dostu kent uygulamalarının irdelenmesi iken, araştırmanın örnekleme Çanakkale ili kent yönetimi tarafından, yaşlılara yönelik yürütülen hizmet politikalarının incelenmesidir.

Araştırma kapsamında; 2013 yılında “Çanakkale Yaşlı Atlası” saha araştırması ile başlayan, sonrasında Güney Marmara Kalkınma Ajansı’nın desteğiyle bir projeye dönüşen ve en sonunda Çanakkale Belediyesi’nin maddi destekleriyle 65 yaş üstü yaşlılar için işlevselleşen Çanakkale Altın Yıllar Yaşam Merkezi ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi’nin 15.05.2024 tarihinde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile yapmış olduğu iş birliği protokolü kapsamında bir taraftan yaşlı birlerin sahip oldukları bilgi, beceri, tecrübe ve yeteneklerinin korunmasını sağlamak, diğer taraftan da yepyeni bilgi ve tecrübelerin kazanılmasını sağlamak misyonu ile uygulamaya başlayan ÇOMÜ Tazelenme Üniversitesi uygulamaları irdelenecektir.

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, ozlemaki74@gmail.com

² Dr., Bağımsız Araştırmacı, bcamyucebas@gmail.com

Araştırmanın yöntemi, nitel bir çalışma olup konuyla ilgili alanyazın (literatür) taraması ve “Betimsel Araştırma” yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Veriler Çanakkale Altın Yıllar Yaşam Merkezi’ne ve ÇOMÜ Tazelenme Üniversitesi’ne düzenli katılım gösteren, 8 erkek 8 kadın katılımcı 65 yaş üstü yaşlı ile birebir görüşmeler (mülakat) tekniği ile toplanmış; elde edilen veriler Maxqda istatistik programına işlenerek, kodlar kategorileştirilerek analiz edilmiştir.

Ayrıca yaşlı dostu kentler ile ilgili olarak “Doküman İncelemesi” tekniği uygulanmış ve ilgili literatür taranarak, dünyada ve Türkiye’de yaşlı dostu kentlerin özellikleri ve uygulamaları tespit edilmiştir. Çanakkale Altın Yıllar Yaşam Merkezi’nin ve ÇOMÜ Tazelenme Üniversitesi’nin yaşlı dostu uygulamaları örneklem olarak alınmıştır. Araştırmada yaşlı dostu kent uygulamalarındaki eksiklikler tespit edilmiş, tüm yaşlıları kapsayacak, onları daha fazla mutlu hissettirecek ve insanlığa hizmet sunacak bilimsel öneriler yazılmıştır.

Bu çalışmanın bulgularına göre; Türkiye’de yaşlı bireylerin ihtiyaçlarını karşılamak için gerekli hizmetlerin yeterli düzeyde olmadığı ve kentlerde yaşlı dostu kültürünün yeterince oluşturulmadığı tespit edilmiştir. Hâlbuki TÜİK verilerine göre 65 ve daha yukarı yaştaki nüfus, 2019 yılında 7 milyon 550 bin 727 kişi iken son beş yılda %20,7 artarak 2024 yılında 9 milyon 112 bin 298 kişi olmuştur. Türkiye’de yaşlı nüfusunun hızla arttığı bir süreçte, onların ihtiyacı olan sosyal, kültürel, fiziksel, bilişsel ve psikolojik açılardan desteklenmeleri önemlidir. Çanakkale Altın Yıllar Yaşam Merkezi’nin ve ÇOMÜ Tazelenme Üniversitesi’nin yaşlı dostu uygulamalarının oldukça nitelikli düzeyde olmalarına rağmen, kentte dezavantajlı yaşlılardan olan Demans ve Alzaymır hastalarına yönelik veya yoksul kimsesiz yaşlıları kapsayıcı uygulamaların yeterli düzeyde olmadığı tespit edilmiştir.

Saha araştırmasında 16 yaşlıya (8 kadın 8 erkek yaşlı) konuyla ilgili hazırlanan 10 açık uçlu soru sorulmuştur. Veriler kapsamında elde edilen bulgu ve öneriler şu şekilde sıralanmıştır;

1. Yaşlıların tamamının kent yönetimlerinden öncelikli ortak beklentileri sağlık hizmetleridir. Sosyal ve kültürel uygulamalar ile ilgili beklentileri ikinci düzeydedir. Kentte özellikle evde sağlık, huzurevi ve yaşlılara özel sosyal yaşam merkezlerinin sayıca artırılması önerilmektedir.
2. Yaşlı bireylerin sosyal hayata katabilmeleri için kentteki park ve bahçe alanlarının az olduğu ifade edilmiştir. Dolayısıyla kentteki yeşil alanın çoğaltılması önerilmektedir. Ayrıca yaşlıların gidebileceği pastaneler, kahvehaneler, el işi yapabilecekleri mekân sayılarının da oldukça az olduğu ifade edilmiştir. Yaşlılar şekersiz glütensiz pastalar yemek, şekersiz taze sıkılmış meyve suları içmek istemektedirler. Dolayısıyla yaşlılara yönelik fiziksel mekanların da sayılarının artırılması gerektiği önerilmektedir.
3. Yaşlıların kentteki mekânlara daha kolay ulaşmaları için bazı gerekli düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Örneğin yaşlılara özel otobüs hizmetlerinin devreye sokulması, trafik lamba sürelerinin uzatılması ve kent merkezinde oturma bankalarının fazlalaştırılması önerilmektedir.
4. Kentlerde Demans ve Alzaymır hastalarının sayıları oldukça artmıştır. TÜİK verilerinin ölüm ve ölüm nedeni istatistiklerine göre, Alzheimer hastalığından hayatını kaybeden yaşlıların sayısı, 2019 yılında 13 bin 599 iken 2023 yılında 11 bin 464 olmuştur. Elde edilen bulgular kapsamında, bu hastalara destek olmak için onlara özel bakım, sağlık ve psikolojik gelişim merkezlerinin kurulması önerilmektedir.
5. Katılımcılara göre yaşlıya destek insanlığa hizmet için atılacak en önemli adım, devlet politikaları kapsamında yaşlıya ücretsiz sağlık ve ücretsiz bakım hizmetleridir. Katılımcıların çoğunluğu “devlet destekli bakıcı” ihtiyacından bahsetmişlerdir. 65 yaş üstündeki yaşlıların ihtiyaçları hâlinde devlet destekli bakıcı sisteminin kurulması önerilmektedir.

IN CITY ADMINISTRATIONS “FROM THE EYES OF THE ELDERLY” SUPPORT FOR THE ELDERLY, SERVICE TO HUMANITY POLICIES: THE CASE OF ÇANAKKALE PROVINCE

Abstract

Old age is the beginning of a process in which both physical and psychological differences begin, physical and mental structures slow down, health problems gradually occur and adaptation to environmental factors decreases. The subject of the research is about the awareness and support of the sociological, psychological and physical dimensions of old age by the society and the city administrations where they live.

The aim of the research is to examine the policies and practices implemented for the elderly in Çanakkale province within the scope of the practices of age-friendly cities in the world and in Turkey, and to examine the subject by taking the “Golden Years Life Center” and “ÇOMU Refreshing University” as examples. In this context suggestions were made about what more could be done to support the elderly and serve humanity.

The method of the research is a qualitative study and the literature review and "Descriptive Research" methods were used together. Data were collected by asking 10 open-ended questions to 8 male and 8 female participants aged over 65, who regularly attend Çanakkale Golden Years Life Center and ÇOMU Refreshing University, through face to face interviews; the data obtained were evaluated in the Maxqda statistics program.

According to the findings of this study; It has been determined that the services required to meet the needs of elderly individuals in Turkey are not at a sufficient level and that an age-friendly culture has not been sufficiently established in cities and various suggestions have been made.

Keywords: Age Friendly Cities, Elderly Service Policies, Golden Years Life Center, Refreshing University.

TÜRKİYE’NİN SINIR GÜVENLİĞİ POLİTİKALARI: AKADEMİK BİR İNCELEME

Sadi Özbay¹

Özet

Coğrafi konumun stratejik bir önem taşıdığı Türkiye’de, kara, deniz ve hava yolları üzerinden meydana gelebilecek güvenlik tehditlerine karşı kapsamlı tedbirlerin alınması kaçınılmazdır. Bu çalışmada, Türkiye’nin sınır güvenliği yaklaşımının tarihsel evrimi; düzensiz göç, terör, kaçakçılık ve diğer sınır ötesi suçlar bağlamında ortaya çıkan riskler; başta modüler beton duvarlar, radar sistemleri, insansız hava araçları (iha/siha) ve termal kameralar olmak üzere sınır gözetimi teknolojileri; mayınların temizlenmesinin güvenlik ile insani sonuçları ve geleceğe dönük stratejik yönelimler; insan hakları ihlalleri ile çok katmanlı sınır yönetimi perspektifleri ele alınmıştır. analizler, güncel resmi veriler ve uluslararası kuruluş raporları üzerinden yapılmış olup, bulgular türkiye’nin benimsediği araç-gereçler ve kurumsal yapı sayesinde hem iç hem de dış boyutta sınır güvenliğini güçlendirmeye yönelik dinamik bir politika izlediğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışmanın temel amacı; Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye’nin sınır güvenliği politikalarını uluslararası ilişkiler disiplini çerçevesinde kapsamlı bir biçimde inceleyerek hem akademik hem de uygulamaya dönük çalışmalara bilimsel bir zemin sunmaktır. Çalışma; tarihsel süreçten güncel uygulamalara uzanan politika dönüşümlerini; güvenlik, insani boyut ve teknolojik gelişmeler bağlamında çok katmanlı bir analizle ele alarak literatürdeki mevcut bilgi birikimini genişletmeyi hedeflemektedir. Araştırma; Böylece, sınır güvenliği alanında yapılacak ileriki akademik araştırmalara ve politika yapım süreçlerine referans teşkil edecek özgün bir kaynak ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Bu çalışmada yöntem olarak; Bu araştırma, betimleyici ve analitik yöntemlerin bir kombinasyonunu içermektedir. Türkiye’nin sınır güvenliği politikaları, çok kaynaklı bir veri derleme süreciyle ele alınmıştır. Birincil veri kaynağı olarak, İçişleri Bakanlığı (İB) ve Göç İdaresi Başkanlığı’nın (GİB) 2018–2024 yıllarını kapsayan raporları, Sahil Güvenlik Komutanlığı’nın istatistikleri ve Milli Savunma Bakanlığı’nın (MSB) yayımladığı yıllık güvenlik değerlendirme dokümanları incelenmiştir. Ayrıca, yurtiçinde yayımlanan DergiPark, Bianet, Nordic Monitor gibi dijital haber-ağı ve akademik dergilerdeki makaleler kullanılmıştır. İkincil veri kaynağı olarak ise UNDP, UNHCR, Europol, HRW gibi uluslararası örgütlerin kamuya açık raporları ve Avrupa Birliği kurumlarının düzenlediği bölgesel güvenlik konferansları tutanaklarından yararlanılmıştır.

Bu çalışmanın bulguları, Türkiye’nin Sınır Güvenliği Anlayışının Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Durumu Osmanlı İmparatorluğu döneminde sınır hatları dinamik yapıdayken, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu sonrasında sınır politikaları “millî savunma” ekseninde şekillenmiştir. Lozan Antlaşması (1923) ile çizilen sınırlar, yeni devletin güvenlik stratejilerinin belirleyicisi olmuştur. 1980’lerin sonlarına doğru PKK hareketinin Irak ve Suriye kırsalından Türkiye’ye yönelik düzenlediği eylemler, sınır hattında modern gözetleme teknolojilerinin ve sıkı hudut birimlerinin oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

---

¹ Munzur Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, e-mail: Sadi_Ozbay@Hotmail.com

Araştırma, 1998 Adana Mutabakatı ile Türkiye, Suriye'yle sınır güvenliği iş birliğini somut bir anlaşmayla garanti altına almayı denemiş; bu adım, ilerleyen yıllarda Suriye iç savaşının yarattığı göç dalgasıyla aynı anda sınır hattını hem güvenli kılama hem de insani krizleri yönetme ihtiyacını beraberinde getirmiştir. 2000'li yıllarda savunma sanayi yatırımları, sınır güvenliğinin yurt içinde "duvar, hendek, tel örgü" gibi fiziki tedbirlerle harmanlanarak teknolojik çözümlerle bütünleşmesine öncülük etmiştir. 2010 ve sonrasında, dijital gözetim ağları, termal kameralar, insansız hava araçları ve entegre iletişim ağları, hudut ötesi tehditlerin anlık tespitini sağlamıştır.

2023 itibarıyla Türkiye hem Suriye hem de Irak sınır hattında 3000 km'nin üzerinde beton duvar ve telsiz-komünikasyon ağı kurmuş, bunları radar sistemi ve 24 saat izlenebilen İHA/SİHA platformlarıyla desteklemiştir. Deniz sınırlarında ise Ege ve Akdeniz'deki gözetleme kuleleri, insansız denizaltı sensör ağları ve Sahil Güvenlik unsurlarının seferberliği, sınır ötesi yasa dışı geçişlerin büyük ölçüde azaltılmasına yardımcı olmuştur (Daily Sabah, 2024). Böylece, 2023 sonunda yapılan resmi bir değerlendirmede, kara sınırlarında ihlal girişimleri önceki beş yıla göre %42 oranında düşmüştür. Türkiye'nin sınır güvenliği anlayışı, kuruluş döneminden günümüze "millî savunma" ve "jeostratejik caydırıcılık" ilkeleri temelinde evrilmiştir. 1990'lerde asimetrik tehditler (PKK) ve 2010 sonrası Suriye krizinin yol açtığı göç dalgası, sınır düzenlemelerini hem güvenlik hem de insani boyutta iç içe geçirecek şekilde revize etmeyi zorunlu kılmıştır.

Sonuç olarak; Türkiye'nin sınır güvenliği politikaları, tarihsel süreçteki dönüşümler ve güncel jeopolitik gelişmelerin etkisiyle, klasik savunma anlayışından çok katmanlı ve teknoloji odaklı bir yapıya evrilmiştir. Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında millî egemenlik ekseninde şekillenen yaklaşımlar, 1980'lerden itibaren terör örgütlerinin sınır aşan faaliyetleri, 2010 sonrasında ise kitlesel göç hareketleri ve hibrit tehditlerle karşı karşıya kalınması sonucunda yeniden tanımlanmıştır. Günümüzde kara sınırlarında modüler duvarlar, hendekler ve tel örgüler; deniz sınırlarında radar ve sensör ağları; hava sahasında İHA/SİHA'lar ve termal izleme altyapısı gibi unsurlar, kurumsal koordinasyon mekanizmaları ve uluslararası iş birliği çabalarıyla entegre biçimde uygulanmaktadır. İnsan hakları perspektifinin sınır yönetimine dâhil edilmesi, güvenlik-özgürlük dengesini güçlendirmekte; mayın temizleme faaliyetleri hem insani kayıpları azaltmakta hem de sınır bölgelerinin sosyo-ekonomik canlanmasına katkı sağlamaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, yalnızca ulusal güvenliği pekiştirmekle kalmayıp, bölgesel istikrara da destek sunmakta ve gelecekteki politika tasarımları ile akademik çalışmalara güçlü bir referans noktası oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye; sınır güvenliği; düzensiz göç; terörizm; sınır teknolojileri; mayın temizleme; insan hakları; çok katmanlı sınır yönetimi

TURKEY'S BORDER SECURITY POLICIES: AN ACADEMIC REVIEW

Abstract

Given its geostrategic location, turkey faces complex security challenges at its land, sea, and air borders. this study examines the historical evolution of turkey's border security paradigm; the threats posed by irregular migration, terrorism, smuggling, and other transnational crimes; the adoption of border surveillance technologies such as modular concrete walls, radar systems, unmanned aerial vehicles (uavs), and thermal cameras; the security and humanitarian impacts of landmine clearance; and future strategic orientations concerning human rights and multi-layered border management. analyses are grounded in up-to-date official data and international organization reports, with all direct quotations indicated in quotation marks and apa 7 in-text citations provided. findings demonstrate that turkey's institutional framework and technological investments constitute a dynamic policy aimed at reinforcing border security both domestically and internationally.

Keywords: Turkey; border security; irregular migration; terrorism; border technology; demining; human rights; multi-layered border management

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİNDE DEVLETİN SORUMLULUĞU

Sami Narter¹

Genişletilmiş Özet

Türk Hukuk sisteminde İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) alanında Devletin iki tür sorumluluğu bulunmaktadır. Bunlar Devletin Kamu Hukukundan kaynaklanan Sorumluluğu ve Devletin Özel hukuktan kaynaklanan (tazminat) Sorumluluğudur.

İSG önlemleri, iş kazaları ve meslek hastalıklarını (İKMH) ortaya çıkmadan önlemek açısından çok önemlidir. Bu konuda işverenler, çalışanlar ve devlet önemli derecede görevli ve sorumludur. Devletin bu ödevleri anayasadan kaynaklanmaktadır.

Anayasamızda iş sağlığı ve güvenliği kavram olarak açıkça düzenlenmemiş olsa da bu hakkı koruyan pek çok ilke ve kural yer almaktadır.

Anayasa'nın 17. Maddesinde yer alan herkesin, yaşama, hakkına sahip olduğuna ilişkin hüküm iş sağlığı ve güvenliğinin en önemli anayasal dayanaklarından biridir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay benzer kararlarında, 17. maddedeki yaşama hakkının işçilerin sağlığının ve güvenliğinin korunması ve adaletin sağlanması düşüncesi ile koruyucu hükümler getirdiğine hükmetmişlerdir.

Anayasa m. 56'ya göre, herkesin, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı, 50. maddesinde kimsenin, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmayacağı, 60. maddesinde, herkesin, sosyal güvenlik hakkına sahip olduğu, 2. maddesindeki sosyal devlet ilkesi İSG'nin anayasal dayanakları arasındadır.

Devletin anayasada yer alan ödevleri kapsamında 6331 sayılı İSG Kanunu ve buna ilişkin mevzuat düzenlememeleri yapılmıştır.

2012 yılında 6331 sayılı Kanun, dağınık İSG mevzuatını tek bir kanun içinde toplamış ve kapsamı genişletmiştir. Korunması gereken kişiler olarak sadece işçileri değil çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanları kapsamına almıştır.

İSG Kanunu'nun esas amacı sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamının sağlanmasıdır. Bunun için İSG örgütünün oluşturulması, risk değerlendirmesi yapılması, iş güvenliği eğitimlerinin verilmesi, İSG hizmetlerinin desteklenmesi gibi pek çok yeni düzenleme hukuk sistemimize bu Kanunla dâhil edilmiştir.

Ülkemizde meydana gelen büyük iş kazalarından sonra bazı fakültelerde iş sağlığı ve güvenliği derslerinin zorunlu olması yönünde Kanuni düzenleme yapılmıştır.

2015 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun 5. maddesine, 6331 sayılı İSG Kanunu'na göre iş güvenliği uzmanı olabilecek mezunları yetiştiren fakültelerde İSG zorunlu ders olarak kabul edilmiştir. Kanun gereğince bu dersler en az iki yarı yıl olarak programlanır ve uygulanır.

İSG teknik, tıbbi ve hukuki yönleri bulunan bir alandır. Kanunda verilecek derslerin hangi alanları ilgilendireceği konusunda bir açıklık yoktur. Bir yarı yıl teknik derslerin verilmesi bir yarı yıl ise İSG Hukuku derslerinin de okutulması faydalı olacaktır.

---

¹ Doç. Dr., Munzur Üniversitesi, snarter@hotmail.com

Bir ülkede İKMH önlemek için öncelikle iyi ve eksiksiz bir İSG mevzuatı gerekse de önemli olan bu mevzuatın iş yeri düzeyinde uygulanmasıdır. Mevzuatın uygulanabilmesi için, iyi bir denetim sisteminin kurulması zorunludur.

Devlete verilen önemli görevlerden birisi olan İSG denetiminin amacı mevzuatın uygulanması sağlanarak İKMH'nın önlenmesidir.

Denetimler; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı iş müfettişlerince, Sosyal Güvenlik Kurumu müfettişlerince ve diğer kamu kurumlarınca (Bakanlıklar ve Belediyeler) yapılmaktadır.

Devlet, iş yerlerinde İSG mevzuatının uygulanmasını denetleyecek ve aykırı hareket eden iş yerlerine yaptırım uygulayacaktır. Bunlar; işverene uygulanan idari para cezaları, işin durdurulması, işçilerin çalışmaktan alıkonulması, işverene kamu ihalesinden yasaklama yaptırımı şeklinde yaptırımlardır.

Devletin denetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi İKMH'nın ortaya çıkmasına sebebiyet verebilir ve bu durum hizmet kusuru oluşturur. Bu konuda Danıştay 1. Dairesinin önemli bir kararı bulunmaktadır. Şöyle ki; *iş yerlerinin etkin bir şekilde denetlenmemesi veya denetlenmesine rağmen yasal yaptırımların uygulanmaması nedeniyle işçilerin zarar görmeleri hâlinde hizmet kusurunun bulunduğu kabul edilmiştir*. Kanaatimce çalışma hayatı için önemli ve yerinde bir karar olmuştur.

İKMH büyük çoğunlukla İSG tedbirlerinin alınmaması nedeniyle ortaya çıkmaktadır. Ancak zaman zaman kaçınılmaz durumlar nedeniyle de ortaya çıkabilmektedir. Yani işveren gerekli önlemleri almış çalışan da bu önlemlere uymuş olmasına rağmen bazı mücbir sebep veya beklenmeyen hâllerde ortaya çıkan İKMH kaçınılmazlık hâlinde ortaya çıkmış olmaktadır.

Kaçınılmazlık, sahip olunan her türlü imkân ve aracın kullanılarak bütün önlemlerin alınmasına rağmen, mücbir sebep (yıldırım, deprem, sel, salgın hastalık) olan olayın veya beklenmeyen hâlin engellenemez olmasıdır.

Kaçınılmazlık hâlinde meydana gelen zarardan kim veya kimler sorumlu olacaktır? Bunun mevzuatımızda tam karşılığı yoktur. Yargıtay ise kaçınılmazlık hâlindeki zarardan kaynaklanan sorumluluğun işveren (%60) ve çalışan (%40) arasında paylaşılması yönünde kararlar vermektedir.

İSG konusunda işverene, çalışana ve devlete sorumluluklar yüklenmiş olmasına rağmen sorumluların sadece işveren ve çalışan olması adalete uygun mudur?

Kanaatimizce burada devletin kusursuz sorumluluğu olmalıdır. Şöyle ki; Kaçınılmazlık hâlindeki sorumluluğu Devletin iki temel niteliğine dayandırılmalıdır. Birincisi sosyal devlet niteliği ikincisi ise sosyal sigortacılık niteliğidir.

Mevzuata göre, sosyal sigortalar zorunlu olduğundan çalışmaya başlayan kişiler devlet tarafından zorunlu olarak sigortalı sayılırlar. Ülkemizde sosyal güvenlik yükünü devlet, sigortalılar ve işverenler birlikte karşılamaktadır. Sigortalılar ve işverenler kendi gelirleri üzerinden ödedikleri primlerle devlet ise tüm vatandaşlardan topladığı vergilerle bu finansmana katkı sağlamaktadır. Devlet hem işverenden hem de işçiden her ay düzenli olarak sigorta primleri aldığı gibi çeşitli vergiler, harçlar, cezalar ve benzeri türden gelirleri toplamaktadır.

Bir İKMH bütünüyle İSG yükümlülüklerine aykırı eylemlerden, bütünüyle kaçınılmazlıktan veya her iki unsurun birlikte etkisinden kaynaklanabilir. Uygulamadan bir örnek şöyledir; emekli olduktan sonra bir özel hastanede başhekim olarak çalışan kişi COVID-19 bulaşıcı hastalığı nedeniyle vefat etmiştir. Bilirkişi raporu özetle, *işveren %20 oranında kusurlu olup meslek hastalığı*

nedeniyle vefat eden hekimin kusuru bulunmamaktadır. Pandeminin kaçınılmazlık faktörü ise olayda %80 oranında etkilidir, demiştir.

Yargıtay'ın uygulamalarına göre; %80 oranındaki kaçınılmazlığın %48'inden işveren %32'sinden vefat eden işçi sorumlu olacaktır. Ölen işçi adına yaklaşık 34 yıl boyunca İKMİH sigortası primi ödenmiştir. Buna rağmen kaçınılmazlıktan sorumluluk kusursuz olan işçi (%32) ve işveren (%68) üzerinde bırakılmakta olup devletin hiç sorumluluğu bulunmamaktadır.

Yargıtay sorumluluğu işçi ve işveren arasında dağıtırken adalet duygusu, hakkaniyet, işçiyi koruma düşüncesi, nimet - külfet dengesi, sosyal devlet ilkesi düşüncelerine dayandırmaktadır. Ancak, bu ilkelerin uygulanmasından kamu hukuku bakımından sorumlu olan devlete üstelik İKMİH sigortası primi toplamasına ve işçi ve işverenden çok daha güçlü olmasına rağmen hiç sorumluluk yüklenmemesi bahsedilen bu düşüncelerle çelişmekte, hukuka ve hakkaniyete aykırı olmaktadır.

Bizim önerimiz, kaçınılmazlık oranının tamamından devlet sorumlu tutulmalıdır. Bu nedenle de mevzuatımızda birtakım düzenlemeler yapılması gerekir. Böyle bir düzenleme yapıncaya kadar Yargıtay'ın da kararlarında devleti hakkaniyete uygun olarak sorumlu tutarak Kanun Koyucuya yol gösterici olabileceği kanaatindeyiz.

Anahtar Sözcükler: İş sağlığı ve güvenliği, Devletin denetim görevi, Devletin kusursuz sorumluluğu, Devletin kaçınılmazlıktan doğan sorumluluğu

Abstract

In the Turkish legal system, the state has two types of responsibilities in the field of Occupational Health and Safety (OHS), stemming from Public Law and Private Law.

OHS measures are crucial for preventing work accidents and occupational diseases (WAOD) before they occur. Employers, employees, and the state have significant responsibilities and responsibilities in this regard. These duties of the state stem from the Constitution.

The aim is to prevent HRMD through state supervision. According to a decision of the Council of State, the state's failure to fulfill its inspection obligation can lead to OHS, which constitutes a service defect.

WAOD can occasionally arise due to unavoidable circumstances. In our opinion, the state should be strictly responsible in cases of unavoidable circumstances. In our country, the state, insured individuals, and employers jointly finance social security.

According to the practice of the Supreme Court of Appeals, in the event of a 100% unavoidable event, the employer will be responsible for 60% of the unavoidable event, and the deceased employee will be responsible for 40%. A worker who died in a workplace accident had their WAOD insurance premium paid until their death. Despite this, the responsibility for the inevitable falls on the faulty employee and employer, and it is unfair for the state to have no responsibility at all.

Our suggestion is that the state should be held responsible for the entirety of the inevitability rate, taking into account the nature of the social state, the nature of compulsory insurance, and service defects.

TUNCELİ (DERSİM): BİR AFET ŞEHİRİ VE KAMU OTORİTESİNİN YAŞAYACAĞI SINAV ÖNCESİ YERELDEN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Savaş Karabulut¹ - Mualla Cengiz² - Mustafa Kahveci³

Özet

Deprem nedeniyle oluşacak sismik dalgalarla sarsılacak kentlerin zemin ve yapı koşulları ile birlikte, deprem(ler)in tetikleyeceği ikincil tehlikelerin (heyelanlar, kaya düşmeleri, çığ, su baskınları, taşkınlar vb) yaratacağı risklerin ve zararların belirlenmesi afete hazırlık sürecinin temelini (riski anlamak) oluşturmaktadır.⁴ Risk azaltma çalışmalarının doğru yönetilmesi ise ancak risklerin tespiti için güvenilir, veriye dayalı ve sistemli bir envanterin var olmasıyla mümkündür. Riskin doğru kavranması, risk azaltmanın doğru planlanması, olay anı ve sonrasında sürece doğru müdahale yöntemlerinin tespitinin de önünü açacağı aşikârdır. Ayrıca doğru bir risk analizi olay sonrasında iyileştirme sürecinin de hızlı bir şekilde yönetilmesini sağlayacak ve minimum kayıp ile birlikte, iyileştirme süresinin süresini, maliyetini ve yönetimini kısaltacaktır. Bu çalışmanın amacı coğrafi koşulları gereği bir afet anında yalnızlaşma potansiyeli çok yüksek olan Tunceli (Dersim) bölgesindeki afet ve risk yönetimi planlarını deprem hazırlığı bağlamında Sendai Çerçevesi etrafında sayılan ilkeler doğrultusunda incelemektir. Bu konuda elimizde incelenecek politika belgeleri olarak Tunceli Belediyesi'nin Stratejik Plan ve Faaliyet Raporları ile birlikte AFAD İl Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olan İl Risk Azaltma Planı (İRAP) bulunmaktadır.

Sendai Çerçevesinin birinci önceliği olan riskin doğru değerlendirilmesi açısından değerlendirildiğinde ili etkileyebilecek faylar ve potansiyel riskleri şöyledir. Tunceli (Dersim) Doğu Anadolu Bölgesinde deprem potansiyeli yüksek ve dört yanı dağlarla (yani faylarla) çevrili bir yerleşim yeri konumundadır. Kenti Aletsel Dönemde (1900 sonrası) iki adet Mw: 7.8 büyüklüğünde (1939 Erzincan ve 2023 Kahramanmaraş) ve 12 adet Mw:6.0-6.9 büyüklükleri arasında depremler ve yarattığı ikincil tehlikelerle etkilemiştir. Bölge Kuzey Anadolu Fay Zonu, Doğu Anadolu Fay Zonu ve bu fay zonlarına paralel olarak gelişen önemli ikincil fayların etkisi altındadır. Bu faylar tehlike boyutuna göre; Malatya-Ovacık Fayı (Fay uzunluğu; 240 km ve üreteceği deprem Mw: 7.8), Nazımiye Fayı (Fay uzunluğu: 65 km ve Mw: 7.2), Bingöl Fayı (Fay uzunluğu; 65 km ve Mw: 7.2) ve Yedisu (Fay uzunluğu; 72 km ve Mw: 7.2) faylarıdır. Bölge için yapılan tehlike analizine göre Tunceli ili ve ilçeleri bu faylardan birinin üreteceği Mw:7.2-7.8 büyüklükleri arasında değişebilecek deprem tehdidi ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir (1,2).

Tunceli için hazırlanan IRAP raporunda iki en kötü senaryo içinde bu büyüklükte bir deprem tehlikesi düşünülmeden, hazırlandığı görülmektedir. Deprem Tehlike düzeyi açısından en kötü senaryo Malatya-Ovacık fayının üreteceği deprem tehlikesi olup, bu da en uzun tekrar periyoduna (2475 yıl olup) ve yapısal tasarım sırasında DD-1 yer hareketi düzeyi üzerinden ve en yüksek yer ivmesi düzeyine karşılık gelen değerle hesaplamaların yapılmasını gerektirmektedir. İlçedeki deprem tehlikesi diğer tüm diğer tehlikelerle karşılaştırıldığında toplam tehlikenin %29'unu

¹ Doç. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü, 41200, Gebze/Kocaeli İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Fatih/İstanbul, savaskarabulut@gtu.edu.tr, 0000-0001-9574-1087

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Mühendislik Fakültesi Jeofizik Mühendisliği Bölümü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mualla@iuc.edu.tr, 0000-0001-9089-4949

³ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, mustafa.kahveci@istanbul.edu.tr, 0000-0001-5053-2230

oluşturmaktadır. Ancak diğer tehlikelerin de depremlerle birlikte tetiklenmesi durumunda ise bu durum %84'lere ulaştığı görülmektedir. Malatya Ovacık Fayına yakınlığı ve zemin koşulları nedeniyle: Tunceli Merkez, Ovacık, Nazımiye ve Pülümür ilçeleri ise en yüksek pik yer ivme değerlerinin beklendiği yerleşim alanları içerisinde kalmaktadır. Bu yerleşim alanları kentin 60 yıllık afet geçmişi içinde %62'lik oranla neredeyse her tehlike kaynağının aktif olduğuna işaret etmektedir. Bu çalışma kapsamında irdelenen Tunceli Merkez en yoğun yerleşimin olduğu (3500 yapı) ve mevcut yapıların %67'sinin 2000 öncesi inşa edildiği bir gerçeklikle karşı karşıyadır. Yani kentin %70'i en baştan deprem güvensiz olarak işaretlenebilir. 2000 sonrası inşa edilen yapılar içinde 2018 Türkiye Bina Yönetmeliğine göre imal edilen yapı oranı ise sadece %6'dır. Tunceli IRAP raporunda yaşanacak afet durumları için “kaçak yapıların varlığı, yapı stoku kalitesinin düşük olması, ulaşım yollarındaki sıkıntı, yerel yönetimlerdeki -merkezi yapı ile bir belirteç bulunmamakta- teknik personel, denetimsizlik ve ikincil tehlikeler” tetikleyici unsurlar olarak gösterilmiştir. Zemin koşullarını ve yapıların davranışlarını belirlemek için bu çalışma kapsamında Tunceli geçmiş dönem (Fatih MAÇOĞLU) belediye yönetiminin daveti üzerine kentin zemin koşullarının ve yapı stoğuyla etkileşimine yönelik kamucu bir proje gerçekleştirilmiş ve ilksel sonuçlarına göre bölgede özellikle kısa katlı binalarda yüksek ivme değerlerinin görüleceği ve bu değerlerin etkisine uygun yapıların oranının oldukça düşük olduğundan, kentin afete ramak kala bir durumda kaldığını söylenebilir. Merkez mahalleri içerisinde Moğultay, Atatürk ve Cumhuriyet Mahalleri zemin sorunları dolayısıyla hasar görülebilirliğin en yoğun olacağı yerleşim alanları içinde kaldığı tespit edilmiştir (3).

İRAP hazırlık sürecinde yapılan çalıştaylar ve katılımcıları incelendiğinde deprem çalıştayında 10 katılımcı olduğu görülmektedir. Katılımcıların 3 tanesi ilçe belediyelerinden 2 tanesi Ziraat Odası ve Ticaret Odası'ndan gelirken 5 katılımcı merkezi yönetimin ildeki temsilcilerinden oluşmaktadır. Deprem sırasında hem TAMP görev grupları içerisinde kritik rolü olan İtfaiye Müdürlüğü, Fen İşleri Müdürlüğü, İmar Müdürlüğü gibi birimlerden kimsenin yer almadığı hem de şehrin donanımlı insan kaynağının da önemli bir bölümünü oluşturan Munzur Üniversitesi'nden afet ve risk hazırlanması planlarının hazırlanmasına katkı yapacak bilim insanlarının ve kurumsal olarak üniversitenin yer almaması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır. Afet yönetimi sürecini en önemli boyutlarından birisini oluşturan yurttaş katılımına işaret sayılabilecek şehirde yer alan sivil toplum kuruluşları ise sürecin bütünüyle dışında kalmıştır. Afet yönetiminin önemli ilkelerinden yerellik, katılımcılığın bir başka kritik unsuru olan muhtarlıkların da sürece katılımlarına dair herhangi bir açıklama raporda yer almamaktadır. Depremle ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında gönüllü eğitimi, okullarda bilinçlendirme eğitimlerinin ise neredeyse hiç yapılmadığı görülmektedir. Tunceli Belediyesi'nin bu konudaki hazırlıkları ve planları kendi raporlarından izlendiğinde ise ortaya çıkan manzara çok farklı görülmemektedir. Sonuç olarak Tunceli il sınırları içerisinde toplumcu ve özyönetimci bir bakış açısıyla, halkın doğrudan müşterekleri arasında olduğu, söz-yetki ve karar mekanizması dâhil müdahale sürecinin bir öznesi olarak hazırlanması ve bu yönde kararlar alınması ise zorunlu olmalıdır. Afetlere müdahale edecek en örgütlü ikinci güç ise askeri personeldir. Bu nedenle bölgedeki askeri birliklerin bu konuda eğitilmesi ve gerekli lojistik alt yapıyla güçlendirilmesi, yaşanacak afetin boyutuna pansuman olacak örgütlü bir güç olarak durduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Kelime: Afet ve Risk Yönetimi, Dersim, IRAP, Deprem

TUNCELI (DERSİM): A DISASTER CITY AND LOCAL SOLUTIONS BEFORE A CRISIS TO BE FACED BY PUBLIC AUTHORITIES

The purpose of this study is to examine the disaster and risk management plans in the Tunceli (Dersim) region, which, due to its geographical conditions, has a high potential for isolation in the event of a disaster, in line with the principles outlined in the Sendai Framework for earthquake preparedness. Policy documents defined by Tunceli Municipality's Strategic Plan and Activity Reports, as well as the Provincial Risk Reduction Plan (IRAP) prepared by the AFAD Provincial Directorate were considered. The Tunceli (Dersim) city center and its districts are almost 100% under the risk of a possible disaster, primarily due to earthquakes, as well as secondary hazards triggered by earthquakes (landslides, rockfalls, avalanches, floods, and fires).

Delegating responsibilities from the central government to the local community remains as the most important short-term solution. Building Tunceli's own potential and managing disasters at a micro-level are crucial at this stage, not only to prevent the scale of any potential disaster from escalating. The city's central administration must immediately implement steps to strengthen local capacity by building the necessary infrastructure. It must also address transportation/evacuation issues, establish healthcare infrastructure, and provide temporary shelter and gathering space for weather conditions, ensuring adequate logistics storage. Within Tunceli's provincial borders, it is imperative that the public be prepared and made a part of the response process, including a voice, authority, and decision-making mechanism, from a communitarian and self-governing perspective. Within the province of Tunceli, the second most organized force capable of responding to disasters is military personnel. Therefore, training military units in this area and strengthening them with the necessary logistical infrastructure suggests that they will be an organized force capable of responding to the magnitude of the disaster.

Keywords: Disaster and Risk Management, Dersim, IRAP, Earthquake

Kaynakça

- Koeri (2023). Tunceli Merkez olmak üzere 160 km yarıçaplı alanda kayıt edilen veri envanteri, [<http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/zeqdb/>; Erişim Tarihi: 15.04.2023]
- Arpat, E., Şaroğlu, F (1972). Doğu Anadolu Fayı ile ilgili bazı gözlem ve düşünceler, MTA Dergisi, 78, 33-39.
- Karabulut, S., Cengiz, M., İnce, Y (2023). Dört Bir Yanı Faylarla Çevrili Ovacık'ta Deprem Tehlikesi. Ovacık, Editörler, Zeliha Hepkon, Şükran Lilek Yılmaz, Şükrü Aslan, Ütopya Yayınevi, İstanbul, ss.1-744.

BAKIR MADENCİLİĞİNDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK; SAMSUN İZABE VE ELEKTRALİZ TESİSİ ÖRNEĞİ

Sefa Çelebi¹ - Öznur Kovan² - M. Abbas Gür³ - Murat Fıçıcı⁴

Özet

Bakır madeninin yumuşak bir yapıya sahip olmasından dolayı kolay işlenilebilirliği, elektriği iyi iletmesi ve hurdadan metale dönüşümde saf bakır özelliğinin kaybetmemesi kalkolitik çağdan günümüze kadar en çok talep gören metal hâline getirmiştir. Bu çalışmadaki amaçta eski çağlardan günümüze kadar gelen bakır madeninin geçirdiği değişimleri, kullanım alanlarını, çevreye olan etkisini, bölgeye sağladığı istihdam ve bakır madeninin sürdürülebilirlik kapsamında neler yapıldığını Samsun ili örneği ile incelenmiş Samsun'un Tekkeköy ilçesindeki Eti Bakır Tesisi ArcGis 10.5 programı ile noktasal veri hazırlanarak tesis yerleri ve Samsun ili lokasyon haritası hazırlanmıştır. Samsun'da bulunan tesise Adıyaman, Cerrahtepe, Halıköy, Küre, Mazıdağı ve Siirt olmak üzere yedi madenden cevher getirtilerek işlenmektedir. Samsun İzabe ve Elektroliz Bakır Tesisi cevherden katot bakır üretimi yapan tek tesisi olup ülke ekonomisine sağladığı katkı ile birlikte oluşturduğu istihdam ile büyük önem arz etmektedir. Ayrıca Ar-Ge çalışmaları ile sürdürülebilirliği önem vermekte olup cüruf atıklar içindeki bakır, kobalt ve çinko gibi değerli metallerin geri kazanımına önem vermekte ve işleme sırasında açığa çıkan sülfürik asit gazını amonyum sülfat gübresine dönüştürerek geri kazanımı ve çevreye katkı sağlamaktadır. Yapılan çalışma kapsamında Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı il müdürlüğü ve sanayi ve teknoloji il müdürlüğünden alınan veriler ile sürdürülebilirlik ve Samsun ilinin hava kalitesi ölçümleri ve raporları değerlendirilmiştir. Kurallara uygun bir şekilde ve çevresel faktörleri dikkate alarak fidan dikimi, atık dönüşümü ve baca filtresi kapsamında Ar-Ge çalışmalarına son derece önem verdikleri gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Bakır Madeni, Sürdürülebilirlik, Samsun, Ar-Ge

---

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

³ Bağımsız Araştırmacı

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Ardahan Üniversitesi

SUSTAINABILITY IN COPPER MINING: THE CASE OF SAMSUN SMELTING AND ELECTROLYSIS FACILITY

Abstract

Due to copper's soft structure, ease of processing, high electrical conductivity, and its ability to retain purity when recycled from scrap, it has become one of the most demanded metals since the Chalcolithic Age. The aim of this study is to examine the historical transformation of copper mining, its usage areas, environmental impacts, employment contributions to the region, and sustainability practices, using the example of the province of Samsun. With the help of ArcGIS 10.5 software, point data was prepared to map the facility locations and the geographical location of Samsun. Ore is brought to the facility in Samsun from seven mines: Adıyaman, Cerattepe, Halıköy, Küre, Mazıdağı, and Siirt. The Samsun Smelting and Electrolysis Copper Plant is the only facility in Turkey producing cathode copper directly from ore, and it plays a significant role in the national economy through its production and employment opportunities. Additionally, the facility places strong emphasis on sustainability through its R&D efforts, recovering valuable metals such as copper, cobalt, and zinc from slag waste, and converting sulfuric acid gas emitted during processing into ammonium sulfate fertilizer, thereby contributing to environmental protection. Within the scope of the study, sustainability and air quality reports and measurements of Samsun were evaluated using data obtained from the Provincial Directorate of the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, and the Provincial Directorate of Industry and Technology. It has been observed that the facility places great importance on R&D in areas such as sapling planting, waste recycling, and chimney filtration, all in compliance with regulations and with consideration for environmental factors.

Keywords: Copper Mine, Sustainability, Samsun, R&D

SAĞLIK ALANINDA UYGULAMA EĞİTİMLERİNİN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE REHBER SAĞLIK ÇALIŞANI GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Seher Polat Güven¹ - Mehmet İhsan Eken²

Özet

Bu çalışmanın amacı, sağlık alanında öğrenim gören öğrencilerin mesleki kimlik kazanma sürecinde, teorik bilgilerini klinik ortamlarda uygulamaya aktardıkları hastane beceri/uygulama eğitimlerinin etkililiğini değerlendirmektir. Bu kapsamda hem uygulama eğitimlerine katılan öğrencilerin hem de onlara rehberlik eden sağlık çalışanlarının görüşleri incelenmiş; ayrıca bu görüşlerin farklı demografik ve mesleki değişkenlere göre değişip değişmediği araştırılmıştır. Araştırmanın temel hedefi, uygulamalı eğitimlerin öğrencilerin mesleki gelişimi ve sağlık hizmetlerinin kalitesine olan etkisini ortaya koyarak, eğitim süreçlerinin iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirmektir. Literatürde, öğrenci ve rehber sağlık çalışanı perspektifini birlikte ele alan çalışmaların sınırlı olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın özgün katkısı belirginleşmektedir.

Bu çalışmanın yöntemi nicel araştırma desenine dayanmakta olup, veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve Uygulama Eğitimi Etkililik Anketi kullanılmıştır. Anket, uygulama eğitimlerinin planlanması, yürütülmesi, rehberlik süreci ve öğrencilerin deneyimlerine ilişkin çeşitli boyutları kapsamaktadır. Elde edilen veriler istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur. İkili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. ANOVA sonucunda anlamlı fark bulunan durumlarda, gruplar arası farkın kaynağını belirlemek için Tamhane's T2 post-hoc testi kullanılmıştır. Araştırmaya, ortaöğretim ve üniversite düzeyinde öğrenim gören öğrenciler ile onlara rehberlik eden sağlık çalışanları katılmıştır. Öğrenciler farklı okul türlerinden (kamu ve özel lise ile üniversite) seçilmiş, rehber sağlık çalışanları ise farklı mesleki kıdem, eğitim durumu ve çalışma sürelerine sahip bireylerden oluşmuştur. Bu çeşitlilik, araştırmanın farklı demografik ve mesleki değişkenler açısından karşılaştırma yapmasına imkân sağlamıştır.

Araştırmanın bulguları, öğrencilerin uygulama eğitimlerinin etkililiğine ilişkin görüşlerinin okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Post-hoc testleri, üniversite öğrencilerinin uygulama eğitimlerini lise öğrencilerine kıyasla daha olumsuz değerlendirdiğini göstermiştir. Buna karşılık kamu ve özel liselerde öğrenim gören öğrenciler arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu sonuç, ortaöğretim öğrencilerinin uygulama eğitimlerini genel olarak olumlu algıladığını, ancak üniversite düzeyinde aynı olumlu algının görülmediğini ortaya koymaktadır. Bulgular, üniversite öğrencilerinin klinik uygulamalardan beklentilerinin daha yüksek olabileceğini veya uygulamaların içerik ve yöntem açısından bu düzeydeki öğrencilere yeterince hitap etmediğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin görüşleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Bu bulgu, uygulama eğitimlerinin etkililiğine ilişkin algıların cinsiyet temelinde farklılaşmadığını göstermektedir. Rehber sağlık çalışanlarının görüşleri ise mesleki ve demografik değişkenler

¹ Dr., İşletme A.B.D., seherpolatguven@gmail.com ORCID: 0000-0002-3165-3544

² Doç.Dr., Kamu Yönetimi A.B.D., mehmetihsaneken.021@gmail.com ORCID: 0000-0001-9429-9872

açısından değerlendirilmiştir. Analizler, rehber sağlık çalışanlarının uygulama eğitimlerinin etkililiğine ilişkin görüşlerinin çalışma süresi, mesleki kıdem ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bu durum, rehber sağlık çalışanlarının algılarında mesleki deneyim veya eğitim düzeyinden bağımsız bir homojenlik olduğunu göstermektedir.

Dikkat çekici bir bulgu, öğrenciler ile rehber sağlık çalışanlarının uygulamalara katılım motivasyonuna ilişkin görüşlerindeki çelişkidir. Rehber sağlık çalışanları öğrencilerin klinik uygulamalara isteyerek katılmadıklarını belirtirken, öğrenciler uygulamalara isteyerek katıldıklarını ifade etmiştir. Bu durum, algılar arasındaki farklılığı ortaya koymakta ve uygulama sürecinde iletişim, rehberlik ve motivasyonun önemini vurgulamaktadır.

Elde edilen sonuçlar, uygulamalı eğitimin sağlık hizmetlerinin niteliği üzerinde belirleyici bir etkisi olduğunu göstermektedir. Özellikle üniversite öğrencilerinin olumsuz değerlendirmeleri, uygulama eğitimlerinin bu düzeyde yeniden yapılandırılması gereğini ortaya koymaktadır. Klinik uygulamaların öğrencilerin beklentilerini karşılayacak şekilde içerik, yöntem ve süre açısından yeniden düzenlenmesi önemlidir. Ayrıca, öğrenciler ile rehber sağlık çalışanları arasındaki algı farklılıklarının giderilmesi için etkili iletişim kanallarının ve geri bildirim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Rehber sağlık çalışanlarının rolünün netleştirilmesi, mentorluk programlarının oluşturulması ve motivasyon artırıcı yaklaşımların benimsenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma sağlık alanında uygulamalı eğitimin etkililiğini hem öğrenci hem rehber sağlık çalışanı perspektifinden bütüncül bir biçimde ele almıştır. Bulguların, uygulama sürecinin güçlü ve zayıf yönlerinin belirlenmesine imkân sağladığı ve eğitim programlarının geliştirilmesine yönelik önemli ipuçları sunduğu değerlendirilmektedir. Gelecekteki araştırmalarda, nitel yöntemlerle öğrencilerin ve rehber sağlık çalışanlarının deneyimlerinin daha derinlemesine incelenmesi ve farklı coğrafi bölgelerde benzer çalışmaların yürütülmesi önerilmektedir; böylece elde edilecek bulguların sağlık eğitiminin ulusal düzeyde standardizasyonu ve kalite geliştirme süreçlerine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenciler, Rehber Sağlık Çalışanları, Uygulama Eğitimi, Etkililik.

Abstract

The aim of this study is to evaluate the effectiveness of hospital-based clinical skill/practice training in which students in health-related fields apply their theoretical knowledge in real clinical settings, contributing to the development of their professional identity. In this context, the perspectives of both students participating in the practice training and the healthcare professionals guiding them were examined. Additionally, the study investigated whether these perspectives varied according to different demographic and professional variables. The main goal of the research is to determine the impact of practical training on students' professional development and the quality of healthcare services, thereby providing recommendations for improving educational processes. Considering that studies addressing both student and mentor perspectives are limited in the literature, the unique contribution of this research becomes evident.

The study employs a quantitative research design, using a personal information form and the Practice Training Effectiveness Questionnaire as data collection tools. The questionnaire covers various dimensions related to the planning, implementation, mentoring process, and students' experiences during practice training. Collected data were subjected to statistical analyses. Independent sample t-tests were used for comparisons between two groups, while one-way analysis of variance (ANOVA) was applied for comparisons among more than two groups. In cases where ANOVA indicated significant differences, Tamhane's T2 post-hoc test was conducted to identify the source of these differences. The study population consisted of students from secondary and tertiary education levels and the healthcare professionals guiding them. Students were selected from different types of schools (public and private high schools and universities), and mentors varied in professional experience, educational background, and work duration. This diversity allowed for the evaluation of perspectives across various demographic and professional variables.

The findings reveal that students' perceptions of the effectiveness of practice training significantly differed according to school type. Post-hoc analyses showed that university students evaluated the practice training more negatively compared to high school students, while no significant differences were observed between students from public and private high schools. This suggests that secondary school students generally perceive the practice training positively, whereas the same positive perception is not observed at the university level. The results indicate that university students may have higher expectations from clinical practice or that the training content and methods may not sufficiently address the needs of this group.

No significant differences were found in students' perceptions based on gender, indicating that perceptions of practice training effectiveness do not vary by gender. Mentors' evaluations of the effectiveness of training were also analyzed in relation to professional and demographic variables. Results indicated no significant differences based on work experience, professional seniority, or educational background, suggesting a homogeneous perception among mentors regardless of their professional characteristics.

A notable finding is the discrepancy between students' and mentors' perceptions regarding voluntary participation in practice activities. While mentors reported that students did not participate willingly in clinical practice, students indicated that they engaged voluntarily. This highlights differences in perceptions and emphasizes the importance of communication, guidance, and motivation in the practice training process.

The results indicate that practical training has a decisive impact on the quality of healthcare services. The negative evaluations by university students suggest the need for restructuring practice training at this level. Clinical practices should be revised in terms of content, methods, and duration to meet students' expectations. Moreover, effective communication channels and feedback mechanisms should be strengthened to resolve perception differences between students and mentors. Clarifying the roles of mentors, establishing mentorship programs, and adopting motivation-enhancing strategies are also recommended.

In conclusion, this study holistically examines the effectiveness of practical training in healthcare from both student and mentor perspectives. The findings are considered to have enabled the identification of the strengths and weaknesses of the practice process and to provide important insights for the development of educational programs. Future research is recommended to explore students' and mentors' experiences more deeply using qualitative methods and to conduct similar studies in different geographic regions; thus, the findings are expected to contribute to the national standardization and quality improvement of healthcare education.

Keywords: Students, Mentor Healthcare Professionals, Practice Training, Effectiveness

CUMHURBAŞKANLIĞI DİJİTAL DÖNÜŞÜM OFİSİ VE DİJİTAL KAMU YÖNETİMİ: KURAMSAL VE KURUMSAL BİR ANALİZ

Selma İpek¹

Özet

Bu çalışma, Türkiye’de kamu yönetiminde dijital dönüşüm sürecinin merkezinde yer alan kurumsal bir aktör olan Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi’nin (CDDO) yapısını, işlevlerini ve kamu yönetimine olan etkilerini “Yeni Kamu İşletmeciliği” kuramsal çerçevesi bağlamında analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş, doküman analizi tekniğiyle CDDO’ya ait strateji belgeleri, yönetmelikler, ulusal eylem planları ve raporlar incelenmiştir. Aynı zamanda konuya dair ulusal ve uluslararası literatür taraması yapılarak kuramsal bir bütünlük sağlanmıştır.

Dijitalleşme yalnızca teknolojik araçların kullanımına dayanan bir süreç değil, aynı zamanda kamu yönetiminde verimlilik, şeffaflık, hesap verebilirlik ve vatandaş memnuniyeti gibi kavramların ön plana çıkmasını sağlayan derin bir kurumsal dönüşüm biçimidir. Bu dönüşüm, kamu kurumlarının işleyişini, hizmet sunum modellerini ve örgütsel kültürünü doğrudan etkilemekte, geleneksel kamu yönetimi yapılarının sorgulanmasına neden olmaktadır.

“Yeni Kamu İşletmeciliği”, 1980’li yıllardan itibaren kamu sektöründe etkili olmaya başlayan ve bürokratik modeli eleştirerek yönetim, rekabet, performans ve çıktı odaklılık gibi ilkeleri önceleyen bir kamu yönetimi anlayışıdır. Yeni kamu işletmeciliğine göre kamu sektörü, artık sadece kamu yararı güden, katı kurallar çerçevesinde hizmet sunan bir yapı olmaktan çıkmalı; özel sektörün esneklik, müşteri memnuniyeti, maliyet etkinliği ve yenilikçilik gibi değerlerini benimseyerek yeniden yapılanmalıdır. Bu yaklaşım, vatandaşların kamu hizmetlerini birer “müşteri” gibi talep ettikleri, hizmetlerin ölçülebilir çıktılarla değerlendirildiği ve yöneticilerin performans kriterlerine göre hesap verebilir kılındığı bir model sunar. Türkiye’de yeni kamu işletmeciliği kuramının etkisi özellikle 2000’li yıllardan itibaren belirginleşmiş; performans dayalı bütçeleme, stratejik planlama, dijital kamu hizmetleri ve insan kaynakları reformları gibi uygulamalarla sistematikleşmiştir.

Bu bağlamda Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Türkiye’nin dijital kamu yönetimi vizyonunu şekillendiren merkezi bir kurumsal yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. 2018 yılında kurulan ve doğrudan Cumhurbaşkanlığı’na bağlı olarak faaliyet gösteren Ofis, dijital kamu politikalarının üretilmesi, kamu kurumlarının dijital yetkinliklerinin artırılması, strateji belgeleri hazırlanması ve dijital uygulamaların koordinasyonu gibi görevleri üstlenmektedir. Ofis’in yetki alanı, yalnızca teknolojik altyapı geliştirmekle sınırlı kalmamakta; aynı zamanda kamu hizmetlerinin niteliğini artıran yönetim mekanizmalarının güçlendirilmesine, kurumlar arası iş birliğinin sağlanmasına ve vatandaş odaklı hizmet anlayışının yerleşmesine katkı sunmaktadır.

Elde edilen bulgular, CDDO’nun kurumsal vizyonunun yeni kamu işletmeciliği ilkeleriyle büyük ölçüde örtüştüğünü göstermektedir. Ofis, kamu yönetiminde performans dayalı bir anlayışın yerleşmesini sağlamakta, etkinlik, verimlilik, hesap verebilirlik ve kullanıcı memnuniyetini ön plana çıkarmaktadır. e-Devlet uygulamaları sayesinde vatandaşların kamu hizmetlerine dijital

¹ Dr., Bağımsız Araştırmacı, ipekse44@gmail.com

ortamda hızlı, kolay ve düşük maliyetli erişimi sağlanmakta; hizmetlerin izlenebilirliği ve şeffaflığı artırılmaktadır. Aynı zamanda, kamu kurumları arası veri paylaşımının güçlendirilmesiyle kurumsal koordinasyon gelişmekte, karar alma süreçleri daha isabetli ve veriye dayalı hâle gelmektedir. Bu durum, yeni kamu işletmeciliği kuramının savunduğu sonuç odaklı kamu yönetimi modeline karşılık gelmektedir.

Ancak bu süreçte bazı sistemik sorunlar ve eleştirel noktalar da mevcuttur. Öncelikle, dijital uçurum sorunu hâlâ geçerliliğini korumaktadır. Özellikle kırsal kesimlerde yaşayanlar, yaşlı bireyler ve düşük gelirli gruplar dijital hizmetlerden yeterince faydalanamamaktadır. Ayrıca kamu personelinin dijital beceri düzeyleri arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır; bu da hizmet kalitesinde kurumsal eşitsizliklere neden olmaktadır. Yapay zekâ destekli karar mekanizmalarının artması, etik sorunlar, veri mahremiyeti, otomatik kararların denetimsizliği gibi konuları da gündeme getirmektedir. Yeni kamu işletmeciliğinin teknik rasyonaliteye dayalı yaklaşımı bu noktada toplumsal eşitlik, adalet ve katılım gibi değerlerle çatışabilmektedir.

Buna ek olarak, CDDO'nun merkeziyetçi ve yukarıdan-aşağıya işleyen yapısı, yerel ihtiyaçların, küçük ölçekli kamu kurumlarının veya özgün koşulların göz ardı edilmesine neden olabilmektedir. Dijitalleşme süreçlerinin tek tip uygulamalarla yönlendirilmesi, yeni kamu işletmeciliğinin öngördüğü kurumlara göre özelleştirilmiş esnek çözümler ilkesiyle tam olarak örtüşmemektedir. Sonuç olarak, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, Türkiye'de kamu yönetiminin dijitalleşmesinde öncü bir rol oynamakta; Yeni Kamu İşletmeciliği yaklaşımının esas aldığı pek çok ilkede somut karşılık bulmaktadır. Ancak bu dönüşümün sürdürülebilir, kapsayıcı ve adil olabilmesi için teknoloji temelli reformların ötesine geçilerek insan odaklı bir yönetim anlayışının yerleştirilmesi gerekmektedir. Hukuki ve etik çerçevenin güçlendirilmesi, veri yönetiminde şeffaflık, vatandaşların dijital haklarına saygı ve dijital kamu hizmetlerine erişimin demokratikleşmesi önümüzdeki süreçte temel politika öncelikleri olmalıdır.

Bu nedenle, CDDO'nun dijital stratejilerinde çok aktörlü yönetim, yerel uyum kapasitesi ve kurum içi inisiyatifin artırılması gibi prensiplerin daha fazla yer alması önerilmektedir. Bunun yanı sıra, dijital kamu hizmetlerinde kullanıcı deneyimi tasarımı ve erişilebilirlik konularının daha fazla merkeze alınması gerekmektedir. Özellikle engelli bireylerin, yaşlıların ve teknolojiye erişim güçlüğü çeken dezavantajlı grupların dijital sistemlere dâhil edilebilmesi, dijital kamu politikalarının toplumsal kapsayıcılığı açısından kritik öneme sahiptir. CDDO'nun bu gruplara yönelik özel çözümler ve etkileşimli platformlar geliştirmesi, sadece verimlilik değil aynı zamanda sosyal adalet açısından da olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Ayrıca yerel yönetimlerin dijital kapasitesinin güçlendirilerek merkezi yönetime bağımlılığının azaltılması, kamu personeline yönelik sürekli dijital eğitim programlarının uygulanması, yapay zekâ, veri güvenliği ve dijital etik konularında açık yasal düzenlemelerin yapılması, dijital kamu hizmetlerinin sosyal adalet perspektifiyle yeniden değerlendirilmesi önerilmektedir. Bunun yanı sıra dijitalleşmenin kültürel boyutu da ihmal edilmemelidir. Kamu kurumlarında dijitalleşmeye karşı ortaya çıkan direnç, çoğu zaman teknik eksiklikten değil, kültürel uyum sorunlarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle dijital dönüşüm süreci yalnızca teknolojik değil, aynı zamanda örgütsel değişim yönetimi perspektifiyle de ele alınmalı; kamu çalışanlarının dönüşüme katılımı teşvik edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Dijital dönüşüm, Kamu yönetimi, Yeni Kamu İşletmeciliği, Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi, e-Devlet.

THE PRESIDENTIAL DIGITAL TRANSFORMATION OFFICE AND DIGITAL PUBLIC ADMINISTRATION: A THEORETICAL AND INSTITUTIONAL ANALYSIS

Abstract

This study examines the structure and role of the Presidency’s Digital Transformation Office (CDDO) in Turkey within the framework of the New Public Management (NPM) approach. As a central institution responsible for coordinating digital transformation in public administration, the CDDO plays a strategic role in designing, implementing, and managing digital policies. The study employs a qualitative method and document analysis of strategic plans, national action programs, and e-government applications to understand how digital governance practices align with NPM principles.

The findings indicate that the CDDO supports a transformation grounded in efficiency, accountability, performance measurement, and citizen-oriented service delivery—core values of the NPM paradigm. Initiatives such as the National Artificial Intelligence Strategy (2021–2025), Digital Turkey Roadmap, and e-Government Gateway are central to this shift. Public services have become more accessible, transparent, and data-driven, reflecting the “citizen as customer” logic of NPM.

However, challenges such as digital inequality, algorithmic ethics, data privacy, and the centralization of decision-making remain significant. Moreover, variations in institutional digital capacity and the need for human-centered design highlight the importance of inclusive governance. The study concludes that while CDDO enhances public service efficiency, sustainable digital transformation in Turkey requires attention to equity, participation, and ethical governance alongside technical advancement.

Keywords: Digital transformation, Public administration, New Public Management, Presidential Digital Transformation Office, E-government.

GÖÇMEN ÇOCUKLARIN EĞİTİMİNDE PRATİKTE GELİŞEN YAKLAŞIMLAR¹

Selma Mirzaoğlu² - Muzaffer Bimay³

İnsanlık tarihi ile yaşıt olan göç hareketleri, her çağda süregelmiş ve gelecekte de yaşanacağı kesin olan çok yönlü sonuçların nedeni olarak araştırmalara konu olmaktadır. Eskidünya kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunan Türkiye, göçlerin en yoğun olduğu yollar üzerinde bulunmaktadır. Sebepleri ve sonuçları bakımından yaşamın her alanında etkileri olan bu sosyolojik olayların mercek altına alınması ülkemiz açısından kıymetli çalışmalar olarak ele alınmaktadır. Göçler eğitim, sağlık, güvenlik, politik, ekonomi ve istihdam başta olmak üzere bir ülkeyi hatta komşu ülkeleri yakından ilgilendirdiği için farklı perspektiflerden incelenmektedir.

Anadolu'nun tarihine bakıldığında belirgin göç süreçlerinin yaşandığı görülür. Ancak 2011 yılında "Arap Baharı" olaylarının Suriye'ye sığramasının ardından Türkiye'nin maruz kaldığı göç dalgası bazı yönleriyle diğer göçlerden ayrılır. Kısa bir süre içerisinde, çok sayıdaki Suriyeli nüfus Türkiye sınırına dayanmıştır. Hatay'da kısa süre içinde kurulan kamplara yerleştirilen Suriyeliler, olaylar sona erince eve geri dönecekleri düşüncesiyle misafir olarak kabul görmüştür. Yine bu düşünce nedeniyle kısa süreli ve pratik çözümler içeren politikalar hayata geçirilmiştir. Bu süreçte Türkiye'nin göç politikası Suriyelilerin acil ve temel ihtiyaçları olan barınma, beslenme ve sağlık sorunlarına odaklanılmıştır. Suriyelilerin kalma süresi uzadıkça hem siyasi platformda hem de halk nezdinde tartışmalara yol açmıştır. Bu soruların cevap bulması ülkemizin kendi iç tutarlığı açısından hayati önem arz etmiştir.

Suriyelilerin kamplardan çıkarak şehirlere dağılmaları zincirleme reaksiyona sebep olmuştur. Ev kiralamak, ailelerini güvene almak, temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla iş dünyasında kendilerine yer bulmak girişimleri uzun vadeli politikalara duyulan ihtiyacı su yüzüne çıkarmıştır. Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olabilmelerinin ve bu yeni toplumsal yapının sağlıklı bir vücuda dönüşmesinin tek yolu, tartışmasız, iyi yönetilmiş bir entegrasyon ile mümkündür. İyi bir entegrasyonun sağlanabilmesinin en önemli ayağı da Suriyeli göçmen çocukların eğitimidir. Çocukların eğitimi hem bir gereklilik hem de bir hak olarak uluslararası anlaşma ve belgelerle güvence altına alınmıştır. Çeşitli nedenlerle yerinden edilmiş ve travmalar geçirmiş çocukların sığınacağı okullar güvenli bir ortam, yeni başlangıçların ilk basamağı olarak en önemli kurumlardır. Özel ilgi isteyen bu çocukların eğitimi de donanımlı ve uzman öğretmenler tarafından verilmelidir. Ancak göçmen çocukların eğitiminde kurumsal düzenlemeler hayata geçirilmiş olmasına rağmen çocukların eğitiminde bazı sorunlarla karşılaşmıştır. Göçün en önemli yansımalarından biri olan eğitim alanındaki sorunlar ve bunların sonuçları gerek araştırmacıların gerekse yönetimlerin gündemindeki yerini korumaktadır. Yapılan çalışmalar sorunların tespiti, yaşanan sosyo-kültürel problemler ekseninde yapılmaktadır. Bakanlık düzeyinde alınan formel çözüm talimatları Türkiye gerçeği çerçevesinde oluşturulmuş olsa bile her okulda yeterli bir formül olmamaktadır. Her okul yönetimi ve hatta her öğretmen çevresel- beşeri özelliklere göre informel teknik ve taktikler geliştirebilir. Biz bu araştırmada eğitimcilerin çalıştıkları okullardaki göçmen öğrenci profiline göre

¹ Bu çalışma, "Göçmen Çocukların Eğitiminde Farklılığın Yönetimi: Nitel Bir Araştırma" tez çalışmasından yararlanılmıştır.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Batman Üniversitesi Göç Çalışmaları A. B. D., sel.cog@hotmail.com

³ Doç. Dr., Batman Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, muzafferbimay@gmail.com., ORCID: 0000-0002-6742-2852

nasıl politika ve stratejilerle uyum sürecini yönettiklerini inceleyeceğiz. Belki de bu yaklaşımlar ülke düzeyinde kullanılabilir entegrasyon çalışmalarına katkı sağlayacak. Çalışma lokasyonunun (Diyarbakır) göç dalgası merkezine yakın olması da çalışmanın önemini arttırmaktadır.

Bu çalışma, ele alınan konunun çok boyutlu doğası gereği mevcut bilgi birikimini sentezlemek ve teorik bir çerçeve oluşturmak için nitel bir araştırma deseniyle yapılmış, temel veri toplama ve analiz yöntemi olarak kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla Diyarbakır'ın en büyük, en kalabalık ve göçmen öğrenci sayısının en çok olduğu Bağlar, Yenişehir ve Sur ilçeleri çalışma alanı olarak seçilmiştir. Bu yöntemde temel gaye, bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır. Görüşmeye katılan kişilerden yöneticiler Y1, Y2, Y3...; öğretmen olanlar Ö1, Ö2, Ö3..... şeklinde kodlanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde elde edilen verilerin geçerliliği, araştırmacının olguları olduğu biçimiyle aktarması ve olabildiğince yansız görünmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde üç milyona yakın Suriyeli hâlâ Türkiye'de yaşamaktadır. Türkiye'nin entegrasyon dışında uyguladığı kalıcı çözüm politikalarından biri olan "geri dönüşler", Suriye'de değişen rejime rağmen sanılanın aksine düşük düzeyde kalmıştır. Hâl böyleyken Türkiye'de kalıcı olmaları beklenen Suriyelilerin çocuklarının entegrasyonu bir kez daha önem kazanmıştır. Dolayısıyla başta eğitim alanında olmak üzere yeni adımlar atılmalı ve eğitim uzmanlarının görüşleri, araştırmacıların bulguları ışığında Suriyeli çocukların entegrasyonu ile ilgili tartışmalar masaya yatırılarak sonuçları incelenmelidir. İşte bu çalışma ile Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitiminde ve entegrasyonunda karşılaşılan sorunları eğitimciler açısından inceleyerek mevcut boşlukların tespit edilmesini hedeflemiştir. Ayrıca okulun doğal akışında hayat bulmuş stratejilerin belirlenmesini amaçlamıştır. Bu bağlamda göç yolları üzerindeki ülkemizde daha uzun vadeli göçmen eğitimi politikalarının oluşturulmasına dayanak ve materyal oluşturulması çalışmanın temel gayesini oluşturmuştur.

Bu çalışmada amacımız okullarda göçmen çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunların çözümünde, okulun doğasında gelişen eğitim stratejilerinin ortaya çıkarılmasıdır. Öğretmen ve okul yöneticilerinin, bakanlığın göçmen eğitimi politikalarını hayata geçirirken kendi yorumlarını nasıl kattığı ve yansımalarını somutlaştırmaya çalıştık. Türkiye'nin çeşitli okullarında tespit edilmiş Suriyeli çocukların eğitim sorunları ile ilgili bulgular ışığında bulunan öneriler taranmıştır. Yapılan çalışmanın bulguları; Türkiye'de eğitim sistemine entegre edilmeye çalışılan göçmen çocuklarının dil ve kültür farklılıklarının farklı davranış şekillerini ortaya çıkardığını ve bunun için formel uygulamalar dışında geliştirilen informal uygulamaların hayata geçirilmesinin öğrencilerin entegrasyonuna önemli katkıları olduğu saptanmıştır. Böylece bu çalışmayla gerek göçmenler gerek eğitimciler ve gerek yerli halkın gözünden konuyu ele alarak somut sonuçlara ulaşmaya çalışılmıştır. Sonuçta elde edilen veriler ile politika yapımcıların oluşturacakları eğitim politikalarına katkı sunması beklenmektedir.

Göçmenlerin varlığı genel olarak sosyal, ekonomik ve güvenlik açısından sorun gibi algılanmasına karşın ülkenin iş gücünün artması, genç niteliğinin öne çıkması, kültürel zenginliğe katkısı, beyin göçü fırsatlarıyla kalkınmaya kaynak sağlaması yönüyle de ele alınmaktadır. Göç yönetimi sağlıklı bir şekilde yürütülebilirse eğer sağlayacağı katkılar her alanda kendini hissettirecektir.

Anahtar Kavramlar: Göç, Göçmen Eğitimi, Entegrasyon, Eğitim Politikası

DEVELOPING APPROACHES IN PRACTICE IN THE EDUCATION OF MIGRANT CHILDREN

Abstract

Following the "Arab Spring" events that spread to Syria in 2011, Turkey faced rapid efforts to address the wave of migration faced by housing, nutrition, and health problems. The longer Syrians stayed, the more debated they became, both politically and publicly. The only way for Syrians to remain in our country and for this new social structure to become a healthy entity is undoubtedly through well-managed integration. The most crucial aspect of achieving successful integration is the education of Syrian migrant children. These children, who require special attention, should be taught by well-equipped and expert teachers. However, despite the implementation of institutional arrangements for the education of migrant children, some problems have been encountered in their education. Problems in education, one of the most significant consequences of migration, and their consequences remain a top priority for both researchers and governments.

This study employed a qualitative research design to synthesize existing knowledge and establish a theoretical framework due to the multidimensional nature of the topic. A comprehensive literature review was conducted as the primary data collection and analysis method. Recommendations were reviewed based on findings related to the educational problems of Syrian children identified in various schools in Turkey. The study's findings indicate that the linguistic and cultural differences of immigrant children attempting to integrate into the Turkish education system reveal different behavioral patterns, and that implementing informal practices developed beyond formal practices significantly contributes to student integration. Thus, this study attempts to reach concrete conclusions by examining the issue from the perspectives of immigrants, educators, and the local community. The resulting data are expected to contribute to the education policies of policymakers.

Keywords: Migration, Migrant Education, Integration, Education Policy

YEREL YÖNETİMLERİN STRATEJİK PLANLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ: MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ UYGULAMASI

Sena Şahin¹ - Öznur Küçükkelepçe² - Cihan Arslan³

Özet

Stratejik planlar, günümüz koşullarında bütün örgütlerin varlığını sürdürebilmesi, değişen çevreye uyum sağlayabilmesi ve geleceğini doğru bir biçimde şekillendirebilmesi için vazgeçilmez bir unsur hâline gelmiştir. Örgütler, uzun vadeli amaçlarını ve hedeflerini belirleyip bunlara nasıl ulaşacaklarını planlamak zorundadır. Bu bağlamda stratejik planlama, yalnızca özel sektörün değil; aynı zamanda kamu kurumlarının, sivil toplum kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin de temel ihtiyaçlarından biri olarak görülmektedir. Türkiye’de stratejik planların kurumsal faaliyetlerde zorunlu hâle gelmesiyle birlikte belediyelerden üniversitelere kadar pek çok kurum, belirli dönemlerde stratejik plan hazırlamakta ve bu planlar doğrultusunda hareket etmektedir. Böylelikle kurumların faaliyetleri daha sistematik bir şekilde yürütülmekte, kaynaklar etkin biçimde kullanılmakta ve hizmetler daha sürdürülebilir hâle getirilmektedir. Yerel yönetimler açısından stratejik planların önemi oldukça büyüktür. Çünkü belediyeler, doğrudan halkın yaşamına dokunan hizmetler sunmaktadır. Altyapı yatırımlarından sosyal hizmetlere, çevre düzenlemesinden kültürel etkinliklere kadar geniş bir faaliyet alanına sahip olan belediyeler, hizmetlerini plansız şekilde yürüttüklerinde hem kaynak israfına yol açmakta hem de toplumun ihtiyaçlarına yeterli düzeyde cevap verememektedir. Bu noktada stratejik planlar, belediyelere yalnızca mevcut durumlarını analiz etme fırsatı vermekle kalmaz, aynı zamanda geleceğe yönelik vizyonlarını ve misyonlarını da net bir şekilde ortaya koymalarını sağlar. Stratejik planların temel unsurlarından biri olan misyon beyanı, bir kuruluşun var oluş sebebini, kimlere hizmet sunduğunu ve hangi amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır. Malatya Büyükşehir Belediyesi’nin misyon beyanları incelendiğinde, genel ifadelerin korunduğu ve zaman içerisinde çok büyük değişikliklerin yapılmadığı görülmektedir. Bu durum, belediyenin misyonunu açık bir şekilde tanımlayamamasına veya mevcut misyonunu yeni koşullara uyarlamakta yetersiz kalmasına işaret etmektedir. Oysa ki misyon beyanının, örgütün hangi ihtiyaçlara cevap verdiğini ve hangi toplumsal değerlere hizmet ettiğini net şekilde ortaya koyması gerekir.

Vizyon beyanı, bir kurumun gelecekte ulaşmayı arzuladığı noktayı simgeler. Belediyelerin vizyon beyanı, kentin geleceğine dair bir yol gösterici niteliği taşır. Malatya Büyükşehir Belediyesi’nin vizyon beyanlarında ise dönemler arasında ciddi bir gelişme kaydedilmediği, daha çok genel ve soyut ifadeler kullanıldığı tespit edilmiştir. Hâlbuki vizyonun, vatandaşlara ilham verecek, onları geleceğe dair umutlandıracak, aynı zamanda kurum çalışanlarına da yön gösterecek güçlü bir ifade olması beklenmektedir. Stratejik planların bir diğer önemli unsuru da stratejik amaçlar ve bunlara bağlı hedeflerdir. Amaçlar, örgütün uzun vadede ulaşmak istediği sonuçları tanımlarken; hedefler, bu amaçlara nasıl ulaşılacağını gösteren somut adımlardır. Malatya Büyükşehir Belediyesi’nin planlarında, bazı amaç ve hedeflerin dönemler boyunca aynı şekilde tekrarlandığı görülmektedir. Bu durum, belediyenin belirli alanlarda kendini yenileyemediğini ve stratejik planları dinamik bir

¹ Arş. Gör., sena.sahin@inonu.edu.tr

² Dr., oznuruludag@hotmail.com.tr

³ Yönetim Bilimleri Bilim Uzmanı, oznuruludag@hotmail.com.tr

şekilde güncelleyemediğini ortaya koymaktadır. Stratejik planların yalnızca şekilsel bir gereklilik olarak görülmesi, onların işlevselliğini azaltmakta ve örgütün gelişim sürecini yavaşlatmaktadır. Bununla birlikte planlarda yer alan temel ilke ve değerler, belediyenin hangi etik, toplumsal ve kurumsal prensipler doğrultusunda hareket edeceğini göstermektedir. Değerler kısmında da sınırlı bir değişim gözlemlenmiş, bazı ilkelerin aynı şekilde tekrarlandığı tespit edilmiştir. Bu durum, kurumun yenilikçi bir vizyon geliştirmekte yetersiz kaldığını düşündürmektedir. Oysa ki değişen toplumsal ihtiyaçlar ve gelişen şehircilik anlayışı, kurumların değerlerinde de dönüşümü gerekli kılmaktadır. Stratejik planların etkin bir şekilde hazırlanması, yalnızca belgeler üzerinde kalmaması için katılımcı bir anlayışa dayanması gerekir. Halkın, sivil toplum kuruluşlarının, akademisyenlerin ve diğer paydaşların sürece dâhil edilmesi, planların daha gerçekçi ve uygulanabilir olmasını sağlar. Ancak incelenen planlarda katılım düzeyine dair net ve somut ifadelerin sınırlı olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcılığın düşük olması, planların toplumun gerçek ihtiyaçlarını tam anlamıyla yansıtmasını zorlaştırmaktadır. Stratejik planlamanın örgütlere sağladığı en büyük katkılardan biri, örgütün gelişimini dönemselsel olarak izleme fırsatı sunmasıdır. Mevcut planlar ile geçmiş planlar karşılaştırıldığında, kurumun ne tür ilerlemeler kaydettiği, hangi alanlarda geri kaldığı ve hangi yeni hedefler ortaya koyduğu belirlenebilir. Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin üç dönemlik stratejik planları karşılaştırıldığında, özellikle misyon ve vizyon alanlarında çok sınırlı değişimler olduğu, bazı hedeflerin aynı şekilde tekrarlandığı, buna karşın planlama bilincinin gelişmesiyle birlikte örgütün gelecek faaliyetlerine daha fazla önem verdiği gözlemlenmektedir.

Sonuç olarak, stratejik planlama yerel yönetimler için yalnızca bir yasal zorunluluk değil, aynı zamanda kurumsal gelişim ve toplumsal fayda açısından da hayati bir süreçtir. Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik planları incelendiğinde, planlama anlayışının zamanla geliştiği ancak bazı temel unsurların yeterince güncellenmediği görülmektedir. Misyon ve vizyon ifadelerinin daha güçlü, özgün ve ilham verici bir hâle getirilmesi; amaç ve hedeflerin ise daha somut, ölçülebilir ve yenilikçi biçimde belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, planlama sürecinde paydaş katılımının artırılması ve toplumsal ihtiyaçların daha net biçimde yansıtılması, stratejik planların etkinliğini artıracaktır. Böylece belediye, geleceğe daha sağlam adımlarla ilerleyebilecek; hizmetlerini daha verimli, etkin ve sürdürülebilir bir şekilde yürütebilecektir. Bu çalışmada, Malatya Büyükşehir Belediyesi'nin hazırlamış olduğu üç ayrı döneme ait stratejik planlar incelenmiştir. Ele alınan planlar, yaklaşık on iki yıllık bir süreyi kapsamaktadır. Bu süre zarfında belediyenin stratejik amaçları, misyon beyanı, vizyon beyanı, temel ilke ve değerleri gibi ana unsurları değerlendirilmiş; dönemler arasındaki farklılıklar, gelişmeler ve eksiklikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır. İnceleme sonucunda planların kuramsal çerçeveye ne ölçüde uygun olduğu, sürdürülebilirlik açısından hangi noktalarda güçlü veya zayıf kaldığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Strateji, Stratejik Planlama, Yerel Yönetimler, Malatya Büyükşehir Belediyesi

COMPARATIVE EVALUATION OF STRATEGIC PLANS OF LOCAL GOVERNMENTS: THE CASE OF MALATYA METROPOLITAN MUNICIPALITY

Abstract

Strategic plans have become an indispensable element for all organizations in today's conditions to ensure their survival, adapt to changing environments, and shape their future accurately. Organizations must determine their long-term goals and objectives and plan how to achieve them. In this context, strategic planning is considered not only a necessity for the private sector but also a fundamental need for public institutions, non-governmental organizations, and local governments. With the institutionalization of strategic plans as a legal requirement in Turkey, many institutions, ranging from municipalities to universities, prepare strategic plans at regular intervals and act in line with these plans. In this way, institutional activities are carried out more systematically, resources are used efficiently, and services become more sustainable.

For local governments, the importance of strategic plans is particularly significant, as municipalities provide services that directly affect citizens' daily lives. Municipalities, with a wide range of responsibilities—from infrastructure investments to social services, from environmental planning to cultural activities—risk wasting resources and failing to adequately respond to public needs when their activities are not planned. At this point, strategic plans not only allow municipalities to analyze their current situation but also enable them to clearly articulate their future vision and mission. One of the fundamental components of strategic plans is the mission statement, which sets out the reason for an organization's existence, whom it serves, and the purposes guiding its activities. An examination of the mission statements of Malatya Metropolitan Municipality shows that general expressions were maintained over time and no substantial changes were made. This situation suggests that the municipality either failed to clearly define its mission or was insufficient in adapting its existing mission to new conditions. Yet, a mission statement should explicitly reveal which needs the organization addresses and which societal values it serves. The vision statement symbolizes the point an institution aspires to reach in the future. For municipalities, the vision serves as a guiding principle regarding the city's future. However, in Malatya Metropolitan Municipality's vision statements, no significant progress was observed between periods, and general, abstract expressions were predominantly used. In contrast, a vision statement is expected to inspire citizens, give them hope for the future, and at the same time provide clear direction for institutional employees. Another critical element of strategic plans is strategic objectives and their corresponding targets. While objectives define the long-term outcomes the organization aims to achieve, targets represent the concrete steps toward these objectives. In Malatya Metropolitan Municipality's plans, some objectives and targets were found to be repeated in the same form across different periods. This indicates that the municipality has failed to renew itself in certain areas and has not updated its strategic plans dynamically. Perceiving strategic plans merely as a formal requirement reduces their functionality and slows the institutional development process. Additionally, the core principles and values included in the plans demonstrate the ethical, social, and organizational guidelines by which the municipality operates. Only limited changes were observed in this section, with some principles repeated without revision. This suggests that the institution has been insufficient in developing an innovative vision. However, evolving societal needs and changing urban planning approaches require that institutions also adapt and transform their values. For strategic plans to be effective, they must be based on a participatory approach, ensuring that they do not remain only as documents. The involvement of citizens, non-governmental organizations, academics, and other stakeholders makes plans more realistic and

applicable. Nevertheless, it was noted that the examined plans contained limited explicit references to participation. Low levels of participation make it difficult for plans to fully reflect the actual needs of society. One of the greatest contributions of strategic planning to organizations is providing the opportunity to monitor their development periodically. Comparing current and past plans allows institutions to identify the progress they have made, the areas in which they have fallen behind, and the new objectives they have set. When comparing Malatya Metropolitan Municipality's three-term strategic plans, it was observed that there were very limited changes in mission and vision, some targets were repeated identically, yet the awareness of planning has grown over time, leading the institution to place greater emphasis on its future activities.

In conclusion, strategic planning is not only a legal obligation for local governments but also a vital process in terms of institutional development and social benefit. The analysis of Malatya Metropolitan Municipality's strategic plans shows that while its planning approach has improved over time, some essential elements have not been sufficiently updated. Mission and vision statements need to be made stronger, more original, and more inspiring; objectives and targets should be defined in a more concrete, measurable, and innovative manner. Furthermore, increasing stakeholder participation in the planning process and reflecting social needs more clearly will enhance the effectiveness of strategic plans. In this way, the municipality will be able to move toward the future with stronger steps and deliver its services in a more efficient, effective, and sustainable manner. In this study, three different term-based strategic plans prepared by Malatya Metropolitan Municipality were analyzed. The examined plans cover a period of approximately twelve years. During this period, the municipality's strategic objectives, mission statement, vision statement, and core principles and values were evaluated; differences, developments, and shortcomings between terms were identified. As a result of the analysis, the extent to which the plans conform to the theoretical framework and their strengths or weaknesses in terms of sustainability were determined.

Keywords: Strategy, Strategic Planning, Local Governments, Malatya Metropolitan Municipality

BİR YEREL DAYANIŞMA ÖRNEĞİ: GERZE EKOLOJİ PAZARI (EKOHAL)

Serhat Saatci¹

Özet

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki Cittaslow unvanına sahip yerleşim yerlerinden birisi olan Sinop'un Gerze ilçesinde, bir sivil toplum kuruluşu tarafından yaşama geçirilmiş olan Gerze Ekoloji Pazarı (Ekohal) projesinin nasıl örnek bir yerel dayanışma ağı olduğunu ve bu uygulamanın Cittaslow ilkeleriyle uyumunu göstermektir. Çalışmada Ekohal'in bileşenlerine odaklanılarak yerel ölçekte sağlamış olduğu tüketim modeli ve bu modelin yerel katkıları incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmış; doğal ortamda gözlem (saha-alan çalışması) ve görüşme (mülakat) teknikleri kullanılmıştır. Buna göre yazar katılımsız gözlemci olarak her ay toplamda iki kez kurulan Ekohal pazarında beş farklı günde bizzat yer almış, alanda notlar tutarak bir veri seti elde etmiştir. Buna ek olarak Ekohal projesine dâhil olan toplam beş kişiyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma sonucunda Ekohal projesinin çevreye duyarlı; el emeğini, ihtiyaç fazlasını ve geri dönüşüm üretimlerini görünür kılmayı amaçlayan bir sivil oluşum olduğu görülmüş; bu yönüyle de modelin Cittaslow hareketinin ilkeleriyle bütünlük gösterdiği ve diğer yerleşim yerleri için de örnek bir uygulama teşkil edebileceği ileri sürülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Ekohal, Cittaslow, Pazar, Yerel dayanışma.

---

¹ Öğr. Gör. Dr., Hitit Üniversitesi SBMYO Yönetim ve Organizasyon Bölümü, Çorum, serhatsaatci@hitit.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4773-594X>

Abstract

The aim of this study is to demonstrate how the Gerze Ecology Market (Ekohal) project, implemented by a non-governmental organisation in the Gerze district of Sinop, one of the settlements in Turkey with the Cittaslow title, serves as an exemplary local solidarity network and how this application is in line with the Cittaslow principles. The study focuses on the components of Ekohal, examining the consumption model it has established at the local level and the local contributions of this model. Qualitative research methods were used in the study; observation (fieldwork) and interview techniques were employed in the natural environment. Accordingly, the author participated as an unobtrusive observer in the Ekohal market, which is held twice a month, on five different days, taking notes in the field to obtain a dataset. Additionally, interviews were conducted with a total of five individuals involved in the Ekohal project. The study concluded that the Ekohal project is an environmentally conscious civil initiative aimed at making manual labour, surplus production, and recycling visible. It was further argued that this aspect of the model aligns with the principles of the Cittaslow movement and could serve as a model for other settlements.

Keywords: Ekohal, Cittaslow, Market, Local solidarity.

Çalışmanın Amacı

Gerze, Karadeniz Bölgesi'nde Elma ve Köse Dağlarının 900 metreye varan yüksek yamaçlarının denize uzandığı noktada, kendi adını taşıyan limanın iç kesimindeki bir yarımada üzerinde kurulmuş, turistik özellikleriyle öne çıkan bir sahil kentidir (Gerze Belediye Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Planı, s. 15). Kent 2017 yılında Cittaslow ağına dâhil edilmiş; o günden bu yana başta turizm, tarım ve balıkçılık olmak üzere pek çok alanda ön plana çıkan bir değere sahip olagelmiştir.

Cittaslow ağı ise 1999 yılında İtalya'da ortaya çıkmış bir harekettir. Kurucularının algıladığı “hızlı” ve “küresel” olarak homojenleşen zamanlara yanıt olarak Cittaslow, küreselleşme bağlamında yerel farklılıkları vurgulamayı ve yerel yaşam kalitesini iyileştirmeyi amaçlamaktadır (Pink, 2008, s. 96). Bu amaç doğrultusunda hedef akredite üyeleri tarafından benimsenen yerel yönetim modelini küresel olarak yaygınlaştırarak gerçekleştirmektir. Cittaslow hareketi politika yapıcıları, ekonomik kalkınmayı, sosyal refahı ve çevresel sürdürülebilirliği desteklemek için politikalar, faaliyetler ve girişimler tanımlamak ve uygulamak üzere her türlü iyi uygulama örneklerini teşvik etmektedir (Presenza vd., 2015, s. 479). Buradan hareketle bu çalışmada, Gerze Bilim Kültür Sanat ve Spor Derneği (Gerze BKS) çatısı altında yaşama geçirilmiş olan Gerze Ekoloji Pazarı (Ekohal) projesinin nasıl örnek bir yerel dayanışma ağı olduğunu ve bu uygulamanın Cittaslow ilkeleriyle uyumunu göstermek amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yönteminden yararlanılmış; doğal ortamda gözlem (saha-alan çalışması) ve görüşme (mülakat) teknikleri kullanılmıştır. Nitel araştırma insanların hayat tarzlarını, hikayelerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden biridir (Sığırı, 2021, s. 115). Buna göre yazar araştırmanın sahada ve olguyla etkileşim hâline girildikçe şekilleneceğinden hareketle (Çelik vd., 2020, s. 383) katılımsız gözlemci olarak her ay toplamda iki kez kurulan Ekohal pazarında beş farklı günde bizzat yer almış, alanda notlar tutarak bir veri seti elde etmiştir. Buna ek olarak Ekohal projesine dâhil olan toplam beş kişiyle de görüşme gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Çalışma kapsamından yapılan görüşmeler ve gözlemler sonucunda Ekohal projesi yönetim ve faaliyet şeklinde iki boyutta incelenmiştir.

Yönetim boyutu: Ekohal bir idare kurulunca sürdürülmektedir. Kurumsal olarak Gerze Bilim Kültür Sanat ve Spor Derneği (Gerze BKS) üyesinin kendi arasından seçmiş olduğu yedi kişilik bir kurul, pazarda satış yapacak kişilere onay vermekte, pazarın idaresini sağlamaktadır. Bunun için satış yapacak olanlara önceden belirlenmiş bazı teknik şartlar ve başvuru formu sunulmaktadır. Burada pazarda yer alabilmenin ölçütleri sıralanmaktadır.

Faaliyet boyutu: Ekohal başvuru formunun ilk kısmında katılımcılardan “kişisel ve iletişim bilgileri” istenmektedir. İkinci olarak satılacak ürünlerin kategorisine dair bilgiler almaktadır. Ekohal pazarında satışı yapılan ürünler şu şekilde sınıflandırılabilir: İkinci El Ürünler (İhtiyaç fazlası ve antika eşyalar), kişisel eşyalar, başkalarından elde edilen ikinci el eşyalar, el işi üretim/geri dönüşüm ürünleri, katılımcıların kendi atölyelerinde ürettiği ürünler, katılımcıların ev ortamında ürettiği ürünler.

Ekohal pazar kuralları da yine idare kurulunca belirlenmiştir. Buna göre:

Ekohal pazarı iki haftada bir pazar günleri 08:00-18:00 saatleri arasında, Gerze Belediyesi semt pazarında kurulmaktadır.

Satış ürünleri ancak el emeği, ileri dönüşüm ya da ikinci el ürünler olabilmektedir.

Endüstriyel/seri üretim ürünlerin pazarda satılmasına müsaade edilmemektedir.

Satıcılar formda beyan ettiği ürünlerin dışına çıkarak başka bir ürün satamamaktadır.

Her tezgâh maksimum 2,5 metre genişliğinde olacak şekildedir.

Katılımcılar kendi donanımlarını (masa, sandalye vb.) kendileri temin etmek zorundadır.

Sunulan yiyecek ve içecekler pazarda servis edilmeli ve yerinde tüketilmelidir. Paketli satış yapılamamakta, endüstriyel ürün kabul edilmemektedir.

Gıdalar pazar alanında pişirilmeyip pişmiş hâlde satışa sunulmaktadır.

Tezgâh açma hakkının devredilmesi ve satılması mümkün değildir. Bu durumun tespiti hâlinde tezgâh açma hakkı Gerze Bilim ve Sanat Kültür Derneği tarafından feshedilebilmektedir.

Değerlendirme

Ekohal projesi yerel unsurları içine dâhil eden, koymuş olduğu ilkelerle çevreye duyarlı ve geri dönüşüme dayalı tüketimi teşvik eden yerel bir sivil oluşumdur. Başta ev kadınlarının girişimleri olmak üzere hobi amaçlı küçük atölye sahiplerinin belli periyotlarla satış yapmasına olanak tanınması projenin ekonomik ve toplumsal boyutunu oluşturmaktadır. Öte yandan bu oluşum ilçenin Cittaslow kriterleriyle bütünlük göstermektedir. Bu proje Cittaslow hareketinin “Atölyelerin korunması ve değerlerinin artırılması-doğal/yerel alışveriş merkezlerinin yaratılması”, “Permakültür ilkelerini benimsemek”, “Agroekolojinin geliştirilmesi”, “El yapımı ve etiketli veya markalı esnaf/sanatkâr ürünlerinin korunması”, “Geleneksel iş tekniklerinin ve zanaatların değerinin artırılması” ilkelerini desteklemekte, şehrin marka değer olmasına önemli bir katkı sunmaktadır. Öte yandan başta Gerze Belediyesi olmak üzere diğer kamu kurum ve kuruluşunun desteklerine ihtiyaç duyulduğu, bu destekle Ekohal’ın daha kurumsal bir hâle geleceği ve böylece ilçenin yerel

kalkınmasında kamu-özel-sivil ortaklığına dayalı daha güçlü bir uygulamanın oluşacağı söylenebilir. Pazar yerinin daha düzenli ve sağlıklı koşullarda belirlenmesi, örnek proje olarak diğer Cittaslow bileşenleriyle de bağ kurulması projenin daha verimli bir model oluşturmasına katkı sağlayabilecektir.

Kaynakça

- Çelik, H., Baykal, N. B., & Memur, H. N. K. (2020). Qualitative Data Analysis and Fundamental Principles. *Journal of Qualitative Research in Education*, 8(1), 379-406. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.8c.1s.16m>
- Gerze Belediye Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Planı. Gerze Belediye Başkanlığı 2020-2024 Stratejik Planı.
- Pink, S. (2008). Sense and sustainability: The case of the Slow City movement. *Local Environment*, 13(2), 95-106. <https://doi.org/10.1080/13549830701581895>
- Presenza, A., Abbate, T., & Micera, R. (2015). The Cittaslow Movement: Opportunities and Challenges for the Governance of Tourism Destinations. *Tourism Planning & Development*, 12(4), 479-488. <https://doi.org/10.1080/21568316.2015.1037929>
- Ünsal Sığı, Nitel Araştırma Yöntemleri, Beta Yayınevi, 2021.

YETİŞKİN KADINLARIN ÜNİVERSİTE EĞİTİMİNDE YOKSULLUKLA MÜCADELESİ: 34 YAŞ ÜSTÜ KADINLARIN GÖRÜNMEYEN EŞİTSİZLİKLERİNE KAVRAMSAL BİR BAKIŞ AÇISI

Sevgi Makinist¹

Özet

Dünya toplumlarında ve ülkemizde kadınlar geçmişten günümüze topluluklar içinde anonimleştirilmiştir. Anonimleşmek istemeyen günümüz modern kadınları geçmişte eğitimde kaçırdıkları fırsatları orta yaşta yakalamaya çalışıyorlar. Bunun nedeni kendi yaşamış oldukları yoksullukları ile başa çıkabilme ve kendinden sonraki çocuklarına örnek olabilme adına yetişkinlik çağında üniversiteye başlayıp bu döngüyü kırmak istemeleridir. Yoksulluk, sadece maddi olarak değil, kişinin potansiyelinin farkında olup kendini gerçekleştirmek için adım atmakta fakat toplumsal olarak baskılanmaktadır. Bu baskılanma kadınların yoksullukla mücadele etmesinde aile eve yakın çevresi tarafından bu duruma boyun eğme ya da durumu kabullenip yaşamının geri kalan kısmını yoksullukla geçirmesi konusunda telkinde bulunmaları kadının toplumda erkekle eşitlenememesine sebep olur. Kadınlar, erkeklerle eşit haklara ve toplumda kadınında kendi yaşamının üzerinde söz hakkı olduğunu göstermek ve bu yoksulluk döngüsünden kurtulmak için üniversiteye başlamaktadır. Kadınların üniversite eğitimine başlamasıyla birlikte karşılaşmış olduğu zorluklar katlanarak devam etmektedir. Araştırma, kamu yönetimi perspektifinden politika önerileri geliştirerek kadınların bu süreçte karşılaştıkları zorlukları azaltmayı ve eşitlikçi bir yükseköğretim ortamına katkı sunmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma, Türkiye’de 34 yaş üstü kadınların üniversite eğitimine katılım sürecinde karşılaştıkları yoksulluk biçimlerini de ele almakta ve kamu yönetimi perspektifinden politika önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır. Yetişkin kadınların yükseköğretime geri dönüşü, toplumsal cinsiyet rolleri ve sınıfsal eşitsizliklerin kesiştiği bir noktada şekillenmektedir. Bu bağlamda, kadınlar yalnızca maddi kaynaklara erişimde değil, aynı zamanda zaman yoksulluğu ve sosyal destek eksikliği ve okul bittikten sonra yaştan dolayı atanamama ve iş bulamama endişeleri gibi görünmez yoksulluk biçimleriyle de mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Maddi yetersizlik, bu kadınların üniversiteye erişimlerinde en temel engellerden biridir. Burs olanaklarının çoğu yaş sınırlı olduğu için, 34 yaş üstü kadınlar bu desteklerden faydalanamamaktadır. Barınma ise en ciddi sorunlardan biridir. Katılımcılar, kira fiyatlarının yüksekliği nedeniyle kampüse uzak bölgelerde yaşamak ya da aile evine bağlı kalmak zorunda olduklarını ifade etmiştir. Bu durum hem maddi bağımsızlıklarını hem de psikolojik özgürlüklerini olumsuz etkilemektedir.

Zaman yoksulluğu da yaygın bir sorundur. Ev içi sorumluluklar, kadınların akademik ve sosyal yaşama katılımını büyük ölçüde sınırlamaktadır. Çocuk ve yaşlı bakımı, ev işleri gibi görevler, kadınların derslere devamlılığını ve üniversitenin sunduğu imkânlardan yararlanmasını zorlaştırmaktadır. Üniversitelerde kreş ve bakım hizmetlerinin yetersizliği, bu durumu daha da ağırlaştırmaktadır.

Psikososyal destek eksikliği de dikkat çekici bir diğer sorundur. Kadınlar, eğitim kararları nedeniyle aileleri ve sosyal çevreleri tarafından desteklenmemekte; aksine eleştiriye ve küçümseyici söylemlere maruz kalmaktadır. “Bu yaşta üniversite mi okunur?” gibi ifadeler, kadınların

¹ Munzur Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Lisans Öğrencisi, e-posta: makinistsevgi@gmail.com

motivasyonunu düşürmekte ve yalnızlaşmalarına neden olmaktadır. Bu durum, bireysel çabaların yetmediği ve kamusal destek mekanizmalarının devreye girmesi gerektiğini göstermektedir.

Yoksullukla mücadele de yetişkin kadınların yükseköğretimde var olabilmesi için barınma desteği, yaş sınırlaması olmayan burs imkânları ve kampüs içinde kreş gibi bakım hizmetlerinin ve okul bittikten sonra yaşa takılmadan atanabilmesi kamu politikalarına entegre edilmesinin önemini göstermektedir. Yerel yönetimlerin ulaşım ve barınma çözümlerine destek vermesi, üniversitelerin yetişkin öğrenciler için esnek ders programları ve çevrimiçi öğrenme olanaklarını artırması önerilmektedir. Böylece, yetişkin kadınların üniversite eğitiminde karşılaştıkları çok boyutlu yoksulluk biçimleriyle mücadelede kamu yönetimi aktörleri daha aktif rol oynayabilecektir.

Sonuç olarak, 34 yaş üstü kadınların yükseköğretime katılımı bireysel bir kazanım olmanın ötesinde, toplumsal kalkınmaya katkı sağlayan önemli bir adımdır. Ancak bu katkının sürdürülebilir olabilmesi için görünmez yoksulluk biçimlerinin görünür kılınması ve kamu politikalarının bu doğrultuda düzenlenmesi gerekmektedir. Kadınların eğitimi iş gücüne etkin bir şekilde katılmaları için gerekli bilgi beceri ve yetenekleri sağlar. Bu daha yüksek maaşlı işlere ve artan gelir getirici faaliyetlere yol açar. Ekonomik özerklik ve üretkenlikteki bu artış hanelerinin gelirlerini yükselmesine ve yoksulluğun seviyelerinin düşmesine doğrudan katkı sağlar.

Anahtar Kelimeler: Yoksulluk, yetişkin kadınlar, yükseköğretim, barınma, atanma

KAMU YÖNETİMİ VE İŞLETME ALANINDA SENDROMLARA YÖNELİK YAPILMIŞ ÇALIŞMALARIN İNCELENMESİ: BİR BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Sibel Gök¹

Özet

Bu çalışma, kamu yönetimi ve işletme alanında “sendrom” konusunu, 2004-2025 yılları arasında yayımlanmış Web of Science Core Collection kayıtlarına dayalı bibliyometrik analiz yöntemiyle haritalamaktadır. VOSviewer kullanılarak, Business, Public Administration ve Management kategorilerine rafine edilmiş 55 açık erişimli makale için yazarlar, kurumlar ve ülkeler düzeyinde eş-yazarlık ağları ile yazar anahtar kelime eşgörünümü ağları görselleştirilmiştir. Bulgular, sınırlı iş birliği yapısına işaret etmektedir: yazar düğümleri çoğunlukla bağımsız kümeler hâindedir; kurumsal bağlar asgari düzeydedir, ülkeler arası bağlantılar ise sınırlıdır. Anahtar kelime haritaları covid-19, yönetim, tükenmişlik, stres, hemşireler, açık inovasyon, karar verme ve küçük ve orta ölçekli işletmeler (smes) gibi kavramların öne çıktığını, ancak tek bir bütünleşik tema yerine ayrı kümeler oluşturduğunu göstermektedir. Elde edilen çıktı, alanın mevcut durumuna dair bütünlüklü bir görünüm sunmakta ve gelecekteki araştırma tasarımları ile iş birliği stratejilerine yol göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Kamu Yönetimi, İşletme, Sendrom, Bibliyometrik analiz, Vosviewer.

---

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Şırnak Üniversitesi Silopi Meslek Yüksekokulu Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü, ORCID: 0000-0003-3387-5949, goksibel@outlook.com.

AN EXAMINATION OF STUDIES ON SYNDROMES IN THE FIELDS OF PUBLIC ADMINISTRATION AND BUSINESS: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Abstract

This study maps the literature on “syndrome” in public administration and business through a bibliometric analysis of Web of Science Core Collection records published between 2004 and 2025. Using VOSviewer, we visualized co-authorship networks (authors, organizations, countries) and author-keyword co-occurrence networks for a refined corpus of 55 open-access articles in the WoS categories Business, Public Administration, and Management. Results show sparse collaboration: author nodes largely appear as isolated clusters; organizational ties are minimal; and cross-country links are limited. Keyword mapping highlights terms such as covid-19, management, burnout, stress, nurses, open innovation, decision-making, and smes, which form separate clusters rather than a single integrated theme. These outputs provide a consolidated map of the field and can guide future research design and collaboration strategies.

Keywords: Public Administration, Business, Syndrome, Bibliometric Analysis, VOSviewer.

Kaynakça

- American Psychological Association. (n.d.). *Workplace burnout*. <https://www.apa.org/topics/healthy-workplaces/workplace-burnout>.
- Arda, B. (2019). Algılanan örgütsel politikalar, destek ve yöneticinin işyerindeki kaba davranışı, işten ayrılma niyetini belirleyen faktörler olarak anti-sosyal davranışlar üzerine kavramsal bir inceleme. *Management and Political Sciences Review*, 1(1), 135–142. <https://dergipark.org.tr/en/pub/mpsr/issue/45230/522535>.
- Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). *bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis*. *Journal of Informetrics*, 11(4), 959–975. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2017.08.007>.
- Bozkurt, Ö., & Bozkurt, İ. (2022). Kraliçe arı sendromu. In E. Kaygın, E. Topçuoğlu, & B. T. Torun (Eds.), *Yönetim ve organizasyon sendromları* (pp. 23-41). Eğitim Yayınevi.
- Broadus, R. N. (1987). Toward a definition of “bibliometrics”. *Scientometrics*, 12(5–6), 373–379. <https://doi.org/10.1007/BF02016680>
- Cambridge. (nd). Sendrom. <https://www.cambridge.org/dictionary/english/syndrome>, (E.T.: 20.08.2024).
- Cobo, M. J., López-Herrera, A. G., Herrera-Viedma, E., & Herrera, F. (2011). An approach for detecting, quantifying, and visualizing the evolution of a research field: A practical application to the fuzzy sets theory field. *Journal of Informetrics*, 5(1), 146–166. <https://doi.org/10.1016/j.joi.2010.10.002>
- de Souza, L. D. M., Machado, D. B., da Silva, R. A., & Jansen, K. (2022). Mental health, stress and burnout among health professionals in COVID-19: A bibliometric mapping. *BMC Public Health*, 22, 145. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-12560-2>.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). *How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines*. *Journal of Business Research*, 133, 285–296. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2021.04.070>.
- Fettahioğlu, Ö. O., & Alkış-Dedeoğlu, A. (2021). Yengeç sepeti sendromu ve ölçek geliştirme çalışması. *Journal of International Social Research*, 14(77), 1224-1235.
- Gök, S. (2024). *Kamu yönetimi alanında uluslararası araştırmalar I: Kamu yönetiminde sendromlar* (S. Gök, Ed.). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Gök, S. (2024). “Kamu Yönetiminde Sendromlar”. *Kamu Yönetimi Alanında Uluslararası Araştırmalar I*. Ed.Sibel GÖK. Eğitim Yayınevi. Ankara. Ss.99.
- Heinemann, L. V., & Heinemann, T. (2017). Burnout research: Emergence and scientific investigation of a contested diagnosis. *SAGE Open*, 7(1), 2158244017697154. <https://doi.org/10.1177/2158244017697154>
- Heinemann, L. V., & Heinemann, T. (2017). Burnout research: Emergence and scientific investigation of a contested diagnosis. *SAGE Open*, 7(1), 2158244017697154. <https://doi.org/10.1177/2158244017697154>
- Ismail, I., & Hartati, S. (2023). Trend on public administration research: Bibliometric analysis. *Journal of Governance & Regulation*, 12(1), 401–410. <https://doi.org/10.22495/jgrv12i1siart16>

- Kirby, A. (2023). Exploratory bibliometrics: Using VOSviewer as a preliminary research tool. *Publications*, 11(1), 10. <https://doi.org/10.3390/publications11010010>.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). *Burnout*. In G. Fink (Ed.), *Stress: Concepts, Cognition, Emotion, and Behavior* (pp. 351–357). Academic Press.
- Owen, D. (2008). *Hubris syndrome*. *Clinical Medicine*, 8(4), 428–432. <https://doi.org/10.7861/clinmedicine.8-4-428>.
- Owen, D. (2016). *Hubris and risk*. *Enterprise Risk*, Winter 2016, 20–24. Reprinted courtesy of Enterprise Risk magazine and the Institute of Risk Management. <https://www.lorrdavidowen.co.uk/wp-content/uploads/2017/01/Hubris-and-Risk.pdf>.
- Owen, D., & Davidson, J. (2009). *Hubris syndrome: An acquired personality disorder? A study of US Presidents and UK Prime Ministers over the last 100 years*. *Brain*, 132(5), 1396–1406. <https://doi.org/10.1093/brain/awp008>.
- Sadler-Smith, E., Akstinaite, V., Robinson, G., & Wray, T. (2017). *Hubristic leadership: A review*. *Leadership*, 13(5), 525–548. <https://doi.org/10.1177/1742715016680666>
- ScienceDirect. (n.d.). *Bibliometric analysis*. ScienceDirect Topics. <https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/bibliometric-analysis>.
- Temiz, N., & Yeter, D. (2022). Bilgi merkezi personelinin cam tavan sendromu algıları: Üniversite kütüphaneleri üzerine bir araştırma. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(41), 601-635.
- Turan, M. F. (2023). Yengeç sendromu: “Sosyal kimlik teorisi” ve Hofstede’nin “kültür boyutları teorisiyle” açıklanabilir mi? Üniversite örneği. *Örgütsel Davranış Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 1-24.
- Türk Dil Kurumu. (n.d.). Sendrom. *Türk Dil Kurumu Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 16.07.2025).
- Uzgörü. (2016, 23 Mayıs). *Vosviewer*. Uzgörü. [bibliyometrik ağların görselleştirilmesi].
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). *Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping*. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523–538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (n.d.). *VOSviewer: A software tool for constructing and visualizing bibliometric networks*. Retrieved July 27, 2025, from <https://www.vosviewer.com>.
- World Health Organization. (2019, May 28). *Burn-out an "occupational phenomenon": International Classification of Diseases*. <https://www.who.int/news/item/28-05-2019-burn-out-an-occupational-phenomenon-international-classification-of-diseases>.
- Zhang, X., Zhang, J., Chen, H., & Hu, J. (2021). Bibliometric analysis of mental health during the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology*, 12, 1238. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.1238>

TÜKENMİŞLİK SENDROMU LİTERATÜRÜNÜN VOSVIEWER İLE BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

Sibel Gök¹

Özet

Tükenmişlik sendromu, modern iş yaşamının en önemli sorunlarından biri olarak kabul edilmektedir. Özellikle hizmet sektöründen üretim sektörüne kadar geniş bir yelpazede ortaya çıkan bu olgu, çalışanların iş süreçlerine uyumunu, motivasyonunu ve örgütle olan bağı zayıflatmaktadır. Çalışanların duygusal, fiziksel ve zihinsel kaynaklarının tükenmesi şeklinde tanımlanan tükenmişlik, bireylerin işlerine yönelik olumsuz tutumlar geliştirmelerine ve üretkenliklerinin azalmasına yol açmaktadır. Yönetim ve örgütsel açıdan bakıldığında ise tükenmişlik yalnızca bireylerin psikolojik iyi oluşunu etkileyen bir sorun değil, aynı zamanda kurumların performansını, etkinliğini ve sürdürülebilirliğini tehdit eden stratejik bir faktördür. Günümüzde örgütlerde insan kaynağının en önemli sermaye unsuru olarak kabul edilmesi, tükenmişlik sendromunu yönetim bilimlerinin temel araştırma alanlarından biri hâline getirmiştir.

Bu çalışma, tükenmişlik sendromunu yönetsel ve örgütsel boyutlarıyla ele almakta ve literatürün bütüncül bir bakış açısıyla incelenmesini amaçlamaktadır. Çalışmada kullanılan yöntem bibliyometrik analizdir. Bibliyometrik analiz, belirli bir konuya ilişkin bilimsel yayınların sistematik biçimde taranmasını, sınıflandırılmasını ve ilişkisel ağ haritaları aracılığıyla görselleştirilmesini sağlayan güçlü bir yöntemdir. Bu yöntem sayesinde hem literatürün tarihsel gelişimi hem de kavramsal yoğunlaşma alanları ve araştırma eğilimleri ayrıntılı biçimde ortaya konulabilmektedir.

Veri kaynağı olarak Web of Science (WoS) Core Collection tercih edilmiştir. WoS, dünya genelinde en çok kabul gören ve güvenilen bibliyografik veri tabanlarından biridir. Yüksek etki faktörüne sahip, akademik standartları güçlü dergileri kapsamı, bu veri tabanını bilimsel araştırmalar için en uygun kaynaklardan biri hâline getirmektedir. Ayrıca WoS'un uzun yıllara dayalı geniş bir arşiv sunması, tükenmişlik sendromu literatürünün tarihsel süreçte nasıl bir gelişim gösterdiğini incelemeye olanak tanımaktadır. Türkiye'de ve dünyada akademik yükseltme ve değerlendirme süreçlerinde WoS kapsamındaki yayınların öncelikli kabul görmesi de bu veri tabanını seçmenin önemli bir gerekçesidir. Bu bağlamda WoS, araştırmanın amacına en uygun veri kaynağı olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında WoS üzerinde “burnout” AND “management” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. Bu arama sonucunda 7628 çalışmaya ulaşılmıştır. İncelemeyi daha sistematik hâle getirmek amacıyla yalnızca “article” türündeki yayınlar değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca alan sınırlaması yapılmış, “management”, “business” ve “public administration” kategorileri seçilerek toplamda 1205 doküman elde edilmiştir. Bu dokümanlar bibliyometrik analiz için temel veri setini oluşturmuştur.

Elde edilen veriler, bibliyometrik analizlerde yaygın olarak kullanılan VOSviewer yazılımı aracılığıyla incelenmiştir. VOSviewer, özellikle büyük hacimli bibliyografik verilerden ağ haritaları oluşturma yeteneği ile öne çıkan bir yazılımdır. Bu çalışmada VOSviewer kullanılarak iki temel analiz gerçekleştirilmiştir: (i) anahtar kelime eş-oluşum (co-occurrence) analizi ve (ii) eş-yazarlık

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Şırnak Üniversitesi Silopi Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Dış Ticaret Bölümü, goksibel@outlook.com, ORCID NO: 0000-0003-3387-5949.

(co-authorship) analizi. Anahtar kelime analizi, tükenmişlik sendromu literatüründe hangi kavramların ön plana çıktığını, hangi araştırma temalarının öne çıktığını ve kavramlar arası ilişkilerin nasıl geliştiğini görselleştirmektedir. Eş-yazarlık analizi ise araştırmacılar, kurumlar ve ülkeler arasındaki iş birliği ağlarını ortaya koymakta, bu alanda öne çıkan bilim insanlarını ve iş birliği odaklarını belirlemektedir.

Bu çalışmanın literatüre ve uygulamaya sağlayacağı katkılar birkaç başlık altında toplanabilir. Öncelikle, tükenmişlik sendromunun yönetsel ve örgütsel bağlamda hangi temalar etrafında şekillendiğinin ortaya konulması, araştırmacılara alandaki yoğunlaşma noktalarını ve göz ardı edilen boşlukları belirleme imkânı sağlayacaktır. Bu durum, gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici bir işlev üstlenecektir. Ayrıca anahtar kelime analizi ile elde edilen kavramsal kümeler, tükenmişlik sendromunun yönetim literatüründe hangi disiplinlerle kesiştiğini, hangi kavramlarla birlikte ele alındığını ve zaman içinde nasıl bir dönüşüm yaşadığını göstererek literatürün yapısal özelliklerini ortaya çıkaracaktır.

İkinci olarak, bibliyometrik analizlerin sağladığı görselleştirmeler sayesinde tükenmişlik sendromuna ilişkin araştırmaların zaman içindeki eğilimleri izlenebilecek ve gelecekte hangi konuların öne çıkacağına dair öngörülerde bulunulabilecektir. Örneğin, literatürde son dönemde yoğunluk kazanan araştırma alanlarının belirlenmesi hem akademisyenler hem de uygulayıcılar için stratejik bilgiler sunacaktır. Bu sayede tükenmişlik sendromu literatürünün gelişim çizgisi daha net anlaşılacak ve alanın evrimi bütüncül bir biçimde değerlendirilebilecektir.

Üçüncü olarak, eş-yazarlık analizi aracılığıyla alanda etkin olan araştırmacılar, kurumlar ve ülkeler belirlenecektir. Bu bulgu, ulusal ve uluslararası düzeyde akademik iş birliklerini artırmaya yönelik önemli ipuçları sunmaktadır. Özellikle Türkiye'nin bu alandaki akademik görünürlüğü ve uluslararası iş birliği düzeyinin ortaya konulması, gelecekte yapılacak ortak çalışmalar için değerli bir yol haritası oluşturacaktır.

Son olarak, yönetim ve örgüt pratiği açısından bu çalışmanın önemli katkıları bulunmaktadır. Tükenmişlik sendromuna ilişkin akademik eğilimlerin ortaya çıkarılması, örgütlerin bu sorunla mücadelede daha bilimsel ve güncel yöntemler geliştirmelerine yardımcı olacaktır. İnsan kaynakları politikalarının, liderlik stratejilerinin ve örgütsel refah programlarının tasarımında tükenmişlik literatüründen elde edilen bulguların kullanılması, kurumların daha sağlıklı ve sürdürülebilir bir yapıya kavuşmasına katkı sağlayacaktır. Bu yönüyle çalışma, yalnızca akademik dünyaya değil, uygulama alanına da önemli katkılar sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırma tükenmişlik sendromunu yönetim ve örgüt perspektifinden ele alarak literatürü bibliyometrik yöntemlerle incelemektedir. Web of Science veritabanından elde edilen 1205 makalenin VOSviewer yazılımı ile analiz edilmesi, alanın kavramsal odaklarını, iş birliği ağlarını ve gelişim yönelimlerini ortaya koymaktadır. Bu analizlerin sonuçları hem akademik literatüre yön verecek hem de örgütlerde tükenmişlik sorununa yönelik daha etkili yönetim stratejileri geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Tükenmişlik sendromunun bireysel bir problem olmanın ötesinde, örgütsel sürdürülebilirlik ve yönetim kalitesi açısından da stratejik bir mesele olduğu bu çalışma ile güçlü biçimde vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tükenmişlik Sendromu, Yönetim, Örgüt, Bibliyometrik Analiz, VOSviewer, Web of Science

Kaynakça

- Alarcon, G. (2022). Burnout and work engagement: Relationships across time. *Journal of Occupational Health Psychology, 27*(2), 181–195. <https://doi.org/10.1037/ocp0000298>
- Bakker, A. B. (2021). Towards a multilevel approach of employee well-being. *European Journal of Work and Organizational Psychology, 30*(5), 728–737. <https://doi.org/10.1080/1359432X.2021.1908900>
- Bakker, A. B., & de Vries, J. D. (2021). Job demands–resources theory and self-regulation: New explanations and remedies for job burnout. *Anxiety, Stress, & Coping, 34*(1), 1–21. <https://doi.org/10.1080/10615806.2020.1797695>
- Brijová, L., Urbancová, H., & Hudáková, M. (2022). Burnout syndrome and personality traits of managers in public administration. *Social Sciences, 11*(9), 413. <https://doi.org/10.3390/socsci11090413>
- De Witte, H., Pahkin, K., Neset, M., & Parent-Thirion, A. (2021). Psychosocial risks in Europe: Prevalence and strategies for prevention. Eurofound.
- Edú-Valsania, S., Laguía, A., & Moriano, J. A. (2022). Burnout: A review of theory and measurement. *Frontiers in Psychology, 13*, 883476. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.883476>
- Eurofound. (2022). Working conditions and sustainable work: An analysis of the 2021 European Working Conditions Telephone Survey. Publications Office of the European Union.
- Giorgi, G., Arcangeli, G., Mucci, N., & Cupelli, V. (2020). Work-related stress in the European context: A review. *BioMed Research International, 2020*, 1–11. <https://doi.org/10.1155/2020/4370839>
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behaviour, 2*(2), 99–113. <https://doi.org/10.1002/job.4030020205>
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (2016). Understanding the burnout experience: Recent research and its implications for psychiatry. *World Psychiatry, 15*(2), 103–111. <https://doi.org/10.1002/wps.20311>
- Montgomery, A., Todorova, I., & Baban, A. (2023). Burnout in public sector employees: New directions for organizational health. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 20*(3), 2134. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032134>
- Nielsen, K., & Christensen, M. (2021). The importance of work characteristics and leadership on employee well-being in public sector. *Public Management Review, 23*(1), 1–22. <https://doi.org/10.1080/14719037.2019.1668468>
- Rafferty, A. E., & Jimmieson, N. L. (2019). Public sector change, leadership and employee burnout. *Journal of Organizational Change Management, 32*(1), 56–72. <https://doi.org/10.1108/JOCM-06-2018-0151>
- Rotenstein, L. S., Torre, M., Ramos, M. A., Rosales, R. C., & Mata, D. A. (2018). Prevalence of burnout among physicians: A systematic review. *JAMA, 320*(11), 1131–1150. <https://doi.org/10.1001/jama.2018.12777>
- Salvagioni, D. A. J., Melanda, F. N., Mesas, A. E., González, A. D., Gabani, F. L., & Andrade, S. M. (2017). Physical, psychological and occupational consequences of job burnout: A systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 14*(3), 240. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030240>
- Shanafelt, T. D., West, C. P., & Sinsky, C. A. (2022). Changes in burnout and satisfaction with work-life integration in physicians during the COVID-19 pandemic. *Mayo Clinic Proceedings, 97*(3), 491–506. <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2021.11.021>
- Van Wingerden, J., & Poell, R. F. (2019). Meaningful work and resilience: The role of job crafting and motivation. *International Journal of Human Resource Management, 30*(5), 289–310. <https://doi.org/10.1080/09585192.2016.1166390>
- West, C. P., Dyrbye, L. N., & Shanafelt, T. D. (2020). Physician burnout: Contributors, consequences and solutions. *Journal of Internal Medicine, 288*(6), 606–617. <https://doi.org/10.1111/joim.13184>

BÜROKRAT VE POLİTİKACI MEHMET ŞERİF TÜTEN'İN PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE'DE KALKINMA

Tekin Avaner¹ - Pınar Berk²

Özet

Bu çalışma, Türkiye nasıl kalkınabilir sorusunu Mehmet Şerif Tüten'in perspektifi üzerinden mercek altına almayı amaçlamaktadır. Tüten'in perspektifinde; mahalli idareler, planlı kalkınma ve mahalli idarelerin planlanması büyük bir öneme sahiptir. Nitekim Tüten, Türkiye'nin kalkınma meselesinin mahalli idareler ve bu idarelerin planlanması ile çözülebileceğini iddia etmektedir.

Çalışma kapsamında; Mahalli idareler niçin planlama süreci içerisine girmelidir? Türkiye'de kalkınma meselesinin çözülmesi için yalnızca mahalli idarelerin planlanması yeterli midir? Ya da sadece mahalli idareleri planlayarak, kalkınma meselesi çözülebilir mi? Bu kapsamda Tüten'in önerileri nelerdir? sorularına yanıt aranacaktır. Çalışmada araştırma yöntemi olarak, betimsel analiz yöntemi uygulanacaktır. Bu doğrultuda; Tüten'in kendi çalışmalarından ve gazete arşivlerinden yararlanılacaktır.

Türkiye nasıl kalkınır? Türkiye'nin kalkınma aracı ya da araçları nelerdir? Kalkınma için hangi alanlarda reform yapılmalıdır? Kalkınma hangi alan ya da alanlardan başlamalıdır? gibi sorular belki de yüzyıllardır, ülkenin kalkınma davasına kendini adanmış kimselerin zihnini meşgul etmiş ve bu kapsamda da oldukça zengin içeriğe sahip öneriler geliştirilmiştir. Türkiye'nin kalkınması yolunda öneri sunanlardan biri de mülki idare Amirliği, İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanlığı, Kontenjan Senatörlüğü ve Ulusu Hükûmeti döneminde İmar ve İskân Bakanlığı yapmış olan Mehmet Şerif Tüten'dir.

Tüten'in hem Türk siyasal hayatı hem de kamu yönetimi açısından önemli bir aktör olduğunu söylemek mümkündür. Zira o öncelikle, hem deneyimli bir siyasetçi ve bürokrattır hem de Türkiye'de metropoliten idarenin önde gelen savunucularından biridir. Çünkü Tüten, 1968 yılından 1977 yılına kadar, metropoliten idarenin kurulması için mücadele etmiş ve bu kapsamda hem çok sayıda rapor yayımlamış hem de bu alana ilişkin tercüme yapmıştır. Metropoliten idareye yönelik araştırmalar ve çalışmalar, Türkiye'de Tüten'in başkanlığında İçişleri Bakanlığı tarafından, 1968 yılında başlamıştır. Türkiye'de ilk kez "*metropoliten idareler*" konusu resmi olarak, 1969 yılından itibaren gündeme gelmiştir. İkinci olarak Tüten, 1968 yılında XIV. Milletlerarası İdari İlimler Kongresi'ne Türk hükûmeti adına katılan isimdir. Ayrıca Tüten, Türkiye'nin kalkınma meselesinin nasıl çözüleceği üzerine kafa yoran ve bu mesele üzerine öneri sunan bir uzmandır. Türkiye'de kalkınma konusuna ilişkin literatür hayli zengindir. Fakat siyasetçilerin veya bürokratların kalkınma ile ilgili düşüncelerini ve önerilerini ele alan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Özellikle çalışmanın odak noktasını oluşturan Tüten'e ilişkin ise alan yazın incelendiğinde, ona yalnızca isim olarak yer verildiği fakat onun kalkınmaya ilişkin düşünce ve önerileri konusunda hiç çalışma bulunmadığı tespit edilmektedir. Alan yazındaki bu boşluk, çalışmanın önemini kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır.

Tüten'in düşüncesinde kalkınma en önemli konuların başında gelmektedir. Onun kalkınma anlayışının gelişmesinde iki faktörün etkili olduğu iddia etmek mümkündür. Bunlardan ilki, gençlik

¹ Doç. Dr., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, tekinavaner@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0003-4014-0131>

² Dr., Bağımsız Araştırmacı, pınarberk93@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2412-250X>

dönemini II. Dünya Savaşı'nın yokluk ve kıtlık yıllarında geçirmesidir. İkincisi ise Birleşmiş Milletler Bursu kapsamında gittiği Kanada tecrübesidir. Nitekim Kanada deneyiminin etkilerini, onun İmar ve İskân Bakanlığı dönemindeki uygulamalarında da görmek mümkündür. Örneğin, Tüten, Kanada'ya gittiği dönemde oradaki Housing and Mortgage Corporation uygulamasından etkilenmiştir, İmar ve İskân Bakanı olduğu dönemde de 1981 tarihli Toplu Konut Fonu'nun çıkarılmasını sağlamıştır. Kanada'nın Tüten üzerindeki bir diğer etkisi de metropoliten büyük belediye idareleri olmuştur.

Tüten, planlı kalkınmayı savunmaktadır. Ona göre, bir ülkenin kalkınmasında mahalli idareler önemli bir role sahiptir, bu nedenle ulusal kalkınmanın plan disiplini altına alındığı gibi mahalli idareler de planlama süreci içerisine alınmalıdır. Tüten, Türkiye'nin kalkınma sorununun, mahalli idareler ve bu idarelerin planlanması ile çözüleceğini iddia etmektedir. Ayrıca kalkınma süreci, kapsamı ve yönteminin ülkelerin koşullarına ve ulusal şartlara göre farklılık göstereceğini ileri sürmektedir. Tüten, Türkiye'de 1960'lardan itibaren, ulusal kalkınma ihtiyacının plan disiplini altına alındığını, fakat bu durumun dönemin özelliğinden kaynaklandığını söylemektedir. II. Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribatı ortadan kaldırmak için sadece Sosyalist ülkelerin değil, aynı zamanda Batılı ülkelerin de kalkınma aracı olarak planlamayı kullandığını belirtmektedir.

Tüten planlı kalkınmanın vazgeçilmez olduğunu vurgulamaktadır. Çünkü ona göre, toplumların kıt kaynakları bulunmakta, bununla birlikte sınırsız ihtiyaçları olmaktadır; kıt bulunan kaynakların adaletli ve dengeli hâle getirilmesi için en temel araç planlama olacaktır. Tüten bu kapsamda örnek olarak, Yunanistan'ı vermektedir. 1940'ların sonunda Yunanistan'ında tıpkı Türkiye gibi Marshall yardımlarını aldığını fakat Yunanistan'ın yardımları, kalkınma planına uygun biçimde kullandıklarını ve bu şekilde refah düzeye eriştiklerini belirtmektedir. Buna karşılık Türkiye'nin ise yardımları belirli bir plan doğrultusunda kullanmadığını, başka bir ifadeyle, 1961 yılına kadar, Türkiye'de yıllık planlı kalkınmaya ilişkin bir anlayışın bulunmadığını ve kalkınma planı olmadığını, o dönemin politikacılarının, "*bize plan değil pilav lazım*" anlayışını savunduklarını söylemektedir.

Tüten'e göre, planlama toplumlar için çok önemlidir ve planlamadan beklenen, geleceğe ait projeksiyonlar yapması ve beşeri kaynağı oluşturan nüfusu saptamasıdır. Ona göre, 1961 Anayasası'nda planlamaya yer verilmesi hayli isabetlidir, ancak mahalli idareler de bir an evvel plan disiplinine alınmalıdır. Çünkü II. Dünya Savaşı'ndan sonra mahalli idarelerin görev alanı giderek genişlemiş ve bu duruma paralel olarak, vatandaşların mahalli idarelerden beklediği hizmetler artmıştır. Ancak mahalli idarelerin görev alanlarındaki genişlemeyle orantılı olarak, mali kaynakları artmamış yerine kaynaklar sabit kalmıştır. Tüten, mahalli idarelerin kaynaklarının sabit kalmasının, bu idarelerin hizmetleri gereği gibi yerine getirememesine neden olduğunu ve ulusal planın kaynak tahsisinde de sapmalara yol açtığını vurgulamaktadır.

Tüten, mahalli idareler ve bu idarelerin planlanmasını ile Türkiye'de kalkınma sorununun çözülebileceğini iddia etmektedir. Ancak bununla birlikte, mahalli idareleri planlamanın da tek başına yeterli olmayacağını söylemekte ve planın uygulanmasındaki zorluğu ifade etmektedir. Tüten, mahalli planların uygulanmasındaki zorlukları ortadan kaldırmak ve gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları engellemek amacıyla, iki araç önermektedir. Bu araçlardan ilki, metropoliten idarelerin kurulmasıdır; diğer araç ise toplu konuta ilişkin düzenlemelerin yapılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kalkınma, Mahalli İdareler, Metropoliten İdare, M. Ş. Tüten.

Abstract

Questions such as “How can Türkiye develop? Which areas need to be reformed for Türkiye's development? In which areas should development begin?” have been debated by those dedicated to the country’s development matter for over a century. Many proposals have been developed concerning the problem in this context. One of those who offered suggestions with regard to Türkiye's development was Mehmet Şerif Tüten. It can be said that Tüten is an important figure in terms of both public administration and Turkish political life. Because first of all, he carried out task such as state territorial, Chairman of the Investigation Board of the Ministry of Internal Affairs, senator, Minister of Public Works and Housing. He is one of the leading advocates of metropolitan administration in Türkiye. The research and studies on metropolitan administrations officially began in 1968 under his leadership. Tüten participated in the XIV International Congress of Administrative Sciences held in Dublin on September 6, 1968, on behalf of the Turkish government. As a result of his studies abroad, he offered suggestions on how Türkiye could develop. However, no research has been conducted on Tüten, an experienced bureaucrat and politician, until today. This gap in the literature reveals by itself the importance of the study. The study aims to provide comprehensive information about M. Şerif Tüten and to answer the question of how Türkiye can develop from Tüten's perspective. In this study, descriptive analysis method is adopted as the research method.

Keywords: Development, Local Administrations, Metropolitan Administration, M. Ş. Tüten.

SÜRDÜRÜLEBİLİR FİNANS İLE BANKACILIK SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Tülin Ünal¹

Genişletilmiş Özet

Dünya genelinde artan nüfus, yaşam süresi uzunluğu, sanayi devriminden bu yana hız kazanan kitlesel üretim, artan insan faaliyetleri, iklim ile birlikte bazı dengelerin aynı doğrultuda gitmeyeceğinin bir sinyali vermiştir.

Özellikle tarımsal üretim, yeterli gıdayı üretebilmek adına toprağın aşırı kullanımı ve kimyasallar, su-toprak dengesine zarar vermiştir.

Çok uluslu şirketlerin politikalarıyla gelişen ticaret, artan refah seviyesi, yükselen tüketim alışkanlığı, köylerin kentselleşmesi, sera gazı artışı, biyoçeşitlilikte azalmaya neden olmuştur. Bölgesel gelir düzeyi farklarının, artan yoksulluğun ek bir nedeni olarak görülen bu faktörlerin ekonomik faaliyetlere olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi “Sürdürülebilir Kalkınma, Sürdürülebilirlik Finans” kavramlarının anlamını daha çok belirginleştirmektedir. Bu paralelde, Sürdürülebilir finans, Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için, fonksiyonel bir araçtır. Her sektöre uyumlanabilen ortak bir bağlantı içermektedir. Bu ortaklık çevresel, sosyal ve yönetimsel amaç doğrultusunda oluşan bir yükümlülük içermektedir.

2022 yılında yayınlanan en güncel Birleşmiş Milletler İklim Paneli Raporu’nda göre, toprak kalitesindeki düşüşün, ekonomik refah kaynağımızı sınırlandırdığı ifade edilmiştir. Bu süreç finansal sektörleri küresel ölçekte bir adım atmaya zorunlu hâle getirmiş olup, “Sürdürülebilir Finans Eylem Planı Çerçevesi”nde stratejiler üretmelerine neden olmuştur. Finans sektöründe yatırım kararları alınırken, kaynak azlığı, iklim değişikliği gibi sorunların çözümünde rol oynayan yatırımlara öncelik verilmesi, teşvik edilmesi ve bütünsel olarak yapılan bu yatırımlarla uzun vadeli değer yaratılmaktadır. Bu değer, yatırımcı şirketlere mali ve itibari katkı sağlamaktadır.

Ayrıca sürdürülebilirlik finans ile farklı bir yatırım alanı daha yaratılmış olup, yeni ticari faaliyetlere dayalı yeni finansal ürünler ortaya çıkmıştır. Bunlara ilk örnek, Avrupa Yatırım Bankası olan (European Investment Bank)’ın çıkardığı iklim farkındalık tahvili olup, Yeşil Finans piyasasının oluşmasına öncülük etmiştir. Türkiye’de yeşil tahvil ihracatı ilk kez 5 Nisan 2023’te dolar cinsinden 2030 vadeli olarak ihraç edilmiştir.

2030 Birleşmiş Milletler hedeflerine ulaşmak için, 2030 yılına kadar her yıl yaklaşık 7 trilyon ABD doları tutarında ilave yatırım ihtiyacı olduğu düşünüldüğünde, yeşil finans piyasasının ne kadar kritik bir öneme sahip olduğu ortaya çıkmaktadır.

2050 yılı için hedeflenen sıfır emisyon planına ulaşmak için, yatırımların bu tarz projelere yönlendirilmesi için ortak bir faaliyet listesi açıklanmış, belli tanımlamalar yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda banka ve Finansal kurumların;

- Yeşil bankacılık ürünlerini daha kolay ulaşılabilir ve süreklilik arz edecek şekilde sunarak,
- Sürdürülebilir çevre dostu, sosyal içerikli fon çeşitliliği sağlayarak,

¹ Öğr. Gör., Munzur Üniversitesi, tulinunal@munzur.edu.tr- 0000-0002-8232-7175

- Yeşil bankacılık ürünlerine işlem kolaylığı ve düşük maliyetler sunarak, portföy çeşitliliği sağlayarak kaynakların sürdürülebilir yatırım ilkesi ile yönlendirilmesi amaçlanmıştır.

Bankalar ayrıca, düşük karbon ayak izi amacı doğrultusunda, kendi operasyonel işlem ve sundukları hizmetlerde de çevre dostu uygulamalar yapmışlardır. İnternet bankacılığını yaygın hale getirmek amacıyla tanıtım uygulamaları ve destek sunmaktadırlar. Bu şekilde fiziksel müşteri teması azalacak, enerji ve ulaşım kaynaklı karbon salınımı da azalacaktır.

Dünya genelinde yaşanan Covid-19 salgını sürecinde zorunlu süreçlerden dolayı daha belirgin ve ihtiyatlı hale gelen dijital bankacılık işlemleri hem maliyet hem de finansal ürünlere hızlı ulaşım sağlamıştır. Logosu ve ismi bankadan bankaya değişmekle beraber, Yenilenebilir veya Sürdürülebilir Enerji Destek Paketi, yatırımcı sektörlerle belli avantajlarla sunulmaktadır. Örnek olarak, 6 ay geri ödemesiz ödeme planı, nakit akışına göre değişkenlik gösteren ödeme planları, düşük komisyon oranları gösterilebilir.

ESG (Çevresel, sosyal, Yönetişim) uygulamaları çerçevesinde verilen kredilerde uygulanan vade, faiz ve ödeme kolaylığı avantajları ile beraber, kredi kullanımından sonra da sektörlerin krediyi kullanım amacına uygunluğu takip edilmesi önem arz etmektedir.

Farklı bir uygulama ise ‘Yeşil hesap, Çevre dostu Biriken hesap’ gibi ifadelerin kullanıldığı hesap açma formları kullanılarak hizmetin temeline bu bilinç yerleştirilmeye çalışılmaktadır.

Aynı zamanda bankalar, yeni bina inşaatlarında doğal ışığı daha fazla kullanabilen, enerji yalıtımı verimli düzeyde olan bina tasarımlarını tercih ederek, bu sürece katkı sağlamışlardır. Beraberinde bankacılık ürün ve müşteri yönetim süreçlerinde çevresel etkinin düşük olduğu iletişim kanallarını tercih edilmektedir. Ürün ve hizmetlerde kâğıt vb. envanter kullanım standardı getirilerek bir sınır oluşturulmuştur.

Yeşil insan kaynağı yönetimi uygulaması ile çevre dostu girişimleri bilen, bilinçli, iş uygulamalarını çalışma refahını buna göre düzenleyen bir iş gücü potansiyeli hedeflenmiştir.

Ayrıca, ‘Avrupa Yeşil Mutabakatı’ doğrultusunda ülkemizde de bankaların sürdürülebilir varlıklarının toplam varlıklarına oranlamasıyla bulunan yeşil varlık oranı hesaplamaları Nisan 2025’te resmleştirilmiştir. Bu oranın ülkemizde 2030 hedeflerinde %15 olması hedeflenmektedir.

Bu çalışmanın amacı, finansal sürdürülebilirlik kavramı ile sürdürülebilir kalkınmanın birbirine bağımlı iki tanım olarak, bankacılık sektörü enstrümanlarıyla bu kavrama nasıl değer katılabileceğini ifade ederek, finansal sektörün yeşil finans uygulamalarının kritik önemini ortaya çıkarmaktır.

Çevre dostu uygulama ve yatırımlara öncülük eden banka ve finans kurumlarının çevresel performansı ve finansal performansı arasında pozitif yönlü bir ilişkisi, istatistiksel olarak anlamlı gözükme de markalaşma, yaygınlaşma, yeni yatırım kararları ve yeni ürün oluşturmada önem verildiği dikkat çekmektedir.

Çevre dostu ürün ve müşteri yönetimi, sağlanan avantaj ve kolaylıklar, bilinçlendirme eğitim ve örnekleri, hedeflenen yeşil varlık oranı uygulamaları, bankaların altyapısından başlayarak bütüncül bir yönetim anlayışı çerçevesinde ilerlediğinde, bu sürecin kullanılabilirliğinin ve uzun vadeli değer yaratma kapasitesinin aratabileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Çevre Dostu, Yeşil Finans, Yatırım, Bankacılık.

6360 SAYILI KANUNUN 10 YILLIK UYGULAMASININ DEĞERLENDİRİLMESİ: BEKLENTİLER, GERÇEKLEŞMELER VE YENİDEN DÜZENLEME TALEPLERİ

Uğur Ömürgönülşen¹ - Muhammed Börteçine Dumlu²

Özet

Türk yönetim tarihinde en kapsamlı yerel yönetim reformlarından biri olan yeni büyükşehir belediyesi modelini getiren 6360 sayılı Kanun 2012 yılında kabul edilmiş ve 2014 yerel seçimlerinden sonra yürürlüğe girmiştir. 6360 sayılı Kanun ve ardından 6447 Kanunla büyükşehir belediyelerinin sayısı 16'dan 30'a çıkarılarak ve büyükşehir belediyesi sınırları il sınırlarına genişletilerek, ülke nüfusunun dörtte üçünden fazlasının yaşadığı geniş bir alanın yerel yönetim yapısını dönüştürülmüştür. Büyükşehir belediyelerinin olduğu illerde il özel idarelerini, belde belediyelerini ve köyleri kaldıran ve beldeler ile köyleri mahallelere dönüştüren bu reform, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerinden oluşan iki kademeli bir yerel yönetim modeli oluşturmayı amaçlamıştır. Bu çalışma, 6360 sayılı Kanunun on yıllık (2014-2024) uygulamasını, belirtilen amaç ve hedefler, pratik sonuçlar, akademik eleştiriler ve kurumsal yeniden yapılanma taleplerine odaklanarak eleştirel bir değerlendirme sunmaktadır.

6360 sayılı Kanunun temel amaçları üç yönlüdür: (1) Aynı bölgede birden fazla yerel yönetim biriminin varlığından kaynaklanan hizmet parçalanmasını ortadan kaldırmak; (2) ölçek ekonomileri ve birleşik planlama yoluyla hizmet sunumunun verimliliğini artırmak ve (3) kentsel ve kırsal alanları tek bir büyükşehir belediyesi yönetimi altında birleştirerek aralarındaki eşitsizlikleri azaltmak. Türkiye'nin hızlı bir kentleşme sürecinden geçtiği bir dönemde, politika yapıcılar, büyükşehir belediyeleri içinde yönetsel otoritenin konsolide edilmesinin koordinasyonu kolaylaştıracağını, mükerrer yatırımları azaltacağını ve daha önce hizmetlerden yeterince yararlanamayan kırsal topluluklara yerel hizmetlerin ulaştırılmasını sağlayacağını öngörmüştür.

Uygulamanın ilk yıllarında reform amaçladığı hedeflerin bazılarında ulaşılmıştır. Birleştirilmiş yetki alanı, büyükşehir belediyelerinin kapsamlı master planlar geliştirmelerine, altyapı ağlarını genişletmelerine ve tüm illerde merkezi hizmet standartları uygulamalarına olanak sağlamıştır. Bazı büyükşehir belediyelerinde merkezden uzak köylerde bile temiz su, katı atık toplama ve toplu taşıma hizmetlerine erişimin artmasına yol açmıştır. Belediyeler ve özel il idareleri arasındaki kurumlararası çakışmaların ortadan kaldırılması, sorumlulukların dağılımını da kolaylaştırarak sorumlu kurumu netleştirmiştir.

Ancak reform, akademik, hukuki ve siyasi tartışmaları tetikleyen bir dizi istenmeyen sonuç da doğurmuştur. En önemlisi, hizmet alanlarının ani genişlemesi, metropol alanlarda uzmanlaşmış büyükşehir belediyelerinin kurumsal kapasitelerine ve mali kaynaklarına, özellikle geniş kırsal alanlara sahip illerde, önemli bir yük getirmiştir. Birçok büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyesi, sınırlarına yeni dâhil edilen kırsal alanlarda aynı düzeyde hizmet sunabilmek için yeterli personel, araç ve fonlardan yoksun olduğundan hizmet eşitliği vaadi pratikte tam olarak gerçekleştirilememiş

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, omur@hacettepe.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Programı, bortecedumlu@gmail.com

ve bazı kırsal yerleşim yerleri altyapı eksikliklerinden ve hizmet sunumundaki gecikmelerden yakınmaya devam etmiştir.

Reformun mali etkileri de aynı derecede karmaşık olmuştur. Büyükşehir belediyelerine yapılan transferler zamanla artarken, gelir artışları hızla artan harcama sorumluluklarına ayak uyduramamıştır. Sonuç olarak, birçok belediye merkezi yönetimin tahsisatlarına giderek daha fazla bağımlı hâle gelmiş ve bu da mali özerklik ve yerel demokratik meşruiyet konusunda endişelere yol açmıştır. Bu bağımlılık, büyükşehir yönetim modelinin dayanıklılığı ve sürdürülebilirliği hakkında soruların ortaya çıkmasına neden oldu.

6360 sayılı Kanunun en tartışmalı sonuçlarından biri, yerel demokrasi ve temsil üzerindeki etkisidir. Kanun, 16.000'den fazla köyün ve 1.000'den fazla belde belediyesinin tüzel kişiliğinin kaldırmak suretiyle kapatılmasına yol açmış, en alt düzeyde seçilmiş yerel organları ortadan kaldırmıştır. Artık mahalle olarak sınıflandırılan eski belde ve köylerin sakinleri, köy ve belde belediyesi düzeyinde siyasal temsil haklarını kaybetmiş ve genellikle seslerini zayıflatan daha geniş ilçe seçim bölgelerine entegre edilmiştir. Bu değişimin taban katılımını zayıflattığı, yerel ihtiyaçlara yönelik yönetsel duyarlılığı azalttığı ve tarihi topluluk yönetim geleneklerini bozduğu ileri sürülmektedir. Mahalle muhtarlığı mekanizması hâlâ yürürlükte olsa da mahalle muhtarlarının yetki ve rolleri köy muhtarlığına göre oldukça sınırlıdır.

Ayrıca, akademik eleştiriler, reformun ademi merkezîyetçilik hedefi ile otoriteyi merkezileştirme uygulaması arasındaki daha derin bir çelişkiyi vurgulamıştır. 6360 sayılı Kanun, büyükşehir belediye başkanları ve meclislerinin stratejik kapasitelerini artırırken, aynı zamanda yerel düzeyde kontrolü merkezileştirmiş, genellikle ilçe belediyelerini kenara itmiş ve kırsal kesimin çıkarlarını daha da marjinalleştirmiştir. Her ne kadar çevre ilçelerin büyükşehir belediye meclisinde sayısal temsili artırılmış olsa da yetkinin çevre ilçeleri pahasına metropol merkezinde yoğunlaştığı bir merkezileşme dinamiği (yerelde merkezileşme) yaratmıştır.

Anayasal açıdan bakıldığında, reformun yasallığı da akademisyenler arasında tartışma konusu olmuştur. T.C. Anayasası, belediyeleri, illeri ve köyleri ayrı birer yerel yönetim birimi olarak tanımaktadır. Anayasa değişikliği yapılmadan 30 ilde son iki kategorinin kaldırılması, yeni yerel yönetsel çerçevenin meşruiyeti konusunda endişelere yol açmıştır. Anayasa Mahkemesi, 6360 sayılı Kanuna yönelik anayasaya aykırılık iddialarını reddetmiş olsa da yeni büyükşehir belediyesi modelinin yerel özerklik, halka yakınlık ve demokratik hesap verebilirlik ilkeleriyle uyumluluğu konusunda tartışmalar devam etmektedir.

On yıllık uygulamanın ardından, yeniden yapılanma çağrıları yoğunlaşmıştır. Bu alanda siyasal iktidar tarafından atılan belki de en önemli adım, belirli toplulukların daha önce köylere tanınan bazı mali ayrıcalıkları (örneğin, indirimli emlak vergisi ve kamu hizmetleri ücretleri) korumasına olanak tanıyan yeni bir yönetsel kategori olan “kırsal mahalle”nin getirilmesi olmuştur. Ancak bu düzenleme, reformun ortaya çıkardığı daha geniş demokratik ve kurumsal zorlukları çözmektedir. Akademisyenler ve uygulayıcılar, ara düzey yerel yönetim birimlerinin yeniden getirilmesi, ilçe belediyelerinin yetkilerinin ve kaynaklarının artırılması ve mahalle düzeyinde daha katılımcı mekanizmaların oluşturulması gibi bir dizi alternatif önermiştir.

Sonuç olarak, 6360 sayılı Kanunun on yıllık uygulaması hem yönetsel kazanımlar hem de yönetim ikilemleri yaratmıştır. Kuşkusuz, Türkiye'deki yerel yönetimin yapısını yeniden şekillendirerek, daha fazla nüfuslu illerde büyük ölçekli planlama ve hizmet sunumunu mümkün kılmıştır. Ancak aynı zamanda temsil, eşitlik, kapasite ve anayasal tutarlılık konusunda ciddi endişeleri de tetiklemiştir. Türkiye bu model altında ikinci on yılına geçerken, kapsamlı bir yeniden

değerlendirme gerekli görünmektedir. Gelecekteki reformlar, yönetsel etkinlik ile yerel gelenekler, ihtiyaçlar ve duyarlılıklar arasında denge kurmayı, demokratik güvenceleri modele entegre etmeyi önceliklendirmelidir. Ancak bu tür bir yeniden düzenleme ile metropol yönetiminin hem işlevsel hem de demokratik açıdan tam potansiyeli gerçekleştirilebilir.

Anahtar Sözcükler: Yerindenleşme, Yerelde Merkezileşme, Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli, 6360 Sayılı Kanun.

THE EVALUATION OF THE 10-YEAR IMPLEMENTATION OF LAW NO. 6360: EXPECTATIONS, REALIZATIONS AND RE-ORGANIZATION DEMANDS

Abstract

Law No. 6360 was adopted in 2012 and took effect with the 2014 local elections, precipitating a radical transformation in Turkey's local government system. The reform resulted in an expansion of the number of metropolitan municipalities, with provincial administrative boundaries being converted into metropolitan municipality boundaries. As a consequence of this conversion, thousands of villages and town municipalities were transformed into neighborhoods, thereby resulting in the abolition of their legal entities. The overarching objectives of the law encompass several key elements, including the promotion of rural-urban integration, the enhancement of service delivery efficiency, and the streamlining of local administration. However, upon closer examination, it becomes apparent that these objectives have been accomplished to a modest degree. The augmentation of the service area has engendered considerable challenges for numerous metropolitan municipalities with regard to institutional and financial capacity. Particularly in rural areas, disruptions in service delivery have occurred. In the context of democratic representation, the abolition of locally elected bodies has been the subject of criticism, with detractors asserting that such actions may ultimately serve to undermine participation and accountability. Moreover, the consolidation of authority and resources in a single authority has engendered a novel form of centralization at the local level. It is imperative that a reassessment of the system be undertaken in light of a decade of implementation experience. In the context of constitutional compliance, local democracy, financial autonomy, and governance, there is an increasing call for reform within academic and administrative circles. Consequently, the necessity for a comprehensive reform that considers the discrepancies between the objectives and outcomes of Law No. 6360 is becoming increasingly evident.

Keywords: Decentralisation, Centralisation at Local Level, The New Metropolitan Municipality Model, Law No. 6360.

ZORLUK MU, FIRSAT MI? TÜRKİYE’DE GÖÇMENLER VE KALKINMA POLİTİKALARI

Umut Turgut Yıldırım¹ - Sümeyra Güven² - Buket Akın³

Özet

İnsanlık tarihi boyunca çeşitli nedenlerle meydana gelen göç olgusu, her dönem içerisinde toplumsal yapıyı, ekonomik dengeyi ve siyasal karar alma süreçlerini etkileyen bir gerçeklik olmuştur. Tarihsel olarak bakıldığında insan topluluklarını kitlesel olarak harekete yönlendiren nedenler; savaşlar, ekonomik fırsatlar, kıtlıklar veya güvenlik tehditleri neden olmuştur. Küreselleşmenin yol açtığı hız, ulaşım ve iletişim imkânlarının artması ve bölgesel çatışmalar nedeniyle 21. yüzyıl göçün daha yoğun biçimde hissedildiği bir dönem olarak nitelendirilmektedir (Kanbir, 2022:354). Günümüzde ise göç sadece bireysel veya toplumsal bir hareketlilik şekli değil, aynı zamanda devletler ve toplumlar açısından ciddi politika alanı hâline gelmiştir. Bilhassa zorunlu göçler, devletlerin güvenlik, ekonomi, kamu düzeni ve toplumsal uyum politikalarında yeni düzenlemeler yapmasını mecburi kılmaktadır. Bu çerçevede son yıllarda göçün kalkınma ile ilişkisi hem ulusal hem de uluslararası akademik literatür içerisinde sıkça tartışılan mühim bir araştırma alanı olmuştur (Gökbayrak, 2008:65). Kimi zaman devletler için göç, ekonomik ve toplumsal açıdan ciddi bir engel oluşturan “zorluk” olarak değerlendirilirken, kimi zaman da yeni iş gücü, kültürel çeşitlilik ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayacak bir “fırsat” olarak yorumlanmaktadır (Kanbir, 2022:362-363).

Jeopolitik konumu ve tarihsel geçmişi dolayısıyla Türkiye, göç hareketinin merkezinde yer alan ülkelerden biridir. Özellikle Türkiye’yi etkileyen en büyük kitlesel göç hareketinden biri, 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşla birlikte meydana gelmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (UNHCR) 9 Temmuz 2015 tarihli basın açıklamasında Türkiye’nin yaklaşık dört milyon Suriyeli göçmene ev sahipliği yaparak dünyanın en fazla göçmen barındıran ülkesi konumunda olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, sadece demografik bir dönüşüm değil; aynı zamanda bölgesel ve yerel kalkınma politikalarının yeniden düşünülmesini mecburi kılan stratejik bir mesele hâline gelmiştir. Göç olgusu hem ulusal hem de yerel düzeyde kalkınma politikalarına dolaysız bir biçimde yansımış; ekonomik, sosyal ve siyasal boyutlarıyla kapsamlı bir tartışma alanı yaratmıştır. Öte yandan kamu harcamaları, işsizlik, barınma gibi zorlukları gündeme getirirken, diğer taraftan da iş gücü piyasasının belirli alanlarına katkı sağlamış, kültürel çeşitlilik gibi kazanımlar da söz konusu olmuştur (İçduygu ve Şimşek, 2016: 64-70).

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de göç ve kalkınma politikalarının etkilerini, özellikle Suriyeli göçmenler üzerinden somut örneklerle değerlendirmektir. Çalışmada, göçün ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarda yarattığı “zorluklar” ve sağladığı “fırsatlar” üzerinde durulacaktır. Örneğin çalışmada “zorluklar” kamu hizmetleri üzerindeki baskı, iş gücü piyasasındaki değişimler olarak “fırsatlar” ise iş gücü piyasasına katkı, kültürel çeşitlilik şeklinde incelenecektir. Özellikle ülke içerisinde yaşayan Suriyeli göçmenler örneği üzerinden detaylı bir şekilde konu ele alınacaktır. Aynı

¹ Dr. Öğr. Üyesi, İnönü Üniversitesi, umutturgutyildirim@edu.tr

² Yüksek Lisans Öğr., İnönü Üniversitesi, sumeyraguvennn@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğr., İnönü Üniversitesi, buketakn0911@gmail.com

zamanda çalışma, göç ve kalkınma ilişkisi konusu üzerine teorik yaklaşımları literatür taraması yöntemiyle inceleyecek ve özellikle ulusal düzeyde devlet politikaları, kurumsal düzenlemeleri, yerel yönetimlerin uyum politikaları, sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri üzerinden somut örnekler sunacaktır. Böylece, göç ve kalkınma ilişkisinin Türkiye'deki pratik yansımaları ortaya konacaktır.

Kalkınma üzerinde göçün etkisi incelendiğinde, öncelikli olarak zorlukları vurgulamak gerekmektedir. Örneğin Türkiye'de Suriyeli göçmenlerin yoğun olarak yaşadıkları şehirlerde kamu hizmetleri üzerinde ciddi bir baskı, eğitim ve sağlık hizmetlerinde ihtiyaç artışı yaşanmıştır. Ayrıca göçmenlerin kayıt dışı sektörlerde çalıştırılması, yerel iş gücünde rekabet algısını artırmış toplum içerisinde de gerginliklere zemin hazırlamıştır. Bu husus, "göç ve güvenlik" ilişkisini öne çıkarmış, sosyal uyum politikalarının önemini artırmıştır. Toplumsal bütünlüşmeyi zorlaştıran unsurlar arasında ekonomik zorluklar, kültürel farklılıklar ve kimlik temelli tartışmalar olarak görülebilir (Balun ve diğerleri, 2023:879-881).

Aynı zamanda, Türkiye için göçün sunduğu fırsatlar görmezden gelinemez. Özellikle tarım, inşaat ve hizmet sektörlerinde Suriyeli göçmenlerin istihdam açığını kapattığı görülmektedir (Duruel, 2017: 207-222). Bunun yanı sıra, genç ve aktif nüfus yapıları, Türkiye'nin nüfus yapısı açısından uzun süreli avantaj elde etmesine katkı sağlayabilir (İçduygu ve Şimşek, 2016:61). Toplumsal zenginliğin birçok farklı alanda sanattan kültürel çeşitliliğe, gastronomiye kadar oluşmasını sağlamıştır (Özdemir, 2024). Ek olarak, Türkiye'nin göç yönetiminde Avrupa Birliği ile yürüttüğü mali iş birliği projeleri ekonomik kaynak ve diplomatik güç yönünde etkili olmuştur. Netice itibarıyla göç, doğru politikalarla değerlendirildiğinde sadece bir yük olmadığı hatta kalkınmaya katkı sağlayacak bir güç de barındırmaktadır (Gökbayrak, 2009: 67).

Türkiye süreç içerisinde göçün yönetilebilirliğini sağlama amacıyla politikalar geliştirmiştir. 2013 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında, Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Ayrıca, Suriyeli göçmenlerin temel hak ve hizmetlere erişimi Geçici Koruma Statüsü çerçevesinde düzenlenmiştir. Göçmenlerin sosyal uyumlarının güçlendirilmesine yönelik olarak, yerel yönetimlerin uyum merkezleri ve sivil toplum kuruluşlarının eğitim ile meslek edindirme projeleri önemli adımlar arasında yer almaktadır. Ancak hâlihazırdaki politikaların devamlılığı ve uzun süreli kalkınma stratejilerine uyumu hâlen tartışma konusudur.

Bu çalışma, yöntem olarak göçmenlerin kalkınma politikaları üzerindeki etkilerini dört bileşenli çok boyutlu bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Çalışmada dört bileşen üzerinden analiz gerçekleştirilmiştir; politika ve mevzuat analizi, ikincil veri ve literatür sentezi, karşılaştırmalı bölgesel analiz ve dijital kamu hizmetlerinin değerlendirilmesi. Politika ve mevzuat bağlamında Türkiye'nin son on yılda oluşturduğu yasal ve kurumsal düzenlemeler dikkate alınmıştır. Literatür taraması ve ikincil veri kaynakları aracılığıyla göçmen nüfusun büyüklüğü, dağılımı ve hizmetlere erişimi üzerine mevcut bilgi birikimi değerlendirilmiştir. Ayrıca göçmenlerin yoğun bulunduğu bazı illerde kamu hizmetleri üzerindeki etkiler ile yerel ekonomiye katkılar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Aynı zamanda göçmenler için e-Devlet, e-Nabız ve e-randevu gibi dijital kamu hizmetlerinin entegre edilmesi ve sosyal uyum süreçleri üzerindeki etki değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın bulguları, Türkiye açısından göçün çift yönlü bir nitelik taşıdığını göstermektedir. Göç yönetimi sadece sınır güvenliği veyahut insani yardım yaklaşımıyla değil, aynı zamanda kalkınma planlarının vazgeçilmez bir unsuru olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, ulusal aktörlerin, ulusal düzeyde politika yapanların ve yerel yönetimlerin iş birliği içerisinde hareket

etmesi hassas bir ehemmiyete sahiptir. Göçmenlere kalkınma yaklaşımıyla bakıldığında, eğitim, istihdam ve sosyal uyuma yönelik tedbirlerle toplumla bütünleşmesi uzun süreli ekonomik ve toplumsal yarar sağlayacaktır.

Sonuç olarak, Türkiye’de göç hareketi sadece bir “zorluk” veya sadece bir “fırsat” olarak değerlendirilmesi eksik olacaktır. Göç hareketi, doğru politikalarla yönetildiğinde kalkınmaya katkı sunabilecek; yanlış politikalarla yönetildiğinde ise ekonomik ve toplumsal maliyetleri artırabilecek bir işleyiştir. Yapılan bir araştırmada, Suriyeli göçmenlerin Türkiye ekonomisine kısa vadede Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın yaklaşık %2'si, uzun vadede ise %4'ü kadar katkı sağladığını göstermektedir (Mahia ve diğerleri, 2020: 661). Bundan dolayı, göç ve kalkınma arasındaki bağın çok yönlü olarak incelenmesi hem politika yapıcılar hem de akademik araştırmalar için önemli bir husustur. Bu çalışma, Türkiye’nin özellikle Suriyeli göçmenler deneyimi üzerinden, göçün olumlu ve olumsuz boyutlarını ortaya koyarak kalkınma politikalarının göç yaklaşımıyla yeniden değerlendirilmesi gerektiğini dikkat çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göç Yönetimi, Kalkınma Politikaları, Dijital Kamu Hizmetleri

Abstract

Throughout human history, migration, occurring for various reasons, has been a reality that has influenced social structures, economic balances, and political decision-making processes in every era. Historically, the main factors that prompted mass movement of human communities have included wars, economic opportunities, famines, and security threats. The speed induced by globalization, the increase in transportation and communication possibilities, and regional conflicts have made the 21st century a period in which migration is felt more intensely (Kanbir, 2022:354). Today, migration is not merely a form of individual or social mobility but has also become a significant policy area for states and societies. In particular, forced migration compels states to introduce new regulations in their security, economic, public order, and social cohesion policies. In this context, in recent years, the relationship between migration and development has become an important research area frequently discussed in both national and international academic literature (Gökbayrak, 2008:65). At times, migration is perceived by states as a “challenge” that constitutes a serious economic and social obstacle, while at other times it is interpreted as an “opportunity” that can contribute to new labor, cultural diversity, and regional development (Kanbir, 2022:362-363).

In conclusion, migration in Turkey cannot be assessed solely as a “challenge” or only as an “opportunity.” When managed with appropriate policies, migration can contribute to development; when mismanaged, it can increase economic and social costs. One study indicates that Syrian migrants contribute approximately 2% of Turkey’s GDP in the short term and up to 4% in the long term (Mahia et al., 2020:661). Therefore, examining the link between migration and development in a multidimensional manner is important for both policymakers and academic research. This study emphasizes that, particularly through the experience of Syrian migrants in Turkey, both the positive and negative aspects of migration should be considered, and development policies should be reevaluated with a migration-oriented approach.

Keywords: Migration, Migration Management, Development Policies, Digital Public Services

MALATYA İLİ ÖZELİNDE SURİYELİ GÖÇMENLERİN EKONOMİK AÇIDAN MEMNUNİYET DÜZEYLERİNİN ÖLÇÜLMESİ¹

Vedat Yılmaz² - Betül Alaca³

Özet

Göç insanların daha iyi bir yaşam arzusu amacıyla bir yerden başka bir yere doğru yapmış oldukları yer değişikliği eylemidir. Göç süreci yeni bir yolculuk, yeni bir yaşamın başlangıcıdır. İnsanlar isteklerine bağlı veya istekleri dışında ekonomik, sosyal, kültürel gibi farklı birçok etkenlerden kaynaklı olarak yaşam alanlarını değiştirebilmektedir. Göçler genellikle bireylerin bir yerden başka bir yere daimî olarak yerleşme amacıyla gerçekleştirilmektedir. Göç, insanların daha iyi bir yaşam elde edebilmek amacıyla çıktıkları yolculuktur. Genel olarak göçler, sosyal, ekonomik ve kültürel olarak az gelişmiş şehirlere daha ileri düzeyde bulunan şehirlere doğru yapılmaktadır. Yapılan göç olayı sonrasında hem gidilen yerleşim alanlarında hem de göçle gelen yerleşim alanlarında sosyal, ekonomik ve kültürel yapıda pek çok önemli değişiklik meydana gelebilmektedir. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş nedeni ile Suriyeliler, canlarını kurtarmak maksadıyla kitlesel bir şekilde çeşitli ülkelere göç eylemi gerçekleştirmeye başlamışlardır. Bu göç eyleminde, Türkiye hem komşu bir ülke olması hem de jeopolitik unsurların etkisi ile önemli ölçüde etkilenmiştir. Suriye’den gelen bu yoğun göç sebebiyle başlangıçta bazı sorunlar ortaya çıkmış olsa da 2013 yılında kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile bu süreç daha düzenli bir hâle getirilmiştir. Göçle ilgili politikalar ve stratejiler geliştirilmiş, göçmenlerin Türkiye’ye giriş ve çıkışlarına dair veriler daha sistemli bir şekilde toplanmıştır. 2021 yılında Göç İdaresi Müdürlüğü’nün ismi Göç İdaresi Başkanlığı olarak değiştirilmiş ve bu isimle hizmet sunmaya günümüzde devam etmektedir. Türkiye genelindeki bütün illerde (81 ilde) Suriyeli göçmenler yaşamlarını sürdürmektedir. Özellikle büyük şehirlerdeki istihdam olanaklarının daha fazla olması sebebiyle buralarda daha fazla sayıda yer almaktadırlar. Bu çalışmada, Türkiye’deki 30 büyükşehir arasında yer alan Malatya ili örneklem olarak alınmış ve Malatya’da yaşayan Suriyeli göçmenlerin ekonomik anlamdaki memnuniyet düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede 400 Suriyeli göçmen ile anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Anket çalışması 15.01.2025 ile 15.03.2025. tarihleri arasında Suriyeli göçmenlerin çoğunlukla yaşadığı Malatya ilinde bulunan konteyner kent ve mahallelerde yapılmıştır. Anketlerin analizinde SPSS 25 paket programı kullanılmış ve analizleri yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda araştırmada elde edilen bulguların bir kısmına bakıldığında; Malatya ilinde yaşayan Suriyeli göçmenlerin istihdamları ve özellikle ekonomik açıdan memnuniyet düzeylerinin ölçülmesi amaçlanan bu araştırmada elde edilen bulgular şunlardır: Malatya ilinde yaşamlarını sürdüren 153 kadın 247 erkek olmak üzere 400 katılımcı ile anket çalışması yapılmış olup, katılımcıların çoğunluğunun 35 yaş ve altında olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğunun eğitim düzeylerinin ilköğretim ve üzerinde, medeni durumlarında büyük çoğunlukta katılımcıların evli olduğu, aynı şekilde katılımcıların büyük çoğunluğunun Türkçe bildiği, aynı ailede 5 ve üzerinde yaşamlarını sürdüren kişi sayısının çoğunlukta olduğu, Katılımcıların Suriye’deki

¹Bu çalışma Malatya Turgut Özal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde yüksek lisans tezi olarak hazırlanan “Malatya İli Özelinde Suriyeli Göçmenlerin İstihdamları Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı çalışmadan üretilmiştir.

² Doç. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, vedatyilmaz1977@gmail.com, Orcid No: 0000-0003-4624 9824

³ Bilim Uzmanı Malatya Turgut Özal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, betul.alaca@ozal.edu.tr, Orcid No: 0009-0003-9365 5195

mesleklerinin çoğunlukla İşçi ve çiftçi olduğu, Katılımcıların Malatya ilinde tekstil, işçi, ve esnaf mesleklerini çoğunlukla icra ettikleri, katılımcıların çoğunluğunun Malatya iline göç ettikten sonra yeni bir meslek edindikleri, katılımcıların çoğunluğunun hâlen Malatya ilinde herhangi bir işte çalışmaya devam ettiği, katılımcıların büyük çoğunluğunun çalıştığı iş yerlerinde kayıtlı olduğu, katılımcıların çoğunluğunun çalışma sürelerinin 6 yıl ve aşağısında olduğu, Malatya iline göç ettikten sonra katılımcıların çoğunun 3 ve aşağısında farklı iş yerlerinde çalıştıkları katılımcıların büyük çoğunluğunun çalıştıkları iş yerinin kendisine ait olmadığını, katılımcıların çoğunluğunun Malatya iline göç ettikten sonra birden fazla farklı iş yerlerinde çalıştıkları, katılımcıların çoğunluğunun Malatya iline göç etmekten memnun olduğu, yeni meslekler edindikleri, Katılımcıların cinsiyetlerine göre yaş durumlarının karşılaştırılmasında 18-25 arasındaki kadın katılımcıların erkeklere göre fazla olduğu, erkeklerin kadınlara göre daha fazla Türkçe bildikleri, erkeklerin kadınlara göre öğrenim durumlarının yüksek olduğu, Malatya ilinde erkeklerin kadınlara göre daha fazla çiftçi, işçi, tekstil ve esnaf mesleklerde çalıştığı, kadınların ise erkeklere göre daha fazla temizlik görevlisi olarak istihdam edildikleri, erkek çalışanların kadın çalışanlardan daha fazla olduğu, Malatya iline göç etmekten ekonomik açıdan erkeklerin kadınlara göre daha fazla memnun oldukları, Katılımcıların eğitim düzeyi lisans ve üzerinde olanların olmayanlara göre daha fazla oranda Türkçe bildikleri, katılımcıların Suriye'deki meslekleri ile Malatya ilinde mesleklerinin çoğunlukla farklı olduğu, katılımcılardan mesleği esnaf olanların eğitim düzeyi diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olduğu, katılımcıların Malatya ilindeki mesleği esnaf olanların diğer meslek gruplarına göre daha fazla iş yeri sahibi olduğu, katılımcılardan mesleği esnaf olanların diğer meslek gruplarına göre Malatya iline göç etmekten daha fazla memnun olduğu, katılımcıların Malatya ilinde çalıştığı iş yerinin kendisine ait olduğunu belirten katılımcıların tamamının yeni bir meslek edinmiş olduğu, katılımcıların Türkçe bilenlerin bilmeyenlere göre Malatya iline göç etmekten ekonomik açıdan daha fazla memnun oldukları, yine Türkçe bilenlerin bilmeyenlere göre Malatya ilinde daha fazla yeni bir meslek edindikleri, katılımcıların ailesinde 5 ve üzerinde yaşayanların diğer 5 kişi altında yaşayanlara göre daha fazla Malatya İlinde yeni bir meslek edindikleri, katılımcıların ailesinde 8 ve üzerinde yaşayanların diğer 8 kişi altında yaşayanlara göre daha fazla Malatya İline göç etmekte ekonomik açıdan memnun oldukları, katılımcıların Malatya ilinde herhangi bir işte çalışanların çalışmayanlara göre daha fazla Malatya iline göç etmekten memnun oldukları bulgularına ulaşılmıştır.

Sonuç olarak Suriyeli göçmenlerin genel olarak Malatya ilinde yaşamlarını sürdürmeleri ve istihdamları noktasında memnun oldukları söylenebilir. Malatya ilinde Suriyelilerin Türkçe olarak kendilerini ifade etme noktasında sorun yaşamadığı, aynı zamanda kente entegrasyon anlamında da sorunlar yaşamadığı yerel halk ile uyum içerisinde oldukları, Suriyeli göçmenlerin zaman içerisinde işçi statüsünden işveren statüsüne doğru geçiş sürecinin başladığı söylenebilir. Suriyeli göçmenlerin Suriye'de yeni bir yönetimin kurulması sonrasında Türkiye'den Suriye'ye göçler başlamış olup, beklenildiği düzeyde güven ve istikrar henüz tam anlamıyla sağlanmadığından istenilen düzeyde bir göç dalgasının yaşanmadığı Suriyeli göçmenlerin ülkelerindeki iç çatışmaların tamamen bitmesi, beklenen güven ve istikrar ortamının sağlanması hâlinde çoğunluğunun ülkelerine geri döneceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Göçmen, Malatya, Suriyeli Göçmen

MEASURING THE ECONOMIC SATISFACTION LEVELS OF SYRIAN IMMIGRANTS IN MALATYA PROVINCE

Abstract

Migration is the act of moving people from one place to another in search of a better life. The migration process is a new journey, the beginning of a new life. Migration is generally undertaken with the aim of settling permanently in one place. Migration is a journey people undertake to achieve a better life. Migration generally occurs from cities that are less developed socially, economically, and culturally to cities that are more advanced. Afterward, significant changes can occur in the social, economic, and cultural structures of both the destination and the destination. With the civil war that began in Syria in 2011, Syrians began to migrate en masse to various countries in an attempt to save their lives. Turkey was significantly impacted in this migration by both its neighboring country and geopolitical factors. While some initial problems arose due to this massive migration from Syria, the process was streamlined with the establishment of the General Directorate of Migration Management in 2013. Migration-related policies and strategies have been developed, and data on migrants' entry and exit into Turkey has been collected more systematically. In 2021, the Directorate of Migration Management was renamed the Directorate of Migration Management, and it continues to provide services under this name today. Syrian migrants live in all provinces of Turkey (all 81 provinces). They are particularly concentrated in larger cities due to the greater employment opportunities. This study used Malatya, one of Turkey's 30 metropolitan cities, as a sample and aimed to measure the economic satisfaction levels of Syrian migrants living in Malatya. A survey was conducted with 400 Syrian migrants. The SPSS 25 software package was used to analyze the surveys.

Keywords: Migration, Immigrant, Malatya, Syrian Immigrant

DAYANIKLI KAMU YÖNETİMİ, BÖLGESEL KALKINMA VE YÖNETİŞİM BAĞLAMINDA YAPAY ZEKÂ KULLANIMI: KRİZ DÖNEMLERİNE YÖNELİK BİR DEĞERLENDİRME

Veysel Eren¹ - Ebru Polat²

Özet

Küresel ölçekte artan krizler, doğal afetlerden salgın hastalıklara, ekonomik dalgalanmalardan göç hareketlerine kadar çok boyutlu ve karmaşık yapılar arz etmektedir. Bu tür krizlerin sıklığı ve etkisi, kamu yönetimi anlayışının yalnızca rutin hizmet sunumuyla sınırlı kalmaması, aynı zamanda dirençli, esnek ve veri odaklı bir yapıya evrilmesini zorunlu kılmaktadır. Yaşanan dönüşümde yapay zekâ teknolojilerinin sunduğu olanaklar, kamu politikalarının planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde yeni fırsatlar oluşturmakta; bölgesel kalkınma ve yönetim süreçlerini yeniden şekillendirmektedir. Büyük veri analitiği, makine öğrenimi, doğal dil işleme ve tahmine dayalı modelleme gibi yapay zekâ bileşenleri; kamu hizmetlerinin tasarımından kriz öngörüsüne, risk yönetiminden kaynak tahsisine kadar birçok alanda yöneticilere yenilikçi çözümler sunmaktadır. Yapay zekâ, özellikle kriz dönemlerinde hızlı karar alma, alternatif senaryo üretme, karmaşık sistemleri analiz etme ve erken uyarı sistemleri geliştirme gibi işlevlerle kamu yönetimini daha dayanıklı kılacak stratejik avantajlar sağlamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, yapay zekânın kriz dönemlerinde dayanıklı kamu yönetimi uygulamalarına, bölgesel kalkınma stratejilerine ve katılımcı yönetim modellerine nasıl katkı sunduğunu değerlendirmektir. Literatürdeki güncel yaklaşımlar ve örnek uygulamalar doğrultusunda, yapay zekâ teknolojilerinin kamu yönetimine etkin, adil ve sürdürülebilir bir biçimde nasıl entegre edilebileceği ele alınarak; krizlere hazırlıklı, çevik ve kapsayıcı bir kamu yönetimi modeline ulaşmada yapay zekânın rolüne ilişkin bütüncül bir bakış sunulması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımı benimsenerek yürütülmüş bir kavramsal değerlendirme ve alan yazın derlemesi niteliğindedir. Çalışmada, yapay zekâ teknolojilerinin kamu yönetimi, bölgesel kalkınma ve yönetim bağlamında nasıl entegre edilebileceği, özellikle kriz dönemlerinde bu entegrasyonun sunduğu fırsatlar ve oluşturabileceği riskler literatür temelli ve doküman incelemesi olarak analiz edilmiştir.

Dayanıklı kamu yönetimi, kamu kurumlarının olağanüstü durumlara karşı hazırlıklı olmasını, hızlı ve etkili tepki verebilmesini ve kriz sonrası yeniden yapılanma sürecini sürdürülebilir bir şekilde yürütebilmesini ifade etmektedir. Bu nedenle, krizlerin önceden öngörülebilmesi, risk analizlerinin yapılabilmesi ve kaynakların hızlı biçimde mobilize edilebilmesi kritik öneme sahiptir. Geleneksel yönetim araçları bu süreçte yetersiz kalabilirken, yapay zekâ destekli karar destek sistemleri, öngörüselsel analizler, gerçek zamanlı veri izleme gibi uygulamalar yöneticilere yeni çözüm yolları sunmaktadır. Örneğin, deprem gibi ani gelişen afetlerde, yapay zekâ algoritmaları uydu görüntülerini analiz ederek hasar tespiti yapabilir, ihtiyaç duyulan bölgelerin önceliklendirilmesini

¹ Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, veysel@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3607-1583

² Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, ebru.polat@mku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2546-7040

sağlayabilir ve afet yönetimi süreçlerini daha etkili hâle getirebilir. Aynı şekilde salgın dönemlerinde, bireylerin hareket verileri ve sosyal medya analizleri ile hastalığın yayılım rotaları tespit edilerek erken müdahale stratejileri geliştirilebilir.

Bölgesel kalkınma, yalnızca ekonomik büyüme değil, aynı zamanda sosyal adalet, çevresel sürdürülebilirlik ve toplumsal refah açısından da kapsayıcı bir yaklaşımı gerektirir. Bu noktada, bölgelerin ihtiyaçlarının doğru şekilde analiz edilmesi ve yerel kapasitelere uygun politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Yapay zekâ, bölgesel verilerin toplanması, işlenmesi ve yorumlanması süreçlerinde yüksek performans sergileyerek bölgesel kalkınma stratejilerinin daha isabetli biçimde oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Yapay zekâ tabanlı sistemler, bölgesel iş gücü piyasalarının analizinden eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine, tarımsal üretim verimliliğinden çevresel risklerin takibine kadar pek çok alanda kullanılabilir. Özellikle veri temelli bölgesel gelişim planları, kaynakların daha adil dağıtılması ve yatırım önceliklerinin belirlenmesinde kamu yöneticilerine stratejik avantaj sağlamaktadır. Kriz dönemlerinde yerel yönetimlerin karşılaştığı sorunların özgünlüğü, merkezi planlamadan ziyade yerel verilere ve bağlama duyarlı yapay zekâ çözümlerine duyulan ihtiyaçı artırmaktadır. Bu bağlamda, bölgesel kalkınma stratejilerinde yapay zekâ temelli veri analizi ve karar destek sistemlerinin entegrasyonu, yerel ekonomilerin dayanıklılığını artırmakta ve kriz sonrası toparlanma süreçlerini hızlandırmaktadır. Bununla birlikte, yapay zekânın bölgesel kalkınma üzerindeki etkisi teknik analizlerle sınırlı kalmadan; yerel halkın katılımını, sosyal eşitliği ve yönetim ilkelerini de dikkate alan bütüncül bir çerçeveye ele alınmalıdır. Aksi hâlde, yapay zekâ destekli projeler bölgesel eşitsizlikleri daha da derinleştirebilir.

Yönetişim, kamu, özel sektör ve sivil toplum arasındaki etkileşimi temel alan, katılımcılığı, şeffaflığı ve hesap verebilirliği önceleyen bir yönetim paradigmasıdır. Yapay zekânın yönetim süreçlerine entegrasyonu, karar alma mekanizmalarının daha kapsayıcı, açık ve hesap verebilir olmasını sağlayabilir. Açık veri platformları, şeffaf algoritmalar, vatandaş geri bildirim sistemleri ve e-katılım uygulamaları bu dönüşümün öncü örnekleri arasındadır.

Özellikle kriz dönemlerinde halkın güvenini kazanmak, bilgi kirliliğiyle mücadele etmek ve toplumsal dayanışmayı sağlamak için dijital yönetim araçlarının etkin biçimde kullanılması gerekmektedir. Yapay zekâ, kamuoyunun duyarlılıklarını analiz ederek karar alma süreçlerine yansıtabilir. Yapay zekânın kamu yönetiminde benimsenmesi, yönetsel, toplumsal ve normatif bir dönüşümü de beraberinde getirmektedir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, yapay zekâ sistemlerinin etik, adil ve hesap verebilir biçimde tasarlanmasıdır. Algoritmik önyargılar, veri gizliliği ihlalleri ve şeffaflık eksiklikleri, yönetim ilkeleriyle çelişen durumlara yol açabilir. Bu nedenle yapay zekâ uygulamalarının insan merkezli, etik ilkelere bağlı ve yasal denetimlere açık olması gerekmektedir.

Yapay zekâ, dayanıklı kamu yönetimi, bölgesel kalkınma ve yönetim alanlarında kamu sektörü için önemli fırsatlar sunmaktadır. Özellikle kriz dönemlerinde hızlı karar almayı, kaynakları etkin kullanmayı ve halkla etkileşimi artırmayı mümkün kılan bu teknolojiler, kamu politikalarının daha etkili, kapsayıcı ve sürdürülebilir biçimde uygulanmasına katkı sağlamaktadır. Ancak bu fırsatların hayata geçirilebilmesi için bazı temel ön koşullar bulunmaktadır:

Kamu kurumlarının dijital kapasitesinin artırılması,

Veri yönetimi altyapılarının güçlendirilmesi,

Yapay zekâ algoritmalarının etik ve şeffaf ilkeler doğrultusunda tasarlanması,

Vatandaşların dijital ve yapay zekâ okuryazarlığının geliştirilmesi,
Yerel yönetimlerin ve bölgesel aktörlerin sürece aktif biçimde dâhil edilmesi.

Sonuç olarak, yapay zekânın kamu yönetiminde yalnızca teknolojik bir araç değil, aynı zamanda sosyal fayda üretme potansiyeli taşıyan stratejik bir unsur olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yapılacak bütüncül yaklaşımlar, hem krizlere karşı dayanıklı toplumlar inşa edilmesine hem de daha adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir kamu yönetimi sisteminin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: dayanıklı kamu yönetimi, kriz yönetimi, bölgesel kalkınma, yapay zekâ

**UTILIZING ARTIFICIAL INTELLIGENCE FOR RESILIENT PUBLIC
ADMINISTRATION, REGIONAL DEVELOPMENT, AND GOVERNANCE:
A CRISIS-ORIENTED ASSESSMENT**

Abstract

This study aims to evaluate the integration of artificial intelligence (AI) technologies into resilient public administration, regional development, and governance processes during times of crisis. In the face of increasingly complex global crises such as natural disasters, pandemics, and migration, public administration is required to evolve into data-driven, flexible, and resilient structures. AI components such as big data analytics, machine learning, and predictive modeling offer strategic advantages to public managers in areas like crisis forecasting, resource allocation, early warning systems, and disaster management. In the context of regional development, AI-powered data analysis facilitates the identification of local needs and accelerates post-crisis recovery. From a governance perspective, digital tools that enhance participation and transparency contribute to more inclusive decision-making processes. However, it is emphasized that AI must be designed in an ethical, fair, and human-centered manner, drawing attention to risks such as data privacy violations and algorithmic bias. The study recommends strengthening the digital capacity of public institutions and leveraging AI technologies as strategic instruments for delivering sustainable, inclusive, and effective public services. Ultimately, AI should be seen not merely as a technological tool but as a means of generating social value and building more resilient and equitable public governance systems.

YEREL KALKINMA STRATEJİLERİNİN DİJİTAL REJİMİ: YAPAY ZEKÂ, BÜYÜK VERİ VE ALGORİTMİK KAMU POLİTİKALARI BAĞLAMINDA ÇOK DÜZEYLİ YÖNETİŞİM

Veysel Eren¹ - Soner Akın² - Ebru Polat³

Özet

Bu çalışmanın amacı: Dijital teknolojilerin yerel kalkınma stratejilerini nasıl dönüştürdüğünü ve bu dönüşümde dijital rejimlerin rolünü çok düzeyli yönetim perspektifinden incelemektir. Odak; yapay zekâ (YZ), büyük veri (BV) ve algoritmik kamu politikalarının yerel ekonomik ve toplumsal dinamiklerle etkileşimini kuramsal ve ampirik dayanaklarla açıklamak, ortaya çıkan eşitsizlik risklerini görünür kılmak ve bunları azaltacak kapsayıcı yönetim modelleri önermektir. Porter'ın kümelenme yaklaşımı, dijital altyapıyla desteklenen yerel rekabetçiliğin artabileceğini; Castells'in ağ toplumu yaklaşımı ise verinin küresel-yerel etkileşimi hızlandığını savunur. Bu çerçevede, yerelin dijitalleşme sayesinde küresel ağlara eklenmesini mümkün kılarken, Sassen'in dijital dışlanma ve Morozov'un çözümcülük eleştirilerinin işaret ettiği eşitsizlik ve etik risklere de dikkat çeker.

Bu çalışmanın yöntemi: Sistematik literatür taraması, karşılaştırmalı politika analizi ve çoklu örnek olay incelemesini birleştiren karma nitel yaklaşım benimsenmiştir. Türkiye'den iki alan incelemesi yapılmıştır: Konya'da sensör tabanlı sulama ve tarımsal karar destek sistemleri; İstanbul'da anonimleştirilmiş konum verileriyle yürütülen trafik optimizasyonu. Uluslararası bağlamda Estonya'nın X-Road veri paylaşım mimarisi ve Singapur'un ülke çapı fiber internet altyapısı iyi uygulama vakaları olarak analiz edilmiştir. Şırnak, Ağrı, Bitlis, Hatay ve Şanlıurfa'da altyapı eşitsizliği, dijital okuryazarlık ve sosyal yardım algoritmalarındaki önyargı göstergeleri için ikincil veriler derlenmiş; bulgular çok düzeyli yönetim merceğiyle sentezlenmiştir.

Temel bulgular/sonuçlar: YZ ve BV, yerel kalkınmada ölçülebilir verimlilik ve hizmet kalitesi artışları sağlamaktadır. Konya'da sensörlü sulama uygulamaları su tüketimini anlamlı biçimde düşürürken üretkenliği artırmıştır. İstanbul'da hareketlilik verilerinin kullanımı trafik tıkanıklığını azaltarak kaynak tahsisini iyileştirmiştir. Estonya ve Singapur örnekleri, bütünleşik dijital altyapı ve standartların ölçeklenebilir, güvenli ve kapsayıcı hizmetler için kritik olduğunu kanıtlamaktadır. Buna karşın Türkiye'de metropoller ile kırsal iller arasında 4G/fiber kapsama ve beceri farklılıkları sürmekte; Şırnak gibi illerde algoritmik sosyal yardım kararlarının önyargıları dijital dışlanma riskini artırmaktadır. Şanlıurfa'da fiber kapsama yüksek olsa da düşük dijital okuryazarlık kapasite açığını derinleştirmektedir. Hatay'da deprem sonrası veri altyapısındaki kırılganlık, kriz anlarında veri temelli yönetim kapasitesinin dayanıklılığa bağlı olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmanın bulguları ve kuram, araştırma ve pratiğe yönelik öneriler: Dijital rejimin yerel kalkınmayı veri odaklı koordinasyonla hızlandırabilmesi için eşitlikçi sonuçlar sağlayan çok düzeyli yönetim gereklidir. Önerilen mimari üç sütundan oluşur. Ulusal düzeyde; TÜBİTAK destekli akıllı

¹ Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, veysel@mku.edu.tr

² Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, akin@mku.edu.tr

³ Dr. Öğr. Üyesi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, ebru.polat@mku.edu.tr

tarım ağları genişletilmeli, Hatay başta olmak üzere afet dirençli bölgesel veri merkezleri kurulmalı, algoritmik etki değerlendirmesi ve açıklanabilirlik yasal zorunluluk hâline getirilmelidir. Yerel düzeyde; belediyelerde algoritma denetim kurulları ve etik inceleme mekanizmaları tesis edilmeli, açık veri portalları ve vatandaş katımlı tasarım süreçleri yaygınlaştırılmalıdır. Topluluk düzeyinde; veri kooperatifleri ve dijital okuryazarlık programlarıyla dezavantajlı grupların temsil ve müzakere kapasitesi güçlendirilmelidir. Uygulamanın ölçümü için performans göstergeleri tanımlanmalıdır: su verimliliğinde yüzde değişim, trafik seyahat süresi endeksi, kapsama/okuryazarlık oranları, yardım kararlarında hata/itiraz oranı, algoritmik adalet metrikleri (ör. eşit fırsat farkı, demografik eşitlik) ve şeffaflık raporlaması. Veri koruma ve güvenlik boyutunda, kişisel verilerin anonimleştirilmesi, amaç sınırlaması ve veri minimizasyonu esas alınmalı; paydaşlar için düzenli etki değerlendirmesi ve bağımsız dış denetim uygulanmalıdır. Nihayetinde model, yerel farklılıklara duyarlı esnek bir çerçeve olarak tasarlanmalı; öğrenen kurum mantığıyla pilotlardan ölçeklemeye aşamalı geçiş öngörmelidir. Merkezi bütçe tahsisleri bölgesel gereksinimlere göre önceliklendirilerek, yerel aktörlerin eş-finansman mekanizmalarıyla sürdürülebilirlik güvence altına alınmalıdır. Paydaş sözleşmeleri açık standartlara dayanmalıdır.

Dijital dönüşümün yerel kalkınmadaki rolünü incelerken, yalnızca ekonomik verimlilik değil aynı zamanda sosyal adalet ve demokratik meşruiyet boyutlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Foucault'nun biyopolitika perspektifi, dijital rejimlerin yalnızca teknik araçlar değil, aynı zamanda nüfusun davranışlarını düzenleyen ve yönlendiren iktidar teknolojileri olduğunu hatırlatır. Bu açıdan Konya'da tarımsal verimlilik artışı, üreticilerin gündelik pratiklerinin algoritmalar üzerinden yeniden şekillenmesini beraberinde getirmiştir. Benzer şekilde İstanbul'daki trafik optimizasyonu, bireylerin hareketliliğini kolaylaştırırken, aynı zamanda onların veri izlerinin sürekli toplanmasına dayalıdır. Bu durum, dijital yönetim ile gözetim arasındaki ince çizginin önemini ortaya koymaktadır. Araştırmada ayrıca, kavramsal bulanıklığın önlenmesi için “dijital dışlanma”, “algoritmik adalet” ve “dijital rejim” kavramlarının keskin biçimde tanımlanması gerektiği görülmüştür. Kullanılan veriler ve yöntemler, yerelin farklı bağlamlarındaki eşitsizlikleri ortaya çıkarmada güçlü bir araç olmakla birlikte, bazı bölgelerdeki ikincil verilerin sınırlılığı, daha fazla nitel saha araştırmasına duyulan ihtiyacı göstermektedir. Bulgular, dijital teknolojilerin yalnızca teknik altyapı yatırımıyla değil, aynı zamanda kapsayıcı bir yönetim kültürüyle anlam kazandığını ortaya koymaktadır. Nihayetinde bu çalışma, dijitalleşmenin yerel kalkınmaya katkısını tek boyutlu bir modernleşme süreci olarak değil, farklı aktörler arasında sürekli müzakere ve yeniden tanımlama gerektiren dinamik bir süreç olarak kavramsallaştırmaktadır. Böylece hem ulusal hem de yerel düzeyde politika yapıcılar için uygulanabilir öneriler geliştirilmekte, hem de kuramsal literatürde dijital rejimlerin çok düzeyli yönetim bağlamında anlaşılmasına özgün katkı sağlanmaktadır. Ayrıca dijitalleşmenin yerel kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için, toplumsal cinsiyet, kuşak farkları ve göçmen toplulukların deneyimleri gibi mikro düzeydeki farklılıkların da dikkate alınması gerekmektedir. Örneğin Şanlıurfa'da kadınların dijital okuryazarlığa erişimindeki engeller, teknolojik altyapının varlığına rağmen kapsayıcı kalkınmayı sınırlamaktadır. Benzer şekilde Hatay'da Suriyeli göçmenlerin sosyal yardım algoritmalarındaki görünmezliği, veri temelli yönetişimin kapsayıcılığını sorgulatmaktadır. Bu nedenle dijital rejimlerin tasarımında yalnızca teknik verimlilik değil, toplumsal kapsayıcılık ve eşitlik ilkeleri de temel yönlendirici olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Yerel Kalkınma Stratejileri, Çok Düzeyli Yönetişim, Algoritmik Kamu Politikaları

Abstract

This study investigates the transformation of local development strategies through digital technologies within multi-level governance frameworks. It analyzes how artificial intelligence (AI), big data, and algorithmic public policies intersect with local development dynamics, emphasizing risks like regional inequalities while proposing inclusive governance solutions. Theoretically, Porter's cluster theory and Castells' network society concepts highlight digital infrastructure's role in enhancing economic competitiveness and transcending spatial boundaries, while Sassen and Morozov caution against algorithmic exclusion and technological solutionism. Practically, AI optimizes resource use (e.g., Konya's smart irrigation reducing water consumption by 30%), big data enables evidence-based policies (e.g., Istanbul's traffic management using anonymized mobile data), and algorithmic systems risk bias in vulnerable regions like Şırnak. Globally, Estonia's integrated X-Road and Singapore's fiber networks exemplify successful digital governance, contrasting sharply with Turkey's divide between advanced metros (Istanbul/Ankara) and underserved provinces (Ağrı/Şırnak, with <50% 4G coverage). Post-disaster Hatay illustrates both vulnerabilities in data infrastructure and opportunities in digitizing border trade. To bridge gaps, a multi-level approach is essential: national investment in lagging regions (e.g., TÜBİTAK-backed smart agriculture in Kars), local algorithmic audit boards with citizen input, civil society data cooperatives, and Hatay-specific blockchain trade platforms. Ultimately, human-centric governance balancing technological efficiency with equity—through prioritized infrastructure, participatory design, and rigorous oversight—is critical for sustainable local development.

KALKINMA STRATEJİLERİNİN DİJİTALLEŞME İLE EVRİLMESİ: AKILLI KENTLER, DİJİTAL VATANDAŞLIK VE MEKÂNSAL İNOVASYONUN ROLÜ

Yakup Bulut¹ - Soner Akın² - Demet Dönmez³

Özet

Kalkınma stratejileri son on yılda köklü bir dönüşüm geçirerek yalnızca fiziki altyapı yatırımlarının toplamı olmaktan çıktı; veri odaklı karar alma, ağ bağlantılı hizmet tasarımı ve yurttaş katılımını merkeze alan bir yönetim modeline evrildi. Bu dönüşümün üç temel taşı öne çıkıyor: akıllı kent altyapıları, dijital vatandaşlık ve mekânsal inovasyon. İlk sütun hizmetlerin veriye dayalı olarak daha verimli, dayanıklı ve çevreyle uyumlu işletilmesini sağlarken; ikincisi kamu değerinin üretiminde yurttaşı eşit paydaş konumuna getiriyor; üçüncüsü ise üretim, lojistik ve yaşam pratiklerini mekânın içinde yeniden kurgulayarak yerel kalkınmanın coğrafyasını dönüştürüyor. Birlikte tasarlandıklarında bu üç sütun, kalkınmayı hem rekabetçi hem de adil kılan bir çerçeve sunuyor.

Akıllı kentler; sensör ağları, 5G/FTTH bağlantıları, bulut-uç bilişim mimarileri ve yapay zekâ analitikleriyle fiziksel altyapıyı siber-fiziksel bir ekosisteme dönüştürür. Ulaşımında akıllı sinyalizasyon ve multimodal yönlendirme, enerjide talep tarafı yönetimi ve mikro-şebekeler, su-atıkta kaçak tespiti, güvenlikte gerçek zamanlı erken uyarı, sağlıktaysa uzaktan izleme ve evde bakım çözümleri gibi uygulamalar hem maliyetleri hem de emisyonları azaltır. Dijital ikizler planlama ile işletme arasında sürekli bir geri bildirim halkası kurar; olağan dışı durumlara hazırlığı güçlendirir. Bu sistemler sadece verimlilik değil, aynı zamanda şeffaflık ve hesap verebilirlik üretir: açık veri portalları ve birlikte çalışabilir standartlar, ekosistemdeki girişimlere ve araştırmacılara yenilik zemini sağlar.

Dijital vatandaşlık, e-devlet ekranına giriş yapan “kullanıcı” olmanın ötesinde, kamusal değer üretimi sürecinin her aşamasına ortak olan bir “paydaş” modelidir. Katılımcı bütçeleme uygulamaları, mahalle temelli sorun bildirim platformları, oylamalı önceliklendirme araçları ve açık meclis arayüzleri ortak akıl görünür kılar. Bu alanda başarının şartları nettir: kapsayıcı tasarım ilkeleri, çok dilli ve erişilebilir arayüzler, sistematik dijital okuryazarlık programları ve veri koruma ile rıza yönetimini güvenceye alan açık kurallar. Böyle bir düzende vatandaş sadece hizmet alan değil; veriyi üreten, yorumlayan ve politikanın dönüşümünü tetikleyen bir aktöre dönüşür.

Mekânsal inovasyon ise dijital teknolojilerin ekonomik faaliyetlerin yer seçimi, ulaşım-lojistik akışları ve kentsel biçim üzerindeki etkisini yönetir. Co-working alanları, inovasyon bölgeleri, üniversite-sanayi arayüzleri ve kentsel yaşam laboratuvarları yeni iş modellerini kontrollü ortamlarda sınamak için gerekli altyapıyı sunar. Coğrafi bilgi sistemleri ve konum istihbaratı; 15 dakikalık kent ilkelerinin uygulanmasını, toplu taşıma-mikromobilité entegrasyonunu, yeşil alanlara erişim düzeylerinin izlenmesini ve afet toplanma kapasitesinin planlanmasını mümkün kılar. Böylece mekân sadece üretim faktörü değil, öğrenmenin ve denemenin hızlandığı bir inovasyon platformu hâline gelir.

¹ Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı, yakupbulut@hotmail.com

² Doç. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, akin@mku.edu.tr

³ Doç. Dr., Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, demetdonmez@osmaniye.edu.tr

Bu dönüşümde kurumsal tasarım ve yönetim, teknolojinin kendisi kadar belirleyicidir. Ulusal düzeyde birlikte çalışabilirlik standartları, veri koruma rejimi ve yapay zekâ etik ilkeleri netleştirilmeli; yerel düzeyde uygulama esnekliği korunmalıdır. Belediyelerde veri yönetimi birimleri, algoritma etik kurulları ve bağımsız denetim mekanizmaları kurulmalı; kamu alımlarında açık standart şartları, tedarikçi bağımlılığını azaltan hükümler ve uzun vadeli bakım-güncelleme yükümlülükleri açıkça tanımlanmalıdır. “Yap-satın al-ortak ol” kararları yalnızca kısa vadeli maliyete değil, toplam sahip olma maliyeti, siber güvenlik, ölçeklenebilirlik ve beceri transferi kriterlerine göre verilmelidir.

Ekonomik ekosistem açısından akıllı kent altyapıları girişimcilik için canlı bir pazar oluşturur. Açık API’ler ve kentsel veri kümeleri; mobilite, enerji verimliliği, eğitim ve sağlık teknolojilerinde yeni ürün-hizmetlerin gelişmesini sağlar. Kamunun “ilk müşteri” rolü (govtech tedariki) erken aşama girişimler için kritik talep yaratır; düzenli sandbox programları ve sonuç odaklı satın alma modelleri inovasyonu hızlandırır. Kümelenme ve inovasyon bölgesi stratejileri, üniversiteler, teknoparklar ve büyük kamu-özel “anchor” kurumlarıyla birlikte ölçeklenebilir ürün geliştirme süreçlerini destekler. Bu zincirin omurgası beceri dönüşümüdür: yaşam boyu öğrenme çerçeveleri, orta düzey teknik beceriler için mikro-sertifika ve yerel istihdamla bağlantılı staj-çıraklık programları.

Riskler yönetilmediğinde dijitalleşme eşitsizlikleri büyütebilir. Sayısal uçurum, cihaz ve bağlantı maliyetleri, düşük dijital okuryazarlık ve bölgesel altyapı farklılıkları katılımı sınırlar. Algoritmik önyargılar sosyal yardımlar, kamu güvenliği veya kredi skorlama gibi alanlarda adalet sorunları doğurabilir. Aşırı gözetim ve veri sızıntıları mahremiyeti aşındırabilir; platform tekelleşmesi yerel tedarik piyasalarını zayıflatabilir. Bu nedenle “gizlilik-tasarımla”, “güvenlik-tasarımla” ve “eşitlik-tasarımla” ilkeleri mimarinin en başına yerleştirilmeli; etkilenme değerlendirmeleri, şeffaflık raporlaması ve etkili itiraz-düzeltilme mekanizmaları zorunlu hâle getirilmelidir.

Uygulama yol haritası sekiz adımda özetlenebilir: (1) kapsama, gecikme, erişim maliyeti ve beceri haritalarını içeren mevcut durum analizi; (2) açık veri, siber güvenlik ve yapay zekâ etik çerçevesini belirleyen “dijital anayasa”; (3) bulut-uç dengesiyle birlikte çalışabilir mimari ve veri emaneti/kooperatifi modelleri; (4) pilot mahallelerde yaşayan laboratuvarlar ve kullanıcıyla birlikte tasarım; (5) başarılı pilotların metropol-kır ölçeğine yayılımı için esnek finansman (PPP, kalkınma fonları, yeşil/sosyal tahviller); (6) beceri geliştirme ve kamu personeli için hizmet içi eğitim; (7) performans temelli sözleşmeler ve sonuç odaklı satın alma; (8) bağımsız denetim, şeffaflık raporlaması ve açık veriyle sürekli iyileştirme. Ölçüm seti hem verimlilik hem adalet boyutunu kapsamalıdır: su kayıp-kaçak oranı, enerji yoğunluğu, yolculuk süresi endeksi, acil müdahale süresi, hava kalitesi; dijital hizmetlerde işlem tamamlama süresi, kullanıcı memnuniyeti, açık verinin yeniden kullanım oranı ve şikâyet çözüm hızı; kapsayıcılıkta genişbant kapsamı, cihaz-bağımsız erişim, cinsiyet-yaş-gelir kırılımlarında kullanım ve engellilik uyum skorları; algoritmik adalet metrikleri ve itiraz mekanizmalarının etkinliği.

Türkiye ölçeğinde başarı, bölgesel farklılıkları dikkate alan, dayanıklı ve kapsayıcı bir tasarımı gerektirir. Büyükşehirler açık veri ve dijital ikiz projelerini ölçeklerken; kırsal bölgelerde bağlantı, uygun maliyetli cihaz erişimi ve temel dijital okuryazarlık önceliklendirilmelidir. Afet riski yüksek illerde enerji ve iletişim altyapısına gömülü yedeklilik ile kriz yönetimi platformları tesis edilmelidir. Yerel dillerde arayüzler, veri kooperatifleri ve sivil toplum ortaklıkları katılımı artırır; üniversiteler ve teknoparklar yerel işletmelerle birlikte çözümleri ürünleştirir. Sonuç olarak dijitalleşme; akıllı kentler aracılığıyla verimlilik ve dayanıklılık, dijital vatandaşlıkla meşruiyet ve katılım, mekânsal inovasyonla da yerel üstünlüklere dayalı rekabet gücü üretir. İnsan odaklı tasarım, etik ilkeler ve kurumsal kapasiteyle birleşen kapsayıcı bir dijital kalkınma mimarisi, sürdürülebilir refahın en güçlü kaldıraçlarından biridir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, Yerel Kalkınma Stratejileri, Çok Düzeyli Yönetişim, Algoritmik Kamu Politikaları

Abstract

This study examines how development strategies are being reshaped by digitalization, focusing on the roles of smart cities, digital citizenship, and spatial innovation. Digital technologies have moved beyond traditional development approaches by emphasizing data-driven decision-making, participatory governance, and inclusive practices. Smart cities enhance resource efficiency through sensor-based systems, big data analytics, and artificial intelligence in areas such as transportation, energy, water management, and healthcare. Digital citizenship enables individuals to become not only service recipients but also active participants in decision-making processes, supported by participatory budgeting, open data platforms, and online engagement tools, thereby increasing transparency and accountability. Spatial innovation, meanwhile, transforms the geographical dimension of local development through geographic information systems, innovation districts, and living labs. The findings highlight that while digitalization increases efficiency, it also entails risks such as the digital divide, algorithmic bias, and privacy concerns. In the Turkish context, major cities and rural regions differ significantly in terms of infrastructure and digital literacy, which risks deepening inequalities in development outcomes. The study proposes strengthening national-level data governance standards, establishing local algorithm audit mechanisms, and encouraging civil society engagement through data cooperatives. Ultimately, addressing these challenges by integrating smart cities, digital citizenship, and spatial innovation offers a pathway toward sustainable, inclusive, and competitive development.

TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI VE BÖLGESEL KALKINMA PERSPEKTİFİ: İMKÂNLAR, STRATEJİLER VE UYGULAMALAR¹

Yüksel Arıkan² - Osman Ağır³

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Türk Dünyası'nda son otuz yıl içinde ivme kazanan bölgeselleşme sürecini tarihsel, kurumsal ve stratejik boyutlarıyla inceleyerek, özellikle Türk Devletleri Teşkilatı'nın (TDT) ortaya çıkışından günümüze kadar geçirdiği kurumsal dönüşümü, bölgesel ve yerel kalkınma açısından sunduğu fırsatları, belirlediği stratejik öncelikleri ve uygulamaya koyduğu politikaları akademik bir bakış açısıyla değerlendirmektir. Ayrıca çalışma, TDT'nin hem kurumsal kapasitesinin hem de bölgesel iş birliği düzeyinin güçlendirilmesine katkı sağlayacak, yerel kalkınma politikalarının etkinliğini artırmaya yönelik araştırma ve pratiğe dair öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda izlenen yöntem, tarihsel süreç analizi ve kurumsal gelişim incelemesi üzerine kuruludur. Araştırmada, 1992'den itibaren düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirveleri'nin içerikleri, 2009 yılında imzalanan Nahçıvan Anlaşması'nın hukuki ve siyasi sonuçları, 2021 İstanbul Zirvesi ile Türk Konseyi'nin Türk Devletleri Teşkilatı'na dönüşüm süreci ve bu süreçte yayımlanan ortak bildirimler birincil kaynak olarak incelenmiştir. Ayrıca, Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi başta olmak üzere örgütün resmî belgeleri, üye devletlerin politika beyanları ve akademik literatür taraması kullanılarak TDT'nin ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasi faaliyetleri analiz edilmiş; Şanghay İşbirliği Örgütü, Avrasya Ekonomik Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi diğer bölgesel oluşumlarla karşılaştırmalı bir perspektif benimsenmiştir.

Araştırma bulguları, TDT'nin kuruluşundan bu yana geçirdiği dönüşümün yalnızca kültürel ve tarihsel bağlara dayalı bir dayanışma örgütü olmaktan çıkarak, çok boyutlu ve stratejik bir aktöre doğru evrildiğini göstermektedir. 1990'lı yıllarda daha çok ortak dil, kültür ve tarih temelli bir kimlik inşası perspektifiyle hareket eden Türk cumhuriyetleri, 2009 Nahçıvan Anlaşması sonrasında bu iş birliğini kurumsal bir çerçeveye taşımış; 2021 İstanbul Zirvesi ise TDT'nin hem üye sayısının artması hem de kurumsal vizyonunun genişlemesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Teşkilatın kabul ettiği Türk Dünyası 2040 Vizyon Belgesi, bölgesel iş birliğinin kapsamını genişletmiş ve ekonomik kalkınmanın hızlandırılması, ulaştırma ve enerji ağlarının entegrasyonu, dijital dönüşüm, yeşil teknolojilerin yaygınlaştırılması ve insan kaynağı kapasitesinin güçlendirilmesi gibi somut hedefleri içeren stratejik bir yol haritası sunmuştur. Bulgular, özellikle Türk Yatırım Fonu ve Türk Ticaret Evleri gibi mekanizmaların üye ülkeler arasında finansal iş birliğini derinleştirme ve sermaye akışını kolaylaştırma kapasitesine sahip olduğunu; Orta Koridor ve Zengezur Koridoru gibi ulaştırma projelerinin ise sadece Türk Dünyası'nı değil, aynı zamanda Avrasya genelinde ticaret ve lojistik ağlarını şekillendirme potansiyeli taşıdığını göstermektedir. Bu projeler, sınır bölgelerinde ekonomik canlılığı artırmakta, yeni istihdam alanları oluşturarak yerel kalkınmaya doğrudan katkı sunmaktadır. Bakü-Tiflis-Kars demir yolu hattı ve Bakü-Ceyhan petrol boru hattı gibi altyapı yatırımları, enerji güvenliğini güçlendirdiği gibi küresel tedarik zincirlerinde Türk Dünyası'nın önemini artırmıştır.

¹ Bu çalışma Türkiye'de Siyasal Partilerin Türk Dünyasında Bölgeselleşme Çabalarına Yaklaşımlarının Karşılaştırmalı Analizi isimli doktora tezinden üretilmiştir.

² Doktora Öğrencisi, İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, yuksel.yol.arikan@gmail.com, Orcid: 0000-0002-9829-5788.

³ Prof. Dr., İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, osman.agir@inonu.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1087-0478.

TDT'nin sosyo-kültürel boyuttaki faaliyetleri de bulgular açısından önemlidir. Türk Akademisi, TÜRKSOY, Türk Üniversiteler Birliği ve Mevlâna Değişim Programı gibi kurumsal mekanizmalar, ortak kültürel kimlik inşasına katkı sunmakta ve nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesine destek olmaktadır. Ortak ders kitaplarının hazırlanması, bilimsel araştırmaların teşviki, Türk Barometresi gibi sosyal araştırma projeleri ve üniversiteler arası öğrenci-akademisyen değişim programları, bilgi üretimini ve paylaşımını artırarak entelektüel bir bütünleşme yaratmaktadır. Bu durum, yerel düzeyde bilgi ekonomisinin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. 2024 Bişkek Zirvesi'nde gündeme gelen Dijital İpek Yolu ve e-Permit uygulamaları, üye ülkeler arasında dijitalleşme odaklı ticari işlemleri kolaylaştırmakta; ayrıca yerel kalkınmaya yönelik dijital dönüşüm projeleri için yeni fırsatlar sunmaktadır. Akıllı şehirler, çevre dostu üretim sistemleri, yeşil enerji yatırımları ve sürdürülebilir tarım teknolojileri gibi alanlarda geliştirilecek ortak projeler, üniversiteler, yerel yönetimler ve özel sektör iş birlikleri aracılığıyla uygulandığında hem çevresel sürdürülebilirliği güçlendirebileceği hem de kalkınmanın toplumsal tabana yayılmasına katkıda bulunabileceği öngörülmektedir.

TDT, doğrudan askeri bir örgüt niteliğinde olmamakla birlikte, güvenlik alanında da bölgesel istikrarı destekleyerek kalkınma için elverişli bir ortam yaratma kapasitesine sahiptir. COVID-19 küresel salgını ve Karabağ Savaşı gibi kriz dönemlerinde sergilenen ortak dayanışma, teşkilatın bölgesel güvenlik algısında giderek artan bir önem kazandığını göstermektedir. Bununla birlikte, araştırmanın ortaya koyduğu sınırlılıklar da dikkate değerdir. Üye devletler arasındaki farklı jeopolitik yönelimler ve ittifaklar (örneğin Türkiye'nin NATO; Kazakistan ve Kırgızistan'ın KGAÖ üyelikleri), ekonomik kapasiteler arasındaki belirgin farklılıklar ve Rusya, Çin ve Batı gibi küresel güçlerin bölge üzerindeki etkisi, TDT'nin karar alma süreçlerini ve ortak politika geliştirme kapasitesini sınırlayan temel unsurlardır. Ayrıca, Doğu Türkistan, Kırım ve benzeri hassas konularda ortak bir dış politika yaklaşımının oluşturulamaması, örgütün küresel ölçekte daha tutarlı ve güçlü bir aktör hâline gelmesini engellemektedir.

Araştırma ve pratiğe yönelik öneriler, TDT'nin mevcut kapasitesini güçlendirmeyi ve yerel kalkınmaya daha doğrudan katkı sunmayı hedeflemektedir. İlk olarak, Türk Yatırım Fonu ve Türk Ticaret Evleri gibi ekonomik mekanizmalar yalnızca büyük ölçekli altyapı projelerine değil, aynı zamanda KOBİ'ler ve yerel girişimciler için mikro finansman ve danışmanlık programları geliştirmelidir. Bu sayede yerel girişimcilerin üretim ve ihracat kapasiteleri artarak, bölgesel ticaret ağlarıyla entegrasyonu kolaylaşacaktır. Dijitalleşme ve yeşil kalkınma odaklı projeler, üniversiteler, yerel yönetimler ve özel sektörle iş birlikleri içinde hayata geçirilmelidir. Türk Akademisi'nin koordinasyonunda kurulacak ortak araştırma merkezleri, mesleki eğitim programları ve sertifika sistemleri, nitelikli iş gücü yetiştirerek hem yerel hem de bölgesel düzeyde kalkınmanın sürdürülebilirliğini güçlendirecektir. Üye devletler arasında serbest ticaret bölgelerinin kurulması, gümrük vergilerinin azaltılması ve ortak ticaret standartlarının belirlenmesi, ticaret hacmini büyütürken ekonomik entegrasyonu hızlandıracaktır. Ulaştırma projelerinin daha etkin işletilmesi hem lojistik maliyetleri düşürecek hem de yerel üreticilerin dış pazarlara erişimini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, TDT bünyesinde güvenlik ve istihbarat alanında daha kurumsal bir iş birliği mekanizmasının oluşturulması, bölgesel istikrarı güçlendirecek ve uzun vadeli yatırım ortamının iyileşmesine katkıda bulunacaktır.

Sonuç olarak, TDT tarihsel, kültürel ve dilsel ortaklık temeli üzerine inşa edilmiş olsa da günümüzde ekonomik, teknolojik ve jeopolitik boyutlarıyla bölgesel ve yerel kalkınmayı destekleme kapasitesine sahip çok boyutlu bir aktör hâline gelme yolundadır. Bu potansiyelin hayata geçirilmesi, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine, üyeler arası güvenin artırılmasına ve yerel kalkınma odaklı projelerin çeşitlendirilerek uygulama kapasitesinin güçlendirilmesine bağlıdır.

TÜRKİYE’DE YANGIN YÖNETİMİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA: KURUMSAL YAPI, MÜDAHALE SÜREÇLERİ VE RİSK AZALTMA STRATEJİLERİ

Zeynep Yalçın¹

Özet

Bu bildiri, Türkiye’de yangın yönetimini kurumsal yapı, müdahale süreçleri ve risk azaltma stratejileri bağlamında ele almaktadır. Ülkenin farklı coğrafi bölgelerinin yangın risk dinamiklerinin dikkate alınması ile beraber mevcut kurumsal yapılar arasındaki rol ve sorumluluklar ve bunların dağılımı analiz edilmiştir. Kurumsal yapı, İçişleri Bakanlığı–İtfaiye Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler arasındaki iş birliği mekanizmalarıyla değerlendirilmektedir. Müdahale süreçleri, yangının erken tespitinden olay sonrasına kadar olan bu kurumsal yapıların adımlarını kapsamaktadır. Ve erken uyarı sistemleri, kaynak yönetimi, operasyonel koordinasyon ve iyileştirme süreçleri bu kapsamda ele alınmıştır. Risk azaltma stratejileri ise olası yangından önceki önleyici tedbirler, hazırlık kapasitesi, erken uyarı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de özellikle son yıllarda birçok zarara ve kayıplara sebebiyet veren yangınların yönetimini kamu yönetimi alanından inceleyip ele almaktır. Kurumların bu konu üzerinde ki yetki ve rollerini resmi raporların incelemesi ve yönetmeliklerinin incelenmesinin ardından müdahale süreçleri değerlendirilmiştir. Ayrıca araştırmanın kavramsal çerçevesi ise şunlardır; kurumsal yapı ve yetki dairesi, koordinasyon ve iletişim, müdahale süreçleri, risk azaltma stratejileri, sistemik bağlantılar ve geri bildirimler, sürdürülebilirlik ve adil erişim. Burada entegre risk yönetimi anlayışı esas alınmıştır.

Yangını yönetmek açısından Türkiye özelinde karşılaşılan zorluklar arasında; coğrafi çeşitlilik, kaynak ve verimlilik boşlukları ile mevzuat uyum süreçlerinin olduğu sonucuna varılmaktadır. Yukarıda da belirtilen – İtfaiye Genel Müdürlüğü, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Orman Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimler- gibi kurumsal yapıların rol ve sorumlulukları belirlenmiş ve dağıtılmış olmasına rağmen olası yangınları engelleyebilmekte veya söndürebilmekte koordinasyon eksikliğinden ötürü birçok sorunlar ve eksiklikler bulunmaktadır. Örneğin, 2024 yılı ve 2025 yılının yaz aylarında meydana gelen Haziran- Temmuz-Ağustos dönemi Türkiye genelinde birçok bölgede orman yangını gerçekleşti ve yaklaşık 12-20 gün arasında devam ederek geniş alanlara yayılarak ormanları ve o bölgelerdeki yerleşim alanlarının çoğunda büyük hasara yol açtı ve ciddi koordinasyon ihtiyaçlarını ortaya çıkardı.

Bu çalışma da verilmek istenen öneriler ise; entegre risk yönetimi yaklaşımının benimsenmesi, rol dağılımının tamamıyla netleştirilmesi ve kapasite geliştirme yatırımları üzerinde çalışılmasıdır. Ayrıca bildiri de Türkiye’nin özgün dinamikleri (kentsel yoğunluğu, enerji altyapısı, orman-varlıkları) üzerinde yoğunlaşarak sorumlulukların netleşmesi, müdahale süreçlerinin etkinliği ve risk azaltma stratejilerinin uygulanabilirliği analiz edilmektedir. Ve sonuç olarak, politika yapıcılar, uygulayıcılar ve araştırmacılar için uygulanabilir bir çerçeve sunmaktadır.

Çalışma da risk azaltma stratejilerinin etkililiği incelenmiş ve bu çerçevede politik öneriler üretilmiştir. Erken uyarı sistemi entegrasyonu, kaynak paylaşımı ve iletişim altyapılarının

¹ MA Student, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, yalcinzeynep793@gmail.com

güçlendirilmesi gibi önerilerin olası yangının sonucunda müdahale süresini kısaltabilir ve olabilecek hasarı azaltabilir nitelikte ele alınmıştır. Bölgelerin değişikliklerinden ve iklim değişikliğinin etkilerinden ötürü değerlendirme adaptasyon kapasitesi, mekânsal dayanıklılık göz önüne alınarak yapılmakta ve toplumsal güvenlik bağlamında analiz edilmektedir. Ve bu sayede, farklı coğrafi ve sosyoekonomik yapıya sahip bölgelerde yangın yönetimi açısından uygulanabilir politika önerileri geliştirilmektedir. Belirlenen öneriler ise şunlardır;

Kurumların yetki ve sorumluluk çerçevesi netleştirilmeli,

Kurumlar arası güvene dayalı iş birliği teşvik edilmeli ve sağlanmalı,

Hiyerarşi ile esneklik arasında dengeli bir yapı oluşturulmalı,

Düzenli denetimler yapılmalı.

Ayrıca çalışma da belirtilmek istenen ana hususlardan biri de yangın yönetim sorununun kurumsal yapılar arası koordinasyon ve iletişim eksikliğinden ötürüdür. Hatta yangın yönetim sorunlarından en önemli ve kritik olanı merkezi bir koordinasyonun oluşturulmamış olmasıdır. Çünkü olası yangına erken müdahale de bulunabilmek ve olası felaketlere engel olabilmek için afet sırasında olay farkındalığından geri dönüş sürecine kadar, farklı kurumsal aktörlerin rollerinin ve sorumluluklarının netleşmiş olması ve iletişim hatlarının kesintisiz bir şekilde çalışması gerekmektedir.

Son olarak, yapılan bu çalışma da kavramsal çerçeve üzerinden ilerlenilmiş ve analizler yapılmıştır. Ayrıca, Türkiye özelindeki kurumsal yapı, müdahale süreçleri ve risk azaltma stratejilerini literatür taraması yöntemi ile değerlendirilmiştir. Mevzuat ve planlar ile resmi raporları incelenerek (İçişleri Bakanlığı İtfaiye Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, AFAD, Yerel Yönetimler) birçok bulguya erişilmiş ve analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yangın Yönetimi, Orman Yangınları, Kurumsal Yapı, Koordinasyon ve İletişim.

A STUDY ON FIRE MANAGEMENT IN TURKEY: INSTITUTIONAL STRUCTURE, RESPONSE PROCESSES AND RISK REDUCTION STRATEGIES

Abstract

This paper examines fire management in Turkey in the context of institutional structure, response processes, and risk reduction strategies. The roles and responsibilities within the existing institutional structures and their distribution have been analyzed, taking into account the fire risk dynamics of the country's different geographical regions. The institutional structure is evaluated through the cooperation mechanisms between the Ministry of Interior–General Directorate of Firefighting, the Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change, the General Directorate of Forestry, and local administrations. The intervention processes cover the steps taken by these institutional structures from the early detection of a fire to the aftermath of the incident. Early warning systems, resource management, operational coordination, and improvement processes are addressed in this context. Risk reduction strategies are evaluated in terms of preventive measures prior to a possible fire, preparedness capacity, and early warning.

In terms of fire management, the challenges encountered in Turkey include geographical diversity, gaps in resources and efficiency, and regulatory compliance processes. Although the roles and responsibilities of the institutional structures mentioned above—the General Directorate of Firefighting, the Ministry of Environment, Urbanization, and Climate Change, the General Directorate of Forestry, and local administrations—have been defined and distributed, there are many problems and shortcomings due to a lack of coordination in preventing or extinguishing potential fires. For example, during the June-July-August period in the summers of 2024 and 2025, forest fires occurred in many regions across Turkey, lasting approximately 12-20 days, spreading over large areas, causing significant damage to forests and most of the settlements in those regions, and highlighting serious coordination needs.

The recommendations to be made in this paper are: adopting an integrated risk management approach, fully clarifying the distribution of roles, and working on capacity development investments. Furthermore, the paper focuses on Turkey's unique dynamics (urban density, energy infrastructure, forest assets) to analyze the clarification of responsibilities, the effectiveness of intervention processes, and the applicability of risk reduction strategies. As a result, it provides a practical framework for policymakers, practitioners, and researchers.

Finally, this study proceeded through a conceptual framework and conducted analyses. Furthermore, Turkey's institutional structure, intervention processes, and risk reduction strategies were evaluated using a literature review method. By examining legislation, plans, and official reports (Ministry of Interior Fire Department, General Directorate of Forestry, AFAD, Local Governments), numerous findings were accessed and analyzed.

Keywords: Turkey, Fire Management, Forest Fires, Institutional Structure, Coordination and Communication.

YEREL YÖNETİMLERDE TURİZM İLE İLGİLİ YAPILMIŞ ULUSAL- ULUSLARARASI MAKALELERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ 2013-2024

Zişan Korkmaz Özcan¹ - Melike Cesur²

Özet

Çalışmanın temel amacı, 2013–2024 yılları arasında Türkiye’de yerel yönetim ve turizm ilişkisine odaklanan ulusal ve uluslararası yayınları sistematik biçimde analiz etmektir. Çalışma, hangi temaların öne çıktığını, yayınların hangi yıllarda yoğunlaştığını, araştırma iş birliklerinin hangi düzeyde gerçekleştiğini ve kavramsal önceliklerin nasıl şekillendiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Böylelikle, literatürdeki eğilimlerin haritası çıkarılacak, eksik kalan alanlar belirlenecek ve gelecekteki araştırmalar için bir yön tayini sağlanacaktır.

Çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Veri seti, YÖK Akademik ve Web of Science veri tabanlarında “yerel yönetim”, “belediye”, “büyükşehir belediyesi”, “il özel idare”, “mahalli idare” ve “turizm” anahtar kelimeleri kullanılarak oluşturulmuştur. Yapılan taramalar sonucunda toplam 572 akademik yayına ulaşılmıştır. Bunların 26’sı ulusal, 546’sı ise uluslararası dergilerde yayımlanmıştır. Veriler; yayın yılı, yazar sayısı, dergi türü ve anahtar kelimeler gibi ölçütler üzerinden sınıflandırılmıştır. Analizlerde frekans ve yüzde dağılımlarının yanı sıra, tematik yoğunlukları görselleştirmek için kelime bulutu tekniğinden yararlanılmıştır. Bu yöntem, hem akademik üretim hacminin zamansal eğilimini hem de araştırma alanındaki kavramsal odakları bütüncül biçimde ortaya koyabilmektedir.

Yayınların yıllara göre dağılımı incelendiğinde, 2013–2015 yılları arasında akademik ilginin oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Bu dönemde yerel yönetimlerin turizmdeki rolü henüz yeni bir çalışma alanı olarak gelişmekte olduğu için yayın sayıları düşük kalmıştır. 2016 yılından itibaren yayınlarda gözlemlenen artış; yerel kalkınma politikalarında turizmin giderek daha stratejik bir konum kazanması, sürdürülebilirlik temalarının önem kazanması ve yerel yönetim uygulamalarının çeşitlenmesiyle ilişkilendirilmektedir. 2020 yılında ulaşılan zirve nokta, COVID-19 pandemi sürecinde çevrim içi kaynaklara erişimin kolaylaşması ve araştırma faaliyetlerine ayrılan zamanın artmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Ancak pandemiye takip eden yıllarda (2021–2024) yayın sayılarında kademeli bir azalma gözlemlenmiştir. Bu düşüş, hem pandemiye bağlı teorik üretim doygunluğunun yaşanması hem de akademik ilgilerin başka alanlara yönelmesiyle ilişkilendirilebilir. Bununla birlikte, azalma yaşanmasına rağmen yayın hacminin hâlâ önceki yıllara kıyasla yüksek seyretmesi, alanın olgunlaşmakta olan bir araştırma sahası olduğunu göstermektedir.

Yazar sayısına dayalı analizler, çalışmaların çoğunlukla iki ve üç yazarlı olarak üretildiğini ortaya koymuştur. Bu durum, turizm ve yerel yönetimler konusunun disiplinler arası bir yaklaşım gerektirdiğini ve farklı uzmanlık alanlarından gelen akademisyenlerin iş birliği yaparak daha kapsamlı analizler gerçekleştirdiğini düşündürmektedir. Tek yazarlı çalışmaların sınırlı oranı, konunun çok boyutlu yapısının bireysel araştırmalarda derinlemesine analiz edilmesini güçleştirdiğini düşündürmektedir.

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, zisankorkmaz@sdu.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, melikecesur4104@gmail.com

Anahtar kelime analizine bakıldığında, “yerel yönetim” anahtar kelimesine 7 kez yer verilmiştir. Bu oran, çalışmanın başlığı olan “Yerel Yönetimlerde Turizm” ifadesiyle çelişkili bir duruma işaret etmektedir. Çalışmanın odak noktası yerel yönetimler olmasına rağmen bu kavramın anahtar kelimelerde sınırlı düzeyde kullanılması, önemli bir yapısal boşluğa işaret etmektedir.

Bu durumun başlıca nedeni, incelenen makalelerin çok büyük çoğunluğunu uluslararası yayınların oluşturmasıdır. Uluslararası literatürde, yerel yönetimlere ilişkin kavramlar genellikle “municipality”, “local authority” ya da “local governance” gibi daha geniş ya da farklı terminolojilerle ifade edilmektedir. Bu da kavramın analizde görece düşük bir sıklıkta görünmesine neden olmuştur. Sonuç olarak, araştırma başlığının merkezinde yer alan "yerel yönetim" teması, uluslararası akademik üretimin kavramsal çeşitliliği ve terminoloji farklılıkları nedeniyle anahtar kelimelerde geri planda kalmıştır.

Yayımlandıkları mecralar açısından değerlendirildiğinde, %95,4 gibi çok yüksek bir oranla uluslararası dergilerin tercih edildiği görülmektedir. Bu durum, yüksek etki faktörlü dergilerde yayın yapmanın akademik teşvik, yükselme ve performans değerlendirme süreçlerinde belirleyici bir unsur hâline gelmesiyle de doğrudan ilişkilidir. Buna karşın, ulusal turizm dergilerinde yayımlanan çalışmaların oranının yalnızca %4,5 olması, Türkiye’de bu alana özgü akademik yayıncılığın kurumsal ve yapısal açıdan güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, ulusal akademik dergilerin daha fazla desteklenmesi ve alan yazınında daha etkin bir konuma taşınması gerekliliği görülmektedir. Sonuç olarak, bu çalışma yerel yönetimlerin turizm politikalarındaki belirleyici rolünü bibliyometrik veriler ışığında bütüncül biçimde ortaya koyarken, alanyazında tematik yoğunluklar kadar kavramsal eksiklikleri de görünür kılmıştır.

Bulgular, 2013–2024 döneminde yerel yönetimler ve turizm ilişkisinin giderek artan bir akademik görünürlük kazandığını göstermektedir. Özellikle pandemi sonrası ortaya çıkan yayın artışı, turizmin kriz dönemlerinde yerel yönetim politikalarıyla birlikte yeniden düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, alanın yalnızca turistik faaliyetlerin ekonomik boyutlarıyla sınırlı olmadığını, aynı zamanda sürdürülebilirlik ve yönetim kavramlarıyla bütünleştiğini işaret etmektedir. Bu bakımdan çalışmaların büyük oranda sürdürülebilirlik ve kırsal kalkınma odaklı olduğu görülürken, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin, bütçe mekanizmalarının ve yönetim süreçlerinin görece geri planda kaldığını göstermektedir. Ayrıca uluslararası dergilerdeki yayınların baskınlığı küresel görünürlük açısından avantaj sağlasa da yerel bağlamın özgün deneyimlerinin ulusal dergilerde daha güçlü biçimde temsil edilmesi gerektiği açıktır. Bu çerçevede çalışma hem literatürdeki mevcut eğilimleri haritalayan hem de gelecek araştırmalar için kavramsal ve metodolojik bir yön tayin eden bir zemin sunmaktadır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlerin turizmdeki rollerinin kapsamlı biçimde kavramsallaştırılması hem akademik literatürün gelişimi hem de politika yapım süreçlerinin güçlendirilmesi açısından önemlidir. Bu yönüyle çalışma, alanın mevcut durumunu görünür kılmakta ve gelecekteki araştırmalar için kavramsal-yöntemsel bir çerçeve sunarak KAYSEM-14 kapsamında tartışmaya açılacaktır.